KORIZMENO-USKRSNE
Poslanice
kardinala
FRANJE KUHARIĆA

ZAGREB 1997

Korizmeno-uskrsne poslanice kardinala Franje Kuharića

Zagreb, 1997.

Izdaje:	Glas Koncila, Zagreb, Kaptol 8
Odgovara:	dr. Josip Ladika
Uredio:	Mijo Gabrić
Fotoslog i prijelom:	Danica Erent
Korektura:	Marija Klanfar
Omot:	Ante Matić
Tisak:	Printel d.o.o.,Zagreb, Nova Ves 3

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zagreb
UDK 262.12 (044.6)
KUHARIĆ, Franjo
Korizmeno-uskrsne poslanice kardinala Franje Kuharića / > uredio Mijo Gabrić >.
- Zagreb: Glas Koncila, 1997. - VII,
505 str. ; 24 cm
Str. III-VI: Predgovor / Ivan Miklenić

ISBN 953 - 6258 - 35 - 8

PREDGOVOR

Sedamdeset i peti apostolski nasljednik na katedri zagrebačkih biskupa i nadbiskupa kardinal Franjo Kuharić, kao prvi učitelj vjere u mjesnoj Crkvi, osim što je neumorno usmeno propovijedao u svim dijelovima prostrane zagrebačke nadbiskupije, kao i izvan njenih granica, pa i izvan domovinskih granica - osobito hrvatskim vjernicima raspršenim na svim kontinentima, i pismeno je, poglavito svojim korizmeno-uskrsnim poslanicama, neumorno naviještao Radosnu vijest. Pišući tematske korizmeno-uskrsne poslanice, kardinal Kuharić je nastavio tradiciju svojih velikih prethodnika, osobito kardinala Alojzija Stepinca, te je u doba svoje apostolske službe unosio sadržaje Božje riječi osvjetljavajući njima gotovo cjelokupnu stvarnost. Premda su korizmeno-uskrsne poslanice u prvome redu upravljene članovima Crkve zagrebačke, one su jednako jasno i vjerno progovarale vjernicima čitave Crkve u Hrvata kao i svim suvremenicima u onoj mjeri u kojoj su oni ljudi dobre volje, jer su teme koje kardinal Kuharić obrađuje izazvane stvarnošću suvremenoga ljudskoga života u našim prilikama.

Svoju prvu korizmeno-uskrsnu poslanicu kardinal Kuharić napisao je g. 1970. još dok je bio formalno apostolski administrator zagrebačke nadbiskupije, a posvetio ju je poglavitom problemu modernog čovječanstva koje sumnja u objektivna etička i moralna načela te zbog toga živi u nesigurnostima i nerazlikovanju dobra i zla što ima vrlo dalekosežne i teške posljedice. Kao nadbiskup svoju nastupnu korizmeno-uskrsnu poslanicu posvetio je svećenicima kao »slugama Kristovim i upraviteljima Božjih tajni« odgovarajući na taj način i zahtjevu baš toga vremena u kojem je bujala usmena i pismena rasprava o pokoncilskom svećeništvu, dajući toj raspravi polazišta i usmjerenja

iz svjetla Božje objave, crkvene predaje i naglasaka II. vatikanskoga koncila. Ostale poslanice sedamdesetih godina zagrebački nadbiskup posvetio je smislu čovjekova života (1972) objavljenoj istini važnoj za obiteljski život i bračnu ljubav (1973), zlu, grijehu te sakramentu pokore i pomirenja s Bogom i ljudima (1975), brigama i težnjama čovječanstva te ulozi i zadaći katoličkih vjernika (1977), sudbini svakoga čovjeka u svjetlu vazmenoga otajstva (1978).

Prvu svoju korizmeno-uskrsnu poslanicu osamdesetih godina nadbiskup Kuharić posvetio je odlukama Branimirove godine o svakodnevnoj molitvi i sudjelovanju na nedjeljnoj i blagdanskoj euharistiji (1980), a potaknut enciklikom Ivana Pavla II. »Bogat milosrđem« pisao je o čovjeku u Božjoj viziji i otajstvu zla te o čovjekovu pomirenju s milosrdnim Bogom (1981). Pod naslovom »Zašto me udaraš« progovara o hrvatskoj nacionalnoj mani - psovci (1982), a postavši kardinal u Godini otkupljenja iznosi crkveni nauk o otkupljenju čitavoga čovjeka (1983). U godini nezaboravnoga i veličanstvenoga Nacionalnog euharistijskog kongresa, kojim je zaključen veliki jubilej Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata, piše o najvažnijemu za čovjeka: postizanju vječnoga zajedništva u ljubavi s Bogom otkrivajući važnost sakramenta krštenja (1984). Mladima se kardinal Kuharić posebno obratio poslanicom u Godini mladih pišući im o vrijednostima života u čistoći i duhovnim idealima (1985). Posljednje tri poslanice osamdesetih godina posvetio je važnosti Krista uskrsloga za čovjeka (1986) Mariji kao članici roda ljudskoga i suotkupiteljici (1988) te odgoju, posebno vjerskom, djece i mladih (1989). U vrijeme velikih društvenih, političkih i ideoloških promjena, koje su izazov i za Crkvu, prvi biskup Crkve u Hrvata svoju korizmeno-uskrsnu poslanicu posvetio je upravo otajstvu Crkve (1990). Kad je u Hrvatskoj bio ugrožen mir, kardinal Kuharić poziva na molitvu da »Duh Sveti rasvijetli pameti i savjesti u traženju jedino pravednih rješenja za sve« (1991), a u doba patnje, progona nedužnih i prolijevanja krvi te u doba međunarodnoga priznanja države Hrvatske u poslanici pod nazivom »Uz križ Isusov stajaše Majka Njegova« upozorava na aktualnu poruku Isusove žrtve, Marijine patnje te na potrebu moralne i duhovne obnove (1992). U Jubilejskoj korizmi, kojom je započela proslava 900. obljetnice osnutka

zagrebačke biskupije, kardinal Kuharić ponovno progovara o čovjeku, osobito o dostojanstvu žene i o vrijednosti života (1993), a u jubilarnoj godini poziva na obraćenje i vjerovanje Evanđelju (1994). Sloboda za sve što je dobro i od svega što je zlo središnja je tema sljedeće poslanice (1995) a predzadnju kardinal Kuharić posvetio je vrednovanju, poštivanju i čuvanju ljudskoga života od začeća do naravne smrti (1996). U prvoj godini pripreme za Veliki jubilej, u Godini Isusa Krista, kardinal piše poslanicu o Bogočovjeku, koji je alfa i omega svega stvorenja, povijesti i stvarnosti.

Iz ovoga shematskog pregleda tema, koji je stvarno još puno bogatiji, očito je da je kardinal Kuharić posebno zaokupljen čovjekom, njegovim dobrom na zemlji i u vječnosti, te da toj središnjoj preokupaciji suvremene Crkve konvergiraju i svi drugi sadržaji korizmeno-uskrsnih poslanica. Živeći otvorena srca i otvorenih očiju svoje doba, kardinal Kuharić, kao izvrstan poznavatelj duhovne stvarnosti u hrvatskom narodu, u svojemu poslaničkom naviještanju Božje objave, primjerene upravo konkretnim potrebama i prilikama, neumorno je i proročki otkrivao prave vrijednosti, pravu istinu i pravi put. Dosljedan maksimi koju je zapisao u jednoj svojoj poslanici: »A kad bi Crkva šutjela, izdala bi Boga i čovjeka«, kardinal Kuharić u svoje 24 korizmeno-uskrsne poslanice progovorio je u ime Crkve trijezno i hrabro doista i o najtežim zlima suvremenoga čovječanstva, kojih nisu pošteđeni ni ljudi na našim prostorima.

Stoga korizmeno-uskrsne poslanice sabrane u jednu knjigu postaju osobito svjedočanstvo kardinalovih pastoralnih i navjestiteljskih napora, kako onih koji su poticali na promicanje vrijednosti koje su zahtijevale konkretne okolnosti, tako i onih koji su upozoravali na ono zanemarivano, propuštano ili naprosto krivo u svakodnevnom životu naših ljudi. Zbirka je također dragocjeno svjedočanstvo o zauzetom pastiru koji živi u trajnom i dubokom prijateljstvu s Bogom, koji Bogu i njegovoj Riječi zaista svim srcem i svim umom i svom snagom vjeruje, te iz sigurnosti svoje osobne vjere progovara iz srca puna ljubavi prema stvarnome čovjeku, osobito prema čovjekovu vječnom dobru. Nije stoga neobično da kardinal Kuharić u svakoj svojoj korizmeno-uskrsnoj poslanici, bez obzira na to kojoj je temi prvenstveno posvetio, uvijek iznova donosi iz novog aspekta ono što je najvažnije u vjeri. Svaka,

naime, korizmeno-uskrsna poslanica, osim što se usredotočuje na određeni sadržaj, program ili problem, sadrži i navještaj najvažnijih istina o Bogu i čovjekovu ovozemaljskom i vječnom životu.

Pišući svoje poslanice, kardinal Kuharić predstavlja se kao izvrsni poznavatelj Svetoga pisma koje obilno navodi pružajući tako čitatelju čisti izvor iz kojega i sam crpe svoje poglede o svim temama kojima se bavi. Također je bitna oznaka poslanica da su pisane vrlo jasnim, komunikativnim stilom te su zaista pristupačne svakome suvremenom čovjeku.

Ivan Miklenić

ZAKON BOŽJI PUN JE MUDROSTI (Sir 24,23-25)

Drago braćo i sestre!

1. Ovim pismom želim vas u ovom korizmenom vremenu potaknuti na zajedničko razmišljanje o Božjim zapovijedima. Na to nas potiču dosta često i tekstovi Sv. pisma koji se čitaju tijekom korizme kod službe Božje. Ovim pismom želim kratko osvijetliti opći smisao Božjih zapovijedi, a svaki će od nas u pojedinostima ispitivati svoju savjest o odnosu prema njima u vlastitom životu!

Smatram to veoma potrebnim, jer u mentalitet ljudi našega vremena sve više ulazi krivo poimanje ljudske slobode u odnosu prema Božjem Zakonu.

2. Pod izgovorom oslobođenja, emancipacije, odraslosti čovjek je sklon ukinuti pojam *obveze* i *zabrane*. Ništa mu ne može biti zabranjeno, ni na što ne može biti obvezan. On je slobodan. Što to znači? To znači nijekati svaku objektivnu normu života! To znači iskriviti slobodu čovjeka i dati joj sasvim krivi smisao. Nikada sloboda čovjeka ne smije biti tako protumačena kao da čovjek smije raditi sve što mu se prohtije. Time bi uništio samoga sebe.

3. Zakon Božji je zakon ljudskog života. To vrijedi za sve ljude. Zakon Božji za nas kršćane u svjetlu krštenja dobiva još novi i bogatiji smisao. Mi smo krštenjem uzdignuti u božanski život. Prožeti smo Božjom ljepotom i svetošću. Nosioci smo sličnosti Božje, jer smo posinjeni sinovi Božji. Ne zaboravimo nikada da je Bog ljepota, dobrota, istina u najpunijem smislu. Čovjeka je stvorio na svoju sliku (Post 1,27), a to znači da čovjek kao razumno, a time i slobodom obdareno biće ima biti odraz Božje ljepote, dobrote i istinitosti.

Čovjek je onda velik kad u sebi ostvaruje onu misao koju Bog ima o čovjeku. Čovjek je onda velik kad je odraz Božje savršenosti. "Budite savršeni kao što je savršen Otac vaš nebeski" (Mt 5,48). Čovjek je onda slobodan kad je slobodan od zla u sebi. Zato je Isus oslobodiitelj čovjeka. On je zlo nazvao ropstvom. "Tko god čini grijeh, rob je grijeha" (Iv 8,34).

"Prava je sloboda", kaže Koncil, "izuzetan znak Božje slike u čovjeku. Bog je time htio čovjeku 'dati u ruke vlastite odluke' (Sir 15,14) tako da sam od sebe traži svoga Stvoritelja i da slobodno prianjajući uza nj dođe do potpuna i blažena savršenstva" (GS br. 17).

4. Veoma je čudna logika koja zapovijedi Božje tumači kao ograničenje ljudske slobode, kao izraz neke Božje diktature nad čovjekom. Zakon Božji nije zakon diktature Božje, nego uvjet života i slobode samoga čovjeka. Nisu to lanci ropstva, nego ograda koja čuva, zaštićuje čovjeka od razaranja i uništenja. Zapovijedi Božje ostvarene u čovjeku ostvaruju njegovu veličinu i vrijednost. One su temelj na kojima se grade svi pravedni odnosi među ljudima, a ti odnosi veoma ovise o ispravnom odnosu čovjeka prema Bogu. Stoga zapovijedi Božje na prvo mjesto stavljaju odnos čovjeka prema Bogu! Bog jest! Čovjek mu duguje poštovanje i ljubav! Svetkovanje dana Gospodnjega produbljuje i osvjetljuje odnos čovjeka s Bogom i ljudima!

Zapovijedi su Božje svojim bitnim sadržajem univerzalan ustav u svim vremenima i u svim situacijama. One nadživljuju sve promjene svijeta i povijesti. One su upisane u čovjeka i javljaju se iz čovjeka kao zahtjev njegove vlastite naravi bez obzira u kojem razdoblju povijesti taj čovjek živio.

5. Ima u čovjeku nešto nepromjenljivo, trajno i bitno po čemu on uvijek ostaje ono što jest. I toliko puta nazvani moderni čovjek samo je čovjek. On može biti dobar i zao. Mnogo toga može se promijeniti oko njega. Kulise na pozornici njegove opstojnosti mogu se ne znam koliko izmijeniti, ali se ne može izmijeniti njegovo biće. Stvaranjem je u njega ucijepljen njegov vlastiti smisao. Iz dubina njegova bića

rađa se njegova težnja za srećom. On želi mir svoga života. On se želi na svim svojim putovima susretati s pravdom i ljubavlju prema sebi. On želi imati vjernost i radost u svojoj obitelji. On želi da mu svatko prizna njegovo dostojanstvo, poštuje njegov život i plod njegova rada. Govorimo sa stanovišta normalnog čovjeka. Nikada se on neće toliko promijeniti da bi se u njemu glas njegove vlastite savjesti tako izmijenio da bi zaista smatrao uvjetom svoje prave sreće baš ono što zapovijedi Božje zabranjuju.

Što bi značilo za čovjeka ove atomske ili buduće superatomske ere ako bismo mjesto dosadašnjeg Dekaloga počeli propovijedati: Ne poštuj oca i mater! Ubij! Griješi bludno! Otimaj tuđe! Kleveći i krivo optužuj svoga bližnjega! Čini preljube! Mrzi!

Što bi to značilo? Graditi ili razarati svijet? Uzdizati ili rušiti čovjeka? Oslobađati ili zarobljavati čovjeka? Sudite sami!

6. Zapovijedi su Božje iznad svih filozofija, svih ideologija, svih društvenih struktura, svih znanstvenih dostignuća, svih povijesnih promjena. One svojim bitnim sadržajem ne mogu nikada zastarjeti, nikada postati nevažne. One su neodjeljivo vezane uz pojam čovjeka kao razumnog i slobodnog bića. Ljudski ih razum odobrava. Ljudska ih savjest nosi u sebi. Ljudska ih sloboda mora slijediti i time čovjek čuva svoju slobodu, samoga sebe čini autentičnim i ostvaruje svoju puninu. Zakon je Božji pun mudrosti (Sir 24,23-25).

Zapovijedi Božje su uvjet života!

7. Ako Zakon Božji postane predmet osporavanja, onda je stavljen u pitanje sam čovjek i svi njegovi odnosi!

Zapovijedi Božje nisu nešto što se tiče samo savjesti i života pojedinog čovjeka kao njegova privatna stvar. One su uvjet smirenog života obitelji. Ali ne samo života obitelji. One su uvjet života naroda i čovječanstva. One zapovijedaju poštovanje među narodima. One nalažu pravdu među narodima.

Ako ne smije ubijati pojedinac pojedinca, ne smije ubijati ni jedan narod drugoga. Ako ne smije izrabljivati čovjek čovjeka, ne smije izrabljivati ni jedan narod drugoga. Ako ne smije robovati čovjek

čovjeku, ne smije robovati ni narod narodu. Ako je svaki pojedinac nosilac svoga dostojanstva bez obzira je li bogat ili siromašan, učen ili neuk, moćan ili nemoćan, onda je isto tako i svaki narod nosilac svoga dostojanstva i ne mogu pred Bogom oni koji su jaki, bogati, napredni više vrijediti od onih koji su slabi, nerazvijeni, siromašni.

Zakone Božje ne mogu u svojoj savjesti i odgovornosti mimoilaziti ni oni koji upravljaju narodima i međunarodnim odnosima. Nisu li sva velika načela ravnopravnosti, slobode i pravde načela Božjih zapovijedi, njima nadahnuta i njima garantirana?

Prema tome, zapovijedi su Božje zapovijedi mira!

8. Živjeti u miru! Što to znači za pojedinog čovjeka? To ne znači živjeti donekle siguran iza dobro zaključanih vrata svoga stana. Živjeti u miru za pojedinog čovjeka znači biti siguran svuda, po danu i noći, da nema nikoga tko bi mu činio bilo kakvo zlo, bilo kakvo nasilje. Što znači mir obitelji! To znači njezina sloga, međusobno poštovanje, vjernost i ljubav u zajedničkom životu svih članova koje povezuje, velikodušnost da jedni druge obogaćuju i usavršuju.

Ako u društvu i u obitelji više nema sigurnosti, ako nema mira, onda je to znak da savjesti ljudi nisu prožete sviješću moralne obveze ni moralne odgovornosti. Bez te sigurnosti i mira čovjek se ne može osjećati slobodnim!

Mir među narodima ne sastoji se u tome da jedni drugima zadaju strah gomilom svoga naoružanja. Mir se među narodima može graditi samo tako da svi nastoje iz čovječanstva ukloniti ropstvo i nepravde.

9. Ako su zapovijedi Božje uvjet života, onda se one ne mogu prezirati bez teških posljedica za sam život ljudi. Pitajmo o tome prezrene i napuštene roditelje koji su doživjeli nepoštivanje i nezahvalnost svoje djece! Pitajmo o tome prevarene i odbačene žene ili tjeskobne muževe kad su spoznali da su izdani od onih od kojih su s pravom očekivali ljubav i vjernost! Pitajmo o tome zapuštenu i napuštenu djecu koja su žrtva nevjernosti i rastavâ onih koji su ih trebali podizati ljubavlju zajedničkog života! Pitajmo o tome ponižene djevojke koje iskorištava i odbacuje egoizam požude! Pitajmo o tome oklevetane,

krivo optuživane! Pitajmo o tome sve osiromašene, izrabljene kojima nepravednost uskraćuje zasluženu plaću i otima kruh žuljavih ruku! A toliki ubijeni, odrasli i oni koji prestaju živjeti prije nego se rode - njih ne možemo pitati, jer im je otet dar života. Ali i oni će vikati na Božjem sudu!

Ne može se čovjek osloboditi Božje volje da bi time bio slobodniji, sigurniji i sretniji. Naprotiv, odstupanje od Božje volje ponizuje ga, zarobljuje i uništava. "Blago čovjeku", kaže Sv. pismo, "koga ne optužuje zla savjest i koji se nije odrekao nade" (Sir 14,2).

10. Danas u svijesti i savjesti modernog čovjeka sve više blijedi pojam grijeha. Ne priznaje se stvarnost grijeha. Ali zato sve više raste tjeskoba. Civilizacija u kojoj grijeh više nije grijeh postaje civilizacija tjeskobe, unutarnjeg nemira i nezadovoljstva. Tjerani često tjeskobom, ljudi se bacaju u vrtlog brutalnih zabava da bi iz njih izišli još prazniji. Srću u ponor opojnosti opijajući se bilo alkoholom bilo drogama. Trče za golotinjom i hrane se pronografijom da nečim ispune praznu dušu, ali poslije toga ih opet guši besmisao života i užitka.

Kriminal sve više raste, samoubojstva se umnažaju, tjeskoba postaje sve općenitija, a napetosti među ljudima sve opasnije.

"Neuravnoteženosti od kojih trpi suvremeni svijet", kaže Koncil, "u stvari su povezane s onom osnovnijom neuravnoteženošću kojoj su korijeni u čovjekovu srcu (GS br. 10).

11. Ovaj naš svijet je svijet divnih mogućnosti za čovjeka. Ovo naše vrijeme bogato je velikim otkrićima i dostignućima. Ali čovjek sve više gubi svoju nutarnju ravnotežu jer zaboravlja da je samo Bog stožer njegova života.

Na obzorju naše suvremene povijesti stalno gledamo prijetnju velikoga sukoba. Smrt lebdi nad čovječanstvom i ta opasnost raste iz ljudskih nepravdi, iz ljudskog egoizma, iz ljudskoga grijeha.

"Smrt je kazna za grijeh", kaže sv. Pavao. Često vidimo u životu da je grijeh uzrok i biološke smrti čovjeka, ali on je uvijek unutarnja smrt čovjeka, kad u njemu umre ljepota, dobrota, kad je u njemu uništen Božji život. To je smrt ljubavi, smrt mira!

12. Prezirati moralne zakone i smatrati ih otuđenjem čovjeka znači zavezanim očima savjesti silaziti prema ponoru u vremenitom i vječnom smislu. Propovijedati neovisnost čovjeka o Božjim zapovijedima znači otvoriti put svakom nasilju i svakoj nepravdi. Takva sloboda je lažna sloboda. Mentalitet potpune neovisnosti čovjeka o apsolutnoj normi života želi se tumačiti kao zrelost čovjeka. A nije li to, naprotiv, dokaz neozbiljnosti u razmišljanju? Nije li to površnost u zaključivanju i neka zaslijepljenost da se ne ulazi u bit stvari, da se ne vidi temelj cijele opstojnosti, da se ne spoznaju uvjeti života!

Lakomislenost u temeljnim stavovima života može biti značajka tehnizirane civilizacije. Ljudi su toliko zahvaćeni poplavom masovne propagande da gube sposobnost osobnog i vlastitog razmišljanja i postaju žrtve nametnutih sudova i mišljenja. Gube svoju osobnost i povode se slijepo za modama nude li one ne znam kakvu ludost. Što se više odbacuju blagodati zakonitog auktoriteta, počevši već u obitelji, to se više pada pod tiraniju idola, koja može imati oblik misaone, moralne i duhovne anarhije.

13. Na čemu onda graditi život čovjeka, obitelji i društva?

Suvremeni pisac Solženjicin kaže da se život ne smije objesiti na paučinu! ("U prvom krugu")

Život se može graditi samo na istini. Treba znati istinu o čovjeku. Tu nam istinu objavljuje Bog.

Stoga je Isus Krist završio svoju Propovijed na gori riječima: "Svatko tko sluša ove moje riječi i izvršava ih, može se usporediti s mudrim čovjekom koji svoju kuću sagradi na litici" (Mt 7,24). Takvu kuću ne može srušiti oluja.

14. Draga braćo i sestre! Na početku ovoga našeg korizmenog razmišljanja rekao sam da Zakon Božji u svjetlu krštenja dobiva još novi i bogatiji smisao. Time bih želio i završiti ovo razmatranje.

Krštenje je duhovno uskrsnuće koje treba živjeti. Nekada je korizma bila vrijeme priprave odraslih katekumena za krštenje. Priprava za Uskrs! Stavimo i mi svoje krštenje u središte pažnje!

Krštenjem smo postali Božji saveznici, a savez s Bogom je savez ljubavi. Kod krštenja nam je rečeno: "Ako dakle hoćeš da uniđeš u život, vrši zapovijedi. Ljubi Gospodina Boga svoga svim srcem svojim i svom dušom svojom i svom mišlju svojom, a bližnjega svoga kao samoga sebe" (Rimski obrednik).

Sve se zapovijedi Božje svode na zapovijed ljubavi (usp. Mt 20, 40). Nema ljubavi ako se ne ispuni svaka zapovijed. Bog mora biti naša prva ljubav. Ne mora to biti neki nježni osjećaj, već odlučnost volje, pomognute dakako milošću Božjom, da prihvati volju Božju kao zakon života. Tada je sve postavljeno na sigurne temelje.

15. Sv. otac Pavao VI. odobrio je nove obrede krštenja. Ide se zatim da roditelji, kumovi i cijela zajednica vjernika što dublje shvati događaj krštenja, da što bolje razumije što znači krsni zavjet, krsni savez ljubavi s Bogom! Novi obred stupa na snagu na veliku subotu ove godine.

Odsada će za krštenje djeteta biti potrebna veća priprava i samih roditelja i kumova. Želi se postići da vjernici s velikom ozbiljnošću i razumijevanjem daju krstiti svoju djecu. Krštenje je velika milost, ali i obveza da u smislu krštenja bude odgojen Božji čovjek.

Stoga se nemojte čuditi ako svećenici budu tražili da uz kumove budu i roditelji prisutni kod krštenja, i da prije toga budu pripravljeni na taj veliki čin. Nemojte se čuditi ako svećenici budu tražili, kad to i kada bude moguće, da se krštenje obavlja svečano pred zajednicom Crkve koja prima novoga člana i koja je svjedok saveza novoga čovjeka s Bogom Ocem u Isusu Kristu posvećenjem vodom i Duhom Svetim (usp. Iv 3,5).

16. Kako živimo svoje krštenje? Kako ostvarujemo u životu svoj savez ljubavi s Bogom?

Naša korizma neka bude ozbiljan ispit savjesti i sazrijevanje životne odluke. Naša uskrsna ispovijed neka bude obnova krsnog zavjeta u skrušenom srcu. Isus Krist nas poziva na duhovno uskrsnuće i hrani nas sv. pričešću da ga živimo. "Kruh koji ću ja dati jest tijelo moje - za život svijeta!" (Iv 6,51).

Moleći za sve zagovor Kraljice neba, želim svima radostan Uskrs rasvijetljen duhovnim uskrsnućem sviju.

Ovom prigodom od srca zahvaljujem svim obiteljima koje su do sada bile u mogućnosti da pozitivno odgovore na moju božićnu molbu. Zahvaljujem i onima koji će to ubuduće učiniti!

Na sve zazivam blagoslov Oca i Sina i Duha Svetoga!

U Zagrebu, na drugu korizmenu nedjelju, 22. veljače 1970.

SLUGE KRISTOVE I UPRAVITELJI BOŽJIH TAJNA (1 Kor 4,1)

Dragi vjernici!

1. Ove svete korizme želim vam progovoriti o svećeniku. Danas se mnogo govori i piše o svećeniku. Govori se čak i o krizi svećeništva, na što podsjećaju tu i tamo istupi pojedinih svećenika i svećeničkih grupa, koje izražavaju nezadovoljstvo svojim sadašnjim stanjem u Crkvi. Koncilski Dekret o službi i životu svećenika upozorava na tu krizu i njezine uzroke kad kaže da "nove zapreke koje se vjeri postavljaju na put, prividna jalovost obavljena posla i teška osamljenost koju (svećenici) proživljavaju mogu ih dovesti u opasnost da klonu duhom" (PO br. 22).

Razumljivo je stoga da i sami svećenici raspravljaju o svom pozivu i da o tom moraju razmišljati biskupi. Ove godine po izričitoj želji Sv. Oca raspravljat će o svećeniku i Biskupska sinoda u Rimu!

Smatram potrebnim da svi vjernici zajedno sa svojim svećenicima ponovno razmisle što je taj čovjek svećenik među njima? Zašto je među njima? Kakav ima biti njegov odnos prema njima i njihov odnos prema njemu?

Katolička Crkva smatra pitanje svećenika pitanjem svoga života! Nužno je da zajednica vjernika dobro i iskreno uočava probleme koji zahvaćaju život njezina svećenika i da se pita može li i ona nešto činiti da se ti problemi bolje rješavaju za dobro Crkve!

2. Danas se često čuje pitanje: ima li svećeničko zvanje u današnjem svijetu u usporedbi s drugim zvanjima još svoje opravdanje? Ima li smisla?

Ljudi obično prosuđuju pojedina zvanja po tome što pridonose gradnji društva, koliko koriste čovjeku i kakav društveni i ekonomski

položaj osiguravaju onima koji ih vrše. Zvanja se međusobno razlikuju i vlastitim predmetom kojim se bave! Liječnik i tehničar, npr., različita su zvanja jer imaju različita zanimanja svoje aktivnosti. Liječnik se bavi čovjekom s obzirom na njegovo zdravlje i bolest. Inženjer se bavi strojem. Sva ljudska zvanja, posredno ili neposredno, usmjerena su na čovjeka i služe čovjeku ukoliko je on stanovnik zemlje gdje živi svoj vremeniti život.

3. Koliko će vršenje zvanja biti uspješno, korisno i plodno, mnogo ovisi o vršiocu zvanja. Veoma je važan subjekt zvanja. Ljudi traže od svakoga stručnost i savjesnost, i to ih uglavnom zadovoljava kad prosuđuju ljude kao subjekte pojedinih zvanja. Ostala intelektualna i moralna svojstva obično puštaju po strani! Zanima ih da li je čovjek od kojega traže neku uslugu za svoj život, stručan i da li ispunjava poslovne obveze, a kakav je njegov život s moralnog stajališta, to ih manje zanima. Ljudi obično cijene zvanja prema neposrednoj koristi koju od njih imaju. Ne opredjeljuju se protiv čovjeka zbog njegova zvanja. Tako je sa zemaljskim zvanjima!

4. Tako nije sa svećeničkim zvanjem! Jednostavno zato ne jer je "svećenik uzet između ljudi i postavljen je na korist ljudima u njihovu odnosu prema Bogu" (Hebr 5,1). U svećeničko zvanje ulazi Bog, Crkva, ljudi sa svojim vječnim određenjem. Stoga svećeničko zvanje nije shvatljivo samo mjerilima ovoga svijeta! U njemu se ostvaruje vječno svećeništvo Isusa Krista, Sina Božjega, u odnosu prema Ocu i ljudima. Svećenik ostvaruje u sebi i "sveto i kraljevsko svećeništvo" Božjega naroda, koji vjerom, ljubavlju i duhovnim žrtvama slavi Boga (1 Petr 2,5). Svećeničkim Redom u život čovjeka svećenika na osobit su način položeni Krist i Crkva!

Za razumijevanje drugih zvanja nije nam potrebno toliko vjere koliko za svećeničko!

Isto tako ostala zvanja čovjek može vršiti dobro ako i nema vjere. Nije tako sa svećeničkim zvanjem. Svećeničko zvanje ima svoje opravdanje samo iz vjere. Ono ima svoj smisao samo po vjeri. Nosilac svećeničkog zvanja može biti samo čovjek vjere, i narod Božji ga prihvaća samo s vjerom!

Objekt svećeničkog zvanja, njegovi motivi i metode bitno su različiti od svih drugih zvanja.

5. Svećenik je poslanik Božji. On je uključen u Božji plan i Božje djelo! On izvršuje svećeništvo samoga Isusa Krista, Velikoga i Vječnoga svećenika! Svećenik prihvaća svoje zvanje i svoj životni put samo iz uvjerenja da ga Bog zove. Stoga je svećenik u posebnom odnosu s Bogom.

Ako ga Bog ne šalje i ako on ne govori u Božje ime, onda više nema što govoriti kao svećenik jer jednostavno nema smisla kao svećenik. Bez odnosa s Bogom svećenik kao svećenik nije ništa! On može doći samo u Božje ime!

To mu odabranje i poslanje jamči Crkva koja ga po biskupu prima, zaređuje i šalje! Stoga svećenik ne postaje svećenikom bez biskupa i ne može djelovati osim u zajedništvu s biskupom! On ne može živjeti kao svećenik mimo biskupa ni protiv biskupa, jer ne može biti bez Crkve. On se ne može odijeliti od Crkve a da ne gubi svoj temelj! On ne može naviještati neku svoju vjeru i neka svoja moralna načela nego samo vjeru Crkve i moralna načela Crkve! Svećenik je graditelj Crkve i ne smije biti njezin rušitelj! Bez Crkve svećenik bi bitno promašio svoje zvanje.

6. Svećenik zbog svoga posebnog odnosa prema Bogu ulazi i u poseban odnos prema čovjeku kao nijedno drugo zvanje. On mora ljude susretati u svjetlu vjere! On služi čovjeku u smislu vječnog ljudskog poziva. Za njega je čovjek biće stvoreno na Božju sliku i priliku (Post 1,27). Za njega je čovjek biće koje je Bog toliko ljubio da je postao čovjekom i umro za njega na križu. Za njega je čovjek vrijedan potpune velikodušnosti kojoj je Isus Krist objavio mjeru križem. Za svećenika je čovjek biće koje nosi u sebi vječnost i koje se u ovom životu odlučuje bilo za svoju apsolutnu sreću u zajedništvu ljubavi s Bogom i sa svom blaženom ljudskom braćom, bilo za svoju apsolutnu nesreću ako svjesno odbaci Božju ponudu ljubavi i zaledi se u grijehu, u vječnoj mržnji i očaju!

U toj perspektivi čovjeka sve postaje potresno ozbiljno, pa i svećeničko zvanje.

7. Svećenik ulazi u život čovjeka u ime Božje da služi njegovoj vječnoj perspektivi ljubavi. U Božje ime objavljuje mu Radosnu vijest.

U Božje ime otkriva mu smisao ljudske egzistencije i pokazuje put u konačnu sreću. U Božje ime svećenik dijeli ljudima svete sakramente i tako ostvaruje u njima Božje djelo preporođenja, posvećenja, milosnog oslobođenja od grijeha, vežući ga najtjesnije s Kristom u zagrljaju Trojstva.

Taj izuzetni odnos čovjeka svećenika prema Bogu i prema ljudima postavlja na svećenika i izuzetne zahtjeve kakve na čovjeka ne postavlja nijedno drugo zvanje takvom oštrinom.

Bog polaže u njega svoje povjerenje kad mu povjerava uspješnost svoga djela s obzirom na vječno spasenje ljudi! Zajednica vjernika polaže u njega svoje povjerenje i mnogo očekuje od njega baš zato jer ga prima s vjerom! Zajednica vjernika očekuje od njega Božju riječ, istinu, ljubav i primjer života!

8. To je veoma važno! Ljudi s pravom žele da svećenik bude među njima kao brat među braćom, ali ne da se izjednačuje s njima u njihovim grijesima i slabostima, nego naprotiv, žele da ih svjetlom svoga života, primjerom svoje vjernosti Bogu, obdržavanjem zadane riječi, čistoćom i ljubavlju privlači i izvlači iz njihovih slabosti.

Druga zvanja mogu dijeliti život od službe a da to ljude ne potresa. Svećenik to ne može! U njemu život i služba moraju biti jedno, više nego kod ikoga. Ljudi s pravom očekuju od svećenika iskrenost i dosljednost da njegov život odražava istinitost i ljepotu Isusova života!

Kad se mladi čovjek odlučuje na svećeništvo, mora biti duboko svjestan da ljudi neće očekivati od njega samo njegovu teološku stručnost nego njegovu vjeru i život vjere! Stoga Isus sa snažnom obvezom naglašava svojim učenicima da ne smiju biti sol koja obljutavi (usp. Mt 5,13).

9. Uvijek se pretpostavlja da se svećenik punom slobodom darovao Isusu Kristu za njegovo djelo, stoga se od njega očekuje vjernost bez opoziva! Ustrajnost i vjernost! To su ljudske i evanđeoske vrijednosti! Ljudi našega vremena, živeći u rasulu i negaciji tolikih vrijednosti, žele vidjeti pravedne svjedoke, čiste ljude, iskrene ljubitelje čovjeka, nosioce svjetla i vječne nade. Svećenik je utočište sigurnosti svojom

porukom koja nije njegova, nego Božja. Zato ljudi od njega žele uvijek čuti riječ svjetla! To je nešto drugo nego što im može reći psiholog ili psihoanalitičar! On ima u rukama božanska sredstva posvećenja i oslobođenja!

10. U čovjeka svećenika njegovo zvanje unosi cijelu dramu Crkve, i to postaje drama njegova ljudskog života! Zato jer je Nebo sama milost i zato jer je Zemlja otrovana grijehom, uvijek se rađaju napetosti u Tijelu Crkve koja putuje Zemljom s nadom u Nebo, koja ujedinjuje u sebi ljudsku povijest i Božju prisutnost u njoj, koja u svoj svojoj vidljivosti i nesavršenosti ipak nosi nevidljivo svoje srce u kojem stanuje Duh Sveti! Povijest Crkve odvija se u dijalektici vidljivoga i nevidljivoga, vremenitoga i vječnoga, ljudskoga i božanskoga. Stoga joj nisu tuđe junačke pobjede milosti, ali ni teški porazi grijeha, i dok neprestano obogaćuje svijet svecima i nebo puni spašenima, ispunjena je sama mukom svojih grešnika nastojeći ih preporoditi za djecu Božju!

11. Sva ta drama Crkve odvija se na osobit način u svećeničkom životu i srcu. Taj čovjek živi zapravo u čvorištu spletova i raspletâ života Crkve, i njegova je osoba označena neizbrisivim biljegom da je Isus Krist na njega položio svoju ruku i uveo ga u svoje svećeništvo kojemu je križ bio oltar. Nije čudo da u tom čovjeku blista Nebo, ali može zatutnjiti i podzemlje!

Stoga se svećenik ne može izvući iz te svoje svećeničke egzistencije bez dubokih i bolnih odjeka u vlastitoj duši, bez tužnih potresa u zajednici svoje braće. On ne može promijeniti zvanje s tako mirnom savjesti kao što to mogu drugi, baš zato jer to zvanje nije od ovoga svijeta - "Kad biste bili od svijeta, svijet bi ljubio svoje. No budući da niste od svijeta, nego vas ja izabrah iz svijeta, zato vas svijet mrzi" (Iv 15,18-19) - i jer su u tom zvanju u igri sam Isus Krist i njegova Crkva. Svećenik nakon što je postao svećenik nije više sam! Toliko je urastao u Crkvu, u zajednicu vjernika, da u toj zajednici njegov odlazak uvijek otvara duboku ranu, makar oni koji samo zemaljski misle ne gledali u odlasku svećenika iz svećeništva nikakve tragike. Ali Božje su stvari nužno velike i njih se ne može lomiti bez potresa svijesti ni bez odjeka u povijesti. Ozbiljna i duboka teologija

svećeništva Novoga zavjeta ne može ne vidjeti u svećeniku prisutnost Kristova misterija!

12. Kad to znamo, razumljivo nam je da su sva pitanja o svećeniku silno ozbiljna i ne može se na njih odgovarati plitkim krilaticama niti se mogu rješavati neodgovornim postupcima. Ne može se rješavati problematika svećenika a da se ne uzme u račun misterij samoga Krista i Crkve.

Kad to znamo, razumljivo nam je da je svećeničko zvanje ono zvanje koje postavlja najveće zahtjeve na svećeničku savjest. Svećenička savjest mora biti najodgovornija savjest, jer ta savjest mora biti savjetnik savjesti svoje braće. Na tu savjest nisu položene stvari ni strojevi! Na tu savjest su položene ni više ni manje nego vječne ljudske sudbine.

13. U nepomirljivoj borbi između dobra i zla, koja tajanstveno prožima cijelu povijest, svećenik je uvijek izložena točka. Dok sâm mora biti čuvar svoje braće da ne postanu žrtve tako često podmuklih zavodnika, oko njega pletu lukave mreže lažni prijatelji i laskavci da ga zarobe i obore. Dok sâm mora srljati u opasnosti da nađe svoju braću i izvede ih na pravi put, njemu kopaju jame skriveni neprijatelji znajući da je to udarac u samo Kristovo Srce ako on padne, ako on ostavi poziv! Kao što ga izvana napadaju mnoge opasnosti, mogu ga iznutra potresati vlastite strasti. Nije lagan život svećenika, kao što nije lagana ni njegova dužnost, kao što nije malena ni njegova odgovornost!

14. Božji narod mora biti silno zainteresiran za svoje svećenike. Ako su oni odgovorni za sudbinu svoje braće, i zajednica vjernika je odgovorna za svoga svećenika. Ona ne može biti ni zajedno ni vjerna bez njega, on može veoma teško ustrajati bez njezine pomoći. Zajednici vjernika treba njegova vjera, njemu treba njezina vjera. Ona želi imati njegovu ljubav, svećeniku treba ljubav njegovih vjernika. Zajednica vjernika zahtijeva njegovu nevinost, njemu treba njezina čistoća. To je prva, i to duhovna nagrada, koju svećenik može primiti od naroda Božjega!

Ako je svećenik čovjek koji je preuzeo izuzetne obveze iz ljubavi prema Bogu i ljudima, ako je svećenik čovjek koji živi među ljudima za njih u njihovu odnosu prema Bogu i pokreće ih na sve što je dobro, istinito, časno, pravo, nevino i hvale vrijedno (Fil 4,8), onda dakako i ljudi, pogotovo vjernici, moraju zauzeti prema njemu pravedan i pošten odnos!

15. Vjernici žele, a to želi i Isus Krist, da svećenik cjelovito živi svoje poslanje, da bude sav u svojoj službi, da nitko ne izmiče njegovoj brizi: ni djeca ni siromasi, ni mladi ni odrasli, ni neuki ni učeni, ni zdravi ni bolesni, ni vjerni ni nevjerni! U obvezu njegove službe ne ulazi samo okupljanje vjernika u euharistijskom slavlju, dijeljenje sakramenata i propovijedanje Evanđelja. U opseg njegove službe ulazi organiziranje zajednice u djelotvornoj ljubavi, posjećivanje obitelji, posjećivanje bolesnika i siromaha, prisutnost među ljudima u raznim prigodama gdje ta prisutnost ima uvijek zračiti svjetlo Božje dobrote. Tolika posla, toliko zadaća položeno je na savjest. Osim toga, da se ne bi osušio, da mu srce ne bi postalo prazno, svećenik mora imati vremena za studij i za molitvu!

Zajednica vjernika mora imati za svećenika veliko razumijevanje. Mora mu biti prvi žena poštenom iskrenošću, kao što i on za nju živi vjernom ljubavlju. On se radi Božjega kraljevstva svjesno odrekao svoje osobne obitelji da bi potpuno i nerazdijeljeno pripadao obitelji Crkve.

16. Zajednica vjernika morala bi shvatiti da svećenik mora biti lišen nekih briga kako bi mogao živjeti za svoju najveću brigu!

Tu dolazi pitanje materijalnog uzdržavanja svećenika!

Svećenik je čovjek i treba mu stan, hrana, odijelo, knjige, liječnička njega, staračka zbrinutost. Odakle mu to može biti osigurano? Ako on služi zajednici vjernika i za nju troši svoj život, nije li pravedno da zajednica vjernika osigura svome svećeniku dolične uvjete života? Sam Isus kaže u Evanđelju da radnik zaslužuje svoju plaću (Lk 10,7) a sv. Pavao piše Korinćanima: "Gospodin je odredio onima koji navještaju Evanđelje da od Evanđelja žive" (1 Kor 9,14). II. vatikanski sabor u svome Dekretu o službi i životu svećenika (br. 20-21) stavlja na savjest

biskupa i vjernika uzdržavanje svećenika. "Ukoliko nije svećenicima pravedna plaća drugačije osigurana, imaju sami vjernici, jer za njihovo dobro svećenici rade, pravu obvezu brinuti se da im se uzmognu priskrbiti nužna sredstva za dolično i dostojan život" (PO br.20).

Skromnost i jednostavnost moraju po primjeru Isusovu resiti svećenički život, ali to ne znači da oni nemaju prava na pravednu plaću za svoj trud!

17. Tu moramo uočiti neke konkretne probleme. U Zagrebačkoj nadbiskupiji u većini seoskih župa svećenik ne može živjeti samo od onoga što dobiva od vjernika prigodom vršenja svoje službe. Stara su nam vremena ostavila u baštinu to da svećenik uz svećeničko zvanje mora biti još i zemljoradnik, a to ne moraju ni liječnici, ni nastavnici, ni službenici. Samo svećenik u našim uvjetima mora biti još i zemljoradnik. Ljudi žele da vrši ono što smo spominjali, ali još mora imati vremena i za obradu polja. On ne može živjeti od svoje službe! Da li je to pravedno? Da li bi to bilo pošteno od vjernika da njihov svećenik mora biti prosjak ili zemljoradnik da bi imao svagdašnji kruh, a u isto vrijeme žele da im poučava djecu i mladež, da posjećuje bolesnike, da dobro propovijeda, da ih čeka u ispovjedaonici, da dolazi k njima ili ih dočekuje ljubazno u svojoj kući itd.

Danas je to pogotovo teško pitanje. Radnika nema, a sam svećenik ne može tako uspješno obraditi zemlju da bi mogao od nje živjeti i još k tome platiti visoke poreze! Situacija je tako teška da je zemlja danas za svećenika teška muka. S pravom žele da se ti problemi riješe.

18. Koncil obvezuje biskupe da osiguraju svojim svećenicima dolično život kako bi bili oslobođeni za svoj svećenički rad, ali biskupi tu ne mogu ništa bez opće suradnje vjernika.

Zajednica vjernika mora o tome razmisliti!

Kad bismo svi doprinosili svoj dio za rješenje toga pitanja, mogli bismo osloboditi svoje svećenike teških materijalnih briga, a pojedinci, ni pojedine obitelji, ne bi to gotovo ni osjetili. Rješenje uzdržavanja svećenika, crkvenih zgrada i ustanova vidimo samo u tome da će svaka obitelj, koja se smatra katoličkom u našoj nadbiskupiji, morati doprinositi svake godine stanoviti svoj dar. To bi imala biti obveza naše vjerničke savjesti!

19. Zajednica vjernika mora stvoriti svojim svećenicima dostojne uvjete života. Svećenik je tako potreban ljudske podrške, razumijevanja i ljubavi! Kakvom gorčinom i žalošću zna biti napunjeno svećeničko srce kad nailazi na nerazumijevanje, podvale, možda čak i teške klevete i onda kad je želio samo dobro i činio samo dobro!

Pogotovo to teško osjete svećenici u starijim godinama, kad sile klonu, a vjernici onda žele da odu.

Svećenik je čovjek i nije lišen ljudskih problema ni ljudskih osjećaja. Uvijek mu je lakše raditi u sredinama gdje vidi da nije uzalud, gdje susreće ljudsku dobrotu i pomoć, gdje je prihvaćen kršćanskom odanošću! Samo takve sredine prištede svome svećeniku onaj mučni i teški osjećaj osamljenosti i napuštenosti. Ako je oko njega sve hladno, i njemu u duši postaje hladno.

20. Ako danas ima svećenika koji počinju sumnjati u svoj smisao, u svoje zvanje, pa klonu i napuštaju svećeništvo, onda tome ne mora biti uzrok samo pomanjkanje njihove osobne vjere i ustrajnosti, nego tomu mogu doprinositi i sredine svojom hladnoćom i svojom nevjerom!

Materijalistički mentalitet, koji misli samo misli tijela i zemlje, ne može razumjeti svećenika ni njegove tajnovitosti koja ga, htio on ili ne htio, uvijek obilježuje, jer je Božji poslanik!

21. Pariški kardinal Suhard sažeo je položaj svećenika u njemu samom i u svijetu ovim riječima: "Vječni paradoks svećenika! On nosi u sebi suprotnosti! Cijenom vlastitoga života pomiruje u sebi vjernost Bogu i vjernost čovjeku. Uistinu nema ništa tako slabo kao svećenik. On nema u svojim rukama ni političkih sredstava ni financijskih izvora ni snagu oružja, čime se svi drugi služe da bi osvojili zemlju. Njegova je snaga baš u tome da je razoružan i da sve 'može u onom koji ga jača' (Fil 4,13). Nezavisan i nenavezan ni na što, ide k onima koji trpe, koji su u neznanju, koji padaju. Ništa nema tako maleno, tako prezreno, toliko napadano u povijesti kao što je svećeništvo. A ipak ljudi kleknu pred njim na koljena. Dobro to znaju oni koji bi zauvijek htjeli pomesti sa zemlje Crkvu Božju!

Do konca vremena svećenik će biti najviše ljubljen i najviše mržen među ljudima. Najviše urastao u zemaljsko i najviše ga nadilazi. On je najbliži brat i jedini protivnik. Do konca vremena njegov misterij - koji je u njemu samom zagonetka vrijedna svakog poštovanja - probijat će gustoću događajâ i civilizacijâ i bit će veliko svjedočanstvo nevidljivoga kraljevstva. Svećenici to znaju, i kad prvi put ulaze k oltaru, nije im nepoznato da će do svoje smrti biti znak protivljenja, svjetlo za sinove svjetla, tama za sinove tame" (Foyer Notre-Dame, br. 5, veljača 1971, str. 74).

22. Mislim da bismo ovim riječima mogli kao sintezom završiti ova svoja korizmena razmišljanja o svećeniku!

Neka nam budu dragi! Pomozimo im da ne klonu! Omogućimo im svojom pažnjom više radosti u žrtvi koju su iz ljubavi prema Bogu i nama preuzeli u dan svoje mladosti i u raspoloženju svoje mlade vjere!

Crkva ne može živjeti bez njih! Kakvi su oni, takva će biti i Crkva! I hrvatski narod mnogo duguje svojim svećenicima! Potrebni su mu i danas! Kako je dragocjena njihova prisutnost među našom iseljenom braćom!

Svećenici su dragi Isusu Kristu kao zjenica oka! Dragi su Bogorodici kao braća njezina Sina! Sačuvajmo ih Crkvi svojom ljubavlju i molitvom!

"Uostalom, braćo, veselite se, usavršavajte se, opominjite se, budite složni i živite u miru, pa će Bog ljubavi i mira biti s vama" (2 Kor 13,11).

U Zagrebu, na dan Gospe Lurdske, 11. veljače 1971.

NE ŽIVI ČOVJEK SAMO O KRUHU (Mt 4,4)

Dragi vjernici! Braćo i sestre!

1. U svjetlu gore navedene Isusove riječi, koju smo čuli u Evanđelju prve korizmene nedjelje, nastojmo ove korizme razmišljati u Duhu Svetome o čovjeku, njegovu životu, njegovoj sudbini i o njegovu odnosu prema Bogu.

Sigurno je to da misaoni čovjek stoji pred sobom i pred svojim životom kao najvećim pitanjem. On bi zanijekao sebe kad ne bi pitao o sebi i kad ga ne bi zanimala njegova sudbina.

Čovjek nužno traži istinu o sebi. Što je zapravo čovjek? Koji je smisao njegova života? Ima li on u svim vremenima istu bit i isti smisao? Koncilska konstitucija "Radost i nada" postavlja pitanje: "No što je čovjek? On je o sebi izrekao i izriče mnoga mišljenja, različita, pa i suprotna, u kojima se često ili toliko uzvisuje da sebe smatra apsolutnim mjerilom, ili se snizuje do očaja, odakle je tjeskoban i smeten. Te tegobe Crkva pročišćuje do dna" (GS br. 12).

Sigurno je da se na odgovorima o tim velikim pitanjima o čovjeku gradi i ljudski život. Tkanje njegove sudbine ne može biti neovisno o odgovoru koji čovjek daje o sebi. Tu dolazimo do onog Hamletova pitanja: biti ili ne biti!

Dani odgovori imaju svoju logiku života.

Povijest ljudskih razmišljanja svjedoči da je čovjek uvijek tražio odgovor o smislu svega i o svom vlastitom smislu. Obično su tumačenja bila mnogostruka. Unatoč mnogostrukosti filozofskih sistema i mišljenja možemo reći da se odgovori o čovjeku uz mnoge nijanse dijele u dvije suprotne skupine. Jedna skupina mislilaca smatra čovjeka slučajnim produktom evolucije materije i niječe u njemu duhovnu stvarnost. To

mišljenje, bez obzira iz kojeg razdoblja povijesti dolazi, zatvara čovjeka, isključivo i beznadno, u okvire vremena i zemlje, dopušta da se samo u tim okvirima postavlja pitanje o smislu ili besmislu ljudskoga života.

Druga skupina mislilaca, a tu možemo uključiti i naravne religije, tvrdi ili barem sluti da čovjek nije produkt slučaja; ne dolazi iz kaosa da bi se konačno u njemu rasplinuo. Ti mislioci traže izvor čovjeka u volji i opstojnosti Aspolutnoga Bića koje sve stvara i smisao čovjeka usmjeruje u vječnost. Ne ulazimo sada u mnoštvo predodžbi koje prate takva razmišljanja.

Crkva daje svoj odgovor, gradi svoje uvjerenje i svoju vjeru u smisao čovjeka ne samo iz ljudskih misli, nego u prvom redu iz objave, iz velike tajne Isusa Krista. "Poučena", kaže Koncil, "božanskom objavom, može na njih (na pitanja o čovjeku) dati svoj odgovor kojim bi se ocrtao pravi položaj čovjeka, da bi se obrazložile njegove slabosti i da bi se ujedno moglo priznati pravo njegovo dostojanstvo i poziv" (GS br. 12).

Mi vjerujemo da nam puni i istiniti odgovor o čovjeku može dati samo Bog. Stoga je s istinom o čovjeku uvijek nužno vezano i pitanje istine o Bogu. Božja nam je egzistencija isto tako sudbinski važna kao što nam je važna i naša ljudska egzistencija.

Ako Bog ne postoji, onda su mnoga pitanja suvišna. Onda je mnogo toga suvišno. Sigurno je to da je ljudski razum snagom svoje naravi otvoren prema Neizmjernom i Apsolutnomu. Velikim naporima traži uvijek konačnu istinu i ne da se zatvoriti, rekli bismo, u samicu vidljivoga svijeta. Ako Bog ne postoji, onda su svi ti napori suvišni. Ako Bog ne postoji, tada je jedina istina o čovjeku ovo: iz kaosa je slučajno iznikao i u kaos se vraća. Tada je njemu samomu i jedinomu prepušteno da sudi hoće li bilo što u svom životu smatrati smislom. Idući tim mislima do kraja mora priznati snagom te logike da je konačna riječ o svemu: besmisao! Iako ima nešto u čovjeku što se silno opire besmislu, ipak bi na koncu ljudska sudbina svršavala bez smisla. U toj pretpostavci nema nikakve druge nade ni životnog temelja.

Može li se čovjek s tim pomiriti? Činjenica je da je čovječanstvo uvijek u svojoj velikoj većini njegovala i njeguje bolju nadu.

2. Vjera nam Božjim jamstvom otkriva konačnu tajnu čovjeka. Na temelju te vjere "čovjek se zbilja ne vara", kaže Koncil, "kad se priznaje višim od materijalnih elemenata i kad se ne smatra svodivim na golu čest prirode ili na anonimni elemenat ljudskog društva. Svojom unutrašnjošću on uistinu nadilazi sveukupnost stvari: u te dubine čovjek zalazi kad se vraća u srce, gdje ga čeka Bog, koji ispituje srca, i gdje pred Božjim očima sam odlučuje o svojoj sudbini. Stoga priznavajući u sebi duhovnu i besmrtnu dušu, nije žrtva lažnog utvaranja..., nego, naprotiv, dohvaća samu duboku istinu stvari" (GS br. 14).

Za nas vjernike Božja opstojnost je temeljna i apsolutna istina. Bog jest i on je Apsolutna Svetost, Pravednost, Ljubav. On je Stvoritelj svega vidljivoga i nevidljivoga. Stvarajući čovjeka sigurno je imao s čovjekom nakane koje su dostojne Boga. Te Božje nakane daju temelj ljudskom dostojanstvu i postaju smisao ljudskoga bića i života.

Vjera nas uči da je konačni cilj čovjeka njegova vječna radost u zajedništvu ljubavi s Bogom, u jedinstvu velike obitelji blaženih anđela i ljudi! "Na svoju sliku stvori Bog čovjeka" (Post 1,27), da mu daruje svoj život i da ga učini dionikom svoje vječnosti. To je Božja ponuda i poziv.

Vjerujući u besmrtnost duše i uskrsnuće tijela, a za to nam je jamstvo Božja riječ, koja svojom sigurnošću neizmjerno nadilazi sve ljudske filozofije, vjerujemo u nepromjenljivu istinu o čovjeku. Ta je istina tako velika i potresna da se mnogima, nažalost, čini nevjerojatnom. I odbacuju je. Ali taj smisao čovjeka izvire iz logike Božje ljubavi.

Ako je tako, a mi vjerujemo da je tako, onda je istinit Isusov odgovor Napasniku: "Ne živi čovjek samo o kruhu!" (Mt 4,4). Ljudsku nadu ne može zasititi samo kruh. Smisao ljudskog života ne može biti materija. Ljudska sudbina ne može završavati u ništavilu. Stoga se "tijelo ne smije hraniti smrću duše"!

Iz toga slijedi da dostojanstvo čovjeka počiva na Božjem dostojanstvu. Ljudski je život položen na apsolutni temelj. Vječnost mu je smisao.

Radi te vječne nade vjera je od nekih mislilaca nazvana opijumom. Kršćani su optuženi da zanemaruju probleme čovjeka na zemlji. Radi interesa zemaljskog života, kaže se, treba odbaciti vječnu nadu.

Naprotiv, odgovaramo, ni zemaljski život čovjeka nije moguće cjelovito graditi bez vječne nade i bez konačnog smisla. Zašto? Zato jer se život na zemlji u svoj istinitosti za dobro čovjeka može graditi samo na istini o čovjeku. Tu pak istinu o čovjeku jamči istina o Bogu. Tako istina o čovjeku i o Bogu postaje temelj života pojedinca, obitelji, naroda, čovječanstva. Na toj istini svi ljudski odnosi počivaju trajnom sigurnošću; iz te istine imaju svoje opravdanje i zahtjevnost; ta istina isključuje iz svih ljudskih odnosa egoizam i pravo jačega; po njoj sloboda čovjeka ima svoj istinski smisao; ta istina usklađuje prava i dužnosti. Veliko ljudsko bratstvo crpi svoj smisao i nalazi temelj u velikom Božjem očinstvu.

Ostvarivati samo materijalne uvjete tjelesnóg života još ne znači ostvarivati uvjete ljudske sreće. Ako netko želi sreću čovjeka, mora ga uzimati i shvaćati u njegovoj cjelovitosti, u njegovoj tjelesno-duhovnoj stvarnosti, te konačno u njegovoj vječnoj usmjerenosti.

Činjenica je da sve ono što današnja civilizacija može pružiti čovjeku ne ispunjava njegovo srce srećom; ne utrnjuje njegovih velikih pitanja; ne oslobađa ga od tjeskobe. Elektronski strojevi ne mogu nadoknaditi onoga što može i mora biti ostvareno samo u ljudskom srcu. Ljudsko srce ne može biti smireno bez istine, dobrote, pravednosti, ljubavi, milosti.

"Ne živi čovjek samo o kruhu!"

3. Baš radi svoje vjere u smisao čovjeka i radi svoje vječne nade mi ne možemo biti ravnodušni prema sudbini čovjeka, obitelji, svoga naroda i cijelog čovječanstva.

Crkva baš radi svoje vjere u Boga i smisao čovjeka potiče i cijeni poštene ljudske napore da zemlja bude blagoslovljeno obitavalište čovjeka koliko je to samo moguće uza sve ograničenosti zemlje, vremena i samoga čovjeka.

Vjernici su snagom svoje vjere pozvani da grade svijet u kojem neće biti nepravde, mržnje ni nasilja čovjeka prema čovjeku. Kršćani svojom kršćanskom savješću dužni su vršiti svoja zvanja tako da s ljubavlju pomažu čovjeku i promiču opće dobro. Ne samo da ih u tome ne priječi nego, naprotiv, na to ih obvezuje vječna nada jer ih vječna nada obvezuje na djelotvornu ljubav.

Crkva baš iz uvjerenja vjere zauzima se za neotuđiva prava i dostojanstvo ljudske osobe, koja, po riječima Koncila, "nadilazi sve stvari i njezina su prava i dužnosti univerzalni i nepovredivi. Treba dakle učiniti pristupačnim čovjeku sve ono što mu je potrebno da živi uistinu ljudskim životom, kao što su hrana, odjeća, pravo na slobodan izbor životnog zvanja i na osnivanje obitelji, pravo na odgoj, na rad, na dobar glas i poštivanje, na potrebnu informiranost, pravo da radi prema ispravnoj normi svoje savjesti, pravo na zaštitu sfere privatnog života te na opravdanu slobodu i na religioznom području" (GS br. 26).

Iz tog slijedi da se vjernici nikada ne mogu pomiriti s tim da se čovjeka smatra manje vrijednim zbog njegova uvjerenja i vjere. Mi se nikada ne možemo odreći samih sebe niti neotuđivog prava da u punoj slobodi i smirenosti živimo ono što jesmo.

Koncil u više dokumenata na temlju crkvene nauke o čovjeku naglašava pravo na odgoj. Dijete se rađa od roditelja kao ljudska osoba. Prije i poslije rođenja ono posjeduje puno ljudsko dostojanstvo. Plod je Božje i roditeljske ljubavi. Predmet je Božje i roditeljske brige. Roditelji su prvi pozvani i odgovorni da svoju djecu odgajaju u skladu sa zahtjevima svoje vjere i svoje savjesti. To je njihovo neotuđivo pravo i sveta dužnost. Odgoj pripada roditeljima.

Roditelji vjernici osjećaju se duboko pogođeni u savjesti ako netko njihovoj djeci nameće uvjerenje protiv njihove vjere i time im zapravo otima dušu djece. Nikada roditelji vjernici ne mogu pristati na to da se u školama njihovoj djeci nameće ateizam kao životni nazor. To je protiv prava i slobode čovjeka.

Za nas znanost i materijalizam nemaju istovjetne granice. Znanost mora biti uvijek otvorena prema neizmjernosti stvarnosti, prema totalnoj istini koja uključuje u sebi vidljive i nevidljive stvarnosti.

Zatvoriti vidike znanosti u neizmjerno značilo bi odrezati joj krila. Materijalizam pak određena je filozofija koja ne priznaje nikakve duhovne transcendentne stvarnosti i koja može biti znanstveno osporavana kao i sve druge filozofije. Na području znanosti očitost istine podupiru samo očiti argumenti. Materijalizam kao filozofija ne može imati očitih argumenata niti protiv Božje opstojnosti niti protiv besmrtne ljudske duše. On jednostavno niječe a priori te stvarnosti. Apriornost nije znanstveni stav.

Isto tako stoji s političkim programima i društvenim sistemima. Oni mogu samo djelomično zahvaćati područje ljudskog života - koja nisu nikada izuzeta od etičkih normi - i mogu se opravdati samo uspjesima kojima omogućuju dostojan život svakom čovjeku i cijeloj zajednici. Sudac im je životna stvarnost. Ali politički programi i društveni sistemi uvijek prelaze svoje granice kad se nameće kao životni nazori. Oni to ne mogu biti. To je drugo područje. Stoga politika nije vjera. Dužnost je svake vlasti u društvu - i u svakom sistemu - da osigura zaštitu i zakoniti prostor slobode svakom čovjeku da može kao osoba u slobodi i poštovanju s drugim ljudima ostvarivati svoj život i surađivati sa svima za opće dobro. Dužnost je svake vlasti da organizira uvjete javnoga života tako da bude rada za svakoga, kruha za svakoga, sigurnosti za svakoga. Njezina je dužnost da štiti ljudski život i ljudsko dostojanstvo. Za opće dobro važni su rad, stručnost i poštenje svakoga čovjeka. To je čovjek dužan dati zajednici. Nipošto ne mogu nosioci javnih i društvenih odgovornosti određivati i instrumentima vlasti nametati građanima filozofska uvjerenja i životne nazore. Isto tako smatramo sa stajališta istine o čovjeku da pristup određenim službama i zvanjima ne može biti uvjetovan ispovijedanjem određene filozofije. Prisilom se ne nameće ni vjera ni nevjera. O tome posebno govori koncilski dekret "Deklaracija o vjerskoj slobodi".

Naša vječna nada nas vjernike obvezuje, također, da ljubimo svoj narod. Potresa nas njegova raseljenost, zabrinutošću nas ispunjavaju toliki problemi moralni i ekonomski, obiteljski i društveni, koji su tako mučno prisutni u životu hrvatskog naroda.

Iz svoje vjere mi razumijevamo da su pravedni odnosi s drugim narodima potrebni, ali mogući samo u ravnopravnosti, slobodi i poštivanju zakonitih prava i zakonitih dužnosti.

Nipošto nas, dakle, vjera i vječna nada ne udaljuju iz konkretnog ljudskog života, nego nas u njega uključuju baš snagom objektivnih načela pravednosti, poštenja i ljubavi. U život nas uključuje vjera u Boga i u dostojanstvo čovjeka!

4. Čovjek, dakle, ne živi samo o kruhu. A što mu je još potrebno da bi dostojno živio? Isusov odgovor Zavodniku nastavlja se dalje i kaže cjeloviti sadržaj: "Čovjek ne živi samo o kruhu, nego o svakoj riječi koja izlazi iz Božjih usta!"

Čovjek, dakle, ne može živjeti svoje istine bez odnosa s Bogom! Ne može živjeti kao da Bog ne postoji. Za puni ljudski život treba Božja riječ.

Riječ pak Božja znači mnogo i sadrži mnogo! Sve što Bog govori i čini za ljudsko spasenje. U prvom redu to je Isus Krist u svoj svojoj stvarnosti i tajni. Isus Krist, Bog i čovjek, rođen od Djevice i raspet na križu; Isus Krist Učitelj i Spasitelj; on je čudesima i uskrsnućem svjedok svoje Tajne. Svjetlo je svijeta i nebeski kruh za život čovjeka. Isus Krist uključuje u sebi cijelu objavu Božju. On uključuje u sebi Sv. pismo, Vjeru Crkve, Deset Božjih zapovijedi, sakramente i Crkvu s njezinim božansko-ljudskim organizmom.

"Isus je onaj kamen", svjedoči Petar pred Velikim vijećem, "koji ste vi graditelji odbacili, a koji je postao ugaonim kamenom. Spasenja nema ni po kome drugom, jer je pod nebom to jedino ime dano ljudima po kojem se treba spasiti" (Dj 4,11-12).

S Kristom, po Kristu i u Kristu posvećenjem Duha Svetoga čovjek ulazi u životvorni odnos s Ocem, uronjen je u život Presv. Trojstva i ono je prisutno u njemu.

Krštenje nije samo neki vanjski obred kojim se ulazi na vidljiv način u vidljivu zajednicu Crkve. Krštenje je događaj koji preobražava biće čovjeka božanskim životom. To je ono preporođenje vodom i Duhom Svetim o kojem govori Isus Nikodemu: "Zaista, zaista, kažem ti, tko se

ne rodi od vode i Duha Svetoga, taj ne može ući u kraljevstvo nebesko" (Iv 3,5).

Krsna obveza trajno obvezuje kršćanina da živi to zajedništvo ljubavi s Bogom ostvarujući punom vjernošću u svom životu volju Božju. Volja Božja je apsolutni temelj dobra i norma po kojoj zlo uvijek ostaje zlo, a dobro uvijek dobro.

Međutim, što više u čovjeku slabi svijest o Božjoj veličini, svetosti, pravednosti i ljubavi, to više slabi u njemu i spoznaja tragike grijeha i njegova zla. Danas se sve više uvlači u svijest ljudi - pa i kršćana - mišljenje da je čovjeku dopušteno sve ono što smatra korisnim i što mu se čini ugodnim. Moderni ljudi sve više odbacuju trajnost moralnih načela koja bi uvijek vrijedila i koja bi uvijek obvezivala ljudsku savjest. Ukoliko neke postoje, to je stvar ljudskih dogovora, ali transcendentnog suca i transcendentne sankcije nema. Ispričavaju se čak i kršćani: tako sav svijet živi, tako svi rade, pa što možemo. Kao da zlo većinom glasova postaje dobro. Takvim mišljenjem ide se u moralni kaos u kojem više nema objektivne razlike između dobra i zla, u kojem je sve prepušteno subjektivnim raspoloženjima, sudovima, požudama čovjeka.

Taj relativizam i subjektivizam otvara vrata svim silama zla, a te mogu smrviti čovjeka. Stoga su nespojivi s istinom o Bogu i o čovjeku.

Isus nije rekao apostolima neka uče ljude živjeti onako kako svi žive - a onaj stari poganski svijet zaista nije imao skrupula s načelima, nego je rekao: "Učite ih da vrše sve što sam vam zapovjedio!" (Mt 28,20). "Tko bude vjerovao i pokrstio se, spasit će se, tko ne bude vjerovao, osudit će se" (Mk 16,16).

Istina obvezuje da se odbaci svako cjenkanje na račun Božjih načela.

Grijeh ostaje uvijek grijeh, uvijek zlo i nesreća samoga čovjeka. To je zlo s nebrojenim licima i maskama. Zavodi malene, oskvrnjuje nevinost mladih, razbija obitelji obeščašćuje svetost ženidbe, izrabljuje slabe, progoni nedužne, sudi pravedne, tlači siromahe. Grijeh se uvijek suprotstavlja istini. Već je prorok Jeremija vikao: "Laž, a ne istina prevladava na zemlji... Jedan drugoga varaju, istine ne govore, privikoše jezik da govori laži" (Jer 9,2.4). "Slijede okorjelo srce svoje" (Jer 9,13). Grijeh je otac očaja i majka svih nepravdi. Muka je cijele povijesti.

U ovom XX. stoljeću osobito je moćan, u ovom našem stoljeću kad je čovjek proglasio svoje "oslobođenje" od Boga životnim programom. Zar nisu ratovi, logori, mučilišta, milijuni mrtvih, sakatih, očajnih plodovi grijeha. Čovjek je postao psovač Boga i ubojica samoga sebe.

Grijeh ustaljen u vječnosti jest pakao. On čini ljudski život nepovratno promašenim!

I našem naraštaju govori Bog preko proroka Jeremije: "Opačina te tvoja kažnjava, otpadništvo te tvoje osuđuje. Shvati i vidi kako je teško i gorko što ostavi Gospoda, Boga svojega" (Jer 2,19). I našem naraštaju govori Bog po proroku Ezekijelu: "Obratite se, dakle, i povratite od svih svojih nedjela, i grijeh vam vaš neće biti na propast. Odbacite od sebe sva nedjela koja ste činili i načinite sebi novo srce i nov duh... Obratite se, dakle, i živite!" (Ez 18,30-32).

U ovo ozbiljno korizmeno vrijeme svi smo pozvani na ozbiljan ispit savjesti i svi smo pozvani na obraćenje. "Obratite se i vjerujte Evanđelju" - govori Gospodin (Mk 1,14).

Obraćenje ne ostaje na površini čovjeka kao neka lijepa manira. Ono proniče čovjeka do srži i mijenja njegov život. U obraćenju je na djelu sila Božja. To je zahvat Duha Svetoga u savjest čovjeka. Obraćenje je duhovsko svjetlo u mislima čovjeka, duhovska ljubav u srcu čovjeka, duhovska snaga u odluci čovjeka da bude Božji prijatelj u svim svojim mislima, riječima i djelima. Promjena nastaje u nutrini, u dubini savjesti. Zle misli uvijek rađaju zla djela. Samo dobre i čiste misli rode plodom dobrih djela.

Obraćeni čovjek ne oduzima Evanđelju njegove snage. Ne razvodnjuje ga. On prihvaća strmi put koji vodi u život. Obraćeni čovjek ne mijenja vjeru Crkve, nego je vjeruje svom čvrstoćom; ne traži što više slobodnog prostora za svoj egoizam, nego se hvata u koštac sa starim čovjekom u sebi i svakidašnjim naporom stalno pomagan snagom milosti izgrađuje u sebi kraljevstvo Božje. Obraćeni čovjek ne propovijeda pobune, nego u sebi provodi promjenu svetosti.

Obraćeni čovjek stoji ponizan pred Bogom; stoji uspravan pred svakim zavodnikom; ne pogađa se na račun istine i Božjih prava; čiste

savjesti, vjeran Bogu i istini o sebi, obraćeni čovjek želi biti istinit pred svakim i stoga su obraćeni ljudi čuvari vječnih vrednota, sol zemlje, kvasac dobra.

Obraćenje nije nikada svršen čin. To je stalno događanje u nutrini čovjeka da bude svaki dan Božji čovjek.

Obraćenje nije ostvarivo bez Božje milosti.

Naše obraćenje mora biti trajno hranjeno molitvom! Bez iskrene, ponizne i duboko proživljene molitve nemoguć je kršćanski život. Božja snaga daje nam se u sakramentima.

Kad se počeo omalovažavati grijeh, počela se omalovažavati i ispovijed. Ali ona je božanski lijek za našu ljudsku slabost. U nju je Isus Krist položio svoje božansko milosrđe, ali očekuje i našu skrušenost, iskrenost i ozbiljnu odluku da se obraćamo na Božje putove svakoga dana! Očišćenoj duši Euharistija se daje zaista kao hrana vječnoga života.

"Čovjek ne živi samo o kruhu, nego o svakoj riječi što izlazi iz Božjih usta" (Mt 4,4).

Bez tih božanskih darova ne smijemo ostati ove korizme!

Naš otkupitelj Isus Krist svojom mukom i uskrsnućem poziva nas na duhovno uskrsnuće. To će biti radosno svjetlo uskrsnog blagdana!

Bog nam opet govori po proroku: "Ljubavlju vječnom ljubim te, zato ti sačuvah milost" (Jer 31,3). "Evo, ja ću zaliječiti njihovu ranu, ja ću ih iscijeliti i ozdraviti i pružiti im obilje istinskoga mira" (Jer 33,6).

Sjedinjeni s Bogorodicom i Općinstvom svetih u poniznoj molitvi molimo da tako bude!

Blagoslov Boga Oca i Sina i Duha Svetoga ostao sa svima vama kao uskrsna radost! Amen.

U Zagrebu, 27. veljače 1972.

ISTINA ĆE VAS OSLOBODITI (Iv 8,32)

"Ako je tko u Kristu, novi je stvor!" (2 Kor 5,17)

1. Neke misli otvaraju put u ponore

"Ne živi čovjek samo o kruhu" (Mt 4,4). Bila je to temeljna misao na kojoj smo prošle godine gradili svoja korizmena razmišljanja o čovjeku. U svjetlu vjere razmatrali smo Božju istinu o njemu, o njegovu smislu i pozivu.

Ova korizma neka bude blagoslovljeno vrijeme ozbiljnog razmišljanja o kršćanskoj obitelji. I u tu svarnost ulazimo svjetlom vjere, duhom Evanđelja, slijedeći nauku Crkve.

Smatramo to veoma potrebnim, jer su u suvremenom svijetu visoke civilizacije temeljne vrednote, od kojih jedino može živjeti kršćanska obitelj, stavljene u pitanje.

Stvara se mentalitet permisivnog društva, koji postaje idolopoklonik tijela i užitka a sve više zaboravlja duhovnu dubinu čovjeka. U klimi takvog mentaliteta oblikovana nova shvaćanja, običaji i životna praksa imali bi konačno diktirati stavove ljudske savjesti bez obzira na objektivna načela života.

Pod pritiskom potrošačkog i permisivnog shvaćanja života neki stavljaju zahtjeve i Crkvi da promijeni neka načela, kako bi se, tobože, prilagodila suvremenom svijetu.

Načela, koja su dosada vrijedila kao temeljna istina života, imala bi se, kažu, mijenjati prema novom stilu života, jer sve se mijenja, pa i čovjek.

Takva mišljenja osobito su nasilna na području seksualnosti, a time posebno pogađaju mladost i obitelj. Nađe se i u Crkvi ideja, pogotovo u zemljama najvišeg standarda, koje unatoč jasnih stavova Crkve stavljaju u pitanje nevinost prije braka, bračni moral kako ga tumači

Crkva, ženidbenu nerazrješivost; nađe se ponetko tko postavlja pitanje i o dopustivosti abortusa. Neke misli otvaraju put u ponore. Riječ je Sv. pisma: "Neki se put čini čovjeku prav, a na kraju vodi k smrti" (Izr 16,25).

Zaista, uz mnoge zdrave misli u suvremenim traženjima niču i zle misli, i na ovo vrijeme mogli bismo, također, primijeniti riječi sv. Pavla upućene biskupu Timoteju: "... Kori, prijeti, opominji u svoj strpljivosti i svakoj vrsti pouke. Jer će doći vrijeme kad ljudi neće podnositi zdrave nauke, nego će prema svojim strastima nagomilati učitelje da im škaklju uši, te će odvratiti uši od istine, a okrenut će se bajkama" (2 Tim 4,2-4).

Među tolikim vjernim navjestiteljima Božje riječi uvijek se u Crkvi našao i po koji lažni prorok. Isus je već na to upozorio, pa kroz cijelu povijest Crkve naučavanju istine suprotstavljala su se i kriva mišljenja. Čitamo upozorenja na to i u Starom zavjetu. U knjizi proroka Jeremije tuži se Jahve: "Laž prorokuju ti proroci u moje ime; niti ih poslah, niti im nalog kakav dadoh - ja im nisam govorio. Oni vam prorokuju... snove srca svoga" (Jer 14,14).

Danas je svijet malen, pa ako se negdje, makar i daleko, pojavi neka zaraza opasna za život, dobro je unaprijed upozoriti na opasnost da se čuva život u vlastitoj kući. Neke ideje su zaista pogibeljne za život čovjeka i obitelji. Upozorava na to i naš vjerski tisak.

Savjest nam nalaže govoriti istinu koju vjerujemo.

2. Isus Krist isti je zauvijek (Hebr 13,8)

Isus Krist je objava istine (Iv 14,6) koja nadilazi sve ljudske misli i promjene. Njegova je istina novost tako čista i duboka, tako jednostavna i vječna, da čovjeka čini novim ako je živi. Tom istinom dobiva čovjek novo srce i novi duh (Ezek 11,19).

Ta istina, iako božanska, opet je tako ljudska da odgovara najdubljim, najistinskijim, najljudskijim težnjama ljudskoga srca. Ta se istina ne mijenja. Mogu se mijenjati prilike svijeta i okolnosti života, ali ima nešto što ostaje uvijek nepromjenljivo u čovjeku. To je Božja

zamisao čovjeka i to je istina o čovjeku koju nam objavljuje Isus Krist, Bog i čovjek.

Tu navodimo riječi Koncila iz "Pastoralne konstitucije o Crkvi u suvremenom svijetu" "Radost i nada": "Crkva tvrdi da se na dnu svih promjena nalazi mnogo toga što je nepromjenljivo i što ima svoj najdublji temelj u Kristu, koji je isti jučer i danas i uvijek" (br. 10).

Čovjek u svojoj biti ostaje nepromjenljiv. Njegova istina i konačni cilj se ne mijenjaju. Njegova narav, shvaćena općim ljudskim poimanjem, ne mijenja se. Dobro i zlo, ljubav i mržnja, radost i patnja, pravda i nepravda, život i smrt ne gube svoje značenje ni doživljavanje u ljudskom srcu svake civilizacije. Kulise se mijenjaju, ali ostaje ista ljudska drama.

Evanđelje je božanska novost života. Isus Krist ostaje znak i raskršće potpunog opredjeljenja s radikalnim zahtjevom. On, koji ostaje uvijek isti, dolazi pred čovjeka svake civilizacije i zahtijeva obraćenje, duboku promjenu unutarnjeg životnog stava. To znači radikalno se opredijeliti za istinu, pravdu, ljubav, nesebičnost; za čistoću misli i života.

Isus Krist nije bio demagog. On je istinu jasno postavio; u samom sebi objavio je savršenu sliku novoga čovjeka, koji je česta tema u nadahnutoj teologiji sv. Pavla. Isus Krist je navijestio nepomirljivo dijeljenje između duha ovoga svijeta i Evanđelja; suvereno je razlučio dobro od zla, istinu od laži, svjetlo od tame; bez kompromisa stoji na raskršću savjesti kao putokaz i tvrdi za sva vremena, ne samo za svoje semitske slušatelje: "Uđite na uska vrata, jer široka vrata i prostran put vode u propast..." (Mt 7,13). Objavljuje božansko milosrđe prema grešniku koji se kaje, ali grijeh uvijek osuđuje.

U svim knjigama Novoga zavjeta jasno je zahtijevana ta novost evanđeoskog života, koja čini čovjeka ostvarenim u svoj ljepoti i skladnosti. Tu je skladnost razorio i razara grijeh, a uspostavlja je istina i milost. Isus "posta svima koji ga slušaju začetnik vječnoga spasenja" (Hebr 5,7). "Ako ustrajete u mojoj nauci, uistinu ste moji učenici; upoznat ćete istinu, a istina će vas osloboditi... Zaista, zaista,

kažem vam, tko god čini grijeh, rob je grijeha..." (Iv 8,31-32,34) "Ali ako sol obljutavi, čim će se ona osoliti?" (Mt 5,13).

Na početku korizme čuli smo Isusov poziv: "Obratite se i vjerujte Evanđelju!" (Mk 1,15). Isusov poziv na obraćenje isključuje svako pogađanje na račun njegove istine.

Neke se krive ideje pozivaju na samo Evanđelje tražeći promjenu nekih načela. Kažu da je Evanđelje radost i ljubav, i stoga bi trebalo promijeniti, ili barem ublažiti, neka načela koja brane čovjeku izvjesna zadovoljstva na seksualnom području i tako ograničuju čovjeku doživljaj sreće. To je krivo tumačeno Evanđelje.

Evanđelje sigurno vodi k ljudskoj sreći, ali nipošto ne k lažnoj sreći. U Evanđelju postoji božanska teologija ljudske sreće do koje se dolazi čineći istinu u ljubavi velikodušnošću žrtve. Evanđelje ne stavlja u središte samo sreću i ljubav, koje se mogu i sebično shvatiti, nego, također, i istinu i križ. Kroz križ se provjerava istina ljubavi.

Naviještati Evanđelje bez istine i križa bila bi demagogija i kapitulacija pred duhom svijeta. Takvim razvodnjenim Evanđeljem nikada se ne bi mogao u kršćaninu oblikovati Krist do punine (Ef 4,13). Nemoguće je suobličiti se sa Sinom Božjim za sudioništvo u njegovu uskrsnuću bez ljubavi koja slijedi istinu cijenom križa. Evanđelje je nezamislivo bez Krista Raspetoga.

Stoga sv. Pavao piše Korinćanima: "Bez sumnje, govor o križu ludost je za one koji propadaju, a za nas koji se spasavamo sila je Božja... I dok Židovi zahtijevaju znakove, a Grci traže mudrost, mi propovijedamo Krista razapetoga... Božju silu i Božju mudrost" (1 Kor 1,18-24). Galaćanima pak piše: "...Svi koji ste u Kristu kršteni, Krista ste obukli" (Gal 3,27). Što to znači, tumači Apostol u Poslanici Rimljanima: "Dakle, s njim smo zajedno ukopani po krštenju u smrt da bismo, kao što je Krist uskrsnuo od mrtvih Očevom slavom, i mi živjeli novim životom" (Rim 6,4). Jednako je krštenjem u smrt Kristovu morao biti ukopan čovjek Pavlova vremena kao i čovjek našega vremena. Bez smrti staroga čovjeka grijeha nema novosti života.

Pracrkva je baš novošću života, svjedočanstvom svojih svetaca, eshatološkom znakovitošću svojih djevica, vjernošću svojih mučenika

postala poput njezina Učitelja znak protivljenja (Lk 2,34), ali i svjetlo novoga puta i sol zemlje (Mt 5,13). Da se počela pogađati s koncepcijama poganskoga svijeta, sa životom staroga poganstva, bila bi se već u početku rasplinula u tom poganstvu, i Evanđelje bi se bilo rastopilo posvema u duhu toga svijeta. Sv. Pavao je pisao Korinćanima: "Što ima pravednost s bezakonjem? Što li je zajedničko svjetlu i tmini? Kako je moguć sporazum Krista i Belijara?" (2 Kor 6,14-15)

Samo vjernošću Isusu Kristu kršćani mogu biti Bogu ugodan Kristov miris (2 Kor 2,14).

Za tu mudrost života, koju mudri ovoga svijeta često ne shvaćaju i ne prihvaćaju, odgaja Duh Sveti Crkvu svojim svjetlom i snagom. Svetost u Crkvi je djelo Duha Svetoga, i svaki kršćanin, koji sazrijeva do svetosti, plod je Kristove smrti i uskrsnuća djelovanjem Duha Svetoga. Crkva obučena samo u silu odozgo (Lk 24,49) smjela je krenuti na svoj put kroz povijest svijeta do Eshatona i tim Duhom jačana i u naše dane ona mora svjedočiti da se ne mijenja Isus Krist ni njegovo Evanđelje. Samo ta nas istina može osloboditi i samo u toj istini možemo razumjeti, opet svjetlom Duha Svetoga, ona načela koja moraju biti temelj života svakoga kršćanina i njegove obitelji.

3. Obitelj je Božja ustanova

Na prvoj stranici Sv. pisma čitamo: "Na svoju sliku Bog stvori čovjeka, na sliku Božju on ga stvori, muško i žensko stvori ih. I blagoslovi ih Bog i reče im: 'Plodite se i množite i napunite zemlju, i sebi je podložite!'" (Post 1,27-28).

Obitelj je Božje djelo. Prema tome postoji i Božja istina o obitelji. Ta je istina njezino svjetlo, njezin temelj i život; ta istina mora biti putokaz savjesti. Isus Krist je spasitelj obitelji. U njemu je ona mala Crkva. On je čvrstoća njezina zajedništva. "Nitko, naime, ne može postaviti drugoga temelja osim onoga koji je već postavljen, a taj je Isus Krist" (1 Kor 3,11).

Postoji, dakle, neka stalna i nepromjenljiva zakonitost koja u svim vanjskim promjenama i opasnostima, u svim teškoćama i napastima

drži poput čvrstog temelja stalnost obiteljske zajednice i blagotvorno uređuje njezine unutarnje i vanjske odnose.

"Intimna zajednica bračnog života i ljubavi", kaže koncilska konstitucija "Radost i nada", "koju je Stvoritelj utemeljio i providio vlastitim zakonima, sazdaje se bračnim vezom, to jest osobnim i neopozivim pristankom..., ta sveta veza u cilju dobra kako roditelja i potomstva tako i društva ne ovisi o ljudskoj samovolji. Sam je naime Bog začetnik braka, koji je opskrbljen različitim dobrima i ciljevima: sve je to od najvećeg značenja za održavanje čovječanstva, za osobni napredak i vječnu sudbinu pojedinih članova obitelji, za dostojanstvo, čvrstoću, mir i dobrobit samo obitelji i čitava ljudskog društva" (br. 48).

Kršćanska obitelj počima svoje zajedništvo sakramentom. Vjernici ne mogu ući u valjanu ženidbu pred Bogom i Crkvom mimo sakramenta ženidbe. Kako čovjeka pojedinca tako i obiteljsku zajednicu može liječiti samo Kristovo otkupljene.

Sakramenat ženidbe, kao i svi sakramenti, događanje je Božjega spasenja u kršćaninu. Tim sakramentom Duh Sveti silazi i postaje prisutan u bračnoj ljubavi kao dar i plod Kristove smrti i uskrsnuća. Bez te sile Božje nije moguće ljudskoj slabosti dosljedno živjeti istinu ljubavi u njezinoj savršenosti. Snagom Duha Svetoga kršćanski supruzi pomagani su u svojoj dobroj volji da žive svoju ljubav istinito, vjerno, trajno, velikodušno i životvorno. Dobra i česta ispovijed nenadoknadiva je pedagogija Duha Svetoga za ustrajnost i rast u toj ljubavi.

4. Istina bračne ljubavi

Ta je ljubav potekla iz vrela božanske ljubavi, tvrdi Koncil (R. i N. br. 48). "Božja ljubav poziva više puta zaručnike i supruge da hrane i njeguju čistom ljubavlju zaruke, a nerazdijeljenom i proćućenom ljubavlju brak"... Ta ljubav "daleko dakle nadvisuje puku erotičku privlačnost, koja budući da se uzima egoistički, brzo i bijedno iščezava" (ib. br. 49).

Brak je najintimnije zajedništvo osoba. Temelj toga zajedništva je ljubav. Ona zahtijeva potpuno slobodni i odgovorno promišljeni pristanak. Ljubav je duhovna vrijednost a ne tjelesna požuda. Čovjek je sposoban za ljubav svojom duhovnom dimenzijom. Narav ljubavi je neopozivo darivanje samoga sebe sreći drugoga; usrećujući drugoga ljubav hrani svoju radost.

Isus Krist objavljuje takvu istinu ljubavi svojim križem. U toj ljubavi nema laži. Isusova je riječ: "Nitko nema veće ljubavi od ove: položiti vlastiti život za prijatelje svoje" (Iv 15,13).

On to tiho izgaranje uspoređuje sa pšeničnim zrnom posijanim u zemlju. "Zaista, zaista, kažem vam: ako pšenično zrno, pavši na zemlju, ne umre, ostaje samo; ako li umre, donosi obilat rod. Ako tko mrzi svoj život na ovom svijetu, sačuvat će ga za život vječni" (Iv 12,24-25). Sretna se vječnost gradi ovdje nesebično se trošeći za druge.

U bračnoj ljubavi se osobe daruju jedna drugoj. U taj se dar ulaže cijela osoba i cijeli život. Ljudska pak osoba ne može biti nikada stvar koja se može nabaviti i otuđiti kao roba. Ljubav traži vječnost. Bio bi to apsurd ljubavi kojoj bi se odredio rok. Istinita ljubav ne misli na izdaju i ne dopušta izdaje. Kršćanski zaručnici prigodom vjenčanja zovu Boga za svjedoka da je njihova ljubav istinita i da će trajati do smrti. Boga se može zvati za svjedoka samo istini.

Stoga su vjerna ljubav i nerazrješivi brak izraz Božje volje da bude zaštićeno ljudsko dostojanstvo. Čvrstoću toga veza Bog je učinio slikom svoga saveza s Božjim narodom. Ta ljubav slika je ljubavi Krista prema Crkvi (Ef 5,29). Isus Krist jasno govori: "Dakle, što je Bog sjedinio, neka čovjek ne rastavlja!" (Mk 10,9).

Međutim, da bi ta ljubav bila sačuvana, Isus traži dosljedno potpunu čistoću misli, potpunu kontrolu unutarnjih osjećaja. Zlo treba liječiti u korijenu, u misli. Čestiti život ne može izvirati iz truloga srca. Stoga Isus zabranjuje i misli preljubničke. "Čuli ste da je rečeno starima: 'Ne čini preljuba!' a ja vam kažem da je svaki koji s požudom pogleda ženu već - u svom srcu - s njom učinio preljub" (Mt 5,27).

Stoga i II. vatikanski sabor uči tu radikalnu istinu ljubavi. "To intimno sjedinjenje kao uzajamno darivanje dviju osoba, a i dobro djece zahtijevaju potpunu vjernost bračnih drugova i njihovo nerazdruživo jedinstvo" (R. i N. br. 48). "Ta ljubav koju potvrđuje uzajamna vjernost, a nadasve posvećuje Kristov sakramenat, ostaje nerazriješivo vjerna tijelom i dušom, u sreći i nesreći. Zato isključuje svaki preljub i rastavu" (ib. br. 49).

Sam život pokazuje koliko poniženja i tuge unosi u srce žene i u dušu muža izdaja ljubavi; sam život je tužan svjedok kako rastava teško pogađa životni put i odgoj djece.

Danas su u našoj domovini mnoge obitelji razdijeljene odlaskom ili oca ili majke na rad u inozemstvo. U toj tužnoj potrazi za kruhom, na žalost, mnoge su obitelji slomljene. Tjeskoba neizvjesnosti muči mnoge bračne drugove. Premnoge su napasti u ovom vremenu seksualne raspuštenosti koje navaljuju na istinu ljubavi.

"Izloženi smo, naime, napasti da smatramo kako su naša osobna prava samo tada potpuno sačuvana kad smo oslobođeni od svake norme božanskog zakona. No tim se putem dostojanstvo ljudske osobe nikako ne spasava, nego dapače gubi" (R. i N. br.41). Lažna sloboda uvijek je protiv ljubavi.

5. Ljubav u službi života

Ako ljubav uvodi u obiteljsku zajednicu muža i ženu, onda iz naravi te ljubavi slijedi da ta zajednica ne smije biti zatvoreni egoizam u dvoje. Ljubav se svojom biti protivi sebičnosti, i sebičnost u dvoje ubija ljubav. Bračna ljubav mora biti otvorena životu, nasilje protiv toga je grijeh.

Smisao ljubavi muža i žene teži k velikodušnosti; želi pripraviti dolazak novoga čovjeka na svijet. Taj novi čovjek dolazi na svijet posve nemoćan. Prihvaća ga moć roditeljske ljubavi koja mu se raduje, koja ga je dozvala u život i grije ga svojom toplinom da raste normalno i sretno u klimi radosti i ljubavi. Bez toga je gotovo nemoguć ljudski rast čovjeka.

Ljubav je to bogatija što se više daje; ona se umnaža svojim darivanjem i hrani žrtvom. Stoga su najsretniji oni ljudi koji su ljubili i za druge se žrtvovali. Ako su muž i žena zaista bogati tom istinom ljubavi, onda žele darom života obradovati veći broj ljudskih bića. Umnoženo zajedništvo umnaža radost. U brojnoj obitelji dijete se već od malena uči živjeti s drugima i postaje svjesno da se i ono mora nečeg odreći za svoje najbliže i tako se u njemu razvija altruističko raspoloženje. Osim toga u brojnim obiteljima dijete ne trpi od tjeskobe osamljenosti. Tu je moguća radost zajedništva i takvi roditelji znaju koliko im uza sve brige njihova djeca donose radosti; neizrecivo imaju više radosti nego oni koji za volju nekih stvari i užitaka ostaju svjesno sami, ili tek s jedincem i u kojem će rasti u najviše slučajeva egoist, jer je usredotočen na sebe i jer je sam.

Imamo za to svjedoke u obiteljima koje se ne zatvaraju životu, već svjesno prihvaćaju brojniji porod i odgajaju djecu svojim primjerom i ljubavlju za čestite članove ljudske zajednice. Takve su obitelji svjetlo i nada. Zaslužuju najveće poštovanje i zahvalnost. Usuđujem se reći da roditelji koji danas svjesni poteškoća prihvaćaju brojnu djecu, zaslužuju naslov heroja ljubavi i života. Njima društvena zajednica i Crkva moraju pružiti svaku pomoć, zaštitu, podršku i zahvalno priznanje. Takve obitelji spasavaju duhovne vrednote i one su škola potpunije čovječnosti (R. i N. br. 52).

Koncil nas poziva da stvaramo o obitelji zdravo javno mišljenje (ib. br. 49). To je velika zadaća našeg vjerskog tiska, a također, i društvenog.

Na žalost, ima sredina u kojima se mentalitet zla toliko osilio da se prezirom i, gotovo, mržnjom progone takve obitelji. Svojom požrtvovnošću takve obitelji teško optužuju savjest onih koji su svojim egoizmom ostavili vlastitu kuću pustom; svojim svjetlom one uznemiruju ionako nemirnu savjest onih koji su možda okrvarili ruke krvlju nerođenih.

Apsurd je to baš bogate civilizacije da se boji života, čak mrzi život i bez milosrđa ubija djecu u tijelu žene, ili raznim sredstvima pretvara bračni život u neodgovorno seksualno iživljavanje.

Stvoren je pojam neželjene djece. Tako se svaki mladi čovjek može zapitati da li je on bio željeno ili neželjeno dijete. Ne umanjuje li i to ljubav mladih prema roditeljima? Ako se bračna ljubav svede samo na seksualni egoizam koji uporno guši otvorenost prema životu, ne stvara li to kod mladih ljudi uvjerenje da oni zapravo nisu bili s radošću čekani, ili je to bila jeftina ljubav koja im je nekako dozvolila dolazak na svijet?

U zagrebačkoj nadbiskupiji, u kojoj živi preko jedna trećina svih Hrvata katolika, ima 42 dekanata. U pola tih dekanata već kroz niz godina ima više mrtvih nego rođenih. Smrt je jača od života. Nisu to nipošto najsiromašniji krajevi. Grade se velike kuće ali su prazne. U cijeloj pak nadbiskupiji godišnji je prirast rođenih samo 2 na tisuću stanovnika. Ne potvrđuje li i to kako su obitelji utučene krivim poimanjem života. Svaki narod pa tako i hrvatski narod može imati budućnost samo po zdravim obiteljima koje su hrabre i velikodušne u ljubavi prema životu; ili će iz obitelji živjeti ili će u obitelji umrijeti!

6. Kršćanska savjest stoji uz ljubav i život

Kršćanska savjest mora uvijek stajati uz ljubav i život.

Koncil svojom naukom stoji čvrsto uz te temeljne vrednote; time stoji čvrsto uz ljudsko dostojanstvo. "Po svojoj prirodnoj svojstvenosti", kaže Koncil, "sama ustanova ženidbe i bračna ljubav usmjerene su k rađanju i odgoju djece i nalaze u tome svoju krunu"(R. i N. br.48). "Zato treba već od začeća najbrižnije štititi život; a pobačaj i čedomorstvo užasni su zločini" (ib. br. 51).

Tvrditi da se kroz neko vrijeme poslije začeća još ne radi o ljudskoj osobi znači izmicati logici zdravoga razuma. Ako se ljudska osoba rađa, onda ta osoba ima pravo na život od svoga početka.

Priznavajući objektivne i subjektivne teškoće s kojima se mogu susresti i velikodušni roditelji u prihvaćanju većeg broja djece Koncil je postavio načelo o odgovornom očinstvu. Broj djece je prepušten zreloj savjesti roditelja, ali metoda reguliranja poroda podvrgnuta je moralnim načelima kako ih Crkva tumači u ime božanskoga zakona.

Stoga se Koncil jasno izražava: "...Kršćanski supruzi neka budu svjesni da u načinu svoga postupanja ne mogu raditi samovoljno, nego su uvijek obvezni slijediti svoju savjest, koju treba uskladiti s Božjim zakonom; neka rado slušaju crkveno učiteljstvo, koje taj božanski zakon pravovaljano tumači u svjetlu Evanđelja... Taj božanski zakon pokazuje puno značenje bračne ljubavi, štiti je i pokreće prema njezinom uistinu ljudskom savršenstvu" (ib. br. 51).

O toj nauci Koncila nisu vodili računa oni koji su teško napadali sv. oca Pavla VI. kad je tu istu nauku protumačio snagom svoga učiteljskog autoriteta u enciklici "Humanae vitae".

Dosljedno duha Evanđelja i trajnoj nauci Crkve papa je mogao prihvatiti kao jedinu dopuštenu metodu kontrole rađanja periodičnu uzdržljivost od bračnog života. Ta uzdržljivost življenja u duhu vjere nije protiv dostojanstva ni ljubavi ni osobe; ljubav postaje tom disciplinom još zrelijom i poštuje cijenom žrtve dostojanstvo osobe. Molitva, iskrena ispovijed, Euharistija izvori su snage!

Još nije sasvim poznato kakve će kobne posljedice imati "pilula" u ljudskom organizmu i u slijedećim generacijama - stalni napadi na funkcije organizma se sigurno osvećuju -, ali razumski govoreći, sva protuprirodna sredstva protiv začeća ipak ponizuju ljudsku osobu, i ona time postaje predmet sebičnog užitka.

U pastoralnom postupku preporuča sv. otac strpljivost, razumijevanje i milosrđe prema onima koji su slabi ali imaju dobru volju da usklade svoj život s načelima vjere. Nije mogao promijeniti načela.

Neodgovorno napadan s mnogih strana papa je sam obrazložio svoju obranu u govoru hodočasnicima u castel Gandolfu 31. srpnja 1968. ovim riječima:

"Pojedinačno smo konsultirali mnogo osoba koje uživaju veliki moralni, znanstveni i pastoralni ugled; zazivajući svjetlo Duha Svetoga, stavili smo se u savjesti potpuno i slobodno na raspoloženje glasu istine, želeći samo to da rastumačimo božansku normu kako vidimo da izvire iz unutrašnjih zahtjeva autentične ljudske ljubavi, iz bitnih

struktura bračne ustanove, iz osobnog dostojanstva supruga, iz njihova poslanja u službi života, kao iz svetosti kršćanske ženidbe; razmišljali smo o ostalim elementima tradicionalne i vladajuće nauke Crkve, a posebno o naučavanjima nedavnoga Koncila; odvagivali smo posljedice jedne i druge odluke, i nismo sumnjali da nam je dužnost da svoj sud izreknemo u okvirima koji su izraženi u ovoj enciklici" (Humanae vitae, Dokumenti 18, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1968, str. 30).

Prema nauci Koncila to je za vjerničku savjest pravorijek i obvezno načelo savjesti. Mnogi su izvan Crkve respektirali s poštovanjem papinu odgovornost koja veže pred Bogom i Crkvom njegovu savjest, dok je u samoj Crkvi bilo osoba koje nisu u kritici kojiput pokazivale ni ljudskog takta. U tome su se osobito isticali neki u bogatim zemljama Europe. Ako pažljivo čitamo koncilsku Dogmatsku konstituciju o Crkvi "Svjetlo naroda", što ona govori o funkciji crkvenog učiteljstva, onda moramo vjerovati da je u tako važnom pitanju moralnog načela papu vodila pomoć Duha Svetoga. Vjernik takve odluke mora primiti s religioznom poslušnošću, jer i učiteljstvo mora biti pred Bogom poslušno u vjeri ("Svjetlo naroda" br. 25).

Papa je slijedio duh Evanđelja i nije mogao izdati svoje savjesti. Za mnoge je to tvrd govor, ali ipak sadrži riječi vječnoga života (Iv 6,68).

7. Kuća na stijeni sazdana (Mt 7,24)

Ako je brak Božje djelo, ako je istina bračne ljubavi tako velika i zahtjevna, onda se za brak treba ozbiljno pripraviti. U kršćanski brak treba ulaziti sa svjetlom čvrste vjere u Isusa Krista i njegovo Evanđelje. Mladenci moraju biti solidnom poukom poučeni o svemu što je potrebno znati da bi svoj brak zaista živjeli dostojno i dosljedno Božjoj zamisli kršćanske obitelji.

"Mladež treba", kaže Koncil, "na vrijeme prikladan način poučiti - i to najbolje u krugu same obitelji - o dostojanstvu bračne ljubavi... Odgojeni u čistoći moći će u svoje vrijeme nakon čestitih zaruka poći na vjenčanje" (R. i N. br. 49).

Stupanje u brak sigurno je za mlade ljude najsudbonosniji korak. Stoga nepromišljenost, površnost, neozbiljnost u takvom koraku može biti izvor tragedije. Zaručnici moraju dobro poznavati svoje vlastite karakterne crte i psihološke dispozicije da bi mogli prosuditi da li oni jedno drugome zaista odgovaraju, da mogu sklopiti trajnu i skladnu zajednicu života. Moraju si biti iskreni i pošteni u iznošenju svojih stavova o toj zajednici da svaki za sebe ima potrebne elemente na temelju kojih onda ima moralnu sigurnost da će moći poći zajedno u život, da će biti izvor radosti međusobno i izvor radosti svojoj djeci. Kako se za to zajedništvo traže duboka ljudska i kršćanska svojstva uz srodnost naravi na kojima će milost moći graditi blagoslovljen život!

Osim toga za vjernu i trajnu ljubav treba se pripraviti i životom takvoga dostojanstva. Stoga protiv seksualne revolucije, koja do dna ponizuje mladost, Crkva u skladu s Božjim mislima i nakanama zahtijeva od mladih da svoju mladost prožive nevino do braka. Takav ih život priprema za zrelu obiteljsku vezu i ljubav i takav život stoji kao stijena položena za temelj njihove bračne sreće.

Tu ljepotu ostvarili su i ostvaruju milijuni mladića i djevojaka koji se priznaju Isusovim učenicima. Ta ljepota mladosti ima cijenu kod svih ljudi zdrave savjesti makar i ne bili kršćani, makar i ne bili vjernici. Tu ljepotu života kršćanski mladići i djevojke žive podvrgavajući snagu nagona jakosti Duha Svetoga koji u njima djeluje po izvorima božanske pomoći.

Bezdušni trgovci droga i pornografije rugaju se tom idealu Evanđelja, ali samo čista mladost, jaka i bogata duhovnim vrednotama, radost je i nada Crkve i svoga naroda. Što će donijeti u brak mladić i djevojka koji su razbili svoju mladost u lažnoj sreći seksualnog egoizma idući od poniženja do poniženja? Brakovi građeni samo na seksualnom egoizmu brzo postaju ruševine. "Težnja tijela jest smrt, a težnja Duha je život i mir" (Rim 8,6). Sv. Pavao opominje Korinćane: "Bježite od bludnosti!... Bludnik griješi protiv vlastitoga tijela. Ili zar ne znate da je vaše tijelo hram Duha Svetoga, koji stanuje u vama..." (1 Kor 6,18-19).

Stoga kad Crkva stavlja seksualnost u granice načela, nije to nipošto mržnja prema tijelu nego poštovanje; nije to nipošto osiromašenje čovjeka, nego, naprotiv, uspostavljanje ravnoteže, sklada i ljudskosti na seksualnom području, baš na tom području nagon može biti bezobziran, požuda okrutna, ljudska samovolja nezasitna; baca čovjeka u najdublja poniženja.

Da se sačuva dragocjenost nevinosti, Crkva naglašava i norme na području mode. Bestidna moda u službi je ljudske degradacije. Moda koja razgolićuje ženu, ističe samo njezinu tjelesnost do tolike mjere da gotovo nestaje njezina duhovna dimenzija. Nije stoga čudo da je žena, koja nudi svoju tjelesnost, sve više susretana kao stvar a sve manje kao osoba. Otmjeno i pristojno odijevanje produhovljuje ljudsku tjelesnost.

Seksualnost ima svoje dostojanstvo samo u skladu s Božjim nakanama, i štite je samo duhovne vrednote i načela.

Svećenici i redovničke osobe, koji poštenom dosljednošću žive stalež svoga beženstva radi Božjega kraljevstva, znak su Duha Svetoga mladima i bračnim drugovima da je moguće živjeti u skladu s Božjim zakonima, koji su uvijek uvjet ljudske punine, savršenosti i sreće. Obitelji, pak, koje žive istinu ljubavi bit će izvor zrelih duhovnih zvanja. Vjerni svećenici uvijek su najbolji prijatelji i suradnici obitelji!

"Grad razvaljen i bez zidova - takav je čovjek koji nema vlasti nad sobom" (Izr 25,28). "Ako je tko u Kristu, novi je stvor" (2 Kor 5,17).

"Blago onima koji su čista srca jer će Boga gledati" (Mt 5,8).

8. Obitelj - sveto tlo ljudskog rasta

Roditeljska ljubav nužno prati rast djece odgojem. Toplina obiteljske zajednice nenadoknadiva je za rast čovjeka u njegovu djetinjstvu. Roditeljima pripada snagom naravi i svih razumnih zakona dužnost i pravo na odgoj njihove djece. To je najodličnija njihova funkcija.

Odgoj počima već prije rođenja. Postoji duboka veza između raspoloženja majke i njezina djeteta još dok je ono pod njezinim srcem.

Radost, ljubav, smirenost majke dok nosi dijete, utjecat će veoma pozitivno na psihičke dispozicije djeteta.

Dijete pak od najranije dobi prima najdublje dojmove i najglavnije sadržaje koji će usmjeriti cijeli njegov budući život.

Obitelj svojim životom zajedničke molitve, međusobne ljubavi, nesebične brige za djecu, za njihovu dušu i tijelo, ostvaruje toplo religiozno ozračje; dijete od najranije dobi počima tako zajedno s ostalim članovima obitelji živjeti to religiozno ozračje. Moliti uči molitvom obitelji. Dobrota roditelja i njihova ljubav prema Bogu djeci čini Boga bližim i dragim. Roditelji tada mogu reći da su oni dar Božji djetetu i da je dijete dar Božji njima. Time se u djetetu razvija istiniti pojam o Bogu koji je ljubav (1 Iv 4,16).

Koncil u svojoj "Deklaraciji o kršćanskom odgoju" naglašava nenadoknadivu ulogu obitelji u odgoju.

"Budući da roditelji daju djeci život, oni imaju vrlo tešku obvezu da ih odgajaju, i zato ih treba priznati kao prve i povlaštene odgojitelje svoje djece. Odgojna uloga roditelja je takve važnosti, da se teško može čim drugim zamijeniti. Na njima je da stvore takav obiteljski ambijent - prožet ljubavlju i odanošću prema Bogu i ljudima - koji će pogodovati punom osobnom i društvenom rastu djece." (Ib. br. 3).

Ne bi smjelo biti stana kršćanske obitelji bez raspela na počasnom mjestu i barem još bez slike Majke Božje. Već tim vanjskim znakom, tako potrebnim ljudskoj psihologiji, stvara ozračje Božje prisutnosti. Sv. pismo i vjerski tisak hranit će obitelj Božjim mislima.

Svetkovanje dana Gospodnjega i ostalih blagdana crkvene godine sa što punijim razumijevanjem velikih i svetih sadržaja, nedjeljna Euharistija, ljubav prema Majci Božjoj, obiteljska radost, sve to u djetetu stvara iskreno i duboko religiozno raspoloženje i uvjerenje.

Ozbiljna priprava za prvu sv. pričest i potvrdu, koja se ne smije obaviti površno ni na brzu ruku, trajna vjerska pouka u Crkvi produbljuje vjeru djeteta, ali samim radom vjeroučitelja nije moguće bez suradnje obitelji ostvariti dublji vjerski odgoj.

Trebalo bi još posebno govoriti o velikom događaju krštenja, ali sada to nije moguće. Upozoravamo samo da novi obred krštenja zahtijeva od roditelja posebnu pripravu i raspoloženje za taj prvi životni susret djeteta s Isusovim spasenjem.

Odgojiti svoju djecu u vjeri, nadi i ljubavi potreba je roditeljske duše i najveća svetinja njihove savjesti. To je njihovo neotuđivo pravo. To pravo Koncil naziva iskonskim i vlastitim. Stoga u "Deklaraciji o vjerskoj slobodi" izjavljuje da "se povređuju prava roditelja ako se djeca prisiljavaju da polaze školska predavanja koja ne odgovaraju vjerskom uvjerenju roditelja, ili ako se nameće jedino takav način odgoja iz kojeg se isključuje svako vjersko obrazovanje" (br. 5).

Isto je tako velika povreda roditeljskog prava i ljudskog dostojanstva samoga djeteta, ako je dijete bilo od koga poniženo zbog svog vjerskog uvjerenja.

Ovdje ponovno moramo naglasiti da između istina koje otkriva razum u stvarnosti svijeta i istina koje otkriva Objava o Bogu i konačnoj svrsi čovjeka ne može biti sukoba, dok se zaista radi o istinama vlastitim za svako područje.

Sv. Otac u nedavnom pismu upućenom 20. veljače ove godine poljskom kardinalu Wyszynskom piše: "Javno i jasno izjavljujemo da ne može biti nikakve stvarne i nepremostive suprotnosti između istina, koje primamo vjerom i istina do kojih dolazimo razumom". Uzrok suprotnostima na tom području jesu ljudska slabost i nepotpunost, a nipošto objektivna stvarnost.

U poruci pak Intelektualcima 8. XII. 1965. Koncil izjavljuje: "Sasvim osobiti pozdrav vama, tražioci istine, vama intelektualci i znanstveni radnici, koji istražujete čovjeka, svemir i povijest... Možda se nikada nije tako očito kao danas pokazala mogućnost dubokog sklada između prave znanosti i prave vjere. Jedna i druga služe jednoj istini. Ne sprečavajte njihov dragocjeni susret! Imajte povjerenja prema vjeri, toj velikoj prijateljici razuma. Neka vas prosvijetli njezino svjetlo, da biste proniknuli istinu, cijelu istinu". (Glas Koncila, br. 24-25, 1965).

Bezbrojni prvaci na području znanosti bili su iskreni vjernici.

Poznavali su kao stručnjaci dobro područje znanosti i kao vjernici područje vjere, pa nisu nalazili zapreke da u svojoj stručnosti budu i duboki vjernici. Smijemo vjerovati i njihovom svjedočanstvu jer nemamo razloga sumnjati u poštenje njihove savjesti.

Stoga tvrditi da znanost isključuje vjerski odgoj i da bi se u ime znanosti taj odgoj imao smatrati čak štetnim znači zaista postaviti neprihvatljivu tvrdnju. Smatramo to potrebnim naglasiti zbog nužde jasnoće i poštovanja roditeljskog prava da u punoj nesmetanosti odgajaju svoju djecu dosljedno njihovom krštenju.

Preporučam kršćanskim obiteljima da se povezuju međusobno u okviru župske zajednice i da se i one tako dožive više kao zajednica istoga srca i iste misli. Obitelj sama za sebe može se osjećati napuštenom, a u zajednici s drugima gubi osjećaj osamljenosti i dobiva novu snagu za ustrajnost.

Draga braćo i sestre, nismo ni izdaleka iscrpili tumačenje Božje istine o obitelji, ali ono što je rečeno neka svjetlom Duha Svetoga po materinskom zagovoru Presvete Bogorodice i po zagovoru Općinstva svetih učvrsti vašu vjeru. Ostali smo samo na vjersko-moralnom području, stoga nismo zalazili na ostala područja koja dotiču obitelj.

Od srca vam želim da uskrsne blagdane slavite novošću života u Isusu Kristu i u njegovoj radosti.

Završavam riječima sv. Pavla:

"Zaklinjem vas, braćo, milosrđem Božjim da prinesete sebe kao žrtvu živu, svetu i ugodnu Bogu - kao svoje duhovno bogoštovlje. Nemojte se prilagođivati ovom svijetu! Naprotiv, preobličavajte se obnovom svoga uma da mognete uočavati što je volja Božja: što je dobro, ugodno i savršeno" (Rim 12,1-2).

Iskrenom ljubavlju zazivam na sve naše obitelji blagoslov svemogućega Boga Oca i Sina i Duha Svetoga! Amen.

U Zagrebu, 11. ožujka 1973.

POMIRITE SE S BOGOM (2 Kor 5,20)

"Ja sam svjetlost svijeta; tko ide za mnom, neće hoditi u tami nego će imati svjetlost života." (Iv 8,12)

Dragi vjernici! Braćo i sestre!

1. Sveta je godina! Sv. otac Pavao VI. dao je ovoj Svetoj godini bitni sadržaj u pozivu na pomirenje s Bogom i s ljudima. Razmišljamo o tom pozivu u korizmeno vrijeme kad nam Crkva pred oči duše i savjesti stavlja otajstvo Isusa Krista raspetoga!

Na Čistu srijedu čuli smo taj poziv u Drugoj poslanici apostola Pavla Korinćanima: "Braćo! Kristovi smo poslanici; Bog vas po nama nagovara. Umjesto Krista zaklinjemo: dajte, pomirite se s Bogom!" (5,20).

Pomiriti se s Bogom znači priznati ga, vjerovati u njega, obratiti se na novi život svjetlom njegove riječi i snagom njegove pomoći. Dok suvremeni ljudi gube sve više osjećaj za Boga i vjeru u njega, za pomirenje s njim nužno je da u sebi oživimo i produbimo svijest njegove veličine i ljubavi te svijest svoje stvorenosti.

2. U stvarnosti cijelog postojanja Bog je Prvi i Apsolutni, Vječni i Živi. Bog je darovatelj opstojnosti svemu stvorenomu. On ne može ne biti ono što on jest. Njegovo je ime "Ja sam koji jesam!" (Izl 3,14).

Bog je izvor i cilj čovjeka; on je smisao čovjeka; Punina od koje "svi mi primismo, i to milost na milost" (Iv 1,16).

Bog je čovjeka stvorio s ljubavlju. Sve je bilo dobro (Post 1,25). I čovjek je bio dobar. Stvoren na sliku i priliku Božju (Post 1,26), primio je od svoga Stvoritelja stvorenja da im bude gospodar; da svojim radom usavršava zemlju; da u ime svih stvorova ovoga vidljivog svijeta svjesno uzvrati ljubav za ljubav.

Priznavanje istine o Bogu Stvoritelju ujedno je i priznavanje istine o ljudskoj otvorenosti. Stvorenost je istina ovisnosti, u svom postanku

i u svom opstanku, od drugoga. Istina ljudske stvorenosti nije nipošto poniženje za čovjeka. To je jednostavno priznavanje stvarnosti kakva jest. Istina je da je čovjek primalac Božjih darova.

Mi smo stvorenja iz ništavila dozvana. Moćni smo svojim razumom i sviješću, ali ipak smo tako ovisni o mnogim stvarima i o mnogim osobama. Ne možemo živjeti bez disanja zraka; ne možemo biti bez sunca koje je svojom toplinom i svjetlošću nenadoknadiv uvjet života; ne možemo biti neovisni jedni od drugih kad nam toliko toga treba što nam samo drugi mogu pružiti.

Nitko ne niječe te istine ovisnosti o drugima i nitko to ne smatra poniženjem. Međutim, sve te ovisnosti čovjeka o zakonima prirode i o ljudima izraz su one temeljne ovisnosti u koju je čovjek položen kao Božje stvorenje, priznao on to ili ne!

Bog je stvoritelj i čovjek je stvoren. Čovjek samo u Bogu nalazi svoj izvor sreće i dostojanstva. Određenje je čovjeka život u zajedništvu s Bogom. To je život istine u ljubavi s Bogom i s ljudima. Savezništvo čovjeka s Bogom nije nipošto otuđenje čovjeka, nego je uvjet njegove veličine i ljepote.

3. Prve nedjelje u korizmi poučeni smo Božjom riječju da se u početku ljudske povijesti dogodila velika nesreća. Napasnik se približio čovjeku. Pali duh odbio je Božju ljubav i zatvorio se u svoju neugasivu mržnju na sve što je Božje. Približio se ljudskoj slobodi da je zavede. Šaptao je čovjeku napast, ponavljanu kroz cijelu povijest, i u naše dane: bit ćeš kao Bog! Drugim riječima: tebi Bog ne treba; on je protiv tvoje slobode i tvoje sreće; ti si sam sebi dosta. Sam si dosta mudar, ne treba ti Božje istine ni o tebi ni o Bogu. Sam si gospodar i sudac svojih djela. Dobro je ono što ti se svidi, što ti je korisno i ugodno, a Bog nije potreban tvojoj savjesti. Bog ne treba ni tvom srcu. To znači: budi ohol i budi sebičan! I počeo se odvijati misterij grijeha, ljudske nesreće i umiranja.

Čovjek je povjerovao ocu laži, koji, po riječima Isusovim, "bijaše čovjekoubojica od početka... jer nema istine u njemu" (Iv 8,44). Raskinut je savez ljubavi s Bogom. Čovjek je izgubio sklad u svojim mislima i odlutao iz istine; izgubio je ravnotežu srca, i ono je postalo

često "puno zloće" (Ps 5,10). Istjerao je Boga iz svoje savjesti i počeo pisati svoju povijest suzama i krvlju. Kolike su nevolje nanošene ljudima ljudskom ohološću i sebičnošću!

Drugi vatikanski sabor sažima tu stvarnost ovako: "Ne hoteći često priznati Boga kao svoje počelo, čovjek je poremetio i dužno usmjerenje prema svom posljednjem cilju i ujedno sav sklad sa samim sobom, s drugim ljudima i svim stvorenjima" (Radost i nada, br. 13).

U prošlom je stoljeću jedan filozof navijestio smrt Božju (Nietzsche), da bi čovjek živio. Propovijedala se vjera u znanost, u tehniku, u ljudski napredak koji će osloboditi čovjeka od svih problema i omogućit će mu raj zemaljski. Bog mora umrijeti da bi čovjek živio! Međutim, mi ljudi u drugoj polovici XX. stoljeća imamo iskustva da znanost i tehnika, unatoč tolikih blagoslovljenih darova čovječanstvu, ipak nisu stvorile željeni svijet sreće. Naprotiv, baš XX. stoljeće je nagomilalo bregove ljudskih lešina na ratištima, u plinskim komorama, u raznim logorima i na raznim mučilištima. Brojem ubijenih nadmašilo je prošlost. Mržnje se ne gase, ratovi ne prestaju, osnovna sloboda čovjeka sve je više ugrožena, obitelj se raspada. Nerođeni se ubijaju na veliko. Nepravde pogađaju i pojedince i narode. Mnogi zavodnici nastoje mladost povući u nihilizam razvrata i opojnost droga.

Znanost je stvorila dostatna oružja za uništenje svijeta. Velika je tjeskoba prisutna u dušama.

Nije li sve to događanje otajstvo grijeha? Njega se doduše ne želi spominjati, ali ipak, grijeh je najveće otuđenje čovjeka. Grijehom se čovjek utapa u zlo kojega se sam ne može osloboditi. Zadao si je ranu koju sam ne može izliječiti. Kad to spozna, zavapit će za Bogom Živim, za Spasiteljem!

4. Bog je ljubav (Iv 4,16) koja se ne gasi nad tom poviješću čovjeka, makar je čovjek Boga prezreo i odlutao putovima svojih grijeha. Dokaz za to je utjelovljenje sina Božjega. Isus Krist, Bog i čovjek, rođen od Djevice kao početak novoga stvaranja, došao je u povijest sinova ljudskih da traži izgubljeno, da liječi bolesno, da pozove grešnike na obraćenje, na pomirenje s Bogom i s ljudima (Lk 5,32).

Takav, kao Spasitelj, otkriva se Samarijanki na studencu Jakovljevu. Nije li ta Samarijanka predstavnica palog čovječanstva koje je uvijek žedno sreće, a na krivim izvorima gasi svoju žeđ? Mimoilazi Izvor vode žive. Kad čovjek odbije pravoga Boga, nađe si neke lažne bogove i pada pred njih na koljena, jer i oni poput Napasnika obećavaju sreću. Ali idoli uvijek zarobljuju i ponizuju čovjeka. Dušu ostavljaju praznom i guše je tjeskobom.

Nije li to izraženo stanjem Samarijanke? Prelazila je iz ruke u ruku šestorice muškaraca. Svima koji su je uzimali i odbacivali bila je stvar, a ne osoba.

Baš tu ženu Samarijanku, toga čovjeka grijehom otuđena i ponižena, čeka Spasitelj. Umoran od puta, tražio izgubljeno, sjedio je na studencu oko podneva (Iv 4,6). Žena je došla zahvatiti vode. Isus svojim čistim, bogočovječjim očima promatra ženu kao osobu, a ne kao stvar. S ljubavlju spasiteljskog srca nagovara je jednostavnom molbom; "Daj mi piti!" (Iv 4,7). Tom se vodom gasi tjelesna žeđ, a Isus želi napojiti dušu vodom živom Božjega oproštenja, ljepotom Božjega života. On žeđa da usreći čovjeka, da ga oslobodi od svih kumira.

Njoj i svim ljudima nudi tu živu vodu spasenja: "Kad bi znala dar Božji, i tko je onaj koji ti veli: 'Daj mi piti', ti bi u njega zaiskala, i on bi ti dao vode žive" (Iv 4,10).

Isus budi njezinu savjest pitanjem: "Idi i zovni svoga muža pa se vrati ovamo!" (Iv 4,16). Da bi se u čovjeku dogodilo obraćenje i pomirenje, treba probuditi savjest. I ta se savjest budi u Samarijanki. Otvara se Božjoj riječi. Zanima se za tajnu vode žive. Očekuje Mesiju koji će sve objaviti. Nije ravnodušna za svoju sudbinu. Očekuje Spasitelja. Bog je začetnik spasenja, ali se čovjek mora otvoriti Božjem dolasku.

Zaista je veliki grijeh protiv Božje ljubavi kad čovjek ravnodušno odmahuje rukom na Božju riječ; kad ga ništa ne zanima ni njegova vječna sudbina ni njegov smisao, kad tom svojom nebrigom prezire sve što dolazi s Božje strane. To je taj tupi indiferentizam koji uspavljuje pamet i savjest mnogih ljudi. Kako se u takvima može dogoditi

obraćenje? Ne osuđuju li oni sami sebe na konačnu propast?

Samarijanka želi znati kako i gdje se treba klanjati pravom Bogu. Isus joj daje odgovor: "...Dolazi čas - sada je! - Kad će se istiniti klanjaoci klanjati Ocu u duhu i istini, jer takve upravo klanjaoce traži Otac. Bog je duh, i koji se njemu klanjaju, u duhu i istini treba da mu se klanjaju" (Iv 4,23-24).

Samarijanka čeka onoga koji će sve objaviti, a Isus joj se objavljuje: "Ja sam koji s tobom govorim!" (Iv 4,26). Samarijanka razglašuje tu radosnu vijest cijelom Siharu.

Dakle, Isus Krist je od svih proroka naviješteni Pomiritelj! U njemu se izgubljeni sinovi susreću s Ocem; po njemu nam se dariva Duh Sveti kojim kličemo: "Abba, Oče!" (Rim 8,14). Po njemu je između Boga i čovjeka ostvaren najdublji odnos sinovstva. "U njemu nas izabra prije postanka svijeta da budemo sveti i neporočni pred njim; u ljubavi nas predodredi za posinstvo..." (Ef 1,4-5).

5. Iz Isusa Krista raste Crkva, zajednica sinova Božjih, preporođenih, pomirenih za suživot s Bogom Živim, razgranata među narode. Čuli smo apostola Pavla danas kako piše Rimljanima: "Opravdani vjerom, u miru smo s Bogom po Gospodinu našem Isusu Kristu... Ta ljubav je Božja razlivena u srcima našim po Duhu Svetom koji nam je dan! Doista, dok mi još bijasmo nemoćni, Krist je, u svoje vrijeme, za nas bezbožnike umro" (Rim 5,1.5-6).

Isus čeka i suvremenog čovjeka na studencu svoje Crkve, da njegovu tjeskobnu dušu napoji vodom živom. U Crkvi, makar u njoj bilo i toliko grešnika, teče živa voda riječi Božje; struji živa voda krštenja u kojoj se Duhom Svetim preporađamo da budemo od Boga rođeni (Iv 1,13); u Crkvi nalazimo najčešći izvor euharistijske prisutnosti kojom nam se dariva sam Isus Krist, da živi u nama, i mi da živimo u njemu. U Crkvi teče živa voda Duha Svetoga u ostalim sakramentima, da on bude uliven u svu stvarnost našega života kao jakost i svjetlo. Kroz vidljivost zajedništva Crkve, kao velikog sakramenta, ostvaruje se savez ljubavi Boga s čovjekom.

Nije moguće svojatati Krista, a prezirati Crkvu. Krist i Crkva su neodjeljivi.

Događanje obraćenja može se dobro promicati u malim zajednicama. Danas u Crkvi niču takve male zajednice koje se okupljaju poput prvih kršćana i nastoje živjeti nadahnućem Evanđelja iskreno zajedništvo. Te zajednice mogu biti zaista mjesta obraćenjskog procesa, ali pod uvjetom da se ne zatvore isključivo u sebe kao neka sekta; da se ne izdvoje iz zajednice Crkve; da dijele s Crkvom istu vjeru u povezanosti nauke i sakramenta, uključeni u organizam Crkve vjerno, iskreno i djelotvorno. Plodnost tih zajednica baš je u tome da one pomažu svojim članovima da stvarno žive ono što Crkva svima naviješta i što cijelu Crkvu čini svjedokom Kristove prisutnosti i spasiteljskog djelovanja. Te se zajednice mogu okupljati s raznih naslova: obitelji, mladi, znanci iz određenog prostora ili struke, ali uvijek raspoloženi da u župnoj zajednici budu raspoloživi suradnici u službi cjeline pod vodstvom pastira Crkve.

Crkva sabire ljude u zajedništvo Trojstva. U njoj se neprestano događa pomirenje s Bogom, a pomireni su klanjaoci u duhu i istini kakve želi Otac!

6. "Svjetlost sam svijeta." (Iv 9,5)

U evanđelju treće korizmene nedjelje vidjeli smo Isusa kako je poveo spasiteljski razgovor sa Samarijankom. U evanđelju četvrte korizmene nedjelje Spasitelj se susreće sa slijepim čovjekom od rođenja. Biti slijep znači živjeti u tami. Slijepom je sve sakriveno u tami: svjetlo sunca, boja cvijeća, lice majke i očev brižni pogled.

Isus se našao pred slijepim prosjakom. Oslobađa ga posve diskretno od njegove tame. Reče mu: "Idi, operi se u ribnjaku Siloamu!" (Iv 9,7). I dogodilo se djelo Božje. To je bio događaj i znak. Događaj, jer je Isus izveo iz tame sljepoće toga siromaha: znak, jer je Isus želio time reći da je došao osloboditi ljude od duhovne sljepoće, da im otvori oči duše kako bi vidjeli djela Božja i povjerovali Bogu Spasitelju.

Sljepoća duše uvijek je dublja i opasnija tama nego tjelesna slaboća. Slijepac je progledao i tjelesno i duhovno. Farizeji su imali zdrave oči, ali slijepu dušu i nisu prepoznali Spasitelja.

Čovjek koji je progledao postao je predmet oštre rasprave. Duhovni slijepci nisu vjerovali u djelo Božje. Ali on svjedoči pred farizejima: "Pa to i jest čudnovato da vi ne znate odakle je, a meni je otvorio oči... Kad ovaj ne bi bio od Boga, ne bi mogao činiti ništa" (Iv 9,30.33).

Izliječeni je čovjek ponizan pred istinom i logičan u zaključivanju. Videći djelo Božje, vjerom je prihvatio Isusa kao Spasitelja. Isus se otkriva toj jednostavnoj duši, i izliječeni se baca ničice pred njim i govori veliku riječ: "Vjerujem, Gospodine!" (Iv 9,38).

Da bi se čovjek pomirio s Bogom, da bi se u njemu dogodilo obraćenje, mora biti izveden iz tame: iz tame nevjere; iz tame savjesti; iz tame grijeha. Na tu tamu misli sv. Pavao pišući Efežanima: "Nekoć bijaste tama..." (5,8). Od te tame oslobađa Isus Krist. "Ja sam svjetlost", govori nam u današnjem evanđelju.

7. Svjetlost kojom Isus Krist po svome Duhu neizrecivo proširuje prostor našeg unutarnjeg gledanja jest vjera. Vjera je ulazak u beskrajnu Istinu. To je dar Božji. Povratak tjelesnog vida slijepcu od rođenja bilo je djelo Bože. Još je veće djelo Božje kad u duši čovjeka zasja vjera i rasprši tamu nevjere.

Čovjek je stvoren za istinu. Bez istine njegov je duh u tami. Čovjek je svojim zdravim očima i svojim razumom, kao očima duše, položen pred sva stvorenja da spozna njihovu istinu. Pozvan je da spozna istinu i o samome sebi. Ali oči njegove duše naziru daleko veće daljine postojanja nego što mogu vidjeti tjelesne oči. Stoga je sasvim promašeno tvrditi: vjerujem samo ono što vidim.

Međutim, čovjek je ipak u svom traženju istine ograničen. Njegove su spoznaje djelomične. Stoga temeljno raspoloženje svakog mislioca jest svijest vlastite ograničenosti pred neizmjernom stvarnošću istine. Tu svijest nazivamo poniznošću; ona je neizbježiv uvjet intelektualnog poštenja. Poniznost i intelektualno poštenje nužni su na svim područjima ljudskog istraživanja: na području filozofije, teologije, prirodnih znanosti, povijesti itd. Ta poniznost je ljubav prema istini. Ljubav prema istini je nešto slično kao i ljubav prema osobi. Istina zahtijeva pažnju, odgovornost, ozbiljnost, pravednost: to traži i postupak s osobom.

Zašto se ljudi teško probijaju do istine? Zašto je to traženje skopčano s opasnošću da se ostane u tami? Računati treba s činjenicom da je čovjek ranjen. U njemu je nered grijeha ostavio duboke tragove. Stoga nije netaknut ni u svojoj intelektualnoj, ni u osjećajnoj, ni u voljnoj sferi. Ta se ranjenost očituje baš u tome da može zalutati i svojim razumom i svojom slobodom. U čovjeku mogu postojati krive skretnice na putu do istine. To su unutarnje strasti vanjske napasti, to su instinkti i interesi egoizma.

Zato se nerijetko događa ono što je u razgovoru s Nikodemom rekao Isus: "Svjetlost je došla na svijet, ali ljudi su više ljubili tamu nego svjetlost, jer djela im bijahu zla" (Iv 3,19).

Čovjeku, tražitelju istine, Bog u svojoj ljubavi dolazi u susret svojom objavom. Bog je objavio neizrecivo bogatiji sadržaj istine o sebi i o nama nego bismo mi to mogli spoznati vlastitom spoznajom. Isus Krist - Bog i čovjek - s punim pravom može reći za sebe: "Ja sam istina!"

Prihvatiti njega znači uzvjerovati Božju istinu. Zato je, također, potrebno raspoloženje poniznosti i intelektualnog poštenja. Stoga vjera nije nipošto ograničenje ljudske spoznaje, nego je novo, od Boga darovano, svjetlo duha. Vjerom prihvaćamo apsolutnu istinu, živu i osobnu: - Boga; vjerom prihvaćamo Božji naum s čovjekom, cijelo otajstvo čovjeka kako nam ga otkriva Bog. U tom novom svjetlu vjere, kao novim očima duha, čitamo s novim razumijevanjem cijelu stvarnost svemira i povijesti. U vjerniku se pred djelima Božjim budi raspoloženje adoracije, zahvalnosti, radosti. Radost postojanja, makar se prolazilo i kroz kušnje, umnožena je nadom apsolutne budućnosti u kojoj će se dogoditi uskrsnuće s novim nebom i s novom zemljom. To nije iluzija.

Znanost ne može imati nikakvih razloga protiv te nade.

Ako su nekoć nastajali napeti nesporazumi između vjere i znanosti, odnosno između ljudi vjere i ljudi znanosti, tome nije uzrok sama istina, nego pomiješanost područja, kriterija i metoda, u što se uvijek moglo umiješati ono ljudsko ograničeno, nedorečeno, a možda kojiput i nedobronamjerno.

U takvim su nesporazumima igrali obično svoju ulogu i politički elementi. Kad god su vladari ulazili snagom vlasti bilo na područje znanosti, bilo na područje vjere, postojala je opasnost da politički interesi stave na stranu ljubav prema istini. Ta je opasnost bila i onda kad je duhovna i svjetovna vlast bila u jednoj ruci, ili kad je duhovna vlast bila tijesno ovisna o svjetovnoj vlasti. U takvim povijesnim uvjetima događali su se i postupci koje uvijek žalimo. Ali povijest bi konačno morala naučiti suvremenike da ne ponavljaju pogreške prošlosti.

Vjera je dragocjena pozitivnost u životu vjernika i može biti samo korisna za ljudsko društvo. Ono može biti samo obogaćeno tim svjetlom. Stoga je sasvim protiv dostojanstva čovjeka i protiv dobrobiti ljudske zajednice ako vjera sjedi stalno na optuženičkoj klupi kao krivac. To može uzrokovati konkretne tjeskobe čovjeku vjerniku. Te se poteškoće umnažaju ako se nevjera poistovjeti sa znanošću.

8. Pomirenje s Bogom nužno donosi plodove mira, pravednosti i ljubavi među ljudima. Ako vjera unosi novo svjetlo u ljudski razum, ona unosi svjetlo i u ljudsku savjest; unosi Boga u savjest. Bez Božjega svjetla u savjesti nije moguće obraćenje.

Duhovna sljepoća obično zavodi i savjest u tamu. Ako pravi Bog nije apsolutna norma savjesti, ako nema objektivnih i stalnih etičkih načela koja vode savjest, onda postoji velika opasnost da norma savjesti postaje ljudska sebičnost. Ta pak može izrasti u lažnoga boga koji će svojom samovoljom kositi žrtve. Kako ljudi znaju biti okrutni u trci za bogatstvom, za užicima, za moći i slavom! Čovjek koji samoga sebe proglasi apsolutnom normom dobra i zla postaje opasan za druge ljude, i to opasniji što je moćniji. Kakvu obranu mogu imati slabi pred takvom savješću, osim da budu žrtve? U savjesti pak ljudî koji ne poznaju Boga, a žive pošteno, jer smatraju dobro apsolutnom normom savjesti, Bog je prisutan, makar kao "nepoznati bog" (Dj 17,23).

Čovjek se mora u svojoj savjesti pomiriti s Bogom. On opet mora Boga dozivati u svoju savjest. Isus Krist je postavio neopozivu, uvijek obveznu i uvijek istinitu normu ljudskog života kao apsolutno načelo koje glasi:

"Ljubi Gospodina, Boga svojega, svim srcem svojim, i svom dušom svojom, i svim umom svojim. To je najveća i prva zapovijed. Druga, ovoj jednaka: Ljubi svoga bližnjega kao sebe samoga. O tim dvjema zapovijedima ovisi sav Zakon i proroci" (Mt 22,37-40). To je volja Božja. Svaka Božja zapovijed je u prilog čovjeka i ljudske zajednice, jer su sve Božje zapovijedi uključene u zapovijed ljubavi. Bog je ljubav, i čovjek, kao slika Božja, mora nastojati da bude ljubav. Čovjek mora postati sin Božji da znade istinski ljubiti sinove ljudske. To znači, također, biti čovjek opraštanja. Samo opraštanje može zaustaviti mržnje. Ne može biti mirotvorac tko mrzi i ne oprašta. "Blago mirotvorcima: oni će se sinovima Božjim zvati" (Mk 5,9). Kad se vjera dogodi u čovjeku kao djelo Božje, nužno iz toga mora slijediti obraćenje na novi život. Ako vjernici žive kao da Boga nema, onda su oni u stvari nevjernici. Obraćenje je iskreno, svjesno i dosljedno življenje vjere u konkretnom životu. Za to je potrebna čovjeku sila Duha Svetoga, stoga je pravo obraćenje uvijek Božje događanje u srcu i životu obraćenika.

9. Pomirenje s Bogom znači izlaz iz tame grijeha. Grijeh je uvijek tama, jer velikim grijehom čovjek ostavlja slobodu djeteta Božjeg i predaje se u ropstvo idola. U starozavjetnoj Knjizi Mudrosti opisani su razmjeri grijeha u mnogostrukim oblicima zla, a to može poslužiti u svim svojim točkama za ispit savjesti i suvremenom svijetu. Eto, kakva sve zla nabraja Knjiga Božja: "Ne čuvaju više čistoće ni tijela ni ženidbe, jedan drugoga ili iz zasjede ubijaju, ili jedan drugome preljubom jade zadaju. Svuda zbrka: krv, ubojstvo, krađa, prijevara, pokvarenost, nevjernost, buna, kriva prisega, uznemirivanje čestitih, zaboravljanje dobročinstva, oskvrnjenje duša, zločini protiv naravi, nered u braku, preljub, nećudorednost. Jer je krivoboštvo početak, uzrok i kraj svakog zla. Ili bjesne na svojim zabavama, ili izriču lažna proroštva, ili žive nepravedno... jer se uzdaju u mrtve idole..." (Mudr 14,24-29).

Toga se svega više ili manje događa među ljudima. Ali pred tom tamom grijeha, kao pred slijepim čovjekom, stoji spasitelj Isus Krist i poziva na oslobođenje: Idi i operi se u kupelji oproštenja! Iziđi na svjetlost! Ili, recimo to riječima sv. Pavla: "Probudi se, ti što spavaš, ustani od mrtvih, i zasvijetljet će ti Krist" (Ef 5,14).

Poziv na pomirenje s Bogom neka sabere u ispitu savjesti sve: mlade i odrasle, očeve i majke, sve članove Crkve u svim zvanjima i službama.

Na koncu ipak moramo posebno upozoriti na jednu tamnu ljagu koja je obeščastila dušu našega naroda, koja nanosi dnevno tešku uvredu Božjoj časti, a to je psovka. U mnogim se dušama i obiteljima ugasila molitva, ali zato su psovka, proklinjanje i bestidni govor preplavili mnoge domove i lijepu našu domovinu. Kako je naš lijepi hrvatski jezik okaljan psovkom! Zar je Bog zaista i u pojmovanju vjernika tako neznatno biće da se na nj neprestano pljuje. Bog je neizreciva svetost i dobrota. Bogu pripada najdublje poštovanje. Zar nije Isus Krist umro za nas na križu? A ipak ga se psuje; psuje se njegovo srce i njegova krv; psuje se njegova Presveta Majka i sve što je sveto. Kako se onda možemo nadati blagoslovima Božjim!

Kako bi to bio velik događaj i kako velika milost kad bi se u ovoj Svetoj godini pomirenja umnožili obraćenici u kojima bi zauvijek zašutjela psovka i zli govori!

Molimo u zajedništvu s Presvetom Bogorodicom, s cijelom nebeskom i zemaljskom Crkvom, da dođe Duh Sveti u naše misli, u srce i u savjest da se njegovom jakošću vratimo k Ocu, da se iskreno pomirimo s Bogom i s ljudima!

Bit će to plod Isusove muke i uskrsnuća u nama. Bit će to čista uskrsna radost koja pobjeđuje sve tjeskobe vremena.

"Kao djeca svjetlosti hodite - plod je svjetlosti svaka dobrota, pravednost i istina - i odlučite se za ono što je milo Gospodinu!" (Ef 5,8-10).

U toj odluci bio vam svima, braćo i sestre, sretan Uskrs!

Štitio vas svuda blagoslov Boga Oca i Sina i Duha Svetoga! Amen.

U Zagrebu, na prvu korizmenu nedjelju, 16. veljače 1975.

BOG JE TAKO LJUBIO SVIJET (Iv 3,16)

"Ne stidim se, uistinu, Evanđelja..." (Rim 1,16)

1. Poziv na duhovno proljeće

Draga braćo i sestre!

Sv. otac Pavao VI. uputio je svim sinovima i kćerima Crkve kratku poruku za korizmu 1977. godine. Poruka počinje riječima: "Evo nas u korizmi... Korizma, to 'vrijeme milosti' kako je naziva bogoslužje, prikladno je da se pripravimo dostojno proslaviti Vazmena otajstva. Zacijelo je ona vrijeme ozbiljno i plodno, nosi u sebi obnovu poput duhovnog proljeća. Treba da probudimo svoje savjesti, da oživimo smisao za dužnost i želju da djelom odgovorimo zahtjevima izvornog kršćanskog života."

Ovom porukom Papa nas želi ponovno potaknuti da se snagom svoje vjere i ljubavi prema Bogu djelotvorno okrenemo brigama ljudi i težnjama čovječanstva. U nama se mora neprestano događati obraćenje. Obraćenjem se učvršćuje odnos prema Bogu i prema čovjeku.

U svojoj korizmenoj poruci Sv. Otac nas želi upozoriti na encikliku Populorum progressio - Razvoj naroda, koja je obavljena prije deset godina. U svojoj poruci Papa kaže za tu encikliku: "Ona je bila 'tjeskobni poziv u ime Božje' upućen kršćanskim zajednicama i svim ljudima dobre volje. Danas, na početku korizme, želimo ponoviti taj svečani poziv. Srce vrhovnog pastira neprestano potresa pogled na silno mnoštvo ljudi koje sva društva ostavljaju pokraj puta ranjene duše i tijela, lišene ljudskog dostojanstva, bez kruha, bez glasa, bez obrane, osamljene u njihovoj tuzi."

Enciklikom Razvoj naroda, dosljedno nauci II. vatikanskog sabora, Papa je želio u savjest članova Crkve i svih ljudi dobre volje pretočiti

temeljna načela na kojima se mora osnivati suradnja među ljudima i narodima. Ta načela istinski potiču napredak da se u svijetu liječe teške rane, trpljenje ljudi koji su lišeni materijalnih i duhovnih dobara za svoj ljudski rast.

2. Kršćanski humanizam - civilizacija ljubavi

Drugi vatikanski sabor u svojoj velikoj Pastoralnoj konstituciji Crkva u suvremenom svijetu Radost i nada te u Deklaraciji o vjerskoj slobodi razradio je, možemo reći, teologiju ljudske osobe, teologiju savjesti i ljudskih prava. Ta je nauka Sabora o čovjeku izvedena iz riječi Božje, iz Evanđelja, izraz je volje Božje. To je prinos Crkve velikim procesima suvremene povijesti čovječanstva, da se istinom o čovjeku, jasnim načelima i naporom svih ljudi dobre volje gradi bolji svijet, pravednije društvo, sretnija povijest.

Znanost je svojim dostignućima dala u ruke čovjeka moćna sredstva da život učini dostojnijim čovjeka. U isto vrijeme znanost je omogućila čovjeku da uništi ljudski rod. Sve ovisi o tome što će se događati u srcu čovjeka. Istina napretka nije samo u tehničkim mogućnostima. Pravi napredak raste iz ljudske duše ako je rasvijetljena istinom i bogata pravednošću. Čovjek je po svojoj biti duhovno-tjelesna stvarnost i duhovno-tjelesna stalnost puna neprestane životne dinamike. Stoga je čovjek trajno pozvan na promjenu koja znači mijenjati se na bolje, biti više čovjek i tako mijenjati sve na bolje.

Za opstanak svijeta nužno je u svijest i savjest ljudi ponovno vratite velike istine o Bogu i o čovjeku; velike duhovne vrijednosti koje su duboka ljudska težnja. Čovjek snagom svoje najčovječnije usmjerenosti želi mir. Mir je riječ neizrecivo bogatog sadržaja. Možemo li zamisliti kako bi izgledala Zemlja da je spali jedan nukleami rat? Što bi bilo s čovječanstvom? Ali mir nije samo odsutnost rata. Mir je osigurana pravda za sve; istinska sloboda svakog čovjeka i svakog naroda; zaštita ljudskog dostojanstva od svakog progona i nasilja; mir znači: rada za sve ljude, kruha za sve ljude; mir znači bratstvo u ravnopravnosti svih, odsutnost svake mržnje i prisutnost djelotvorne

ljubavi među narodima, u obiteljima, među svim ljudima.

Takvu viziju mira nosi u sebi i naviješta kršćanski humanizam. Papu Pavla VI. možemo, kao provoditelja Sabora u život Crkve i svijeta, u punom smislu riječi nazvati prorokom kršćanskog humanizma, a to znači "civilizacije ljubavi", kako sâm kaže. Ta se civilizacija ljubavi mora odgajati u savjestima, u srcima ljudi. To spada u bitne učinke obraćenja. Obraćenje pak mora u nama biti plod smrti i uskrsnuća Boga i Spasitelja našega Isusa Krista.

Vjera u Boga, vjera u Isusa Krista i njegovo Evanđelje temelj je kršćanskog humanizma. "Crkva čvrsto drži", čitamo u koncilskoj konstituciji Radost i nada, "da se priznavanje Boga nipošto ne protivi čovjekovu dostojanstvu, jer to dostojanstvo ima svoj temelj i svoje potpuno savršenstvo u samom Bogu... Crkva, osim toga, uči da eshatološka nada ne umanjuje važnost zemaljskih zadataka, već da, naprotiv, ispunjenje zemaljskih zadataka dobiva odatle novih pobuda" (br. 21). Papa Pavao VI. u spomenutoj enciklici piše: "Ucjepljenjem u Krista oživljavatelja čovjek dolazi do nove dimenzije, do transcendentnog humanizma koji mu daje maksimalnu puninu: to je krajnji domet rasta ljudske osobe" (br. 16). "To je pun humanizam", nastavlja Papa, "koji treba razvijati. A zar to znači nešto drugo nego razvoj svega čovjeka i svih ljudi?... Nema, dakle, istinskog humanizma osim onoga koji je otvoren prema Apsolutnome, priznavajući poziv koji ljudskom životu daje pravi smisao. Čovjek nije ni izdaleka posljednje mjerilo vrijednosti: on ostvaruje samoga sebe jedino ukoliko sebe nadilazi, prema onoj tako točnoj Pascalovoj misli: 'Čovjek beskrajno nadilazi čovjeka'" (br. 42).

Istinski humanizam, da to uistinu bude, mora dakle imati u vidu cijeloga čovjeka i čovjeka u njegovoj duhovno-tjelesnoj stvarnosti; u čovjeku mora razvijati cjelovitu čovječnost poštujući u njemu sve njegove sposobnosti koje ga čine izuzetnim bićem na zemlji. Moć razuma, savjesti i slobode čini čovjeka vrednijim od svih energija svijeta. Istinski humanizam poštuje razum kojim čovjek kao svjetlom duše prodire u vlastito postojanje i postojanje svijeta tražeći istinu o svim stvarima, idući tragovima stvaranja do prvog uzroka i do posljednje

svrhe. Da humanizam bude uistinu čovječan, mora odgajati savjest čovjeka za nesebičnost, da se svojom slobodom i sviješću služi za dobro, a ne za zlo. Možemo reći da se u poimanju istinskog humanizma susreću svi ljudi dobre volje. Pravda, mir, sloboda, ljubav postaju sve više i sve svjesnije zahtjev savjesti čovječanstva. Ta savjest čovječanstva osuđuje sve oblike ropstva i solidalizira se sa svakim čovjekom koji trpi nepravdu. Čovječnost je težnja ljudskog roda: čovječnost u svim ljudskim odnosima, u svim postupcima; čovječnost u ocjenama prošlosti i sadašnjosti. To je temeljno poštenje; ono mora biti na dnu nade za ljudskiju budućnost svijeta. To poštenje zahtijeva od nas da budemo pravedni, iskreni i ponizni pred Bogom i pred ljudima. Ne smijemo zatvoriti oči pred vlastitim grijesima, ali ni pred dobrom što ga drugi učiniše. Naša molitva ne smije nikada biti: "Bože, hvala ti što nisam kao ostali ljudi" (Lk 18,11). Nikada nismo dosta vjerni Evanđelju. Da budemo opravdani, naša molitva mora biti: "Bože, milostiv budi meni grešniku!" (Lk 18,13).

Poštenje i čovječnost traže od nas također hrabrost da svjedočimo istinu, da se ne stidimo Evanđelja i da se bez nametanja zalažemo za one koji trpe.

3. Bog - saveznik siromaha

Mi vjerujemo u Boga koji ljubi čovjeka. On se objavio kao saveznik siromaha i potlačenih. U prvom čitanju treće korizmene nedjelje čitamo Božju riječ: "Vidio sam nevolju naroda svoga u Egiptu i čuo mu tužbu na tlačitelje njegove. Znane su mi muke njegove..." (Izl 3,7). U petak pak nakon Pepelnice čuli smo proroka Izaiju: "Ovo je post koji mi je po volji, riječ je Gospodina Boga: Kidati okove nepravedne, razvezivat spone jarmene, puštati na slobodu potlačene, slomiti sve jarmove; podijeliti kruh svoj s gladnima, uvesti pod krov svoj beskućnike, odjenuti onog koga vidiš gola... Tad će sinut poput zore tvoja svjetlost..." (Iz 58,6-8).

Bog je njaveća ljubav kojom je čovjek ljubljen. Ta je ljubav objavljena u Isusu Kristu. Utjelovljene i rođenje Sina Božjega od

Djevice Marije je Božje čovjekoljublje (Tit 3,4). Isusov život, djela i riječi čudesni su proplamsaj Božje ljubavi i povijesti čovječanstva. Njegova smrt najveći je čin te ljubavi prema čovjeku; njegovo je uskrsnuće konačna pobjeda Božjeg čovjekoljublja kojom je naviještena konačna stvarnost ljudskog bića i vječni smisao ljudskog postojanja, ako ga čovjek prihvati.

To Božje čovjekoljublje tumači Isus i u prispodobi o rasipnom sinu, koju čitamo na treću nedjelju korizme. Čovjek može otići iz Očeve kuće i spiskati baštinu svoga dostojanstva i čovječnosti. Ali u srcu Božjem ostaje još uvijek u ovom vremenu prostor za grešnike da se vrati. Na žalost, dogodi se da sinovi koji misle da su vjerni čuvari baštine često nemaju srca za izgubljenu braću.

Koliko nam je milosrđe Božje objavljuje Isus u svom postupku sa ženom preljubnicom! On osuđuje grijeh, ali spasava skrušena grešnika i ne dopušta da se na nj baci kamenom. "Tko je od vas bez grijeha, neka prvi na nju baci kamen" (Iv 8,7)... "Idi i odsada više nemoj griješiti" (Iv 8,11).

"Uistinu, Bog je tako ljubio svijet te je dao svoga Sina Jedinorođenca da nijedan koji u njega vjeruje ne propadne, nego da ima život vječni" (Iv 3,16).

Tko god objektivno, bez predrasuda i ideološke uskogrudnosti, otvoren za istinu, proučava povijest religija, ne može nipošto mimoići najblještavijeg navjestitelja vjere: Isusa Krista. Nužno ga otkriva već u Bibliji Staroga zavjeta kao Božje obećanje, navještenje i nadu. Novi zavjet pak svjedoči za njega cijelim svojim sadržajem. Svjedoci su za nj dali svoj život. Stoga je Isus Krist neizbrisiv iz povijesti. S njim se svaki povijesni znanstvenik nužno susreće; susreće se s njegovom riječju - Evanđeljem; susreće se s njegovim neprekinutim zračenjem dobrote i ljubavi u povijesti kroz toliku ljubav svetaca i dobrotvornih ustanova Crkve; susreće se s mučenicima koji su za njega umirali, ali ljubeći i svoje neprijatelje; susreće se s milijunima i milijunima onih koji u nj vjeruju ne samo kao u najboljeg čovjeka koji je "prošao zemljom čineći dobro" (Dj 10,38), nego koji vjeruju u njegovo božanstvo. On je u europsku civilizaciju, a preko nje i u civilizaciju

svijeta, utisnuo neizbrisiv pečat. Njegovo je Evanđelje izvršilo najblagotvorniji utjecaj na misli i savjesti milijuna i milijuna ljudi. Makar i mučnim probijanjem kroz sva zamračenja povijesti i ljudske nedosljednosti, evanđeoske misli o dostojanstvu čovjeka i o ljudskim pravima postale su danas, možemo mirne duše reći, svojina čovječanstva. Velike ideje o bratstvu, pravdi, ljubavi i miru izviru iz Evanđelja. Stoga je ono uvijek novo; uvijek svjetlost za ljudsku savjest. Isus Krist oplemenjuje čovjeka do dna duše i srca ako čovjek prihvati njegovu istinu i ljubav.

Navodimo jedan suvremeni primjer. Tko danas ne zna za čovječnost Majke Terezije, Albanke? Što je to u njoj zasjalo da je uočeno sa svih strana Zemlje? Njezina je istina jednostavna. Ona je čovjek kojega je Isus Krist - Bogočovjek sasvim osvojio za čovjeka. Mogu li takvi ljudi biti opasni za bilo koji društveni poredak ili politički sistem? Nije li prisutnost vjernih učenika Isusovih blagoslov za ljude gdje god oni živjeli?

Ako čovječanstvo želi kročiti naprijed u bolju budućnost, ne smije iz svog povijesnog hoda isključiti ni Isusa Krista. On je "Put, Istina i Život" (Iv 14,6); ne smije odbaciti ni Evanđelja, jer je ono najsvijetlije nadahnuće za sve vrijednosti ljudskog postojanja za vrijeme i za vječnost. Evanđelje je najljudskiji govor o Bogu i najbožanskiji govor o čovjeku.

Kad god kršćani griješe protiv Boga i protiv čovjeka, izdaju sami sebe, jer nisu vjerni Evanđelju. Evanđelje je vrijednost za svaku civilizaciju, za svaki poredak. Ako ljudi ugase tu svjetlost u mislima i savjestima, moramo se bojati budućnosti.

Veliki atomski fizičar nobelovac Heisenberg napisao je u svojoj posljednjoj knjizi "Dio i cjelina" ove riječi: "Ako se u ovom zapadnom svijetu pita što je dobro i što je zlo, što je hvale a što prijekora vrijedno, još se uvijek nalazi ljestvica vrijednosti kršćanstva, pače i tamo gdje više ne znaju što bi s njegovim slikama i s njegovim riječima. Ako svane dan kad će ta magnetska sila, koja je usmjeravala kompas savjesti, biti sasvim iscrpljena... bojim se da će se dogoditi strašne stvari koje će nadmašiti koncentracione logore i atomsku bombu" (Osservatore romano, br. 38/1977, str. 5).

6. Savjest je jezgra i svetište čovjeka (RN br. 16)

Suvremena je povijest, možemo reći, sva zgusnuta oko čovjeka. Svi govore o čovjeku, za čovjeka se dižu revolucije i vode ratovi; o njegovim se pravima daju međunarodne svečane deklaracije; njega se proglašava apsolutnom vrijednošću do te mjere da se u ime čovjeka niječe i Boga. Tako se svijet susreće s ateizacijom društva kao nikad do sada u povijesti. Na nekim dijelovima Zemlje praktički materijalizam doduše izričito ne niječe Boga, ali u životu stvara mentalitet da ljudi žive kao da Boga nema. To je velikim dijelom zarazilo i same kršćane, pogotovo u bogatim dijelovima svijeta.

S druge strane opet ateistički humanizam osvaja svijet kao konačna riječ znanosti i ateizam postaje na određeni način bitni elemenat za izgradnju društva. Taj humanizam sigurno ima humanih ideja, koje su kršćanskog porijekla, kao što su: socijalna pravda, jednakost, bratstvo, samoupravljanje. Nisu li to mladice odsječene od čokota, kroz koje je nekada strujio sok transcendencije? Međutim, stav ateističkog humanizma prema religiji ne može biti prihvatljiv. Velik dio čovječanstva živi pod vladama koje provode takav program i u ime znanosti proglašuju svaku religiju negativnom pojavom, otuđenjem čovjeka, zaostalošću i mrakom. Stoga, kažu teoretičari, u ime čovjeka i za čovjeka sav odgoj i javni život ima biti prožet takvim ideološkim opredjeljenjem. To nas podsjeća na ono razdoblje povijesti kad je u vrijeme velikog i tragičnog loma jedinstva na europskom Zapadu bilo usvojeno načelo: Cuius regio, illius religio. To možemo prevesti: vjera vladara ima biti vjera podanika. "Vladar je postao gospodar savjesti" (Daniel Rops: "L'Eglise de la Renaissance et de la Réforme", str. 561). To je načelo protiv ljudske savjesti.

Stvar osobnih uvjerenja, stvar životnog nazora svakako je najintimnija stvar čovjeka. Na konačna pitanja o smislu postojanja i o svom odnosu prema Bogu čovjek usvaja dogovore samo svojom unutarnjom odlukom. To je stvar njegove savjesti. Stoga Deklaracija o vjerskoj slobodi jasno uči: "Dostojanstvo ljudske osobe u ovo naše doba iz dana u dan sve više prodire u svijest ljudi, i raste broj onih koji zahtijevaju da ljudi mogu imati i služiti se vlastitom odlukom i

odgovornom slobodom u svom djelovanju" (br. 1). "Ovaj Vatikanski sabor izjavljuje da ljudska osoba ima pravo na vjersku slobodu. Takva se sloboda sastoji u tome što svi ljudi moraju biti slobodni od pritiska bilo pojedinaca bilo društvenih skupina ili bilo koje ljudske vlasti, i to tako da u vjerskoj stvari nitko ne bude primoravan da radi protiv svoje savjesti, ni sprečavan da radi po svojoj savjesti, privatno i javno, bilo sam bilo udružen s drugima, unutar dužnih granica. Osim toga, izjavljuje da pravo na vjersku slobodu ima uistinu svoj temelj u samom dostojanstvu ljudske osobe kako je poznajemo i iz obavljene Božje riječi i iz samoga razuma. To pravo na vjersku slobodu treba tako priznati u pravnom uređenju društva da ono postane građansko pravo" (br. 2).

Crkva slijedi viziju čovjeka iz Božje objave. Ljudi ovoga svijeta, ako i ne dijele tu viziju čovjeka, slijede zdravi razum. Plod toga sasvim razumskog razmišljanja su međunarodne deklaracije o pravima čovjeka. Vjerska sloboda je bitni elemenat slobode čovjeka uopće. To znači da javno mnijenje svijeta smatra vjersko uvjerenje pozitivnim, vrijednim svakog poštovanja i prema tome zaštićenim. Stoga pravo vjerske slobode ulazi gotovo u sve ustave svijeta. Izgleda da načelno ne bi smjelo biti poteškoće. Međutima nije tako.

Narodi u društvenim uređenjima koja usvajaju ateistički nazor na svijet kao jedino istinit i isključiv u javnom životu, dok je vjera samo privatna stvar, imaju iskustva da se zbog vjerskog uvjerenja može biti potisnut, prikraćen u ljudskim pravima; zbog vjerskog uvjerenja čovjeku može biti spriječen pristup određenim odgovornostima i službama u javnom životu unatoč stručnosti i poštenja.

Teoretska borba protiv vjere, koja ima sva sredstva, pravo javnosti i zaštitu javne vlasti, nužno ima posljedice za život ljudi. Ne može se boriti protiv vjere a da to ne bi pogađalo i najdublje čovjeka vjernika. Vjersko uvjerenje je najintimnije, najosobnije i najljudskije uvjerenje. Ono je život i ljudskog srca i ljudskog razuma i ljudske savjesti. Stoga borba protiv vjere nužno ranjava čovjeka u tim najosobnijim dubinama. Ne stvar li to psihozu ideološkog apartheida, jednako opasnog kao što je i rasni apartheid? Svaki ideološki apsolutizam

zaštićuje privilegije i potiče na karijerizam; stvara razliku među građanima. Tu su korijeni velikih napetosti u suvremenom svijetu; tu su uzroci da mjesto slobodnog dijaloga nastaju sukobi svjetova; odatle se već od djetinje dobi rađaju tjeskobe u dušama. Nije onda čudo da iz takve situacije dolaze krikovi ljudi koji trpe i ne mogu šutjeti pred takvim stanjem. Oni time služe samo općem dobru.

Mi smo čvrsto uvjereni da svijet neće biti smiren ako se ne budu poštivala temeljna ljudska prava svuda i u svakom društvenom uređenju. To je danas zahtjev čovječanstva. Vlade gotovo svih naroda daju o tome svečana jamstva. Ljudi imaju puno pravo držati za riječ svoje vlade da one najprije kod kuće ostvare ono za što se bore na drugim dijelovima zemlje.

Ako je ovaj svijet svijet slobode, onda svaki čovjek ima pravo da postavi pitanje bez straha i posljedica. Ako se pak čovjek mora skrivati, zatajiti ili čak slomiti zbog svojih najsvetijih uvjerenja, onda je to teško nasilje nad savješću, nad čovjekom. Zar čovjek mora cijenom duše i savjesti plaćati kruh ili čak ostati bez njega zbog uvjerenja?

Danas je gotovo općenito u svijetu usvojeno načelo rastave Crkve od države, odnosno države od vjerske zajednice. To znači: vjera se ne može naviještati snagom vlasti, nego snagom Duha i snagom istine. Ali to isto znači da se ni nevjera ne smije proglašavati nekom "državnom vjerom" koja se promiče pod zaštitom javne vlasti.

Ta opća načela moraju biti istina i stvarnost javnog života.

Ako vjernik pošteno živi svoju vjeru, on ne može nikada ugroziti, nikomu prijetiti, nikomu zlo činiti. Njegova je prisutnost u svakoj službi blagotvorna. Vjera zahtijeva savjesnost.

Mi s punim uvjerenjem tvrdimo da borba protiv religije nije utemeljena na znanosti i nije humana; teško je štetna za ljudske odnose i mir društva, škodi općem dobru.

Znanost, ako ostaje na svom području vjerna svojim metodama i kriterijima, ako nije ideološki instrumentalizirana, ne može imati razloga da niječe Boga. "Stoga se", uči Sabor, "metodičko istraživanje ni u jednoj struci, ako se vrši doista znanstveno i po moralnim

načelima, nikad neće stvarno protiviti vjeri, jer profane i vjerske realnosti imaju izvor u istome Bogu" (Radost i nada, br. 36).

"Crkva vrlo dobro zna", izjavljuje opet II. vatikanski sabor, "da se njezina poruka slaže s najdubljim željama ljudskoga srca, kada štiti dostojanstvo ljudskog poziva, vraćajući nadu onima koji već očajavaju nad svojim višim određenjem. Poruka Crkve ne samo da čovjeku ne umanjuje već osigurava svjetlo, život i slobodu za njegov napredak. Ništa osim toga ne može zadovoljiti ljudskog srca: 'Za sebe si nas stvorio', Gospodine, 'i nemirno je srce naše dok ne počine u tebi'" (Radost i nada, br. 21).

Crkva se ne veže na blokove i nema fizičke sile. Prošavši kroz gorka iskustva povijesti, želi biti zaista produhovljena jer je njezina snaga Duh. Snagom Duha prelijeva se preko svih granica, kroz dušu čovjeka dolazi svuda u velikim procesima povijesti da podržava nadu, da budi duhovnu svijest čovjeka, da odgaja savjest i tako promiče istinsku čovječnost. Ta je prisutnost otkupljivana često tihom patnjom, kojiput čak i mučeništvom, ali je djelotvorna kao kvasac koji se širi i proširuje prostor dobrote. Crkva ne želi vladati, nego ponizno služiti čovjeku za njegovo unutarnje očovječenje i postignuće vječnog smisla; time čuva čovjeka da ga ne zarobi, da ga ne učini nečovjekom materije, bilo kao bogatstvo, bilo kao uživanje, bilo kao stroj.

Kršćane vjera veže u savjesti da ljube Boga i bližnjega, svakoga čovjeka. Oni ni istinu svoje vjere ne smiju braniti mržnjom, uvredama, izrugivanjem tuđih uvjerenja. Istina uvijek slabo prolazi ako je mržnja bilo brani, bilo napada. Ako tko to čini, nije vjeran Evanđelju. Ali ako su sami ismijani, udarani, što je protiv svakog humanizma, imaju pravo reći sa svojim Učiteljem: "Ako sam krivo rekao, dokaži da je krivo! Ako li pravo, zašto me udaraš?" (Iv 18,23). I u tom je pitanju prisutna ljubav i opraštanje.

5. Kršćani moraju objaviti Boga

Nedavno je u Parizu objavljena knjiga pod naslovom: "Viči da si tu!" Napisala ju je grupa mladih. Viču za Bogom. To su krikovi

plemenitih mladih duša u tjeskobi. "Zašto se sakrivaš? Pokaži se! Volio bih te vidjeti... Da li uistinu postojiš? Zašto si tako daleko?" (ICI, broj 510/1977, str. 47).

Mlade duše, vjerne intelektualnom traženju smisla nužno postavljaju vlastitoj egzistenciji i egzistenciji svijeta pitanje: Zašto? Papa Pavao VI. rekao je 9. veljače ove godine o tome slijedeće: "Ako bi taj odgovor bio zanijekan, bila bi kompromitirana shvatljivost stvari; ako bi pak bilo na koji iracionalan način bila dopustiva ta neshvatljivost stvari, činio bi se opravdanim besmisao svijeta; bio bi dopustiv svijet lišen tumačenja, kao kraljevstvo tame, univerzalna noć, što očito nije; ili bi se tumačio samim sobom kao određeni panteizam, što je opet apsurd koji ruši svaku racionalnost; svijet je, naprotiv, do kraja racionalan; područje je znanosti, a ona opet svom silom potiče čvor pitanja: Zašto tako?" (Osservatore Romano, br. 33/1977, str. 1).

Mladi iz svoje tjeskobe viču da se Bog objavi. Bog se već objavio. Došao je. To je najradosnija vijest povijesti. Isus Krist - Bogočovjek "spasenje je naviještao siromasima, otkupljenje sužnjima, tužnima radost" (IV. euharistijska molitva).

Mi vjernici ne smijemo sakriti Boga. Naš je poziv da ga objavljujemo u nama prisutnog. Ta prisutnost mora iz nas zračiti kao svjetlost iskrene čovječnosti, pravednosti, ljubavi. Bog je tako solidaran s čovjekom da nitko ne može biti Božji ako ne želi i ne čini dobro čovjeku.

Tlačenja ljudî izviru iz ljudi. U ljudima se mora dogoditi promjena. Kršćani moraju danas, poput Majke Terezije i tolikih drugih heroja ljubavi, učiniti Boga vidljivim. Na to Sabor poziva cijelu Crkvu, počevši od kršćanskog djeteta do vrhovnog pastira. "Crkva naime treba da učini prisutnim i tako reći vidljivim Boga Oca i njegova utjelovljena Sina, neprekidnom obnovom i očišćenjem same sebe pod vodstvom Duha Svetoga" (Radost i nada, br. 21). "Braćo! Je li tko u Kristu, nov je stvor. Staro uminu, novo, gle, nasta!" (2 Kor 5,17).

Novost života događa se samo obraćenjem. U evanđelju treće korizmene nedjelje slušamo Isusa: "...ako se ne obratite, svi ćete tako propasti" (Lk 13,5). Kršćanin ne smije biti u Crkvi kao neplodna smokva u vinogradu nad kojom je izrečen sud da bude posjećena (Lk 13,7).

Obraćenje je pitanje života i smrti. Grijeh i smrt su saveznici. Prve korizmene nedjelje čuli smo kako je sotona, "čovjekoubojica od početka... i otac laži" (Iv 8,44), kušao Isusa u pustinji trima velikim napastima. To su zapravo one tri požude o kojima piše sv. Ivan: "...požuda tijela, i požuda očiju, i oholost života" (1 Iv 2,16). To je u čovjeku prisutan nagon sebičnosti. Čovjek pak može biti sebičan sve do okrutnosti. Taj nagon nadahnjuje sva izrabljivanja čovjeka po čovjeku, on je izvor svih tlačenja povijesti.

Oholost života je težnja za moću, da se na bilo koji način vlada nad drugima. Požuda očiju je težnja za posjedovanje, za bogatstvom; imati, što više imati. Ta strast proglašuje novac božanstvom, umnaža nepravedne kapitale, hrani se nepravdom. Takvim bogatašima prijeti Isus: "Ali jao vama, bogataši: imate svoju utjehu!" (Lk 6,24).

Kad požuda tijela provali brane moralnosti, što znači čovječnosti, pretvara se u požudni egoizam koji do najdubljeg poniženja izrabljuje ljudsku osobu: ženu pretvar u sredstvo; otima vrijednost mladenačkoj nevinosti; smije se bračnoj vjernosti. Kolike je djevojačke živote, kolike je obitelji upropastila požuda tijela! Ona puni džepove tvorničarima kontraceptivnih sredstava; njezin su plod i tolika ubojstva nerođenih. Tako je moćna da može pokopati narode i civilizacije. To je idol kojemu je u čast ispjevano najviše pjesama i možda žrtvovano najviše ljudskih života. Požuda tijela je okrutni obeščastitelj ljubavi.

Osim robovanja seksu, alkohol i droga su danas također opasni tlačitelji čovjeka.

Ropstvo tim strastima najveća je potlačenost u srcu samog čovjeka. "Požuda zatim, zatrudnjevši, rađa grijehom, a grijeh, izvršen, rađa smrću. Ne varajte se, braćo moja ljubljena!" (Jak 1,15-16).

Tu mora početi oslobođenje. "Zaista, zaista, kažem vam: tko god čini grijeh, rob je grijeha... Ako vas dakle Sin oslobodi, zbilja ćete biti slobodni" (Iv 8,34.36).

Neka uskrsna ispovijed bude za sve nas događaj iskrenog obraćenja, unutarnjeg oslobođenja, da nam u duši procvate duhovno proljeće!

6. Ljubav je domišljata

Plod toga obraćenja mora biti veća pažnja prema bližnjima, pomoć ljudima. Pogledajmo malo oko sebe. Ako je naša vjera snaga Duha Svetoga u nama, onda to moraju osjetiti naši bližnji. Ljubav je konkretna; domišljata je; vidi male i velike brige ljudi i priskače u pomoć jednostavno i tiho.

Pričuvati dijete roditeljima koji rade, eto ljubavi! Posjetiti češće osamljenog starca ili staricu i zapitati ih: kako ste; u čemu vam mogu pomoći? Nije li to zraka svjetla u osamljenu dušu? Posjetiti bolesnoga ne samo iz bližeg obiteljskog kruga, nego i onoga koji nam nije po krvi rod, nije li to zahtjev milosnog bratstva? Usuđujem se ovdje zamoliti naše redovnice i svećenike po gradovima i selima da tjedno daruju barem dva sata osamljenim i bolesnim ljudima unatoč svojih redovitih dužnosti. Kako je tužno u bolnici za vrijeme posjeta vidjeti bolesnika kojemu nitko nije došao!

Kad bi svi ljudi koji se priznaju kršćanima dosljedno živjeli krsni savez s Bogom, obitelj bi nam bile brojnije i radosnije. U svojoj bi sredini imale više pomoći i podrške; a i siromašni bi studenti u gradovima našli jeftiniji i srdačniji smještaj. Ljubav mora biti položena u svakidašnji život. "Ljubav je velikodušna, dobrostiva je ljubav..." (1 Kor 13,4). Ljudi su umorni od svih mogućih indoktrinacija i teorija. Žele vidjeti Boga koji je ljubav (1 Iv 4,16). On želi biti takav prisutan u našoj savjesti. Takvo svjedočanstvo daju Djela apostolska Pracrkvi, koja je bila "jedno srce i jedna duša" i kojoj je zajedništvo bilo izraženo tako "da nitko među njima nije oskudijevao... a dijelilo se svakome koliko je trebao" (Dj 4,32.35). Tako je kršćanski humanizam počeo kao kvasac ulaziti u povijest. Hvala svima koji svoju ljubav ostvaruju i kroz naš Karitas!

Toliko smo u ovim razmišljanjima bili okrenuti čovjeku. Govorili smo o njegovim pravima i dostojanstvu.

Govorimo o ljudskim pravima, a što je s Božjim pravima? Pozivamo se na ljudsko dostojanstvo, a što je s Božjim dostojanstvom? Ta pitanja možemo postaviti i onima koji ne vjeruju u Boga i onima koji vjeruju. Oni koji ne vjeruju u Boga, rasuđujući ljudskim poštenjem, neće ga

psovati barem iz obzira prema onima kojima je Bog ljubav. A oni koji vjeruju? Kako oni mogu spojiti svoju vjeru u Boga sa svojim psovkama? Psovačima svih svetinja moramo staviti na razmišljane apostolske riječi: "Grob otvoren grlo je njihovo..., pod usnama im je otrov ljutičin, usta su im puna kletve i grkosti..., straha Božjega nemaju pred očima" (Rim 3,13-18).

Kako može biti blagoslovljena domovina tolikim psovkama okaljana!

Dajmo hvalu Bogu našemu kome pripada "blagoslov i slava, i mudrost, i zahvalnica, i čast, i moć i snaga... u vijeke vjekova" (Otk 7,12).

"Svaki dobar dar, svaki savršen poklon odozgor je, silazi od Oca svjetla u kome nema promjene ni sjene mijene" (Jak 1,17). Svakodnevnom osobnom molitvom, obiteljskom molitvom i nedjeljnom euharistijskom žrtvom donosimo u zajedništvu s Presvetom Bogorodicom Božjem Srcu cijelu Crkvu, svoj narod i svijet.

Isusov uskrsni pozdrav učenicima bio je "Mir vama!" (Iv 20,19). "Doista, on je Mir naš...! (Ef 2,14). Uskrsnuli i vječno Živi Gospodin neka bude mir savjesti, mir Crkve, mir među narodima! Neka se taj mir događa u nama i među nama kao milost Velikog zavjeta Hrvatske marijanske godine!

Svima vjernicima u domovini i izvan domovine, svećenicima i svim redovničkim zajednicama radostan Uskrs i blagoslov"

U Zagrebu, prve korizmene nedjelje, 27. veljače 1977.

"ŠTO JE ISTINA?" (Iv 18,38)

"Gospod je Bog vječni, krajeva zemaljskih stvoritelj. On se ne umara, ne sustaje, i um je njegov neizmjerljiv." (Iz 40,28)

Dragi vjernici!

Već gotovo dva tisućljeća uskrsni blagdan u milijunima i milijunama srdaca rađa radost, sjaji svjetlošću nepobjedive nade. Život je pobijedio smrt, ljubav je pobijedila zlo, obzorje ljudskog postojanja prošireno je u vječnost. Isus Krist je uskrsnuo. To nije teorija, nego događaj. Naš je Spasitelj ustao iz groba u cijelom svom čovještvu - dušom i tijelom - preobražen za novo i vječno postojanje. Uskrsna zvona s našom dušom pjevaju o toj istini; naviještaju tu radost. Stoga od vjernika do vjernika odjekuje čestitka - ispovijest vjere:

Sretan Uskrs!

Uskrs nas potiče na razmišljanje o trima temeljnim istinama: o Bogu - postoji li Bog?; o Isusu Kristu - tko je on?; o čovjeku - što je on i kakav je njegov smisao? Pošteno je postaviti temeljna pitanja. To su pitanja sudbine svakoga čovjeka. Postoje li odgovori? O svemu tome napisano je mnoštvo knjiga. Saberimo se u ovom razmišljanju u najbitnijem! To su pitanja koja u svoj vir uvlače sve misaone ljude: učene i neuke, mlade i odrasle. Pitanje istine je pitanje smisla našeg bića i postojanja.

1. "Svi koji mene mrze, ljube smrt." (Izr 8,36)

Isus stoji pred Poncijem Pilatom u Jeruzalemu na Veliki petak. Optužen je lažnim optužbama koje je izmislila mržnja. Namjesnik rimskog cara u Judeji ispituje optuženoga. Isus uglavnom šuti. Nikakvi razlozi ne mogu promijeniti zlobu srdaca u korist nevinoga. Tako je na svim sudovima gdje mržnja optužuje a nepravda sudi. Tu je obrana nemoćna.

Ipak Isus, utjelovljeni sin Božji, sažima svoju obranu u svečanu izjavu za sva vremena: "Ja sam se zato rodio i došao na svijet da svjedočim za istinu. Tko je god od istine, sluša moj glas" (Iv 18,37).

Pilat je na Isusovu izjavu uzvratio pitanjem: "Što je istina?" Ima se dojam da je Pilat tim pitanjem htio zapravo reći: nema smisla tražiti istinu; to nije važno; to je samo bijeg iz stvarnosti života, moja je istina da sačuvam položaj i da uživam sve što mi život može pružiti; pitanje neke istine mene uopće ne zanima. Moguća je i takva psihologija u odnosu prema pitanju istine. Ipak pitanje: što je istina? neiskorjenjivo živi u ljudskom razumu. U prvom pitanju djeteta prisutno je pitanje istine. Želi znati istinu o stvarima koje ga okružuju.

S rastom čovjeka raste u njemu i nezaobilazna znatiželja da spozna istinu o sebi, o svijetu i svima stvarima. Zanima ga istina povijesti i savjesti. Traženje istine je traženje smisla. Svi znanstvenici roda ljudskoga u svim svojim istraživanjima traže istinu svakog bića: od žive stanice do čovjeka, od atoma do zvijezda. Čovjek svojim mislima tone u dubinu stvarnosti, ponire u nutrinu bića da razumije, da otkrije njegovu istinu.

"Zagrebačka korizma 1978." vrijeme je razmišljanja o najvećim istinama i o konačnoj istini. Zanima nas istina u kojoj sva bića i cijeli svemir imaju svoju istinitost i smisao. To je Bog, najviša aposlutna i vječna istina. Od istine o Bogu neodjeljiva je istina o čovjeku. Vrijeme, prolaznost, povijest uključuju u sebi i pitanja o vječnosti. Sva ta pitanja ne mogu ostaviti misaonog čovjeka ravnodušnim.

2. "Zanijekaše Gospoda, rekoše: 'Nema ga'" (Jer 5,12)

Smatramo sržnim i sudbinskim pitanjem ljudskoga biti ili ne biti: ima li Boga ili ga nema? Čudesna je moć ljudskoga razuma da to pitanje uopće može postaviti i da na nj traži odgovor. Što je istina?

Danas se već na širokom području svijeta sav odgoj, počevši od dječjeg vrtića pa sve do sveučilišta uključivo, ima prožeti jednom temeljnom tvrdnjom: Bog ne postoji! Na svako pitanje o njemu treba odgovoriti odlučno: nema ga. To je, kažu, zahtjev znanosti: to je

konačni zaključak razuma. Prema tome, vjera u Boga - i sve što je povezano s tim vjerovanjem - nema znanstvenog opravdanja ni prava javnosti: može se dopustiti samo kao privatna stvar čovjeka, ali ipak je to zaostatak još neoslobođene svijesti.

Ako Bog ne postoji, ne postoji ni duhovna stvarnost čovjeka; nema besmrtne duše; oživljena materija rađa svijest, misao, savjest; vječnost, kao apsolutna budućnost ljudske egzistencije, iluzija je.

Iz takvih tvrdnji, koje se nameću kao službena ideologija cjelokupnog javnog života, i to već u velikom dijelu čovječanstva, slijede sudbonosni zaključci na pitanje: što je dobro, a što je zlo? Iz temelja se mijenja poimanje savjesti; sasvim drugačije zvuče odgovori i na pitanja: što je smisao ljudskog života?

Što je istina? U prvom redu istina je spoznaja stvarnosti, otkrivanje bića u njegovoj zakonitosti postojanja. Istina o nekom biću je objektivnost toga bića, koja određuje naše sudove o njemu. Istina se nameće stvarnošću bića i ne dopušta neistiniti sud o biću.

Svaka znanstvena disciplina traži istinu svoga predmeta, istražuje stvarnost svake stvari koja se promatraču nameće svojom objektivnošću. Nasilje stvarnosti je nasilje istini i nasilje razumu kao instrumentu istine. Istina bića ne može se nijekati, pred stvarnošću je nedopustiva samovolja sudova. Čovjek postupa razumno samo kad slijedi stvarnost istine; nerazumno je postaviti se protiv zakonitosti bića. Ludo bi bilo saditi ruže u led, jer stvarnost je leda da uništava život: bila bi bezumnost vatrom zalijevati usjeve, kad je narav vatre da pali život.

Načelo da sve ima svoj uzrok načelo je da je spoznatljivost stvari moguća u njihovu smislu i objektivnosti. Iz načela uzročnosti raste sva ljudska proizvodnja. Svi strojevi i aparati, svi tehnički uređaji na svim područjima ljudskog proučavanja i proizvodnje upućuju svom nužnošću na načelo uzročnosti, po njemu nastaju i djeluju. Svaki stroj ima svoju istinu koju prima od svoga graditelja.

Na početku svake ljudske radnje stoji misao. Sva je tehnologija začeta u ljudskoj misli. Ljudska ruka mišlju vođena daje materiji oblike da služi određenoj zamisli i postizava željene učinke. To je neizbježivo

poštivanje odnosa između uzroka i učinka. Stvarnost je takva i bilo bi nerazumno nijekati je.

Kada dakle stojimo ili pred običnom sjekirom iz kamenog doba ili pred najsuvremenijim elektronskim strojem, nužno priznajemo gospodstvo ljudske misli nad materijom. Čovjek oblikuje materiju i dovršava stvaranje. Željezna rudača ne bi sama po sebi nikada postala lokomotiva ili rotacioni stroj.

Pred svim lijepim, moćnim i velikim što je stvorio ljudski duh stojimo s poštovanjem i sa zahvalnošću. Mi vjernici na osobit način to doživljavamo, jer u svem ljudskom stvaralaštvu otkrivamo duhovnu stvarnost čovjeka.

Ljudski pak duh ne može biti zaustavljen samo na granicama vidljivoga, on ponire daleko dublje u misterij postojanja. Čovjek trajno pita za uzrok. To je zakon njegova mišljenja i trajna unutarnja napetost prema spoznaji svega. Kad se svojim razmišljanjem nalazi pred stvarima i pojavama koje nije zamislila njegova misao ni oblikovala njegova ruka, a veće su, čudesnije i složenije od svih mogućih njegovih djelâ, nužno postavlja pitanje: odakle, kako, zašto?

Čovjek je, osim toga, svjestan da je u svojim ostvarenjima uvjetovan zakonima koji vladaju u bićima i cijeloj stvarnosti oko njega. Mora poštovati određeni red postojanja da bi sam živio i da bi ostvarivao svoja djela. Kaže se da čovjek mora zagospodariti prirodom. To znači da mora u svoju službu staviti sile prirode. Zaista je pozvan da sebi zemlju podloži (Post 1,28). Čovjek to do određene granice i čini, ali on to može ostvariti samo tako da poštuje zakonitost prirode kako bi energije prirode mogao upotrijebiti sebi na korist. Što više otkriva baš tu zakonitost, to više pronalazi mogućnost znanstvenog i tehnološkog napretka. Gradnja električne centrale ili atomskog reaktora uvjetovana je znanjem koje ljudi imaju o elektricitetu i o atomskoj energiji. Što su ljudi dublje ulazili u stvarnost tih sila, to znači u njihovu istinu, više su otkrivali zakonitost i mogućnost kako se njima služiti. Čovjek ne stvar tu zakonitost, nego je otkriva.

3. "Gospod je mudrošću utemeljio zemlju i umom utvrdio nebesa; njegovim su se znanjem otvorili bezdani..." (Izr 3,19)

Baš u tom i jest veličina čovjeka da se snagom svoga razuma postavlja pred sva bića, pred cijeli svemir, kao subjekt spoznaje. To nipošto nije misaona zaostalost ako čovjek o svemu što postoji razmišlja svjetlom načela uzročnosti. U svakodnevnom životu i u svom djelovanju podvrgnut je nužno tom načelu pa je sasvim u skladu s njegovom misaonošću da uzročnost otkriva u bićima oko sebe, da traži konačni uzrok svemira. Takvo sudbonosno pitanje ne može se nipošto zaobići samovoljnom tvrdnjom da na početku postanka svemira i sve njegove zakonitosti stoji samo slučaj.

Razumski čovjek razmišlja: ako kamena sjekira nije plod slučaja, nego upućuje na ljudsku misao, može li se onda svemir protumačiti samo slučajem? Uzmimo čudesnu složenost ljudskog tijela! Počevši od programa u genima sve u njemu ima svoju funkciju i sve funkcije svih organa usklađene su za život cjeline. Funkcionalnost oka, mozga ili srca - zar je to samo proizvod slučajnih kombinacija? Zar je život u svojoj pojavnosti i uvjetovanosti samo plod slučaja? Zar je vrtoglavo kretanje svemira u svoj složenosti i točnosti samo hir slučaja?

Čovječanstvo od svog prapočetka u svojoj apsolutnoj većini sve do danas zahtjevom svoje misaonosti i srca odbacivalo je i odbacuje slučaj kao uzrok svih stvari.

Nipošto čovjeka ne ponizuje i ne otuđuje zaključak da na početku svemira, njegova razvoja i trajanja stoji svemogući Razum; na početku svega stoji misao. "U početku bijaše Riječ i Riječ bijaše u Boga, i Riječ bijaše Bog" (Iv 1,1).

"U početku svori Bog nebo i zemlju... I reče Bog: 'neka bude svjetlost!' I bi svjetlost" (Post 1,1.3).

Ništavilo je mrak. Postojanje je svjetlost.

Ako postoji svemir i mi u njemu sa svojim mislima i djelima, onda postoji netko neizmjerno veći od svemira. Ako postoji početak stvari, onda postoji netko tko bez početka i svršetka živi vječnost. Ako postoji život koji se tako bogato razgranao u bezbrojne različitosti kao što je

različita ruža od lava i mrav od čovjeka, onda postoji netko tko živi beskrajnu puninu života od vijeka do vijeka. Tako nas snaga našega razuma preko spoznaje stvorenja vodi na prag najveće tajne i najveće istine. Iz vidljivoga prelazimo logikom razumskog zaključivanja u nevidljivo, do konačnog uzroka svega što postoji. Samo tako možemo shvaćati tu mnogostruku različitost bića, ali i to čudesno jedinstvo svemira od atoma do galaksija. To je jedno i jedinstveno djelo.

Taj svemogući um može biti samo Duh! Ne smije se omalovažiti ni ta činjenica da mi imamo pojam duha. Osobnom, najvišem i vječnom biću, stvoritelju neba i zemlje, mi u hrvatskom jeziku dajemo ime Bog. To je vlastito ime. Vlastita se imena pišu velikim početnim slovom. Na žalost, nisu li to sasvim određeni ideološki razlozi da se u nas, protivno pravopisnim pravilima, samo Božje ime piše malim slovom?

Čovječanstvo je u svojem najdubljem i najintimnijem misaonom naporu uvijek bilo usmjereno prema susretu s Bogom. "Uistinu, ono nevidljivo njegovo, vječna njegova moć i božanstvo, onamo od stvaranja svijeta, umom se po djelima vidi..." (Rim 1,20).

Drugi vatikanski sabor u Pastoralnoj konstituciji "Crkva u suvremenom svijetu" - Radost i nada - poklanja veliku pozornost odnosu čovjeka prema Bogu, ali i činjenici suvremenog ateizma. Ateizam je životni stav svih koji vjeruju da Boga nema. I ateizam je "vjera", samo vjera u negaciju Boga; očitih razloga za tu negaciju nema.

U gore spomenutoj saborskoj konstituciji čitamo: "Posebno bitna crta ljudskog dostojanstva jest ta što je čovjek pozvan u zajedništvo s Bogom. Već od samog svoga postanka čovjek ima poziv da stupi u dijalog s Bogom, jer samo stoga postoji što ga je Bog iz ljubavi stvorio i što ga iz ljubavi uzdržava. Čovjek ne može živjeti punim životom po istini ako tu ljubav ne prizna i svome se Spasitelju ne povjeri. Ipak mnogi među našim suvremenicima ne uviđaju tu intimnu i životnu povezanost s Bogom, ili je izričito zabacuju. To ide dotle da ateizam treba ubrojiti među vrlo ozbiljne pojave našega vremena..."

"Imenom ateizma označuju se pojave koje su među sobom veoma različite. Neki naime Boga izričito niječu, dok drugi drže da čovjek

ne može o Bogu uopće ništa tvrditi; drugi opet pristupaju proučavanju pitanja o Bogu takvom metodom da se dobiva dojam da to pitanje nema smisla. Mnogi neopravdano prekoračujući granice pozitivnih znanosti, uporno tvrde da se sve objašnjava samom tom znanstvenom metodom, ili - nasuprot - ne dopuštaju uopće nikakve apsolutne istine" (GS br. 19).

Ovdje moramo upozoriti na nešto veoma važno. U traženju Boga ljudski razum igra svakako nezaobilaznu ulogu. Ta se čudesna moć mora poštovati. Međutim, susret s Bogom nije samo stvar mogućnosti razumske spoznaje. Kako god razlozi za Božju opstojnost bili duboki, jaki i uvjerljivi, ipak nisu dostatni za čin vjere. Do čina vjere ne dolazi se kao rješenjem matematičke jednadžbe. Susret s Bogom u činu vjere i ljubavi događa se Božjim svjetlom. Sam Bog u svojoj ljubavi rasvjetljuje čovjeka. Vjera je Božji dar, milost. Samo milošću vjernici imaju iskustvo Boga, a to ne mogu razumjeti oni koji vjere nemaju. Zašto je nemaju? To je tajna njihove duše u odnosu prema Bogu. Vjernici baš zato jer je vjera Božji dar moraju biti vrlo ponizni. Nemaju prava suditi svojoj braći koji vjere još nemaju ili su je izgubili. To pravo pripada samo Bogu koji jedini poznaje sve tajne srdaca. Iz toga slijedi da moramo poštovati svakog čovjeka, makar ne dijelio s nama naše vjere. Imamo puno pravo svoju vjeru naviještati, braniti; imamo dužnost obrazlagati nadu koja je u nama (1 Petr 3,15), ali uvijek u ljubavi i poniznosti. Tako postupajući, imamo pravo svakomu reći što mislimo.

4. "Gospod daje mudrost, iz njegovih usta dolazi znanje i razboritost." (Izr 2,6)

U suvremenom svijetu ima već priličan broj država u kojima se ateizam proglašuje konačnom istinom; ta se tvrdnja usvaja a priori i daje joj se neosporni ugled znanstvene istine. Navodno: znanost dokazuje da Boga nema.

Pod zajedničkim nazivom znanosti podrazumijevaju se obično sve discipline prirodnih znanosti. Međutim, činjenica je da uporno i oštro

nijekanje Boga, makar to bilo u ime znanosti i čovjeka, ne dolazi toliko od znanstvenika koji se uistinu stručno bave znanošću, koliko od političara koji to čine u ime materijalističkog svjetonazora. Predvodnici javnog ateizma nisu u prvom redu sveučilište, nego neke političke snage. Gdje se pak i sveučilišta uključuju u aktivnu borbu protiv vjere u Boga, čine to više pod utjecajem državne ideologije nego znanstvenim razlozima. To je važno uočiti jer tu nastaju problemi. Znanstvenici ne stvaraju zakone koji uređuju život društva i odnose među ljudima. Zakone stvara javna vlast svojim instrumentima. Ako javna vlast gradi život na temelju usvojene ideologije kao jedine istine, onda će sav javni život i svi zakoni morati biti u duhu te ideologije. Ako se pak ta ideologija temelji na materijalističkom svjetonazoru, onda je vjera u Boga, vjera u besmrtnost čovjeka, vjera u načela života koja imaju izvor i sankciju u Bogu, nužno potisnuta iz javnog života u sasvim privatnu sferu čovjeka. Iz takvog stava slijedi da je vjersko uvjerenje objektivno bez temelja, neistinito; dopušta se da ono za pojedinca koji se još nije oslobodio predrasuda može imati neku subjektivnu vrijednost, ali društvo treba ipak postepeno od toga osloboditi.

Ne treba opširno tumačiti kakve sve posljedice mogu iz takvog službenog stajališta javne vlasti izlaziti za vjernike i vjerske zajednice. U takvim sistemima ateizacija postaje program odgoja s autoritetom zakona. Iz toga slijedi onda i sasvim određeno tumačenje vjerske slobode koje nije istovjetno s vjerničkim poimanjem te slobode. Stoga i zakone koji reguliraju položaj vjerske zajednice i vjernika u društvu vjernici doživljavaju više kao ograničenja te slobode nego kao zaštitu.

Problem vjerske slobode prisutan je svuda gdje vlast usvaja određenu ideologiju kao jedinu istinu kojom se sve tumači i uređuje.

U takvim sistemima, makar se načelno i ustavno jamči ravnopravnost svih građana i sloboda svih uvjerenja i mišljenja, ipak u praksi vjernici, posebno u odnosu na neka zvanja i odgovornosti u društvu, osjećaju, ne bez tjeskobe, da su građani drugoga reda. Takva stanja svakako nisu u skladu s istinskim humanizmom kakav svi ljudi dobre volje žele kao životnu stvarnost za svakog čovjeka.

Međutim, može li se ipak pozivati na znanost u nijekanju Boga?

Prirodne znanosti imaju kao svoj predmet proučavanja vidljivi svijet. Istražuju stvari i pojave cijeloga svemira. Imaju svoje kriterije, ciljeve, mogućnosti i granice. Ako je znanstvenik prodro u tajnu atoma, je li našao dokaz da nema Boga? Ako proučava tajnu života u svem bogatstvu mogućnosti i ostvarenja, ima li time pravo tvrditi da ne postoji Stvoritelj života? Ako učenjaci sve više doznavaju o vrtoglavom kretanju zvijezda, sunaca i galaksija, imaju li zato razloga da niječu mudrog Pokretača svjetova? I sam je čovjek tajanstveni svijet za sebe. U njemu se mnoga toga događa što nije protumačivo samo materijom. Što je to u čovjeku: spoznaja, sloboda izbora, svijest, savjest, ljubav ili mržnja, dobrota ili zloća, nada ili očaj? Ne upućuje li ta složenost unutarnjeg ljudskog života na nematerijalni uzrok? Ne! Boga se ne može nijekati niti u ime ljudskog razuma, niti u ime ljudskog srca, niti u ime ljudske savjesti.

U bića su upisani tragovi Božje misli, a ne nijekanje Boga.

Ako znanost ostaje objektivna na svom području, njezin napredak je nipošto ne sili da niječe Boga. Kako bi se, uostalom, u ime spoznate istine o stvorenim bićima moglo nijekati Apsolutno Biće kao konačnu istinu u kojoj svaka istina ima svoj izvor i smisao?

Činjenica je da među najvećim znanstvenicima prošlosti i suvremenosti, na svim područjima znanosti, ima ne mali broj onih koji vjeruju u Boga; dakako ne u neku djetinjastu predodžbu o Bogu kakva postoji, na žalost, i u mnogim odraslim ljudima koji zamišljaju Boga kao starca s bradom, iznad oblaka. Znanstvene spoznaje ne otežavaju znanstvenicima vjernicima vjeru u svemogućega Stvoritelja; naprotiv, pomažu im da ponove s prorokom: "On je naš Bog: nitko se drugi s njim usporedit ne može" (Bar 3,36). "On je vođa mudrosti i upravlja mudracima. U njegovoj smo ruci mi i riječi naše, sa svim našim razborom i umijećem" (Mudr 7,26).

Ako se već znanstvenicima podmeće nijekanje Boga, pravedno je da čujemo neke od njih što o tome misle.

Max Planck (1858-1947), jedan od najvećih fizičara našeg stoljeća, koji je dobio Nobelovu nagradu za fiziku 1918., piše: "Nigdje, dokle

god dopirali naši pogledi i kamo god oni bili upravljeni, nema proturječja između vjere i prirodnih znanosti. Mi, bolje rekavši, nailazimo u svim bitnim točkama na potpuni sklad." (Wege zur physikalischen Ekenntnis, Leipzig, 1944; René Courtois; "Učenjaci nam govore o Bogu", Zadar 1961, str. 50).

Dr. Corneille Heymans (r. 1982), profesor na Medicinskom fakultetu u Gandu, dobitnik Nobelove nagrade za fiziologiju 1939., član Belgijske kraljevske akademije, piše Dom Achardu: "Ne samo da u svojim istraživanjima o fiziološkim funkcijama nisam našao nikakve protivnosti između vjere i znanosti, nego sam se, naprotiv, kroz ta istraživanja uvijek sve više približavao Bogu." (Hommes de Science d'aujourd'hui fevant la Foi. collection du Val, Bruxelles, 1941; ib. str. 25).

Rémy Collin (1880-1957), dopisni član Francuske medicinske akademije itd., piše: "Pojam reda upisao je u misao učenjaka Bog kako bi mu omogućio da se malo-pomalo uzdigne do spoznaje Božje misli ulivene u sve stvoreno... Učenjaci moraju vratiti znanosti njezino autentično lice, osvijetljeno odrazom Božjega pogleda." (Le Message social du savant, Paris 1941; ib. str. 21 i 22).

Louis Leprince-Renguet (r. 1901), jedan od najuglednijih stručnjaka za kozmička zračenja, član Francuske akademije znanosti, ispovijeda svoju vjeru riječima: "Za nas je kršćanska vizija svijeta tako skladna i univerzalna, razumski potpuno spojiva s napretkom znanosti: ona daje čudesni okvir promatranju svijeta, i kršćanski se učenjak može najljepše razvijati i kao učenjak i kao kršćanin... Vjera ga potiče na istraživanje, na ozbiljan i napredan rad, koji čovjeku može omogućiti da sudjeluje u dovršenju stvaranja..." (L'Eglise et les civilisations, Paris 1955; ib. str. 35).

Carl Friedrich von Weizsäcker (r. 1912), profesor fizike na Sveučilištu u Göttingenu, izjavljuje: "Ja nipošto ne mislim da bi čovjek mogao živjeti bez vjere; mislim da znanost nikada neće moći potpuno ispuniti prazninu koju u čovjeku ostavlja gubitak religije." (Atomenergie und Atom zeitalter, 1957; ib. str. 71)

Takva bismo svjedočanstva mogli veoma dugo nizati. Tako govore stručnjaci u znanosti. Zaista onda sa žalošću i ogorčenjem slušamo što

se sve govori malenima i mladima u školama da se u njima ugasi vjera u Boga, da im se omrazi Crkva, da se u njima stvori osjećaj manje vrijednosti zbog vjerskog uvjerenja. U pomanjkanju uistinu objektivnih razloga pribjegava se ismijavanju, izrugivanju vjerskih sadržaja koje se sasvim krivo iznosi; povijest Crkve neobjektivno se prikazuje; ponavljaju se stare klevete i potpiruje mržnja. Takve nehumane metode sigurno nemaju ništa zajedničko sa znanošću, a ni s čovječnošću. Odgojitelji moraju u prvom redu biti istinoljubivi i čovječni. Ne smije se činiti nasilje ni povijesti ni savjesti, ni istini ni čovjeku. Nipošto ne služi na čast izricati neistinite povijesne sudove u bilo čijem interesu. Pošten se čovjek nikada ne služi nepoštenim sredstvima.

Svjesni smo da ateizam koji se izvodi iz dijalektičkog materijalizma ima svojih specifičnosti. Za njega se ne može jednostavno tvrditi da mjesto Boga na početak i u izvor svega stavlja slučaj, jer on zapravo vjeruje u čvrstu zakonitost koja prožima svu stvarnost; usmjerenu zakonitost koja nužno tvar vodi u život, život u spoznaju, spoznaju u ljudsko zajedništvo, dá onda na razini društvene zakonitosti neizbježno vodi zamišljenom savršenom društvu sastavljenom od savršenih ljudi. To je zapravo ateizirana eshatologija lišena apsolutne budućnosti, vječnosti. Moglo bi se postaviti i pitanje je li to uopće ateizam ili svojevrsni panteizam. Onomu tko tako vjeruje zapravo je izlišno dokazivati kako je u prirodi očita smišljena zakonitost, jer on upravo od nje polazi. No upravo je stoga nelogično kad se u ime dijalektičkog materijalizma propagira tzv. znanstveni ateizam. Historijski pak materijalizam izvodi svoj ateizam iz shvaćanja osobnog Boga kao otuđenja, kao mitizacije čovjeku otuđenih sila psihe, prirode i društva. Taj se ateizam zapravo ne protivi Bogu zbog toga što bi se vjerovanje protivilo znanosti, nego zbog toga što prema svojoj koncepciji želi odbaciti svako otuđenje i svako posredništvo. Na žalost, ateizacija koja se provodi u ime dijalektičkog materijalizma očito u praksi ne želi razlikovati društvenu instrumentalizaciju prirodne religije od objavljene vjere koja je u svojoj biti, usmjerenju i dominanti svoje povijesne prakse uvijek osloboditeljska, očovječujuća - protiv svakog otuđenja.

"A govorili su Bogu: 'Ostavi nas, ne želimo znati za tvoje putove! Ta tko je Svesilni da njemu služimo i kakva nam korist da ga zazivamo?'" (Job 21,14-15). Ali Bog odgovara po proroku: "Ljubite pravednost, vi suci zemaljski, pravednim mislima mislite o Gospodinu i tražite ga u jednostavnosti srca. Jer njega nalaze koji ga ne iskušavaju, i otkriva se onima koji mu ne uskraćuju svoju vjeru" (Mudr 1,1-2).

5. "Više puta i na više načina Bog nekoć govoraše ocima u prorocima; konačno, u ove dane, progovori nama u Sinu... po kome sazda svjetove." (Hebr 1,1-2)

U dosadašnjem razmišljanju išli smo u susret Bogu na području razuma. Prijeđimo sada na područje milosti i ljubavi. Dok čovjek svojom misli traži Boga, Bog mu dolazi u susret svojom ljubavlju. Dok čovjek iz vidljivoga nastoji prijeći u spoznaju nevidljivoga, Bog silazi u vidljivo iz svoje nevidljivosti. U prvom dijelu našeg razmišljanja opredijelili smo se za istinu: Bog jest. Ta je istina stožer našega života.

Sada razmislimo kratko o drugoj stožernoj istini naše vjere: Bog se objavio ljudima. Živi Bog nije ostao u svojoj vječnoj šutnji. Nije prepustio čovjeka samo njegovu traženu. Nije ostao u odnosu prema čovjeku u nedohvatnoj daljini. Ako Bog jest, onda Božja objava nije samo moguća nego je i potrebna.

Postoji duga povijest Božjeg govora ljudima! Već s prvim čovjekom započinje i povijest objave. Ta nam je povijest zapisana u Svetom pismu. Potvrđena je Božjim djelima. Utkana je u život i jednoga naroda. Izbor toga naroda, u kojem će Bog utjeloviti svoju Riječ za sve narode svijeta, dogodio se pozivom Abrahama. "Idi iz zemlje svoje, iz zavičaja i doma očinskog, u krajeve koje ću ti pokazati. Velik ću narod od tebe učiniti, blagoslovit ću te, ime ću ti uzveličat, i sam ćeš bit blagoslov... Sva plemena na zemlji tobom će se blagoslivljati" (Post 12,1-2.3).

Abrahram je s Bogom razgovarao. Zato ga nazivamo praocem naše vjere. Njegovu su potomstvu dana obećanja. Poslije oslobođenja iz ropstva egipatskoga Bog na Sinaju sklapa Savez s izabranim narodom.

U tom narodu govori po prorocima, u njemu podržava neugasivu nadu da će doći onaj koji će navijestiti mir narodima (Zah 9,10); "njegov je iskon od davnina, od vječnih vremena" (Mih 5,1).

Sve je to zapisano u Svetom pismu. Biblija je najčudesnija knjiga čovječanstva. Riječ je Božja u njoj prisutna. Duh Sveti tumači i "sve ispituje, čak i dubine Božje" (1 Kor 2,10). Ta sveta knjiga otkriva misterij čovjeka i cijele povijesti od početka do svršetka; događaji vremena u vječnost su usmjereni. Biblija Božjim svjetlom prodire u mrak grijeha; ne taji ubilačke mržnje palih duhova; upućuje na mračni izvor zala; neprestano ulijeva u dušu nadu novog početka u Božjoj ljubavi i milosrđu. U Starom zavjetu Bog objavljuje svoje ime; "Ja sam koji jesam" (Izl 3,14). U Novom zavjetu njegovo je ime još više objaviteljski produbljeno: "I mi smo upoznali ljubav koju Bog ima prema nama i povjerovali joj. Bog je ljubav..." (1 Iv 4,16). Jedno i drugo ime izriču o Bogu stožerne istine. Biti i ljubiti Božja je istina. Bog je bliz i prisutan. On hoda s čovjekom u njegovoj povijesti i životu sve do dovršenja prolaznoga; sve do suživota u vječnost. "Jer je Bog stvorio čovjeka za neraspadljivost, i učinio ga na sliku svoje besmrtnosti" (Mudr 2,23).

6. "I Riječ tijelom postade i nastani se među nama, i vidjesmo slavu njegovu - slavu koju ima kao Jedinorođenac od Oca - pun milosti i istine." (Iv 1,14)

Punina objave, vrhunac objave i najveći događaj povijesti spasenja je Isus Krist. U njemu se sve ispunja što su proroci navijestili. "Evo, začet će djevica i roditi sina, i nadjenut će mu ime Emanuel!" (Iz 7,14).

Isus Krist, uspoređen sa svim ljudskim veličinama, ostaje najsvijetlija pojava povijesti. U Starom zavjetu je prisutan kao obećanje i nada. Novi zavjet - Evanđelja, Poslanice, Djela apostolska, Otkrivenje - sav je svjedočanstvo za njega. Osoba Isusa iz Nazareta ispunila je novozavjetne knjige naukom koja nadilazi svu ljudsku mudrost i upućuje na Božji izvor. Iz njegove se duše izlijeva na ljude dobrota da joj nema ravne u svoj povijesti ljudske dobrote.

Isus tako suvereno promiče ljudske savjesti i najskrivenije misli srdaca da time očituje Božje sveznanje; svojim djelima otkriva se gospodarom stvorenoga da je Božja svemoć njegovo svojstvo. Nedostižívo je bio uzvišen pred moćnima i mudrima ovoga svijeta; do nježnosti je bio ponizan s malenima, milosrdan s grešnima. "Dođite k meni svi vi, izmoreni i opterećeni, i ja ću vas odmoriti" (Mt 11,28).

"Prošao je zemljom čineći dobro" (Dj 10,38). A ipak na putu mu se suprotstavila oholost oholih, tvrdoća sebičnih, mržnja moćnih. Zlo svijeta i ljudskih srdaca spremalo mu je križ. On ide svjesno u susret svome času; ne zbunjuje ga podlost uhodâ; ne prešućuje svoje istine zbog nevjere ljudi.

Okupio je oko sebe Dvanaestoricu da budu svjedoci njegove istine, njegovih djela i njegovog najčovječnijeg života što je ikada življen na ovoj zemlji. I njih je proveo kroz svoju kušnju. U more svoga bola uveo je i svoju bezgrešnu Majku. Ona je trajno prisutna u njegovu misteriju, u njegovu djelu otkupljenja roda ljudskoga.

Veliki petak! Isus nevin i pravedan, ipak je bio progonjen. Od jednoga učenika izdan, od neprijatelja krivo optužen i osuden na smrt umire na križu. Na križ su bili razapinjani najgori zločinci. Križ je bio najveća sramota. Raspeti na križ značilo je zaista iskorijeniti čovjeka iz zemlje živih (Jer 11,19) i uništiti njegovu uspomenu; ni najbliži nisu se usuđivali spominjati ime raspetoga.

Veliki je petak najtragičniji svršetak jednoga života što se uopće može zamisliti. To je bio potpuni poraz. Čas i vlast Tminâ (Lk 22,53) slavili su pobjedu.

Ali, događa se obrat, neponovljiv u povijesti. Isus Krist ne silazi s pozornice povijesti. Nakon tragedije dogodio se događaj koji iz temelja mijenja situaciju. Noć smrti raspršena je svjetlom uskrsne zore. Poraženi postaje nepobjedivi Pobjednik. "Uskrsnu kako reče" (Mt 28,6). Smrt je pobijeđena Životom; grijeh je pobijeđen milošću. Križ postaje i ostaje trajno znakom ljubavi, nade i uskrsnuća.

Događaj Isusova uskrsnuća ima svoj istiniti, bitni i neopozivi sadržaj. Isus, raspet na križu i položen u grob, ustaje u neraspadljivosti

i besmrtnosti svoga čovještva. On je živ! To je istina. Samo ta činjenica ponovno je sabrala raspršene apostole. To će biti najveća vijest koju će raznijeti svijetom. Svjedočit će za nju ne samo riječima nego i svetošću života; potvrdit će istinitost svoga svjedočanstva mučeništvom. Od apostolâ je Crkva primila to svjedočanstvo i pronosit će ga do konca svijeta, sve dok Gospodin ne dođe (1 Kor 11,26).

Prvak apostolskog zbora govori pred Vijećem, nakon ozdravljenja hromoga čovjeka: "Neka bude znano svima vama i svemu narodu Izraelovu: po Imenu Isusa Krista Nazarećanina, kojega ste vi raspeli, a kojega Bog uskrisi od mrtvih, po njemu ovaj stoji pred vama zdrav!... Mi, doista, ne možemo ne govoriti što vidjesmo i čusmo" (Dj 4,10.20). Za to će svjedočanstvo kasnije i Petar biti pribijen na križ na Vatikanskom brežuljku.

Apostol Ivan piše: "Što smo vidjeli i čuli, navješćujemo i vama, da i vi imate zajedništvo s nama... I to vam pišem da radost naša bude potpuna" (1 Iv 1,3-4).

Isus Krist postaje radosna vijest za narode. On je središte zajednice koja se okuplja vjerom u njegovu istinu i u njegovu ljubav. To je Crkva. Isus Krist svjedočanstvom Crkve trajna je ponuda čovječanstvu kao najsvetija novost.

7. "I bit ćete mi svjedoci... sve do kraja zemlje." (Dj 1,8)

Crkva se snagom Duha razasla u narode; svjedoči za Isusa ne samo naviještanjem nego i životom tolikih pravednika, svetaca i mučenika. Isus Krist, raspeti i uskrsnuli, bio je i ostaje ljubav milijunâ ljudi sve do naših dana. On živi neprolazno u vjekovima; njegovo je ime utisnuto u nebrojena srca ljudi; o njemu su ispisane biblioteke knjiga; on je nepresušivo nadahnuće za slikare, kipare, graditelje i pjesnike; s njegovim imenom i srcem povezana su najviša dostignuća plemenitosti srca i čistoće savjesti; slijede ga mnoštva poniznih, nesebičnih, nevinih i velikodušnih. Toliki junaci ljubavi i pravednosti njemu za ljubav prihvaćaju sve napore da se penju na vrhunce čovječnosti; nalazi prijatelje i učenike u svim slojevima čovječanstva,

među svim rasama i narodima. Te činjenice ne može osporiti ni žalosna činjenica da je bilo uvijek članova Crkve koji su se, doduše nazivali Kristovim imenom, ali su ga nijekali svojim životom.

Isus je najveća tajna povijesti. Uvijek ga prate ljubav i mržnja; vjernost sve do mučeništva i izdaja. U svojoj Crkvi neprestano živi veliki petak i uskrsnuće; hosana i raspni ga!

Ipak, Isus Krist zajedno sa svojom Crkvom nadživljuje sve svoje progonitelje. Nije rijetkost da, počevši od Savla, njegova ljubav i među progoniteljima pronađe prijatelje. Nenadmašiv je u zapovijedi: "A ja vam kažem: Ljubite neprijatelje, molite za one koji vas progone, da budete sinovi svoga Oca koji je na nebesima..." (Mt 5,44-45). Crkvi je ostavio i svoju molitvu na križu: "Oče, oprosti im, ne znaju što čine!" (Lk 23,34).

Isus Krist je bogatstvo povijesti. Nema tako skršenog života koji ne bi mogao u Isusu ponovno početi; nema takvog očaja koji ne bi mogao biti rasvijetljen njegovom nadom i milosrđem.

Ali on je i bogatstvo kulture. Predstavimo si kakva bi pustoš nastala u Europi i u svijetu kad bismo iz povijesti, iz kulture i iz života uklonili sve što je nastajalo nadahnućem Evanđelja i što je opečaćeno imenom Isusa Krista! Kakva bi praznina zijevnula na području dobrotvornosti i umjetnosti, na svim područjima ljudskog stvaralaštva. Tada bismo tek vidjeli bez kojih bismo ideja i misli ostali. Sve što je o čovjeku najljepše izrečeno i što je u čovjeku najbolje ostvareno, nastaje pod utjecajem njegove ljubavi. U njemu su svoju puninu našle sve velike misli čovječanstva, sve velike težnje plemenitih ljudskih duhova. Evanđelje ostaje nenadmašeno. Propovijed na gori ostaje za sva vremena temeljni zakon novoga svijeta; Očenaš je molitva novoga čovječanstva, zahvalnica Blažene Djevice i Majke Isusove. Veliča duša moja Gospodina odjekuje uvijek kao nebeski manifest u prilog poniznih i poniženih. Nakon što je Isus Krist ušao u povijest, mrak neće više nikada moći potpuno pokriti narode.

Nedavno smo proslavili tisućutristogodišnji jubilej susreta hrvatskog naroda s Isusom. Došao je po Crkvi i u našu narodnu

povijest. I bio nama je suputnik sve do naših dana. Sve najbolje ostvareno u savjesti pradjedova i otaca njemu zahvaljujemo; njemu zahvaljujemo i za naše svete i junačke majke; i za našu nevinu mladost; i za našu kulturu. Tu svjetlost ne mogu utrnuti ni naši prošli ni sadašnji grijesi. Crkva snagom Isusova Duha nikad ne gubi milosne moći da, unatoč svojih grešnih sinova i kćeri, bude prisutna i u našem narodu, i u svijetu, kao odgojiteljica svetaca; stoji pred savjestima kao najviši moralni putokaz prema što potpunijem očovječenju čovjeka. Isusu Kristu pripadaju vremena i vjekovi; on je naša budućnost.

8. "Što govore ljudi, tko je Sin čovječji?" (Mt 16,13)

Na to pitanje kod Cezareje Filipove apostoli su Isusu ispričali različite odgovore, prema tome što su među ljudima čuli. Svi su ti odgovori bili krivi. To nije bila istina o Isusu. "A vi, što vi kažete, tko sam ja?" (Mt 16,15). Što je istina? O Isusu Kristu je izrečeno i napisano mnogo zabluda. Istina može biti samo jedna. Mora postojati istina o onome koji je samoga sebe nazvao istinom. "Ja sam put, istina i život!" (Iv 14,6). Isus Krist nije shvatljiv samo u dimenzijama ljudske naravi. Riječi i djela, zahtjevi i ljubav nadilaze okvir ljudskih mogućnosti.

Crkva od početka svjedoči i naviješta samo jednu istinu o Isusu Kristu. Ispovijeda s Petrom; "Ti si Krist-Pomazanik, Sin Boga života" (Mt 16,17). Na tu ispovijest Isus uzvraća Petru: "Blago tebi, Šimune, sine Jonin, jer ti to ne objavi tijelo i krv, nego Otac moj koji je na nebesima" (Mt 16,17).

Jedina istina o Isusu Kristu jest ova: Isus Krist je Sin Božji, pravi Bog i pravi čovjek. On nam je objavio najdublju tajnu o stvarnosti Božjega života: Bog je jedan po naravi, ali je Trojstvo božanskih osoba. To je neizreciva tajna bujnosti Božjega života, spoznaje i ljubavi: Otac i Sin i Duh Sveti. Druga božanska osoba uzima u krilu djevice ljudsku narav kao svoju da bude za nas i među nama Sin čovječji. "Uistinu Bog je tako ljubio svijet te je dao svoga Sina jedinorođenca da nijedan koji u njega vjeruje ne propadne, nego ima život vječni" (Iv 3,16).

To je vjera naša; to je vjera Crkve; to je istina! Zato je Isus Krist za nas jedini spasitelj. Vjerujemo mu sve što nam je objavio o Bogu i o čovjeku. Iz njegove ljubavi primamo Crkvu i sve sakramente od krsta

do ženidbe. Vjerujemo da nam se opraštaju grijesi zbog njegove ljubavi koju je izvršio do najveće punine smrću na križu. Zahvalni smo za Euharistiju; u njoj je on za nas živa i stvarna prisutnost. Iz mise i svetohraništa struji neprestano svjetlost u duše. Kroz smrt je prošao u uskrsnuće da bi nas doveo do iste svjetlosti i do iste radosti. Tko tako ljubi, ne vara.

Vjerujemo da su i zapovijedi Isusove naš život. On ima riječi života vječnoga (Iv 6,68). On svojim Svetim Duhom mijenja srce čovjeka i vraća mu sliku Božju; kroz dušu čovjeka usađuje u povijest i među ljude pravednost, mir, slobodu i ljubav.

Ako bi bez njega prošlost bila bez tolikog duhovnog i moralnog bogatstva, smije li se bez njega poći u budućnost?

U našim se školama govori o mnogim ljudima koji su kroz tisućljeće zadužili čovječanstvo svojim djelima i naukom, svojim umijećem i stvaralaštvom. Čitaju se barem izabrani dijelovi svjetske i domaće literature. Evanđelje svakako ne dolazi u taj izbor. Zašto? Postoji strah da je za malene i mlade opasan susret s Isusom Kristom? Zašto se tu čudesnu osobu tjera iz povijesti i proglašuje samo legendom? Zašto samo on nema prava na objektivni postupak? Sva ta pitanja povezana su s njegovom tajnom. Za vjeru u Isusa Krista, kao ni za vjeru u Boga, nije dosta samo razum, "tijelo i krv" Ta se svjetlost vidi samo u Božjoj svjetlosti. A Isus ostaje uvijek "signum contradictionis - znak osporavan" (Lk 2,34).

Bez Isusa Krista nije moguća gradnja boljega svijeta. Njegova odsutnost iz savjesti ljude sigurno ih neće učiniti boljima. "Nema, uistinu, pod nebom drugoga imena dana ljudima po kojemu se možemo spasiti" (Dj 4,12).

Jedna je stvar važna za susret s Isusom. To je poniznost duše i iskrenost srca. "Slavim te, Oče, Gospodaru neba i zemlje, što si ovo sakrio d mudrih i umnih, a objavio malenima" (Mt 11,25). Poniznost je nužna otvorenost istini. "Mudrost odozgor ponajprije čista je, zatim mirotvorna, milostiva, poučljiva, puna milosrđa i dobrih plodova, postojana i nehinjena. Plod se pak pravednosti u miru sije onima koji tvore mir" (Jak 3,17).

9. "Pa što je čovjek da ga se spominješ, sin čovječji te ga pohodiš? Ti ga učini malo manjim od Boga, slavom i sjajem njega okruni. Vlast mu dade nad djelima ruku svojih, njemu pod noge sve podloži..." (Ps 8,5-7)

Tekst citiranog psalma po želji pape Pavla VI. nosili su američki astronauti na Mjesec. Gore je ostavljen za svjedočanstvo da je i Mjesec stavljen pod noge čovjekove. Svaki uspjeh čovjekov u dobru Božja je radost. Kad je pak prvi ruski sputnik bačen u putanju oko Zemlje, novine su pisale da sada ime "čovjek" treba pisati velikim početnim slovom. Priznajemo da toliki suvremeni uspjesi čovjeka na području znanja i tehnike zaslužuju poštovanje. Čovjek velikim koracima kroči naprijed na tom području. Ima u rukama veliku moć. Što će s njom učiniti? Hoće li pomoći da čovječanstvo živi u sigurnijem miru, u nehinjenoj pravednosti i u slobodi? Ili će sam sebi skovati sve veća ropstva i napokon postati najstrašniji ubojica čovječanstva. Hoće li biti čovjek čovjeku brat ili vuk?

Ipak je važno da čovjek prizna svoju istinu i da je živi. Što je istina o čovjeku? I Drugi vatikanski sabor postavio je to pitanje. "Što Crkva misli o čovjeku? Što bi trebalo preporučiti za izgradnju suvremenog društva? Koje je konačno značenje ljudske djelatnosti u svemiru? Ta pitanja traže odgovor. Po tome će se još jasnije očitovati da Božji narod i čovječanstvo, u koje je taj narod uključen, uzajamno služe jedan drugomu; tako se poslanje Crkve ukazuje kao religiozno te tim samim duboko ljudsko" (GS br. 11).

Crkva čini najveću uslugu čovječanstvu kad neumorno i hrabro u svim okolnostima povijesti i života naviješta istinu o čovjeku. Ona tu istinu crpi iz istine o Bogu i istine o Isusu Kristu. "Misterij čovjeka postaje doista jasan jedino u misteriju utjelovljene Riječi" (GS br. 22). "Po Kristu i u Kristu razrješuje se zagonetka boli i smrti koja nas, izvan njegova Evanđelja, satire. Krist je uskrsnuo, svojom je smrću uništio smrt i darovao nam život..." (GS br. 22). O čovjeku možemo izreći pet velikih istina.

Prva istina o čovjeku i temelj njegova neotuđivog dostojanstva i prava jest: na svoju sliku stvori Bog čovjeka (Post 1,27). Ne dolazimo,

dakle, iz bezumnog kaosa, nego iz Božje misli i ljubavi. I čovjek je izrečen u Riječi. "Tako: u njemu nas sebi izabra prije postanka svijeta da budemo sveti i neporočni pred njim; u ljubavi nas predodredi za posinstvo po Isusu Kristu..." (Ef 1,4-5).

Druga je istina o čovjeku da je čovjek sagriješio. Odbio je Božju ponudu ljubavi. To je misterij. Misterij je i pad mnogih anđela. Gonjen neutaživom mržnjom na Boga, nakon što je odbacio ljubav, Sotona nastoji i čovjeka oteti Bogu. Zato ga sam Isus naziva ubojicom čovjeka. "On bijaše čovjekoubojica od početka i ne stajaše u istini..." (Iv 8,44).

Iskonski grijeh je tužna situacija čovjeka i njegove povijesti. Grijeh je oborio Božje stvorenje u patnju i smrt; grijeh je otvorio izvore suza i krvi, mržnje i svih nepravdi. "Oholost počinje kad čovjek otpadne od Gospoda i srcem se odmetne od svoga Stvoritelja" (Sir 10,12). Čovjek je ubio u sebi Boga i njegovo srce postaje izvorom zločina protiv samoga čovjeka. Kad bismo sabrali na jedno mjesto krv još nerođenih a ubijanih svaki dan, krv mučenih u tamnicama, krv svih palih ratnika, krv svih žrtava razbojnika, koliko bi to bilo more krvi? Kad bismo sabrali sve suze potlačenih u svim ropstvima povijesti, suze svih obespravljenih koji uzalud viču za pravdom, koliko more suza? Mržnja na Boga i na čovjeka buknula je u duhu palog Svjetlonoše.

Moralno zlo i patnja uistinu su najveći misterij povijesti. To je najmračniji zastor između Boga i mnogih ljudi koji zbog zala u svijetu ne mogu prihvatiti Boga. Ipak je strašna nepravda optuživati Boga za ono za što je odgovorna stvorena sloboda koja se odlučila za zlo.

Bog tomu misteriju grijeha, patnje i smrti odgovara misterijem ljubavi. To je utjelovljenje Riječi da kroz križ i uskrsnuće bude opet uspostavljena Božja svetost u čovjeku. "Za naše grijehe probodoše njega, za opačine naše njega satriješe. Na njega pade kazna - radi našeg mira, njegove nas rane iscijeliše" (Iz 53,5).

Tako je opet moguć novi početak i bolji svijet. To je treća istina o čovjeku; ponuđeno mu je oproštenje i opet može biti slobodan u Bogu.

Ako čovjek i tu spasiteljsku ljubav odbaci svojom konačnom odlukom, sam sebe sunovraćuje u vječnu noć mržnje. To je istina. Bog je darovao čovjeku besmrtnu egzistenciju i više je ne opoziva; pa ni onda kad čovjek definitivno odbaci ljubav. Potresno je to i prepuno tajne, ali je istinito. Čovjek može probosti Srce koje ga ljubi. "Po ovom se raspoznaju djeca Božja i djeca đavolska: tko god ne čini pravde i tko ne ljubi brata, nije od Boga" (1 Iv 3,10).

Čovjek je uistinu velik ukoliko ima veliko srce puno Boga, puno ljubavi. U tome je i sva veličina prošlih i današnjih svetaca.

10. "Želiš li mudrost, vrši zapovijedi, i Gospod će ti je dati"! (Sir 1,26)

Smatramo nužnim posebno naglasiti i četvrtu istinu o čovjeku: čovjek je etičko biće. To znači da čovjek svojim razumom i savješću uočuje razliku između dobra i zla; u svojoj svijesti nosi načelo: dobro treba činiti, a zlo se ne smije činiti. To je moralna svijest čovjeka. Nijedno drugo živo biće na zemlji nema moralne svijesti: životinja nije etičko biće. U tome je, također, bitna razlika između čovjeka i ostalih živih bića. Ta je činjenica općenito priznata. Sav odgoj čovjeka baš mora ići za tim da čovjek etički sazrijeva, da dobro spoznaje i čini, a zlo odbacuje.

Tu se postavlja i pitanje ljudskog napretka. Istinski napredak znači cjeloviti rast čovjeka da bude sve više čovjek. Nije dosta napredovati samo u otkrićima i tehničkim ostvarenjima; napredovati treba u srcu, u savjesti. Što koristi ponositi se kako živimo u atomskom dobu, a srce nam je zlo! "Dobar čovjek iz riznice dobre vadi dobro, a zao čovjek iz riznice zle vadi zlo" (Mt 12,34).

Danas je u modi etiketiranje: "napredno" ili "natražno"; sve na što se nalijepi etiketa "napredno" imalo bi biti dobro; naprotiv, što nosi etiketu "natražno", zlo je. Međutim, ocjenu dobra i zla ne donosimo u kategorijama etiketa, nego u kategorijama objektivnih načela, u kategorijama istine i dobra. Nalijepljena etiketa ne mora uvijek odgovarati objektivnoj istini. Reklama može nuditi i loše stvari.

Dolazimo do temeljnog pitanja za ljudski život i za ljudsko zajedništvo: postoje li objektivna načela koja uređuju život čovjeka kao etičkog bića? Postoje li neke istine života kojima čovjek uistinu postaje sve čovječniji? Je li ljudskoj savjesti i slobodi potrebno neko svjetlo da ne luta u tami? Ili čovjek ima slijediti samo svoje strasti, nagon, prohtjeve? Je li istina ljudske slobode u poslušnosti objektivnom dobru, ili je istina slobode u prepuštanju subjektivnom hiru?

Na temelju istine o Bogu odlučno tvrdimo o čovjeku: postoje objektivna načela ljudskog života. Ona su svjetlo za savjest i slobodu; usađena su u ljudsko biće; položena su u dubinu ljudske savjesti; uključena su u istinu čovjeka. Bez njih nema čovječnosti, bez njih je neostvarivo zajedništvo i istinsko ljudsko bratstvo, bez njih nema pravoga napretka ni boljega svijeta.

To su Božja načela života. To su Božje zapovijedi. I na te Božje zapovijedi, posebno na neke, suvremeni duh svijeta lijepi etiketu: "natražno" Tvrdi se da su protiv čovjeka i njegove slobode.

Ipak se radi o izboru: spasiti čovjeka ili ga razoriti!

Velika je zabluda nijekati i ismijavati Božje zapovijedi. Božja je volja upisana u samu narav čovjeka kao istina samoga čovjeka. Božje zapovijedi ne zarobljuju čovjeka, nego ga čine onim što on ima biti. "Budi volja tvoja" oslobodiiteljska je molitva. Volja Božja je sreća i ljepota ljudskog bića; volja Božja je pravednosti ljubavi među ljudima; volja Božja je takav poredak ljuskog društva iz kojega će biti isključeno svako tlačenje i izrabljivanje; to ima biti zajednica ravnopravnih ljudi iz koje je iskorijenjeno pravo jačega.

Volja je Božja nepovredivost ljudskog života. Ne ubij! Ta zapovijed zaštićuje ljudski život protiv svih vidova nasilja već od začeća; osuđuje svako sakaćenje i mučenje čovjeka bilo u ime osobne mržnje bilo u ime neke vlasti ili sistema. Okrutna ubojstva ljudi u milijunskim mnoštvima u ovom našem stoljeću pokazuju do čega može doći jedna civilizacija kad izbriše Božju zapovijed: Ne ubij!

Volja je Božja dostojanstvo ljudskoga tijela. Zato je Bog protiv svakog seksualnog izrabljivanje ljudske osobe. Neopozivi je zahtjev

Evanđelja: ne sagriješi bludno; ne poželi tuđeg bračnog druga. Te su zapovijedi najviše ismijane. Ali baciti u vodu te zapovijedi značilo bi otvoriti brane seksualnoj raspuštenosti da poplavi narode, to je orgija tjelesa bez duše; na obeščašćenoj mladosti i na razorenoj obitelji ne može se graditi budućnost. Sazrijevanje u nevinosti za veliku i odgovornu ljubav dostojanstvo je mladosti. Mladi moraju snagom Duha Svetoga biti hrabri za takav život. Neka ih ne zbunjuje prezirni smiješak ovoga svijeta koji to ne razumije.

Isto tako istina i dostojanstvo obitelji nije preljub, nije rastava, nego vjernost i ljubav do smrti; smisao obitelji nije seksualno izrabljivanje osobe po osobi, nego gospodstvo nad požudom; odgovorno očinstvo kroz čistoću, povremenu uzdržljivost spasava dostojanstvo osobe i obitelji. Apsurd je nazivati ljubavlju onaj bračni život koji začinje život da bi onda taj isti život bio nemilosrdno zgažen. Ljubav nije egoizam požude.

A što tek da kažemo o psovci i huli, o laži, kleveti, mržnji i otimačini! Moralna anarhija nije dopustiva ni prihvatljiva. Ako čovjek nije oslobođen istinom, postaje rob svojih krivih bogova i lažnih mitova.

11. "Sve zapovijedi tvoje istina su sama..." (Ps 118,86)

Sve su zapovijedi Božje sažete u najveću zapovijed ljubavi: "Ljubi Gospodina, Boga svojega, svim srcem svojim, i svom dušom svojom, i svim umom svojim. To je najveća i prva zapovijed. Druga, ovoj jednaka: Ljubi svoga bližnjega kao sebe samoga. O tim dvjema zapovijedima visi sav Zakon i Proroci" (Mt 22,37-40).

To je najviša etika. To je sloboda, a ne ropstvo. To je jedina istina života. Napokon, samo po tome čovjek uistinu jest čovjek. Ako prihvaćamo istinu o Bogu i istinu o Isusu Kristu, onda nas zakonitost ispravnog zaključivanja mora dovesti do istine: poslušnost volji Božjoj ostvaruje čovjeka u savršenosti etičkog bića.

"Čujmo svemu završnu riječ: 'Boj se Boga, izvršuj njegove zapovijedi, jer - to je sav čovjek'" (Prop 12,13). "Budite, dakle, savršeni kao što je savršen Otac vaš nebeski!" (Mt 5,48). To je najživotvornija mudrost za sinove ljudske da postanu sinovi Božji.

12. "Uskrsnut će brat tvoj!" (Iv 11,23)

U našim razmišljanjima o velikim istinama dolazimo do zaključka. Slično simfonijskom završetku to ima biti finale. Finale je obično svečan, raspjevan; stavlja u pokret sve titraje duše i srca, ne ostavlja dojam svršetka; djeluje više kao navještenje budućnosti; htio bi dosegnuti vječnost.

Željeli bismo da i ovaj naš finale razmišljanja bude takav: pun nade i svjetlosti, prepun oduševljenja i radosti, kao Händelov Aleluja! Može biti i tih kao posljednji smiješak umirućeg pravednika koji se raduje velikom susretu s Bogom "licem u lice".

Smatramo posve logičnim da završetak razmišljanja bude najveća istina o čovjeku u kojoj se sve dovršuje: čovjek je besmrtan. Nije odvijeka kao Bog, ali će živjeti dovijeka kao Bog.

Uskrsnuće Gospodina našega Isusa Krista tu petu istinu o čovjeku, kao i one prije navedene, osvjetljuje punim sjajem, potvrđuje i jamči. "Ja sam uskrsnuće i život: tko u mene vjeruje, ako i umre, živjet će. I tko god živi i vjeruje u mene, neće umrijeti nikada. Vjeruješ li ovo?" (Iv 11,25-26). Da, Uskrsnuli Gospodine i Pobjedniče smrti, mi Tebi vjerujemo!

Smrt čovjeka nije svršetak života, nego dovršenje puta. Uvjerenje čovječanstva i objava slažu se u istinu: čovjek nije samo tjelesna nego i duhovna stvarnost. Počelo njegova života je besmrtna duša. Ona ne umire. Kad se čovjek nakon tajanstvenog događaja smrti probudi u vječnoj svijesti postojanja, u Božjem pogledu vidi svu svoju vrijednost ili svoju grešnost; njegov definitivni izbor za Boga ili bez Boga ostaje neopoziv; prema tom izboru ovisi stanje vječnosti. Objava nam jamči da će i tijelo ponovno biti sjedinjeno s dušom u jedinstvo života. "Privržena ljubav Gospodina nad Vojskama to će učiniti!" (Iz 9,6). Isusova je riječ: "Ne čudite se tome, jer dolazi čas kad će svi koji su u grobovima čuti njegov glas. I izići će: koji su dobro činili - na uskrsnuće života, a koji su radili zlo - na uskrsnuće osude" (Iv 5,28-29).

Samo Bog može biti pravedni sudac svakoga života i cijele povijesti.

Vječno ćemo živjeti. Bog je sam sišao k nama i pošao na križ za

nas da bismo bili dionici sretne, radosne vječnosti. Bog nas je s ljubavlju stvorio, s ljubavlju nas je spasio, s ljubavlju će nam i suditi ako njegovoj ljubavi uzvjerujemo (1 Iv 4,16).

Može li biti veće nade za čovjeka od te ponude ljubavi za vječnost? Može li biti veće radosti? Ali ta istina potiče i na ozbiljnost.

S Bogom moramo surađivati za svoje vječno oslobođenje. Bog hoće da se svi ljudi spase i dođu do spoznanja istine (1 Tim 2,3), ali očekuje odgovor ljudske slobode.

Mi svoj odgovor izričemo molitvom: osobnom, obiteljskom i posebno molitvom cijele Crkve kad se nedjeljom i blagdanom sabiremo u najsvetijem činu Euharistije. Naš je odgovor razmišljanje riječi Božje i poslušnost vjere. Naš je odgovor ljubav. To su putovi u nebesku Crkvu gdje nas očekuje veliko zajedništvo u Presvetom Trojstvu s Uskrsnulim Gospodinom i s Presvetom Bogorodicom; s mnogom braćom i andeoskim duhovima. Kakav susret! Kakva svjetlost! Kakva radost!

"Eno velika mnoštva, što ga nitko ne mogaše izbrojiti, iz svakoga naroda, i plemena, i puka i jezika! Stoje pred prijestoljem i pred Jaganjcem, odjeveni u bijele haljine; palme im u rukama. Viču iza glasa. 'Spasenje Bogu našemu koji sjedi na prijestolju i Jaganjcu!'" (Otkr 7,9-10). To su oni koji "dođoše iz nevolje velike i opraše haljine svoje i ubijeliše ih u krvi Jaganjčevoj... I otrt će Bog svaku suzu s očiju njihovih" (Otkr 7,14.17).

Kao uskrsnu čestitku svima vama, braćo i sestre, bilo da ste u domovini bilo da ste u tuđini, molim milost i mudrost da živeći istinu u ljubavi (Ef 4,15) sretno putujete u puninu života.

Na tom vas strmom putu (Mt 7,14) štitio i čuvao trajni blagoslov Trojedinoga Boga Oca i Sina i Duha Svetoga! Amen.

U Zagrebu, na četvrtu korizmenu nedjelju, 5. ožujka 1978.

BDIJTE I MOLITE... (Mt 26,41)

"Bože, ti nam bijaše okrilje od koljena do koljena.
Prije nego se rodiše bregovi, prije nego postade kopno i krug zemaljski, od vijeka do vijeka, Bože, ti jesi!"(Ps 90/89/, 1-2)

Dragi vjernici, braćo i sestre!

1. Korizma je. To je u liturgijskoj godine Crkve posebno odabrano vrijeme razmišljanja, molitve, skrušenja i pokore. Korizma nam snažno stavlja pred oči duše Isusa Krista, otkupitelja čovjeka, da se s punom sviješću susretnemo s njim i da budemo potaknuti na obraćenje. U nama se mora dogoditi novi život, duhovno uskrsnuće, a to je plod Isusve muke i smrti na križu; to je stvarni odjek njegova uskrsnuća u našem životu. "Ta na to ste pozvani, jer i Krist je trpio za vas i ostavio vam primjer da idete stopama njegovim... On koji u tijelu svom grijehe naše ponese na drvo da umrijevši grijesima pravednosti živimo" (1 Pt 2,21.24).

Ove korizme razmišljat ćemo, braćo i sestre, o našim svetim odlukama Branimirove godine, godine zahvalnosti za dar vjere, godine produbljene svijesti našega zajedništva u Rimokatoličkoj Crkvi, godine vjernosti.

U godini našeg jubileja sigurno ostaju dva datuma neizbrisivo zapisana u našu povijest. Prvi je datum 30. travnja, kad smo se u Rimu susreli sa sv. ocem Ivanom Pavlom II. Slavio je s nama Euharistiju i progovorio nam je hrvatskim jezikom; blagoslovio nam je kip Gospe Velikog Zavjeta da bude naša Gospa hodočasnica po domovini. Bio je taj susret ispunjen pobožnošću i radošću koja se može doživjeti samo u ozračju svrhunaravnosti.

Drugi datum je ninska proslava. Ona sunčana nedjelja na ninskom polju 2. rujna 1979. ostaje nezaboravna. Tada smo Crkvu u Hrvata doživjeli kao hodočasnicu koja hoda već punih trinaest stoljeća u povijesti hrvatskog naroda. Zaustavila se načas na ninskom polju,

noseći sa sobom baštinu svih svojih pokoljenja, da u Euharistiji, molitvi i pjesmi doživi svoje zajedništvo, da se učvrsti u vjeri i u povezanosti s Petrovim Nasljednikom, pa da pođe u budućnost noseći i budućim naraštajima Hrvata Radosnu vijest spasenja i nade.

Taj svečani dan, suncem i radošću obasjan, bio je Božji dar, dan milosti i novih poticaja. Dobro su to razumjeli svi ponizni srcem. Bio je to zbor onih siromaha Gospodnjih kojima se propovijeda Evanđelje. Solinska svečanost nabujala je u Ninu u nepregledno mnoštvo molitelja koji slave blagdan svoga Vjerovanja i svoje crkvenosti. Baklja vjere uzdignuta je, uz klicanje zahvalnosti, usred cijelog naroda.

More je bilo tiho kao u molitvi; nebo je nad nama bilo plavo; sunce je sjalo kao da nam želi ugrijati srce i dušu. Tada smo pred papinim legatom, pred svojim biskupima i svećenicima, pred cijelim svijetom podigli rukom i srcem zavjetni križ i odlučili:

1. moliti svake večeri ispovijest vjere Hrvata katolika;
2. svakog dana zajednički moliti u svojim obiteljima;
3. svake nedjelje i blagdana slaviti misu sa svojom obitelji.

Taj je program duhovne obnove, koja se ima trajno događati, sasvim jednostavan, ali je bitan. Vidjet ćemo Božja djela ako taj program obnove odlučnom dušom prihvatimo. Neka nas sve Duh Sveti rasvijetli da o tome razmišljamo u ovoj korizmi! Neka za to svjetlo Duha Svetoga s nama moli Presveta Bogorodica - Majka Crkve!

2. Napasnik nikada ne spava

"Budite trijezni i bdijte: vaš protivnik, đavao, obilazi kao ričući lav, tražeći koga da proždre! Oduprite mu se čvrsti u vjeri..." (1 Pt 5,8-9)

Ninski nam se program nudi kao nužni lijek u suvremenim prilikama Crkve, našega naroda i svijeta. Naše svečane odluke, u svojoj biti, poslušnost su Isusovoj riječi: "Bdijte i molite da ne padnete u napast!" (Mt 26,41).

Zar nismo danas napastovani na mnogo načina? Napastovani smo protiv vjere. Napastovani smo protiv Božjih i crkvenih zapovijedi.

Napastovani smo protiv sakramenata i svih svetinja. Napastovani smo protiv vječnog smisla svoga postojanja. Huškani smo protiv Stvoritelja i protiv Otkupitelja.

I Gospodin Isus Krist bio je napastovan.

Prva korizmena nedjelja uvijek ima evanđelje o Isusovoj kušnji. Isti neprijatelj-napasnik koji se približio čovjeku, u prapočetku povijesti, da ga otme Bogu, isti taj zavodnik približio se i Isusu Kristu - Bogočovjeku koji je "Veliki svećenik budućih dobara" (Heb 9,11); "Začetnik vječnog spasenja" (Heb 5,9); "Posrednik novoga saveza" (Heb 9,15). Isus je dobro poznavao toga napasnika, tog palog anđela koji je već u početku svoga postojanja odbacio Boga i njegovu ljubav da bi se strovalio u vječnu noć svoje mržnje. Isus mu je dao ime kojim izražava svu stvarnost sotone u odnosu prema nama i povijesti; naziva ga: "čovjekoubojica od početka... lažac i otac laži" (Iv 8,44).

Napast i napasnik prisutni su u misteriju povijesti. Cijeli tijek povijesti prožet je tom tajanstvenom borbom između dobra i zla; njom je prožeta prošlost čovječanstva; ona je tako očita u sadašnjosti; bit će neizbježiva i u budućnosti. Napasti na zlo razdiru svijet; muče Crkvu u cijeloj njezinoj povijesti; potresaju svako ljudsko srce.

Drugi vatikanski sabor u konstituciji "Radost i nada" piše o toj borbi: "Tako je čovjek u samom sebi podijeljen. Zbog toga sav život ljudi, i pojedinaca i skupina, pruža sliku borbe, i to dramatične, između dobra i zla, između svjetla i tame" (GS, br. 13).

Sotona se, sa svojim anđelima, već na početku svoga postojanja, suprotstavio Bogu - dobroti i ljubavi; istrgao se iz beskrajnog prostora svjetla i zatvorio se u svoju oholost, u tamu svoga prokletstva. Sotona je svim svojim bićem neprijatelj Božji, neprijatelj svake istine i svakog dobra: upropastitelj čovjeka.

Mnoga zla u povijesti ne mogu se razjasniti samo dimenzijom ljudske zloće. Mržnja kojom ljudi znaju satirati jedni druge ima svoje nadahnuće u dubljoj mržnji palih duhova. Mržnja, laž, poniženje čovjeka, razaranje svega što je dobro, to su darovi Sotone; on ne može drugo dati, makar je Isusu ponudio sav svijet samo ako ga prizna

"bogom". Podmukao je i lukav pa se sakriva; napastuje čak da se niječe i njegova stvarnost; ima svoje "apostole" koji ga niječu, ali ima i svoje "svećenike" koji mu služe neku paklenu "misu" u čast. To su činjenice naših dana.

Stoga nas Isus upozorava na budnost. Bdijte, govori nam. On pak s napasnikom ne raspravlja nikakvim ljudskim argumentima, nego ga tjera od sebe snagom Božje riječi. Daje nam primjer.

Sotona je uvijek protiv istine!

3. Zašto smo odlučili svake večeri moliti ispovijest vjere?

"Umnoži nam vjeru..." (Lk 17,5)

Istina postoji. Ako postoji neko biće, onda postoji i istina toga bića. Cvijet živi svoju istinu, zvijezde se kreću i postoje svojom istinom. U svako stvoreno biće utisnuta je zakonitost njegova postojanja. Tu zakonitost čovjek uočuje u svim bićima na dohvatu svojih istraživanja. U toj se zakonitosti očituje Stvoriteljeva misao.

Postoji i istina ljudskog bića. Čovjek je nužno etičko biće. On se ne može odreći, bez strašne štete za svoj smisao, toga svog specifično ljudskog svojstva. Ljudski se život mora odvijati u etičkoj zakonitosti postojanja da bi bio ostvaren čovjek kao slika Božja. Ta je zakonitost upečaćena u njegovu svijest i savjest. Najosnovniji principi, spoznatljivi od svakog čovjeka zdrava razuma, glase: Što želiš da tebi tko čini, čini i ti drugome; što ne želiš da tebi tko čini, ne čini ni ti drugomu. Ta se načela proširuju u još konkretnije principe koji uređuju odnose čovjeka prema Bogu, prema samom sebi i prema svim drugim osobama.

Temeljna moralna načela života objavljena su od Boga u Starom zavjetu; zovemo ih Dekalog ili Deset Božjih zapovijedi. Novi zavjet ih sve sažima u najvišu motivaciju ljubavi. Isus joj je dao ovakvu formulaciju: "Ljubi Gospodina, Boga svojega, svim srcem svojim, i svom dušom svojom, i svim umom svojim. To je najveća i prva zapovijed. Druga, ovoj jednak: Ljubi svoga bližnjega kao sebe samoga. O tim dvjema zapovijedima ovisi sav Zakon i Proroci!" (Mt 22,37-40).

Ta je zapovijed najviši domet veličine čovjeka; to je najviša etička

istina koja stoji u temeljima kršćanskog humanizma i bez koje nema ljudskog oslobođenja.

Da se ne dogodi unutarnji rasap čovjeka, savjest treba položiti na čvrsti temelj, a to je Bog. Od Boga dolazi svako biće; Bog u njega utiskuje pečat svoje mudrosti i dobrote da bi bilo dobro. Stoga Bog obvezuje našu savjest da slijedi dobro. Sloboda kojom je čovjek obdaren ne smije biti pokrivalom zloće (usp. Iv 8,34). U ime mita lažne slobode razara se čovjeka, obitelj, narode. Lažna sloboda daje pravo zabludi protiv istine, daje pravo zlu protiv dobra, otvara široke putove koji vode u propast (usp. Mt 7,13). Naprotiv, etička zakonitost čovjeka je istina slobodno izabrana; pravednost u slobodi življenja; dobrota slobodno prihvaćena.

Istina ljudske slobode temelji se na volji Božjoj. Tko vrši volju Božju, živi istinu vlastitog bića. Stoga zapovijedi Božje, izrečene u Dekalogu i utisnute u najdublju dubinu duše, nisu nikakvi lanci ropstva, kako ih neki nazvaše, nego su prostor prave slobode za osobe i zajednice.

Kao što postoji istina svakog bića, vidljivog i nevidljivog, tako postoji i istina najvišeg, najuzvišenijeg i jedino vječnog i apsolutnog bića, a to je Bog. Kao što postoji fiziološka, psihološka, etička istina ljudskog bića, tako postoji i istina o Božjoj naravi, o Božjem životu i Božjoj osobnosti. Bog je najviša i najstvarnija stvarnost koja postoji nužnost svoje biti. Prema njemu je usmjeren ljudski razum, ljudsko srce i ljudska savjest.

Međutim, ono što vjerujemo o Bogu, slijedeći vjeru Crkve, sam je Bog objavio o sebi; otkrio nam je svoju Tajnu. Crkva vjeruje Bogu! Vjeruje mu kad nam objavljuje da je jedan jedini u svojoj beskonačnoj i neizrecivoj biti, ali da je njegov unutarnji život beskrajna bujnost u zajedništvu triju božanskih osoba: Oca i Sina i Duha Svetoga. Tajna Trojstva je najdublji misterij Božjega života, neiscrpivog u svojoj punini spoznaje i ljubavi.

Crkva vjeruje Bogu kad vjeruje da je Isus Krist druga božanska osoba Trojstva i prema tome pravi Bog koji je za nas čovjekom postao, rođen od Djevice. Crkva vjeruje Bogu kad vjeruje u tu beskrajnu Božju

ljubav prema čovjeku, koja nam je očitovana djelom Otkupljenja; koja nam je dokazana spasiteljskom žrtvom križa i svim Božjim darovima za spasenje čovjeka. Crkva vjeruje Bogu kad vjeruje u besmrtni duhovni JA ljudske osobe i u uskrsnuće tijela. Crkva vjeruje Bogu kad vjeruje da je Isus Krist uskrsnuo cijelim svojim čovještvom, tijelom i dušom, za novi, vječni život, i da tu radosnu stvarnost želi podijeliti i s nama u vječnoj budućnosti. Crkva vjeruje Bogu kad vjeruje da joj je darovan i trajno darivan Duh Sveti, Duh ljubavi i istine, koji posvećuje, vodi i čuva od zablude.

Crkva vjeruje Bogu kad vjeruje u moć sakramenata, kad vjeruje u stalnost Božjih zapovijedi i kad vjeruje u konačni Božji pravorijek nad cijelom poviješću i nad svakim ljudskim životom, nakon kojega će biti zauvijek odijeljen svijet mržnje od svijeta ljubavi.

Da bismo imali jamstvo da vjerujemo Bogu kad vjerujemo Crkvi u stvarima vjere i morala, Bog je sadržaj svoje objave zaštitio od naše ljudske samovolje, oholosti i ograničenosti. Zato je u povijest utkao Crkvu i nju je opskrbio učiteljskom službom, a to su papa i biskupi s njim sjedinjeni u jedinstvu nauke. Duh Sveti bdije nad učiteljstvom Crkve da Božju riječ razmišlja, tumači, prenosi iz pokoljenja u pokoljenje propovijeda svim narodima i svakom stvorenju (usp. Mt 28,19; Mk 16,15). Da nije tako, od cijele Božje objave ne bi ostalo "ni kamena na kamenu".

"Pođite po svem svijetu, propovijedajte Evanđelje svemu stvorenju. Tko uzvjeruje i pokrsti se, spasit će se, a tko ne uzvjeruje, osudit će se" (Mt 16,15-16).

Ustanova Petrove i apostolske službe u Crkvi djelo je Božje mudrosti, istinoljubivosti i ljubavi. Teolozi su sigurno u svim vremenima dragocjeni suradnici učiteljstva, ali samo uz uvjet da su poslušni vjeri Crkve i da su u iskrenom i čvrstom jedinstvu sa zakonitim učiteljstvom. Kako bi uopće Crkva mogla biti zajednica vjere i ljubavi ako ne bi svi njezini članovi molili iskrenom dušom isto Vjerovanje? Istina ujedinjuje, zablude razaraju zajedništvo. Bez istine i ljubavi ne može se zamisliti ni jedinstvo ni zajedništvo Crkve. Tako je to bilo jučer; tako je to danas; tako će biti i sutra. Za Crkvu u svakom vremenu

i kulturnom krugu vrijedi ideal Pracrkve o kojoj izvješćuju Djela apostolska: "U mnoštvu onih što prigrliše vjeru bijaše jedno srce i jedna duša" (Dj 4.32). "Bijahu postojani u nauku apostolskom, u zajedništvu, u lomljenju kruha i molitvama" (Dj 2.42).

4. Mi ostajemo s Petrom

"Šimune, Šimune, evo Sotona zaiska da vas prorešeta kao pšenicu. Ali ja sam molio za tebe da ne malakše tvoja vjera. Pa kad k sebi dođeš, učvrsti svoju braću." (Lk 22,31-32)

Na početku ovih razmišljanja kazali smo da smo napastovani protiv vjere. Uistinu, nikad u povijesti roda ljudskoga nije bilo toliko napasti protiv vjere kao danas. Sistematska se ateizacija provodi svim sredstvima moći u velikim dijelovima svijeta. I kod nas je ateizacija prisutna na području javnog, društvenog odgoja, počevši već od dječjeg vrtića pa sve do sveučilišta. To je činjenica. To ne treba opširnije dokazivati. Ipak moramo ponovno izjaviti da su teško povrijeđena sveta prava roditelja vjernika kad se njihova djeca u ime materijalističke ideologije zavode na nevjeru, i to u javnoj školi koja je vlasništvo cijeloga naroda.

U bogatim pak zemljama, koje žive u preobilju, ateizacija ima opet svoje načine i metode. Praktički materijalizam daleko više otupljuje savjest i udaljuje čovjeka od Boga nego to može učiniti i sam teoretski ateizam. Nije li sam Isus rekao: "Lakše je devi kroz uši iglene nego bogatašu u kraljevstvo Božje" (Mt 19,24).

Međutim, suvremene teške napasti protiv vjere i Crkve ne dolaze samo od nasrtljivog, bilo teoretskog bilo praktičkog, materijalizma; one su, možemo reći, još zavodljivije i opasnije u samoj Crkvi. Sve amo od XVI. stoljeća nije Crkva bila toliko potresana unutarnjim nemirima kao što je u naše vrijeme. Dok je organizam zdrav, nema groznice. Tako možemo slikovito reći i za Crkvu. Dok je jedinstvena u svom vjerovanju, smirena je u svom zajedništvu. Kada zablude otruju njezin organizam, započinje njezina unutarnja patnja, koja je teža, mučnija i tragičnija nego vanjski progoni. Gotovo da i nema istine

vjere koju nije koji taj posljednik neke teološke katedre osporio, gotovo da i nema moralnog načela koje nije bilo od kojeg učitelja vjere stavljeno u pitanje. Stavljen je od nekih u pitanje i sam misterij Crkve kao i služba učiteljstva u njoj.

Ako se od pape zahtijeva da uči od svijeta i da neka načela i sadržaje vjere prilagođuje duhu svijeta da bi bio suvremen, onda se gubi iz vida sam princip objave. Sadržaj objave predan je Crkvi od samoga Isusa Krista da ga čuva, a ne da ga po miloj volji i ukusu svijeta mijenja.

Stoga papa ne može opozvati nijedne istine vjere i nijedne Božje zapovijedi, makar ga napadali, ismijavali, izrugivali karikaturama i demonstracijama te mu na razne načine uskraćivali poštovanje i povjerenje. Dakako, najviše se zahtijeva da se promijeni ono što suvremeni svijet na moralnom području najviše bezobzirno krši. Crkva ostaje i danas za mladenačku nevinost protiv seksualne raspuštenosti; Crkva ostaje i danas za nerazriješivi brak u vjernosti i ljubavi protiv preljuba i rastave; Crkva stoji i danas za dostojanstvo braka i ljudske osobe, a protiv protunaravne kontracepcije; Crkva se i danas bori za pravo na život još nerođene djece, a protiv svakog ubojstva nevinog čovjeka, u što ubraja i pobačaj.

Sve unutarnje patnje Crkve zbog svih zabluda koje razbijaju njezino jedinstvo već su davno proročene. Isus upozorava svoju Crkvu za sva vremena: "Čuvajte se lažnih proroka koji dolaze k vama u ovčjem odijelu, a iznutra su vuci grabežljivi. Po njihovim ćete ih plodovima prepoznati" (Mt 7,15-16). Zabluda je podmukla; oblači se u svjetlost "znanstvene istine", ali ostaje otrov koji ubija duše. Osobito je opasno kada taj otrov otruje svećenika i njegovo svećeništvo; on tada postaje žalost u sebi i zavodnik za braću. Sigurno je na to mislio apostol Pavao kad je pisao, s proročkim pogledom u budućnost Crkve, učeniku Timoteju, biskupu u Efezu: "...Doći će vrijeme kad ljudi zdrava nauka neće podnositi, nego će sebi po vlastitim požudama nagomilavati učitelje kako im godi ušima; od istine će uši odvraćati, a bajkama se priklanjati" (Tim 4,3-4).

Kao ustuk svim tim opasnostima i svim tim napastima mi smo prigodom svečanosti u Ninu odlučili moliti svake večeri kratku ispovijest vjere Hrvatâ katolikâ. Kao što su u IX. stoljeću hrvatski

biskup Teodozije i vladar Branimir izrazili u ime Crkve u Hrvata vjernost Petrovu nasljedniku kao vidljivom znaku našeg katoličkog zajedništva, tako i mi danas, u drugoj polovici XX. stoljeća, izjavljujemo tu istu vjernost i ispovijedamo istu vjeru. Kratka je ta ispovijest ali sadrži bit vjere: Trojstvo; Isus Krist - Bog i Čovjek; krsni savez s Bogom; Crkva; Bogorodica; svjedočenje za Isusa Krista životom!

Time izjavljujemo svečano svakog dana da ostajemo uz papu i uz biskupe s njim sjedinjene u vjeri. Petar je u Rimu i nigdje drugdje; Petar je Rimski biskup i nitko drugi. Papa je za našu Crkvu i danas jamstvo da smo s Kristom na putu u vječni život! Ostajemo ustrajni u tisućljetnoj vjernosti slijedeći u tome Sv. pismo, tradiciju i cjelovitu nauku Drugog vatikanskog sabora, kao i svih zakonitih sabora Crkve do danas! Vjerujemo Bogu! On nas po Crkvi uči, vodi i čuva od lutanja. Vjera koju papa brani nije nikakva njegova osobna ili rimska teologija, nego vjera Katoličke Crkve, po cijelom svijetu raširene. O njoj apostol Pavao piše biskupu Timoteju da je Crkva Boga živoga, stup i uporište istine (usp. 1 Tim 3,15). Crkva ima pravo i dužnost, iz poštenja prema istini i ljudima, suprotstaviti se rušilačkom osporavanju koje je često pod utjecajem Evanđelja suprotnih ideologija.

Suočeni pak sa svim mogućim protivljenjima učenju Crkve, papa i s njim sjedinjeni biskupi moraju biti svjesni da su i njima upućene riječi koje Bog govori proroku Jeremiji: "...U usta tvoja stavljam riječi svoje... Idi k onima kojima te šaljem i reci sve ono što ću ti narediti... Ne dršći pred njima... I borit će se s tobom, al' te neće nadvladati, jer ja sam s tobom da te izbavim" (Jer 1,9.7.17.19).

5. Obitelj pred izborom života ili smrti

"Gajite dobri obiteljski duh, poštujte život, odgajajte brojniju djecu i sačuvajte dobri običaj obiteljske molitve."

(Papa Ivan Pavao II. hrvatskim hodočasnicima 30. IV. 1979.)

"Poslušaj, sine moj, pouku oca svoga i ne odbacuj naputka svoje majke!... Sine moj, ako te grešnici mame, ne pristaj." (Izr 1,8.10)

Obitelj je prva i temeljna zajednica osobâ. Kao što je u svako biće utkana Božja zamisao kako postojati, kako živjeti svoj smisao, tako je

i u obitelj utisnuta Božja zamisao o najintimnijem zajedništvu osobâ: muža i žene, sinova i kćeri. Ako je u ljudsku osobu utisnuta Božja slika, onda je ta slika utisnuta i u obitelj. Ona je, na određeni način, odraz najsavršenijeg zajedništva ostvarenog u Trojstvu božanskih osoba.

Tu slikovitost obitelji s Trojstvom naslućujemo u tajanstvenim riječima Knjige Postanka: "Načinimo čovjeka sebi slična, da bude gospodar... svoj zemlji... Na svoju sliku stvori Bog čovjeka, na sliku Božju on ga stvori, muško i žensko stvori ih" (Post 1,26.27).

Ako obitelj izlazi iz Božje misli, onda i njezin život programira Bog svojim načelima; postoji etička istina obitelji, sasvim određena zakonitost obiteljskog života, koja štiti dostojanstvo ljudske osobe. Toj je zakonitosti podređena ljudska seksualnost; samo tako se osigurava dostojanstvo i smisao seksualnosti, jedino u zakonitom braku ljudska je seksualnost posvećena u službi života i ljubavi, stoga se nitko ne može njome služiti samovoljno niti prije braka niti u braku. To je stalna nauka Crkve.

Dakako, što se misli o čovjeku, to neminovno utječe i na mišljenje o obitelji. Ako čovjek nije slika Božja, onda to nije ni obitelj. Ako čovjek dolazi samo iz materijalnih sila da u njima, nakon kratkotrajnog prolaza kroz vrijeme, nestane zauvijek, onda ni za obitelj nema bolje nade. Ako čovjek niječe svaku moralnu normu kojoj on sam ne bi bio izvor, onda je i obitelj lišena objektivnog etičkog temelja. Zaključci su takvih postavki jasni, a posljedice u suvremenom svijetu opipljive. Moralni rasap čovjeka vodi u moralni rasap obitelji.

Htjeli ili ne htjeli, ipak sudbina čovjeka i čovječanstva ovisi o kvaliteti obitelji. Čovjek se u obitelji rađa, raste, odgaja. Možemo reći da raste iz njezina duha, iz onih duhovnih sadržaja od kojih obitelj živi. Ako obitelj nema tih duhovnih, zdravih sadržaja, kako će ih prenijeti na potomstvo!

Danas su djeca i mladi izloženi tolikim negativnim utjecajima koji ih u najranijoj dobi ranjavaju u duši i savjesti. Čudimo se nekim pojavama kod djece i mladih, a obično ne vodimo dovoljno računa o uzrocima tih pojava. Zašto su mnogi mladi tako razdražljivi, grubi,

prkosni, buntovni, tjeskobni? Zašto mnogi postaju žrtve droge, alkohola, seksualne neodgovornosti? Kako na njih utječu mnogi filmovi na velikim i malim ekranima?

O tome stručnjaci, koji proučavaju utjecaj filmova na razvoj dječje psihe, dolaze do poraznih otkrića svuda u svijetu i daju znak za uzbunu. Neograničeno i nekontrolirano gledanje nekih filmova u kinu ili na televiziji ostavlja u psihi mladih teške posljedice. Na žalost, na televiziji, gotovo već u svakom domu, djeci je pristupačan uvid u zla sa dna života: ubojstva, razbojstva, nasilja svake vrste, mučenja, bludnost, preljub, krađe, mržnje i psovke. Ako je mlado biće stalno izloženo tom zračenju grijeha, koji se poput prljave rijeke šumnim valovima slijeva u dječju dušu, ono će biti duhovno osakaćeno za cijeli život. Makar se u takvim filmovima želi kojiput dati poruka protiv zla, kad ga se prikaže u njegovoj odvratnoj rugobi, mlada duša ipak pada više pod utjecaj negativnog sadržaja nego možda pozitivne poruke. Što pak reći o pornografiji, o bestidnim razgovorima, o krivim idejama, o zlim primjerima u životu, kojima su izložene mlade duše!

Droga uništava mlade živote. O tome svjedoče bolnice i sudnice. Kolike je već droga odvela u ludilo ili u zločin, kolike u grob! Bezdušne trgovce drogama možemo mirne duše nazvati ubojicama, jer to i jesu. Ali postoji i duhovna droga koja ubija duše, a to su svi poticaji na zlo, sve laži, mržnje, razvratnost, sve sablazni i zavodničke pakosti kojima se mlado ljudsko biće odvraća od istine, dobrote, čistoće, istinske ljubavi.

Ne može pozitivno utjecati na psihofizički razvoj mladih ni pojava suvremene civilizacije da se velik dio noći troši na koješta, samo ne za odmor. Radi se o čisto fiziološkoj zakonitosti našeg organizma. Ljudskom organizmu je potreban san kao i kruh. Pravilnom izmjenom dana i noći uključuje se i naš organizam u ritam rada i odmora, rada danju, odmora noću. Međutim, suvremeni čovjek postaje sve više žrtvom jednog drugog ritma koji si sam neodgovorno nameće ili mu ga nameće suvremena civilizacija: skraćuje si potrebno vrijeme za noćni odmor. Mladi ljudi u noćnim zabavama sigurno ne čine svoj organizam zdravijim. Kad se ujutro ustaju neodmoreni, razdražljivi

su prema sebi, prema svojim dužnostima i prema bližnjima. Posljedice su toga mnoge neuroze koje se negativno odrazuju na radnim mjestima, među ljudima i uopće u životu.

Za skladan razvoj ljudske ličnosti nužno je ispuniti mnoge uvjete u obitelji i u društvu. Treba stvoriti zdravu klimu za rast ljudskog bića; tu posebna važnost i odgovornost pada na obitelj, tim veća što su veće napasti koje vrebaju na djecu izvan obitelji. Danas je obitelj pozvana da bude obrambena tvrđava u kojoj će djeca nalaziti zaštitu, sigurnost i sve uvjete za ispravan odgoj.

Postoje nužni uvjeti za fizički život čovjeka i svakog živog bića. Isto tako postoje nužni uvjeti za moralno-duhovni život čovjeka kao etičkog bića. Obitelj mora biti bogata duhovnim vrijednostima. Na žalost, u suvremenoj se obitelji često možda više posvećuje pažnja materijalnim dobrima nego duhovnim. Zbog toga se gubi radost života; mnoge su obitelji, makar živjele u dobrim materijalnim uvjetima, upravo opsjednute strahom od djece. Sve više se vidi lijepih obiteljskih kuća u blizini gradova, a već i po selima, samo sve su praznije, života ima u njima sve manje; smrt je jača od života. Naprotiv, one obitelji koje imaju hrabrosti, makar i u skromnijim materijalnim prilikama, dozvati u život brojniju djecu, prezirane su, imaju poteškoća na raznim stranama. Majka s više djece smatra se neprosvijećenom, čudnom, ludom. Žena pak, koja možda nosi na savjesti nekoliko života vlastite djece, smatra se suvremenom, oslobođenom od predrasuda.

Kako liječiti obitelj? Kako joj vratiti poštovanje i dostojanstvo da bude svjesna sama sebe i svoga velikog poziva u Crkvi i u narodu? Jedan od najvažnijih načina da se spasi obitelj i da se odupre svim napastima suvremenog mentaliteta sigurno je sljedeći: u obitelj treba vratiti Boga; njezino središte mora biti Isus Krist - otkupitelj čovjeka, mora joj ponovno zasjati sunce Kristova Srca; u njezino zajedništvo treba uvesti i blagoslovljenu Majku Spasiteljevu.

Hrvatska katolička obitelj pozvana je na obraćenje. Prvi uvjet da se to obraćenje počne događati i da traje sigurno je obiteljska molitva.

6. Čovjek - molitelj u srcu svemira

"Gospodine, nauči nas moliti..." (Lk 11,1)

Molitva je uvijek prvi korak u susret Bogu. Molitva je suživot s Bogom; ne s Bogom nekih hladnih daljina nad zvijezdama, nego s Bogom živim i prisutnim. Nije to razgovor s nekom neosobnom silom, nego s osobnim Bogom koji je naš TI i koji nas voli više nego što mi možemo razumjeti.

Molitva je najdublji čin ljudske duše. On uključuje sve čovjekove moći: razum, volju, srce. U molitvenom činu čovjek se sav otvara Bogu Prisutnome. Apsolutni, Vječni, Živi postaje intimni sugovornik s čovjekom. Tako molitelj dotiče Nadsvijet; uključuje se u Božju svjetlost i puni se snagom Duha. Dobra molitva uvijek stvara u čovjeku najplemenitija raspoloženja; da bude bolji, čistiji, pravedniji.

Molitvom čovjek osobno, kao pojedinac, živi najviši domet svoga života; to je najdublji čin njegove duhovne opstojnosti. Čovjek je u ovom vidljivom svijetu jedino biće, nama spoznatljivo, koje je svjesno sebe i svjesno svemira. Možemo reći, u određenom smislu, da je čovjek svijest svemira; on jedini između svih nama dohvatljivih živih bića, i dio svemira, spoznaje svemir. Ali čovjek nije usmjeren samo prema vidljivoj stvarnosti svijeta snagom svoje spoznaje; on, tražeći srž svih stvari, na tragu je Božjem. Čovjek je sam sržno biće usred svih vidljivih stvari, od atoma do zvijezda, i on jedini može svjesno komunicirati sa Stvoriteljem vidljivoga i nevidljivoga svijeta. Kolika je to moć! Kakvo dostojanstvo! Stoga je čovjek, uistinu, najčovječniji kad moli; ne samo u svoje ime nego u ime svega stvorenoga. To je njegova svećenička uloga u svemiru. Psalmi na mnogo mjesta sabiru u molitvu sva stvorenja i time daju obrazac kozmičkoj molitvi čovjeka. Ljudskim srcem mole ribe u vodama i ptice u zraku, zvijeri šumske i svaka travka, oluje i vjetrovi, kiše i snjegovi, sunce, mjesec i zvijezde. Na to neka posebno misle svi oni koji u Crkvi imaju obveza moliti časoslov!

Biblija je puna takvih izraza. Najsadržajniji primjer za to je Azarjina molitva u Proroku Danijelu. To je hvalospjev svega stvorenja Bogu "otaca naših" (Dn 3,24...).

Molitelj može uistinu skupiti u sebi sve stvoreno i sa psalmistom kliktati: "Slavim te, Bože, svim srcem svojim, ispovijedam sva čudesna djela tvoja. Radujem se i kličem tebi, pjevam imenu tvome, Svevišnji!" (Ps 9,2-3).

Stoga je molitva najviši i najuzvišeniji izraz ljudske svijesti. Ali to je i najdublji doživljaj zajedništva osobâ, u koje se uključuje sam Bog. "Gdje su dvojica ili trojica sabrana u moje ime, tu sam i ja među njima" (Mt 18,29). Molitvom se zajedništvo osobâ pročišćava, učvršćuje, produbljuje i produhovljuje.

7. U svjetlu nadsvijeta

"Ako roditelji prednjače primjerom i zajedničkom obiteljskom molitvom, djeca će, i svi koji žive u krugu obitelji, lakše naći put čovječnosti, spasenja i svetosti." (RN, br. 48)

Temeljna zajednica osobâ je obitelj. Kršćanska obitelj osniva svoje zajedništvo na sakramentu. To znači da je već u onaj pristanak, kojim zaručnik i zaručnica pred oltarom vežu svoje životne putove i svoja bića u neopozivom zajedništvo, ulivena milost otkupljenja. Taj obostrani pristanak, izrečen pred Bogom i Crkvom, zapečaćen je Kristovom krvlju kao novi savez ne samo ljudskih osoba, nego i savez te zajednice s Bogom Spasiteljem. Zato piše apostol Pavao Efežanima da je ženidba "tajna uzvišena... u odnosu na Krista i Crkvu" (Ef 5,32).

U kršćanskoj se obitelji uprisutnjuje otajstvo Crkve, ona je Crkva u malom. Crkva je zajednica vjere; to ima biti i obitelj. Crkva je zajednica nade; to je ozračje obitelji. Crkva je zajednica ljubavi; to je poziv obitelji.

Crkva svoje opće, kraljevstvo svećeništvo (usp. 1 Pt 2,9) izražava na odličan način molitvom; izražava svoju adoraciju i zahvaljivanje; svoju skrušenost i prošnju; sabire se u sebi i u sebi donosi pred Božji pogled sve ljude.

Sve se to ima događati u obitelji. Obitelj koja moli otvara svoje prostore nebeskoj Crkvi; uzdiže se u zajedništvo Trojstva; uvodi pod svoj krov uskrsnuloga Gospodina; Bl. Djevica Marija postaje član obitelji, anđeli i sveci su njezini ukućani. Takav se život s Bogom

sjedinjene obitelji ne odvija samo u zemaljskim uvjetima nego i u svjetlu nadsvijeta; iz molitve crpi snagu za podnošenje životnih kušnja; živi svoj smisao snagom odozgo; stvara novu klimu za duhovni rast svih članova, posebno malenih i mladih.

Stoga je naša ninska odluka sudbonosna za budućnost vjerničkih obitelji i za budućnost Crkve i našeg naroda.

Vjera, nada, ljubav, kršćanske vrijednosti i stavovi, svega toga pomalo nestaje iz obitelji koja ne moli. Kad obitelj prestane razgovarati s Bogom, kad prekine svoju komunikaciju s nebom, ona kida, slikovito rečeno, vodove s Božjim izvorima duhovne energije: svjetlo vjere se gasi.

U sistemu u kojem je ateizam programski prisutani nadahnjuje sav javni odgoj, sigurno mnogi mladi postaju smeteni i zavedeni na nevjeru. Međutim, šutnja obitelji koja više ne razgovara s Bogom može biti još opasnija za vjeru mladih.

Bez obiteljske molitve nemoguć je vjerski odgoj djece. Vjeronauk je sigurno silno važan, neophodan, ali mora biti praćen obiteljskom molitvom. Bez molitve nema suživota s Bogom, a to je bit vjere. Vjera je život i suživot! Vjeronaučna pouka sama po sebi nije dovoljna za život vjere. Roditelji ne mogu odgajati djecu u vjeri ako sami s njima zajednički ne mole. Dijete ulazi samo tako u iskustvo vjere i molitve. Molitvom se u djetetu produbljuje pojam o Bogu kao prijatelju i darovatelju svakoga dobra. Dijete će voljeti i poštivati onoga koga vole i poštuju roditelji.

Ovdje se moramo zamisliti u strašnu pojavu psovke, posebno psovke Boga i svih svetinja. Na žalost, ima sigurno obitelji u kojima nema molitve, ali psovka je svaki dan prisutna.

Ako je čovjek molitelj molitvene svijest cijelog čovječanstva i cijelog svemira, nije li onda psovač svijest stvorenoga svijeta? Strašno je to. Stvorenja slave Stvoritelja zakonitošću svoje egzistencije; otkrivaju ga svim odrazima mudrosti i ljepote koji su u njima utisnuti. Sva nerazumna stvorenja su kao umjetnička djela koja ništa ne mogu znati o svom umjetniku. Zato ih čovjek predstavlja kao molitelj. Psovač

obeščašćuje čitav kozmos svojom mržnjom, pobunom i uvredama protiv Boga.

Psovka ima svoje nadahnuće u mržnji samoga Sotone. Psovači nose u sebi nešto od one apokaliptičke zvijeri koja "otvara usta da huli Boga, da huli Ime njegovo, njegov Šator i nebesnike" (Otk 13,6). Dok molitvom odjekuje u ljudskom srcu, u obitelji, u čovječanstvu i Crkvi govor neba, u psovkama tutnji govor pakla. Napasnik nastoji svim silama da lijepu našu domovinu pretvori u psovačnicu. Ne čudimo se ali u obiteljima i među ljudima ima paklenih nemira. Sve to obrazlažemo da se uvidi važnost povratka molitve u hrvatske katoličke obitelji.

Kako moliti? Ima mnogo načina. Ima već mnogo složenih obrazaca koji nadahnjuju molitelja i otvaraju mu srce. Sabrano, polagano recitiran, svaki obrazac molitve, počevši od uzvišene Molitve Gospodnje, pomaže nam da uspostavimo intimni razgovor s Prisutnim. U obitelji može veoma pomoći stvaranju prikladne atmosfere molitve čitanja Sv. pisma, života svetaca ili velikih kršćanskih ličnosti te koje druge duhovne knjige. Dobro može poslužiti i koja misao iz vjeronaučnih priručnika. Dakako, posebno preporučamo Časoslov Božjega naroda.

Ovdje živo želimo naglasiti potrebu prikladno obrađenih i tiskanih životopisa svetaca. Mladima treba pružiti vrednote, ali ostvarene u živim ljudima koji su ih živjeli u svom životu. Stara je riječ da primjeri privlače. Kroz tako obrađene živote herojskih muževa i žena tijekom liturgijske godine mogli bi se proći sadržaji svih blagdana Crkve, istinâ, Vjerovanja, sakramenata i Božjih zapovijedi. U čitanju mogu sudjelovati djeca, a otac i majka mogu obrazložiti sadržaj. Tako se oko najzdravijih tema razvija dijalog u obitelji. Dakako, treba prilično samodiscipline da se, po mogućnosti, svake večeri izabere najprikladnije vrijeme za molitveno zajedništvo obitelji.

Toliko je puta s najvišeg mjesta u Crkvi preporučena molitva krunice. Ta je molitva preporučena i s neba (Lurd i Fatima). Krunica nas uvodi uvijek u otajstvo spasenja; njezin središnji sadržaj su

događaji otkupljenja; utjelovljenje, rođenje, muka i smrt, uskrsnuće i proslava Isusa Krista. Ta otajstva razmatramo s Marijom. Ona je najdublje i najintimnije utkana u Kristovo djelo i otajstvo. Ona je sve te događaje čuvala i razmišljala u svom srcu (usp. Lk 2,51). Tako blagoslovljena Majka našega Gospodina postaje uzvišena učiteljica molitve u obitelji. Krunica je trajna meditacija Evanđelja, ali dovoljno jednostavna za djecu i neuke, isto tako dovoljno duboka za odrasle i učene. Dakako, potrebna je poniznost srca po uzoru srca Marijina. Poniznost je uvijek jedini istinski stav pred Bogom.

8. Čovječanstvo u srcu molitelja

"Ako dakle vi, iako zli, znate dobrim darima darivati djecu svoju, koliko će više otac vaš, koji je na nebesima, dobrima obdariti one koji ga zaištu!" (Mt 7,11)

Potrebno je nešto reći i o molitvenim nakanama. Molitva je najprije zahvalnost, radost i ljubav u susretu s Prisutnim; ona je, također, skrušenost srca i otvorena duša koja iznosi Ocu u Kristu, po Kristu i s Kristom svoje nakane. Isus nam je rekao: "Zaista, zaista, kažem vam: što god zaištete u Oca, dat će vam u moje Ime" (Iv 16,23). Moliti u Ime Isusovo znači najprije tražiti kraljevstvo Božje i pravednost njegovu (usp. Mt 6,33). To znači: svoje želje poistovjetiti s Božjim željama; svoju volju podložiti Božjoj volji; svoje srce uskladiti s Kristovim Srcem, kao što je s njim bilo usklađeno i Srce njegove Majke. U Molitvi Gospodnjoj to je izrečeno: Sveti se ime tvoje, dođi kraljevstvo tvoje, budi volja tvoja...

Najveća Božja želja u odnosu prema ljudima jest baš to da ih učini vječnim sretnicima, da im se duša otvori ponudi spasenja. Božja pedagogija vodi prema tom cilju. Samo Bog shvaća što znači vječno postojanje čovjeka. Ako je vječnost spašena, sve je spašeno; kad je vječnost promašena, sve je promašeno. Stoga Bog u svojoj providnosti ne uslišava sve naše želje. Dapače, on često ruši naše idole koji su nam zamka: znade nas tvrdo trgati s ruba ponora; nije sentimentalan prema našim kumirima. Stalo mu je do naše vječnosti. Moramo ga

razumjeti u toj njegovoj pedagogiji i onda kad nam, prema našim prosudbama, ostaje gotovo sablažnjivo neshvatljiv.

Sigurno ćemo moliti u skladu s Božjim željama kad molimo za obraćenje grešnikâ, za one koji nemaju ni vjere ni nade, kad molimo za svoje neprijatelje. Molit ćemo to bolje što budemo više mislili na druge, na velike duhovne i životne potrebe braće ljudi. Molitvom možemo u Marijino Srce i po njemu u spasiteljsko srce Bogočovjeka položiti svakog čovjeka u svakoj nevolji: progonjene, utamničene, siromašne, tjeskobne, bolesne, napastovane, umiruće. Molimo za Crkvu i cijeli svijet, za slobodu i mir svih naroda.

Kao Crkva, posebno molimo za Papu, biskupe, misije, svećenike, redovnike i redovnice. Kao biskupu osobito mi je na srcu molitva za svećenike. Ako u hrvatskom narodu budu onakvi svećenici kakve sâm Isus Krist želi, kakve Crkva zahtijeva i treba, moći ćemo vedrije gledati u budućnost Crkve i naroda. Zabludu siju oni koji govore i pišu da ne znamo kakav bi nam svećenik trebao danas i sutra. "Isus Krist jučer i danas isti je - i uvijeke" (Heb 13,8). Treba slušati ono što Drugi vatikanski sabor i pape govore o svećeništvu u Crkvi Novoga zavjeta! Ako pak svećenik klone i postane sablazan naukom i životom, onda se na tijelu Crkve otvara krvava rana; nesreća je to za narod Božji, žalost za sve dobronamjerne ljude, a radost (zla radost) samo za Božjeg neprijatelja. Svećenik je molitelj za sve, ali i njega moraju svi prijatelji nositi u svojoj molitvi.

Iskrena molitva uvijek otvara srce za druge. Njom se djeca i mladi odgajaju za plemenita raspoloženja da misle na druge, da ih vole i suosjećaju s njihovim patnjama i brigama. Uz molitvu dolazi djelotvorna ljubav - karitas. Djecu treba učiti od najranije dobi da čine dobro drugima. Majka Terezija kaže za svoju obitelj da je bila sretna obitelj. Možda se malo zna da se u kući njezinih roditelja gotovo dnevno hranilo nekoliko siromaha. To je bila škola njezina humanizma. "Zaista, kažem vam, što god učiniste jednomu od ove moje najmanje braće, meni učiniste" (Mt 25,40).

9. Katolička obitelj nedjeljom slavi misu

"Svom sam dušom čeznuo ovu pashu blagovati s vama prije svoje muke... Ovo je tijelo moje koje se za vas predaje. Ovo činite meni na spomen... Ova čaša Novi je savez u mojoj krvi koja se za vas prolijeva." (Lk 22,15.19.20)

Ljubav uvijek želi trajnu prisutnost. Nijedna ljudska osoba ne može ostati trajno prisutna uz onoga ili one koje voli. Na kraju, smrt sve rastavlja.

Isus Krist svojom božanskom moći, mudrošću i ljubavlju pronalazi način da stvarno ostane s nama do konca svijeta. Način njegove prisutnosti u Crkvi je mnogostruk. To tumači Drugi vatikanski sabor. Ipak najizvrsniji način njegove najstvarnije prisutnosti s nama je Euharistija. U Euharistiji on ostaje trajno živo Srce Crkve, njezino središte, njezino ognjište, njezin uvijek živi izvor vode žive koja teče u život vječni.

Bog ne govori praznih riječi; ne daje lažnih obećanja; ne vara svojih prijatelja. Stoga mu vjerujemo kad nam daje svoj najveći dar, makar za nas to bila i najveća tajna. Pred tajnom Euharistije preostaje nam samo poslušnost vjere u poniznosti duše, bez koje nije moguće Bogu vjerovati.

Da, žalosna je istina da je Euharistija kroz povijest sve do naših dana od tolikih odbačena, prezrena, nevjerovana. Ali Crkva je, na Istoku i na Zapadu, tu svoju najljepšu tajnu uvijek vjerovala, branila, čuvala i kroz mučeničke i mirne vjekove nosila kao svoj život i svoje srce. Misa Crkvu okuplja, rasvjetljuje, jača i tješi na mučnim putovima njezine povijesti.

Misa je živa već gotovo dvije tisuće godina. Misa u radostima i žalostima Crkve; misa u progonima i borbama Crkve. Već punih trinaest stoljeća misa obasjava život hrvatskog naroda od njegovih prvih koraka u zajedništvu Crkve. Misa naših pradjedova, naših kraljeva i kraljica, naših svetaca i mučenika, naših očeva i majki, naših vjernih obitelji! Svećenici koji su prošli kroz zatvore najbolje znaju što im je značila ta, u najvećoj skrovitosti, slavljena misa. Kolika utjeha

i kolika snaga! Misa u šutnji, misa u pjesmi, misa u svim velikim i malim događajima našega života!

Uvijek ista misa, isti Krist Gospodin, ista Žrtva i ista Gozba! U misi je uprisutnjena Posljednja večera i Kalvarija. U misi se susrećemo mi i Uskrsnuli Krist, to je međusobni susret Crkve. Misa je raširena Srce Božje nad cijelim čovječanstvom kao zaštita, obrana, zadovoljština, zalog milosrđa.

Prve male zajednice Crkve slavile su "lomljenje kruha" u svojim domovima. U mučeničkim vremenima slavili su ga u skrovitim mjestima, kao što ga slave i danas u nekim krajevima ovog planeta. Umnožena Crkva je u slobodnim razdobljima podizala svoje crkve, ali živo središte njezinih domova, bile to siromašne crkvice ili veličanstvene katedrale, ostaje uvijek Euharistija - Presveti oltarski sakramenat. Kako mnogo govore naša svetohraništa!

U Dekretu o službi i životu svećenika Drugi vatikanski sabor, koji je inače na mnogo mjesta upravo raspjevan o Euharistiji, izražava se ovako o toj središnjoj tajni Crkve: "Presveta Euharistija naime sadrži svekoliko duhovno dobro Crkve, to jest samoga Krista, naš Vazam i živi Kruh. On po svom tijelu, Duhom Svetim oživljenim i oživljavajućem, daje ljudima život. Oni tako pozvani potaknuti su da zajedno s njim prikazuju sebe, svoje napore i sve stvorene stvari. Zbog toga se Euharistija pokazuje kao izvor i vrhunac cjelokupne evangelizacije" (PO, br. 5).

Crkva je uvijek bila to življa, to bogatija svetošću i svecima što je više živjela od Euharistije i što ju je pobožnije častila. To je njezina najveća dragocjenost. Zato bdije nad njom svom brižnošću kao nad najvećim pokladom koji joj je predao njezin Gospodin (usp. 1 Kor 11,23). Ne može nikome dopustiti da s misom postupa kao sa svojim privatnim vlasništvom; ne može trpjeti zloporabe sa svetim česticama, stoga strogo pazi kako njezini službenici, službenici Euharistije, poštuju propise koji se odnose na štovanje Presvetog oltarskog sakramenta.

10. Zahvalni za prisutnost

"Klanjam ti se smjerno, tajni Bože naš, što pod prilikama tim se sakrivaš." (Himan sv. Tome Akv.)

Na žalost, u previranjima zadnjih desetljeća nije bila pošteđena ni Euharistija. Napasnik je nasrnuo na nju ne samo nijekanjem njezine stvarnosti, nego i brojnim svetogrđima. Ima ih dosta koji su zaboravili opomenu apostola Pavla Korinćanima; "Stoga, tko god jede kruh i pije čašu Gospodnju nedostojno, bit će krivac tijela i krvi Gospodnje... Sud sebi jede i pije, ako ne razlikuje Tijela" (1 Kor 11,27.29)

Euharistija je gozba sinova i kćeri Božjih, ali joj treba pristupiti s čistom dušom koja nije ubijena teškim grijehom. Onima koji su učinili teški grijeh, pristup k stolu Gospodnjem vodi kroz sakramenat pomirenja.

Potaknuti na duhovnu obnovu našim svetim jubilejima, nastojat ćemo u slijedećim godinama posebno oživljavati i produbljivati štovanje Euharistije. Nastojat ćemo organizirati dekanatske, krajevne i dijecezanske euharistijske kongrese, da bismo nakon te priprave pripremili i nacionalni euharistijski kongres kao osobit izraz svoje vjere i vjernosti.

I ovom prilikom usrdno potičemo svećenike, župe, redovničke zajednice i naša sjemeništa da novom revnošću njeguju dane i sate adoracije pred Presvetim otajstvom. Dajmo zadovoljštine za svetogrđa, nevjeru i nezahvalnost! Danas Majka Terezija nije samo svjedok Evanđelja u ljubavi prema čovjeku; ona je danas u Crkvi, zajedno s cijelom zajednicom svojih sestara, i svjedok Euharistije. Ona i njezine sestre, unatoč najveće aktivnosti, svakog dana jedan sat adoriraju pred Isusom Euharistijskim. Od njega dobivaju oduševljenje za toliko odricanje i za takvu ljubav prema siromasima, bolesnima, gubavima, osamljenima svake vrste. Napasnik je uspio odvratiti od svetohraništa mnoge, ali mi ćemo umnožiti klanjaoce koji se zaista klanjaju u duhu i istini (usp. Iv 4,24).

Kršćanin ne može živjeti bez Euharistije. Ni kršćanska obitelj ne može živjeti bez Euharistije. Misa mora posvetiti nedjelju obitelji da bi nedjelja bila uistinu ono što ima biti po Božjim nakanama.

Kako Bog usklađuje svoje odredbe s potrebama ljudske duše, čovječjeg života! Tjedan je ispunjen radom, dnevnim brigama i obvezama, često puta i mukama. Čovjek postaje umoran, opterećen, tjeskoban. Radi njega mu Bog zapovijeda: Spomeni se da svetkuješ dan Gospodnji, a Crkva dodaje: Svetkuj zapovijedane blagdane i slušaj pobožno svetu misu nedjeljom i zapovijedane blagdane. Moramo odmoriti tijelo i osvježiti dušu. Te zapovijedi izvlače čovjeka vjernika iz sive svakodnevice u svjetlo susreta s Uskrsnulim; unose mu u dušu blagdansku radost. Sam Isus poziva: "Dođite k meni svi vi, izmoreni i opterećeni, i ja ću vas odmoriti" (Mt 11,28).

Obitelj je preko tjedna tako razbijena, gotovo raspršena. Nedjelja ima biti njezin dan i Božji dan; dan međusobnog zajedništva i susreta s Bogom i s riječju Božjom! Nepoštovanje nedjelje je protiv čovjeka i protiv obitelji. A što su danas mnogi ljudi koji se nazivaju vjernicima učinili od nedjelje?

Premda nije još mnogo toga u ovim razmišljanjima rečeno o značenju nedjeljne mise za obitelj, ipak je iz obrazloženoga razumljiva važnost naše ninske odluke. Ako je budemo živjeli, nova će nada obasjati našu budućnost.

11. Moli i radi

"A sada blagoslovite Boga svemira...! On neka nam dadne radosno srce i podari mir našem vremenu... Neka milost njegova bude trajno s nama i neka nas u naše vrijeme izbavi." (Sir 50,22.23.24)

Cijeli sadržaj našeg ninskog programa može se izraziti i ovim geslom sv. Benedikta, utemeljitelja redovništva na Zapadu i duhovnog oca Europe. Taj mu je naslov dao blage uspomene papa Pio XII. Uistinu, europska civilizacija sa svim onim što je u njoj trajno, univerzalno, svjetlo i dobro razvijala se iz tog načela. "Moli i radi" - sažet je program života i rada benediktinskog reda. U taj program je pretočen duh Evanđelja. Izražen je tim geslom savršen sklad između svih nastojanja za dobro i napredak čovjeka na zemlji s određenjem čovjeka za vječnu, nadvremensku stvarnost života. Tako vertikala prožima, nadahnjuje i ispravno usmjeruje sva horizontalna stremljenja

čovjeka da ovaj svijet bude bolji, slobodniji i pravedniji za sve narode i sva ljudska bića.

Ove godine cijela Crkva obilježava jubilej 1500. obljetnice rođenja sv. Benedikta. Pravedno je da i Crkva u Hrvata obilježi taj jubilej. O tome će nam još progovoriti naši biskupi. Mi ne smijemo zaboraviti da su duhovni sinovi i kćeri sv. Benedikta, benediktinci i benediktinke, bdjeli uz kolijevku Crkve u Hrvata i hrvatske države za vrijeme naših kraljeva. Oni su u naš narodni život utkali kršćansku kulturu kao što su to činili i u drugim mladim narodima Europe. Stoga im dugujemo sjećanje i zahvalnost, a sv. Benedikta opravdano smatramo i svojim zaštitnikom. Neka i on iz svoje blažene vječnosti blagoslovi našu suvremenu duhovnu obnovu u ovim izuzetno složenim prilikama!

Draga braćo i sestre! Neka nas ova razmišljanja kroz sveto korizmeno vrijeme oraspolože za ustrajnost u našim odlukama! Neka nas priprave da blagdan uskrsnuća našega Gospodina Isusa Krista dočekamo i proslavimo u radosnoj vjeri; da čistim srcem i s novim oduševljenjem baklju vjere ponesemo u budućnost i da ona osvjetljuje putove naše mladosti! Da se ta baklja vjere ne ugasi, svi moramo bdjeti i moliti: biskupi, svećenici, redovnici i redovnice, sve naše obitelji!

Svake večeri zazivamo Božju zaštitu, Božji blagoslov na sve vas, na svakog pojedinca, na svaku obitelji na cijeli naš narod u domovini i u tuđini. Neka Trojedini Bog štiti svojom ljubavlju sve: od najmlađih do najstarijih! Neka nad svima bdije materinska ljubav Presvete Bogorodice! Neka vam svima bude Uskrs u čistoj savjesti radostan!

"A Bog postojanosti i utjehe dao vam da međusobno budete složni poput Isusa Krista, te jednodušno, iz jednog grla, slavite Boga i Oca Gospodina našega Isusa Krista" (Rim 15,5-6); uvijek u svojim obiteljima i u svojim srcima ispunjeni mirom i radošću Duha Svetoga! "Plod je pak Duha: ljubav, radost, mir, velikodušnost, uslužnost, dobrota, vjernost, blagost, uzdržljivost" (Gal 5,22-23).

Amen! Tako neka bude!

U Zagrebu, na prvu korizmenu nedjelju, 24. veljače 1980.

POMIRITE SE S BOGOM (2 Kor 5,20)

"Nije meni do smrti bezbožnikove, nego da se odvrati od zloga puta svojega i da živi! Obratite se, dakle, obratite se od zloga puta svojega! Zašto da umrete...!" (Ez 33,11)

Dragi vjernici! Braćo i sestre u Isusu Kristu!

1. "Bila s nama milost, milosrđe i mir od Boga Oca i od Sina Očeva Isusa Krista u istini i ljubavi!" (2 Iv 3)

Na Čistu srijedu ili Pepelnicu započelo je korizmeno vrijeme. Crkva je oduvijek korizmeno vrijeme smatrala posebno važnim za svoju duhovnu obnovu. Molitvom, postom, djelima ljubavi i razmišljanjem otajstva križa Kristova pripremala je sebe, i svoje pripravnike za krštenje (katekumene), na proslavu Uskrsa, najvećeg blagdana među blagdanima u tijeku crkvene liturgijske godine.

Uobičajeno je da se u korizmi naše razmišljanje usredotoči na određenu temu koja nas potiče da ovo sveto vrijeme proživimo što plodonosnije za naš kršćanski život. U Večernji Crkva svakog dana pjeva:

"Nek ovo vrijeme obnovno,

Za obraćenje pogodno,

I um i srce pripremi

Za skora slavlja vazmena."

Svakog dana u Časoslovu naroda Božjega čujemo Božji poziv: "O da danas glas mu poslušate: Ne budite srca tvrda!" (Ps 95,7-8). "Ovo su nam dani obraćenja: oslobodimo se grijeha i spasimo duše svoje" (antifona Šestoga časa).

Ove godine neka bude predmet naših korizmenih razmišljanja sakramenat pokore ili pomirenja, a taj sakramenat obično nazivamo sveta ispovijed!

Poticaj za izbor toga sadržaja je najnovija enciklika sv. oca Ivana Pavla II. bogat milosrđem (3. studenoga 1980). Papa je, također,

odredio da opća nakana Apostolata molitve za mjesec ožujka ove godine bude: Da se kršćani bolje i češće ispovijedaju.

Osobito važan razlog za izbor ove teme je pojačano nastojanje da se zagrebačka Crkva, i cijela Crkva u Hrvata, obnovi i produbi u štovanju Euharistije kako bi od Euharistije uistinu živjela svoju vjeru, nadu i ljubav. Euharistija je, po ustaljenoj nauci i vjeri Crkve, sakramenat živih. To znači da je sudjelovanje u gozbi Jaganjca moguće samo onima koji su stvarno u životnom prijateljstvu s Bogom; to je stanje duše u milosti, u stvarnosti krsnog preporođenja. Ako je život Božji u našoj duši ugašen teškim ili smrtnim grijehom, onda je redoviti put do pomirenja s Bogom i Crkvom ispovijed. Potrebno je danas obnoviti svoju vjeru u taj divni sakramenat Božjeg milosrđa; nužno je poznavati njegov smisao i dar; neke suvremene zablude zamračile su nenadoknadivu vrijednost ispovijedi ne samo za dobivanje oproštenja nego i za ispravan odgoj vjerničke savjesti. Svi moramo o tome razmišljati: biskupi i svećenici, redovnici i redovnice, svi sinovi i kćeri Crkve.

Nećemo ovdje ulaziti u zanimljivu povijest sakramenta pokore. Nije nam moguće iscrpno razvijati u ovim razmišljanjima tako bogatu teologiju o sakramentu pomirenja. Ograničit ćemo se na ono bitno i konkretno što o ispovijedi moramo znati i što o njoj vjerujemo ostajući vjerni nauci Crkve.

Ipak, da bismo dublje shvatili čudesnu učinkovitost svete ispovijedi, moramo je promatrati u svjetlu nekih temeljnih istina Vjerovanja.

2. Čovjek u Božjoj viziji

"...U njemu nas sebi izabra prije postanka svijeta da budemo sveti i neporočni pred njim; u ljubavi nas predodredi za posinstvo, za sebe po Isusu Kristu..." (Ef 1,4-5)

Odvijeka postoji samo vječni i živi Bog. U neizrecivoj bujnosti svoga života i svoga Trojstvenog zajedništva u jedinstvu biti plamti ljubavlju. Bog je u svojoj ljubavi odvijeka, "prije postanka svijeta" mislio na čovjeka kojega će stvoriti i kojemu će ponuditi svoju ljubav. U

praiskonu dogodio se grijeh, pad čovjeka, ali Bog ne odustaje od svoje vizije čovjeka. Na ljudski grijeh on odgovara utjelovljenjem! Stoga u središtu cijele povijesti i cijeloga svemira stoji Isus Krist. Zašto Isus Krist, sin Bezgrešne Djevice iz Nazareta? Zato jer je on vječna Riječ Očeva, vječni sin Očev, božanska osoba utjelovljena Duhom Svetim u naše čovještvo. On je Bog utjelovljen u našu ljudsku narav i zato je i pravi čovjek s nama i za nas. Obukao je našu smrtnost da naše biće ispuni Bogom i naše tijelo zaodjene besmrtnošću uskrsnuća. Kako je to silna objava Božjega čovjekoljublja!

Otkupljenjem je grešnom čovjeku s Božje strane pružena mogućnost da bude božanski; da bude sin Božji zamilovan u Ljubljenome (usp. Ef 1,6); da bude nosilac Božjega života u svom biću. Utjelovljenjem Bog postaje s nama krvno srodan; krštenjem je čovjek ucijepljen u Isusa Krista Duhom Svetim; uključen je posinjenjem u suživot s Bogom Trojedinim: sin je Očev; brat utjelovljene Riječi; prebivalište Duha Svetoga.

To je najdublji misterij kršćanina i kršćanstva.

Suvremeni teolog Karl Rahner u svojim razmišljanjima o Presvetoj Majci našega Gospodina postavlja pitanje: "Što je kršćanstvo? To je nešto sasvim jednostavno i sveobuhvatno", kaže Rahner. I nastavlja: "Kršćanstvo nije hod čovjeka k Bogu vlastitom snagom... Kršćanstvo je, naprotiv, djelo živoga Boga na nama: ono je ono što nam on, živi Bog milosti, daje praštanjem, otkupljenjem, opravdanjem i priopćavanjem svoje vlastite slave. Budući da ono što nam Bog daje nije zapravo njegov stvoreni dar, nego on sam, kršćanstvo je naposljetku naprosto sam vječni Bog, koji sam dolazi čovjeku, koji u svojoj milosti tako postupa s čovjekom da mu on u slobodi otvara svoje srce, kako bi u to bijedno srce malog stvorenja unišao čitav, divni, beskrajni život Trojstvenoga Boga. To jedno i cijelo, gledano s Božje strane, jest Božja ljubav prema čovjeku, u kojoj se sam Bog priopćuje čovjeku..." (Karl Rahner: Marija, Majka Gospodinova, Zagreb, 1980, str. 23).

To je misterij kršćanina! To je i misterij Crkve. Iz toga slijedi da je Crkva uistinu svrhunaravni organizam u kojem neprestano struji

božanski život. Zato apostol Pavao piše Korinćanima: "Ne znate li? Hram ste Božji, i Duh Božji prebiva u vama" (1 Kor 3,16).

Sv. Ivan pak piše prvim kršćanskim zajednicama: "Gledajte koliku nam je ljubav darovao Otac: djeca se Božja zovemo, i jesmo" (1 Iv 3,1).

To je eto, Božja vizija novog čovjeka, boljeg svijeta koji će, kad bude dovršena ova zemaljska povijest, zasjati u sjaju novih nebesa i nove zemlje (usp. 2 Petr 3,13). Taj uzvišeni smisao ljudskog postojanja ponuđen je s Božje strane ljudskom pristanku. Sloboda Božja poziva slobodu čovjeka; Ljubav čeka na odjek ljubavi iz stvorenoga srca: volja Božja objavljuje se izboru čovjeka. "Po ovom znamo da ljubimo djecu Božju: kad Boga ljubimo. Jer ljubav je Božja ovo: Zapovijedi njegove čuvati" (1 Iv 5,2-3).

3. Čovjek u viziji palog Svjetlonoše

"Kako pade s nebesa, Svjetlonošo, sine zorin?" (Iz 14,12)

Kroz ljudsku se povijest stalno provlači "mysterium iniquitatis" - "tajna zloće". Apostol Ivan, nadahnut Duhom Svetim, odlučno tvrdi: "Znamo: od Boga smo, a sav je svijet pod Zlim" (1 Iv 5,19). Knjiga Otkrivenja tumači zapravo cijeli misterij ljudske povijesti koja je već u svojim pradubinama otrovana zlom; tkanje povijesti prožeto je nepomirljivim napetostima i sukobom dobra i zla. Gdje je započelo to rušenje stvaranja kad znamo da je bilo sve dobro što je Bog stvorio? Zlo je moglo biti začeto samo u svijetu duha. Ljubiti ili mrziti može samo duh. Nadahnuta knjiga Božja - Knjiga Otkrivenja - govori o Zvijezdi koja je s neba pala (usp. Otkr 9,1); govori o anđelu Bezdana kojemu je ime Upropastitelj (ib. 9,11); opisuje borbu duhova na nebu, prenesenu na zemlju. "I nasta rat na nebu. Mihael i njegovi anđeli zarate se sa Zmajem. Zmaj uđe u rat, i anđeli njegovi, ali ne nadvlada. I ne bi im više mjesta na nebu. Zbačen je Zmaj veliki, Stara zmija - imenom Đavao, Sotona, zavodnik svega svijeta. Bačen je na zemlju, a s njime su bačeni i anđeli njegovi" (Otkr 12,7-9).

Tajna je to velika. Tko je može proniknuti? Zašto je Svjetlonoša odbacio ponudu Božje ljubavi? Zašto se sunovratio iz svjetla u tamu?

Iz sreće u nesreću? On i anđeli njegovi? Ipak, to je činjenica. U tom bijegu od Boga i u suprotstavljanju svemu što je Božje leži mračno otajstvo grijeha. Božjoj viziji čovjeka i svijeta radikalno je suprotstavljena sasvim protivna vizija čovjeka, života, vremena i vječnosti. Pali Svjetlonoša je sama zloća, zato je on Zli u najpunijem smislu riječi.

Strašna je njegova vizija čovjeka. Bog želi da čovjek bude slika Božja; Upropastitelj, naprotiv, nastoji utisnuti u dušu čovjeka svoju sliku. Tko se nije u životu susreo sa zloćom čovjeka, koja tako izobličuje ljudsko biće da više u njemu nema ništa ljudskoga, a kamoli Božjega? Danas postoji već jedna literatura u kojoj se iznose svjedočanstva o mukama milijuna i milijuna ljudi, satiranih ljudskih neobjašnjivim mržnjama, mučenjima, ubijanjima. Gdje god se događa mržnja, u pozadini je mrzitelj; gdje god se događa laž, otac laži je šaptač; gdje god se događa ubijanje i ubojstvo, "čovjekoubojica od početka" (usp. Iv 8,44) je huškač. Bogohulnik, psovač, mrzitelj, zavidnik, mučitelj čovjeka, svetogrdnik, bludnik, preljubnik, otimač, izrabljivač, klevetnik, progonitelj svega što je dobro, oskvrnitelj svoje i tuđe duše, zavodnik i bestidnik, okrutnik i ubojica - takvu viziju čovjeka nudi pali Svjetlonoša.

Apostol Pavao, opisujući u Poslanici Rimljanima pad starog poganskog svijeta, iznosi pred oči sve ponore ljudske duše kad se u njoj sruši Božji svijet, kad se u njoj ubije Bog. Govori o onima "što su Istinu - Boga zamijenili lažju" (Rim 1,25); zato su "puni svake nepravde, pakosti, lakomosti, zloće; puni zavisti, ubojstva, svađe, prijevare, zlonamjernosti; došaptavači, klevetnici, mrzitelji Boga, drznici, oholice, preuzetnici, izmišljači zala, roditeljima neposlušni, nerazumni, nevjerni, bešćutni, nemilosrdni" (Rim 1,29-31).

Takav svijet želi pali Svjetlonoša. On nastoji svim silama da bude lažni bog ovoga svijeta. Njegov je svijet svijet mržnje i nasilja; svijet suza i krvi; svijet moralnog rasula.

Prve nedjelje u korizmi uvijek se čita evanđelje o napasniku koji se usudio približiti i samom Spasitelju da ga prevede u svoj svijet grijeha. U prvom pak čitanju iz Knjige Postanka čuli smo kako napasnik pristupa

prvim ljudima. On se uvijek predstavlja kao "prijatelj". On je uvijek lažni Svjetlonoša. Zato Boga prikazuje neprijateljem čovjeka: Nije istina što Bog govori, vi ćete biti kao bogovi; Bog ne želi vaše sreće; želi vas zarobiti svojom voljom, a vi morate biti slobodni da sami odredite po svom prohtjevu što je dobro, a što je zlo.

Napasnik pristupa i Sinu Božjemu kao "prijatelj"; brine se za njega; misli na njegovu glad; želi ga predstaviti svijetu lažnim čudom. On je uvijek pun blještavih obećanja; mijenja sasvim značenje riječi. Kušajući Isusa sasvim je otvorio karte: "Sve ću ti to dati ako mi se ničice pokloniš" (Mt 4,9). To su konačne namjere Upropastitelja: hoće biti apsolutni gospodar čovjeka; hoće imati u vlasti tijelo i dušu čovjeka; savjest i srce, vrijeme i vječnost. Svijet u viziji palog Svjetlonoše je pakao, zemaljski i nadvremenski. Mrzitelj Božji iskaljuje svoju mržnju na čovjeku i želi ga oboriti, poniziti, obeščastiti, sasvim uništiti. Zna u kakvu će propast dovesti čovjeka ako ga uspije nepovratno oteti Bogu.

Sotona ipak nema vlasti nad čovjekom da bi mu mogao nametnuti grijeh. Grijeh se događa u čovjeku samo htijenjem čovjeka. Kada čovjek hotimično, svjesno i potpuno u velikoj i važnoj stvari svoju odluku suprotstavi volji Božjoj, tada on tone u svijet grijeha; otima samog sebe Božjoj ljubavi. Ranjen je čovjek u svom biću od iskona. Nosi u sebi požudu, sklonost na zlo; ograničen je, slab je. Napasti izvana čine njegov položaj još mučnijim. Na to upozorava i Koncil u konstituciji "Radost i nada". "Cijelu ljudsku povijest prožimlje teška borba protiv noći mraka. Ta borba, koja je započela već od početka svijeta, trajat će, po riječi Gospodnjoj, sve do posljednjega dana. Ubačen u tu borbu, čovjek se mora neprestano boriti da prione uz dobro. I jedino uz napore i pomoć Božje milosti može postići svoje unutarnje jedinstvo" (Radost i nada, br. 37).

Unutarnje jedinstvo čovjeka je unutarnja sloboda od zla. Pali Svjetlonoša tu slobodu naziva ropstvom, a grijeh slobodom. Širi svijetom veliku laž da grijeha uopće nema. S tom laži mnoge su duše, posebno mladih, zavedene i uhvaćene u mrežu crnoga ropstva. Otkupitelj čovjeka otkriva nam pogled u pravu stvarnost grijeha. On govori svojim protivnicima: "Zaista, zaista, kažem vam: tko god čini grijeh, rob je grijeha... Ako vas dakle Sin oslobodi, zbilja ćete biti slobodni" (Iv 8,34-35).

Svaki rob grijeha hoda u tami. Tama je u njemu. Ali ta se tama iz srca izlijeva i u svijet, u društvo ljudi. Grijeh ne ostaje zatvoren samo u osobnoj savjesti, nego ranjava zajednicu.

Ipak, unatoč svoje slabosti, unatoč zavodljivosti zla u svijetu, unatoč skrivenih zasjeda Upropastitelja, čovjek nije beznadno prepušten svojem grijehu; nije bespomoćno napušten. U njegovu noć stalno dopire poziv Milosrđa: "Dođite k meni svi vi, izmoreni i opterećeni, i ja ću vas odmoriti" (Mt 11,28).

4. "Zdravo, Križu, nado jedina!"

"Za naše grijehe probodoše njega, za opačine naše njega satriješe. Na njega pade kazna - radi našeg mira, njegove nas rane iscijeliše."(Iz 53,5)

Navedene retke uzimamo iz knjige proroka Izaije. Punih sedam stoljeća prije Isusa Krista prorok gleda u Duhu Svetom daleku budućnost kad će biti ispunjeno Božje obećanje Mesije - Spasitelja. U Duhu gleda onoga koji će na Veliki petak u Jeruzalemu biti ubrojen među zlikovce, "da grijehe mnogih ponese na sebi i da se zauzme za zločince" (Iz 53,12). To je jedan od bitnih sadržaja Objave i vjere naše da smo otkupljeni križem Gospodina našega Isusa Krista. Apostol Ivan, koji je uz Presvetu Majku Isusovu stajao pod križem na Kalvariji, piše mladoj Crkvi prvog stoljeća: "U ovom je ljubav: ne da smo mi ljubili Boga, nego je on ljubi nas i poslao Sina svoga kao pomirnicu za grijehe naše... Krv Isusa, Sina njegova, čisti nas od svakoga grijeha" (1 Iv 4,10; 1,7).

Papa Ivan Pavao II. piše u enciklici "Bogat milosrđem": "Milosrđe kao savršenstvo bezgraničnog Boga također je i samo bezgranično. Bezgranična je, naime, i neiscrpiva spremnost Oca da primi rasipne sinove koji se vraćaju njegovoj kući. Bezgranične su također spremnost i snaga praštanja što izviru iz preobilne vrijednosti Sinovljeve žrtve. Nijedan čovjekov grijeh ne može prevladati tu snagu niti je ograničiti. U čovjeku je može ipak ograničiti jedino manjak dobre volje, nedostatak spremnosti na obraćenje i pokoru, to jest

tvrdokorna upornost što se suprotstavlja milosti i istini, a osobito svjedočanstvu Kristova križa i njegova uskrsnuća."

"Zbog toga Crkva navješćuje obraćenje i poziva na nj. Obraćenje Bogu uvijek se sastoji u otkrivanju njegova milosrđa, to jest one strpljive i dobrostive ljubavi kao što je ljubav Boga Stvoritelja i Oca: ljubavi kojoj je 'Bog, Otac Gospodina našega Isusa Krista (2 Kor 1,3), vjeran do krajnih posljedica u povijesti saveza s čovjekom, do križa - do smrti i uskrsnuća svoga Sina. Obraćenje Bogu je uvijek plod 'nalaženja' Oca, bogata milosrđem" (br. 13).

Isusova žrtva je najviši čin poslušnosti, predanja i ljubavi. Ta žrtvena ljubav utjelovljenoga Boga pobjeđuje grijeh i smrt. Isus je ljubio do kraja! (Iv 13,1)

Probodeno srce Bogočovjeka na križu postaje izvor novoga života, njegova ljubav omogućuje grešnicima prijelaz iz smrti u život; iz grijeha u milost; iz ropstva u slobodu djece Božje. Pomirenje je moguće. Oproštenje je ponuđeno. Izgubljeni se sinovi mogu vratiti Ocu. "On nas izbavi iz vlasti tame i prenese u kraljevstvo Sina, ljubavi svoje, u kome imamo otkupljenje i otpuštenje grijeha" (Kol 1,13-14).

5. "Voda krštenja, suze pokore"

"Primite Duha Svetoga. Kojima otpustite grijehe, otpuštaju im se, kojima zadržite, zadržani su im." (Iv 20,22-23)

U Rimskom obredniku "Red pokore", koji je obnovljen prema odluci II. vatikanskog sabora, u uvodnim obrazloženjima čitamo: "Ta pobjeda nad grijehom najprvo odsijeva u krstu. Njime je stari čovjek s Kristom suraspet, da se uništi grešno tijelo te više ne robujemo grijehu, već uskrsnuvši s Kristom unaprijed živimo Bogu (usp. Rim 6,4-10). Stoga Crkva ispovijeda vjeru 'u jedno krštenje na oproštenje grijeha'.

"I još više, naš Spasitelj Isus Krist dao je svojim apostolima i njihovim nasljednicima vlast otpuštati grijehe. U svojoj Crkvi ustanovio je sakramenat pokore da se vjernici koji nakon prve kupelji krsta padnu u grijeh obnove u Božjoj milosti i pomire s Bogom (usp. Trid.

koncil...). Jer, Crkva 'ima i vodu i suze - vodu krštenja i suze pokore'" (sv. Ambrozije) (br. 2).

Isus Krist je ustanovio sedam svetih sakramenata i povjerio ih svojoj Crkvi da po njima primjenjuje ljudima sva bogatstva otkupljenja. Sakramenti su vidljivi čini i vidljivi znakovi, ali Božje ustanove. Tako se Bog prilagođuje našoj vidljivoj naravi. Sveti su to događaji spasenja, jer je sam Bog po njima djelotvoran za posvećenje čovjeka a po čovjeku svijeta i povijesti. Svaki sakramenat ima svoj učinak, vid spasenja i namjenu kako bi čovjek u svom biću i postojanju, u svojoj osobnosti i zajedništvu s drugima sve više rastao u ostvarenju Božje slike čovjeka. Središte svih sakramenata je Euharistija, njezin je sadržaj sam uskrsnuli Isus Krist, izvor svake milosti koja se Duhom Svetim dariva biću čovjeka.

Proslava uskrsnog otajstva: muke, smrti, uskrsnuća i uzašašća Isusova te silaska Duha Svetoga za život Crkve, mora biti događaj vjerničke duše. U tu se proslavu istinski uključuje samo onaj vjernik koji se stvarno uključuje u otkupljenje primanjem sakramenata. Stoga je Crkva već davno odredila, zapovjedila, obvezala savjest vjernika da u uskrsnom vremenu pristupe s iskrenom vjerom i nakanom sakramentima sv. ispovijedi i sv. pričesti. To je odgojiteljski postupak Crkve da zapovijeđu barem potakne i podsjeti one koji su ohladnjeli u svom kršćanskom životu i svjedočenju.

Crkva je u uskrsnom vremenu sva usredotočena liturgijom, pobožnostima, molitvom i razmišljanjem riječi Božje u sržni i središnji događaj spasenja. Svoju vjeru u taj događaj potvrđujemo uvijek kada ulazimo u ispovjedaonicu: priznajemo da smo grešni i da nam je oproštenje potrebno; priznajemo da je Isus iz ljubavi prema nama za nas umro na križu; priznajemo da nas Otac, bogat milosrđem, čeka. Svjedočimo tako svoju vjeru u otkupiteljsku ljubav Božju i ne želimo da dragocjena krv "Krista, nevinoga i neokaljana Jaganjca" (1 Petr 1,19) bude za nas uzalud prolivena. Činom dobre ispovijedi mi potvrđujemo cijelo Vjerovanje Crkve koja je, darom Duha Svetoga, naše svjetlo duše, naše najdublje uvjerenje, naša je vjera Božja vizija čovjeka i svijeta.

Ako smo, dakle, teškim grijehom izgubili krsnu milost, Božje nam milosrđe pruža kao dar sakramenat pokore da u svojoj duši ponovno uspostavimo kraljevstvo Božje. Suze pokore, kako kaže sv. Ambrozije, znače uistinu skrušenu i iskrenu ispovijed. "Blažen onaj kome je grijeh otpušten...!" (Ps 32,1)

6. "Neka se, dakle, svatko ispita..."

"Smiluj mi se, Bože, po milosrđu svome, po velikom smilovanju izbriši moje bezakonje!" (Ps 51,1)

Što dakle, treba učiniti da bismo se pomirili s Bogom kojega smo uvrijedili i s Crkvom koju smo svojim grijesima ranili?

Odmah moramo jasno i čvrsto naglasiti da samo dobro učinjena ispovijed ima učinke oproštenja ako smo u teškom grijehu. Nevaljana ispovijed je zlo upotrebljen sakramenat i zato svetogrđe.

Skrušen grešnik dobiva oproštenje ako se savršeno kaje. To znači da žali što je sagriješio i time raskinuo savez ljubavi s Bogom. Savršeno kajanje ima jedini motiv ljubav prema Bogu. Ono je izraz savršene ljubavi prema Bogu da je čovjek pripravan sve učiniti samo da ponovno bude u ljubavi s nebeskim Ocem. Međutim, to i takvo kajanje mora uvijek uključiti u sebi odluku da ćemo se ispovjediti što prije. Uistinu, ne bismo smjeli nijedne večeri usnuti a da ne bismo nastojali raspoložiti svoju dušu za savršeni čin kajanja. I taj čin kajanja uključuje čvrstu odluku ne griješiti. Izraz toga kajanja može biti kratak, ali dolazi iz dubine duše. Moj Isuse, milosrđe! Moj Bože, ljubim te i kajem se. Oprosti mi po svom milosrđu!

Za dobru ispovijed nužno je dobro se pripraviti i dobro se ispovjediti. Dobra priprava prethodi dobroj ispovijedi. U tu pripravu spada: ispit savjesti; čin iskrenog kajanja; čvrsta odluka, ozbiljna nakana i želja ustrajati u vjernosti Božjoj volji i ne griješiti više.

Ako dolazi na ispovijed jedna zajednica vjernika (božićne, uskrsne ispovijedi u župama, zatim prigodom proštenja, hodočašća, klečanja ili kojom drugom zgodom), prema koncilskim smjernicima obnovljeni Red pokore živo preporuča da se priprava za osobnu ispovijed obavi sa cijelom zajednicom pokorničkim bogoslužjem.

Pokorničko bogoslužje veoma pomaže da se svaki pojedinac sabere pred Bogom u vlasitoj savjesti i da se uistinu raspoloži za iskrenu ispovijed. Ta su pokornička bogoslužja tim potrebnija danas kad je očiti manjak vjerske pouke i vjerskog odgoja kod priličnog broja pokornika. Stoga u prošteništima, kada velik broj pokornika čeka na ispovijed, neka jedan svećenik od vremena do vremena obavi zajedničku pripravu s vjernicima. Dobra priprava veoma olakšava ispovijedanje i vjernicima i svećenicima.

Ispit savjesti je ulazak u vlastitu dušu pred Bogom. Moramo iskreno pogledati sebi u oči: kakvi smo u odnosu prema Bogu, prema bližnjima i prema samima sebi. Pitajmo se otvoreno, bez uzmicanja i lažne samodopadnosti, u čemu se naša volja suprotstavila Božjoj volji: mišlju, riječju, djelom? Zlo počinjemo činiti u mislima. Svaki zli čin ili zla riječ (psovka, ogovor, kleveta, laž, bestidnost) dolazi iz zle misli. "Ta iz obilja srca usta govore", kaže Isus (Mt 12,34).

7. "Budi volja tvoja kako na nebu tako i na zemlji" (Mt 6,10)

"Čisto srce stvori mi, Bože, i duh postojan obnovi u meni!" (Ps 51,12)

Volja Božja! Sigurno je to da je Bog čovjeku najveći prijatelj; on želi čovjeku najveće dobro. Bog stoga ima najljepšu viziju čovjeka, njegova života i njegovih životnih odluka. Bog nužno hoće dobro; Bog nužno zabranjuje zlo. Što je dobro a što je zlo, i to objektivno dobro i objektivno zlo, sam Bog je objavio svojom Riječi. On je objavio svoje zapovijedi već u Starom zavjetu. U Novom zavjetu te su zapovijedi potvrđene s posebnim naglaskom ljubavi. Božja ljubav im je izvor. Čovjek prihvaćanjem Božjih zapovijedi izvršuje ljubav prema Bogu i bližnjemu. "Tko ima moje zapovijedi i čuva ih, taj me ljubi; a tko mene ljubi, njega će ljubiti moj Otac, i ja ću ljubiti njega i njemu se očitovati" (Iv 14,21).

Sve Božje zapovijedi izraz su Božje slike čovjeka, sigurno izgrađuju dobrog i pravednog čovjeka; osiguravaju dobre odnose u svim ljudskim zajednicama, velikim i malim. One su objektivna istina

ljudskog bića. Očitost njihove vrijednosti ne treba dokazivati nijednom razumnom čovjeku koji pošteno razmišlja; duboko odjekuju u ljudskoj savjesti; zahtjevne su, ali spasonosne. Božje su zapovijedi jamstvo prave slobode, osobne i društvene. Čuvaju čovjeka od svakog poniženja i razaranja. Stoga je već psalmist pjevao: "Sve su staze Gospodnje ljubav i istina za onog koji čuva Savez njegov i propise" (Ps 25,10).

Bez održavanja Božjih zapovijedi nema boljega svijeta ni potpune čovječnosti. Nijekanje bilo koje Božje zapovijedi znači zavoditi čovjeka na krive putove, na staze palog Svjetlonoše, a to je propast osobe, obitelji i šire ljudske zajednice.

Tko ne vjeruje u bilo koju Božju zapovijed, taj ne vjeruje Bogu; ne vjeruje ni u Božju svetost, ni u Božju pravednost, ni u Božju ljubav prema čovjeku.

Ako čovjek uistinu uskladi svoju volju s Božjom voljom, nalazi put svoje vremenite i vječne sreće; istinski ostvaruje svoj cjeloviti napredak; ako odbaci volju Božju, odbacuje Boga iz svoga života i svoje savjesti; odbacuje svoju sreću i svoje dostojanstvo; žrtva je zavodnika i vlastite zle volje.

Već je izabranom narodu Staroga zavjeta bila upućena Božja riječ: "Uzimam danas za svjedoke protiv vas nebo i zemlju da pred vas stavljam: život i smrt, blagoslov i prokletstvo. Život, dakle, biraj, ljubeći Gospoda, Boga svoga, slušajući njegov glas, prianjajući uz njega, da živiš ti i tvoje potomstvo" (Pnz 30, 19-20).

Nije ovdje moguće opširnije razlagati svaku pojedinu Božju zapovijed. To je dužnost onih koji su u ime Božje i u ime Crkve poslani braći ljudima da im tumače Božju volju i odgajaju ispravno savjest u istini. Ipak potrebno je upozoriti na neke važne stvari.

Prve tri zapovijedi uređuju naš odnos prema Bogu. To su temeljne zapovijedi na kojima počivaju sve ostale zapovijedi koje uređuju naš odnos prema roditeljima, prema ljudskoj osobi uopće; zahtijevaju poštivanje ljudskog tijela i duše; materijalnih i duhovnih dobara čovjeka; štite dobar glas; čuvaju u pravom dostojanstvu čovjeka u

njegovoj mladosti jer zahtijevaju nevinost; osiguravaju čvrstoću braka i dostojanstvo osobe u bračnom životu; nalažu bračnu vjernost, zabranjuju poniženje ljudske osobe protunaravnim bračnim životom.

Prve tri zapovijedi osvjetljuju Božjim svjetlom smisao ljudske egzistencije i daju snagu ćudorednoj čvrstoći.

Stoga na početku svega stoji čvrsta vjera u Boga Objavitelja! Vjera u sve što je Bog objavio o sebi i o nama! U Crkvi se prenosi Božja riječ od koljena do koljena. Iz vjere nužno slijedi poštovanje Božjeg dostojanstva i Božje časti. Smije li čovjek zahtijevati poštovanje svoga dostojanstva ako prezire Božje dostojanstvo. Bogohulstvo i psovka uistinu nisu spojivi s vjerom. To je govor pakla.

Štovanje Boga izražavamo svojom molitvom. Molitvom izričemo svoju stvorenost i svoju otvorenost Božjoj ljubavi i spasiteljskim nakanama; dišemo svoju ljubav i skrušenost; zahvaljujemo i zagovaramo braću. Molitva je najljepši i najdublji izraz čovječnosti.

Danom Gospodnjim, a to je u Novom zavjetu dan uskrsnuća Isusova, nedjelja, čovjeku se osigurava potreban odmor; oslobađa ga se od redovitih dnevnih napora da se odmori, ali i da više pažnje posveti svom unutarnjem životu. Susret s Bogom i vjerničkom zajednicom u nedjeljnoj misi puni njegovu dušu novom snagom i odlučnošću da živi svoje dane dostojno Božjeg prijateljstva. U nedjeljnoj Euharistiji neka svaka vjernička duša pjeva sa psalmistom: "Vrati mi radost svoga spasenja i učvrsti me duhom spremnim!" (Ps 51,14).

8. "A bludnost i svaka nečistoća... neka se i ne spominju među vama..." (Ef 5,3)

"Jer, dobro znajte ovo, nijedan bludnik, ili bestidnik, ili pohlepnik - taj idolopoklonik - nema baštine u kraljevstvu Kristovu i Božjemu." (Ef 5,5)

Smatramo ovdje posebno potrebnim, zbog važnih razloga, upozoriti da u ispitu savjesti i u ispovijedi treba voditi ozbiljno računa i o onim Božjim zapovijedima koje zapovijedaju poštovanje ljudskog tijela i ljudske osobe na području seksualnosti. Takozvana seksualna

revolucija stvara uvjerenje da seksualni život nije ograničen nikakvim moralnim načelima; sve je dopušteno; spolni odnos je izuzet od svake moralne odgovornosti.

Mladi vide premnogo takvih primjera i imaju mnogo takvih učitelja. Strašan je grijeh protiv Boga i protiv čovjeka kad se u mladima ubija savjest i stidljivost, kad ih se zavodi na bludnost, mržnju i laž. Strašne su i posljedice za te mlade osobe, za obitelji i za budućnost cijeloga naroda. Seksualni odgoj bez duhovne dimenzije i nijekanjem Božjih zapovijedi može samo podražavati na zlo, jer je baš na području seksualnosti čovjek slab do tragičnosti. Žrtve zavodnika su tisuće djevojaka, među kojima ima velik broj maloljetnica! Grijeh nedopuštenih seksualnih iskustava umnaža i zločine pobačaja. Ta se zla mogu tako umnožiti i proširiti da postaju genocid čitavih naroda. Industrija pornografije, bilo filmirane, bilo tiskane, zarađuje milijarde na najnižim instinktima, ali zato ubija svaki stid i osjetljivost za plemenitu ljubav; trguje sa ženskom golotinjom, promiče nudizam, koji postaje sve drskiji i tako srozava čovjeka u najnižu razinu animalnosti.

Ljudska seksualnost tako je važna za ljudski život da mora biti podvrgnuta volji Božjoj; samo u svjetlu Božje zamisliti moguće je ispravno vrednovati dostojanstvo seksualnosti i dostojanstvo ljudske osobe "...Muško i žensko stvori ih" (Post 1,27).

Prostor tako shvaćene seksualnosti je zakoniti brak u službi života i ljubavi. Izvan zakonitog braka spolno uživanje je protiv Božjega plana s čovjekom. Protiv toga plana je i protuprirodno služenje brakom, kad se ljudska osoba sebično pretvara u sredstvo, u sebe zatvorenog užitka, a namjerno se sprečava i izigrava njegov smisao.

Dakako, kontrola seksualnosti u smislu Božjih zapovijedi zahtijeva od čovjeka čvrstu disciplinu volje i osjećaja, nagnuća i želja. Onima koji ozbiljno žele živjeti volju Božju na području seksualnosti daje se pomoć Božja ako mole i bdiju nad svojom savješću i srcem. Tko tu ne bdije, brzo pada. Tko se svojevoljno izlaže grešnim bližim prigodama, već je na putu zla. Stoga obraćenje nužno uključuje i odlučnost izbjegavanja bližih grešnih prigoda. "Tko ljubi opasnost, poginut će u njoj", kaže Duh Sveti.

"Oni koji su predani senzualnim užicima nisu dobro pripravljeni za ozbiljna razmišljanja; i u naravnom redu, pače, određena čistoća srca je nužna za inteligenciju koja je čista i oslobođena da bi mogla rješavati metafizičke probleme", piše obraćenik Thomas Merton (La nuit privée d'étoiles, Noć lišena zvijezda, Paris 1951, str. 73).

U ovom vremenu opće seksualne neodgovornosti papa Ivan Pavao II. obilazi svijet i na svojim pastoralnim pohodima svuda naviješta Božja načela da mladost oduševljava za nevin život, a bračne drugove poziva na hrabrost i dostojanstvo!

Uvijek, za sva vremena, kršćanima mora biti svjetlo Božja riječ: "Bježite od bludnosti... Tijelo je vaše hram Duha Svetoga koji je u vama, koga imate od Boga, te niste svoji" (1 Kor 6,18-19).

Nije li poziv na to i blaženstvo proglašeno na Gori: "Blago čistima srcem: oni će Boga gledati!" (Mt 5,8).

9. "Ustat ću i poći k svome Ocu..." (Lk 15,18)

"Oče, sagriješih protiv Neba i pred tobom!" (Lk 15,18)

U Redu pokore čitamo: "To pak unutarnje ispitivanje srca i vanjsko optuživanje treba da se zbiva u svjetlu Božjeg milosrđa. Ispovijed, dakle, traži dvoje: od pokornika da spremno otvori srce Božjem službeniku; a od službenika da donese duhovni sud kojim, djelujući u ime Kristovo, vlašću ključeva izriče presudu o otpuštanju ili zadržavanju grijeha" (str. 10, br. 6).

Grijesi mogu, dakle, biti oprošteni, ali i zadržani. S Božje strane grijesi će biti zadržani ako pokornik svjesno zataji koji veliki grijeh. Ispovijedi tada manjka jedan od bitnih uvjeta, a to je iskrenost. S Božje su strane grijesi zadržani ako nema u duši iskrena kajanja ni volje da se bori sa zlom i da se život popravi.

Ispovjednik mora zadržati grijehe ako ustanovi da pokornik uskraćuje pristanak na promjenu svoje grešne situacije i nema potrebnog raspoloženja ni u odluci ni u kajanju; to pak dokazuje kad ne prihvaća ono što ispovjednik mora od njega tražiti u Božje ime da mu može podijeliti valjano odrješenje.

Ovdje moramo, također zbog važnih razloga, kratko izložiti zašto oni vjernici koji su bili crkveno vjenčani pa rastavljeni da bi opet stupili u civilnu ženidbu i zajednički život s drugom osobom, ne mogu biti dionici sakramenata ispovijedi i sv. pričesti. To vrijedi i za one vjernike koji su samo civilno vjenčani ili bez ikakvog vjenčanja žive u bračnim odnosima.

U smislu vjere i nauke Katoličke Crkve katolici sklapaju pred Bogom i Crkvom valjani brak sakramentom ženidbe. Tim sakramentom njihovo ženidbeno i obiteljsko zajedništvo posvećeno je snagom Kristova otkupljenja. Tada se u njihovu ljubav slijeva Duh Sveti kao zalog i izvršitelj svake svetosti.

Crkva, dosljedna onome što je od Isusa Krista preko apostolâ primila, ne može ni na tom području mijenjati Božjih načela koja štite smisao ljudske obitelji. Stoga Crkva vjeruje u nerazrješivost braka. U Katoličkoj Crkvi moguće je samo proglašenje braka ništavnim ako taj brak uopće nije postojao jer nije bio valjano sklopljen zbog manjka forme ili neke prethodne zapreke koja nije bila uklonjena. Nevaljano je sklopljen i onaj brak u koji se ulazi pod teškom prisilom i strahom. Za proglašenje takvog braka ništetnim sve to treba dokazati na crkvenom sudištu.

Što se tiče nerazrješivosti braka, Isusova je nauka u tome odlučna. "Tko god otpusti svoju ženu, pa se oženi drugom, čini preljub. I tko se god oženi otpuštenom, čini preljub" (Lk 16,18).

Apostol Pavao piše na temelju toga Korinćanima: "A oženjenima zapovijedam, ne ja, nego Gospodin: žena neka se od muža ne rastavlja - ako se ipak rastavi, neka ostane neudata ili neka se s mužem pomiri - i muž neka ne otpušta žene" (1 Kor 7,10-11).

Crkva razumije težak položaj onih vjernika koji su doživjeli tragičan lom svoga zakonitog braka; suosjeća s njima; ne isključuje ih iz svoga molitvenog zajedništva. No ne može im dozvoliti primanje sakramenata jer oni nisu skloni ili nisu u mogućnosti mijenjati svoga stanja. To je pak stanje trajno preljubničko ako žive s osobom na koju nemaju prava po Božjem zakonu. Oni su, dakle, kroz cijelo to vrijeme suprotstavljeni volji Božjoj i ne mogu stvoriti obraćenjske

odluke. Crkva mora ostati poslušna Isusovoj riječi: "Što, dakle, Bog združi, čovjek neka ne rastavlja" (Mt 19,6).

Nerazriješivost braka je osobno i opće dobro.

Ispovjednik je dužan pažljivo, obzirno, ali jasno poučiti takve pokornike; ako bi to propustio, iznevjerio bi svoju odgovornost za njihove duše pred Bogom jer bi ih zaveo na svetogrđa i sam bi bio sukrivac u tim svetogrđima.

Ako bi takvi pokornici iskreno nastojali, dakako uz pomoć Božju, urediti svoj međusobni život tako da se odriču bračnog života, onda bi pod tim uvjetom mogli primiti sv. sakramente; svakako mora biti isključena svaka sablazan, moraju popraviti nepravdu napuštenom bračnom drugu, ako postoje određene obaveze; moraju za svoj novi život dati garanciju da su bližnju grešnu prigodu učinili daljom. Sve to vrijedi samo onda ako nikako više nije moguć povratak u zakonitu bračnu zajednicu. Prihvaćena pak potpuna uzdržljivost otvara mogućnost Božjem milosrđu da dobiju oproštenje. Bez toga uvjeta Crkvi nije moguće ništa učiniti.

Ako pokornik nema pravoga raspoloženja za dobru ispovijed, a to znači za iskreno obraćenje, onda je ispovijed uistinu težak križ za ispovjednika i pokornika. Tu leži uzrok da je ispovijed postala za mnoge odbojna. Grijesi mogu biti mnogobrojni i teški (broj se tih grijeha izriče približnim brojem ako nije moguće znati točan broj, jer tako se priznaje veličina krivnje), ali to ne čini ispovijed teškom svećeniku. Naprotiv, on se raduje obraćenju čovjeka koji se pomiruje s Bogom i vlastitom skrušenošću i poniznošću sudjeluje u toj svetoj tajni oproštenja. Muka nastupa onda kad pokornik ostaje nepoučljiv i zahtijeva ono na što nema prava jer je tvrdokoran. "Protiv takvog otvrdnuća, u čijim se dubinama odvija misterij jedne osobne sudbine u odnosu prema Bogu, Crkva tu ne može ništa", nego moliti i strpljivo čekati čas Božje pobjede. (Usp. Gervais, Nouvelle ruvue théologique, br. 6, 1980, str. 881).

Kajanje i odluka uz iskreno priznanje grijeha bitni su uvjeti oproštenja. Kajanje je u srcu probuđena ljubav prema milosrdnome Bogu; ono je probuđena odvratnost prema zlu; kajanje je žalost zbog

nanesenih uvreda Bogu ali je i radost duše da je povratak u Božje prijateljstvo i u milosno zajedništvo Crkve moguć. Može li biti veće radosti nego što je novi početak života u svjetlosti.

Pokornik mora biti raspoložen dokazati svoje iskreno kajanje i prihvaćanje pokore. Pokorom se ulazi u zajedništvo s Raspetim Spasiteljem. Želi se biti dionik otajstva njegova križa u otkupiteljskoj ljubavi. Stoga pokora mora biti razborito odmjerena i odgojno primijenjena. Ni tu ispovjednik ne smije postupati rutinski. Treba mudro ocijeniti što će pokorniku pomoći da ustraje? Što će u njemu podržavati dobra raspoloženja? Različite su mogućnosti: molitva, djela ljubavi, post, čitanje Sv. pisma, adoracija pred Presvetim itd. itd. Na primjer, za grijeh pobačaja treba odrediti pokoru koja će osjetljivo dozvati u pamet i srce da je ljudski život nepovrediv od začeća i da se ubojstvo nerođenog djeteta više ne ponovi. Za odrješenje od toga grijeha svećenik mora imati posebno ovlaštenje uz redovitu juridikciju.

Moramo naglasiti i to da onaj koji želi pomirenje s Bogom mora biti pomiren i s braćom, s bližnjima svojim. "Ako vi ne otpustite ljudima, ni Otac vaš neće otpustiti vaših prijestupa" (Mt 6,15). U opraštanju je ključ mira u svijetu. Ideologije koje propovijedaju mržnju i osvetu neće nikada donijeti mir svijetu. "Treba li se čuditi da više nema mira u svijetu u kojem sve ide za tim da mladi uzrastu bez ikakve moralne ili vjerske discipline, bez trunka unutarnjeg života, bez ljubavi i vjere koje jedine mogu garantirati međusobne ugovore vladá" (Thomas Merton, ib. str. 38).

Pomirenje s Bogom uvjet je i za mir svijeta.

Dobra ispovijed je čin obraćenja zapečaćen Božjim oproštenjem. A Bog oprašta božanski. Parabola o izgubljenom sinu to tako zorno i dramatično prikazuje. Kad je otac, slika nebeskog Oca, ugledao svoga sina lutalicu kako se vraća, "ganu se, potrča, pade mu oko vrata i izljubi ga" (Lk 15,20). Sin ispovijeda svoju krivnju, a otac ga oblači u najljepše haljine, priređuje gozbu i slavi blagdan povratka onoga koji "bijaše mrtav i oživje, izgubljen i nađe se" (Lk 15,32). Iz te parabole možemo zaključiti da je za nebeskog Oca blagdan kad se vraća onaj

kojega on ljubi, a bio je izgubljen. Neka pomirenje s Bogom bude i blagdan našega srca!

"Objavi mi radost i veselje, nek se obraduju kosti satrvene" (Ps 51,10).

10. "Oboljeh, i pohodiste me!" (Mt 25,36)

"Boluje li tko među vama? Neka dozove starješine Crkve! Oni neka mole nad njim, mažući ga uljem u Ime Gospodnje, pa će molitva vjere spasiti nemoćnika; Gospodin će ga podići i ako je sagriješio, oprostit će mu se." (Jak 5,14-15)

U razmišljanju o svetom sakramentu Božjega milosrđa moramo kratko upozoriti i na ispovijed bolesnika. To je danas jedno od tako bolnih pitanja našeg pastorala. Gotovo svi župnici nastoje u božićno i uskrsno vrijeme ispovjediti stare i nemoćne župljane u njihovim domovima. To je veoma potrebno i hvalevrijedno. Očituje iskrenu brigu i ljubav svećenika za svoju bolesnu braću i sestre.

Međutim, ipak naše pastoralne statistike, posebno u gradovima, otkrivaju jednu upravo potresnu i žalosnu činjenicu: 30 do 40% preminulih odlazi u vječnost bez svetih sakramenata. To je porazna činjenica. Ima tu naglih smrti od kakvih organskih oboljenja ili u nesrećama, ali, nažalost, ima i velik broj onih koji kroz dulje vrijeme boluju, ali ne zovu svećenika, bilo da to zanemare bolesnici bilo njihovi ukućani.

Ta tragična činjenica samo otkriva kako je u mnogim kršćanima pod utjecajem materijalističke psihoze vjera oslabila, možda i sasvim ugasila. Taj nemar, ili prezir, za božanske darove spasenja uistinu očituje odsutnost pravoga shvaćanja života i smrti, vremena i vječnosti. Mnogi pate od praznovjernog straha pred svetim sakramentima, a u njima se dariva ljudskoj duši sva Božja ljubav, pomoć i oproštenje. Taj je strah izraz ili određene nepoučenosti ili gubitka vjere. Takav strah je negacija svake religozne kulture.

Do posljednjeg trenutka ovog zemaljskog putovanja svakom je čovjeku otvoreno Božje milosrđe; nudi se oproštenje. Smrt je svršetak

toga zemaljskog puta, ali nije svršetak ljudske egzistencije. Ono neuništivo JA u čovjeku nastavlja svoj život zauvijek. Ali kakav život? U Božjem zajedništvu ili u vječnoj odijeljenosti od Boga? To je pitanje! Biti ili ne biti! To je neizbježiva konačnica svake ljudske egzistencije. Božja je riječ o posljednjim stvarima čovjeka sasvim određena, iskrena i neopoziva.

Stoga je trenutak smrti sudbonosan za vječnost. To je trenutak u kojem se čovjek posljenjim činom ljubavi, pokajanja i nade predaje Božjem Srcu za svoju konačnu i vječnu sreću; prinosi svega sebe, svoje biće i život u otkupiteljskoj smrti Isusovoj kao dar Ocu po ljubljenom Sinu u Duhu Svetomu. U tom smislu to je sveti čas prikazanja i rođenja u vječni život, makar zbog nesavršenosti naše ljubavi morali proći i kroz stanje očišćenja.

Ali isto tako smrt može biti čas našeg konačnog i neopozivog, nepovratnog bijega od Boga; može biti posljednje odbijanje otkupljenja. U strašnom otvrdnuću može čovjek zauvijek odbaciti Boga. Onaj koji je ljubio cijenom smrti na križu odbijen je okrutno posljednjom odlukom ljudske svijesti. To je smrt u grijehu; smrt bez pomirenja. Besmrtno ljudsko JA, zaleđeno u grijehu, sunovraćuje se u vječnu noć mržnje, vječnog otuđenja; otkriva da će vječno postojati u kraljevstvu paloga Svjetlonoše jer se zajedno s njim otkinulo slobodnim htijenjem od Božje ljubavi!

Kako je onda sudbonosan trenutak smrti! Zato sam Isus Krist upozorava svoje učenike: "I vi budite pripravni, jer u čas kad i ne mislite, Sin Čovječji dolazi" (Lk 12,40).

Čovjek ne može promijeniti bit svoga bića; ne može ugasiti svoje vječne egzistencije; ne može izbjeći svoga konačnoga susreta s Bogom sucem s onu stranu zemaljskog postojanja. Ali može, ako se otvori Božjoj ljubavi, promijeniti, još u posljednjem času, stanje svoje duše za sretnu vječnost. Nije svejedno da li čovjek ulazi u vječnost okovan grijehom ili prožet svjetlom milosti. Sudbina besmrtne duše dijelit će i tijelo u dan uskrsnuća.

Sakramenti su dar Božjega milosrđa. Ispovijed, sv. pričest, bolesničko pomazanje! Kako se u tim sakramentima sam Otkupitelj,

s puninom ljubavi svoga Srca, saginje do svog bolesnog brata ili sestre da mu pomogne, oprosti, obraduje svojom prisutnošću, nahrani za život! Želi pomoći u bolima tijela; želi biti božanski mir duše! Zašto mnogi to ne vjeruju? Zašto zanemaruju toliku ljubav?

Što reći o ukućanima koji zanemaruju svoga bolesnika i u tom pogledu? Kakva okrutnost!

Moramo nešto reći i o posjetu bolesnikâ u bolnicama. Ustavom i zakonom garantirana je sloboda vjernika da i u bolnicama i u staračkim domovima mogu primati posjet svećenika da budu utješeni svetim sakramentima. Ima bolnica, bolničkog osoblja, liječnika i sestara, koji poštuju to sveto ljudsko pravo i za to su motivirani svojom čovječnošću koja ih potiče da cijene sve ono što može bolesniku biti dragocjeno i pomoć. Međutim, ima bolnica, staračkih domova i sličnih ustanova gdje se ta sveta prava ne poštuju; gdje je pristup svećenika spriječen i onda kad bolesnik to izričito traži, kad to traži rodbina. Što reći o takvim postupcima? Osoblje takvih bolnica i ustanova ne samo da ne poštuje zakonski zajamčeno pravo, nego očituje i određeno pomanjkanje osnovne čovječnosti. Takav je postupak negacija svakog humanizma.

Stoga ponovno naglašavamo da istinski poštovana vjerska sloboda uključuje i neotuđivo pravo svakog vjernika da ima mogućnost primiti sakramente svoga spasenja gdje god se nalazio: u svom domu, u bolnici, u zatvoru, u staračkom domu, u vojsci i bilo gdje drugdje. Ako zakon ne bi jamčio tu mogućnost, onda bi bio samo slovo na papiru.

Onim pak ukućanima koji zanemare ili čak spriječe dolazak svećenika svome bolesniku postavljamo pitanje: zašto žele prisutnost svećenika u sprovodnim obredima? Nije li to nedosljednost? Da se vjernički svjedoči prisutnošću svećenika u posljednjem oproštaju, to je lijepo i ljudski, ali još više treba onda vjernički svjedočiti brigom da naši bolesnici i umirući budu obogaćeni darovima spasenja. To je bitno i neophodno potrebno. Razumjet će to svi oni koji iskreno vole svoje bolesnike.

Ovdje potičem i braću svećenike da svu pažnju posvete bolesnoj braći i da ih posjećuju i onda kad nisu pozvani. To bi trebalo biti na

prvom mjestu u programu apostolata. Briga za bolesnike mora biti zauzeta briga svih vjernika, cijele župne zajednice, počevši od susjeda koji su najbliži.

"Zaista, kažem vam, što god učiniste jednome od ove moje najmanje braće, meni učiniste!" (Mt 25,40).

11. Službenici Kristovi - upravitelji otajstava Božjih (Usp. 1 Kor 4,1)

"Mir vama! Kao što mene posla Otac, i ja šaljem vas." (Iv 20,21)

Draga braćo svećenici, biskupijski i redovnički, suradnici s nama biskupima u jednom svećeništvu Isusa Krista, upućujem i vama pred Božjim narodom svoj pozdrav i zahvalnost za vaš rad i ustrajno služenje. Zahvaljujem vam i za izraze odanosti, privrženosti i povjerenja koje mi upućujete u ovo zadnje vrijeme bilo pismeno, bilo usmeno. Hvala vam za vašu molitvu. Budimo čvrsti u našem zajedništvu, vjerni svom poslanju i dosljedni u svemu što je istinito, pravedno i dostojno našeg poziva!

Molim vas da ova korizmena razmišljanja o sakramentu pomirenja ponovno izložite vjernicima u cjelini, bilo u nedjeljnoj euharistiji, bilo prigodom pobožnosti križnoga puta. Vjernici neka u ispovijedi nalaze radost pomirenja, jakost za kršćanski život, utjehu u mukotrpnom životu. Ako se nauka Crkve o sakramentu pomirenja dobro usvoji, onda će vjernici zavoljeti ispovijed; i vi ćete još više zavoljeti tu čudesnu službu koju vam sâm Otkupitelj čovjeka i njegova Crkva povjeravaju. Ne dopustite da vas smete, zbuni ili zavede bilo čije krivo mišljenje da je ispovijed nepotrebna, da se stolu Gospodnjem smije pristupiti i s teškim grijehom bez sakramenta pomirenja. U takvim je mišljenjima uvijena napast palog Svjetlonoše.

Ispovijedajte rado. Nedjeljom i blagdanima, i kroz dane u tjednu ako ima vjernika u crkvi, rado kroz neko vrijeme uđite u ispovjedaonicu i ponudite mogućnost sv. ispovijedi. Kad su pak dani klečanja ili proštenja, budite s vjernicima u crkvi i dočekujte ih u ispovjedaonicama. Posebno vas usrdno potičem da što više sudjelujete

u hodočašćima u svetište Majke Božje kao ispovjednici. Sjećam se, dok sam kao župnik kroz osamnaest godina vodio hodočašće u Mariju Bistricu, da smo satima ispovijedali. Bili su to naporni sati, ali puni utjehe i duhovne radosti.

Svetišta Majke Božje okupljaju sve više vjernika. To su uistinu lječilišta dušâ, ali zato su potrebni brojni, dobri, savjesni i revni ispovjednici. Rado vodite svoje vjernike u Mariju Bistricu, Trški Vrh, Lobor, Kamensko, Voćin, Kutjevo, Pleternicu, Molve, Kutinu, Dol i druga Gospina svetišta. Međutim, plod tih hodočašća ovisi o ispovjednicima.

Odlučili smo stoga za sva velika proštenja u hrvatskom narodnom marijanskom svetištu u Mariji Bistrici pozvati u pomoć jednog ili dvojicu svećenika iz svakog dekanata nadbiskupije, da bi se uz svećenike hodočasnike našlo kroz te dane što više ispovjednika na raspolaganje hodočasnicima. Svećenici susjedi će zamijeniti te svećenike u njihovim župama u to vrijeme. Moramo to učiniti iz ljubavi prema tisućama hodočasnika da smire svoju savjest Božjim oproštenjem i da ne osjete prevelike teškoće kako bi došli na red za ispovijed. Molim i redovničke poglavare da daju na raspolaganje što veći broj ispovjednika prema svojim mogućnostima.

Drugi vatikanski sabor potiče svećenike na ispovijedanje vjernika kad u Dekretu o službi i životu svećenika piše da se svećenici "sjedinjuju s Kristovom nakanom i ljubavlju kad podjeljuju sakramente. A to na poseban način ostvaruju onda kad su u službi sakramenta pokore te se potpuno i uvijek pokazuju spremnima podjeljivati ga kad god to vjernici s razlogom zatraže." (PO br. 13).

Red pokore pak stavlja na srce ispovjedniku da mudro izvršuje sudačku službu i brižno stječe potrebno znanje (br. 10.a). "Primajući raskajana grešnika i vodeći ga k svjetlu istine, ispovjednik vrši očinsku službu, ljudima razotkriva Srce Očevo, i odrazuje sliku Krista Pastira. Neka ima na pameti da mu je povjerena služba Krista koji je za spas ljudi sa svim milosrđem izvršio djelo otkupljenja, a svojom je snagom nazočan u sakramentima" (br. 10.c).

Dobra ispovijed je nenadoknadiv uvjet duhovne obnove. Potičite vjernike da pristupe na Gozbu Jaganjca kad su po sudu ispravne

savjesti uvjereni da nemaju teškoga grijeha na duši; ipak treba poštivati njihovu slobodu i uvijek im dati priliku da se ispovijede. Dobra ispovijed uvijek umnaža milost u duši, makar pokornik nema teškoga grijeha. Dobra ispovijed jača volju, čini savjest budnom, učvršćuje u dobrim odlukama; dobra ispovijed odgajala je sve svece i svetice Crkve. Ona će sačuvati mlade; ona će liječiti naše obitelji; ona će nam osigurati dobre svećenike i redovničke kandidate; dobra ispovijed umnažat će svetost naših redovnica i redovnika; dobra ispovijed spasit će dušu našega naroda da živi od duhovnih vrednosti istine, pravednosti i poštenja.

Draga braćo svećenici, i sami se rado i često ispovjedajte! Dobar ispovjednik je vaš najveći prijatelj. Dobra ispovijed će biti trajni izvor snage u vašim brigama, tjeskobama i teškim odgovornostima. Vaša osobna ispovijest neka bude vaša česta radost i utjeha.

Započinjemo našu veliku euharistijsku obnovu. Tu će obnovu velikim dijelom promicati dobri i revni ispovjednici; uz njih svi oni, maleni i veliki, mladi i stari, zdravi i bolesni, koji budu molili i adorirali pred Prisutnim Isusom u Euharistiji. Ti molitelji će zazivati Božji blagoslov na one koji budu teološki razmišljali, propovijedali i vodili taj sveti pothvat naše obnove. Draga braćo svećenici! Ustrajte! Tako ste potrebni, nenadoknadivo potrebni svome narodu! Molite! Ovo je vrijeme molitve.

A sada, draga moja braćo i sestre u Isusu Kristu, svima vam od srca želim sretan Uskrs! Po zagovoru presvete Bogorodice i naše Majke Marije molim vam od Oca, bogata milosrđem, duboku uskrsnu radost kakvu može osjetiti samo s Bogom pomiren čovjek.

Usuđujem se ponoviti vama svima, i dalekima, poticaje apostola Pavla upućene njegovim dragim Filipljanima: "Bog mi je, doista, svjedok koliko žudim za svima vama srcem Isusa Krista! I molim za ovo: da ljubav vaša sve više i više raste u spoznanju i potpunu pronicanju, te mognete prosuditi što je najbolje da budete čisti i besprijekorni za dan Kristov, puni ploda pravednosti po Isusu Kristu - na slavu i hvalu Božju" (Fil 1,8-11).

Svakoga od vas i sve zajedno, vaš život, sadašnjost i budućnost povjeravam majčinskom Srcu Bezgrešne Djevice Marije!

Srdačno pozdravljam sve vjernike, svećenike, redovnice i redovnike zagrebačke nadbiskupije i sve one koji budu imali u rukama ovu poslanicu. Srdačno pozdravljam djecu i mlade, očeve i majke, starce i starice, bolesnike i patnike.

Srdačno pozdravljam sve naše vjernike u domovini i inozemstvu s njihovim misionarima, socijalnim radnicima i suradnicima. Poseban pozdrav upućujem dobrim hrvatskim vjernicima u Južnoj Africi, Australiji i Novom Zelendu, njihovim svećenicima i časnim sestrama. Rado se sjećam pažnje i ljubavi koju su meni i mojim pratiocima za vrijeme našeg posjeta iskazali s toliko dobrote i srca!

Na sve zazivam blagoslov, zaštitu i pomoć Trojedinoga Boga Oca i Sina i Duha Svetoga! Amen.

U Zagrebu, na drugu korizmenu nedjelju, 15. ožujka 1981.

"ZAŠTO ME UDARAŠ?" (Iv 18,23)

"Gospodine, Bože naš, divno je ime tvoje po svoj zemlji, veličanstvom nebo natkriljuješ!" (Ps 8,1)

Draga braćo i sestre u Isusu Kristu!

Dragi vjernici

Hvaljen Isus i Marija!

"Milost vam i mir od Boga, Oca našega, i Gospodina Isusa Krista, koji sam sebe dade za grijehe naše, da nas istrgne iz sadašnjega svijeta opakoga, kao što je volja Boga i Oca našega, komu slava u vijeke vjekova! Amen." (Gal 1,3-5)

1. Korizma je priprava za proslavu uskrsnog otajstva.

Uskrs je središnji blagdan liturgijske godine, kojim Crkva sa zahvalnošću i radošću slavi najveći događaj povijesti spasenja, najveće očitovanje ljubavi Božje prema ljudima, izvršeno u muci i smrti te uskrsnuću Gospodina i Boga našega Isusa Krista. Uistinu, Bog "nas izbavi iz vlasti tame i prenese u kraljevstvo Sina, ljubavi svoje, u kome imamo otkupljenje, otpuštenje grijeha" (Kor 1,13-14).

I ove korizme stanimo pred Isusov križ! Ispitajmo svoju savjest. Iskreno prođimo kroz Božje zapovijedi, svete zapovijedi istine, života i ljubavi, i odgovorimo samima sebi da li je naš život uistinu usklađen s voljom Božjom? Da li se naše unutarnje biće stvarno usklađuje s Božjom zamisli čovjeka?

Čovjek je misao. Čovjek je riječ. Čovjek je djelo. Da li su naše misli, riječi i djela izraz unutarnjeg svjetla u duši? Ili smo okovani zlom i tako udaljeni od Boga i poniženi u samima sebi?

Korizma je uvijek naglašeno vrijeme milosti kad se čovjeku grešniku pruža na osobit način mogućnost da se oslobodi grijeha, da pomiren s

Bogom, s Crkvom i s ljudima ponovno doživi radost spasenja Božjega. Spasenje pak Božje događa se u nama djelotvornom vjerom, zauzetom ljubavlju i potojanom nadom u Gospodinu našem Isusu Kristu, pred Bogom i Ocem našim (usp. 1 Sol 1,3).

Ove korizme sve vas molim, braćo i sestre, da ozbiljno razmislimo o velikom Božjem daru, daru govora; i o velikom ljudskom grijehu, grijehu bogohulne psovke i proklinjanja. Ima i drugih velikih grijeha koje čovjek čini jezikom i protiv Boga i protiv čovjeka.

U Poslanici apostola Jakova čitamo sljedeće misli o govoru i grijesima jezika: "Ako tko u govoru ne griješi, savršen je čovjek, vrstan zauzdati i cijelo tijelo" (Jak 3,2). Ali, kao što malena vatra može zapaliti veliku šumu, tako i jezik može biti uzrok velikog zla. Zato apostol oštrim izrazima upozorava na grijehe jezikom. "I jezik je vatra, svijet nepravdâ jezik je među našim udovima, kalja cijelo tijelo, te, zapaljen od pakla, zapaljuje kotač života... Jezik - zlo nemirno, pun otrova smrtonosnog - nitko od ljudi ne može ukrotiti" (Jak 3,6.8).

Jezik je, uistinu divan dar za dobro, ali i strašna moć za zlo. "Njime blagoslivljamo Gospodina i Oca, njime i proklinjemo ljude na sliku Božju stvorene; iz istih usta izlazi blagoslov i prokletstvo. Ne smije se, braćo moja, tako događati!" (Jak 3,9-10).

Što bi sv. Jakov tek danas napisao o jeziku kad bi slušao bogohulne psovke u našem narodu, tako raširene da to dušu svakog poštenog čovjeka napunja stidom i zalošću.

2. Teologija riječi

"U početku bijaše Riječ i Riječ bijaše u Boga, i Riječ bijaše Bog."(Iv 1,1)

Ljudskom je govoru moguć i teološki pristup kad o njemu razmišljamo u svjetlu Božje riječi.

Bog odvijeka izriče u svojoj beskrajnoj samospoznaji sebe, svoju bit, svoj život i rađa svoju Riječ - osobu Sina koji je jedno s Ocem, u zajedništvu ljubavi - Duhom Svetim koji od Oca i Sina odvijeka izlazi. U toj vječnoj riječi sve je izrečeno, sve je stvoreno. "Sve postade po

njoj, i bez nje ne postade ništa" (Iv 1,3). I čovjek, stvoren na sliku Božju (usp. Post 1,26), izrečen je u riječi Očevoj. Međutim, Bog, u svojoj čudesnoj ljubavi prema ljudima, nije izrekao svoju Riječ samo u sebi, nego ju je izrekao i nama na vidljiv način utjelovljenjem i rođenjem Sina od Presvete Djevice Marije. Isus Krist je, dakle, uprisutnjena Riječ Očeva u povijesti, u zajedništvu s ljudima. Tako je Božja Riječ ponuđena ljudima kao život i svjetlost. Ona daje ljudskoj riječi život; ona ljudsku riječ čini životvornom. Kad se Božja Riječ prelije Duhom Svetim u ljudsku riječ, onda uistinu i ljudska riječ prosvjetljuje čovjeka (usp. Iv 1,9).

Na prvu korizmenu nedjelju uvijek se čita evanđelje o Isusovoj kušnji u pustinji. Sotona je u svoju riječ sakrio laž i prijevaru da zavede Isusa. Isus pak odbija napasnika i odgovara mu: "Ne živi čovjek samo o kruhu, nego o svakoj riječi što izlazi iz Božjih usta" (Mt 4,4).

Čovjek, dakle, treba živjeti od Božje riječi. Ta je riječ prisutna u ljudskom govoru koji priopćuje istinu, podiže klonule, hrabri potištene, opominje grešnike, tješi žalosne. Božja je riječ prelivena u ljudski govor koji odgaja savjest u istini; otkriva Božje i ljudske stvarnosti; upućuje na dobro; naviješta mir; izriče oproštenje i razveseljuje ljudsko srce plemenitom radošću. Božja riječ kroz ljudski govor daje čovjeku ono što mu ne može dati ni posjedovanje moći ni obilje novca ni svi mogući užici tijela. Božja riječ daje vid ljudskom duhu, jer Božja riječ proniče bit stvari i smisao svega što postoji; ona svijetli na putu u vječnu budućnost; ona je most nad bezdanom između neizmjernoga Boga i stvorenoga čovjeka; ona ima moć da ljude pomiruje, smiruje i povezuje u toplo bratstvo sinova Božjih u ljubavi Očevoj. Sve se to događa po ljudskoj riječi kad ona postaje vjerni odjek Božje riječi u srcu čovjeka.

Doista je čudesna moć ljudskog govora. Čovjek svojom riječju izriče sebe i daje ime svim bićima (usp. Post 2,20).

Čovjek je biće koje govori. Govorom priopćuje drugima ono što nosi u sebi. Nitko ne može vidjeti što je skriveno u ljudskom duhu dok čovjek ne progovori. Svu bujnost svoga unutarnjeg života čovjek izriče riječju: što misli i što osjeća; što želi i čemu se nada; čega se boji

i što ga muči; čemu se veseli što ga žalosti; što vjeruje i što ne vjeruje; što ga oduševljava i ushićuje i što ga plaši; riječju je izrečena tajna srca i život duše; cijeli unutarnji svijet čovjekov.

Govorom filozofi priopćuju svoja razmišljanja tražeći odgovore na najdublja pitanja: u čemu je bit stvari i smisao postojanja. Znanstvenici pak riječju prenose svoje spoznaje i otkrića, kao i svoje slutnje, poniruć sve dublje u zakonitost stvari. Pjesniku je potrebna riječ da izrazi doživljaj svoga unutarnjeg nadahnuća, bilo ono u malenom cvijetu ili u zvijezdama, bilo u pogledu djeteta ili u ponorima duše.

Riječ je, dakle, otvoreni prozor ljudskog duha da se u njemu vidi svjetlo ili mrak.

Sve biblioteke svijeta, svi televizijski i radio-prijenosi, svi filmovi, svi ljudski susreti i skupovi ispunjeni su govorom. Koliko ima u svim tim riječima svjetla, a koliko tame? Primjena električne energije i tehnički napredak omogućuju ljudima da svoju riječ priopće tiskom, glasom, slikom cijelom svijetu.

3. Svjetlost ljudske riječi u odnosu prema Bogu

"Zahvaljujte Gospodu, jer je dobar, jer je vječna ljubav njegova."(Ps 118,1)

Čovjek neke stvari bolje razumije ako ih razmišlja iz svoje vlastite stvarnosti. Čovjek je kao osoba uvijek u odnosu s drugim osobama. Taj odnos može biti: prijateljstvo ili neprijateljstvo; poštovanje ili prezir; ljubav ili mržnja: Taj odnos može biti i potpuna ravnodušnost i nezanimanje za čovjeka. Svaki normalan čovjek želi da mu drugi budu dobrohotni, prijateljski naklonjeni, da ga susreću s poštovanjem. Svaki je čovjek osjetljiv na svoje ljudsko dostojanstvo. To je sigurno. Stoga, što god očekuje od drugih u odnosu prema sebi, duguje i drugima u odnosu prema njima.

Bog, stvoritelj čovjeka, hoće i zapovijeda da odnosi među ljudskim osobama budu doista odnosi ljubavi, poštovanja, pravednosti i istine. Ti se odnosi među ljudima izražavaju i grade govorom. Kakve su riječi, takvi su i odnosi. Zle riječi ne mogu graditi dobre odnose.

Ako je tako u odnosu čovjeka prema čovjeku, onda je tako i u odnosu čovjeka prema najvišem i najboljem biću, prema Bogu. Bog je u najsavršenijem i najpotpunijem smislu osobno biće. On je apsolutno biće. Stvoritelj svega vidljivoga i nevidljivoga! Svemu daje život, dah i sve (usp. Dj 17,25). Bog želi s čovjekom osobno prijateljstvo. Odnosi se prema njemu kao najbolji otac prema ljubljenome sinu. On pretječe čovjeka ljubavlju. Vječnom nas je ljubavlju ljubio.

Nije li onda dostojno i pravedno da i čovjek sa svoje strane prihvati tu Božju ljubav i uzvrati poštovanjem? Bog uistinu ima pravo da od svoga stvorenja bude poštivan. Štovanje Boga uzvisuje čovjeka samog na najviše dostojanstvo. Ljubav prema Bogu je najčistije svjetlo ljudske duše. Ta ljubav tako mijenja čovjeka da se iz ljudskog duha odrazuje Božja dobrota i ljepota. Odnos prema Bogu "u duhu i istini" (usp. Iv 4,23) temeljni je odnos svih osobnih čovjekovih relacija.

Kad čovjek mirno razmišlja o Božjim djelima i Božjem biću, u njemu se dahom Duha rađa divljenje, zahvalnost, radost. I tada započinje radosni razgovor s Bogom. U taj razgovor čovjek ulaže i svoj razum, i svoje srce, i svoju slobodu. To je izrečno u onoj riječi Evanđelja: "Ljubi Gospodina, Boga svojega, svim srcem svojim, i svom dušom svojom, i svim umom svojim!" (Mt 22,37).

Sveto pismo nam na mnogo mjesta donosi zahvalne kliktaje duše Bogu. Psalmist pjeva: "Dobro je slaviti Gospodina, pjevati imenu tvome, Svevišnji; naviještati jutrom ljubav tvoju i noću vjernost tvoju... Obradovao si me djelima svojim, Gospodine, kličem zbog djela ruku tvojih. Kako su silna djela tvoja, Gospodine, kako duboki naumi tvoji!" (Ps 92,22-3.5-6).

Nije li duša Blažene Djevice Marije najljepše izrazila svu zahvalnost stvorenja Stvoritelju svojom pjesmom: "Veliča duša moja Gospodina, klikće duh moj u Bogu, mome Spasitelju, što pogleda na neznanost službenice svoje... Jer velika mi djela učini Svesilni, sveto je Ime njegovo!" (Lk 1,46-49).

Svaki dan molimo u molitvi Gospodnjoj: Sveti se ime tvoje!

Uistinu, molitva je najplemenitiji ljudski govor. Molitva je prava duhovna veličina čovjeka. Molitvom čovjek ponire u neistražive dubine Božje. Molitva je radost srca, ushićena blizinom Božjom, prisutnošću Božjom - osobito u Euharistiji. Molitva je srž bića otvorenog pred Bogom koji ljubi i spašava svoje stvorenje, dižući ga iz njegove tame u svoje svjetlo. Molitvom čovjek povjerava Bogu i svoje patnje; priznaje i svoje grijehe.

4. Tama ljudske riječi u odnosu prema Bogu

Ne izusti uzalud ime Gospodina Boga svoga! (Usp. Izl 20,7)

Tom svjetlu ljudske riječi u odnosu prema Bogu stubokom je protivna mračna riječ, puna paklenog mraka, a to je psovka, bogopsovka, hula. Bogohulna je i ona ljudska riječ koja Boga niječe i namjerno ide za tim da u drugima, posebno u mladima, ubije vjeru u Boga. Nije li i time izražen prezir Boga. Nije li i time izražen prezir Boga kad se njegovo ime uporno piše malim slovom? Međutim, bogopsovka ubija vjeru u Boga. Nisu li psovači oduzeli svaku vrijednost Bogu? Ako maleni već od djetinjstva često slušaju psovku protiv Boga, Isusa Krista, Majke Božje i svih svetinja, u njima se stvara raspoloženje protiv Boga. Žive u ozračju zagađene i otrovne atmosfere iz koje je isključeno sve uzvišeno, sveto i dobro. Udišu psovku. Ako je kultura plod plemenitih nastojanja ljudskog duha, onda je psovka negacija svake kulture. Kakav je čovjekov govor, takva je i njegova kultura. Kultura duha je nemoguća bez kulture srca i savjesti. Kulture pak srca i savjesti nema bez etičkih načela koja čovjeku objektivno određuju kako će ispravno i čovječno živjeti, ponašati se i govoriti.

Pristojno izražavanje spada u čovječnu uljudnost; očituje otmjenost duha. Psovka je, naprotiv, izraz surove duše. To je primitivizam najgore vrste. Psovači su bezobzirni. Oni ne poštuju ni Boga ni ljude. Kad bi barem ljude poštivali, imali bi obzira prema onim ljudima kojima je Bog svetinja.

Kad na ulici, u domu, na putovanju slušamo psovku, prenosimo se duhom u Jeruzalem na onaj Veliki petak kad je Isus Krist bio predan u ruke grešnika da ga izmuče svim mukama koje je pakao nadahnuo.

Primivši zaušnicu na noćnom ispitivanju pred Kajfom, Isus je postavio pitanje surovom stražaru: "Ako sam krivo rekao, dokaži da je krivo! Ako li pravo, zašto me udaraš?" (Iv 18,23).

Ne postavlja li naš Presveti Bog to pitanje svakom psovaču? "Zašto me udaraš?" Ali to nije samo jedan psovač. To je mnoštvo. Mnogo, mnogo veće od onog mnoštva koje je, nahuškano od lažnih tužitelja i nepravednih vođa, vikalo na Veliki petak: "Raspni ga!" (Iv 19,15).

Kad bismo skupili sve psovače iz hrvatskog naroda na jednu poljanu, kako bi ta poljana morala biti velika! Koliko bi to bilo mnoštvo! I kad bismo sve te psovače čuli najednom kako psuju, kakva bi to bila užasna vika. A psuje se na poslu i u zabavi, u prijateljskom susretu i u svađi, u veselju i u žalosti, u sreći i nesreći. Mnogi ljudi kao da više ne mogu iz svoga govora isključiti to bogohulno izražavanje. Mnogi su prema tom velikom grijehu uopće izgubili etičku svijest i sasvim ubili savjest.

Ne ulazimo ovdje u analizu svijesti da li je uistinu svaka psovka izrečena s punom sviješću njezina zla. Neki kažu da ništa ne misle i da im je to navika. Ako netko psuje iz navike, kriv je što ne čini ništa da se oslobodi te navike; kriv je što je sablazan za druge i poticaj na isti način izražavanja; krvi je što zagađuje zrak našeg života i naše kulture. Ne može se živjeti u zlim navikama bez moralne odgovornosti. Ako bi netko vrijeđao osobe na visokim položajima u društvu, išao bi u zatvor. Ništa mu ne bi vrijedila isprika da mu je to navika.

A koga bismo sve mogli vidjeti u toj gomili psovača? Mogli bismo vidjeti ljude iz svih slojeva i svih uzrasta pučanstva: neuke i intelektualce; siromašne i bogate; muževe i žene; mladiće i djevojke. Ako je naša atmosfera nabijena psovkom, ne čudimo se da među psovačima ima i djece. Već i maleni psuju. Nije ni čudno, ako su možda već u svojoj obitelji prije čuli psovku nego molitvu; ili možda često čuju hule na Boga i na sve sveto, a nikada ne čuju molitve. Na taj mračni ljudski govor mislio je i Isus onda kad je rekao: "Onome, naprotiv, tko bi sablaznio jednoga od ovih najmanjih što vjeruju u mene, bilo bi bolje da se o vrat objesi mlinski kamen pa da potone u dubinu morsku" (Mt 18,6).

Strašno je i to da ta prljava poplava psovke nalazi već tu i tamo mjesta u sredstvima javnog priopćavanja i ispričava se "slobodnim umjetničkim izražavanjem". Jadna umjetnost i jadna kultura!

Psovka je sramota za cijeli hrvatski narod. Psovka je grijeh protiv Boga i čovjeka. Naš lijepi hrvatski jezik je uprljan, obeščašćen u tolikoj mjeri da prema tome ne može ostati ravnodušan ni jedan čovjek dobre volje, makar i ne bio vjernik.

5. Svjetlo u tami

"Hvalit ću te, Gospode, Bože moj, svim srcem svojim, slavit ću ime tvoje dovijeka." (Ps 86,12)

Kako se boriti protiv psovke? U tami treba paliti svjetlo. Svi koji vjeruju i koji ne vjeruju, a stalo im je do dostojanstva, kulture i ugleda svoga naroda, morali bi nastupati protiv toga zla; svaki u svojoj sredini.

Psovači znaju biti nasilni i bezobzirni. Stoga nije lako naći prikladnu riječ da ih se upozori na javnom mjestu a da ih se ne izazove na još veće hule. Zato se događa da i dobri vjernici šute na psovku. Kojiput će možda razboritost savjetovati šutnju da se ne izazove veće zlo. Ali pak, koliko puta bi prijateljski savjet, upućen makar i nepoznatom čovjeku, ugasio vatru psovke! Nikako pak ne možemo biti ispričani ako je psovač naš znanac, a pogotovo ako psuje u našoj kući, pred našom djecom, za našim stolom i na našem poslu. Tada svakako treba nastupiti u obranu Božje časti i svog uvjerenja i ljudskog dostojanstva i same kulture. Treba upozoriti strpljivo i pažljivo, ali odlučno i jasno.

Ako se nalazimo u takvim okolnostima da doista ne možemo uspješno odvratiti psovača od njegove hule, ipak uvijek nešto možemo učiniti. Možemo u sebi izraziti svoje poštovanje i ljubav Bogu molitvom. Možemo moliti za obraćenje psovača i oproštenje za njega od Božjeg milosrđa. Možemo u duši reći: Moj Bože, vjerujem u tebe i ljubim te u ime ovog nesretnog brata ili sestre! Moj Isuse, milosrđe! Blagoslovljen budi Bog! Blagoslovljeno njegovo sveto Ime! Blagoslovljen Isus Krist, pravi Bog i pravi čovjek! Blagoslovljena Presveta Djevica Marija! Itd. ... Ljubav će vam nadahnuti pravu riječ.

Tako ćete poput Veronike na križnom putu otrti s Isusova lica znoj, krv i pljuvačku. Tako ćete uz Presvetu Majku Isusovu stati, usred mnoštva psovača, kraj Isusova križa kao prijatelji. Stat ćete na Božju stranu. Neka među vjernicima ponovno oživi naš stari kršćanski pozdrav: Hvaljen Isus i Marija! I to će biti lijek protiv psovke.

Ako se iz ove naše lijepe domovine, obdarene tolikim Božjim darovima: mora i planina, rijeka i jezera, šuma i njiva, diže prema nebu odvratni zadah tolikih bogopsovki svakog dana i svake noći, neka se u isto vrijeme iz mnoštva vjernih i plemenitih duša diže i miris molitve, zahvaljivanja i kajanja. Prikazujmo pobožnost križnog puta za obraćenje psovača!

U Zagrebu i u nekim drugim gradovima Hrvatske razvija se jedna pohvalna inicijativa. U određenoj crkvi (u Zagrebu je to crkva sv. Katarine) svakog 15. u mjesecu obavlja se sat adoracije pred Presvetim kao zadovoljština za grijehe psovke i za obraćenje psovača. Neka bude veće mnoštvo onih koji mole nego onih koji psuju! Neka se u mnoštvo Božjih prijatelja i molitelja uključe patnici i bolesnici, djeca i mladi, očevi i majke, starci i starice, a posebno sve osobe duhovnog poziva: svećenici, redovnici, redovnice!

Nikada se ne smijemo pomiriti sa zlom! Ne smije nam biti svejedno da li ćemo biti psovačka gomila ili molitveni zbor, raspjevan ljubavlju prema Bogu.

Osobno, u obitelji, u liturgijskim slavljima pjevajmo hvalu Bogu da zaustavimo prokletstvo i baštinimo blagoslov.

"O ljubavi Gospodnjoj pjevat ću dovijeka, kroza sva koljena vjernost ću tvoju naviještati!" (Ps 89,2).

6. Svjetlost ljudske riječi u odnosu prema čovjeku

"Pravednikova usta rađaju mudrošću..." (Izr 8,31)

Čovjek je od svog najranijeg djetinjstva otvoren da primi riječ. Riječ odgaja čovjeka. Što će se događati u samom čovjeku i kakav će biti njegov rast, mnogo ovisi o tome kakvi sadržaji govorom ulaze u njegovu dušu. Dijete je okruženo govorom odraslih. Taj govor unosi u njegovu

svijest određene pojmove, spoznaje i poticaje. Blago djetetu ako raste u svjetlu dobre riječi, ako je okruženo pravednim i mudrim odgojiteljima. Sveto pismo je na mnogo mjesta puno pohvala pravednicima koji ulijevaju dobro u duše drugih. Tako u Izrekama čitamo: "Pravednikov je jezik odabrano srebro... Pravednikova su usta hrana mnogima... Pravednikove usne znaju što je milo..." (Izr 8,20.21.32).

U odgoju dječje psihe i savjesti potrebna je postupnost i osjetljivost za nježne titraje dječje duše koju treba okružiti pažnjom i istinom, ljubavlju i dobrotom. Dijete, također, nosi u sebi i loše sklonosti. Sklono je da bude sebično, osvetljivo, nasilno. Stoga ga treba riječju i primjerom podizati u svijet dobra, nesebičnosti, plemenitosti.

Iz toga je vidljivo kako je vjeronauk i vjerski odgoj neophodan i blagotvoran za čovječni rast djeteta; tako ga osvjetljuje Božja riječ.

Svi koj okružuju djecu, počevši od roditelja, dužni su ozbiljno i iskreno postaviti pitanje svojoj savjesti: što pred djecom govore? kakve pouke daju? Poslušajmo opet pouku Duha Svetoga: "Čuvajte jezik od opakih riječi, jer i najtajnija riječ nije bez učinka, a lažljiva usta ubijaju dušu" (Mudr 1,11).

Međutim, i odrasli ljudi žele biti okruženi svjetlom dobre riječi. Draga im je uvijek dobra materinska riječ; cijene mudar očev savjet; rado čuju dobrohotnu riječ brata i prijatelja. Obično dugo pamte riječi koje su ih utješile, ohrabrile i poučile. Ne mogu zaboraviti svjetlo one riječi koja ih je zaštitila i branila kad su bili nepravedno okrivljeni i progonjeni. Neizbrisivo im ostaju u sjećanju dobri odgojitelji koji su darivali najbolje sadržaje svoje duše. Draga im je i ona riječ koja raspoloži za iskreni smijeh; nikoga ne povrijedi, a svakoga razvedri. "Tako je i riječ dragocjenija od milodara" (Sir 18,16).

7. Tama ljudske riječi u odnosu prema čovjeku

"Ne svjedoči lažno na bližnjega svoga." (Izl 20,16)

Dobra riječ u istini i ljubavi gradi dobre odnose među ljudima. Zla, klevetnička, lažna riječ ih razbija. Tako čovjek može biti svojim govorom graditelj ili rušitelj.

Kolike sukobe izazivajù zle riječi već u obitelji! Kolike napetosti među susjedima i suradnicima. Zli govori razbijaju zajedništvo u malim i velikim zajednicama; u narodu i među narodima; u Crkvi također.

Ocrnjivanje, klevete, ogovori, zlobna tumačenja tuđih djela i podmetanje krivih nakan, krive optužbe i lažna svjedočanstva, izvrtanje činjenicâ protivno istini, zavodništvo, bestidni razgovori, huškanje na mržnju, podvale, naduto hvalisanje na račun pravednosti, sve su to mračni govori; izviru iz mračne duše. Isus govori u Evanđelju: "Ta iz srca izviru opake namisli, ubojstva, preljubi, bludništva, krađe, lažna svjedočanstva, psovke. To onečišćuje čovjeka..." (Mt 15,19-20).

Ljudski govor, provreo iz ljudske nutrine otrovane nekim zlom ili mržnjom, uvijek je ubilački govor. I takav govor mogu suvremena sredstva priopćavanja raznijeti do kraja zemlje i unijeti u svaki dom i u svako srce. Biblijski je mudrac napisao i ove riječi: "Udarac bičem ostavlja masnicu, udarac jezikom lomi kosti. Mnogi su pali od mača, ali ne toliki kao od jezika" (Sir 28,17-18). Isti sveti pisac kaže, nadahnut Duhom Svetim: "Proklet bio došaptavač i klevetnik, jer uništiše mnoge koji su živjeli u miru" (Sir 28,13).

Zli govori stoje na početku mnogih osobnih i obiteljskih tragedija. Zli govori stoje na početku svih nepravda, sukoba, obračuna, ratova i osveta. Oni obično pale vatre smrti i uništenja. "Požuda tijela, i požuda očiju, i oholost života" (1 Iv 2,16) služe se lažju, laskanjem, prijevarom da dođu do cilja koji odvodi čovjeka u propast. Starozavjetni Propovjednik uočava: "Bog stvori čovjeka jednostavnim, a on snuje nebrojene spletke" (Prop 7,29). Psalmist je opet zapisao riječi silnikâ svoga vremena: "Jezik je naša snaga, naše su usne za nas: Tko nam što može?" (Ps 12,5). Tako to ide kroz povijest.

8. "Čisto srce stvori mi, Bože!" (Ps 51,12)

"Hvalite Boga u Svetištu njegovu, slavite ga u veličanstvu svoda nebeskog!" (Ps 150,2)

Draga braćo i sestre!

Završavamo ovo razmišljanje. Molimo Duha Svetoga da u nama obnovi svoje darove kako bismo se za uskrsna slavlja pripremili uistinu

čistom dušom. U našoj uskrsnoj ispovijedi, uz ostalo, posvetimo posebno pažnju i našim prekršajima Božje volje govorom. I na tom području potrebno je iskreno obraćenje.

Ovih godina želimo u cijeloj našoj nadbiskupiji, i u cijeloj domovini, provoditi što dublju duhovnu obnovu sve češćim i sve svjesnijim okupljanjem oko Spasitelja našeg Isusa Krista među nama u Euharistiji prisutnog. Pripremamo euharistijske kongrese u svojim župama i dekanatima. Ta slavlja i pobožnosti trebaju nas raspoložiti da cijeli svoj život uistinu kršćanski živimo.

Stoga je važan ispit savjesti o daru govora i o grijesima jezikom!

Cjelokupno pastoralno djelovanje za što bolji uspjeh naše religiozne i duhovne obnove mi na poseban način povjeravamo Presvetoj Majci Božjoj. Stoga usporedo s našim euharistijskim gibanjem ide temeljita priprava cijele naše Crkve za posvetu Prečistom Srcu Marijinu. To znači da želimo od Bezgrešne Djevice i Majke učiti kako se slijedi Isusa, kako se živi po volji Božjoj, kako se ljubi Boga i ljude. To znači da Majku Božju i Majku Crkve želimo uključiti u sav naš pastoralni rad. Sva svoja nastojanja, svoj narod i svoju Crkvu želimo povjeriti njezinoj materinskoj ljubavi i aktivnoj brizi da ona bude uvijek uz nas na strmim i teškim stazama života. Otac je njoj povjerio svoga Sina i s njim sve nas da mi pod njezinim okriljem sigurnije i vjernije slijedimo Isusa!

Stoga i ove korizme iskrenom molitvom i čineći dobro provedimo u život Isusov poziv prve korizmene nedjelje:

"Obratite se i vjerujte Evanđelju!" (Mk 1,15).

Na početku pak korizme čitamo proroka Izaiju: "Ukloniš li iz svoje sredine jaram, ispružen prst i besjedu bezbožnu, dadeš li kruha gladnome, nasitiš li potlačenog, tvoja će svjetlost zasjati u tmini, i tama će tvoja kao podne postati, Gospodin će te voditi bez prestanka..." (Iz 58,9-11).

"Sada, dakle, govori Gospodin, vratite se k meni svim srcem svojim, jer ja sam nježnost sama i milosrđe" (usp. Joel 2,12-13).

Draga braćo i sestre! Svi se raspoložimo da uskrsni Aleluja - hvalite

Gospodina - pjevamo uistinu čistim srcem. Neka dostojno primanje svete pričesti bude Cvjetnica naše duše i uskrsni preobražaj našeg života! "I bit ću vam Otac i vi ćete mi biti sinovi i kćeri, veli Gospodin Svemogući. Dakle, budući da imamo ta obećanja, očistimo se, ljubljeni, od svake ljage tijela i duha te dovršimo posvećenje u strahu Božjem" (2 Kor 6,18;7,1). Ta riječ apostola Pavla Korinćanima vrijedi i za nas, u naše dane.

Od srca želim da po zagovoru Presvete Bogorodice Božja ljubav čuva djecu i mlade, očeve i majke, starce i starice, bolesne i patnike! Neka Bog štiti naše svećenike, redovnice i redovnike da budu uvijek Božji. Sve vas blagoslovio Trojedini Bog Otac i Sin i Duh Sveti! Amen.

U Zagrebu, na prvu korizmenu nedjelju, 28. veljače 1982.

OTKUPLJENJE TIJELA

"Proslavite, dakle, Boga u tijelu svojemu!" (1 Kor 6,20)

1. Crkvi zagrebačkoj u Bogu Ocu i Gospodinu Isusu Kristu milost i mir! (usp. 1 Sol 1,1).

Otkupljenje! U Svetoj godini otkupljenja to će otajstvo biti središnji sadržaj razmišljanja Crkve. Otkupljenje je obećano palom čovjeku u prapočetku. Božjem narodu Sinajskog Saveza naviještano je po prorocima. Pokoljenja su čekala izvršenje Božjeg obećanja. U mračnim zbivanjima povijesti Izraela stalno je svjetlucala nada: doći će Mesija i spasiti nas.

Otkupljenje je Božje djelo, čin neizrecive ljubavi Božje prema ljudima. Taj čin uključuje u sebi otajstvo utjelovljenja Riječi u neoskvrnjenom krilu Djevice Marije, zatim život, smrt i uskrsnuće Isusa Krista - Bogočovjeka, pa dolazak Duha Svetoga. Tako je Bog Trojedini sa svoje strane objavio svoju ljubav i milosrđe ljudima. Križ je znak te ljubavi. Usađen je u tlo Zemlje neiskorjenjivo kao znak otkupljenja. Svjedoči o događaju koji se stvarno dogodio i postao svjetlo Božje u noći svijeta. Obasjava one što sjede u tmini i sjeni smrtnoj (usp. Lk 1,79). "I svjetlo u tami svijetli, i tama ga ne obuze" (Iv 1,5).

Činom otkupljenja ima se nešto dogoditi i događati u samom biću čovjeka. Što? Učinak otkupljenja u čovjeku je novi čovjek; u čovjeku se ponovno uspostavlja slika Božja koja je grijehom obeščašćena, izobličena, čak uništena. Bog ima svoju viziju čovjeka. Ta je vizija zamisao čovjeka na najsavršeniji način izrečena u Isusu Kristu. Isus Krist kao čovjek najsavršenija je objava i ostvarenje Božje zamisli čovjeka. Čovjek grijeha beskrajno je udaljen od te vizije; uronjen u zlo postaje svijet grijeha; u suprotnosti je s Božjom misli i s Božjom

voljom. Otkupljenjem pak postaje svjetlost; uronjen je u Božji život, i Trojedini Bog se uprisutnjuje u njemu kao ljubav i svetost. Čovjek u sebi oslobođen od zla i posvećen Duhom Svetim postaje sin Božji; u njemu nastaje novi svijet, Božji svijet; "Tako, je li tko u Kristu, nov je stvor. Staro minu, novo, gle, nasta!" (2 Kor 5,17). "Tako: u njemu nas sebi izabra prije postanka svijeta, da budemo sveti i neporočni pred njim; u ljubavi nas predodredi za posinstvo, za sebe, po Isusu Kristu..." (Ef 1,4-5). Tako smo u Ljubljenome zamilovani (usp. Ef 1,6).

Otkupljenje se ima dogoditi u cijelom čovjeku. Ono preobražava cjelinu ljudske naravi i ljudskog života; razum i srce; savjest i slobodu; dušu i tijelo, misli, riječi i djela. Cijela ljudska stvarnost ima biti prožeta otkupljenjem. Sav čovjek postaje obnovljen; sav posvećen; sav Božji. Samo tako nastaje novi život.

2. "Težnja je tijela smrt, a težnja Duha život i mir. Jer, težnja tijela... zakonu se Božjem ne podvrgava..." (Rim 8,6.7)

Ako je otkupljen sav čovjek, što to onda znači s obzirom na njegovu tjelesnost? Konstitutivni elemenat ljudske tjelesnosti je seksualnost. "Muško i žensko stvori ih" (Post 1,27). Seksualnost ulazi, dakle, u cjelinu ljudskog bića i u cjelini otkupljenog čovjeka ima biti otkupljena. To znači da seksualnost otkupljenjem ima biti vraćena u svoje dostojanstvo koje joj je namijenio Stvoritelj; ima biti ponovno uspostavljena u onom smislu koji joj je odredio Bog. Ono što je obeščastio grijeh, ima biti obnovljeno milošću. Ono što je bilo u službi smrti, ima biti u službi života, ono što je bilo sredstvo brutalnog egoizma strasti, ima biti posvećeno otkupljenom ljubavlju.

Grijehom je nastao temeljni poremećaj u cjelini ljudskog bića: u duši i tijelu. Razum je otvoren zabludi; srce mržnji; volja se nagnula prema zlu; savjest gubi orijentaciju. Na području tijela seksualnost je nabujala požudom kojoj nije više ništa sveto, ništa vrijedno poštovanja. Seksualna je požuda poput vira povukla čovjeka u dubine strasti koje više ne poznaju granica; izobličuju čovjeka do samih perverzija; ljudsku osobu svode na razinu pukog sredstva da se zadovolji

neobuzdana težnja za užitkom. S pravom kaže Koncil: "Neuravnoteženosti od kojih trpi suvremeni svijet u stvari su povezane s onom osnovnijom neuravnoteženošću kojoj su korijeni u čovjekovu srcu" (Radost i nada, br. 10).

Međutim, baš na području seksualnosti događa se pobuna protiv svake norme koja bi joj stavljala granice; pobuna protiv dostojanstva ljudske osobe; pobuna protiv obitelji; pobuna protiv života. Ta se pobuna silovito diže protiv mladenačke nevinosti i protiv bračne vjernosti; protiv bračne čistoće i protiv začetog, a još nerođenog djeteta. Ta pobuna i u Crkvi navaljuje na celibat i zavjet djevičanstva. Iz neobuzdane seksualne požude rastu zahtjevi potpune slobode na tom području. Tim se zahtjevima daje čak ime "napredak". Stvara se uživalački mentalitet. Grijeh se veliča kao oslobođenje. Izruguju se vrijednosti nevinosti, čistoće, stidljivosti, kojima se seksualnost zaštićuje od obeščašćenja, ljudska se pak osoba čuva u dostojanstvu.

U svijetu životinja seksualnost je regulirana nagonom i ne poznaje zloporaba. Čovjekova seksualnost pak, ako nije regulirana razumom, savješću, svjetlom Božjih normi, postaje požar koji uništava ljudsku osobu i ponizuje je duboko ispod animalnosti. Tu požudu Biblija uspoređuje s ognjem. "Može li tko nositi oganj u njedrima a da mu se odjeća ne upali? Može li tko hoditi po živom ugljevlju a da svojih nogu ne opeče?" (Izr 6,27-28).

Kolika se sredstva troše i zarađuju da bi se raspirivala ta požuda! Velikim dijelom služe joj filmovi, tisak, teorije i ideologije. Pornografija nalazi bogato tržište; prisvaja si čak naziv umjetnosti. Pornofilmovi i pornorevije imaju svoje trgovce i kupce u obilnoj mjeri. Ima novina i časopisa bar s kojom pornografskom slikom samo da se poveća naklada. Golotinja ženskog tijela svuda se nalazi kao mamac za neku prodaju i zaradu. Gdje je veće bogatstvo, viši materijalni standard, tamo je bujnija i seksualna poplava. Svim se sredstvima nastoji javnom mnijenju nametnuti kategorija mišljenja da je seks najvažnija čovjekova preokupacija; najglavniji izvor užitka; neizbježiva i nenadoknadiva potreba; smisao toga kratkotrajnog života. To se odražava u modi i nudizmu. Neke mračne sile imaju u tome svoje ciljeve i račune. Na tu

sasvim lažnu logiku života upozorava i Sv. pismo kad priopćuje takva razmišljanja ljudi ovoga svijeta. U Knjizi Mudrosti čitamo: "Kratkovjek je i tužan život naš... Mi smo djeca pukog slučaja, i kasnije ćemo biti, kao da nikada nismo bili... Pretvorit će se tijelo u pepeo, a duh će se rasplinuti kao lagan zrak... Zato hodite ovamo! Uživajmo dobra sadašnja, koristimo se stvorovima sa žarom mladosti. Naužívajmo se odabranih vina i mirisa, i neka nas ne mimoiđe nijedan cvijet proljetni..." (Mudr 2,1.2.6-7)

Doista, ako je čovjek samo tijelo, ako nema besmrtne duše - kako neki tvrde i u Crkvi, onda takva logika života ostavlja dojam ispravnog zaključivanja. Ako je seksualni odgoj lišen objektivnih moralnih načela i ako prilazi čovjeku bez ikakve duhovne dimenzije i bez svake transcendentne budućnosti, bit će samo poticaj na neodgovorno seksualno iživljavanje; tako se mlada bića odvode u ponor moralne neodgovornosti. Nisu li tisuće i tisuće djevojaka, velikim dijelom maloljetnica, koje su zavedene na seksualna iskustva, a zatim tjerane na pobačaje, žrtve takvog mentaliteta? Što pak to znači za budućnost naroda, promatrano samo u vidu njegove zemaljske egzistencije, ako se tako razori mladost, jasno je svakom dobronamjernom misliocu.

U takvoj su mladosti ubijeni često svi ideali, u njoj olabavi etička ispravnost; gubi moralnu čvrstoću i postaje bezvoljna u vršenju konkretnog životnog poziva.

Neobuzdana seksualna požuda je saveznica smrti. Statistike pokazuju da je u Hrvatskoj u roku od dvadeset godina (1960-1980) izvršeno registriranih 853.141 pobačaja. A koliko je bilo neregistriranih? To je više nego deset Hirošima. Svojevrstan atomski rat već traje; tih, nečujan, u dubini nacionalnog bića. Nerođeni umiru bez jauka; nemaju ni groblja ni spomenika. Neotkupljeno krilo žene postalo je gubilište. To je čak proglašeno njezinim pravom. Neke se ustanove znatno oslanjaju na dohodak od tog krvavog posla. U godini 1980. na sto rođene djece bilo je 75,19 pobačaja. Što to znači i kamo to vodi, jasno je svakom dobronamjernom čovjeku. Nisu li sva ta zla "plod" neotkupljene seksualnosti? Sve je dopušteno ako se ne prizna otkupljenje. Sve je dopušteno ako se odbaci Božji plan s čovjekom;

ako se prezre Božja zapovijed. Božje su zapovijedi samo u prilog čovjeka; nikada protiv čovjeka. Što je pak protivno Božjoj volji, uvijek je protiv čovjeka. "Jer je zapovijed svjetiljka, pouka je svjetlost, opomene stege put su života..." (Izr 6,23).

Povijesna je činjenica da je seksualni razvrat pokopao čitave civilizacije. Ugrožava i ovu suvremenu civilizaciju; u savezništvu je s drogom, alkoholom i nasiljem. Svi koji na bilo koji način pospješuju nemoral, urotnici su protiv čovjeka, obitelji, naroda i čovječanstva. To je specijalni rat protiv života.

"A bludnost i svaka nečistoća ili pohlepa neka se i ne spominju među vama, kako dolikuje svetima!" (Ef 5,3).

3. "Pazite da vas tko ne odvuče mudrovanjem i ispraznim zavaravanjem..." (Kol 2,8)

Na žalost, pojavila su se i u Crkvi mišljenja u prilog suvremenog uživalačkog mentaliteta. Znamo kako se rasplamsala s nekih katedra i u sredstvima društvenog priopćavanja, posebno u bogatom svijetu, kritika enciklike Humanae vitae. Nije dobro prošao ni dokumenat Sv. kongregacije za nauk vjere Persona humana. I u Katoličkoj Crkvi pojavio se pokoji profesor koji je klonuo pod pritiskom suvremenog mentaliteta, učeći ideje koje širom otvaraju vrata požudi. Sociologija je postala "učiteljica" života. Ako se sociološki konstatira da većina ljudi živi protiv principa koje Crkva uči na temelju Objave, onda se odmah stvara zaključak: principe treba promijeniti; Crkva se mora prilagoditi suvremenu čovjeku. To zapravo znači: Crkva ne smije inzistirati na Evanđelju da bi njime obraćala ljude na novi život, nego mora mijenjati Evanđelje u skladu sa životom ljudi. Ali, ako svi griješe, time ipak grijeh ne postaje dobro. Stvoren je mit suvremenog čovjeka; njegova praksa postaje norma; on je toliko "napredan" i prosvijetljen" da su "stare i natražne" vrijednosti za njega neprihvatljive. Zato ih treba mijenjati. Mit suvremenog čovjeka postaje pojam "novog" čovjeka koji je sam sebi dostatan. Toliko je nov da mora raskinuti sa svakom transcendencijom. Bog je mrtav! Čovjek neka živi!

Tako su nedavno u jednoj bogatoj zapadnoj zemlji odjekivale preko radija eterom ovakve misli i poruke jednog "katoličkog" profesora: Crkveno vodstvo "ima neprihvatljiv stav prema svim ženskim problemima", od regulacije poroda do razvoda braka i neshvatljivog stava o prekidu trudnoće. Ta je vijest doprla i u naše strane.

Neshvatljiv je stav toga profesora. Vodstvo Crkve nije gospodar Božje riječi, nego službenik. Stoga ne može mijenjati temeljne principe objave po ukusu svijeta ili na zahtjev onih koji sebe smatraju gospodarima Božje riječi. "Ženski problemi" ne rješavaju se tako da se ženu učini pukim sredstvom uživanja; da je se snizi na razinu stvari; da se seksu daje vrhunska vrijednost kojoj se sve žrtvuje, pa i život ljudske osobe. Ako je to praksa neotkupljenog svijeta, ne može biti načelo otkupljenog čovjeka. To više nije teologija u službi otkupljenja, nego u službi antiotkupljenja. To je teologija širokog puta koji vodi u propast; to je kapitulacija pred duhom ovoga svijeta koji se opire otkupljenju. Dakako, onima koji ne priznaju stvarnost grijeha unatoč njegovih smrtonosnih posljedica, ne treba ni oslobođenje od grijeha. Otkupljenje im je besmisleno.

Ako je netko zahvaćen rakom, badava će mu liječnik sakrivati pogled u stvarnost tvrdeći da nije bolestan. Bolest će učiniti svoje. Tako i teolog koji tvrdi da nema grijeha ni u predbračnom životu, ni u protunaravnoj kontracepciji, ni u rastavi, ni u pobačaju, lažni je prorok koji ne spasava čovjeka za Boga, nego ga kao slijepac slijepca, vodi u propast. Isto tako vodi u propast onaj koji tvrdi da čovjek nema besmrtne duše, makar je protiv te tvrdnje vjera Crkve u objavu Božju, makar je protiv te tvrdnje duboko i intimno uvjerenje čovječanstva. Treba jasno i hrabro reći da su zablude smrtonosne.

Apostol Pavao pisao je Efežanima: "Vi pak ne naučiste tako Krista, ako ste ga doista čuli i u njemu bili poučeni kako je istina u Isusu: da vam je odložiti prijašnje ponašanje, starog čovjeka, koga varave požude vode u propast, a obnavljati se duhom svoje pameti i obući novoga čovjeka, po Bogu stvorena u pravednosti i svetosti istine" (Ef 4,20-24).

Kad se u svijetu pojavio Otkupitelj, naišao je na otpor. Taj je otpor bio nesmiljen; odveo je na križ našega Spasitelja. Nije onda čudno da i njegova Crkva nailazi na otpor kroz svoju povijest kad iznosi pred svijet Božju objavu o čovjeku i Božje zahtjeve o dostojanstvu ljudskog života. Svijet grijeha uvijek se buni, jer bi morao raskinuti "slatke", makar ubitačne, okove grijeha. Bili su suočeni s moralnim truležom svoga vremena, ali nisu propovijedali kapitulaciju, nego novu, Božju sliku čovjeka. Jasno su objavili ljepotu nevinosti, bračne čistoće i vjernosti; u Božje su ime odlučno zahtijevali nerazrješivost braka i svetost bračne ljubavi. Znali su da je i čovjekova seksualnost otkupljena i ima svoje dostojanstvo. Sav je čovjek otkupljenjem uzdignut u Božji svijet; sav je oslobođen staroga ropstva. Zato su neke ideje nepomirljive s Evanđeljem!

"Čuli ste da je rečeno starima: Ne čini preljuba. A ja vam kažem: Tko god s požudom pogleda ženu, već je s njom učinio preljub u srcu" (Mt 5,27-28).

Apostol Pavao piše Kološanima, nakon što su prihvatili otkupljenje i uzvjerovali ljubavi (usp. 1 Iv 4,16): "...Svukoste staroga čovjeka s njegovim djelima i obukoste novoga, koji se obnavlja za spoznanje po slici svoga Stvoritelja" (Kol 3,9-10). Samo otkupljeni čovjek je novi čovjek. Čovjek prošlih vremena i današnji čovjek, ako nije otkupljen, ako nije iz tame prenesen u svjetlost (usp. Kol 1,13), ostaje stari čovjek. Ništa tu ne mijenja ni napredak znanosti ni moć tehnike. Dakako, oni koji povlađuju starom čovjeku, rado su slušani; dobivaju široki publicitet; postaju "veliko" ime. Tu je psihologiju staroga čovjeka dobro poznavao apostol Pavao kad na nju upozorava pišući Timoteju: "...Doći će vrijeme kad ljudi zdrava nauka neće podnositi, nego će sebi po vlastitim požudama nagomilavati učitelje kako im godi ušima; od istine će uho odvraćati, a bajkama se priklanjati" (2 Tim 4,3-4).

4. "Da, nekoć bijaste tama, a sada ste svjetlost u Gospodinu: kao djeca svjetlosti hodite... (Ef 5,8)

Otkupljenje je Božji lijek svijeta: istinom, svetošću, novim životom

Crkva mora pružati svijetu taj lijek. Ne može nikomu za volju od toga odustati. Istina se ne smije prešutjeti. Svjetionik se ne smije ugasiti. Otkupljenje je uvijek rađalo svjedoke. To je njegova plodnost i danas. Svjetlost je vidljiva u tami. Posebno svjedočanstvo plodnosti otkupljenja uz tolike svece i pravednike jesu oni muževi i žene koji su kroz povijest Crkve sve do naših dana, "poradi kraljevstva nebeskoga" (Mt 19,12), birali svjesno stanje celibata ili zavjeta djevičanstva. Oni su na osobit način znak otkupljene seksualnosti. Djevičanski Bogočovjek htio je da u njegovoj Crkvi, dok je još hodočasnica na putu u apsolutnu, uskrsnu budućnost, bude vidljivih svjedoka te budućnosti, te eshatološke nade. Uskrsnućem će biti savršeno i potpuno dovršeno otkupljenje i čovjekova tijela. U proslavljenom tijelu spolnost više neće imati zemaljske svrhe. Zato je Isus rekao saducejima, "koji vele da nema uskrsnuća": "U zabludi ste jer ne razumijete Pisma ni sile Božje. Ta u uskrsnuću niti se žene niti udavaju, nego su kao anđeli na nebu" (Mt 22,23.29-30).

Tu budućnost sada u Crkvi svjedoče djevičanske duše. Vjerne nadahnuću Duha Svetoga, jačane silom Božjom, ne osjećaju se nimalo prikraćene ni osiromašene. Naprotiv, dokazuju posebnu plodnost otkupljenja još širom ljubavlju koja ih oslobađa za veću velikodušnost prema Bogu i ljudima. Ti su muževi i žene djevičansko lice Crkve. Slijede djevičanskog Isusa i njegovu djevičansku Majku. Tjelesna njihova nepovredivost izražava bogatstvo djevičanske duše i neopozive pripadnosti Bogu. Kolike su svete djevice Crkve svoje djevičanstvo spašavale cijenom mučeništva! Bilo ih je i u hrvatskom narodu u prošlosti i u našem vremenu.

Ti muževi i žene su i poziv mladima i oženjenima da žive dostojno otkupljenja. Predbračna čistoća i bračna čistoća također plodnost su otkupljenja. Nevini mladići i djevojke plod su otkupljenja. Bogatstvo su Crkve. Blagoslov su za narod. Nosioci su svijetlije budućnosti. To su slobodne ljudske osobe koje snagom Duha Svetoga pobjeđuju staroga čovjeka u sebi i svijet grijeha oko sebe. To su ljudi jake slobode koji ne padaju pred mitovima i idolima ovoga svijeta; gospodari su požude, a ne robovi. Otkupljenje uzdiže i bračne drugove u novo poimanje ljubavi

i seksualnosti. Snaga Duha Svetoga očituje se i u njihovoj čistoći koja čuva dostojanstvo osobe i pročišćuje ljubav; liječi je od svakog egoizma. "Sve mogu u Onome koji me jača" (Fil 4,13).

Neki su se protiv takvog poimanja seksualnosti pozivali čak i na Drugi vatikanski sabor. Međutim, Sabor nije zanijekao nijedne objavljene istine, nijednog moralnog principa. Dao je tome posebne naglaske. "Božja riječ poziva više puta zaručnike i supruge da hrane i njeguju čistom ljubavlju zaruke, a nerazdijeljenom i proćućenom ljubavlju brak... Tu ljubav se Gospodin udostojao iscijeliti, usavršiti i uzdignuti je posebnim darom svoje milosti i ljubavi... Daleko dakle nadvisuje puku erotičku privlačnost koja, budući da se uzima egoistički, brzo i bijedno iščezava.

"Mladež treba na vrijeme i na prikladan način poučiti - i to najbolje u krugu obitelji - o dostojanstvu bračne ljubavi, njezinoj zadaći i njezinu izražaju: tako odgojeni u čistoći, moći će u svoje vrijeme nakon čestitih zaruka poći na vjenčanje" (Radost i nada, br. 49). Ako ima problema, oni se ne rješavaju zabludom, nego istinom! Pošast rastava ima najvećim dijelom svoj uzrok u erotičkoj slobodi za vrijeme mladosti.

Dragovoljno prihvaćanje beženstva (celibata i zavjeta djevičanstva) Sabor smatra darom Božjim. "Budući da su evanđeoski savjeti Bogu posvećene čistoće, siromaštva i poslušnosti osnovani na Gospodinovim riječima i primjerima i preporučeni od Apostolâ i Otaca, od učitelja i pastira Crkve, Božji su dar, koji je Crkva primila od svoga Gospodina i po Njegovoj ih milosti uvijek čuva" (Svjetlo naroda, br. 43). Za taj je poziv naš Spasitelj rekao. "Ne shvaćaju toga svi, nego samo kojima je dano... Tko može shvatiti, neka shvati!" (Mt 19,11.12).

5. "Ako me tko ljubi, čuvat će moju riječ..." (Iv 14,23)

Crkva mora imati uvijek potrebnu hrabrost i odlučnost da u svakom vremenu i svakom čovjeku propovijeda Božju viziju čovjeka i života. I onda kad je etiketiraju da je natražna, konzervativna; i onda kad joj predbacuju da nije sposobna za dijalog sa svijetom; i onda kad je čak

optužuju da je protiv čovjeka, njegove sreće i njegova napretka. Nisu li i našega Gospodina nazvali zavodnikom i neprijateljem naroda! Ni apostoli nisu bolje prolazili! Kad je govor o čistoći, o otkupljenoj seksualnosti, mnogi zatvaraju uši da ne čuju taj tvrdi govor. Dogodilo se to i apostolu Pavlu, sužnju radi Evanđelja. "Kad Pavao stade raspravljati o pravednosti, uzdržljivosti i budućem Sudu, Feliks uplašen reče: 'Zasad idi, a kad nađem vremena, pozvat ću te'" (Dj 24,25).

U ovoj Svetoj godini otkupljenja, mi sinovi i kćeri Crkve, posebno pak biskupi i prezbiteri, poslani da u ime Božje donosimo ljudima dar otkupljenja, moramo ozbiljno razmisliti i te teme. Blatna poplava preplavljuje naš narod i svijet. Seksualna raspuštenost - bludnost - čini slijepim duh za Božje stvarnosti. Ubija savjesti. Mi ne smijemo kapitulirati pred tim događajem. Izdali bismo Boga i čovjeka. Moramo imati hrabrosti govoriti o čistoći, premda je ta riječ već izašla iz upotrebe suvremenog govora. Međutim, čisti znaju za radost čistoće i neće se ustručavati o tome govoriti. Mladi će shvatiti da ne mogu prihvatiti otkupljenje ako se ne odluče za čist život. Oni će se uvjeriti da je nevino srce uvijek otvoreno otkupitelju. Baš tu možemo primijeniti riječi Spasiteljeve: "Blago čistima srcem, oni će Boga gledati!" (Mt 5,8).

O svemu tome treba voditi računa u katehezi, u homiliji, a osobito u ispovjedaonici. Propusti u toj stvari mogu biti suradnja u zlu i svetogrđima. Krive pak ideje su teška krivnja protiv otkupljenja. Upropastiteljima i upropaštenima reći će Otkupitelj čovjeka. "U zabludi ste!" Ako je masovna pričest posljedica zavedene savjesti, onda to nije pričest otkupljenja; lijek mrtvima ne koristi.

U Svetoj godini otkupljenja uz Euharistiju sakramenat pomirenja dolazi u središte pažnje. Samo dobrom ispovijedi događa se u čovjeku grešniku otkupljenje. Iskrenost, kajanje, odluka elementi su obraćenja, a bez takvog raspoloženja nema oproštenja.

Euharistija je hrana čistih duša! Jakost je za život čistoće.

Molitva, sakramenti, razmišljanja Božje riječi, izbjegavanje bližnje grešne prigode, sve su to uvjeti da slabi čovjek može živjeti čudesnu ljepotu otkupljenja. Duh treba hraniti istinom i jačati milošću, pa će mu i tijelo biti otkupljeno za slobodu kojoj se raduju djeca Božja.

Ovim razmišljanjem sigurno nije iscrpljen sav sadržaj teme, ali upućuje na bitno. Posebno preporučam da se u pripravi za brak proučava s mladima Pobudnica sv. oca Ivana Pavla II. o obiteljskom zajedništvu: Familiaris consortio (1981).

Uprimo pogled, molitveni pogled u Djevičanskog Otkupitelja! On je svjetlost. Njegova Djevica Majka Marija na najsavršeniji način odrazuje svojim nepovrijeđenim djevičanstvom svjetlost svoga Sina. Slijedili su ih i slijede ih mnoštva čistih mladića i nevinih djevojaka; dostojnih očeva i pobožnih majki; Bogu posvećenih osoba u celibatu i zavjetu čistoće! Kako ne spomenuti posebno djevice i mučenice! To su ideali koji raspršuju tamu zabluda i svjetlo su savjestima. Imajmo hrabrosti da s odvažnom slobodom gradimo bolji svijet čistoće i nevinosti! To je zapovijed Božja! To će biti plod otkupljenja. "Pođite dakle i učnite mojim učenicima sve narode... učeći ih sve što sam vam zapovjedio" (Mt 28,29.20).

6. "Kao što ti mene posla u svijet, tako i ja njih poslah u svijet" (Iv 17,18)

I apostoli podoše! Na svršetku ovog razmišljanja dajmo njima riječ!

Apostol Petar pisao je vjernicima raseljeništva u Pontu, Galaciji, Kapadociji, Aziji i Bitiniji: "Vi se oboružajte istim mišljenjem... da vrijeme što vam u tijelu još preostaje proživite ne više po ljudskim požudama, nego po Božjoj volji. Dosta je, uistinu, što ste u prošlom vremenu vršili volju pogana, hodeći u razvratnostima, požudama, pijančevanjima... i bezakoničkim idolopoklonstvima. Stoga se čude što se ne slijevate u tu istu rijeku raskalašenosti, te proklinju. Polagat će oni račun Onomu tko je već spreman suditi žive i mrtve" (1 Petr 4,1.2.5).

"Kao poslušna djeca ne supriličujte se prijašnjim požudama iz doba neznanja. Naprotiv, kao što je svet onaj koji vas pozva, i vi budite sveti u svem življenju" (1 Petr 1,18-19).

"Ženidba neka bude u časti sviju, i postelja neokaljana! Jer bludnicima i preljubnicima sudit će Bog" (Hebr 13,4).

Doista, ovo je volja Božja: vaše posvećenje - da se uzdržavate od bludnosti, da svatko od vas zna svoje tijelo posjedovati u svetosti i poštovanju... Bog nas, doista, nije pozvao na nečistoću, nego na svetost. Prema tome, tko to odbacuje, ne odbacuje čovjeka, nego Boga koji svoga Duha Svetoga udahnjuje u vas" (1 Sol 4,3.7 - 8).

"Ali ne tijelo bludnosti, nego Gospodinu, i Gospodin tijelo... Tijelo vaše hram je Duha Svetoga koji je u vama, koga imate od Boga, te niste svoji. Jer, kupljeni ste otkupninom" (1 Kor 6,13.19-20).

Ova Božja riječ vrijedi za sva vremena. I za naše dane. Otkupljenje je novi život, novi svijet, Božji svijet!

"Proslavite, dakle, Boga u tijelu svojemu!"

U Zagrebu, na treću uskrsnu nedjelju, 17. travnja 1983.

NEKA BUDE SVJETLOST

"I bi svjetlost. I vidje Bog da je svjetlost dobra; i rastavi Bog svjetlost od tame" (Post 1,3-4).

Drago braćo i sestre u Isusu Kristu, Otkupitelju našemu!

"Milost vam i mir od Boga, Oca našega, i Gospodina Isusa Krista!" (Ef 1,2).

U Svetoj godini otkupljenja i u Godini Nacionalnog euharistijskog kongresa Crkve u Hrvata sveto smo korizmeno vrijeme proglasili "Krsnom korizmom". To je poziv našoj Crkvi da kroz blagoslovljeno vrijeme priprave na uskrsne blagdane ponovno razmišljamo o božanskom daru otkupljenja. Budući da se u nama otkupljenje dogodilo i događa se u krštenicima sakramentom krsta, naša razmišljanja ove godine neka budu usredotočena na taj sveti sakramenat. U povezanosti s tim sakramentom postavlja se odmah pitanje šireg sadržaja: čovjek, Otkupitelj, Crkva.

Euharistijska slavlja ove godine uključuju se u završnu proslavu i zahvalnicu za "Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata". Oni naši davni pradjedovi Hrvati koji su prvi uzvjerovali u Isusa Krista, Otkupitelja čovjeka, krštenjem su postali kršćani, u Kristu ucijepljeni, Kristovi; vjerom u Uskrsnuloga rasvijetljeni, unijeli su svjetlo Božje u našu povijest; postavši Crkvom u zajedništvu Crkve Katoličke, Crkvu su usadili u naše narodno biće kao kvasac Božjeg svijeta. Sve je to započelo krštenjem. Odmah na početku recimo da je krštenje onaj svrhunaravni događaj kojim Bog izgovara nad krštenikom svoju čudesnu riječ: "Neka bude svjetlost!"

1. Svjetlo ili tama u čovjeku

"Hodite dok imate svjetlost da vas ne obuzme tama" (Iv 12,15).

Otkupljenje je bitni sadržaj kršćanstva. Središnji je događaj i sadržaj

objave. Otkupljenje je djelo Božje. Čin je Božje ljubavi prema čovjeku da pali čovjek bude oslobođen, spašen, posvećen, uključen u život samoga Trojstva. To je svjetlost u čovjeku. Fizičku svjetlost sunca i dana uzimamo kao simbol da si analogijom predočimo bogatstvo onih unutarnjih stanja i vrijednosti duše koji su nama plod otkupljenja. Zato je sam Isus sebe nazvao svjetlošću. "Ja sam svjetlost svijeta; tko ide za mnom, neće hoditi u tami, nego će imati svjetlost života" (Iv 8,12).

Sa svjetlošću uspoređujemo sva pozitivna stanja unutarnjeg čovjeka kad se u njemu događa istina, dobrota, pravednost, ljubav prema Bogu i ljudima, čistoća savjesti, nevinost, vjernost, mir itd. Naprotiv, zlo, zloću, pakost, mržnju, nepravdu, ropstvo, moralni rasap, mrtvu savjest uspoređujemo s tamom. "I rastavi Bog svjetlost od tame." Tom se analogijom služi objava Božja. Božanski Otkupitelj ljudi rekao je svojim učenicima: "Vi ste svjetlost svijeta" (Mt 5,14). Da, ako žive dostojno svoje krštenje.

Što je dakle, krštenje? Što se krštenjem događa u čovjeku? U koje i kakve odnose ulazi čovjek krštenjem? Od koga krštenje ima svoju preporoditeljsku snagu? Što slijedi iz krštenja za konkretni život krštenika? Zašto je krštenje sakramenat slobode? Izvor novog zajedništva? Početak boljeg svijeta? Kvasac prave kulture duha?

Odgovor na sva ta pitanja tiče se čovjeka, njegove egzistencije, njegove vremenite i vječne sudbine. Razmišljajući o krštenju, uviđamo da je u središte pažnje položen sam čovjek. Krštenje kao plod otkupljenja nužno uključuje u sebi otajstvo Boga života i otajstvo čovjeka stvorenoga.

Da bismo u našem razmišljanju o tim otajstvima pronalazili obrazložene odgovore, moramo sići u dubine iskona, do tajnovitih početaka čovjekovih; dakako, vođeni svjetlom Božje riječi.

2. Čovjek i njegov misterij

"Pa što je čovjek da ga se spominješ, sin čovječji te ga pohodiš?" (Ps 8,5).

Recimo odmah: čovjek je misaono srce kozmosa. On je u središtu svega vidljivog svijeta, jedino biće svjesno svoga postojanja. On je subjekt obdaren sviješću, razumom, slobodom, savješću, a sva bića oko njega i cijeli svemir predmet su njegovih istraživanja, spoznaja i upotrebe. To je činjenica. Ako čovjek snagom svoga razuma ispituje sve, želi doznati smisao i tajnu svakog bića, smije li mimoići samoga sebe? Smije li zanemariti svoje vlastito biće? Tko je? Što je? Odakle dolazi? Kamo ide? Kakav konačni smisao ima to njegovo postojanje? Smije li mu itko o tim pitanjima nametnuti šutnju, kad su ona s njim rođena? Besmisleno je i nedostojno čovjeka kad mu se pokušava ta pitanja proglasiti iluzornima; kad ga se nastoji zadovoljiti apriornom negacijom svake duhovne stvarnosti.

Čovjek si u svojoj dugoj povijesti neprestano postavlja pitanja o sebi samome. Kako bi mogao silaziti u atome i penjati se do zvijezda, a ne zaustaviti se u svom srcu! Filozofije, ideologije, religije u svim svojim naporima i naponima traže odgovore na sudbinska pitanja čovjekove duše i čovjekove sudbine. Ipak, čovjek je tako velik i tako zagonetan da nije u mogućnosti do kraja sam odgonetnuti svoj misterij. Stoji sam pred sobom kao velikom nepoznanicom. Zato u svojim traženjima nalazi ili nepotpune ili sasvim krive odgovore o smislu svoga postojanja.

Čovjek si nužno postavlja pitanje o svom postanku. Ima li neki veliki početak? Ako ima, tko stoji na početku toga početka?

Ako slijedimo svoje biološko rodoslovlje iz koljena preko svojih roditelja, djedova i pradjedova, silazimo sve dublje i dublje do prapočetka. U tom iskonu moramo naći prvog čovjeka od kojega smo rađanjem u nizu pokoljenja baštinili svoju ljudsku narav.

Ništa što ne postoji, ne može nastati svojom vlastitom moći. Nitko ne može samoga sebe roditi. Svako biće koje nije postojalo, iz ništavila je dovedeno u postojanje, darivanjem egzistencije od drugoga. Tako je i sa svemirom. Znanstvenici mu mjere starost. Znači da nije odvijeka. 10, 15, 20 milijardi godina u trajanju odvijeka samo su trenutak. Kad bi evolucija svemira trajala odvijeka, onda bi već odvijeka morala proći kroz sve stupnjeve uspona i završiti u onom stanju koje

znanstvenici predviđaju da će završiti, recimo, za koju stotinu milijardi godina. Kad sunce, na primjer, istroši svoju energiju, nastat će za naš planetarni sistem vječna ledena noć i prestanak života na Zemlji. To bi se već davno moralo dogoditi da je početak evolucije odvijeka. "Odvijeka" znači neizmjernost i neizmjerljivost trajanja; u toj neizmjernosti trajanja naše najveće mjere godinama su malene.

Ljudski razum, koji je sposoban pronicati početke i svršetke stvari, ako ga ne priječe i ne zamračuju predrasude srca i volje, dolazi do onog apsolutnog dunovnog bića koje jedino odvijeka jest; biti je njegova bît, biti je njegovo ime. "Ja sam koji jesam" (Izl 3,14).

3. Čovjek - objavljeno biće

"Ti ga učini malo manjim od Boga, slavom i sjajem njega okruni" (Ps 8,6)

Tako na početku svega stoji vječni i živi Stvoritelj. "U početku stvori Bog nebo i zemlju" (Post 1,1).

Svemogući Bog stoji i na početku čovjekova postanka. "Na svoju sliku stvori Bog čovjeka, na sliku Božju on ga stvori, muško i žensko stvori ih" (Post 1,27). I čovjeku podloži sva stvorenja (usp. Post 1,28). "Vlast mu dade nad djelima ruku svojih, njemu pod noge sve podloži" (Ps 8,7).

To je jedini sigurni odgovor na pitanje čovjekovog postanka. Ovdje nije bitno pitanje da li je taj čovjekov postanak dovršenje evolutivnog procesa što se tiče njegove tjelesnosti, pod Božjim vodstvom, ili je neposredno stvoren kao jedinstvo duše i tijela. Bitno je to da je čovjek stvoren na Božju sliku i priliku; bitno je to da je čovjek u ovom vidljivom svijetu biće koje nepremostivo nadvisuje sva druga bića oko sebe. Čovjek je biće unutarnjeg svijeta; nosi u sebi svoje misli, osjećaje, odluke, uvjerenja, ocjene savjesti.

Osim toga, čovjek je tako izuzetno biće da ga je Bog izabrao za svoga sugovornika. Bog se čovjeku objavio. To je temelj naše vjere. Kršćanstvo je vjera objave. Bog nije ostao u svojoj vječnoj šutnji, nego je progovorio čovjeku. Što? Objavio mu je sebe sa svojim neizrecivim

tajnama i svojim beskonačnim životom. Ali Bog ne otkriva čovjeku samo svoje biće, nego Bog objavljuje čovjeku i tajnu samoga čovjeka. Bog daje čovjeku odgovore na sudbinska pitanja čovjekova srca. Iz Božje objave znamo, dakle, što je čovjek, odakle dolazi i kamo ide. Objava jamči za pravi smisao ljudske egzistencije. Zato je čovjek objavljeno biće.

Kad vjerujemo Bogu Objavitelju ono što nam je priopćio o sebi, zar da mu ne vjerujemo i ono što nam je objavio o nama? A to nadmašuje sve filozofije i sve ljudske religije. Ljudskom je traženju Bog došao u susret. Tako dolazimo, razmišljajući o čovjeku, na područje objave i na područje vjere. Bog nam je rekao mnogo, mnogo više nego što bi nam mogla otkriti ljudska znanost. Zato, znanost, tražeći istinu u stvarima i u čovjeku, ne može nikada, ako je uistinu vjerna istini, osporiti svojim saznanjima ono što je Bog otkrio o stvarima i o čovjeku. Znanost zapravo u svim bićima pronalazi tragove Božje mudrosti. Uočuje misaonu strukturu u stvarima i svemiru. Zato je znanost i moguća jer se ne vrti u kaotičnom besmislu bića, nego u zakonitosti kojoj pronalazi obrazloženje. Tvrditi protivno znači osporavati smisao znanosti i činiti nasilje istini. Nasilje pak protiv istine nasilje je protiv samoga čovjeka, jer čovjek je subjekt koji traži o sebi i o svemu konačnu istinu. Nijedan materijalizam nema objektivnog prava pozivati se na znanost u svom protivljenju vjeri.

Dobro je ovdje razmisliti riječi II. vatikanskog sabora: "Čovjek se zbilja ne vara kad se priznaje višim od materijalnih elemenata i kad se ne smatra svodivim na golu čest prirode ili anonimni elemenat ljudskog društva. Svojom unutrašnjošću on uistinu nadilazi sveukupnost stvari: u te dubine čovjek zalazi kad se svraća u srce, i gdje on pred Božjim očima sam odlučuje o svojoj sudbini. Stoga priznajući u sebi duhovnu i besmrtnu dušu, nije žrtva lažnog utvaranja koje proistječe samo iz fizičkih i socijalnih uvjeta nego, naprotiv, dohvaća samu duboku istinu stvari" (GS 14).

Budući da je čovjek objavljeno biće, on je također sadržaj naše vjere. Mi vjerujemo Bogu sve što nam je objavio o našem postanku i smislu, o našoj konačnoj svrsi i o našoj apsolutnoj budućnosti. Bog

je, naime, stvorio čovjeka za najveći smisao koji je dostojan Boga i čovjeka, stvorio ga je za najveću puninu života, za najveću radost života u Bogu i s Bogom. Čovjeku je ponuđena Božja ljubav, suživot s Bogom u neizmjernoj Božjoj sreći i ljepoti, i to zauvijek. Tako čovjek ima biti dionik Božje naravi i sudionik Božje vječnosti. To je objava. O čovjeku možemo istinski razmišljati samo u svjetlu objavu. To je ispovijest naše vjere. Zato je kršćanstvo izdiglo dostojanstvo ljudske osobe iznad svake ljudske predodžbe i spoznaje o čovjeku.

"Bože otaca naših i Gospode milosrđa, ti koji si riječju svojom stvorio svemir i koji si sazdao čovjeka mudrošću svojom, da vlada nad stvorovima tvojim, i da svijetom upravlja u svetosti i pravednosti, i da sud sudi dušom pravičnom, daj mi mudrost, prisjednicu svoga prijestolja..." (Mudr 9,1-4).

4. Sloboda za život ili smrt

"A sav svijet blistao od sjajne svjetlosti..." (Mudr 17,19).

"Kako pade..., Svjetlonošo?..." (Iz 14,12).

Postanak je čovjekov dar Božje ljubavi. Kad je pak u pitanju ljubav, onda je u pitanju i sloboda. Bog je svojom nedokučivom slobodnom odlukom stvorio čovjeka i obdario ga slobodom da može, kao slobodno biće, odgovoriti na božansku ponudu ljubavi.

Sav misterij ljudske slobode jest u tome: moći prihvatiti slobodno samoga Boga i sebe u njemu, sav svoj smisao, cijelu svoju vremenitu i vječnu egzistenciju. Ali ta stvorena sloboda nosi u sebi rizik. Može izabrati protivan put. Mjesto da se slobodnom odlukom, svjesnom poslušnošću, otvori Božjoj istini i ljubavi, može se isto tako slobodnom odlukom, svjesnom neposlušnošću, zatvoriti svim Božjim nakanama. Stvorenje može odbaciti Boga. To je bit grijeha, strahovito promašen izbor; odvraćanje od Boga i priklanjanje nekom stvorenju ili stvari; sasvim izvrnut red vrijednosti. Stvorenje bježi iz svjetla u tami.

Objava nam otkriva da se ta tragedija dogodila u svijetu čistih duhova i da je prenesena u život čovjekov već na početku njegove povijesti. Zavodnik se približio Evi s dvije velike laži: Bog je vaš

neprijatelj; ne želi vam dobro; ograničuje vašu slobodu; Bog je vaše otuđenje. Naprotiv, ja sam vaš prijatelj; dolazim vam otkriti tajnu da ćete vi, od Boga oslobođeni, sami biti bogovi; vi ćete biti sretni tek u toj slobodi; bit ćete jedina norma dobra i zla.

Toj velikoj laži povjerovao je čovjek. U raznim oblicima ista se napast ponavlja kroz cijelu ljudsku povijest. Zavodnik proglašuje slobodu u Bogu ropstvom, a ropstvo u grijehu slobodom.

U prapočetku dogodio se grijeh. Čovjek je raskinuo savez ljubavi s Bogom. Čovječanstvo je u svom korijenu beskrajno osiromašeno. Potamnjela je slika Božja u čovjeku. Izgubljena je čudesna baština Božjeg života. Svi se bez nje rađamo. To je stvarnost nutrine ljudskoga bića. To je stanje duše. Ljudski je rod utonuo u grešnost; tama je nastala u čovjeku. "Svi bijahu okovani jednim lancem tame" (Mudr 17,16). To je otajstvo istočnoga grijeha. Moramo se zamisliti u tu tajnu, makar tako zgusnutu u mračnoj stvarnosti. Ali iz te tame bolje možemo razumjeti svjetlo otkupljenja i krštenja.

Zbog grijeha je ljudska egzistencija i cijela ljudska povijest opečaćena patnjom i smrću. II. vatikanski sabor kaže o toj činjenici: "To što doznajemo po božanskoj objavi slaže se sa samim iskustvom. Ako, naime, čovjek pogleda u svoje srce, nalazi da je sklon na zlo i uronjen u tolike jade, koji ne mogu potjecati od njegovog dobrog Stvoritelja. Ne htijući često priznati Boga kao svoje počelo, čovjek je poremetio i dužno usmjerenje prema svom posljednjem cilju i ujedno sav sklad sa samim sobom, s drugim ljudima i svim stvorenjima" (GS 13).

Zlo je, dakle, pogodilo čovjeka u srce. Srž njegova bića je duboko ranjena, Sotona je otrovao ljudsko srce mržnjom i pobunom protiv Božje istine i ljubavi. To je mračni izvor zala u svijetu i u povijesti.

Kad je čovjek ubio u sebi Božju ljubav, ubio je u sebi čovječnost. Zato nam Biblija stavlja pred oči prvo ubojstvo, prvo bratoubojstvo. Kajin ubija Abela. Na Božji upit: "Gdje ti je brat Abel?" - drsko odgovara. "Zar sam ja čuvar brata svoga?" (Post 4,9).

Ne čudimo se onda da ima toliko nečovječnosti u ljudskim odnosima kroz cijelu povijest. Čovjek može mučiti čovjeka sotonskom

mržnjom. Ljudi su čak izmislili znanstvene metode fizičkog i psihičkog mučenja, i to u ime raznih sistema i ideja. Uvijek se nalazilo zločinački raspoloženih izvršilaca takvih mučenja. I toliko razvikani kao napredni dvadeseti vijek, unatoč svojih velikih dostignuća, ipak će nositi pred poviješću odgovornost za tolike zločine protiv čovjeka. Gdje su uzroci toga upravo apokaliptičkog zla? Čovjek je u svojoj savjesti ubio Boga. Grijeh je rodio smrt. Čovjek grijehom postaje sam duhovni mrtvac. "Znam tvoja djela: imaš ime da živiš, a mrtav si" (Otkr 3,1). Ni duhovni mrtvac ne može samoga sebe oživiti.

5. Otkupitelj čovjeka

"Ako vas dakle Sin oslobodi, zbilja ćete biti slobodni" (Iv 8,36).

U tami grijeha svijeta zasjala je neslućena svjetlost ljubavi Boga Spasitelja! Samo Bog može biti čovjekov Spasitelj. Bog izvršuje djelo čovjekova otkupljenja. On silazi u noć svijeta. On će ponijeti na sebi patnju svijeta. On će preuzeti na sebe grijeh svijeta, grijeh svakog čovjeka. Bog u ljudskoj naravi iskapit će do dna svu gorčinu čovjekove smrti da otvori čovjeku svoje probodeno Srce kao ulaz u novi život. "Gledat će onoga koga su proboli" (Iv 19,37). Njegova žrtva, kao vrhunski čin ljubavi Nevinoga u poslušnosti do smrti, smrti na križu (usp. Fil 2,8), bit će neizmjerna zadovoljština za svu krivnju ljudi. Tako Božja ljubav ponovno rasvjetljuje tamu svijeta i noć ljudskog srca.

U povijesti svijeta uprisutnio se Otkupitelj, Spasitelj, Osloboditelj. Tko je On? Sam je pitao svoje apostole: "A vi, što vi kažete, tko sam ja?" (Mt 16,15). Apostol Šimun Petar u ime svih odgovara: "Ti si Krist-Pomazanik, Sin Boga živoga" (Mt 16,16).

Na pitanje: tko je Isus Krist, istinit je samo jedan odgovor, odgovor Petrov, odgovor Crkve. Isus Krist je Sin Božji, pravi Bog i pravi čovjek. On je druga božanska osoba utjelovljenja, očitovana u ljudskoj naravi. Mnogo je zabluda izricano o Isusu Kristu, a istina je samo jedna. Ta nas istina uvodi u najdublju tajnu Božjega bića, koju je sam Isus objavio o Bogu: Bog je Trojstvo u jednoj biti!

Bog je u svojoj beskrajno savršenoj i duhovnoj biti, u plodnosti svoje vječne spoznaje i u vječnoj bujnosti svoje ljubavi neizrecivo zajedništvo triju božanskih osoba: Oca i Sina i Duha Svetoga. Kakav je to beskraj tajne, ali Bog nam je otkrio u svojoj ljubavi taj neistraživi misterij. Otac odvijeka spoznaje samoga sebe, izriče svoju Riječ i priopćuje joj svu svoju bit i u toj jednoj biti jedno je s njome. To je otajstveno rađanje Sina, druge božanske osobe. Isus će reći svojim učenicima. "Tko je vidio mene, vidio je i Oca... Vjerujte mi: Ja sam u Ocu i Otac u meni" (Iv 14,9.11). "Ja i Otac jedno smo" (Iv 10,30).

Odvijeka Otac i Sin "dišu" istom ljubavlju, i ta je ljubav u Bogu božanska osoba Duh Sveti, u istoj biti jedno s Ocem i Sinom odvijeka. To je neiscrpivi život Božjega bića. Isus govori o Duhu Svetom: "Branitelj - Duh Sveti, koga će Otac poslati u moje Ime, poučavat će vas o svemu i dozivati vam u pamet sve što vam ja rekoh" (Iv 14,26). Zato apostol Pavao piše Korinćanima: "I nitko ne može reći: 'Gospodin Isus', osim u Duhu Svetom" (1 Kor 12,3). Rasvijetljeni Duhom Svetim vjerujemo Božjoj Riječi.

Sada možemo ući u punu istinu o Otkupitelju. Iz svoje nevidljivosti Bog dolazi u vidljivost našeg svijeta. Iz svoje vječnosti Bog dolazi u vremenitost naše povijesti. Postaje čovjekov suputnik, supatnik i brat. Dolazi k čovjeku radi čovjeka. "...Pojavila se dobrostivost i čovjekoljublje Spasitelja našega, Boga..." (Tit 3,4). To je utjelovljenje Riječi u djevičanskom krilu nazaretske Djevice Marije snagom Duha Svetoga. To je čudo ljubavi. II. vatikanski sabor govori slijedećim riječima o tom događaju: "Utjelovljenjem se naime Sin Božji na neki način sjedinio sa svakim čovjekom. Radio je ljudskim rukama, razmišljao ljudskim umom, odlučivao ljudskom voljom, ljubio ljudskim srcem. Rođen od Marije Djevice, postao je uistinu jedan od nas, u svemu nama sličan osim u grijehu (usp. Hebr 4,15)" (GS 22).

Sv. otac Ivan Pavao II. piše u enciklici "Otkupitelj čovjeka": "Isus Krist poglaviti je put Crkve. On je naš put 'u kuću Očevu' i također put do svakog čovjeka. Na tom putu koji vodi od Krista k čovjeku, na tom putu na kojemu se Krist sjedinjuje sa svakim čovjekom, Crkva ni od koga ne može biti zaustavljena. To traži vremenito i vječno dobro

čovjeka" (br. 13). Sabor pak tvrdi: "Misterij čovjeka postaje doista jasan jedino u misteriju utjelovljene Riječi" (GS 22).

U Isusu Kristu Bog nam je postao tako bliz; u ljudskoj naravi živio je jednu ljudsku egzistenciju kao član svoga naroda, kao sin svoje domovine. Bog je u ljudskoj naravi trpio i umro za nas na križu, a onda slavno uskrsnuo i tako dao božanski pečat svome božanskom djelu našeg otkupljenja.

Sv. pismo Staroga zavjeta to je snažno i dugotrajno naviještalo; Novi zavjet to svjedoči, o tom događaju izvješćuje. To je Evanđelje - radosna vijest spasenja. To je vjera Crkve. Tko tu cjelovitu vjeru svim srcem ne vjeruje, ne može biti kršten, ako u odrasloj dobi želi biti kršten.

U noćnom razgovoru s Nikodemom kaže Isus: "Uistinu, Bog je tako ljubio svijet te je dao svoga Sina Jedinorođenca da nijedan koji u njega vjeruje ne propadne, nego ima život vječni" (Iv 3,16). Apostol Ivan piše u svojoj Prvoj poslanici: "Po ovom smo upoznali ljubav: on je za nas položio život svoj" (1 Iv 3,16). "On je pomirnica za grijehe naše, i ne samo naše nego i svega svijeta" (1 Iv 2,2). Apostol pak Pavao piše Korinćanima: "Jer ljubav nas Kristova obuzima kad promatramo: jedan za sve umrije, svi, dakle, umriješe; i za sve umrije, da oni koji žive, ne žive više sebi, nego onome koji za njih umrije i uskrsnu" (2 Kor 5,14-15). Sam Spasitelj, ustanovljujući Euharistiju, govori na Posljednjoj večeri: "Ovo je tijelo moje koje se za vas predaje... Ova čaša novi je Savez u mojoj krvi koja se za vas prolijeva" (Lk 22,19,20).

Rimljanima piše Pavao: "Doista, kao što neposluhom jednoga čovjeka mnogi postadoše grešnici, tako će i posluhom Jednoga mnogi postati pravednici" (Rim 5,19).

Otkupljenje je, dakle, izvršeno životom, smrću i uskrsnućem Gospodina našega Isusa Krista. On je došao da nas spasi. Na koncu svijeta, na dan općeg uskrsnuća, doći će kao Sudac povijesti!

Znak toga stoji Isusov križ; usađen je kao stožer u središte povijesti; okrutno mučilo je postalo znakom života, uskrsnuća, sav smisao nade. Križ otkriva puninu smisla ljudskog postojanja. Putokaz je čovjeku da može naći put k svome Bogu i Otkupitelju. Poruka je križa da su u

vremenu otvorene nove, neslućene mogućnosti života za vječnu puninu ljubavi. Zato je križ znak prave slobode. "Za slobodu nas Krist oslobodi!" (Gal 5,1).

6. Sakramenti - Božje jamstvo

"Ovo činite...!". (Lk 22,19)

To reče Isus ustanovljujući Euharistiju, ali to vrijedi za sve sakramente. Sakramenti su od samoga Krista ustanovljeni i naređeni čini i znakovi. Bilo je potrebno opširnije dosadašnje razmišljanje da bismo mogli s većim razumijevanjem ući u otajstvo krštenja.

Blagoslovljeni naš Gospodin Isus Krist je kazao svojim slušateljima: "Ja dođoh da život imaju, u izobilju da ga imaju" (Iv 10,10). Koji život? Život Božji u nama! To je plod otkupljenja. A kako oživjeti, ako smo grijehom duhovno mrtvi? Kako mogu ljudi biti sigurni na vidljiv način da su doista dionici otkupljenja?

Isus je u svojoj božanskoj mudrosti, prilagođen ljudskoj psihologiji i ljudskoj vidljivoj naravi, ustanovio vidljive znakove, vidljive čine: sedam svetih sakramenata. Po sakramentima će se ulijevati u duše plodovi otkupljenja za određene situacije i odgovornosti ljudske egzistencije. Isus Krist je sakramente povjerio Crkvi da ih čuva i dijeli ljudima da imaju život u Duhu! Isus Krist je dakle, ustanovitelj sakramenata. Zato su oni Božja ustanova i Božji dar. Po njima i u njima djeluje Božja svemoć. Duh Sveti, Duh ljubavi izvodi u čovjeku plodove otkupljenja. Vidljivim ljudima, u vidljivoj zajednici Crkve, dana je tako sigurnost da su doista obdareni Božjim spasenjem kada iskreno raspoloženi, s vjerom i skrušenjem primaju sakramente. Sakramenti su, svaki u svojoj tajni i stvarnosti, Božje jamstvo da sam Bog zahvaća u ljudsko biće za njegovo spasenje, posvećenje, za život u Bogu. "Krist ... Veliki svećenik... koji po Duhu vječnom samoga sebe besprijekorna prinese Bogu - očisti savjest našu od mrtvih djela, na službu Bogu živome" (Hebr 9,11.14).

7. Izbavljeni iz tame - preneseni u svjetlost

"Sve što je od Boga rođeno pobjeđuje svijet" (1 Iv 5,4).

Prvi je sakramenat krštenje. Bez njega ne može se primiti nijedan drugi sakramenat. To je sakramenat novog rođenja, preporođenja. Isus je rekao Nikodemu: "Zaista, zaista, kažem ti: ako se tko ne rodi iz vode i Duha, ne može ući u kraljevstvo Božje" (Iv 3,5).

Prije svoga uzašašća na nebo uskrsnuli Gospodin govori apostolima: "Dana mi je sva vlast na nebu i na zemlji! Pođite dakle i učinite mojim učenicima sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga i učeći ih čuvati sve što sam vam zapovjedio!" (Mt 28,18,20). Evanđelist Marko nam prenosi ove Isusove riječi: "Pođite po svem svijetu, propovijedajte Evanđelje svemu stvorenju. Tko uzvjeruje i pokrsti se, spasit će se, a tko ne uzvjeruje, osudit će se" (Mk 16,15.16).

Na dan dolaska Duha Svetoga, koji je prožeo apostole svojim svjetlom i jakošću, Petar je navijestio Evanđelje o otkupljenju, izvršenom smrću i uskrsnućem Isusovim okupljenom mnoštvu. Saslušavši Petrovu propovijed i svjedočanstvo apostola, ljudi su postavili apostolima pitanje: "Što nam je činiti, braćo?" Dakle, nešto se mora u nama dogoditi. Petar će im: "Obratite se i svatko neka se krsti u ime Isusa Krista da vam se oproste grijesi, i primit ćete dar, Svetoga Duha" (Dj 2,37-38).

Krst, dakle, nije samo neki običaj koji vršimo u Crkvi po tradiciji naslijeđenoj od pradjedova, nego je Božji zahvat u naše biće; krštenje je ostvarenje otkupljenja u čovjeku; ono je vidljivi čin i znak da je čovjek zaista otkupljen i uključen u život samoga Presvetog Trojstva. Krštenjem ulazi čovjek u sasvim novi odnos s Bogom. To je čisti Božji dar, a ne čovjekova zasluga. Više čovjek nije pred Bogom samo stvorenje, nego sin. U Isusu Kristu, vječnom Sinu Očevu, čovjek biva posinjen, postaje dakle sin Božji, kći Božja. Postajemo braća božanskog brata Isusa. Postajemo živi hram Duha Svetoga. Ulazimo cijelim svojim bićem u neizrecivo zajedništvo Presvetoga Trojstva. O tome piše apostol Pavao Galaćanima:

"A kada dođe punina vremena, odasla Bog Sina svoga: od žene bi

rođen, Zakonu podložan da podložnike Zakona otkupi te primimo posinstvo. A budući da ste sinovi, odasla Bog u srca vaša Duha Sina svoga koji kliče: 'Abba! Oče!' Tako više nisi rob, nego sin, ako pak sin, onda i baštinik po Bogu" (Gal 4,4-7).

Iz tame grešnosti (istočnog grijeha i osobnih grijeha kod odraslih) preneseni smo u svjetlost Božjeg života. Apostol piše Kološanima: "On nas izbavi iz vlasti tame i prenese u kraljevstvo Sina, ljubavi svoje, u kome imamo otkupljenje, otpuštenje grijeha" (Kol 1,13-14).

To je tako neizreciva stvarnost da nadilazi sva naša shvaćanja i predodžbe. Veličinu toga Božjeg dara i svoga dostojanstva shvatit ćemo tek u vječnosti kad budemo Boga gledali licem u lice (usp. 1 Kor 13,12). Zato apostol Ivan piše u svojoj Prvoj poslanici: "Gledajte koliku nam je ljubav darovao Otac: djeca se Božja zovemo i jesmo... Ljubljeni, sad smo djeca Božja, i još se ne očitova što ćemo biti. Znamo, kad se očituje, bit ćemo njemu slični, jer vidjet ćemo ga kao što jest" (1 Iv 3,1,2).

Kršten biti znači biti rođen od Boga (usp. Iv 1,13).

Kršten biti znači biti ucijepljen u samoga Isusa Krista, u njegovu smrt i uskrsnuće, u njegov život. Tako to otajstvo tumači u Duhu Svetom Pavao Rimljanima: "Ili zar ne znate: koji smo god kršteni u Krista Isusa, u smrt njegovu smo kršteni. Krštenjem smo, dakle, zajedno s njim ukopani u smrt, da kao što Krist slavom Očevom bi uskrišen od mrtvih, i mi tako hodimo u novosti života... Naš stari čovjek zajedno je s njim raspet... Pa ako umrijesmo s Kristom, vjerujemo da ćemo i živjeti zajedno s njim... Smatrajte sebe mrtvima grijehu, a živima Bogu u Kristu Isusu" (Rim 6,3-4,8,11). Na to upućuje i obred krštenja kad krstitelj pruža krštenику bijelu haljinu govoreći: "Postao si novo stvorenje i Krista si obukao..." Pružajući mu zapaljenu svijeću govori: "Primi svjetlo Kristovo!"

Isus Krist je svjetlo našeg života. On nas izvodi iz tame. U njemu i mi imamo biti svjetlost. "Neka bude svjetlost!"

"Živim, ali ne više ja, nego u meni živi Krist" (Gal 2,20).

8. Krsni studenac

"Poškropit ću vas vodom čistom da se očistite. Očistit ću vas od svih vaših nečistoća i od svih kumira vaših" (Ez 36,25).

Bitni čin sakramenta krsta sastoji se u ovome: spomenuvši ime krštenika, uz trostruko polijevanje (ili uranjanje) vodom izgovaraju se riječi: Ja te krstim u Ime Oca i Sina i Duha Svetoga. To je bitno za valjano krštenje. Voda je bitna tvar za valjanost krštenja.

Voda je tvar sama po sebi veoma znakovita baš u podjeljivanju sakramenta preporođenja, rođenje za novi život. Sve bogatstvo prirode u svim očitovanjima života uvjetovano je vodom. Bez vode nema života. U pustinjama nastaju bujne oaze tamo gdje provre voda. Bujne livade i oranice, rascvjetani voćnaci i vrtovi, golemo carstvo šuma, sva živa bića biljnog i životinjskog carstva mogu živjeti samo tamo gdje ima vode.

Bez vode nema ni ljudskog života. Ona je nenadoknadiva u ljudskoj egzistenciji. Voda čisti, pere, odnosi svaku prljavštinu.

Voda gasi žeđ. Zato je već psalmist izvor vode uzeo kao simbol gašenja one žeđi kojom čovjekova duša žeđa za istinom, dobrotom, ljubavlju, za Bogom živim. "Kao što košuta žudi za izvor-vodom, tako duša moja čezne, Bože, za tobom. Žedna mi je duša Boga, Boga živoga..." (Ps 42/43/,2-3).

Sjedeći o podne na studencu Jakovljevu u Siharu Isus reče Samarijanki: "Kad bi ti znala dar Božji, i tko je onaj koji ti veli, 'Daj mi piti', ti bi u njega zaiskala, i on bi ti dao vode žive" (Iv 4,10)... "A tko bude pio vode koju ću mu ja dati, ne, neće ožednjeti nikada; voda koju ću mu ja dati postat će u njemu izvorom vode koja struji u život vječni" (Iv 4,13-14). Voda je simbol Duha Životvorca.

U našoj civilizaciji, osim toga, voda ima još jednu silnu korisnost. Pokreće generatore i preko njih stvara struju da budu osvijetljeni domovi i gradovi, da budu pokrenuti strojevi i aparati. Tako voda postaje izvorom svjetla i energije.

U Božjoj objavi Staroga zavjeta voda je naglašena kao tvar očišćenja i oslobođenja. Potopom je zemlja očišćena od zločina i grešni rod

doveden do pokajanja. Preko Crvenog mora Izraelci prelaze iz ropstva egipatskoga na put u slobodu obećane zemlje i preko Jordana u nju ulaze.

Ivan Krstitelj, Isusov preteča, kupa u Jordanu skrušene grešnike i samoga presvetog Otkupitelja. Tako je Isusovim krštenjem voda posvećena da bude znak novog rođenja iz vode i Duha Svetoga. Prigodom krštenja Duh Sveti lebdi nad Isusom i nad vodom u znaku bijelog goluba koji postaje simbol mira. To nam doziva u pamet veličanstveno jednostavan i beskrajno sadržajan govor Biblije o počecima stvaranja. "U početku stvori Bog nebo i zemlju. Zemlja bijaše pusta i prazna; tama se prostirala nad bezdanima, i Duh je Božji lebdio nad vodama" (Post 1,1-2). Duh je lebdio nad vodama da bi vode postale životvorne.

Tako nas riječ Sv. pisma dovodi krsnom studencu. Da, tu je voda. Ona mora biti. Bez nje nema sakramenta života. Ali nad tim krsnim vodama lebdi Duh Životvorac. Voda je vidljivi znak, simbol života, ali Duh daje život. Duh se izlijeva u biće čovjekovo kao milost, kao Božji život; sam se uprisutnjuje u duhovne dubine našega bića.

Snaga krsne vode je u Krvi Kristovoj. U njoj teče ljubav s križa; izvor joj je probodeno Srce. Krv Kristova čisti našu savjest od mrtvih djela (usp. Hebr 9,14). "Ta znate da od svog ispraznog načina života, što vam ga oci namriješe, niste otkupljeni nečim raspadljivim, srebrom ili zlatom, nego dragocjenom krvlju Krista, nevinoga i neokaljanog Jaganjca" (1 Petr 1,18-19).

"Poškropit ću vas vodom čistom da se očistite... Dat ću vam novo srce, nov duh udahnut ću u vas!... Bit ćete moj narod, a ja ću biti vaš Bog (Ez 36,25,26,28).

9. Sakramenat slobode

"U svijetu imate muku, ali hrabri budite - ja sam pobijedio svijet!" (Iv 16,33)

Krštenje je sakramenat slobode. Novi čovjek koji živi u Bogu i u kojem živi Bog, oslobođen je čovjek. U njemu su raskinuti okovi

grijeha. Proroci navješćuju Mesiju kao osloboditelja. Isus u nazaretskoj zbornici čita i na sebe primjenjuje proroka Izaiju: "Duh Gospodnji na meni je jer me pomaza! On me posla blagovjesnikom biti siromasima; proglasiti sužnjima oslobođenje, vid slijepima; na slobodu pustiti potlačene, proglasiti godinu milosti Gospodnje" (Lk 4,18-19).

Veličanstvena je ta sloboda za koju oslobađa Isus Krist. Njegova je riječ: "Zaista, zaista, kažem vam: tko god čini grijeh, rob je grijeha... Ako vas dakle Sin oslobodi, zbilja ćete biti slobodni" (Iv 8,34,36). Gospodin je Duh, a gdje je Duh Gospodnji, ondje je sloboda", piše Pavao Korinćanima (2 Kor 3,17). Rimljanima pak piše: "Bijaste robovi grijeha, ali ste, hvala Bogu, od srca poslušali ono pravilo nauka kojemu ste povjereni; da, oslobođeni grijeha, postadoste sluge pravednosti" (Rim 6,17-18).

To je sloboda u istini, u čistoj savjesti, u svijesti da smo sinovi Božji. "Svi koji vodi Duh Božji, sinovi su Božji" (2 Kor 8,14). Ta je sloboda svijest dostojanstva na koje nas je uzdigao Bog. Pravi je kršćanin uvijek slobodan čovjek; ne sagiba se pred idolima; ne klanja se krivim bogovima. Premda uvijek ponizan zbog dara Božjega, koji je primio, on ipak stoji uspravan u svim iskušenjima, slobodan je od straha pred moćima ovoga svijeta. Najljepše svjedočanstvo te slobode, ostvarene u nutrini i življene u vanjskim odnosima, davali su i daju kršćanski mučenici. Oslobođeni istinom od zabluda, ljubavlju od mržnje, milošću od grijeha stajali su nepokolebivi i smireni pred tužiteljima i sucima, vjerni do kraja. Na nasilje nisu uzvraćali nasiljem; na progone su uzvraćali molitvom za progonitelje. To je čudo milosti Božje u kršćanskom postupku: dobro žele, po mogućnosti i dobro čine svojim mrziteljima. To je snaga Duha u njima. Stjepan zasut kamenjem moli: "Gospodine, ne uzmi im ovo za grijeh!" (Dj 7,60). To je prava sličnost s Raspetim koji je molio: "Oče, oprosti im, ne znaju što čine!" (Lk 23,34).

Kršteni uvijek moraju imati na pameti riječi Gospodinove: "Blago vama kad vas zbog mene pogrde i prognaju i sve zlo slažu protiv vas! Radujte se i kličite: velika je plaća vaša na nebesima" (Mt 5,11-12). Tako kršćanin postaje dionik Božje slobode, jer je uključen u Božju

svetost. To je prisutnost Duha u njemu. Apostoli su poslije Duhova ljudi slobode. Svjedoče bez straha. Na zabrane vlasti odgovaraju "Mi, doista, ne možemo ne govoriti što vidjesmo i čusmo" (Dj 4,20). Slobodni su oni koji ljube Boga i ljude; slobodni su oni koji nemaju straha svjedočiti za istinu. Stoga Evanđelje odgaja čovjeka za dostojanstvo slobode, ono unosi u sve kulture i civilizacije, u sve narode i povijesne procese kvasac slobode, istinskog oslobođenja čovjeka. Kršćanin zna da Bogu služiti znači kraljevati. Božji su ljudi uvijek slobodni ljudi; zato su protivnici svakog nasilja nad čovjekom i nad bilo kojom ljudskom zajednicom. Crkva uvijek promiče svijest slobode za dobro, jer nijedan čovjek koji čini zlo nije slobodan.

Apostol Petar pisao je prvim Kristovim vjernicima da se vladaju kao slobodni ljudi. "Kao slobodni ljudi - ali ne kao oni kojima je sloboda tek pokrivalo zloće, već kao Božje sluge - sve poštujte, bratstvo ljubite, Boga se bojte, kralja štujte!" (1 Petr 2,16-17).

Za tu slobodu nas je oslobodio naš Otkupitelj!

10. Kultura nepatvorene čovječnosti

"Kristovo Evanđelje... nadzemaljskim darovima iznutra oplođuje, učvršćuje, usavršava i u Kristu obnavlja vrline i talente svakoga naroda i doba" (GS 58).

Kršteni su nosioci evanđeoske poruke, pozvani su da Evanđelje, u svoj njegovoj zahtjevnosti, sa svom slobodom provode u život. Gdje su prisutni, ima se događati bolji svijet, kraljevstvo Božje. Stoga pod utjecajem i djelovanjem kršćana nastaje nova kultura: kultura srca i savjesti, kultura nepatvorene čovječnosti, kultura duhovne svjetlost jer je otkupljuje onaj koji je jedini mogao reći: "Ja - svjetlost - dođoh na svijet da nijedan koji u mene vjeruje u tami ne ostane" (Iv 12,46).

Stoga kultura Europe, kultura hrvatskog naroda i svakog naroda u koji se izlila voda krštenja nosi u sebi neizbrisivi pečat kršćanskog nadahnuća. Tu činjenicu uviđaju svi ljudi dobre volje. Nedosljednosti i grijesi kršćana mogli su usporiti još veći rascvat evanđeoske kulture, ali nisu mogli spriječiti djelovanje božanskog kvasca. S krštenjem je

počela i naša pismenost. Iz krsnog studenca poteklo je i naše nacionalno očovječenje. Višeslavova krstionica nam je simbol tog svetog početka.

Iz krštenja, možemo mirne duše reći, izrasla su najljepša umjetnička ostvarenja u graditeljstvu, slikarstvu, kiparstvu, književnosti, glazbi. Misali, katedrale, liturgijska slavlja, kulturne i karitativne ustanove, mnoštvo kulturnih spomenika: sve to svjedoči o plodnosti krsne vode koja je i u duhovne pustinje unosila bujanje stvaralaštva i života.

Ukloniti to iz naše kulture značilo bi opet stvarati duhovnu pustoš. Ako bi se mlade generacije odgajale u potpunom nepoznavanju sadržaja kršćanske kulture, njezinih izvora i dostignuća, ili čak u preziru te baštine, značilo bi učiniti ih kulturnim analfabetima. U tehničkom znanju obrazovani mladi ljudi mogu biti posve nepismeni da bi mogli čitati s razumijevanjem kulturu koja je stoljećima nastajala iz nadahnuća vjere u Isusa Krista uskrsnuloga, Otkupitelja čovjeka.

Iz te su krsne kulture nicale i rasle najčovječnije misli, ideje i najčovječniji odnosi; tu su izvori svih plemenitih spoznaja i nastojanja, prelivenih u savjesti ljudi drugih misaonih sustava koji iskreno teže za ljudskim dobrom, makar ne usvajali Božju viziju čovjeka i njegova vječnog određenja. Pod tim su utjecajem izrasle velike Deklaracije i o ljudskim pravima; taj je kvasac ušao u gotovo sve ustave svijeta, bez obzira kako se oni u praksi provodili.

Kad bi svi kršteni vjerno živjeli dar Otkupitelja, na svim područjima djelovanja blagotvorni učinak spasenja bio bi očitiji u svijetu.

Osim utjecaja na materijalnu i duhovnu kulturu ipak najveći uspjeh Crkve, kao zajednice krštenih, bio je u prošlosti, ostaje u sadašnjosti i bit će u budućnosti: odgoj svetih, pravednih ljudi. Sveci su najljepši plod otkupljenja, najpunije ostvarenje krštenja. Sveci su najuspješniji promicatelji civilizacije ljubavi. "Budite, dakle, nasljedovatelji Božji kao djeca ljubljena i hodite u ljubavi kao što je i Krist ljubio vas i sebe predao za nas kao prinos i žrtvu Bogu na ugodan miris" (Ef 5,1-2).

11. Krštenje obvezuje

"Ako je, dakle, svjetlost što je u tebi, tamna, kolika će istom tama biti" (Mt 6,23).

Krštenje obvezuje na novi život. To je krsni zavjet. Opredjeljenje za Boga mora biti svjedočeno životom dostojnim sinova i kćeri Božjih. Ako krštenje posvećuje čovjeka, čini ga Božjim, onda posvećuje i njegove misli, riječi i djela. Savršen je čovjek onaj koji svoju volju usklađuje s voljom Božjom. To jednostavno znači konkretno živjeti najveću zapovijed: "Ljubi Gospodina, Boga svojega, svim srcem svojim, i svom dušom svojom, i svim umom svojim. To je najveća i prva zapovijed. Druga, ovoj jednaka: Ljubi svoga bližnjega kao samoga sebe. O tim dvjema zapovijedima visi sav Zakon i proroci" (Mt 23,37-40). To bi trebao biti najsavršeniji ustav čovječanstva.

Božje zapovijedi na svim područjima života ostvaruju ovu najveću zapovijed. To su zapovijedi prave slobode. One su uvjet čovjekovog napretka i mira. Nemoć je cjelovit ljudski napredak bez istine i ljubavi. Savjest treba to Božje svjetlo za ispravne sudove.

Zbog svojih zapovijedi Bog je optužen da je protiv ljudske slobode, da je čovjekovo otuđenje. Međutim, ono što Bog zabranjuje i proglašava grijehom nije protiv čovjeka, nego za čovjeka. Svojim zapovijedima Bog objavljuje čovjeku prave vrijednosti i štiti čovjeka u njegovu dostojanstvu za njegovu sreću, za njegov vječni smisao. Kad čovjek sluša Boga, ostvaruje sebe u punoj čovječnosti; ostvaruje u sebi sliku Božju; usklađuje svoje biće s Božjom zamisli čovjeka. Ljepše zamisli ne može biti. Poslušnost je izraz ljubavi prema Bogu. "Budete li čuvali moje zapovijedi, ostat ćete u mojoj ljubavi" (Iv 15,10).

Naprotiv, kada čovjek svjesno odbacuje volju Božju, sebe ponizuje, sebe ruši, sebe duhovno usmrćuje, a Boga odbacuje, Boga vrijeđa. Grijeh je najkobnije otuđenje čovjeka. Zar nisu posljedice toga očite u povijesti i životu ljudi?

Čovjek može, pa i kršćanin, nijekati grijeh; može se proglasiti neovisnim o Božjim zapovijedima; može ih proglasiti preživjelima, zastarjelima. Međutim, ta samovolja ne mijenja red stvari kako ih je

sam Stvoritelj postavio, dosljedno svojoj svetosti i čovjekovoj savršenosti. Istina ostaje istina. Dobro ostaje dobro. Grijeh ostaje grijeh. Zlo je uvijek zlo.

Prorok Izaija uputio je svojim suvremenicima teške riječi: "Jao onima koji zlo dobrom nazivaju, a dobro zlom, koji od tame svjetlost prave, a od svjetlosti tamu, koji gorko slatkim čine, a slatko gorkim" (Iz 5,20).

U Starom zavjetu čitamo Božju riječ izabranom narodu: "Uzimam danas za svjedoke protiv vas nebo i zemlju da pred vas stavljam: život i smrt, blagoslov i prokletstvo. Život, dakle, biraj: Ljubi Gospodina, Boga svoga, slušaj njegov glas, prianjaj uz njega, da živiš ti i tvoje potomstvo. Ta on je život tvoj..." (Pnz 30,19-20).

I savjest kršćanina može biti zavedena, uspavana, čak ubijena. Kriza savjesti je najdublja kriza čovjeka. Danas mnogi govore: grijeha nema, ako i jest neki grijeh, nije to tako strašno; nema gotovo smrtnog grijeha; možemo činiti ovo ili ono, govoriti ovo ili ono, ali mi ipak time ne odbacujemo Boga. Ima i takvih hipoteza. Osobito se niječe grijeh na seksualnom području. Kaže se da tu nema smrtnog grijeha. Mnogo toga može si čovjek priuštiti na tom području, ali može ići na pričest; govore neki da je sve dopušteno u braku i prije braka da čovjek zadovolji svoj nagon; to je "spontanost" života. Takvim se stavovima jasno protivi riječ Božja.

Apostol Pavao pisao je kršćanima Rima: "Dakle, braćo, dužnici smo, ali ne tijelu da po tijelu živimo! Jer, ako po tijelu živite, umrijeti vam je, ako li pak Duhom usmrćujete tjelesna djela, živjet ćete." (Rim 8,12-13). Galaćanima pak piše: "A očita su djela tijela. To su: bludnost, nečistoća, razvratnost, idolopoklonstvo, vračanje, neprijateljstva, svađa, ljubomora, srdžbe, spletkarenje, razdori, strančarenja, zavisti, pijančevanja, pijanke i tome slično. Unaprijed vam kažem, kao što vam već rekoh: koji takvo što čine, kraljevstva Božjega neće baštiniti" (Gal 5,19-21).

Krštenik, dakle, može grijehom izgubiti Božji život; može odbaciti Boga za svu vječnost. Krštenjem još čovjek nije učvršćen u dobru neopozivo. Zato, na žalost, ima u Crkvi, i uvijek je bilo, grešnika na svim razinama, ima lažnih proroka; ima zavodnika. Padovi su uvijek mogući. To je muka Crkve.

Riječ Božja upozorava na najveću opasnost otvrdnuća u zlu, ustrajnost u grijehu. To je grijeh protiv Duha Svetoga. Takvo raspoloženje duše je najveće ropstvo, ima u sebi trag dijaboličke pobune. Svjetlost je ugašena, a tama je postala stanje duha. O tom stanju duše govori Poslanica Hebrejima: "Zaista, onima koji su jednom prosvijetljeni, i okusili dar nebeski, i postali dionici Duha Svetoga, i okusili lijepu riječ Božju i snage budućega svijeta, pa otpali, nemoguće je opet obnoviti na obraćenje, kad oni sami ponovno razapinju Sina Božjega i ruglu ga izvrgavaju" (Hebr 6,4-6). Nije li mračna stvarnost tako očita u mnogim dušama.

Krštenje obvezuje na svetost. Najvažniji poziv II. vatikanskog sabora Crkvi je poziv na svetost. "Svima je dakle jasno da su svi vjernici, bilo kojega staleža i stupnja, pozvani na potpuni kršćanski život i na savršenu ljubav" (LG 40). U tome je bit koncilske obnove. U tome je bit kršćanstva. Sve riječi o obnovi mimo ovog temeljnog zahtjeva odvode u prazno. Cijela Biblija je poziv ljudima da budu sveti. Samo tako Božji svijet postaje vidljiv u vremenu.

Apostol Pavao piše mladoj Crkvi u gradu Kolosi. "I vas, nekoć po zlim djelima udaljene i neprijateljski raspoložene, sada u ljudskom tijelu Kristovu, po smrti, sa sobom izmiri da vas k sebi privede svete, neporočne i besprigovorne. Samo ako ostanete u vjeri utemeljeni, stalni i nepoljuljani u nadi Evanđelja koje čuste..." (Kol 1,21-23).

Apostol Petar potiče krštenike ovim riječima. "Kao poslušna djeca ne sprilučujte se prijašnjim požudama iz doba neznanja. Naprotiv, kao što je svet Onaj koji vas pozva, i vi budite sveti u svem življenju. Ta pisano je: Budite sveti, jer sam ja svet" (1 Petr 1,14-16).

To vrijedi i danas. Ne mijenja se tajna sakramenta ni obveza krsnog zavjeta. Što je bilo pisano Rimljanima, pisano je suvremenim kršćanima: "Ne suobličujte se ovomu svijetu, nego se preobrazujte obnavljanjem svoje pameti da mognete razabirati što je volja Božja, što li je dobro, Bogu milo, savršeno" (Rim 12,2).

Ovdje moramo upozoriti, makar kratko, na sakramenat pomirenja, na svetu ispovijed. Taj je sakramenat dar Božji kao i krštenje. Za krštene grešnike to je sakramenat povratka i pomirenja s Bogom i s

Crkvom. Kada se skrušeni grešnik iskreno ispovijeda, kada se iskreno kaje i kada čvrsto odlučuje čuvati se grijeha, svećeničkim odrješenjem Isus Krist ga odrješuje, Otac nebeski ga prima za sina, Duh Sveti ga ponovno posvećuje. Tada odrješenje znači: "Neka bude svjetlost!" Dobro treba imati na umu da je ispovijed sakramenat obraćenja; zahtijeva odricanje od grijeha i promjenu grešne situacije. Krsna korizma za krštene mora biti "ispovijedna korizma." Kako bismo bez obraćenja mogli u vazmenom bdjenju sa zapaljenom svijećom izricati svoje krsne zavjete?

Isus je započeo svoj javni život proglasom svojim učenicima svih vremena: "Ispunilo se vrijeme, približilo se kraljevstvo Božje! Obratite se i vjerujte Evanđelju!" (Mk 1,14-15). Svoju pak Propovijed na gori završio je opet pozivom Crkvi svih vremena:

"Budite, dakle, savršeni, kao što je savršen Otac vaš nebeski!" (Mk 5,48).

12. Novo zajedništvo

"Ta u jednom Duhu svi smo u jedno tijelo kršteni, bilo Židovi bilo Grci, bilo robovi, bilo slobodni. I svi smo jednim Duhom napojeni"(1 Kor 12,13).

To novo zajedništvo je Crkva - Božji narod.

Čovjek je osoba; kao osoba ima neotuđivo i nepovredivo dostojanstvo. Ne može biti ničija stvar: ni druge osobe, ni društva, ni bilo koje institucije. Kao osoba čovjek je neponovljiv u svom identitetu. Ipak on nije osamljenik; ne živi sam; upućen je na suživot s drugim ljudima; uključen je u zajedništvo.

Prva, temeljna zajednica u kojoj se čovjek rađa i raste je obitelj. I tu se očituje Božja stvaralačka mudrost. Zajednica obitelji ima biti toplo gnijezdo u kojem čovjek dolazi na svijet i priprema se za život. Zato čovjek pripada svojoj obitelji. U krugu osoba koje ga ljube razvija se kao osoba; u dušu upija vrijednosti ili nevrijednosti koje otkriva u svojoj obitelji.

Po obitelji se čovjek uključuje u širu zajednicu, a to je narod. I narodi imaju svoj identitet. Ono čime se narodi razlikuju od drugih

naroda ne čini ih nipošto protivnicima drugih nacionalnih identiteta, nego je izraz vlastite osebujnosti kojom su baš ono što jesu. Ni narodi, kao ni ljudske osobe, ne mogu biti stvar, ne mogu biti tuđe privatno vlasništvo bilo neke osobe, bilo neke grupe ljudi, bilo nekog drugog naroda. Na svoju osebujnost ima pravo svaki narod kao što i svaka osoba ima pravo na svoj identitet. To su urođena i neotuđiva prava. Svaki narod ima pravo na svoj suverenitet. To je opće etičko načelo kojim je osuđen svaki oblik hegemonije, kolonijalizma i tlačenja u odnosima među nacijama.

Čovjek pripadnošću svome narodu postaje baštinik svih vrijednosti svoga naroda i sudionik u njegovu životu. Povijest, jezik, kultura, sva ostvarenja dugog niza pokoljenja jednog naroda postaju trajnom baštinom, i svaki je član naroda pozvan da obogaćuje nacionalni život svojim radom, poštenjem i promicanjem istinskog napretka na duhovnom, moralnom i materijalnom području. Stoga je svakom čestitom čovjeku na srcu opće dobro njegova naroda, njegova čast i napredak. Čestit čovjek voli svoju obitelj, voli svoj narod i dijeli sa svojom malom i velikom zajednicom dobro i zlo. To je etička svijest koja ne zatvara čovjeka u egoizam, nego ga otvara za pravednost prema svima. Pravednost omogućuje suživot svake zajednice.

Krštenjem se čovjek nipošto ne isključuje iz svoje naravne zajednice, bilo obiteljske bilo narodne, nego se uključuje u novu, svrhunaravnu zajednicu, a to je Crkva - Božji narod. U tom je zajedništvu Duh koji povezuje. U tom su zajedništvu osobe povezane vjerom u Isusa Uskrsnuloga; krštenjem su ucijepljene u Kristov život. U jedno tijelo sabire ih Duh Sveti i tako ostvaruje zajedništvo Očevih sinova i kćeri.

To je životvorna povezanost u Duhu, ali i u vidljivom organizmu u kojem Petrova služba i apostolsko naslijeđe jamči milosnu povezanost sa samim Isusom Kristom. Kao što biološkim rodoslovljem, silazeći u dubinu iz pokoljenja u pokoljenje, dolazimo do prvog čovjeka, stvorena na sliku i priliku Božju, tako mi kršteni sakramentalnim rodoslovljem dolazimo do svetog početnika Crkve, a to je Isus Krist.

U njega smo ucijepljeni kao mladice na čokotu. "Ja sam pravi trs, a Otac moj vinogradar... Kao što loza ne može donijeti roda sama od sebe ako ne ostane na trsu, tako ni vi ako ne ostanete u meni" (Iv 15,1,4).

Crkva ne dolazi iz neke tamne, povijesne anonimnosti. Njezin se početak ne gubi u nekom mitu. Ona ima jasnu i sigurnu legitimaciju o svom početku. Jasno je prepoznatljiv njezin identitet kroz 1950 godina, koje je proživjela u toj burnoj ljudskoj povijesti, nerijetko potresana izvana i iznutra iskušenjima i raznim patnjama.

Isus Krist Uskrsnuli osnovao je svoju Crkvu. Utemeljio ju je na apostolima i dao joj vidljivu glavu - Petra. Prenosi kroz povijest što je primila od svoga Gospodina. On joj je navijestio i progone, ali dao joj je i jamstvo da će živjeti do konca svijeta. "U svijetu imate muku, ali hrabri budite - ja sam pobijedio svijet!" (Iv 16,33). "I evo, ja sam s vama u sve dane - do svršetka svijeta" (Mt 28,20).

Crkva je prisutna u svakom narodu s cijelim svojim misterijem, ali sve kršćenike svih naroda povezuje u jedno Tijelo. To je bratstvo ljudi u Isusu Kristu po Božjem očinstvu, koje stapa u jedno istinom i ljubavlju Duh Sveti. U otajstvu Crkve su povezana prošla pokoljenja sa sadašnjim naraštajem kršćenika. Tako je vjernik povezan s nebrojenim mnoštvom braće i sestara prošlosti i sadašnjosti u veliku Božju obitelj, u Božji narod. "Tako, dakle, više niste tuđinci ni pridošlice, nego sugrađani ste svetih i ukućani Božji, nazidani na temlju apostola i proroka, a zaglavni je kamen sam Isus Krist" (Ef 2,19-20).

Kršćenik postaje članom Općinstva svetih. Ne samo Crkva na zemlji nego i blaženi na nebu i duše u čistilištu njegova su velika obitelj. Uključen je u struju ljubavi koja se prelijeva iz vječnosti u vrijeme i iz vremena u vječnost.

13. Molitveno srce svijeta

"A vi ste rod izabrani, kraljevstvo svećenstvo, sveti puk, narod stečeni da naviještate silna djela Onoga koji vas iz tame pozva k divnom svjetlu svojemu" (1 Pt 2,9).

Krštenik postaje dionik općeg kraljevskog svećeništa Kristova. Isus Krist je obdario svoju Crkvu i ministerijalnim svećeništvom za koje krštenik biva posvećen i ovlašten sakramentom Svećeničkog reda. Na tom se svetom sakramentu Reda ovdje nećemo zadržati, nego želimo istaknuti koji taj vid općeg svećeništva krštenika.

Na početku ovih razmišljanja o krštenju rekli smo da je čovjek misaono srce svemira. Ovdje možemo reći da je krštenik snagom svoga općeg svećeništva molitveno srce svijeta. Ucijepljen u Isusa Krista, on u Kristu, s Kristom i po Kristu pjeva Bogu ljubav, zahvalnost, klanjanje, prošnje u ime svega stvorenoga. Moli za sve ljude jer Srcem Kristovim ljubi sve ljude. Kakav poziv! Kakvo dostojanstvo! Krštenik je svjedok i molitelj.

Kad na to mislimo, moramo se upravo zgroziti kad čujemo kršćanina kako psuje Boga, Isusa Krista, Majku Božju i sve svetinje. Zar je to molitveno srce svijeta? Kako su to teški grijesi protiv Božje časti i kršćaninova dostojanstva! Kršćanin-psovač postaje psovačko srce svemira. To je paklena izmjena uloge. Samo dva stvorenja u čitavom stvaranju mogu psovati: čovjek i đavao.

Zamislimo se u to! Psovka je postala strašna navika u hrvatskom narodu. Čujemo je na svakom koraku; u svakoj prigodi; psovka ima puno pravo javnosti, kojiput čak i u sredstvima javnog priopćavanja. Mi vjernici čujemo kojiput vrijeđanje naših svetinja i s televizijskih ekrana i s radija, a kaže se, u ime slobode umjetničkog stvaranja.

Psovka odjekuje svuda. Doista kad čujemo te teške psovke, dolazi nam na pamet ono što Knjiga Otkrivenja govori o tajanstvenoj psovačkoj Zvijeri: "I ona otvori usta da huli Boga, da huli Ime njegovo, njegov Šator i nebesnike" (Otkr 13,6).

Kada pravi krštenik čuje psovku, ako ništa drugo ne može učiniti, može u svom srcu moliti za psovače. Za uvrede može svome Bogu dati zadovoljštinu molitvom koja je izraz ljubavi prema Bogu i protulijek mržnji na Boga. Psovka ima svoje porijeklo u palom duhu koji mrzi Boga.

U ovoj Svetoj godini otkupljenja, u našoj Euharistijskoj i Marijanskoj godini, osobito molimo za obraćenje psovača da ih milosrđe Božje

potakne na skrušeno kajanje.

Što je krštenik u svijetu, razlaže II. vatikanski sabor u veoma važnom Dekretu o apostolatu laika. Krštenik je svojim općim svećeništvom pozvan da bude u svijetu prisutno svjetlo svetosti, svjedok za Otkupitelja i otkupljenje, zauzet za svako dobro i pravednost; apostol je koji svakome može dati, blago i s poštovanjem, obrazloženje nade koju nosi u sebi (usp. 1 Pt 3,15-16). On uprisutnjuje, također, Otkupitelja i Crkvu u svijet.

Svoje kraljevsko svećeništvo krštenik osobito izražava kad sudjeluje u euharistijskom slavlju. Euharistija je živo srce Crkve i život Crkve. Tu je Otkupitelj, uskrsnuli Gospodin, čudesno ali stvarno prisutan pod prilikama kruha i vina. U misi se trajno događa Kristova žrtvena ljubav; to je novozavjetna žrtva. Isus je dar Crkve Ocu, i on svojom ljubavlju, poslušnom do smrti na križu (usp. Fil 2,8), prikazuje svoju Crkvu nebeskom Ocu. Euharistija je gozba na kojoj sam uskrsnuli otajstveno hrani Božje sinove i kćeri svojim Tijelom i svojom Krvlju za život vječni. Euharistija je živa i trajna prisutnost Isusova u našim svetohraništima.

Stoga je krštenik pozvan da svake nedjelje i blagdana sudjeluje u euharistijskoj zajednci koja se tako na najljepši način očituje. Kao sudionik u božanskoj Žrtvi on, kao molitveno srce svijeta, na najsavršeniji način moli u ime cijelog svemira, jer moli snagom Kristove Žrtve, moli Srcem vječnoga svećenika Krista. Euharistije nema bez ministerijalnog svećenika, ali krštenik svojim kraljevskim općim svećeništvom u njoj sudjeluje prikazujući sebe, Crkvu i svijet nebeskom Ocu.

Najpotpunije sudjelovanje u misi je onda kada se krštenik pričešćuje. Dakako, prema riječima apostola Pavla Korinćanima, svatko mora samog sebe ispitati da li je u Božjoj milosti, da li je milosno živ, da ne bi nedostojno primio tu nebesku hranu tijela Kristova (usp. 1 Kor 11,27-28).

Ako krštenik u svojoj ispravnoj savjesti nije svjestan teškoga grijeha, može skrušenim srcem pristupiti k stolu Božjem. Istočna liturgija poziva: "Sveto svetima!" Doista u pričesti se hranimo svetošću samoga

Boga za svetost života. Ako je vjernik svjestan teškog grijeha, dužan je u sakramentu pomirenja pomiriti se s Bogom da kao živi član Crkve može biti dionik kod stola Božje djece.

Spomenimo još važnost općeg svećeništva krštenika za posvećenje obitelji. Brak i obitelj su Božje djelo. Za taj život i tu zajednicu krštenik biva ovlašten i posvećen posebnim sakramentom, sakramentom ženidbe. Tako se u to zajedništvo slijeva otkupiteljska milost. Otkupljene osobe osnivaju otkupljenu obitelj iz koje ima biti isključeno sve što se protivi svetosti krštenika i svetosti Crkve. Punina otkupljenja u braku se događa poslušnošću Božjoj zamisli te zajednice. Nesebična ljubav, vjernost i nerazriješivost, otvorenost života, dostojanstvo bračnog života bez ikakve zloporabe, poštivanje začetog života kao svetinje, sve su to plodovi otkupljenja u obitelji krštenih. Sve što je protivno tim vrijednostima, sve što je protivno Božjem planu, protiv čovjeka je i protiv obitelji. To je neotkupljenost u kojoj, na žalost, tonu i mnoge katoličke obitelji.

"Da, oni koji žive po tijelu, teže za onim što je tjelesno; a koji po Duhu, za onim što je duhovno... A vi niste u tijelu, nego u Duhu, ako Duh Božji prebiva u vama... Tako i Duh potpomaže našu nemoć" (Rim 8,5.9,26).

14. Uvjeti za krštenje

"Može li tko uskratiti vodu da se ne krste ovi koji su primili Duha Svetoga kao i mi?" (Dj 10,47)

To se dogodilo u kući rimskog satnika Kornelija kad je Petar okupljenim poganima izložio otajstvo Kristovo. Pogani su uzvjerovali darom Duha Svetoga. Tako su vjerom postali sposobni za krštenje. Kad se radi o odraslom čovjeku, on može biti kršten samo ako je uzvjerovao u Isusa Krista Uskrsnuloga i prihvatio cjelovitu vjeru Crkve s punim uvjerenjem. Ta pak vjera mora biti potvrđena obraćenjem, odlučnom voljom da promijeni svoj život i uskladi ga sa zahtjevima vjere. To znači da hoće živjeti krštenje u njegovoj dosljednosti. Zato je u obredu krštenja trostruko odricanje od grijeha, od zavodljivosti

zla, od sotone, začetnika i vođe grijeha. Zatim je ispovijest vjere.

Ako bi netko i vjerovao, ali ne bi htio promijeniti svoju grešnu situaciju ne bi mogao biti kršten. Krštenje bi se moralo odgoditi dok se stanje ne promijeni. Kao što je vjera dar Duha Svetoga, tako je obraćenje djelo Duha Svetoga, pa tko je već tako primio Duha Svetoga, nitko mu ne smije spriječiti niti uskratiti krštenje.

Djeca se krste u vjeri Crkve. Ona po vjeri i ljubavi Crkve primaju dar otkupljenja krštenjem bez ikakve svoje suradnje, kao što su po ljubavi svojih roditelja primili od Stvoritelja dar života bez ikakve svoje suradnje. Vjeru Crkve zastupaju roditelji, ili barem jedan od roditelja, i kumovi. Protiv volje roditelja, osim u času smrti, djeca ne smiju biti krštena.

Novi crkveni Zakonik o krštenju djece određuje sljedeće:

Da se dijete može dopušteno krstiti, potrebno je:

Roditelji, ili barem jedan od njih ili oni koji ih zakonito zastupaju, dati svoj pristanak;

Treba imati utemeljenu nadu da će biti odgojeno u katoličkoj vjeri;

Dijete katoličkih roditelja, kao i nekatoličkih u smrtnoj opasnosti, dopušteno je krstiti, makar roditelji i ne pristali. Kan. 868 § 1.

Taj je kanon utemeljen na vjeri da dijete pred vječnošću ima pravo na otkupljenje, makar mu to pravo ne priznali roditelji, jer ono pripada u prvom redu svome Stvoritelju i svome Otkupitelju.

Prema kanonu 871. treba krstiti i pobačeni fetus, ako je bio živ. U smrtnoj opasnosti smije krstiti svaki čovjek.

Dijete treba krstiti u župnoj zajednici kojoj pripadaju roditelji. Preporuča se veoma da krštenje bude u euharistijskoj zajednici, u misi. Stoga su dužni roditelji što prije nakon rođenja djeteta javiti svome župniku taj radostan događaj da se s njime dogovore o svemu potrebnome za krštenje i o danu krštenja. Kumove neka ne biraju prije razgovora sa svojim župnikom, i to zbog važnih razloga. Potrebno je da se roditelji i kumovi priprave za krštenje djeteta.

Danas, na žalost, ima dosta vjernika koji nisu imali dovoljne vjerske pouke, pa sami sebi ne znaju pravo obrazložiti zašto žele krštenje

djeteta; nisu svjesni kakve to obveze stavlja na njih i što to znači za samo dijete. Neki misle da je krštenje samo običaj koji ne bi htjeli napustiti. Tu leže razlozi da se dobro priprave za najsvetiji događaj koji se tiče djeteta i roditelja.

Za krštenje djeteta iz druge župe župnik treba imati pristanak župnika dotične župe i potvrdu da je sve uređeno kako bi se krštenje dopušteno moglo obaviti. Kojiput nastaju poteškoće između župnika i roditelja zbog krštenja djeteta. Ako postoje opravdani razlozi da roditelji idu s djetetom na krštenje u drugu župu, neka župnik bez poteškoća dade otpusnicu. Pravedne razloge treba uvijek poštivati.

Poteškoće mogu biti druge naravi. U načelu, i prema smjernicama u našoj nadbiskupiji, zamoljeno krštenje djeteta se ne odbija, nego se zbog važnih razloga može odgoditi. Ti razlozi mogu biti u konkretnim situacijama roditelja ili u njihovim raspoloženjima odnosno neraspoloženjima. Uvijek treba nastojati spasiti dobro djeteta. Ako župnik vidi da roditelji dovoljno ozbiljno ne shvaćaju obveze koje slijede iz krštenja i sami su hladni u vjeri, mora nastojati s velikom strpljivošću i s ljubavlju u njima stvoriti pozitivna raspoloženja. Zato može postojati razlog da ih se zamoli za razgovor i za razumijevanje obveza svećenikove savjesti. Kontakt se ne smije prekinuti. Treba računati i s postepenošću milosti Božje koja djeluje u dušama. Važan je postupak. Treba nastojati spasiti što se spasiti može.

Kojiput, makar roditelji zbog svog stanja i otuđenosti ne davali moralne sigurnosti za pravi kršćanski odgoj djeteta za koje mole krštenje od Crkve, ipak utemeljena nada može postojati u drugim okolnostima koje mogu probudbiti dobru volju i u samim roditeljima. Potrebno je prosuditi sredinu u kojoj će dijete rasti i živjeti; na kršćanski odgoj mogu pozitivno utjecati djed i baka, kum ili kuma, a možda i koja druga osoba, bliza obitelji, osoba u koju roditelji imaju povjerenje. Razborit pastoralni potupak svećenika može pripomoći da se barem kod jednog od roditelja postigne potrebno raspoloženje za utemeljenu nadu kršćanskog odgoja. Probleme treba rješavati od slučaja do slučaja. To je zaista ozbiljno pitanje svjesti: kada se smije uskratiti krštenje djeteta? Pogotovo kad se zna da će ono nekršteno rasti bez

Božjeg života u duši. Stoga nikada nije dosta pouke roditeljima i svim vjernicima o sakramentu krštenja. Na to treba upozoravati i prigodom zaručničkih pouka, u pripravi za brak, kojoj treba pristupiti s najvećom savjesnošću.

Da bi se što bolje osigurao vjerski odgoj krštenog djeteta, brigu o tome imaju poduprijeti krsni kumovi. O tome postoje odredbe Crkve. Kumstvo je važna obveza. Stoga župnik mora uvijek još prije krštenja postaviti roditeljima pitanje koga kane izabrati za kuma ili kumu. To je važno. Tu mogu nastati neugodni nesporazumi, ako bude predložena neprihvatljiva osoba za kumstvo, npr. osoba bez ikakve vjerske prakse, ili čak bez vjere, ili osoba u braku a bez sakramenta ženidbe. Nikakav materijalni obzir ne smije imati prednost pred duhovnim, vjerničkim vidom kumstva. Kumovi moraju, također, biti poučeni o svojim dužnostima. Za kumstvo su prikladni vjernici koji opravdavaju povjerenje da će se brinuti za kršćanski odgoj svoga kumčeta.

Crkveni Zakonik kaže o kumovima: "Neka bude katolik, koji je već primio potvrdu i euharistiju i živi također u skladu s vjerom i dužnošću koju preuzima" (kan 874 t. 3).

Dosta puta župnici imaju neugodnih situacija s roditeljima koji inzistiraju na neprihvatljivim kumovima i tako pokazuju da ni sami ozbiljno ne shvaćaju vjeru. Zato mogu nastupiti okolnosti da od roditelja izabrani kum ili kuma ne budu mogli biti prihvaćeni za tu službu, pa će to potamniti potrebna raspoloženja oko sakramenta svjetlosti. O svemu treba prije razmisliti da se izbjegnu takve situacije.

Prema novim crkvenim propisima živo se preporuča da kumovi kod svete potvrde budu krsni kumovi. Tako se duhovna povezanost nastavlja i produbljuje. Iz kumstva treba isključiti materijalne interese, jer su na veliku štetu duhovnih vrijednosti. To može biti čak zapreka da se dobije čestit kum. Materijalizam je uvijek protiv Duha!

15. "Mudrost odgaja sinove" (Sir 4,11)

"Pustite dječicu i ne priječite im k meni, jer takvih je kraljevstvo

nebesko!" (Mt 19,14).

Ne možemo govoriti o krštenju a da ne govorimo o vjerskom odgoju krštenih. Krštenje se u kršteniku ima rascvasti u bujan život vjere, nade i ljubavi. Roditelji su prvi pozvani da u tom rastu sudjeluju odgojem djece za kršćansku zrelost života. Oni su za tu službu posvećeni i sakramentom ženidbe.

Sv. otac Ivan Pavao II. u pobudnici "Obiteljska zajednica" kaže: "Dužnost odgoja ima svoje korijene u prvobitnom pozivu bračnih drugova da sudjeluju u stvaralačkom Božjem djelu: rađajući u ljubavi i iz ljubavi novu osobu koja u sebi nosi poziv na rast i razvoj, roditelji time preuzimaju zadaću da joj djelotvorno pomognu te da u punini živi ljudski život" (br. 36).

Roditelji su prvi odgojitelji. To je njihova prva i sveta dužnost. To je vršenje njihove službe općeg kraljevskog svećeništva. Odgoj djece je njihovo neotuđivo pravo: pred Bogom, pred Crkvom i pred društvom. Nitko im ne smije osporavati to pravo, jer time bi činio teško nasilje njihovoj savjesti; svako pak nasilje protiv savjesti je napad na dostojanstvo ljudske osobe. Odgoj djeteta ne smije biti oduzet onima koji su mu dali život, koji mu sigurno žele dobro na najnesebičniji način jer ga najviše ljube.

Sveta Stolica objavila je Povelju o pravima obitelji. Ta povelja ima svrhu da upozori na dostojanstvo obitelji i života, na prava i principe odgoja, na temeljne istine o obitelji i o djetetu koje, kao ljudsko biće u razvoju, ima pravo na život od časa začeća. U Povelji posebno je istaknuto pravo roditelja na odgoj svoje djece u skladu sa svojom savješću i uvjerenjem.

Neke od tih principa ovdje objavljujemo.

"Budući da su roditelji dali život svojoj djeci, oni imaju izvorno, prvotno i neotuđivo pravo da je odgajaju; zbog toga se oni imaju smatrati prvim i poglavitim odgojiteljima svoje djece.

a) Roditelji imaju pravo svoju djecu odgajati u skladu sa svojim ćudorednim i vjerskim uvjerenjima obazirući se pritom na kulturne predaje obitelji koje promiču dobrobit i dostojanstvo djeteta; oni

također treba da od društva dobiju potrebnu pomoć i podršku kako bi što prikladnije ispunili svoju odgojiteljsku ulogu.

c) Roditelji imaju pravo da njihova djeca ne budu prisiljena pohađati pouku koja nije u skladu s njihovim ćudorednim i vjerskim uvjerenjima. Osobito se spolni odgoj - koji je temeljno pravo roditelja - mora uvijek odvijati pod njihovim brižnim vodstvom bilo u kući bilo u odgojnim zavodima koje će oni odabirati i nadzirati.

d) Pravo roditelja je povrijeđeno kada država nameće obvezatni odgojni sustav iz kojeg je isključen svaki vjerski odgoj i obrazovanje.

f) Obitelj ima pravo očekivati od sredstava društvenog priopćavanja da budu pozitivna pomoć u izgradnji društva i da podržavaju osnovne vrednote obitelji..."

Načela su jasna i na temelju njih možemo ocijeniti konkretne situacije u našim prilikama. Ovdje se postavlja pitanje: kako osigurati ta neotuđiva prava kršćanskih roditelja u sistemu u kojem se materijalistički nazor na svijet proglašava jedino znanstvenim i priznatim u javnom odgoju? Koji vjernik može biti ravnodušan ako se njegovom djetetu u javnim ustanovama govori protiv njegove vjere i Crkve, ako mu se predlaže, ili čak nameće, nevjera kao znanstvena istina? Ta se pitanja neizbježivo postavljaju. Zadiru u srž ljudskih prava. Pred takvim pojavama kršćani ne smiju šutjeti.

Koncilski Dekret o odgoju kaže: "Pravi odgoj ide za izgradnjom ljudske osobe u vidu njezine konačne svrhe i ujedno u vidu dobrobiti društva kojega je čovjek član i u čijim će funkcijama kao odrasli sudjelovati" (GE 1). "Svi kršćani, budući da su preporođenjem iz vode i Duha Svetoga postali novo stvorenje te se nazivaju i jesu sinovi Božji, imaju pravo na kršćanski odgoj" (GE 2).

Ljudska se duša ne može hraniti prazninom, negacijom, niti idolima. Ona je stvorena za Boga. Tako je velika. Zato mora voditi do teških nesporazuma nastojanje da se djecu i mlade odgaja u nevjeri, a vjera se proglašava zaostalošću i negativnom pojavom. S tim se kršćanski roditelji, a ni roditelji bilo kojeg vjerskog uvjerenja ne mogu nikada složiti. To je nasilje njihovoj savjesti. I savjest mladih bez Božjeg

svjetla visi u praznom; nema uporišta niti pravog obrazloženja. Od zla se uspješno mogu liječiti vjerom u Boga i priznavanjem njegovih normi života. Ako mladi čovjek ne zna za svoje pravo određenje i u čemu je njegovo dostojanstvo, lako može postati plijen zla.

Sigurno je to imao u vidu Spasitelj kad je rekao učenicima: "Onome, naprotiv, tko bi sablaznio jednoga od ovih najmanjih što vjeruju u mene, bilo bi bolje da mu se o vrat objesi mlinski kamen pa da potone u dubinu morsku"(Mt 18,6).

Dijete je velika mogućnost za dobro i za zlo. Što se utiskuje u mladu dušu, ostaje neizbrisivo. "Tko valjano odgaja svog sina, imat će od njega koristi, i ponosit će se njime među znancima svojim... Odgoji sina svojega i dotjeruj ga, da ti ne bi trpio zbog njegove drskosti" (Sir 30,2.13). Tolika iskustva potvrđuju istinitost Božje riječi.

Za ispravan odgoj djece potrebna je topla klima ljubavi, mira, vjera i molitve u obitelji. U Ninu smo odlučili: "Hrvatska katolička obitelj dnevno moli i nedjeljom slavi misu!"

Dijete uči ljubiti Boga molitvom u obitelji. Zajedničkom molitvom ono ulazi u razgovor s Bogom i samo usvaja molitveno raspoloženje. Već kod krštenja treba ga posebno povjeriti Majci Božjoj da bdije nad njim svojom ljubavlju. Svakom krsteniku Isus govori s križa ono što je rekao apostolu Ivanu. "Evo ti majke!" (Iv 19,26). Krštenjem ulazimo u poseban odnos prema Presvetoj Bogorodici kao duhovnoj Majci Crkve. Pobožnost prema njoj stvara najljepša raspoloženja duše za dobrotu, nevinost, za sve što je lijepo i plemenito. Dijete treba povjeriti njegovu anđelu čuvaru i upoznati ga s njim. Veoma se preporuča da se kod krštenja djetetu dade ime kojeg nebeskog zaštitnika. Tako ga se znakovito i učinkovito povezuje sa živom zajednicom općinstva svetih; polaže ga se u struju ljubavi i zaštite nebeske Crkve. Imena svetaca i mučenika su i najljepša imena. Dijete mora znati da ima posebnog prijatelja na nebu.

Dobro je dijete od najranije dobi uključiti u misu. Tako ono ulazi u euharistijsku zajednicu kao član Crkve. Navikava se na toplo ozračje euharistije i tako ga se povjerava ljubavi Isusova Srca.

Sa svom pomnjom treba pripremati dijete za primanje svetih sakramenata ispovijedi i pričesti. To su uistinu sveti svečani događaji njegova života u kojem će ono ulaziti već s punom sviješću i vjerom. Zato je potrebna temeljita vjeronaučna priprava. Nakon još dulje priprave mladi kršćani primaju potvrdu, sakramenat Duha Svetoga, da prime jakost za svjedočenje i hrabro ispovijedanje vjere. Tako krštenjem rođena djeca Božja bivaju trajno jačana darovima otkupljenja za punu kršćansku zrelost i čovječnost.

Odgoj u smislu krštenja zaista postavlja temelje za život mladih ljudi da budu ostvareni u svoj dobroti i ljepoti kršćanskog života za čistu radost nevinih duša.

Sve ove napomene neka budu poticaj kršćanskim obiteljima da čine sve što je potrebno kako bi svoju djecu sačuvali za njihovu vremenitu i vječnu sreću. Za djecu treba usrdno moliti; nužno im je dati dobar primjer da vide ostvaren istinski život krštenika; dušu im treba hraniti istinom, a srce ljubavlju. To je istina, i bolje pedagogije nema. Ovu pedagogiju ništa ne može nadomjestiti, a bez nje se može čovjeka razoriti.

"Sine moj, ako primiš moje riječi, i pohraniš u sebi moje zapovijedi... tada ćeš shvatiti pravdu, pravicu i pravednost i sve staze dobra, jer će mudrost ući u tvoje srce i spoznaja će obradovati tvoju dušu" (Izr 2,1.9-10). "Slušajte, djeco, pouku očevu i pazite kako biste spoznali mudrost, jer dobar vam nauk dajem" (Izr 4,1-2). Riječ je Božja!

16. Tama je pobijeđena svjetlošću

"Nek se raduje i zemlja tolikim obasjana blijeskom, i rasvijetljena sjajem vječnog Kralja neka osjeti da je nestalo po čitavom svijetu mraka!" (Vazmeni hvalospjev).

Vazmeno bdjenje! Uskrsna noć! Noć svjetla. Uskrs - blagdan Svjetlosti! Tko je ta Svjetlost? Kad u obredu vazmenog bdjenja svećenik blagoslovljenim ognjem pali uskrsnu svijeću, govori:

"Svjetlo slavno uskrsnulog Krista / Raspršilo tmine pameti i srca!"

Unoseći u procesiji zapaljenu svijeću u crkvu triput zapjeva: "Svjetlo

Kristovo!" Zatim se pjeva čudesno lijepi hvalospjev u kojem Crkva kliče svu svoju radost zbog pobjede Uskrsnuloga svoga Otkupitelja nad grijehom i smrću. "Nek se veseli i majka Crkva urešena blijeskom tolikoga svjetla i silnim poklicima naroda nek odjekne ova dvorana!"

Uskrsna je noć noć najveće radosti. Otkupljenje je izvršeno. Počinje novi svijet rasvijetljen uskrsnućem. Rađa se novi narod Božji iz vode i Duha Svetoga. Od početka Crkve uskrsna noć bila je noć kada su mnoštva katekumena ulazila u krsni studenac i iz njega izlazila u svjetlost duše, u novosti života. I danas se to događa u misijskim mladim Crkvama. Duh Životvorac lebdi nad vodama i zapovijeda: "Neka bude svjetlost!"

U spomen toga vjernici, okupljeni u tom bdjenju svjetlosti i novoga rođenja, drže u rukama zapaljene svijeće koje su upaljene s blagoslovljene uskrsne svijeće, a ta predočuje Uskrsnuloga Krista kao jedino Svjetlo svijeta.

Kao što se svijeća pali na svijeći, tako se iz pokoljenja u pokoljenje preuzima i prenosi svjedočanstvo Isus Krist je uskrsnuo! "Svi smo mi tomu svjedoci!" (Dj 2,32). Crkva je trajno živi svjedok toga, iz povijesti roda ljudskoga neizbrisivog događaja. S gorućom svijećom u rukama vjernici znakovito potvrđuju svoje milosno rodoslovlje! Uskrsnuli-Svjetlost naš je početak, naš je izvor, naš je Spasitelj. I onda zajednica krštenika izriče svoj krsni zavjet, ispovijeda svoju vjeru da Svjetlost prihvaća u sadašnjosti i da će je predati budućnosti, živu, neugasivu do konca vjekova ove povijesti.

Braćo i sestre, svaki će od vas, nadamo se, ovog Uskrsa uzeti tu svijeću u ruke i time posvjedočiti: svjetlo je Kristovo u meni! Ja gorim vjerom, nadom i ljubavlju! Tako će klicati novokršteni ci u bijelim haljinama! Tako neka kliču svi kršteni ci, sakramentom pomirenja izmireni i nebeskim kruhom nahranjeni! Sretan Uskrs! Sretan Uskrs svim ljudima dobre volje!

Ove Svete godine otkupljenja u isti dan slave uskrsnuće Gospodina našega Isusa Krista sve Crkve na svijetu: Katolička Crkva, sve Pravoslavne Crkve Istoka, sve ostale kršćanske zajednice koje vjeruju da je Isus Krist uskrsnuo! Od Istoka do Zapada odjekivat će i po cijeloj

Zemlji odjekivat će u stotinama milijuna srdaca radosni: Aleluja! Aleluja! Aleluja!

Naše krštenje, ako ga živimo vjernošću do kraja, zalog je i našeg slavnog uskrsnuća na koncu svijeta! "Jer ovo raspadljivo treba da se obuče u neraspadljivost, i ovo smrtno da se obuče u besmrtnost" (1 Kor 15,53).

Tako će biti dovršeno naše otkupljenje potpunom pobjedom nad smrću! I uskrsnuće svih otkupljenih bit će konačna riječ svemogućega Boga i Spasitelja našega: "Neka bude svjetlost!"

Draga braćo i sestre, sve vas povjeravam Srcu Presvete Bogorodice i zagovoru cijele nebeske Crkve moleći vam iskrenu uskrsnu radost! Mi kršteníci, kao ljudi uskrsne vjere, pozvani smo na radost i onda kad prolazimo kroz iskušenja!

"Radujte se u Gospodinu uvijek! Ponavljam: radujte se!... I mir Božji koji je iznad svakog razuma čuvat će srca vaša i vaše misli u Kristu Isusu" (Fil 4,4.7). Neka se samo nitko ne isključi iz otkupljenja.

Blagoslov Trojedinoga Boga Oca i Sina i Duha Svetoga bio sa svima vama, od najmlađih do najstarijih, u domovini i u svijetu, da milost krštenja u vama sazrije za vječno otkupljenje u Božjoj svjetlosti! Tako neka bude! Amen!

U Zagrebu, 21. ožujka Svete godine otkupljenja 1984.

"KAKO JE LIJEP ČIST NARAŠTAJ"

Božja riječ: "Sine moj, ako primiš moje riječi, i pohraniš u sebi moje zapovijedi... tada ćeš shvatiti pravdu, pravicu, pravednost i sve staze dobra, jer će mudrost ući u tvoje srce i spoznaja će obradovati tvoju dušu" (Izr 2,1; 9-10)

Mladi prijatelji, djevojke i mladići, sestre i braćo u Isusu Kristu!

"Milost vam i mir od Boga, Oca našega, i Gospodina Isusa Krista, koji sebe dade za grijehe naše, da nas istrgne iz sadašnjega svijeta opakoga kao što je volja Boga i Oca našega, kojemu slava u vijeke vjekova! Amen." (Gal 1,3-5).

1. U Godini mladih slavit ćemo Uskrs.

Korizma je vrijeme priprave, dubljeg razmišljanja, produbljene molitve i iskrenog ispita savjesti s raspoloženjem obraćenja. Prikladno je da u duhu Isusovog poziva: obratite se i vjerujte Evanđelju, ovo korizmeno vrijeme razmišljamo s mladima za mlade. Stoga vama, mladi vjernici Crkve zagrebačke, upućujem ovo korizmeno razmišljanje, iskreno i ponizno, u ime Gospodina našega Isusa Krista. S pažnjom i ljubavlju nudim ovu poruku Crkve svim mladićima i djevojkama dobre volje koji možda sumnjaju, možda vjere nemaju, ali ozbiljno žele razmišljati o svom biću, o svom pozivu, o svom određenju u drami života i u drami povijesti.

Dragi mladi, želio bih progovoriti vašem razumu, vašem srcu, vašoj slobodi i savjesti, ali ne u svoje ime, ne u nekom svom osobnom interesu, nego u Božje ime. Vi ste u središtu Božje pažnje i brige. Svaki od vas! Ti mladiću! Ti djevojko! Odmah na početku vam kažem: Bog vas ljubi! Bog Raspeti! Bog Uskrsnuli! I vas koji ga ne poznajete. "U ovom je ljubav: ne da smo mi ljubili Boga, nego - on je ljubio nas i poslao Sina svoga kao pomirnicu za grijehe naše" (1 Iv 4,10).

2. Kakvo je bilo ozračje vašeg djetinjstva?

"Slušajte, djeco, pouku očevu i pazite kako biste spoznali mudrost, dobar vam nauk dajem..."(Izr 4,1)

Želio bih razgovarati s vama na valu vaših najdubljih pitanja i nadanja, vaših traženja i tjeskoba. Dok ste bili maleni, bezbrižno ste rasli u krugu svoje obitelji.

Blago vama koji ste imali sreću doći na svijet u obitelji koja vas je dočeka s ljubavlju i okruživala pažnjom; blago vama koji ste imali milost da se rodite u vjerničkoj obitelji Boga Stvoritelja neba i zemlje, upoznala vas s Isusom Kristom Spasiteljem čovjeka, uključila vas u život Crkve i uvela u sveta otajstva sakramenata: ispovijedi, pričesti i potvrde. Zahvaljujte Bogu za obitelj koja vas je učila iskreno i radosno moliti i svojim vas je primjerom podržavala u svemu što je dobro, lijepo i plemenito. Tako vas je uvela u trinaeststoljetnu baštinu kršćanstva u Hrvata. Po tome ste postali baštinici kulture duha i srca, kulture ispravne savjesti.

Očinski i bratski suosjećam i s vama, dragi mladi, koji možda niste imali te sreće, pa ste rasli u obitelji mučenoj krizom, možda nemirom, nevjerom i konačno rastavom. Drama života koja je teško pritisla vaše roditelje, ostavila je sigurno duboke tragove u vašoj duši, ožiljke na srcu, zbunjenost u mislima i savjesti, nesigurnost u izboru životnog puta. Tako ste već u djetinjstvu bili opterećeni brigama, tjeskobom i žalošću. Dijelili ste dramu i patnju svojih roditelja. Koliki mladi nose posljedice nesređenih prilika u djetinjstvu kao duboke zareze u psihu i srce. Budite uvjereni da i vama Bog smilovanja upućuje riječ ohrabrenja: "Daj mi, sine moj, srce svoje, i neka oči tvoje raduju putovi moji" (Izr 23,26).

3. Suočeni s važnim pitanjima

"Steci mudrost, steci razbor..." (Izr 4,5)

Međutim, svi vi, mladići i djevojke, niste više djeca. Bilo da ste rasli u svijetlim okolnostima lijepog djetinjstva, bilo da vam je djetinjstvo bilo ispunjeno brigama, koji put i strahom, sada ste dorasli do velikih životnih odluka. Sada određujete svoj odnos prema samima sebi. Određujete svjesno svoj odnos prema okolini, obitelji i široj zajednici. Želite znati što je čovjek u sebi i zašto je. Sigurno se pitate

na kojim temeljima treba graditi život. Svjesnije ste suočeni s izborom između dobra i zla. Što je dobro? Što je zlo? Dublje ulazite u pitanje: što je istina? To vas potiče da analizirate ideje, ideologije, sisteme i svoju vjeru ili svoju nevjeru. Možda ste mučeni sumnjama? Otvorenim očima, koje su pune mladenačke znatiželje, promatrate svijet u kojem živite. O svemu razmišljate. Dobro je imati na pameti Božju riječ: "Blago čovjeku koji razmišlja o mudrosti i umuje razborito" (Sir 14,20).

4. Između straha i nade

"Pred čovjekom je život i smrt: što on više voli, to će mu se dati" (Sir 15,17)

Dragi mladi, zajedno s nama starijima ulazite u posljednje godine XX. stoljeća. Ako Bog da, u punoj životnoj snazi vi ćete ući u treće tisućljeće povijesne ere koja je započela Isusom Kristom. Sigurno razmišljate što će se sve još dogoditi do svršetka ovog stoljeća. Uočavate da je taj naš suvremeni svijet, koji su vam pripremile prošle generacije, svijet velikih mogućnosti i obećanja, ali u isto vrijeme, svijet velikih suprotnosti, napetosti i opasnosti.

Mladost je doba nade, dobre nade. Ali unatoč lijepih nada obuzima vas možda i strah što će biti s vama, što će biti s narodom u kojem ste rođeni i s cijelim čovječanstvom još u ovom stoljeću. Čitate, gledate, slušate i zatim razmišljate što se to sve zbiva u ovom našem vremenu. Zanose vas možda tehnički uspjesi znanosti. Doista, tehničke su mogućnosti čudesne. Let na mjesec je znak toga tehničkog uspona. Sredstva priopćavanja mogu glasom, riječju i slikom povezati u istoj vijesti i u istom događaju sve stanovnike našeg planeta. O tom nisu sanjali naši djedovi i bake.

Osim toga, kažete: mi živimo u atomskom dobu. Dakle, čovjek ima u svojim rukama najsnažniju energiju svemira. To je energija sunca koje nas grije i rasvjetljuje naše dane. To je velika mogućnost u korist čovjeka. Ali to je i velika prijetnja za čovjeka. Tehnička moć može u čovjeku stvarati prometejsko raspoloženje da je čovjek sam sebi dosta i zato se ponosi svojim strojevima. Ali taj je ponos praćen i teškim

strahom. Prva upotreba atomske energije bila je protiv čovjeka, sredstvo smrti. Nije, dakle, sve u tehničkoj moći. Važno je što se događa s ljudskim srcem. Što je sa savješću? Kažu da je Prometej simbol čovjekove pobune protiv Boga. Međutim, taj Prometej može se pretvoriti u strašnog ubojicu čovjeka.

Nalazimo se pred teškim i mučnim pitanjem. Kako s toliko naglašenim napretkom suvremenog svijeta spojiti činjenicu da se čovjek boji čovjeka i narodi žive u strahu jedni pred drugima? Činjenica je da se nikada u povijesti roda ljudskoga nisu upregli toliki znanstveni, tehnički, financijski potencijali u naoružavanje kao danas. Kad bismo svu moć ratnih oružja, koja su ljudi posjedovali od prapočetka - od kamene sjekire - pa do polovine ovog XX. stoljeća skupili na jedno mjesto, sva ta vojna moć, premda strašna, bila bi igračka u usporedbi s današnjom vojnom moći svijeta.

Da si to nekako predočimo, donosim podatke koje ste i sami mogli pročitati u novinama, a temelje se na istraživanjima stručnjaka Ujedinjenih naroda.

U skladištima nuklearnih sila, na brodovima, avionima i podmornicama pripremljeno je za djelovanje više od četrdeset tisuća atomskih i hidrogenskih bombi. To iznosi šesnaest tisuća megatona ili 16 milijardi tona najjačeg eksploziva (TNT). To znači da nad glavom svakog stanovnika našeg planeta lebdi tri i pol tone snažnog eksploziva. Ne naoružavaju se samo nuklearne sile. Svi se naoružavaju. Čak 32 zemlje troše više na naoružanje nego na obrazovanje i zdravstvo zajedno. Naoružavanje je opća psihoza svijeta. Svi se smatraju ugroženima. Svaki se naoružava imajući u vidu nekog svog neprijatelja, bilo vanjskog bilo unutarnjeg.

Stručnjaci su izračunali da će samo ove godine izdaci za oružja u svijetu premašiti bilijun (tisuću milijardi) dolara. Do konca stoljeća - ne bude li rata (!) - svijet će utrošiti za naoružanje 15 bilijuna (petnaest tisuća milijardi) dolara. Ako bi se pak rasplamsao nuklearni rat, poslije njega - "Dan poslije" - nastupilo bi, kažu znanstvenici, ledeno doba, "nuklearna zima"; poslije vatre led.

Mladi, vi postajete sve više svjesni tog apsurda. Ne možete biti

ravnodušni prema toj prijetnji. Svoju mladost, doduše, živite u miru, ali taj je mir opterećen neizvjesnošću, nesigurnošću i strahom što će biti sutra. Razne zabave, razonode, disko klubovi možda vas časovito odvrate od dubljih razmišljanja, ali ipak osjećate da vrijeme u kojem živite nije sretno. Gdje su korijeni takvog razvoja suvremene situacije svijeta? Ne raste li sve to iz misterija zla? Nije li se mržnja nastanila među ljudima jer se u ljudskim srcima ukorijenilo zlo. Otvoreno nazovimo to zlo grijeh. Riječ Božja ozbiljno opominje: "Tko sije nepravdu, žanje nesreću, i šiba njegova gnjeva udarit će njega samoga" (Izr 21,8). "I tako će svu zemlju opustošiti bezakonje, i opačina će prevrnuti prijestolje vladalačko" (Mudr 5,23). Što činiti da se to ne dogodi? Gdje se mora dogoditi mir? U čovjeku! "Ali se kraj svega toga moli Svevišnjem da te vodi stazom istine" (Sir 37,15).

5. Kakav svijet želite?

"Sve zapovijedi tvoje istina su sama" (Ps 119 (118),86)

Mlada braćo i sestre, kakav biste svijet vi željeli? Uvjeren sam, da biste, slijedeći svoje najunutarnije težnje, željeli bolji, pravedniji svijet. Sigurno biste željeli svijet pravog, sigurnog i trajnog mira. Taj pravi mir uključuje u sebi pravednost prema svakome, slobodu za svakoga, sigurnost da će svaki čovjek imati mogućnost dostojnog života. To vrijedi i za narode. Vi želite svijet socijalne pravde u kojem neće biti izrabljivača ni izrabljivanih. Uvjereni ste da u svijetu istinskog mira nema ni tlačitelja ni potlačenih, a ima potpuna ravnopravnost u pravima i dužnostima, sa zajamčenom zaštitom dostojanstva svake ljudske osobe, isključena je svaka mržnja: rasna, klasna, nacionalna, vjerska. Tko god mrzi i progoni čovjeka, bilo na koji način, zbog nacionalne pripadnosti, zbog vjerskog ili kojeg drugo opredjeljenja, radi protiv mira. Stanje je nemira svako stanje u kojem se ne poštuju neotuđiva prava svake ljudske osobe.

Bolji svijet uključuje u sebi i perspektivu da se mladi s pouzdanjem pripremaju za svoju budućnost. Mladim je ljudima potrebna sigurna nada da će imati mogućnost zaposlenja, što je temeljni problem

čovjekove egzistencije. Strah pred nezaposlenošću teška je tjeskoba naših dana za mnoge mlade ljude. Rješenje tog problema također je stvar mira.

Svi ljudi dobre volje žele mir i bolji svijet sa svim njegovim sadržajima. Jadan je to mir pod atomskim kišobranom; mir čuvan strahom. Nemiran jer mir u kojem ljudi trpe zbog nepravdi.

Da li je bolji, pravedniji svijet, svijet istinskog mira ostvariv bez promjene ljudi? Da li je moguća promjena ljudi bez jasnih duhovnih vrijednosti koje imaju objektivnu vrijednost i postaju norma savjesti? Da li je bolji svijet moguć bez istine o čovjeku? Konačno, da li je bolji svijet moguć bez Boga, ili čak protiv Boga?

"Ako Gospodin kuću ne gradi, uzalud se muče graditelji.

Ako Gospodin grad ne čuva, uzalud stražar bdi" (Ps 127/126/,1).

6. Što je čovjek?

"Pa što je čovjek da ga se spominješ, sin čovječji te ga pohodiš?" (Ps 8,5).

U poruci mladima svijeta za Svjetski dan mira 1985. s temom: Mir i mladi idu zajedno, sv. otac Ivan Pavao II. izrekao je i ove riječi: "Među neizbježivim pitanjima koja sebi morate postaviti prvo je i najosnovnije ovo: kakva je vaša ideja o čovjeku? U čemu se za vas sastoji dostojanstvo i veličina ljudskog bića?"

Mladi prijatelji, čovjek je u pitanju. Susrećete mnogo ljudi svuda kud se krećete. Gledamo zapravo oko sebe samo mnoštvo. Istina, čovjek je društveno biće; živi u zajednici obiteljskoj, nacionalnoj a mnogi žive i u crkvenoj zajednici. Čovjek se povezuje s drugim ljudima u razne druge organizacije i društva s određenim ciljevima. Čovjek je toliko uključen u mnoštvo da postoji opasnost da u mnoštvu bude izgubljen, zaboravljen. Može se dogoditi da, utopljeni u mnoštvo ljudi, više ne uočavamo čovjeka. Važno je znati da čovjek nije samo čest mnoštva. Čovjek je osoba; rađa se kao osoba, a to je jedinstveni i neponovljivi JA, sam svoj, različit od svih milijardi ljudi koji su postojali i koji će postojati na ovoj zemlji. Svaki je čovjek

zato otajstvo za sebe. Tajna u sebi. Nitko ga do kraja ne može proniknuti. Ljudi poznaju ljude samo po vanjskoj pojavnosti, po vanjskim očitovanjima, ali to je samo površinsko poznavanje čovjeka. Onaj unutarnji čovjekov život ostaje skriven ljudskom pogledu. Osoba je u sebi nedohvatna. Sveto pismo kaže da je samo Bog "izmjerio dubinu bezdana i srca ljudskog i prozreo sve tajne njihove" (Sir 42,18). "Jer - piše apostol Ivan - Bog je veći od našeg srca i znade sve" (1 Iv 3,20).

Želio bih, mladi, da se u ovoj korizmi svaki od vas zaustavi pred samim sobom, pred svojom savješću i pred tajnom svog unutarnjeg svijeta. Što je čovjek u sebi? Zar samo biokemijski proces materijalnih elemenata? Zar samo igra kemijskih jednadžbi? Svojom misli čovjek obuhvaća sebe i cijeli svemir; traži istinu svih stvari; ponire u bit svakog bića. Svojom sviješću čovjek se izdiže nad sva stvorenja našeg svijeta. Savješću razlučuje dobro i zlo; živi ne samo duševnim nego i duhovnim životom; stvaralac je na području znanosti i svih grana umjetnosti. Istina, dobrota, ljepota sadržaji su njegovih misli i težnja. Zar je sve to samo učinak materijalnih energija? Zar je to naše neponovljivo JA samo neka biokemijska formula?

Materijalističko poimanje čovjeka isključuje svaku duhovnu, nematerijalnu sastavnicu ljudskog bića. Materijalizam svih boja smatra da je čovjek samo tjelesnost. To se tumači vama, mladi, kao jedina istina o čovjeku i kao konačni rezultat znanosti. Jednako kao što se niječe Bog tako se niječe i čovjekova duhovna, besmrtna duša.

Ali baština je roda ljudskoga drugačija; nosi u sebi sasvim drugačiju, puniju i potpuniju svijest o čovjeku. Uvjerenje je čovječanstva da čovjek u sebi nosi neuništivi duhovni princip svoje osobnosti. Po svojoj besmrtnoj duši čovjek ima svijest svoje osobnosti. Zato čovjek ne smije nikada biti pretvoren u stvar. Osoba ne smije biti privatno vlasništvo ni osobe ni bilo kojeg društva, pa ni države. Zato svaka javna vlast dužna je štititi dostojanstvo svakog čovjeka.

To uvjerenje čovječanstva božanskim autoritetom potvrđuje Bog u Objavi! "Na svoju sliku stvori Bog čovjeka, na sliku Božju on ga stvori, muško i žensko stvori ih" (Post 1,27). To je rodni list čovjekov!

"...Bog je stvorio čovjeka za neraspadljivost, i učinio ga na sliku svoje besmrtnosti" (Mudr 2,23).

Drugi vatikanski sabor poručuje suvremenom čovjeku u Božje ime: "Svaki čovjek ostaje sam sebi neriješeno, nerazgovjetno pitanje. Nitko ne može potpuno potisnuti spomenuto pitanje u nekim trenucima, osobito u važnijim događajima života. Jedino Bog, koji poziva čovjeka na dublje razmišljanje i na poniznije traženje, daje potpun i posve siguran odgovor na to pitanje" (GS 21).

"Čovjek se zbilja ne vara kad se priznaje višim od materijalnih elemenata i kad se ne smatra svodivim na golu čest prirode ili na anonimni elemenat ljudskoga društva... Stoga priznajući u sebi duhovnu i besmrtnu dušu, nije žrtva lažnog utvaranja koje proistječe samo iz fizičkih i socijalnih uvjeta, nego, naprotiv, dohvaća samu duboku istinu stvari" (GS 114). Čovjek, u svojoj cjelovitoj stvarnosti, u saborskoj Konstituciji Crkva u suvremenom svijetu stavljen je u središte pažnje, i to baš takav čovjek. Zato Sabor govori: "Radi se o tome da se spasi ljudska osoba i da se bolje izgradi ljudsko društvo. Čovjek, dakle, kao nešto jedno i cijelo, s tijelom i dušom, srcem i savješću, razumom i voljom, bit će u središtu svega našeg izlaganja"(GS 3).

Zastupamo tu Božju viziju čovjeka kao jednu od temeljnih istina našeg katoličkog Vjerovanja. Iz te istine slijede dalekosežni zaključci za čovjekovo postojanje i za sudbinu svijeta.

7. Savjest u svjetlu ili tami?

"Tvoja je riječ nozi mojoj svjetiljka i svjetlo mojoj stazi" (Ps 119(118), 105).

Čovjek je etičko biće! To treba snažno naglasiti. Mnogi teški problemi svijeta su etički problemi; imaju korijen u etičkoj krizi. Etičko biće posjeduje savjest. To znači da usvaja nepremostivu razliku između dobra i zla. Zlobno srušiti slijepoga koji tapka među mnoštvom bit će uvijek zlo. Pomoći mu i prevesti ga na drugu stranu ulice bit će uvijek dobro. "Savjest je - kaže Sabor - najskrovitija jezgra i svetište čovjeka,

gdje je on sam s Bogom čiji glas odzvanja u njegovoj nutrinji" (GS 16).

Mladi prijatelji, sestre i braćo, kakvu etičku sliku čovjeka nosite u sebi? Uvjeren sam da svaki od vas želi susretati ljude istinski pravedne, poštene, u punom smislu dobre. Sigurno osjetite da li vas netko voli radi vašeg dobra ili vas želi iskoristiti za svoj sebični interes. To je tako duboko usađeno u dušu da i oni ljudi koji drugima čine zlo žele da drugi njima čine dobro.

Sad se postavlja pitanje da li postoje objektivni kriteriji kojima možemo razlučiti što je objektivno dobro a što je zlo? Može li čovjek tako izmijeniti svoje moralne sudove da subjektivno proglasi dobro zlim a zlo dobrim? Povijest dokazuje da je to moguće. Moguća je takva perverzija savjesti. To je navijestio Isus svojim apostolima: "Štoviše, dolazi čas kad će svaki koji vas ubije misliti da služi Bogu" (Iv 16,2). Sedam stoljeća prije Isusa Krista prorok Izaija korio je svoje suvremenike: "Jao onima koji zlo dobrom nazivaju, a dobro zlom, koji od tame svjetlost prave, a od svjetlosti tamu..." (Iz 5,20).

Kolike su nepravde počinjene, koliki zločini izvršeni nad ljudima, kakvi sve okrutni postupci, a počinioci su nastojali uvjeriti svoju savjest, ukoliko nije bila sasvim mrtva, da je to opravdano, da je to u nekom višem interesu potrebno. To je tama savjesti. Riječ Božja kaže: "A put je opakih kao mrkli mrak..." (Izr 4,19). Zato se kaju oni nepravednici u Knjizi Mudrosti: "Mi, odista, zalutasmo s puta istine, i svjetlost pravde nije nam svijetlila..." (Mudr 5,23). Savjesti je zaista potrebno svjetlo da slijedi pravi put. Svjetlo je istina. Isus Krist je rekao svojim učenicima:" "Ja - svjetlost - dođoh na svijet da nijedan koji u mene vjeruje u tami ne ostane" (Iv 12,46). "Tko hodi u tami, ne zna kamo ide" (Iv 12,15).

8. Ranjeni čovjek

Zavodnik: "Otvorit će vam se oči, i vi ćete biti kao bogovi." (Post 3,5).

Nitko ne može zanijekati činjenice da čovjek može biti dobar i može biti zao. Ima, također, jedna činjenica koju ne može protumačiti

nijedna znanost o čovjeku, a u povijesti i ljudskom životu tako je očita: čovjek je u sebi, u svojoj etičkoj dimenziji duboko ranjeno biće. Ranjen je u svim svojim unutarnjim moćima: razum bi trebao biti siguran instrument istine a ipak tako lako podliježe zabludi i laži; volja - moć slobodne odluke - trebala bi birati dobro a ipak tako se lako prikloni zlu; srce - simbol afektivnog života - trebalo bi biti dobrohotno, dobro srce koje ljubi Boga i ljude, a ipak to srce ljudsko može biti tako puno mržnje, nepomirljive mržnje; savjest bi trebala bdjeti nad našim odlukama i točno ocijeniti što je dobro a što zlo, a ona može biti tako slijepa, gotovo mrtva.

Zašto je to tako s čovjekom? Zašto je rođen da bude sebičan i sklon da slijedi zla nagnuća? Zašto ga je lakše pokvariti nego odgojiti da bude uistinu dobar? Svi zavodnici imaju tako mnogo uspjeha. Rušiti je lako; graditi je teško.

Na to pitanje, puno misterija, imamo odgovor samo u Objavi. Čovjek je pao u iskonu; sagriješio je time što se odrekao istine i ljubavi, samoga Boga, slijedeći napasnika. Poremetio je svoje biće. Izgubio je unutarnji sklad. Tako se u srcu svakog čovjeka odvija duhovna borba između dobra i zla. "Đavolovom je zavišću došla smrt u svijet, i nju će iskusiti oni koji njemu pripadaju" (Mudr 2,24).

Čovjek je izgubio Boga i rađa se bez Božjeg života, bez Božje ljepote u duši. To je objavljeno otajstvo istočnoga grijeha koji svi baštinimo. Izuzeta je bila jedina Blažena Djevica Marija. Ona je u svom postanku puna Božjeg svjetla, puna Duha Svetoga. Njoj je kao preodređenoj djevičanskoj majci Spasitelja svijeta unaprijed darovan odmah u početku plod otkupljenja Kristova.

Ranjenog čovjeka treba liječiti. Treba ga iz tame prenijeti u svjetlost. Treba ga u njemu samom osloboditi od okova grijeha. To ne može čovjek svojom moći. On sam ne može prijeći iz smrti u život. Ali to može učiniti u njemu Bog. Jednom zgodom Isus je rekao učenicima: "Ljudima je to nemoguće, ali Bogu je sve moguće" (Mt 19,26).

9. Tri duboke rane

"Nema lijeka bolesti oholnika, jer se opačina u njemu ukorijenila" (Sir 3,28).

Drugi vatikanski sabor upućuje na korijene zla u svijetu kad kaže: "Neuravnoteženosti od kojih trpi suvremeni svijet u stvari su povezane s onom osnovnijom neuravnoteženošću kojoj su korijeni u čovjekovom srcu" (GS 10).

Zlo u povijesti i u životu ljudi ima, dakle, svoje korijene. Zlo je tako očito: mržnje, sukobi, tlačenje, nepravde, međusobna uništavanja ljudi u ratnim sukobima, seksualna raspuštenost, progon istine, sablazni malenih, ubojstva nerođenih itd. Sveta Knjiga Mudrosti analizira etičku krizu onoga vremena: "Ne čuvaju više čistoće ni tijela ni ženidbe, jedan drugoga ili iz zasjede ubijaju, ili jedan drugome preljubom jade zadaju. Svuda zbrka: krv, ubojstvo, krada, prijevare, pokvarenost, nevjernost, buna, kriva prisega, uznemirivanje čestitih, zaboravljanje dobročinstva, oskvrnjenje duša, zločini protiv naravi, nered u braku, preljub, nećudorednost" (Mudr 14,24-26). To je nihilizam na etičkom području. Sveto pismo kaže da onaj koji usvaja takav nihilizam "...misli da je žiće naše igra i život naš sajam pun probitka. Treba, veli, izbijati korist iz svega čak iz zla" (Mudr 15,12). Etički nihilizam je pervezija savjesti.

Kako to da čovjek može tako duboko iskvariti svoj život i svoje biće? Što je to u njemu? Rekli smo: duboka rana, grijeh. Dublja analiza zla u povijesti dovodi nas do tih korijena neuravnoteženosti, u čovjekovom srcu, kako kaže Koncil. Koji su to korijeni?

Postoje u čovjeku tri duboke rane, tri velike strasti koje su izvor svih etičkih zala povijesti. Sv. Ivan Apostol izražava ovako ta tri opasna nagnuća duše i tijela kad piše u svojoj Prvoj poslanici Crkvi svoga vremena: "Ne ljubite svijeta ni što je u svijetu. Ako tko ljubi svijet, nema u njemu ljubavi Očeve. Jer što je god svjetsko - požuda tijela, i požuda očiju, i oholost života - nije od Oca, nego od svijeta" (1. Iv 2,15-16). Ovdje "svijet i svjetsko" znači: etičko zlo u svijetu, u povijesti.

U razmišljanju o tim požudama izmijenimo poredak. Počnimo s

ohološću. Što kaže riječ Božja o njoj? "Oholost počinje kad čovjek otpadne od Gospoda i srcem se odmetne od svoga Stvoritelja" (Sir 10,12). Oholost je stanje duha kad čovjek samoga sebe smatra samodostatnim; opojen težnjom za moći nad drugima prezire sve oko sebe, pa i samog Boga. Sotona je duh oholosti. Oholica je sam svoj "bog"; u isto je vrijeme anarhičan i totalitaran. Anarhičan je jer odbacuje svaki autoritet, ali kad sam ima mogućnost da bude autoritet, tada je totalitaran; želi imati potpunu vlast nad drugima; klanja se svojoj mudrosti i svojoj moći. Svi totalitarizmi u povijesti vuku svoj korijen obično iz oholosti. Zato na mnogo mjesta Sveto pismo govori o oholosti kao velikom zlu. "Mrska je oholost i Gospodu i čovjeku..." (Sir 10,7). Ponizna Nazaretska Djevica Marija pjeva u svojoj pjesmi zahvalnici: "...Raspršio oholice umišljene" (Lk 1,51). Oholica "izvrće dobro u zlo i baca ljagu na samu krepost" (usp. Sir 11,31).

Druga je velika strast požuda očiju. To je zapravo težnja da se što više posjeduje. Važnije je imati nego biti. Imati i sve više imati. To je strast bogatstva. Sva izrabljivanja, sve socijalne nepravde, sva ekonomska podjarmljivanja imaju svoj korijen u toj strasti. Riječ Božja kaže: "Tko novce ljubi, nikad ih dosta nema; tko bogatstvo ljubi, nikad mu dosta probitka" (Prop 5,9). "Vlast prelazi od jednog naroda drugomu zbog nepravde, nasilja i novca" (Sir 10,8). "...Prolijeva krv tko radniku uskraćuje plaću" (Sir 30,9).

Zato Isus govori: "Zaista, kažem vam, teško će bogataš u kraljevstvo nebesko" (Mt 19,23). "Klonite se i čuvajte svake pohlepe: koliko god netko obilovao, život mu nije u onom što posjeduje" (Lk 12,15). Čitamo u Evanđelju da je u vječnu propast otišao onaj bogataš koji je govorio: "Dušo, evo imaš u zalihi mnogo dobara za godine mnoge. Počivaj, jedi, pij, uživaj!" "Ali mu Bog reče: 'Bezumniče! Već noćas duša će se tvoja zaiskati od tebe! A što si pripravio, čije će biti?' Tako biva s onim koji sebi zgrće blago, a ne bogati se u Bogu" (Lk 12,19-21).

Oholost života i požuda očiju! Koliko su okova skovale, koliko krvi prolile, koliko suza izazvale, koliko znoja iscijedile samo te dvije strasti. Preko lešina idu do ciljeva.

10. Požuda tijela u službi smrti

"Bježite od bludnosti!" (Kor 6,18)

A treća? Požuda tijela? Kako god bila poremećena ljestvica vrijednosti ipak u suvremenom mentalitetu ljudi duboko je razvijen osjećaj za dostojanstvo ljudske osobe, za ravnopravnost, za socijalnu pravdu. Stoga u općem sudu ljudi oholi, bahati moćnici nemaju baš cijene. Oholost se smatra ipak negativnim zlom. Isto tako pohlepa i obogaćivanje na račun drugih, bilo osoba bilo naroda, ne prolaze dobro u ocjeni suvremenih ljudi. Te strasti, makar imale mnogo slugu, ipak nemaju mnogo javnih odobravatelja u sredstvima javnog priopćavanja.

Međutim, požuda tijela ima svoju posebnu industriju da se prikaže svijetu "naprednom", "humanom", "potrebnom", "osloboditeljskom". Promicatelji te strasti žele se nametnuti javnom mijenju. Na račun tog "apostolata" mnogi se obogaćuju. U službu požude tijela ulažu se kapitali i beru profiti. Potražnja je velika. To znači da se na području seksualnosti događa tragična perverzija savjesti. Na tom se području, pod utjecajem tako nametljive propagande zaista dobro proglašava zlom a zlo dobrom, tako već davno reče Božji prorok. Velike duhovne vrijednosti nevinosti, čistoće, čednosti, bračnog dostojanstva i bračne vjernosti ismijane su, izrugane, etiketirane kao natražni zaostaci mračne prošlosti, preživjelo srednjevjekovlje, pojmovi nedostojni naprednog atomskog doba. Propagira se potpuna sloboda od svih etičkih principa koji čuvaju dostojanstvo seksualnosti i prema tome ljudskog tijela i same ljudske osobe.

Na žalost, i u Crkvi se našao koji taj krivi učitelj koji uči u prilog takvog mentaliteta, pomirujući se sa zlom svijeta. To nije nikakva tajna. Sve to ima svoj korijen u materijalističkoj i racionalističkoj filozofiji o čovjeku. Ako je čovjek samo tijelo i biće bez vječne perspektive, zašto ne bi zadovoljio sve prohtjeve tijela bez ikakve odgovornosti? Filmovi na velikim platnima i malim ekranima, pornografski časopisi i pornografske videokazete, hedonistički seksualni odgoj, razne reklame golotinje sve je to erotiziralo suvremeni mentalitet do tolike mjere da su bez cijene temelji života. Crkveno je učiteljstvo smatralo svojom obvezom u obrani same seksualnosti i ljudske osobe objaviti

tri važna dokumenta: Humanae vitae, Persona humana i Odgojne smjernice o ljudskoj ljubavi.

Nauci Crkve su se osobito suprotstavili u bogatim zemljama. Nažalost, protivnici izvan Crkve pronalazili su saveznike i u Crkvi. Neki feministički pak pokreti, tobože u borbi za ravnopravnost žene, bore se za seksualnu slobodu i za pravo na pobačaj, a baš sve je to najviše protiv dostojanstva žene kako je shvaća Evanđelje.

Najstrašniji plod seksualne neodgovornosti, uz razorenu mladost i razorene obitelji, jest ubijanje nerođenih. Tako i požuda tijela, kao i oholost života i požuda očiju, prolijeva nevinu krv milijuna ljudskih bića, a isto tako uzrokuje plač mnogih osoba. I sve bi se htjelo proglasiti sasvim prihvatljivim u suvremenoj civilizaciji, čak dostignućem napretka. Zabludu se hoće proglasiti istinom života. Sve je to u potpunoj suprotnosti evanđeoskoj viziji čovjeka! Sve je to u suprotnosti s onim najintimnijim uvjerenjem ljudi dobre volje koji slijedeći zdrav razum i zdravo moralno rasuđivanje ipak priznaju da je takva životna praksa nemoralna.

Kad razmotrimo sve dosege i domete triju velikih strasti, koje imaju korijen u srcu čovjekovu, vidimo da one na određeni način svaku, pa i ovu suvremenu kulturu, srozavaju na antikulturu. Nikakve etikete ne mogu promijeniti bit stvari, bilo da su dobre bilo da su zle. Istina ostaje istina.

Ako bismo pitali tisuće i tisuće djevojaka i žena, među njima i toliko maloljetnica, koje su prošle kroz iskustvo, "slobodne ljubavi" i zatim kroz iskustvo pobačaja, da li su ih ta iskustva učinila boljima, ljepšima, sretnijima, sigurno bi odgovorile negativno. Čudoredni nihilizam kao posljedica odbacivanja svih moralnih principa koji imaju izvor u transcendenciji i u velikoj tradiciji Crkve uvijek se negativno odražava u osobnom, obiteljskom i narodnom životu. To nije sloboda za život nego sloboda za smrt. To je proces umiranja. Nije to uspon kulture nego pad u antikulturu. Žrtva je čovjek!

Zato je apostol Pavao pisao Crkvi u Korint da ne podlegne pokvarenosti toga lučkog grada: "Ne varajte se! Ni bludnici, ni

idolopoklonici, ni preljubnici, ni mekoputnici, ni muškoložnici... neće baštiniti kraljevstva Božjega! (1 Kor 6,9;10).

Rimljanima pak piše: "Neka, dakle, ne kraljuje grijeh u vašem smrtnom tijelu, da slušate njegove požude; i ne predajite grijehu udova svojih na oružje nepravde, nego sebe, od mrtvih oživjele, predajte Bogu i udove svoje dajte Bogu za oružje pravednosti. Valjda grijeh neće vama gospodovati!" (Rim 6,12-14).

11. Čista mladost - nada budućnosti

"Blago čistima srcem: oni će Boga gledati!" (Mt 5,8)

Tko je slobodan? Slobodan je onaj koji raskine u sebi okove triju požuda. To je sloboda duha. To je sloboda novog čovjeka u kojem je uspostavljeno kraljevstvo Božje. Biti sin Božji, biti kći Božja, pravo je dostojanstvo ljudske osobe. "A budući da ste sinovi, odasla Bog u srca vaša Duha Sina svoga koji kliče: "Abba! Oče!" Tako više nisi rob nego sin; ako pak sin, onda i baštinik po Bogu" (Gal 4,6-7).

Kako su lijepa vedra, sunčana jutra! Kako su blistavi sniježni vrhunci, uzdignuti u plavetilu neba! Zar nije lijepa Božja priroda u svojoj proljetnoj bujnosti: rascvali voćnjaci, prolistale šume, zelene livade, mirisavi vinogradi u cvatu, cvijeće u svojim raskošnim bojama! Koliko nade! Zašto da ne bismo s tom ljepotom i čistoćom prirode usporedili čistu mladost? Bistra voda u gorskom jezeru nešto je sasvim drugo nego zagađena močvara.

Nevinost! Čistoća! Čednost! Uzdržljivost! To su vrijednosti životnog stava u odnosu prema ljudskoj seksualnosti. To je poštovanje tijela; to je vodstvo duha, razuma i savjesti u sferi seksualnosti. Samo tako, i nikako drugačije se spasava dostojanstvo same seksualnosti i dostojanstvo ljudske osobe. Takvo vrednovanje tijela ima svoj izvor u Božjoj riječi. Cijelo je Evanđelje poziv na takav životni stav. Zato su i predbračni odnosi teški grijeh.

Svaki mladić i svaka djevojka, kad razmišljaju o svojoj budućnosti, imajući u vidu svoju buduću bračnu zajednicu, što žele? Ukoliko nisu već izobličeni u savjesti, svakako žele se vezati u obiteljsko zajedništvo

s osobom vrijednom povjerenja, s osobom sačuvanom, čestitom, na moralnoj visini. Ne željeti to značilo bi izgubiti urođeni, duboko ljudski osjećaj za čistu, sačuvanu mladost i dostojan ljudski brak. Šesta i deveta Božja zapovijed Božja su volja da bude zaštićena ljudska osoba u svom seksualnom određenju od svake zloporabe prije braka i u braku. To je logika Božje zamisli čovjeka stvorenog kao muško i žensko. Zapovijedi Božje su uvijek zaštita čovjeka.

Čovjekova seksualnost ima svoj smisao u Božjem planu da kroz ljubav bude u službi života u zakonitim odnosima muža i žene. Seksualnost nije sama sebi svrha da bi služila samo neodgovornom uživanju. Tako shvaćena ona je samo grubi egoizam koji drugu osobu iskorištava, izrabljuje za sebični interes. Seksualnost, shvaćana ispravno u svjetlu Božjeg nacrta s čovjekom, usmjerena je i osmišljena da u zakonitom braku, i samo u zakonitom braku, bude blagoslovljeni izraz potpunog sebedarja osobe osobi u ljubavi i u poštivanju smisla te ljubavi, a to je očinstvo i majčinstvo. Prema tome, brak nije neodgovorno iživljavanje seksualnog egoizma u dvoje nego nesebičnost ljubavi koja se dariva i žrtvuje u vidu novog života; to je ljubav otvorena životu. Zato sva sredstva za protunaravnu kontracepciju pretvaraju ljudsku osobu u stvar, predmet užitka koji je poniženje, obeščašćenje tijela, odnosno ljudske osobe. Stoga čistoća ima svoju specifičnu vrijednost i u braku. Konačno, sve ovisi o tome da li čovjeka shvaćamo evanđeoski, kršćanski ili materijalistički.

Božja zapovijed zahtijeva od mladih sačuvanu, čistu mladost i nevinost kao najbolju pripravu za čestit brak. Nije dopuštena nikakva igra sa seksualnošću. Nijedna ljudska osoba stoga nema prava na sjedinjenje s drugom osobom ako im to pravo nije dano zakonitim brakom koji je za kršćane sakramenat; to je brak posvećen otkupljenjem Kristovim.

Graditi brak na čistoći mladenačke dobi znači graditi na čvrstom temelju. Čista mladost daje jamstvo za vjernost, za neopozivu ljubav i za poštovanje dostojanstva bračnog druga. Čistoća je provjerena etička kvaliteta ljudske osobe u koju se može imati povjerenje. Kako je lijep čist naraštaj! Kako je radosna čista mladost! Kako je vedra čista savjest!

Zato Sveto pismo oduševljava za tu ljepotu života. "Kako će mladić čistim sačuvati put svoj? Čuvajući riječi tvoje... Ja kročim putem zapovijedi tvojih jer si mi ti prosvijetlio srce" (Ps 119(118),9;32). "Blago mužu čestite žene... Čestita žena radost je mužu svojem, on će godine života svojega proživjeti u miru" (Sir 26,1;2).

"Dar je Gospodnji žena šutljiva, i nema cijene duši dobro odgojenoj. A milina je nad milinama žena stidljiva, i nema cijene dostojne duše uzdržljive" (Sir 26,14-15).

Jedna mlada suvremena obraćenica iz Lenjingrada, nakon što je, prošavši kroz iskustvo ateizma i nihilizma, postala Kristovom učenicom, piše u knjizi o svom obraćenju: "Kako sad shvaćamo čistoću, kako je cijenimo!... 'Blaženi čista srca, jer će Boga gledati!' Morali bismo obdržavati zapovijedi Evanđelja sa žarom... U raspojasano doba 'seksualne revolucije' moral izgleda kao nešto zastarjelo, smješno. Svaki kršćanin, kao i pred 20 stoljeća, mora sve učiniti da ostvari zapovijedi Blaženstava u cjelini. Grijeh ostaje grijeh, svetost ne prestaje zahtijevati od nas maksimalni napor: 'Budite, dakle, savršeni kao što je savršen Otac vaš nebeski!'" (Mt 5,48). (T. Goričeva. Nous convertis d'Union Soviétiaue, Paris 1983).

Čistoća daje mladim ljudima čvrstoću karaktera. Čisti mladi su hrabri za svako dobro. Savjesni su. Uspravni su i ponizni. Nisu tijesto koje se lako mijesi negativnim utjecajima. Otporni su i prema velikoj nesreći suvremene mladosti, a to je droga. Otporni su i prema alkoholu. Čisti mladi vjernici radosni su jer žive slobodu Božjih sinova i kćeri. Papa Ivan Pava II. na svim svojim putovanjima susreće se posebno s mladima i oduševljava ih za čistoću! Čini to u ime Isusovo. Rekao je mladima u Parizu: "Mladići i djevojke, imajte veliko poštovanje spram svoga tijela i spram tijela drugih... Klanjati se tijelu? Ne nikada! Prezirati tijelo? Niti to. Svladavati tijelo? Da! Preobraženje tijela? Još više!..."

Stotine i stotine tisuća Bogu posvećenih djevica - redovnica - koje su se posve posvetile službi bližnjega i molitvi za sve ljude u Evanđelju su našle smisao i radost tog izbora! Stotine i stotine tisuća svećenika i redovnika Katoličke Crkve koji su se u beženstvu darovali Bogu za službu spasenja ljudi neka vam budu ohrabrenje za junačku čistoću!

Apostol Pavao pisao je Korinćanima i nama: "Tijelo vaše hram je Duha Svetoga koji je u vama, koga imate od Boga, te niste svoji...Proslavite, dakle, Boga u tijelu svojemu!" (1 Kor 6,19-20).

12. Svjetlo u središtu povijesti

Isus Krist! "Nema, uistinu, pod nebom drugoga imena dana ljudima po kojemu se možemo spasiti" (Dj 4,12)

Mladi prijatelji, sestre i braćo! Na prošlim stranicama u svom razmišljanju prolazili smo kroz tamu i svjetlo: tamu zla i svjetlo Božjih vizija o čovjeku. A sada bih želio usredotočiti, makar kratko, vaše misli na dvije stvarnosti na Isusa Krista i Crkvu.

Odmah vam kažem: Crkva je neshvatljiva bez Krista; Krist je nespoznatljiv bez Crkve. Tko ljubi Krista, ljubi Crkvu koja je njegovo otajstveno tijelo. To se ne može rastaviti. Tko progoni Crkvu, progoni Isusa Krista. Tko odbacuje Crkvu, odbacuje i Krista. Pred Damaskom uskrsnuli Gospodin reče svom progonitelju Savlu: "Savle, Savle, zašto me progoniš?"

Savao upita: "Tko si, Gospodine?" - Ja sam Isus kojega ti progoniš!" (Dj 9,4;5). Savao je na smrt progonio Isusove vjernike, Crkvu.

Vama svima dobro poznati znanstvenik našeg vremena Albert Einstein, koji je duboko proniknuo u tajnu materija i energije svemira, ovako se u jednoj prilici izjasnio o Bogu i Isusu: "Moja se vjera temelji na poniznom poklonstvu Bogu, koji se sam u najmanjim česticama materije objavljuje. Moje duboko uvjerenje u Božju opstojnost, koji se posvuda u svemiru objavljuje, temelj je i moje egzistencije i vjere.

Ja sam Židov, ali fascinirajuća slika Isusa iz Nazareta na meni je ostavila neizbrisiv pečat... Nitko se nije pokazao takvim kao on. Zaista, samo je jedno mjesto na svijetu bez ikakve tame, a to je osoba Isusa Krista. U njemu nam se Bog na najjasniji način predstavio. Njega i ja štujem i njemu se klanjam." (Crkva na kamenu, veljača 1985, str. 16).

Doista, Isus Krist je svjetlo istinsko; dođe na svijet da prosvijetli svakog čovjeka (usp. Iv 1,9).

Isus! Spasitelj čovjeka! Stari zavjet ga je navijestio, obećavao,

očekivao ga i čeznuo za njim. Zbivalo se to u sasvim konkretnom narodu Izreala, u njegovoj više nego tisućljetnoj povijesti. Novi zavjet samo o njemu izvješćuje, za nj svjedoči. Isus i njegova Crkva sadržaj su Novog zavjeta. Čitajte, mladi, Evanđelje, Djela apostolska, Poslanice, Otkrivenje. Čitajte! Znate li da je u Rusiji Biblija najtraženija knjiga i plaćana najvišom cijenom? Događa se da mladi u knjigama ateističke propagande pronalaze navode iz Svetog pisma i ispisuju ih za meditaciju. Glad za Božjom riječju postaje sve veća!

Čitajte i vidjet ćete da je Isus Krist najsvijetlija pojava ljudske povijesti. Nitko ga nije u povijesti nadmašio u ljepoti nauke, u dobroti srca, u čistoći života, u ljubavi sve do kraja, sve do križa.

U poslanici apostola Pavla vidjet ćete što se dogodi s čovjekom kad ga osvoji istina Uskrsnuloga! Progonitelj se promjenio u čudesno zauzetog apostola i sve svoje poslanice piše, mogli bismo reći, krvlju svoga srca, oduševljenog za Isusovu stvar i za spasenje ljudi.

A tko je on? Sam je postavio to pitanje svojim apostolima kod Cezareje Filipove: "A vi, što vi kažete, tko sam ja?" (Mt 16,15). To je bitno pitanje cijeloga kršćanstva; bitan je i odgovor. Na tom odgovoru stoji Crkva! Vi mladi vjernici znate tko je Isus!

Došao je iz neizmjerne punine života Trojedinog Boga. Božanska je osoba: Vječni je Očev Sin ili Riječ. Utjelovio se u krilu Djevice Marije da se rodi od djevičanske majke kao čovjek za nas. To je istina. On je Bog od vječnosti s Ocem i Duhom Svetim u jednoj Božjoj naravi; on je i pravi čovjek rođen u vremenu, raspet na križu i uskrsnuo treći dan. On je uskrsnuli Bogočovjek - Gospodin naš Isus Krist.

Vi, pak, dragi mladi, koji još nemate te vjere, molite za svjetlo vjere. Vjera je Božji dar. To svjetlo pali u duši raspoloživoj Duh Sveti. Molite makar samo to: Bože, daj mi svjetla! Molite svaki dan! Jednog dana svjetlo će zasjati i obasjati vašu dušu!

"Ja sam svjetlost svijeta; tko ide za mnom neće hoditi u tami, nego će imati svjetlost života" (Iv 8,12).

"Ja dođoh da život imaju, u izobilju da ga imaju!" (Iv 10,10).

13. Crkva - domovina duše

Krist je ljubio Crkvu te sebe predao za nju da je posveti (usp. Ef 5,25-26)

Trajni živi svjedok za Isusa Krista je jedna cijela zajednica. Ta zajednica raste iz one zajednice koju je sam Isus okupio oko sebe za vrijeme svog naučavanja. To je apostolska zajednica Dvanaestorice. Apostoli su bili odabrani i ovjerovljeni svjedoci Isusove nauke, djela i života. Svjedoci su njegova mučeništva smrti na križu. Svjedoci su da je treći dan uskrsnuo. Da je Isus uskrsnuo znači: njegovo tijelo položeno u grob nije se raspalo nego je treći dan, združeno opet s dušom, bilo preobraženo za slavni vječni život. Tako je cijelom svojom ljudskom naravi ustao za slavu novoga, vječnoga života. Poslije toga događaja Isus Uskrsnuli ukazivao se svojim apostolima, svojim svjedocima kroz 40 dana. Povjerio im je što imaju činiti. Zapovjedio im je da idu po cijelom svijetu i da svakom stvorenju propovijedaju Radosnu vijest spasenja. Obećao im je da će biti s njima do konca svijeta (usp. Mt 28,18-20; Mk 16,15).

Taj trajni živi svjedok je Crkva. Ona je došla u povijest ne iz nekog mita ili neke legende, nego iz svjetla Isusa Krista Uskrsnuloga i vatre Duha Svetoga, okupana vodom krštenja. Nitko u povijesti nije ostavio iza sebe takvog svjedoka. Crkva! Organizam koji pamti već dva tisućljeća povijesti. I svaki vjerni član Crkve sudionik je toga dvijetisućgodišnjeg pamćenja. Crkva pamti događaje spasenja i naviješta djela Božja.

Drugi vatikanski sabor ovako govori o Crkvi: "Ona je po svojoj naravi ljudska i božanska; vidljiva i nevidljivim stvarnostima obdarena; gorljiva u djelovanju, a odana kontemplaciji; nazočna u svijetu, a ipak - putnica. Ali tako da je u njoj ljudsko upravljeno i podređeno božanskome, vidljivo nevidljivome, djelovanje kontemplaciji i sadašnjost budućem gradu koji tražimo" (SC 2). "Ova Crkva, ustanovljena i uređena na ovom svijetu kao društvo, nalazi se u Katoličkoj Crkvi, kojom upravljaju nasljednik sv. Petra i biskupi sjedinjeni s njime iako se izvan njezina organizma nalaze mnogi elementi posvećenja i istine koji kao darovi svojstveni Kristovoj Crkvi potiču na katoličko jedinstvo" (LG 8).

Crkva prolazi kroz povijest utkana u sva iskušenja povijesti noseći u sebi sve darove Božje za spasenje ljudi; u svim pokoljenjima svoje dvijetisućne povijesti odgajala je i odgaja vjernike svake dobi i staleža za pravedan, svet život. Kolike je odgojila čestite očeve, dobre majke, poštene mladiće, nevine djevojke, revne svećenike, redovnike i redovnice, kao i časne biskupe u hrvatskom narodu kroz trinaest stoljeća svoga spasenjskog djelovanja! Tako i u svim narodima u koje je donijela Radosnu vijest! Nebrojeni su njezini sveci i svetice, mučenici i mučenice.

"Gospodin Isus, božanski Učitelj i uzor svake savršenosti, svima je i pojedinim svojim učenicima kojega god položaja propovijedao svetost života, kojoj je On sam i početnik i usavršitelj..." (LG 40). "Zato su u Crkvi pozvani na svetost..." (LG 39). To su riječi Koncila. Čitajte, mladi, veliku saborsku konstituciju o Crkvi Svjetlo naroda.

Ali Crkva svetaca ima u svom zajedništvu, na žalost, i mnogo grešnika na svim razinama. Nitko u ovom životu nije tako učvršćen u dobru da ne bi mogao postati i zao. Nedosljednosti, nevjernosti, zloće bilo je u Crkvi već od početka. Samo u nebeskoj Crkvi i u čistilištu grijeh nije moguć.

Članovi pak Crkve Putnice, unatoč toga da su krštenjem postali sinovi i kćeri Božje, mogu to svoje dostojanstvo grijehom razoriti. Mogu čak i otvrdnuti u grijehu, da postanu tvrdokorni u zlu. Već Poslanica Hebrejima teškim riječima govori o takvim krštenicima ovako: "Zaista, koji su jednom prosvijetljeni, i okusili dar nebeski, i postali dionici Duha Svetoga, i okusili lijepu riječ Božju i snage budućega svijeta, pa otpali, nemoguće je opet se obnoviti na obraćenje, kad oni sami ponovno razapinju Sina Božjega i ruglu izvrgavaju" (Hebr 6,4-6). Zaista, teško se vratiti kad se daleko odluta; teško se dići kad se duboko padne. Ali Crkva moli i za takve sinove i kćeri, izgubljene sinove i kćeri. Ima božanske darove da ih oslobodi od Zloga i od zla, ako, Duhom Svetim potreseni, reknu poput izgubljenog sina iz Evanđelja: "Oče, sagriješih...!" (Lk 15,18). Sveta se Crkva uvijek nada povratku izgubljenih! To je nada milosrđa.

Dragi mladi prijatelji, sestre i braćo, vi ste sigurno osjetljivi i zahtjevni da svi koji se ponose imenom Isusa Krista budu uistinu i

odraz njegova života. Imate pravo. Ali Isus nas je učio da najprije u samima sebi ostvarujemo kraljevstvo Božje. Od sebe treba početi.

Zato vas molim, ne sablažnjujte se zbog svoje braće grešnika, a radujte se zbog tolike braće i sestara koja sjaje pravednošću života. U dobrom ste društvu svetaca i pravednika.

Povijest Crkve ima, doduše, tamnih stranica zbog grešnika i otpadnika. To su rane Crkve u njezinim udovima. Unatoč toga Crkva je sveta. Ona je vaša majka; domovina je vaše duše po darovima koje vam daje: Božju riječ, sakramente, otajstveno zajedništvo s Kristom i mnogom braćom, put svetosti.

Povijest Crkve je ispisana tolikim svjedočanstvima svetosti. Odgojila je čovječanstvu tolike dobročinitelje ne samo na području vjerskog života nego i na svim drugim područjima ljudskog djelovanja, na području znanosti, umjetnosti, sveopće kulture.

Vi, na žalost, imate priliku pročitati i čuti toliko negativnih sudova o Crkvi. Po tim ocjenama ona bi trebala biti u vašem pamćenju samo zaostalost, mrak, neka neprijateljska sila protiv čovjeka. Kad se govori o najodgovornijim predstavnicima Crkve, dopustive su uvrede, klevete pa čak i mržnje. Neka vas sve to ne zbunjuje. Vi, mladi vjernici i vjernice, i sami iskustveno najbolje znate da vas vjera Crkve uči samo dobru. Uči vas ljubiti Boga i ljude. Crkva to čini uvijek i u svakom sistemu, u svakom narodu, u svakom društvenom uređenju. Odgaja savjesti za istinu i pravednost. Čuli ste sigurno i tvrdnju kako je Crkva velika opasnost za mlade. Neka vas to ne smete! Ono što ste u svojoj Crkvi naučili, bit će korisno za cijeli narod i za cijelo društvo, ako to uistinu živite. Crkva nije nikakav urotnik. Djeluje javno za dobro svih ljudi. Ne bojte se!

"Samo se ponašajte dostojno Evanđelja Kristova..." (Fil 3,18).

Isus Krist hoće da "sebi predvede Crkvu slavnu, bez ljage i nabora ili čega takva, nego da bude sveta i neporočna" (Ef 5,27).

Svaki se neka pita: ja sam Crkva, a da li je ona u meni sveta i neporočna?

14. Vjernost Crkve provjerena križem

"Zaista, zaista, kažem vam: ako pšenično zrno, pavši na zemlju, ne umre, ostaje samo, ako li umre, donosi obilat rod" (Iv 12,24)

Dragi mladići i djevojke, kad čitate povijest Crkve, primjećujete tako očito i njezine patnje. Crkva je također "znak osporavan" (usp. Lk 2,34). Često je iskušavana progonstvom; svoju vjernost i ljubav do kraja, poput svoga Učitelja, potvrđivala je mučeništvom. To je povijesna činjenica.

Mučeništvo može biti dvostruko: bijelo i crveno. Bijelo je mučeništvo beskrvno, ali može biti dugotrajno i bolno. To su razna poniženja zbog vjere. Ako čovjek, inače stručan i pošten, dobronamjeran i savjestan, osjeti na određeni način da je zbog vjere povrijeđen u svojim ljudskim pravima, prikraćen u opravdanim mogućnostima, to je trpljenje koje čovjeka duboko pogađa. Ali, usprkos toga, ustrajati u svojem časnom uvjerenju čiste savjesti, ne zatajiti se i ne odreći se, znači dati svjedočanstvo za istinu; to je martyrium - svjedočenje. No to svjedočenje mora biti povezano s ljubavlju i prema onima koji su svojim postupcima uzrok takvih patnja. To je božanski postupak ljubavi.

Niste li u školi kojiput osjetili neugodne postupke zbog svoje vjere. Ima ljudi koji su upravo neshvatljivo neraspoloženi prema vjeri, a to se uvijek sruči na konkretne vjernike. Nije vam bilo lako kad su vas i vaši kolege i kolegice samo zbog vaše vjere ismijavali ili čak psovali vaše svetinje. Možda ste tim više trpjeli što ste osjetili bespomoćnost da se branite. A znate kako se ta patnja nevinoga zove? Otajstvo križa! Bijelo mučeništvo! Nije to ništa novo. U povijesti je Crkva bila trajno provjeravana otajstvom križa! Nekad više, nekad manje. Nekad prikriveno nekad krvavo.

Sve ćete to naći u Evanđelju na Isusu ispunjeno i Crkvi proročeno. Isus je rekao svojim apostolima: "Svi će vas zamrziti zbog Imena moga... Svojom ćete se postojanošću spasiti" (Lk 21,17;19). Sve što se događa s Crkvom, Isus je unaprijed navijestio. Apostol Petar tješio je i hrabrio Crkvu svog vremena, a što je pisao tada, pisao je za svako vrijeme: "Pogrđuju li vas zbog Imena Kristova, blago vama, jer Duh Slave, Duh Božji u vama počiva. Tek neka nitko od vas ne trpi kao

ubojica, ili kradljivac, ili zločinac, ili makar kao i nametljivac; ako li kao kršćanin, neka se ne stidi, nego slavi Boga zbog toga imena" (1 Petr 4,14-16). "Stoga oni koji po volji Božjoj trpe, neka dobrim djelima povjere duše svoje vjernom Stvoritelju" (1 Petr 4,19).

Isus Krist, najneviniji mučenik cijele povijesti, svojoj je Crkvi prorekao i crveno mučeništvo. To je vjernost istini plaćena krvlju. Isus je navijestio Crkvi da će je progoniti kao što su njega progonili (usp. Iv 15,20). "Brat će brata predavati na smrt, i otac dijete. Djeca će ustajati na roditelje i ubijati ih" (Mt 10,21). I sve to zbog Isusa, a nipošto zbog nekog zločina.

Koliko je mladih mučenika i mučenica bilo u Crkvi Božjoj od početka do danas. Sjetite se mladog Stjepana, đakona u Jeruzalemu. Kamenovali su ga jer je propovijedao Isusa Raspetoga i Uskrsnuloga. A on? Da li ih je psovao? Ne! Poput Isusa na križu molio je: "Gospodine, ne uzmi im ovo za grijeh!" (Dj 7,60). To je božanska novost. Tako samo Bog uči ljubiti. Zato samo Crkva u ime Božje uči tako opraštati. To je novi svijet! Stoga je mučeništvo najveća pobjeda ljubavi nad svakom mržnjom. Sjetite se da je mladi Savao čuvao haljine onih koji su kamenovali Stjepana. A poslije? Pobjeđen od Ljubavi pisat će Rimljanima: "Tko će nas rastaviti od ljubavi Kristove? Nevolja? Tjeskoba? Progonstvo? Glad? Golotinja? Pogibao? Mač?" (Rim 8,35). Sam Pavao odgovara da ništa od toga, "ni ikoji drugi stvor neće nas moći rastaviti od ljubavi Božje u Kristu Isusu Gospodinu našemu" (Rim 8,39).

Sjećate se Nacionalnog euharistijskog kongresa Crkve u Hrvata u Mariji Bistrici 9. rujna prošle godine! Nismo li tada svi uskliknuli na te Pavlove riječi trostruki: Amen!

Ne bojte se, mladi! Crkva se trpljenjem pročišćava, produhovljuje, oslobađa od nanosa materijalističkih utjecaja svijeta. Križ je mjera ljubavi Kristove prema Crkvi i svakom čovjeku. Križ je mjera ljubavi Crkve prema Kristu Bogu i prema svakom čovjeku. Sve je to zalog Uskrsa!

Svi koji su trpjeli zbog pravednosti crpili su hrabrost, strpljivost i ljubav do kraja u Isusovom jamstvu: "Blago progonjenima zbog pravednosti: njihovo je kraljevstvo nebesko!" (Mt 5,10).

15. Crkva nije tijelo bez glave

"Različiti su dari, a isti Duh; i različite službe, a isti Gospodin; i različita djelovanja, a isti Bog, koji čini sve u svima." (1 Kor 12,4-6)

Mladi prijatelji, ako slijedite Isusa Krista i uistinu ga prihvaćate da bude vaš "Put, Istina i Život" (Iv 14,6), onda ćete ljubiti i svoju Crkvu - jednu svetu katoličku i apostolsku. Ona je otajstveno Tijelo Kristovo. Krštenjem ste ucijepljeni u to Tijelo.

Spomenuta obraćenica Tatjana Goričeva iz svoga iskustva piše ovako što joj znači njezina Crkva: "U našem paklu Ona (Marija - Božja Majka) nam je otvorila raj vodeći nas u Crkvu.

Oslobođeni svoje stare odjeće, bili bismo u praznini umrli od straha da nismo postali udovi novog Tijela. Krist ne spašava samo grešnike svojom pomirbenom žrtvom, nego ih prima u svoje Tijelo... On daje onome koji je oslobođen starog tijela - novo Tijelo, Tijelo svete Crkve.

Sretni smo što smo našli Crkvu; ali i mi smo sada pozvani da je gradimo..." (Nous convertis d'Union Sviétique, Paris 1983).

To Tijelo svete Crkve nije bez glave, nije monstrum. Nevidljiva glava Crkve je uskrsnuli Krist. Ali je Crkva vidljivo društvo od vidljivih ljudi sastavljena i u povijesti prisutna, zato je Isus htio da bude označena, vođena, sabirana u jedinstvu vjere i ljubavi vidljivom glavom. Tako nam se otkriva božansko ustrojstvo Crkve. Crkva je svrhunaravno društvo, nije od ovoga svijeta, makar je u svijetu. Zato i duhovna vlast u Crkvi nije od ovoga svijeta nego ima svoje poslanje od samoga Isusa Krista. Isus je izabrao Dvanaestoricu apostola i među njima je izabrao Petra da bude vidljivi princip jedinstva cijele zajednice. To se nastavlja u Petrovim nasljednicima i biskupima. Iako je dostojanstvo svih vjernika snagom krštenja jednako, ipak su službe i odgovornosti u Crkvi i za Crkvu različite. U organizmu Tijela svaki član ima svoju funkciju.

Pred Isusom Kristom, pred Bogom, pred darom objave, svi smo vjernici: od pape do onog vjerničkog djeteta. Svi primamo dar Riječi Božje poslušnošću vjere. Ali papa i biskupi, te njima pridruženi svećenici, sakramentalno su ovlašteni da vjeru naviještaju, čuvaju od

zabluda i u jednoj istini povezuju sve vjernike u zajednicu ljubavi. Oni su u službi objave. Nose ljudima Božje darove. Nastupaju u ime Isusovo pred zajednicom, a ne u svoje ime niti svojom mudrošću. Najprije oni poslušni Riječi Božjoj tu Božju riječ nude ljudima za obraćenje i spasenje.

Sam Isus Krist u Evanđelju jasno ih označuje, ovlašćuje i šalje. "Pođite po svem svijetu, propovijedajte Evanđelje svemu stvorenju. Tko uzvjeruje i pokrsti se, spasit će se, a tko ne uzvjeruje, osudit će se" (Mk 16,15-16).

"Zaista, kažem vam, što god svežete na zemlji, bit će svezano na nebu" (Mt 18,18).

Isusove su i ove riječi: "Tko vas sluša, mene sluša; tko vas prezire, mene prezire. A tko mene prezire, prezire onoga koji mene posla" (Lk 10,16).

Stoga vlast u Crkvi nije vlast gospodovanja nego služenja zajednici istinom i spasenjem. Istina je Božja ponuda koja se prihvaća u vjeri ili odbija u nevjeri, a ne može se mijenjati prema prohtjevima svijeta. Vjera nije moda nego čvrsto, uvjereno pristajanje uz Božju riječ. Svaki učenik doznaje istine iz matematike, fizike, kemije, astronomije vjerujući učitelju.

Istina se pak Božje objave prihvaća s povjerenjem u Učiteljstvo koje je poslano da nam je navijesti, sâmo poslušno toj istini.

Besmisao je za svakoga, tko imalo pozna što je vjera i što je Crkva, zahtijevati od pape da ukine bilo koju Božju zapovijed. Danas određene struje zahtijevaju osobito ukidanje šeste i devete Božje zapovijedi, a onda i pete kad se radi o pobačaju.

Apostol Pavao, svjestan odgovornosti pred Bogom za cjelovito Evanđelje, pisao je Galaćanima: "Ali, kad bismo vam mi, ili kad bi vam anđeo s neba navještao neko evanđelje mimo onoga koje vam mi navijestimo, neka je proklet" (Gal 1,8).

Mladi prijatelji, vi jako dobro znate da se osobitom upornošću danas osporava pravorijek crkvenog učiteljstva u stvarima vjere, ćudoređa i crkvene discipline. Jasno je zašto to čine protivnici Crkve

izvan Crkve; žele njezino umiranje. Ne surađuju li u tome s njima i osporavatelji u Crkvi kad, bilo otvoreno bilo prikriveno, optužuju "tanki sloj" hijerarhije da "koči" napredak i obnovu Crkve? Koji napredak? Kakvu obnovu? Napredak Crkve, obnova Crkve je rast u svetosti života, u dosljednosti vjere, u vjernosti Evanđelja, u obrani istine i u obrani čovjeka. Kome to hijerarhija smeta? Ali ako učiteljstvo brani cjelovit sadržaj vjere, to mu je dužnost za koju mora biti pripravno trpjeti do kraja.

Uostalom, Isus Krist je upozorio svoje apostole, svoju Crkvu do konca svijeta: "Čuvajte se lažnih proroka koji dolaze k vama u ovčjem odijelu, a iznutra su vuci grabežljivi" (Mt 7,15). Sv. ocu, svakom biskupu i svakom svećeniku kao učitelju vjere upućena je riječ apostola Pavla, koju on napisa svom učeniku biskupu Timoteju: "Uznastoj da kao prokušan staneš pred Boga kao radnik koji se nema čega stidjeti, koji ispravno reže riječ istine" (2 Tim 2,15).

Mladi vjernici i vjernice, imajte povjerenje i evanđeosku privrženost pastirima Crkve. Uz tolike biskupe i svećenike i papa Ivan Pavao II. već je krvlju posvjedočio za Evanđelje Isusa Krista koje propovijeda osobno svim narodima. Nije li to znak vremena? Božji je to znak dan Crkvi i svijetu. Nema mjesta nikakvoj klasnoj borbi u Crkvi koju Duh Sveti, Duh istine i ljubavi, vidljivim učiteljstvom povezuje u zajednicu iste vjere, iste nade i što velikodušnije ljubavi jednim prema drugima.

Apostol Pavao pisao je Solunjanima: "Molimo vas, braćo: priznajte one koji se trude među vama, koji su vam predstojnici u Gospodinu i opominju vas; s ljubavlju ih nadasve cijenite poradi njihova djela!" (1 Sol 5,12-13).

Vi pak, mladi dobre volje, koji niste sinovi i kćeri Crkve i možda ste o njoj nikako ili veoma loše poučeni, znajte da vas sve Crkva ljubi Kristovim Srcem i Srcem Majke Marije. Cijela Crkva vas nosi u svojoj molitvi pred lice Božje!

"Crkva 'nastavlja svoje putovanje između progona svijeta i Božje utjehe' navješćujući muku i smrt Gospodinovu, dok On ne dođe (usp. 1 Kor 11,26). Od moći uskrsnuloga Gospodina ona dobiva snagu da strpljivošću i ljubavlju pobijedi svoje žalosti i teškoće nutarnje i vanjske,

i da otkrije svijetu Njegov misterij vjerno, iako ne savršeno, dok se na svršetku ne očituje u potpunom svjetlu" (Svjetlo naroda, 8).

16. Ima među vama pozvanih

"Ne govori: 'Dijete sam!' Već idi k onima kojima te šaljem..." (Jer 1,7).

Mladi prijatelji, braćo i sestre, usuđujem se vašoj duši povjeriti još jednu misao iz ljubavi prema Crkvi. Da li koji od vas i koja od vas osluškuje u svojoj nutrinji glas Isusov: "Dođi i idi za mnom!" (Mt 19,21).

Među tolikim mladićima i djevojkama Crkve u hrvatskom narodu Bog sigurno ima svojih izabranika koje poziva u duhovno zvanje svećeničkog služenja i redovničkog svjedočenja za Isusa Krista. Osluškujte s pažnjom taj glas! Božji svećenici, sveti redovnici i svete redovnice uvijek su bili Božji blagoslov za Crkvu i narod; Božji su dar. Brojna duhovna zvanja, posve nesebični polazak za Isusom Kristom na tom putu, znak su duhovne plodnosti Crkve.

Uvjeren sam da ima među vama takvih na kojima je posebno zastao Božji pogled! Vi koji čujete taj zov, odazovite se! Imajte hrabrosti reći: Evo, dolazim! "Tko će uzići na goru Gospodnju, tko će stajati na svetom mjestu njegovu? Onaj u koga su ruke čiste i srce nedužno: duša mu se ne predaje ispraznosti..." (Ps 24(23), 3-4).

17. Zaključna riječ

"Čujmo svemu završnu riječ: "Boj se Boga, izvršuj njegove zapovijedi, jer to je sav čovjek" (Prop 12,13).

Dragi mladići i djevojke neka ova razmišljanja u pripravi za blagdan uskrsnuća Gospodina našega Isusa Krista, svjetlom i snagom Duha Svetoga, ostvare u vama iskrena i odlučna raspoloženja da budete svojim životom apostoli među mladima. Isus od vas zahtijeva: "Vi ste svjetlost svijeta!" (Mt 5,14). Svojim živim primjerom bit ćete prepoznatljivi da nosite u sebi velike duhovne vrijednosti. "Pa tko da vam naudi, ako revnujete za dobro?... Naprotiv, Gospodin - Krist

neka vam bude svet, u srcima vašim, te budite uvijek spremni na odgovor svakomu koji od vas zatraži obrazloženje nade koja je u vama, ali blago i s poštovanjem, dobre savjesti..." (1 Pt 3,13; 15-16). To je uvijek suvremen savjet apostola Petra.

Vaši roditelji, braća i sestre, svi ljudi u susretu s vama neka vide da vi sve poštujete i svima činite dobro. Tako ćete činiti prisutnim u svojoj sredini kraljevstvo Božje!

Biti kršćanin nije lako. Isus poziva na put križa, na uspinjanje. "Hoće li tko za mnom, neka se odreče samoga sebe, neka uzme svoj križ i neka ide za mnom" (Mt 16,24).

Zato, mladi, budite molitelji. Dok toliki strašni psovkama vrijeđaju Boga i sve sveto, vi budite ljudi koji molitvom svjedoče svoju ljubav prema Bogu i radost svoje vjere. Molite da Božja snaga struji u vama. Moliti znači uroniti u svjetlo Božje. Osobito molite s Isusovom i vašom Majkom Marijom. Kad molite krunicu razmatrajući, vi s njom, milosti punom i blagoslovljenom, razmatrajte Evanđelje; ulazite sve dublje u otajstvo Kristovo! Osvjetljeni ste Kristovim i njezinim djevičanstvom.

Ako posrnete? U svom milosrđu Spasitelj je darovao Crkvi sakramenat pomirenja. Pristupajte k ispovijedi uvijek iskreno, skrušeno, s raspoloženjem obraćenja; htjeti biti uvijek bolji! Rado se i često ispovijedajte i vidjet ćete da ćete biti sve jači u borbi sa zlom.

Euharistija! Mlada Crkva oko oltara u svojoj župskoj zajednici! Čista mlada Crkva hrani se čistoćom Isusovom. Ali, mladi, uvijek imajte na pameti da je pričest hrana samo živih duša, koje nisu opterećene teškim grijehom. Živa prisutnost Uskrsnuloga pod prilikom kruha i vina, dar je Božje svemoguće ljubavi nama slabim ljudima da živimo. "Tko blaguje tijelo moje i pije krv moju, ima život vječni; i ja ću ga uskrisiti u posljednji dan" (Iv 6,54).

Dobra pričest, primljena čiste duše, zalog je slavnog uskrsnuća... Sinovi smo uskrsnuća! Može li biti veće stvarnosti za čovjeka! Mladi, bdijte da ne promašite svoju vječnost. Vječnost u sebi nosite! Ali na raskršću ste između vječne svjetlosti ili vječne tame! "Bdijte i molite," reče Isus! Tako ćete odoljeti hladnim vjetrovima nevjere koji na vas

udaraju. Imajte čiste misli i čiste će biti vaše riječi. Dobra će biti vaša djela! Bit ćete čist naraštaj. Molitva našeg Euharistijskog kongresa bila je: "Dođi, Gospodine Isuse!"

Neka to bude i sada dnevni vapaj u ovom tako ozbiljnom i prijetećem vremenu. Dođi, Gospodine Isuse, i budi Spasitelj svima ljudima, i onima koji te ne poznaju. Objavi se mladima koji iskreno, možda i bolno, traže istinu! Dođi i budi naš MIR! (usp. Ef 2,14).

Imajući u srcu svakoga od nas, svakog mladića i djevojku, sve vas ponovno, kao i u dan Nacionalnog euharistijskog kongresa u Mariji Bistrici, povjeravam posebnoj zaštiti i zagovoru Presvete Bogorodice Marije. Neka vas ona kroz sva iskušenja, opasnosti i napasti provede kao čisti naraštaj Isusu Kristu!

Povjeravam vas sve zagovoru nebeske Crkve, zboru anđeoskom i zboru sve naše svete braće i sestara!

Sretan vam Uskrs svima, mladi prijatelji, braćo i sestre u Isusu Kristu!

"Svi koje vodi Duh Božji sinovi su Božji! Ta ne primiste duha robovanja da se opet bojite, nego primiste Duha posinstva u kojemu kličemo: "Abba! Oče!" Sam Duh susvjedok je s našim duhom da smo djeca Božja; ako pak djeca, onda i baštinici, baštinici Božji, a subaštinici Kristovi, kada doista s njime zajedno trpimo, da se zajedno s njime i proslavimo!" (Rim 8,14-17).

Blagoslov Trojedinoga Boga Oca i Sina i Duha Svetoga bio sa svima vama! Tako neka bude! Amen.

U Zagrebu, na prvu korizmenu nedjelju, 24. veljače 1985.

JA SAM USKRSNUĆE I ŽIVOT (Iv 11,25)

"Ta nismo vam navijestili snagu i dolazak Gospodina našega Isusa Krista slijedeći izmudrene priče, nego kao očevici njegova veličanstva" (2 Pt 1,16)

Srcem Isusa Krista ljubljena braćo i sestre (usp. Fil 1,8)!

"Punina vam milosti i mira po spoznaji Boga i Isusa, Gospodina našega!" (2 Pt 1,2).

U ovom korizmenom i uskrsnom razmišljanju u "Godini mira" najprije svima želim sretan Uskrs! Svim katoličkim vjernicima Crkve zagrebačke i cijele Crkve u Hrvata u domovini i u tuđini! Svim vjernicima kršćanskih zajednica koji zajedno s nama ispovijedaju: Isus Krist, vječni Sin Očev i od Djevice Marije rođeni Sin Čovječji, za nas raspeti i uistinu uskrsnuli, jest Gospodin i Otkupitelj čovjeka!

Sretan Uskrs svima koji vjeruju u Boga svemogućega, Stvoritelja svega vidljivoga i nevidljivoga, i u vječnu budućnost čovjeka na sliku i priliku Božju stvorena (usp. Post 1,26).

Sretan Uskrs svima patnicima koji tjelesno boluju ili im je duša žalosna; svima koji gladuju i žeđaju pravednosti; svima milosrdnima, čistima srcem, mirotvorcima i progonjenima zbog pravednosti (usp. Mt 5,3-10).

Sretan Uskrs svim ljudima dobre volje koji traže istinu i smisao svoga postojanja i koji čine dobro ljudima bilo na koji način i bilo u kojem pozivu! Neka svakom čovjeku zasja u duši uskrsna nada! Svima neka dođe do srca pozdrav Uskrsnuloga: "Mir vama!" (Iv 20,19).

1. "Prezren bješe, odbačen od ljudi" (Iz 53,3)

"Da, iz zemlje živih ukloniše njega, za grijehe naroda njegova na smrt ga izbiše" (Iz 53,8).

Središnji događaj povijesti spasenja u koji se slijeva objava Staroga zavjeta i iz kojeg izvire sva objava Novoga saveza jest vazmeno

otajstvo. To je događaj muke, smrti, uskrsnuća i proslave Isusa Krista - Bogočovjeka za spasenje roda ljudskoga.

Stoga ne možemo govoriti o Uskrsu a da prije ne govorimo o Velikom petku.

Zaustavimo se kratko na događaju Velikog petka! Sudski proces Isusu u Jeruzalemu zapisan je u Evanđelju sažetim i potresnim opisom koji daju očevici. Sve to zbivanje ima svoju vanjsku pojavnost, ali i svoj skriveni misterij. Vanjska pojavnost jednog nepravednog suđenja nevinome i sadističkih mučenja nedužnoga, nažalost, toliko je puta ponovljena u povijesti. U Isusovom procesu nalazimo tužitelje koji mrze iz svega srca; nalazimo svjedoke koji lažu jer su ucijenjeni ili plaćeni. "Pristupiše mnogi lažni svjedoci" (Mt 26,60). Tu je i mnoštvo nahuškano da viče: "Neka se razapne!" (Mt 27,22). To bi imao biti svojevrstan "narodni sud".

U Isusovom je procesu i sudac koji ima pravo i dužnost da izreče pravorijek, ali sudit će krivo, protiv vlastite savjesti da spasi svoj položaj. Da li je uopće još imao savjest? Izjavljuje: "Ne nalazim na njemu nikakve krivice" (Iv 19,4). "Nevin sam od krvi ove! Vi se pazite! (Mt 27,24). "On nije počinio ništa čime bi zaslužio smrt" (Lk 23,15). Dakle, bio je uvjeren da ima pred sobom Nevinoga. A ipak, "uzme vodu i opere ruke pred svjetinom" (Mt 27,24) i preda Isusa prohtjevu njegovih tužitelja (usp. Lk 23,25).

Nešto slično znalo se dogoditi u staroj i novoj povijesti. A ipak, događaj Velikog petka je neponovljiv u svom misteriju. Tada se zbivalo ono što je davno prorok navijestio: "Za naše grijehe probodoše njega, za opačine naše njega satriješe. Na njega pade kazna - radi našega mira, njegove nas rane iscijeliše" (Iz 53,5). "...Među zlikovce bi ubrojen, da grijehe mnogih ponese na sebi i da se zauzme za zločince" (Iz 53,12).

Na Veliki petak zgusnula se u jednom danu sva drama ljudske povijesti u kojoj traje nepomirljivi sukob između dobra i zla. To je zaista bio dan vlasti tminâ (usp. Lk 22, 53).

Skupila se tu sva mržnja svijeta i sva zloća svijeta. Iscijedila je svoj bijes protiv Sina Božjega sva okrutnost kojom čovjek može mučiti čovjeka. Zlo je slavilo pobjedu.

Nasuprot svemu tome stoji utjelovljeni Bog, Sin Božji i Sin Čovječji. On je iz svoje vječnosti sišao u vrijeme i prihvatio je patnju svijeta, ponio je na sebi grijehe svijeta, uronio je do dna u gorčinu čovjekove smrti. Na sudištu grešnika on stoji kao istina i ljubav! "Ja sam se zato rodio na svijet da svjedočim za istinu" (Iv 18,37). "Uistinu, Bog je tako ljubio svijet te je dao svoga Sina Jedinorođenca da nijedan koji u njega vjeruje ne propadne, nego da ima život vječni" (Iv 3,16).

Iza sve te mržnje koja je sudila ljubavi i iza sve te nepravde koja je sudila Istini stoji nevidljivi ali stvarni mrzitelj - Sotona.

"Uzeše, dakle, Isusa. A on, noseći svoj križ, iziđe na mjesto zvano Lubanjsko, hebrejski Golgota. Ondje ga razapeše..." (Iv 19, 16-18). "...Jedan mu od vojnika kopljem probode rebra, i odmah poteče krv i voda. Onaj koji je vidio, svjedoči, i istinito je svjedočanstvo njegovo" (Iv 19,34-35).

Tako je dovršena žrtva ljubavi, da bude pobijeđena mržnja. Tako je umro Bogočovjek, da bude pobijeđena smrt. Tako se prikazao na križu Nevini, da bude sinovima ljudskim ponuđeno oproštenje grijeha. To je misterij Velikog petka. "Za naše grijehe probodoše njega...!"

Ali taj božanski poraženi bit će konačno Pobjednik!

Prijatelji položiše u grob Isusa (usp. Iv 19,24). Neprijatelji pak Isusovi "zapečate kamen i postave stražu" (usp. Mt 27,66). Poslije te tame svanut će vječni Dan!

2. "Uskrsnu kako reče" (Mt 28,6)

"Što tražite živoga među mrtvima? Nije ovdje, nego uskrsnu!" (Lk 24,5-6)

To Crkva vjeruje i naviješta od svog početka. Svjedoči za događaj uskrsnuća Isusa Krista. Što se to dogodilo? Dogodilo se ono što tvrde

odlučno i očevidno sva četiri evanđelista: Matej, Marko, Luka i Ivan. Oni ne iznose priče nego svjedoče za događaje. Uskrsnuće Isusovo temeljni je događaj naše vjere. Ono osvjetljuje sve događaje Isusovog zemaljskog života; njegovo rođenje od Djevice, njegov javni život, nauku i djela, njegovu nepravednu osudu, muku i smrt na križu.

Crkva i cijelo njezino Vjerovanje počiva na činjenici uskrsnuća kao na svom nerazorivom temelju. U uskrsnuću Gospodina našega Isusa Krista Bog se je očitovao na neusporedivi način. Tako je dao pečat cijeloj svojoj Objavi u povijesti Izabranog naroda; time je također objavljena apsolutna budućnost Crkve u novom nebu i novoj zemlji (usp. 2 Pt 3,13).

Što je sadržaj toga događaja? Što to Crkva vjeruje kad ispovijeda s evanđelistom: "Uskrsnu kako reče"?

Ta istina vjere ima svoj određeni sadržaj. Uskrs je Božji odgovor na Veliki petak.

Zadnja riječ pripada Bogu. I on će je izreći. Izreći će je i u ono praskozorje, trećega dana, događajem Isusova uskrsnuća. U smrti se Isusova presveta duša odijelila od tijela da se objavi svim onim pravednim dušama koje su u vječnosti iščekivale otkupljenje i ulazak u neizrecivu svjetlost Boga Trojedinoga. Ali njegovo presveto tijelo nije prepušteno raspadljivosti, što navijesti prorok: "Jer mi nećeš ostaviti dušu u podzemlju ni dati da Pravednik tvoj truleţ ugleda" (Dj 2,27).

Isusova se duša ponovno sjedinjuje sa svojim tijelom, i ono biva preobraženo, produhovljeno i sasvim promijenjeno za novi, vječni i slavni način postojanja. To je božanska "eksplozija" vječnoga života koji nadilazi sve naše predodžbe. Tako je ljudska Isusova narav, neodjeljivo usvojena od božanske osobe, započela svoj sasvim novi život u slavi Božje vječnosti. I grob je ostao prazan.

Kad toga jutra dođoše pobožne žene na grob, "kamen nađoše otkotrljan od groba. Uđoše, ali ne nađoše tijela Gospodina Isusa" (Lk 24,2-3). "I dok su stajale zbunjene nad tim, gle, dva čovjeka u blistavoj odjeći stadoše do njih. Zastrašene, obore lica k zemlji, a oni će im: 'Što tražite živoga među mrtvima? Nije ovdje, nego uskrsnu!" (Lk 24,3-5).

Tako to navješćuje Luka koji je pomno ispitao sve "kako nam to predadoše oni koji od početka bijahu očevici i sluge Riječi" (Lk 1,2).

Tako se je to dogodilo. Poslije uskrsnuća Isus se objavljuje svojim apostolima i drugim učenicima. To traje sve do slavnog uzašašća na nebo. Apostoli će svjedočiti što su vidjeli i čuli (usp. 1 Iv 1,3). "Njima je nakon svoje muke mnogim dokazima pokazao da je živ, četrdeset im se dana ukazivao i govorio o kraljevstvu Božjemu" (Dj 1,3).

Petar govori pred Vijećem, nakon čudesnog ozdravljenja uzetoga koji je prosio milostinju pred Divnim vratima Hrama: "Neka bude znano svima vama i svemu narodu Izraelovu: po imenu Isusa Krista Nazarećanina, kojega ste vi razapeli, a kojega Bog uskrisi od mrtvih! Po njemu ovaj stoji pred vama zdrav!" (Dj 4,10).

A kad je Vijeće zabranilo "da nikome živom o tom imenu više ne govore", Petar i Ivan odgovoriše: 'Sudite, je li pred Bogom pravo slušati radije vas nego Boga. Mi doista ne možemo ne govoriti što vidjesmo i čusmo!'" (Dj 4,17; 19-20).

Savao iz Tarza, žestoki progonitelj Crkve, susreće nenadano Uskrsnuloga Isusa pred Damaskom u svjetlosti i čuje njegov glas: "Savle, Savle, zašto me progoniš?" (Dj 9,4). Taj susret mijenja iz korijena Savlov život. On postaje najrevniji Isusov apostol. U naviještanju Evanđelja Isusa Uskrsnuloga podnosi sve moguće patnje i progone, ali ga više ništa ne može rastaviti od ljubavi Kristove (usp. Rim 8,35).

On piše Korinćanima: "Doista, predadoh vam najprije što i primih: Krist umrije za grijehe naše po Pismima; bi pokopan i uskrsnu treći dan po Pismima; ukaza se Kefi, zatim Dvanaestorici. Potom se ukaza braći, kojih bijaše više od pet stotina zajedno; većina ih još i sada živi, a neki usnuše. Zatim se ukaza Jakovu, onda svim apostolima. Najposlije, kao nedonoščetu ukaza se i meni. Da, ja sam najmanji među apostolima i nisam dostojan zvati se apostolom, jer sam progonio Crkvu Božju" (1 Kor 15,3-9).

To što apostol tvrdi Korinćanima nisu priče. Piše to Pavao dvadesetak godina nakon događaja uskrsnuća. Još su živi mnogi koji su vidjeli Uskrsnuloga.

Svjedočanstvo je apostola potvrđeno najvećom cijenom: dali su život za to svjedočanstvo. To svjedočanstvo baštini Crkva. Uskrsno svjetlo obasjava njezine putove i kroz tamna razdoblja povijesti.

Apostoli su točno znali što svjedoče. Svjedočili su što se uistinu dogodilo i time se suprotstavljaju svim krivim tumačenjima uskrsnuća koja zapravo niječu činjenicu uskrsnuća. Takvih je krvih tumačenja bilo u prošlosti kao što ih ima i u sadašnjosti.

Zato je apostol Pavao morao pisati Korinćanima i ovo: "No ako se propovijeda da je Krist od mrtvih uskrsnuo, kako neki među vama govore da nema uskrsnuća od mrtvih? Ako nema uskrsnuća od mrtvih, ni Krist nije uskrsnuo. Ako pak Krist nije uskrsnuo, zaludu je, doista, propovijedanje naše, zaludu je i vjera vaša. Zatekli bismo se kao lažni svjedoci Božji što posvjedočismo protiv Boga, da je uskrisio Krista, koga nije uskrisio, ako doista mrtvi ne uskršavaju" (1 Kor 15, 12-15).

Nikakve se hipoteze ne mogu suprotstaviti toj logici Božjega svjedoka. Tjelesne se oči mogu zatvoriti pred suncem, ali ono svijetli. Oči duše i srca mogu se zatvoriti pred istinom, ali ona ostaje. Tako Crkva nosi od početka i nosit će do kraja svijeta vijest: "Uskrsnu kako reče."

3. Posljednje stvari čovjeka

"Objavio je budućnost sve do kraja vremena i najavio tajne stvari prije nego se dogodiše" (Sir 48,25)

Uskrsnuće je Isusovo objava i čovjekove apsolutne budućnosti. Božji se pogled pruža od vječnosti do vječnosti (usp. Sir 39,20).

Imajući u vidu gore navedene riječi apostola Pavla jasno je da Isusovo uskrsnuće nije događaj koji se nas osobno ne bi ticao. Baš je tim događajem osvijetljena cijela naša egzistencija; u njemu je otkriven i naš smisao, naša vječna budućnost. Uskrsnuće je sigurna budućnost prema kojoj Crkva putuje kroz povijest. Starozavjetni je Božji narod putovao iz ropstva egipatskoga kroz pustinju u posjed obećane zemlje. Crkva - novozavjetni Božji narod - putuje kroz nevolje svijeta i kušnje vremena da bude dovršena u nebeskoj slavi (usp. LG 1).

U Isusu Kristu uskrsnulome započeo je nadzemaljski nadvremenski budući svijet, nova zemlja i novo nebo. Davno prorok reče Božju riječ: "Jer, evo ja stvaram nova nebesa i novu zemlju... Veselite se i dovijeka kličite zbog onoga što ja stvaram" (Iz 65,17; 18). Svaki je čovjek pozvan u tu budućnost.

To je temeljna istina Božje objave o čovjeku. Stoga u svjetlu uskrsnuća Isusova razmotrimo istine o posljednjim stvarima čovjeka kako to vjeruje Crkva. To je tako potrebno u vremenu kad se baš te istine tako odlučno niječu. Ima dosta onih koji u Boga na svoj način vjeruju, ali ne vjeruju u prekogrobni život; odbacuju velike istine o onostranosti.

S druge opet strane, kako god se u materijalističkoj klimi života ljudi odvraćaju od vjere u vječni život, ipak u čovjeku se opet budi nastojanje da stupi u doticaj s drugim svijetom. Umnažaju se spiritističke seanse; tražene su i dobro plaćene gatare; crna magija nipošto nije odsutna iz suvremenog i civiliziranog svijeta. Znatiželja uvlači mnoge ljude, i mlade, u razne okultizme. Postoje čak i izričiti kultovi Sotone, i to u zemljama koje se ponose supercivilizacijom. Kad se gubi prava vjera, bujaju praznovjerja.

Sve nas to potiče da ozbiljno razmislimo što nam vjera otkriva o velikim tajnama čovjekove besmrtnosti. To je silno važno. Tiče se to svakog čovjeka, makar on to možda ne priznaje. Stvarnost je to velika, sveta i potresna. Božja je to objava. Knjiga Mudrosti kaže: "Mi jedva nagađamo što je na zemlji i s mukom spoznajemo i ono što je u našim rukama: a što je na nebu, tko će istražiti? Tko bi doznao tvoju volju da ti nisi dao mudrosti i da s visine nisi poslao Duha svoga svetoga" (Mudr 9,16-17).

Vjera Crkve je povjerenje u Boga Objavitelja. Božja je objava događaj povijesti. Ona je otkrivenje Boga i otkrivenje čovjeka. To je neodjeljivo. "Po toj nam je objavi - kaže Koncil - dubina istine o Bogu i o čovjekovu spasenju u punom svjetlu zasjala u Kristu koji je ujedno i posrednik i punina sve objave" (DV 2).

Vjera Crkve ima svoju sigurnost u Božjoj istinitosti. Uskrsnuće je Isusovo pečat Božji na cjelokupnu objavu. I naša vjera u istine

posljednjih stvari temelji se na toj Božjoj riječi. "Uistinu - piše apostol Pavao Crkvi u Solunu - naše poticanje ne proistječe iz zablude, ni nečistoće, ni prijevare, nego kako je Bog prosudio povjeriti nam Evanđelje, tako ga i navješćujemo - ne kao da želimo ugoditi ljudima, nego Bogu koji prosuđuje srca naša" (1 Sol 2,3-4).

Izvanredna Sinoda biskupa prošle jeseni, vjerna Koncilu, potiče biskupe: "Biskupi kao pravi pastiri trebaju svojemu stadu pokazivati pravi put te mu utvrđivati vjeru i čuvati ga od pogibelji" (rel. str. 16).

Želimo zato ponizno i jasno, s vjerom i uvjerenjem, razmišljati i izložiti što Crkva Katolička vjeruje Bogu živom i istinitomu, kad joj govori o čovjeku stvorenomu i u vječni život pozvanomu.

U tome slijedimo poticaje II. vatikanskog sabora: Božju riječ pobožno slušajući i vjerno je proglašavajući Sveti Sabor slijedi sv. Ivana koji veli: 'Navješćujemo vam život vječni, koji bijaše kod Oca i pokazao se nama: što smo vidjeli i čuli navješćujemo vama, da i vi imate s nama zajedništvo, a zajedništvo je naše s Ocem i sa Sinom njegovim Isusom Kristom' (1 Iv 1,2-3) ... Sabor hoće iznijeti pravu nauku o Božjoj objavi i njezinu prenošenju, da sav svijet navještaj spasenja čuje i vjeruje, vjeruje i ufa se, ufa se i ljubi" (DV 1).

4. Određeno je čovjeku jednom umrijeti

"Bog je čovjeka stvorio za neraspadljivost, i učinio ga na sliku svoje besmrtnosti. A đavolovom je zavišću došla smrt u svijet ..." (Mudr 2,23-24)

Objava Božja otkriva unutarnji misterij smrti. Apostol Pavao to tumači Rimljanima: "Kao što po jednom čovjeku uđe u svijet grijeh, i po grijehu smrt, i time što svi sagriješiše, na sve ljude prijeđe smrt ..." (Rim 5,12). "Plaća je grijeha smrt ..." (Rim 6,23). U iskonu je, dakle, čovjekovim grijehom otvoren izvor umiranja. To je tajna vjere.

Smrt je činjenica. Život je njezina protivnost. Život i smrt se isključuju. I život je tajna; i smrt je tajna jer je sâm čovjek velika tajna. Nije li suvremeni čovjek izgubio poštovanje pred misterijem? Suvremeni je čovjek toliko zaokupljen svojim radom i standardom,

svojom znanošću i tehnikom, svojom ekonomijom i politikom, svojim zabavama, problemima i brigama, da je u opasnosti da izgubi samoga sebe u prolaznosti vremena. Možda je taj suvremeni čovjek suviše ponosan na svoje znanje i moć pa je izgubio smisao za velika pitanja. Otkriva tajnu atoma, igra se (neodgovorno) u epruvetama tajnama života, ima u rukama u isto vrijeme strašne i divne, ubitačne i životvorne energije svemira, pa možda misli da više tajna nema; ili smatra da nije više ništa važno izvan njegove vremenitosti i njegove tjelesnosti. Izgubio je poniznost pred najvećim i vječnim stvarnostima. Čovjek je u opasnosti da zaniječe samog sebe, ako isključi iz svoje pažnje svoj osobni misterij.

Veliki mislioci čovječanstva nisu nikada tako lakoumno stajali pred tajnom čovjeka.

Ima stvari koje su daleko ispod čovjeka pa ih čovjek sasvim ne proniče. Što je sâm život u sebi? Život amebe, život cvijeta, život stoljetnog hrasta, život ribe u vodi i ptice u zraku, život cjelokupnog životinjskog carstva. Život! Može li ga protumačiti sama kemija? Hoće li sâm čovjek neživim elementima materije udahnuti život? Hoće li moći u laboratoriju proizvesti jedan žir iz kojeg će onda rasti stoljetni hrast? Hoće li sam u laboratoriju moći proizvesti jednog živog crva?

Nije li to slično pitanju: hoće li čovjek uspjeti svom elektronskom računaru udahnuti misao, svijest, slobodu i savjest? Nije li između mrtve materije i života bezdan? Nije li između čovjeka i njegova kompjutora neprelazni ponor? Ima ponora koje može prijeći samo Stvoritelj.

Ako je za živa bića s kojima se čovjek susreće smrt bilo prirodni bilo nasilni završetak biokemijskog procesa života, da li je to tako i s čovjekom?

Činjenica je da je svaki čovjek podložan umiranju. To je neizbježivo i nepromjenljivo. Tomu su svi ljudi podložni kako god bili moćni, silni, bogati, oholi.

Dnevne su vijesti pune umiranja. I ovo naše ponosno stoljeće je prepuno umiranja. Više nego prošla stoljeća. Stotine milijuna ubijenih

u ratovima, revolucijama, bunama, nasiljima, nesrećama. Možda je sve to u suvremenom čovjeku otupjelo sluh za tajnu smrti? Ako suvremena civilizacija prima na dušu, bez ikakve grižnje savjesti i "po zakonu", stotine milijuna ubijenih ljudskih bića u krilu žene, nije li to znak da se u suvremenom čovjeku gasi osjetljivost i za svetu tajnu ljudskog života?

Što je čovjekov život? Što je čovjekova smrt? Svakako stvarnost koja nadilazi sve pojave života i smrti u biljnom i životinjskom carstvu. Čovjek je nedostižívo iznad svega toga. Zato je i čovjekov život neusporedivo viši od životinjskog ili biljnog života; zato i njegova smrt svojom tajnom neusporedivo nadvisuje nestajanje ostalih živih bića.

Kako god se mnogi upiru da dokažu ljudima kako je čovjek samo tjelesnost, i to se želi nametnuti kao znanstvena spoznaja, ipak te tvrdnje ne mogu izmijeniti čovjekovu bit. Ima on svoju nerazorivu duhovnu jezgru. To je njegovo svjesno *ja*. To jedinstveno biće - čovjek - nije sav izrečen samo tjelesnošću. To jedinstveno biće ima i svoju duhovnu sastojnicu, nedohvatnu tjelesnom pogledu, ali svjesnu i misaonu, živu i oživljujuću, neumrlu i slobodnu. U toj duhovnoj jezgri, u toj duhovnoj dubini događa se čovjekov život svijesti i spoznaje, savjesti i odluke, ljubavi i mržnje, dobrote i zloće. U tim se dubinama vrše opredjeljenja, izbori i konačna odluka: prihvatiti Boga ili ga odbaciti.

Zato svršetak biokemijskog procesa zahvaća samo čovjekovu tjelesnost ali ne može razoriti njegovu duhovnu stvarnost. Cijela Božja objava to potvrđuje. Kad ne bi tako bilo, zar bi Isus mogao reći raskajanom razbojniku na križu: "Zaista, tebi kažem, danas ćeš biti sa mnom u raju!" (Lk 23,43)?

Obzirom na zablude koje se i danas pojavljuju protiv istine o neumrlosti duše, Kongregacija za nauk vjere smatrala je potrebnim posebnim dokumentom ponovno potvrditi vjeru Crkve. Dokumenat je u ime sv. oca pape potpisao naš blagopokojni kardinal Franjo Šeper. U tom dokumentu među ostalim čitamo; "Crkva tvrdi da nakon smrti preživljuje i opstoji određeni duhovni sastojak, obdaren sviješću i voljom, tako da ljudsko "ja" i dalje postoji. Da bi označila taj sastojak,

Crkva upotrebljava riječ "duša". A ta je riječ posvećena upotrebom u Pismu i Predaji. Ne niječući da taj izraz u Bibliji ima više značenja, Crkva ipak drži da nema ozbiljna razloga da bi se odbacio, nego ga smatra izražajnim sredstvom prijeko potrebnim za potporanj vjere kršćana" (Recintiores episcoporum Synodi, od 17. 5. 1979).

U tom je smislu i II. vatikanski sabor ispovijedio trajnu vjeru Crkve: "Stoga priznavajući u sebi duhovnu i besmrtnu dušu, (čovjek) nije žrtva lažnog utvaranja koje proistječe samo iz fizičkih i socijalnih uvjeta nego, naprotiv, dohvaća samo duboku istinu stvari" (GS 14).

Težnja za besmrtnošću duboko je i neiskorjenjivo usađena u ljudsko srce. Cijela povijest čovjekove civilizacije i kutlure to dokazuje. Izraz je toga i štovanje mrtvih u svim kulturama. Nijekati čovjekovu besmrtnost znači nijekati njegovo konačno određenje, njegov smisao i njegovo dostojanstvo. Crkva pak, poučena Božjom riječju, pjeva u Misi za pokojne: "Tvojim se vjernima, Gospodine, život mijenja, a ne oduzima; i pošto se raspadne dom ovozemnog boravka, stječe se vječno prebivalište na nebesima."

5. "Blaženi mrtvi koji umiru u Gospodinu" (Otkr 14,13)

"Gdje je, smrti, pobjeda tvoja? Gdje je, smrti, žalac tvoj?" (1 Kor 15,55)

Kad tako u svjetlu vjere razmišljamo o smrti, onda je ona nešto sasvim drugo nego što misle oni koji nemaju nade (usp. 1 Sol 4,13). Otkupiteljska je Isusova smrt na križu, kao njegov najviši čin ljubavi, oduzela žalac našoj smrti (usp. 1 Kor 15,53). Tako u Isusu Kristu i naša smrt može biti konačni, najviši čin ljubavi našeg života. Kao što Isus Krist svojim otkupljenjem posvećuje cijeli naš život, ako otkupljenje prihvatimo, tako posvećuje i našu smrt.

Apostol Pavao piše zato Rimljanima: "Doista, ako živimo, Gospodinu živimo, i ako umiremo, Gospodinu umiremo. Živimo li, dakle, ili umiremo - Gospodinovi smo" (Rim 14,8). Mi bismo vjernici tako morali shvaćati svoje umiranje. Kad gledamo umiruće na njihovim bolnim krevetima, trebali bismo gledati u njima Isusa koji uprisutnjuje

u njima svoje umiranje kao potpuno, do kraja nesebično izgaranje ljubavi za spasenje svijeta. Sjedinjeni s Kristom umirući postaju otkupiteljska ljubav. Po toj se ljubavi umnaža svetost Crkve, grešnici bivaju potaknuti na obraćenje i širi se u svijetu prostor dobra.

Ako se svjesno, u vjeri i ljubavi, uključimo u Isusovo umiranje na križu, onda ćemo sigurno biti uključeni i u slavu njegova uskrsnuća. To je Božja objava: "Ako smo, doista, s njime srasli po sličnosti smrti njegovoj, očito ćemo srasti i po sličnosti njegovu uskrsnuću" (Rim 6,5). "Ako umrijesmo s Kristom, vjerujemo da ćemo i živjeti zajedno s njime" (Rim 6,8).

Solunjanima opet apostol Pavao piše: "Doista, ako vjerujemo da Isus umrije i uskrsnu, onda će Bog i one koji usnuše u Isusu privesti zajedno s njime" (1 Sol 4,14).

Krštenje nas je združilo s Kristom za novost života i za svetost smrti. Sveci su uvijek molili za milost sretne, svete smrti. Tu združenost s Isusom Otkupiteljem tumači nam objava. Apostol Pavao piše Rimljanima: "Ili zar ne znate: koji god smo kršteni u Krista Isusa, u smrt smo njegovu kršteni. Krštenjem smo, dakle, zajedno s njime ukopani u smrt, da kao što Krist slavom Očevom bi uskrišen od mrtvih, i mi tako hodimo u novosti života" (Rim 6,2-4).

Tako smrt čovjekova nije prestanak njegova života; nije potpuno uništenje njegova bića; nije nestanak u ništavilu. Ipak je to najozbiljniji i najpotresniji trenutak ljudskog života; prijelaz u sasvim novu stvarnost i novi način života. Svaki umire sam. To je iskustvo nepriopćivo. Buđenje pak našega *ja* u onostranosti ispunja dušu neizrecivim iznenađenjem. Kako je to silna spoznaja: sada postojim u vječnosti! U kakvoj vječnosti? To je najvažnije pitanje cijelog našeg postojanja. Odgovor na to pitanje ovisi o našem izboru u ovom vremenitom životu. Božja objava, govoreći o čovjekovoj onostranosti, na mnogo mjesta tvrdi da su stanja vječne čovjekove egzistencije različita, neopozivo i strašno različita. Kakav će biti vječni život duše, a poslije uskrsnuća i cijelog čovjeka, odlučeno je na posebnom sudu odmah poslije smrti.

6. "Svi ćemo stati pred sudište Božje" (Rim 14,10)

"Vječan je sud pravde tvoje!" (Ps 119, (118) 160)

U Poslanici Hebrejima Božja riječ jasno tvrdi da je ljudima jednom umrijeti, a potom na sud (usp. Hebr 9,27). Apostol Pavao opet piše Korinćanima: "...Svima nam se pojaviti pred sudištem Kristovim, da svaki dobije što je kroz tijelo zaradio, bilo dobro bilo zlo" (2 Kor 5,10).

Bog je ljude i anđele (čiste duhove) stvorio iz ljubavi. Obdario ih je slobodom da iz te ljubavi mogu prihvatiti svoje stvaranje, svoje biće i svoje postojanje. Slobodno prihvaćajući Boga kao svoju ljubav, radost i konačnu sreću, ljudi i anđeli imali su moć najsudbonosnijeg izbora. Smisao je slobode: svjesno se odlučujem za dobro; svjesno odbacujem zlo. Sloboda, dakle, nije samovolja, nego izbor dobra da izbjegnem zlo.

Međutim, slobodom se možemo zlo služiti. To se događa kad svjesno činimo zlo. Što mi zapravo jesmo u svojoj nutrinji? Kakav je naš unutranji čovjek? Kakav je on u moralnom smislu? Na sudu poslije smrti nije važno ništa od onoga što je možda čovjek na ovom svijetu smatrao silno važnim i čak poželjnim. Na tom sudu baš ništa, apsolutno ništa ne koriste ovozemaljski položaji, naslovi, ugledi, moći, bogatstva. Sve to ostaje u ovostranosti i pretvara se u prah i pepeo. Ovostranost smrti je rastanak sa svim tim stvarima. U onostranosti budi se duša u posve novoj stvarnosti.

Što znači sud poslije smrti? Nije to sudski proces s tužiteljima, braniteljima, svjedocima. Taj je sud Božje osvjetljenje duše da taj naš u vječnosti probuđeni, novom sviješću svjesni *ja* savršeno spoznaje svoje etičko stanje, što je on konačno u sebi u moralno smislu: tako savršen u ljubavi da je apsolutno sazrio za ulazak u vječnu svjetlost ljubavi; ili makar u milosti Božjoj, još nesavršen da bi mogao uroniti u neizmjernu radost Presvetoga Boga, pa ostaje u tajni očišćenja; ili se nalazi u stanju teškoga grijeha kojim se svjesno odijelio od Boga, pa ostaje zauvijek rastavljen od Boga u apsolutnoj promašenosti i muci postojanja.

Taj neumrli čovjekov *ja* u svjetlu Božje, svete i savršeno pravedne ocjene života, punom jasnoćom vidi što će biti njegova vječnost. Odluka je neopoziva. Sat se prolaznosti zaustavio. Nastupilo je vječno *sada* koje traje zauvijek.

Radi se konačno o vječnom smislu i o vječnom besmislu postojanja. Smisao je života u dobru, u svetosti, u ljubavi. Zlo, grijeh, mržnja su besmisao života. Božji sud se sastoji u tome da je čovjekovoj duši otkriven izbor smisla ili besmisla za vječnost. Radi se o tome da li je čovjek prihvatio ponudu Božje ljubavi ili ju je odbacio.

Kao što se dobro i zlo isključuju u vremenu, tako se smisao i besmisao isključuju u vječnosti. Čovjek donosi odluku u vremenu i time vrši svoj izbor vječnosti.

Nikada ne mogu biti izjednačene molitva i psovka, ljubav i mržnja; ne može biti izjednačena majka koja s nesebičnošću i požrtvovnošću rađa djecu i za njih živi u potpunom darivanju same sebe sa ženom kojoj je samo do njezina provoda i ubija plod svoga tijela; zar može biti izjednačen nepravedni sudac s krivo osuđenim? Zar može biti izjednačena nevina, poštena i čista mladost s pokvarenošću i sa zavodništvom? Zar nema razlike između tlačitelja i tlačenoga? Zar je isto biti razbojnik ili nevina žrtva? Nisu to iste stvari; nisu to jednaki stavovi nisu ravnodušni izbori; prate ih vječne posljedice.

Bog u svojoj milosrdnoj pravednosti savršeno ocjenjuje odgovornost svakoga čovjeka za ono što je činio i kako je živio. Zato samo Božji sud može biti apsolutno pravedan. Nijedan ljudski sud nema si prava pripisivati takvu savršenu ocjenu. Ljudski sudovi mogu biti nadahnuti više mržnjom nego pravednošću, više osvetom nego zaštitom dobra.

Božji sud otkriva što se stvarno dogodilo u čovjekovoj odluci; prihvatiti Boga ili ga zauvijek odbaciti. To je odluka za vječnost. U tome leži sva neusporediva čovjekova odgovornost za vlastite izbore; to je sva potresna ozbiljnost naše egzistencije. Sud poslije smrti je apsolutna jasnoća vječne odluke.

"Ne varajte se: Bog se ne da izrugivati! Što tko sije, to će i žeti! Doista, tko sije u tijelo svoje, iz tijela će žeti raspadljivost, a tko sije u duh, iz duha će žeti život vječni" (Gal 6,7-8).

7. Bliže mržnje

"Zmaj stade pred Ženu koja imaše roditi, da joj, čim rodi, proždre Dijete" (Otkr 12,4)

Ono što je sadržaj Božje objave, sadržaj je i vjere Crkve. Stvarnost Sotone - Zmaja velikog i ognjenog, zavodnika svega svijeta i anđela njegovih (usp. Otkr 12,3;9) istinita je; strašna je, ali Bog jamči da je tako.

Nijekati tu stvarnost znači nijekati Božju objavu. Sav misterij zla u čovjeku i u povijesti upućuje na tu stvarnost. Sotona nije takav stvoren. On je takav postao svojim grijehom. Sve što je Bog stvorio bilo je dobro. "I vidje Bog sve što je učinio, i bijaše dobro" (Post 1,31).

Božja se stvaralačka svemoć nije ograničila samo na stvaranje vidljivoga svijeta. Bog je stvorio i nevidljivi svijet čistih, razumnih i moćnih duhova. I njihovoj je slobodi ponuđen izbor ljubavi zauvijek. Jedan od tih najljepših duhova, zvan Svjetlonoša, u svojoj nama neshvatljivoj oholosti, odbacio je Boga; definitivno se isključio iz ljubavi i postao je mržnja! Mržnja je njegov život; mržnja je njegov pakao; mržnja je pokretač svega njegova djelovanja. Tako je postao Zmaj, Stara zmija, Đavao, Sotona, Upropastitelj, Kušač, Zavodnik. Tako ga oslovljuje Božja Knjiga Otkrivenja.

Svojim pak protivnicima, koji su ga mrzili zbog istine i dobrih djela, Isus govori da su pod utjecajem Zloga. "Zašto moje besjede ne razumijete? Zato što niste kadri slušati moju riječ. Vama je otac đavao, i hoće vam se vršiti prohtjeve oca svoga. On bijaše čovjekoubojica od početka i ne stajaše u istini, jer nema istine u njemu; kad govori laž, od svojega govori, jer je lažac i otac laži" (Iv 8,43-44).

Sotona je bio zavodnik i mnogih anđela, i oni postadoše njegovi anđeli tame. Đavao je najstrašnije očitovanje grijeha. Posljedica je grijeha u njemu izvedena do kraja i do dna. Trebao je biti sav Božji,

savršeno i sretno stvorenje, a postao je sav protubožji, sav upropašteno stvorenje. On je sav grijeh. Sav je strašna rugoba, ali duhovna rugoba jer je duh. Ljudske ga predodžbe slikaju tjelesno ružnim, ali on je duhovno još neizrecivo ružniji.

Što on zapravo hoće? Hoće oteti Bogu čovjeka da ga upropasti kao što je sebe upropastio. Hoće samo zlo. Hoće biti stvorenjima "bog" i Božjem kraljevstvu ljubavi nastoji suprotstaviti svoje kraljevstvo mržnje.

Evanđelje nam svjedoči da se je u pustinji približio i samom Spasitelju. Svoje zadnje nakane otkriva u napasti kad Isusu nudi bogatstva, sjaj, užitke ovoga svijeta, nudi mu moć nad kraljevstvima ove zemlje, ali samo jedno traži za taj "dar": "Sve ću ti to dati ako mi se ničice pokloniš" (Mt 4,9).

Sotoni ništa ne pripada osim njegova pakla, ali on laže da je sve njegovo (usp. Lk 4,6). Zahtijeva od čovjeka da mu se klanja a za uzvrat mu daje pakao. Zar nisu u svim tiranijama ljudske povijesti prepoznatljive dijaboličke težnje za moći nad čovjekom? Knjiga Otkrivenja govori o Zvijeri koja "postiže da svima - malima i velikima, bogatima i ubogima, slobodnjacima i robovima - udari žig na desnicu ili na čelo, i da nitko ne mogne kupovati ili prodavati osim onog koji nosi žig s imenom Zvijeri..." (13,16-17).

Da li su ponori zloće i mržnje u ljudskoj povijesti izmjerljivi samo ljudskom zloćom i mržnjom? Postoje dublji izvori u biću mržnje. Postoji činjenica očitih opsjednuća, ali su opasnija ona prikrivena opsjednuća koja raspaljuju zlo u čovjeku i pretvaraju ga u nesmiljenog mučitelja. Kako čovjek može strašno mrziti! Može uživati u zlu čineći zlo. Zar to nije svojevrsno opsjednuće?

Oni koji zbog nekih svojih osobnih razloga niječu Zloga, makar i vjerovali u Boga, morali bi najprije zanijekati sva zla u povijesti čovječanstva, a to ne mogu; tako slijepi nisu. Zašto onda nijekati nevidljivog ali stvarnog čovjekoubojicu i oca laži, zašto nijekati tog nepomirljivog mrzitelja Boga i ljudi? Jedan nuklearni rat je sotonska želja. On sigurno želi ljude dovesti do toga. Objava nam otkriva tajnu da putovi zla, gomilanje grijeha na grijeh, zločini svijeta vode u ropstva

i katastrofe već u vremenu. Zato su Sotona i anđeli njegovi uporni u nastojanju da navode na zlo. Zlo prikazuju dobrom a dobro zlom. Živimo u vremenu iskušenja, a to je vrijeme napasti. Cijela je povijest vrijeme kušnje.

Ali tu silu zla, osobnu silu zloće, pobjeđuje Isus Krist, sama svetost. On je kao Bog neizmjerna svetost i izvor svake svetosti, a kao čovjek sav je posvećen puninom svetosti - Pomazanik - Duhom Svetim pomazan.

Isus je dopustio đavlu da ga kuša u pustinji. Isus je čak dopustio da taj mrzitelj iskali na njemu sav svoj neutaživi bijes u vrijeme muke, ali svojim križem i svojim uskrsnućem slomio je njegovu moć. "Protiv mene on ne može ništa" (Iv 14,30). Ništa taj neprijatelj Božji ne može onima koji su Kristovi, koji žele i nastoje biti Božji. Moćan je nad onima koji ga slušaju. Strašno je to da mu čovjek može biti suradnik, pomoćnik, "apostol". Kad to znamo, onda tek razumijemo za kakvu nas je slobodu Krist oslobodio! To je sloboda sinova Božjih!

8. Ponor mržnje

"Ondje će biti plač i škrgut zuba" (Mt 25,30)

Božja nam objava sa svom jasnoćom govori o stanju vječnog osuđenja; upozorava na propast u koju može čovjeka odvesti grijeh, ustrajnost u zlu, tvrdokorno odbijanje Božjeg oproštenja. Isus Krist - Početnik i Dovršitelj naše vjere (usp. Hebr 12,2) - svojom je božanskom istinitošću često govorio o paklu kao vječnom promašaju i mjestu tame, ognja, plača i škrguta zuba. Za uzvanika koji se je usudio doći na svadbenu gozbu (nebeskog kraljevstva) "bez svadbenog ruha" rečeno je: "Bacite ga van u tamu, gdje će biti plač i škrgut zuba" (Mt 22,12-13).

U prispodobi o kukolju Isus govori: "Sin čovječji poslat će svoje anđele da pokupe iz njegova kraljevstva sve zavodnike i bezakonike, i bace ih u peć ognjenu, gdje će biti plač i škrgut zuba" (Mt 13,41-42).

U priči o nemilosrdnom bogatašu i siromašnom Lazaru Isus naviješta kako će biti strašno različite vječne sudbine kao ispravak

ovozemaljskih nepravdi. Duša bogataševa, "u teškim mukama u paklu" (usp. Lk 16,23) zaklinje Abrahama da pošalje nekoga iz vječnosti k njegovoj braći na zemlji, "pa neka im posvjedoči, te i oni ne dođu u ovo mjesto muka (usp. Lk 16,28).

Ali Abraham odgovara: "...Između nas i vas koči se provalija golema..." (Lk 16,26). Između tih vječnih svjetova nema više prijelaza. Što se pak tiče onih na zemlji, kaže Abraham: "Imaju Mojsija i proroke! Njih neka slušaju" (Lk 16,29). Bogataš u paklu ipak misli da bi se obratili, kad bi im netko iz drugog svijeta došao reći kako je tamo. Ali čuo je odgovor: "Ako ne slušaju Mojsija i proroka, sve da i od mrtvih netko ustane, neće povjerovati" (Lk 16,31).

Pakao je uspoređen u Svetom pismu s jezerom koje gori. "Kukavicama pak, nevjernim i okaljanima, ubojicama, bludnicima, vračarima i idolopokloncima i svim lažljivcima udio je u jezeru što gori ognjem i sumporom" (Otk 21,8).

Govoreći pak o spasenju onih koji su činili milosrđe i o osudi onih koji nisu činili milosrđe Isus izriče odlučno tvrdnju bez ikakve dvoznačnosti: "I otići će ovi u muku vječnu, a pravednici u život vječni" (Mt 25,46).

Najnoviji već navedeni dokumenat Kongregacije za nauk vjere, otklanjajući odlučno mišljenje nekih koji te stvarnosti niječu kaže: "Crkva, vjerna Novom zavjetu i Predaji ... vjeruje da vječna kazna očekuje grešnika koji će biti lišen lica Božjega, vjeruje da se ta kazna odrazuje u svemu njegovu biću" (ib. 7).

II. vatikanski sabor upozorava na činjenicu propasti ljudi kad kaže: "Ali često su ljudi, prevareni od Zloga, bili zaluđeni u svojim mislima i zamijenili su Božju istinu lažju, služeći više stvoru nego Stvoritelju (usp. Rim 1,21 i 25) ili su živeći i umirući u ovom svijetu, izloženi skrajnjem očaju" (LG 16).

Pakao je uistinu skrajnji očaj. To je stanje duha koji je sâm izvor svoje muke. Kad čovjek u ovom životu proživljava unutarnje tjeskobe, strahove, beznađe, kažemo da proživljava paklene muke.

Kad čitamo knjige napisane od onih koji su proživjeli okrutna mučenja u strašnim prošlim i suvremenim mučilištima, kako god se ona nazivala, nalazimo na opis zemaljskog pakla. Čovjek može čovjeku pripremiti pakao već na zemlji. Ali to je samo blijeda slika onostranog prokletstva. Slike i izrazi kojima se služi Sveto pismo o tim stvarnostima ne mogu izraziti punu stvarnost onostranosti. Dokumenat Kongregacije kaže: "Treba shvaćati njihov dubok smisao, izbjegavajući opasnost da ih se previše oslabi, što često znači oduzeti im sadržaj onih stvarnosti koje označuju". Govor Božji treba uzeti ozbiljno.

Pakao je neugasiva mržnja u kojoj nije moguć ni tračak ljubavi ni prema sebi ni prema drugome; iz te je mržnje zauvijek isključeno svako pomirenje. Biće koje je odbacilo Boga, postaje apsolutna praznina i u nj provali mržnja poput strašnog vihora.

Prokleti su neopozivo zatvoreni za milost, za oproštenje, za pokajanje. Stoga već u zemaljskom životu nepomirljivost, tvrdoća srca koje trajno gori mržnjom i osvetom, pripada paklenim raspoloženjima.

Istina o paklu je teška, puna tajne, ali u konačnici ona je jedina zaštita dobra i pravednosti; ona je jedina zaštita moralnog reda koji ne može nitko samovoljno i neodgovorno kršiti. Tom objavom i tom sankcijom Bog hoće zaštititi samoga čovjeka od propasti, od vječnog promašaja.

Sve što je Isus činio i govorio, bilo je iz ljubavi prema čovjeku da ga spasi. I govor o paklu je govor ljubavi koja hoće spriječiti propast. To je govor cijelog Svetog pisma. To je govor Crkve kad govori o paklu. "Zato treba da mi svesrdnije prianjamo uz ono što čusmo, da ne bismo promašili" (Hebr 2,1).

Pakao postoji. Nijekanje i odbijanje te istine ne mijenja stvarnost. Ipak nitko ne mora doći u tu vječnu propast. Svatko može biti pošteđen od te ognjene noći. Nikom nije suđeno da bude neugasiva mržnja. Bog je ljubav koja svakog želi spasiti za vječnu radost.

Isus Krist je ta ljubav - Riječ tijelom postala - da bude za nas raspeta. Prije ulaza u taj ponor stoji Raspeti raširenih ruku da svakoga zaustavi, da svakoga opere u svojoj Krvi od svih njegovih grijeha i zločina.

Doista, zamilovani u Ljubljenome, "njegovom krvlju imamo otkupljenje, otpuštenje prijestupa po bogatstvu njegove milosti" (Ef 1,7). Ako prezremo tu ponudu pomirenja, sami smo odbili milosrdnu Ljubav; oteli smo se Bogu i izvršili nad sobom vječno samoubojstvo. Za tu propast kaže Sveto pismo: "To je druga smrt!" (Otk 21,8). To je vječni besmisao postojanja. A mi smo pozvani u život. "I tko god živi i vjeruje u mene, neće umrijeti nikada" (Iv 11,26)

9. Baština neraspadljiva (usp. Pt 1, 4)

"Što oko ne vidje, i uho ne ču, i u srce ne uđe, to pripravi Bog onima koji ga ljube" (1 Kor 2,9).

Bog je u svojoj stvarnosti neizreciv. Svi naši pojmovi, sve naše predodžbe, svi naši izričaji ne mogu izraziti Božju puninu. Svojom biti Bog je neizrecivo savršen Duh. Svojim pak unutarnjim životom Bog je nedokučivo zajedništvo triju osoba: Oca i Sina i Duha Svetoga. Njegovo je ime: "Ja sam koji jesam!" (Izl 3,14). On ne može ne biti. Svemu što postoji on daje biti. Njegovo je ime također: "Bog je ljubav!" (1 Iv 4,16).

Bog je beskrajna punina života, ljubavi, radosti, ljepote, blaženstva. Duša koja je u času smrti savršena u ljubavi, bez i najmanje nesavršenosti, "budi se" u toj punini. Ovozemaljska drama je završila. Zastor je spušten. Oči tijela su mrtve. Ali u onostranosti duša gleda. "Doista, sada gledamo kroza zrcalo, u zagonetki, a tada - licem u lice! Sada spoznajem djelomično, a tada ću spoznati savršeno, kao što sam i sâm spoznat!" (1 Kor 13,12).

Duša spoznaje Boga "licem u lice". Kakvo otkriće! Kakav doživljaj! Kakva spoznaja! To je *nebo* ili *raj*! Bog je *nebo* nebeske Crkve, svetih anđela i svetih duša.

Kakvo ushićenje ispuni dušu kad ugleda ljepotu samoga Boga! Kakva sreća obraduje dušu kad uroni u ljubav samoga Boga! Kakvom radošću plamti duša kad je Bog prepuni svojom radošću. Otkrivenje to uspoređuje s "rijekom vode života, bistre kao prozirac, koja izvire iz prijestolja Božjega i Jaganjčeva" (Otk 22, 1).

Čovjekov se *ja* u toj sreći ne rasplinjuje nego je svjesno živi. To je život vječni. Neiscrpiv je kao što je neiscrpiv izvor. Izvor je Bog - punina. Tada se u potpunosti i zauvijek ispunja ono što napisa Ivan: "Doista, od punine njegove svi mi primismo, i to milost na milost" (Iv 1, 16).

To je vječni smisao postojanja. To znači *živjeti*. To znači konačno *biti*. To je konačno ispunjenje Isusova obećanja: "...Vi ćete me vidjeti jer ja živim, i vi ćete živjeti" (Iv 14,19). "...I radosti vaše nitko vam uzeti neće" (Iv 16,22).

Nebo je čisti dar Ljubavi duši koja se tom daru vječnog Otkupljenja otvorila vjerom, nadom i ljubavlju. U nj se ulazi kroz probodeno Srce Sina Božjega.

Biti u nebu znači biti u svjetlosti neiskazanoj samoga Trojedinoga Boga. "Noći više biti neće, i neće trebati svjetla od svjetiljke, ni svjetla sunčeva: obasjat će ih Gospod Bog, i oni će kraljevati u vijeke vjekova" (Otk 22,5).

Biti u nebu znači biti u zajedništvu Presvetog Trojstva i u zajedništvu nebeske Crkve. Ta je radost uvijek nova.

"Vi ste pristupili gori Sionu i gradu Boga živoga, Jeruzalemu nebeskom, nebrojenim tisućama anđela, svečanom skupu, Crkvi prvorođenaca zapisanih na nebu, Bogu sucu sviju, dusima savršenih pravednika i posrednika Novog saveza - Isusu - i krvi škropljeničkoj što snažnije govori od Abelove" (Hebr 12,22-24).

Mnogim svetim ljudima na zemlji Bog je dao okusiti nešto te nebeske radosti. I to je iskustvo bilo neizrecivo ljudskim pojmovima.

Apostol Pavao opisuje u Drugoj poslanici Korinćanima jedan takav mistični doživljaj: "Znam čovjeka u Kristu: prije četrnaest godina - da li u tijelu ne znam; da li izvan tijela, ne znam, Bog zna - taj je bio ponesen do trećega neba. I znam da je taj čovjek - da li u tijelu, da li izvan tijela, ne znam, Bog zna - bio ponesen u raj, i čuo neizrecive riječi, kojih čovjek ne smije govoriti" (2 Kor 12, 2-4). Stoga on ne samo po objavi nego i iz iskustva piše: "Smatram uistinu: sve patnje sadašnjega vremena nisu ništa prema budućoj slavi koja se ima očitovati u nama" (Rim 8,18).

Nebo je cilj hodočašća Crkve kroz povijest. Nebo je ponuđen smisao postojanja svakom čovjeku. Svi su ljudi pozvani da po Isusu Kristu budu sugrađani svetih i ukućani Božji (usp. Ef 2,19). I za taj poziv Isus ima prispodobu velike večere. Poziv je tako divan, a može biti odbijen. Zato gospodar u prispodobi govori: "Nijedan od onih pozvanih (koji su prezreli poziv) neće okusiti moje večere" (Lk 14,24). Mučenici, sveci, pravednici ulaze u veselje svoga Gospodara (usp. Mt 25,21).

Imajući u vidu sretnu čovjekovu budućnost u onostranosti, Petar piše "putnicima Raseljeništva" zahvaljujući za dar toga života: "Blagoslovljen Bog i Otac Gospodina našega Isusa Krista koji nas po velikom milosrđu svojem uskrsnućem Isusa Krista od mrtvih nanovo rodi za životnu nadu, za baštinu neraspadljivu, neokaljanu i neuvelu, pohranjenu na nebesima za vas, vas koje snaga Božja po vjeri čuva za spasenje..." (1 Pt 1,3-5).

10. "Neki se - ostavivši ovaj život - čiste" (LG 49)

Moliti za mrtve - svakako, sveta i pobožna misao (usp. 2 Mak 12,45).

U spomenutom dokumentu Kongregacije za nauk vjere o nekim eshatološkim pitanjima potvrđena je stalna vjera Crkve u čistilište. "Ona, napokon, vjeruje da je moguće čišćenje izabranih prije gledanja Boga. No, to je doista različito od muka osuđenih" (ib.).

Radi se, dakle, o dušama koje su pošle s ovog svijeta u milosti posvećujućoj, ali još nisu tako čiste i savršene u ljubavi da bi mogle ući u Svjetlost Ljubavi. Sigurno mnogi ljudi, makar umiru pomireni s Bogom i dionici su otkupljenja, nisu posve sazreli za konačni susret duše s Bogom neizmjerno svetim.

Tu imaju svoju riječ pravednost i ljubav. Nakon što je naš svjesni, u vječnosti probuđeni *ja* shvatio kolika je sreća Bog, shvatio je i svoju nedozrelost za ulazak u tu sreću. Duša još ostaje udaljena od Boga. Savršeno dobro spoznaje zašto joj je pristup u puninu ljubavi još zatvoren jer Boga ljubi. Baš u toj ljubavi spoznaje svoju nedostojnost. Ista ta ljubav rađa u duši neizrecivu čežnju za ljubljenim Bogom, stoga

je prožeta nama nepojmljivom patnjom zbog rastanka. Nalazi se, možemo reći, pred zatvorenim vratima, u predvorju neba, u tami i kolu; nesavršenost duše sagorijeva u tajanstvenom ognju da bude pročišćena kao zlato u vatri (usp. 1 Pt 1,7).

Duše u čistilištu pripadaju zajedništvu Općinstva svetih. S Crkvom na nebu i s Crkvom na zemlji povezuje ih ljubav. One same ne mogu utjecati na promjenu svoga stanja, ali to čini Božje milosrđe. Međutim, Bog hoće da u svoje milosrđe uključi i naše milosrđe. Bog hoće da između braće i sestara u vječnosti i u vremenu struji ljubav kao najdublji izraz povezanosti i milosnog bratstva. Stoga Bog hoće da nas povezuje molitva.

Mi izražavamo na najistinskiji način svoju ljubav prema pokojnima, kad za njih prikazujemo božansku žrtvu mise, kad za njih molimo i za njih namjenjujemo svoju pokoru i dobra djela. Tako se uključujemo milosrdnim srcem u Božje milosrđe da Bog dušama, u tajni očišćenja kroz patnju, otpušta dugove koje duguju Božjoj pravednosti.

To je najizvrsniji način štovanja pokojnika; to je najljepši izraz zahvalnosti koju dugujemo svojim dragima i svojim dobročiniteljima. A koliko ima duša u čistilištu koje su od svih zaboravljene; nitko ih se ne sjeća i nitko za njih ne moli. Crkva u svoju molitvu uključuje sve te duše; sve ih unosi u žrtvenu Kristovu ljubav u svakoj misi moleći: "Spomeni se i svih onih koji preminuše u miru Krista Tvoga i svih pokojnika kojih je vjera samo tebi znana" (IV. euharistijska molitva).

Za izraz raspoloženja svetih duša u čistilištu može biti prikladna riječ psalmiste: "Kako su mili stanovi tvoji, Gospode nad vojskama! Duša mi gine i čezne za dvorima Gospodnjim" (Ps 84/83,2-3). "O kad ću doći i lice Božje gledati?" (Ps 42,3).

11. Bog hoće da se svi ljudi spase (usp. 1 Tim 2,4)

"Preporučujem prije svega da se obavljaju prošnje, molitve, molbenice i zahvalnice za sve ljude..." (1 Tim 2,1)

Isus Krst "sebe samoga dade kao otkup za sve" (Tim 2,6). To je istina vjere. Svi su ljudi uključeni u Božji plan spasenja. Kristova ljubav

i poslušnost, poslušnost do smrti na križu (usp. Fil 2,8) obuhvaća cijelo čovječanstvo. On je Spasitelj svih ljudi. Da bi se ljudi okupili kao spasenici Božji u jedan Božji narod i da bi se na vidljivi način uključili u otkupljenje, Isus Krist je ustanovio Crkvu i sakramente.

II. vatikanski sabor izriče o tome vjeru Crkve ovim riječima: "Sveti Sabor obraća se dakle prije svega na katolike. On pak uči, oslanjajući se na Sveto pismo i Predaju, da je ova putujuća Crkva potrebna za spasenje. Jedino je naime Krist Posrednik i put spasenja, prisutan među nama u svom tijelu, koje je Crkva; a On naglašavajući izričito potrebu vjere i krštenja (usp. Mk 16,16; Iv 3,5), potvrdio je time i potrebu Crkve, u koju ljudi ulaze po krštenju kao kroz vrata. Zato se ne bi mogli spasiti oni ljudi, koji, iako im je poznato da je Katolička Crkva od Boga ustanovljena po Isusu Kristu kao potrebna, ipak ne bi htjeli ili u nju ući ili u njoj ostali" (LG 14). ..."Neka se sjete svi članovi Crkve da svoj odlični položaj nemaju pripisati svojim zaslugama, nego posebnoj Kristovoj milosti, a ako njoj ne odgovaraju mišlju, riječju i djelom, ne samo da se neće spasiti, nego će biti strože suđeni" (LG 14).

To je veoma ozbiljna opomena svim katoličkim vjernicima.

Sigurno je, i to je istina vjere, da je Isus Krist htio savršeno jedinstvo svojih učenika, i jednu Crkvu. Moleći na Posljednjoj večeri svoju velikosvećeničku molitvu Isus moli Oca: "Ne molim samo za ove, nego i za one koji će na njihovu riječ vjerovati u mene: da svi budu jedno!" (Iv 17, 20-21).

Ipak svi kršćani koji još nisu u punom zajedništvu s Kristovom Crkvom, i to bez svoje krivnje, a nastoje živjeti po Evanđelju i vjeruju u Kristovo otkupljenje, spasavaju se snagom Kristove otkupiteljske ljubavi, poslušni Duhu Svetom pridružuju koji u njima djeluje. Oni se, želeći biti Božji s najboljom savješću, duhovno u Duhu Svetom pridružuju Crkvi, jer Duh Sveti "svojom posvećujućom snagom i u njima djeluje darovima i milostima" (usp. LG 15).

Što je sa spasenjem tolikih ljudi koji nisu još ni čuli Evanđelje - Radosnu vijest? Kako se spasavaju toliki koji nisu preporođeni svetim krštenjem?

Koncil na ta pitanja odgovara također odlučno i jasno: "Oni napokon koji još nisu primili Evanđelje, na različite se načine svrstavaju u Božji narod ... Oni koji bez svoje krivnje ne poznaju Kristovo Evanđelje i Njegovu Crkvu, a ipak iskreno traže Boga i pod utjecajem milosti nastoje djelom izvršiti Njegovu volju koju su spoznali po glasu savjesti, mogu postići vječno spasenje" (LG 16).

"Božanska Providnost ne uskraćuje pomoć potrebnu za spasenje onima koji bez svoje krivnje nisu još došli do jasne spoznaje Boga i nastoje, ne bez božanske milosti, postići pravi život" (LG 16). To je vjera Crkve.

Svi ljudi koji su došli do uporabe razuma i opredjeljuju se za spoznato dobro ili zlo, odlučuju o svom spasenju ili svojoj osudi. Bog nikom ne uskraćuje potrebno svjetlo, jer "Bog je ljubav" (1 Iv 4,16).

Ovdje se opravdano postavlja pitanje: što je s vječnim spasenjem djece koja umiru bez svetog krštenja?

Isusova je riječ odlučna: "Zaista, zaista, kažem ti: ako se tko ne rodi iz vode i Duha, ne može ući u kraljevstvo Božje" (Iv 3,5).

Crkva čvrsto vjeruje u opstojnost istočnog grijeha, a to znači da duša nekrštenoga djeteta nema u sebi Božjega života. Stoga je Crkva na temelju te vjere i "predajom primljenom od Apostola" (sv. Augustin) uvijek krstila malenu djecu. "Najstariji poznati obrednik, onaj koji početkom trećega stoljeća opisuje apostolsku predaju, sadrži ovaj propis: 'Najprije krstite djecu: svi koji mogu govoriti neka govore; za one koji ne mogu sami govoriti neka govore roditelji ili netko iz njihove obitelji.' Sv. Ciprijan, sudjelujući na jednoj sinodi afričkih biskupa (prva polovica trećeg stoljeća) tvrdi da se "ne može uskratiti milosrđe i milost Božja nikojemu čovjeku koji je došao na ovaj svijet'. Ta ista sinoda, pozivajući se na 'duhovnu ravnopravnost' svih ljudi 'svakog stasa i svake dobi', odredila je da se može krstiti djecu 'već drugog ili trećeg dana nakon krštenja' (Dokumenat Kongregacije za nauk vjere: Pastoralis actio od 20. listopada 1980.)

Taj je važan dokumenat izdan da se otklone neke zablude koje su se počele uvlačiti u Crkvu obzirom na krštenje djece. Isti dokumenat

nastavlja: "Tako je svojim učenjem i praksom Crkva pokazala da osim krštenja ne poznaje drugoga sredstva kojim bi djeci osigurala pristup u vječno blaženstvo. Stoga se ona čuva da ne bi zanemarila poslanje koje je od Gospodina primila da 'iz vode i Duha iznova rađa' sve one koji se mogu krstiti" (ib. 13).

Koliko mnoštvo djece umire i umiralo je bez svetog krštenja! Ovdje se sjetimo osobito nebrojenog mnoštva djece koja su ubijena u krilu žene pobačajima. Ta djeca ne dolaze ni na svijet pa uopće ni nemaju mogućnost da budu krštena. Nemilosrdno su smrvljena i bačena u kantu za smeće ili su uzeta u laboratorije "znanstvene pokuse" ili su prodana u tvornice kozmetičkih sredstava. To su milijuni i milijuni ubijenih ljudskih bića. Taj se pokolj nerođenih naziva čak "pravom", "napretkom", "potrebom" za očuvanje standarda. Neka ljudi, zaslijepljeni u svojoj savjesti, govore što hoće, ali to je zločin koji će Bog suditi na svoj način. To je prolijevanje nevine krvi. Ubojici Kajinu Bog reče: "Krv brata tvoga iz zemlje k meni viče" (Post 4,10).

II. vatikanski sabor kaže o tome: "Bog, gospodar života, povjerio je ljudima uzvišenu zadaću da održavaju život, i tu dužnost moraju vršiti na način dostojan čovjeka. Zato treba već od začeća najbrižnije štititi život; a pobačaj i čedomorstvo užasni su zločini" (GS 51).

Mnogi se opet rode i umiru nekršteni. Kakva će biti vječnost tih duša koje Bog stvara besmrtnima a odlaze u vječnost bez krštenja? Za Crkvu je to bilo uvijek ozbiljno pitanje. Na to neposredno pitanje u Objavi ne postoji neposredan odgovor. Zato tumačeći ono što je uključeno u cjeloviti sadržaj Objave, Crkva je o tom pitanju imala svoje teološko razmišljanje i nauku "koja je kroz mnoga stoljeća u Crkvi praktički općenito držana kao obvezatna i u katehezi navješćivana" (Sacramentum salutis, Freiburg 1969., str. 254). Općenito se smatra da te duše nisu uključene u blaženo gledanje Boga, ali nisu isključene iz određene radosti postojanja. Postojala su i postoje razna teološka mišljenja i tumačenja. Crkveno učiteljstvo nije sklono prihvatiti neka suvremena mišljenja koja nazivaju liberalnima, ali s druge strane dopušta ozbiljno istraživanje u okviru Svetoga pisma i Predaje.

Dušobrižnik će kršćanskim roditeljima umrle djece bez krštenja moći i trebati reći da o vječnoj sudbini te djece Crkvi ne preostaje drugo nego ih s nadom i ljubavlju povjeriti "tajanstvenoj ali neizmjerno dobrostivoj i moćnoj ljubavi Božjoj." (Sacramentum salutis, ib. str. 255).

Stoga i dokumenat Kongregacije za nauk vjere Pastoralis actio kaže: "Što se pak tiče djece koja umiru bez krštenja, Crkvi ne ostaje drugo nego povjeriti ih Božjem milosrđu, kao što to čini u sprovodnom obredu koji je priređen za takvu djecu" (ib. 13).

Nisu bez teške odgovornosti pred Bogom svi koji su krivi da dijete nije preporođeno vodom i Duhom Svetim, pa i njih preporučamo Božjem milosrđu da se pokaju i spase.

Kad je dijete u smrtnoj pogibelji, krstiti ga može svaki čovjek s nakanom da bude kršteno. Bit je obreda polijevanje vodom i izgovaranje riječi: Ja te krstim u ime Oca i Sina i Duha Svetoga!

Tim vidljivim svetim činom Bog izvršuje svoje čudesno ali nevidljivo djelo novog života u duši djeteta.

12. "Ponovno ću doći ..." (Iv 14,3)

"Ne čudite se tome, jer dolazi čas kad će svi koji su u grobovima čuti njegov glas. I izići će: koji su dobro činili - na uskrsnuće života, a koji su radili zlo - na uskrsnuće osude" (Iv 5,28-29)

Apostolsko vjerovanje počinje: Vjerujem u Boga svemogućega, Stvoritelja neba i zemlje... Završava: Uskrsnuće tijela i život vječni! Nicejsko vjerovanje, koje Crkva moli u svim nedjeljnim i blagdanskim misama, završava: I iščekujem uskrsnuće mrtvih. I život budućega vijeka! Na to odjekne kliktaj vjerničke zajednice: Amen! To znači: Tako je! Tako vjerujemo! Tako ispovijedamo! To je Božja istina!

Zaista, ta istina vjere da će ova ljudska povijest završiti slavnim dolaskom Isusa Krista - suca povijesti i da će se tada dogoditi uskrsnuće čovječanstva i svakoga od nas, istina je tako važna i tako čvrsta kao i ona prva: Vjerujem u Boga svemogućega!

To je najsigurniji budući događaj povijesti. Cijela ga Božja objava naviješta. Sveto pismo sve usmjeruje prema tom budućem događaju.

Isus Krist uskrsnuli punina je te objave. Stari zavjet naviješta taj Dan, kad "će se probuditi mnogi koji snivaju u prahu zemljinu: jedni za život vječni, drugi za sramotu ..." (Dan 12,2). Novi zavjet je prepun toga iščekivanja i toga navještanja.

Pred Lazarovim grobom, prije nego će ga dozvati natrag iz groba u ovu zemaljsku egzistenciju, Isus govori Lazarovoj sestri Marti: "Uskrsnut će brat tvoj!" A Marta će mu: "Znam da će uskrsnuti o uskrsnuću, u posljednji dan". Na tu ispovijest vjere u uskrsnuće Isus svečano izjavlju: "Ja sam uskrsnuće i život: tko u mene vjeruje, ako i umre, živjet će. I tko god živi i vjeruje u mene, neće umrijeti nikada." A onda Isus pita Martu: "Vjeruješ li ovo?" To pitanje on postavlja Crkvi. To pitanje on postavlja svakome od nas. Vjeruješ li ovo?

Crkva će do svršetka svijeta ispovijedati vjeru koju je ispovijedila Marta pred grobom svog ljubljenog brata: "Da, Gospodine! Ja vjerujem da si ti Krist, Sin Božji, Onaj koji dolazi na svijet!" (Iv 11, 23-27).

Nakon najsvetijeg čina u misi, kad se Uskrsnuli stvarno uprisutnjuje na oltaru, u središtu svoje Crkve, pretvorbom kruha u svoje Tijelo i vina u svoju Krv da bude Žrtva i Gozba svoje Crkve, vjernička zajednica kliče:

"Tvoju smrt, Gospodine, naviještamo,
tvoje uskrsnuće slavimo,
tvoj slavni dolazak iščekujemo!"

II. vatikanski sabor istinu sudnjega Dana i uskrsnuća potvrđuje na svečani način i ispovijeda: "...Na svršetku svijeta 'ustat će oni koji su činili dobro na uskrsnuće života, a koji su činili zlo, na uskrsnuće suda' (Iv 5,29; usp. Mt 25,46). Držeći dakle da 'patnje sadašnjega vremena nisu u razmjeru s budućom slavom koja će se otkriti u nama' (Rim 8,18; usp. 2 Tim 2,11-12), jaki u vjeri čekamo 'blaženu nadu i dolazak slave velikoga Boga i Spasitelja našega Isusa Krista' (Tit 2,13), 'koji će preobraziti tijelo naše bijede i učiniti ga sličnim svome slavnom tijelu' (Fil 3,21) i koji će doći 'da bude proslavljen u svojim svetima, i divan u svima koji su vjerovali'" (2 Sol 1,10). Tako Sabor govori u dogmatskoj Konstituciji o Crkvi (LG 48).

U Konstituciji pak "Crkva u suvremenom svijetu" Sabor izjavljuje: "Nepoznato nam je vrijeme dovršenja zemlje i čovječanstva, a ne znamo ni način preobrazbe svemira. Prolazi, doduše, vanjski lik ovoga svijeta, izobličen grijehom. No poučeni smo da Bog sprema novi stan i novu zemlju u kojima će vladati pravednost (usp. 2 Pt 3,13) i gdje će blaženstvo ispuniti i nadvisiti sve želje za mirom što se rađaju u ljudskom srcu. Tada, pošto smrt bude pobijeđena, sinovi će Božji biti u Kristu uskrišeni, i ono što je bilo sijano u slabosti i raspadljivosti obući će neraspadljivost (usp. 1 Kor 15,42-43); ostat će ljubav i njezina djela, i od ropstva prolaznosti oslobodit će se sva stvorenja što ih je Bog stvorio radi čovjeka" (GS 39). Bit će to kozmičko uskrsnuće, preobražaj, kojemu je Isusovo uskrsnuće navještaj i zalog.

Ova je povijest imala svoj početak, imat će i svoj svršetak. U toj se povijesti odvija i Božji plan spasenja koji će biti dovršen u novoj zemlji i novom nebu. Knjiga Otkrivenja objavljuje tu svetu i vječnu budućnost: "I vidjeh novo nebo i novu zemlju, jer - prvo nebo i prva zemlja uminu ... Evo Šatora Božjeg s ljudima! On će prebivati s njima: oni će biti narod njegov, a on će biti Bog s njima. I otrt će svaku suzu s očiju, te smrti više neće biti jer prijašnje uminu. Tada Onaj što sjedi na prijestolju reče: "Evo sve činim novo!" I doda: "Napiši: Ove su riječi vjerne i istinite." I još mi reče: "Svršeno je! Ja sam Alfa i Omega, Početak i Svršetak!" (Otk 21,1; 3-6).

Tako će se ispuniti ono što je navijestio Isus: "Kad Sin čovječji dođe u slavi, i svi anđeli njegovi s njime, sjest će na prijestolje slave svoje. I sabrat će se pred njim svi narodi, a on će ih jedne od drugih razlučiti kao što pastir razlučuje ovce od jaraca" (Mt 25,31-32).

Kada će to biti, tajna je Božja. Ako netko govori da zna kada će biti Sudnji dan, krivo govori. Kako će to biti, tajna je Božja. Ako je Svemogući stvorio svjetove, ima moć uskrisiti i mrtve. Tada će čovjek biti ponovno uspostavljen u svom duhovno-tjelesnom jedinstvu, samo što će njegova tjelesnost biti produhovljena. "Sije se tijelo naravno, uskršava tijelo duhovno" (1 Kor 15,44).

Slavu svoga uskrsnuća Isus će proširiti na sve koji su otišli s ovoga svijeta pomireni s Bogom. Tjelesa osuđenih bit će također drugačija ali ne proslavljena.

Ima tu još mnogo tajni koje nam Bog nije otkrio. Ovo što je objavljeno, dosta je da se spasimo ako vjerujemo. Svi ćemo biti sudionici toga veličanstvenog i potresnog događaja. Važno je i najvažnije da nastojimo živjeti tako kako bismo čuli riječ božanskog Suca povijesti: "Dođite, blagoslovljeni Oca mojega! Primite u baštinu kraljevstvo, pripravljeno za vas od postanka svijeta!" (Mt 25,34).

Uz Uskrsloga živi već u tom kraljevstvu Bl. Djevica Marija, blagoslovljena Majka Stvoriteljeva. Ona je dušom i tijelom u nebeskoj slavi. Crkva hodočasnica putuje u to kraljevstvo.

"Ponovno ću doći i uzeti vas k sebi, da i vi budete gdje sam ja" (Iv 14,3). "Kad se očituje, bit ćemo njemu slični, jer vidjet ćemo ga kakav jest" (1 Iv 3,2).

13. "Evo, na vratima stojim i kucam ..." (Otk 3,20)

"Života mi moga - riječ je Jahve Gospoda - nije meni do smrti bezbožnikove nego da se obrati od zloga puta svojega i da živi" (Ez 33,11)

Nakon svega ovog razmišljanja, u svjetlu Božje riječi, o čovjeku i njegovoj besmrtnosti, o velikim i neizbježivim posljednjim stvarima, moramo upozoriti na jedan veoma ozbiljan i težak pastoralni problem. Pastoralne statistike pokazuju da velik broj kršćana katolika, osobito u gradovima, umire bez svetih sakramenta. S kolikom ravnodušnošću, možda čak i s nevjerom, ljudi odlaze u vječnost nepripravni! A ipak se u onostranosti bude zauvijek. Gdje? U kakvoj vječnosti? Zar to nije najsudbonosnije pitanje? Zar nije umiranje najvažniji trenutak života? I najsvetiji? I najodlučniji? Ta, tada pada konačna odluka za vječnost.

Isus Krist nam otkriva svu ozbiljnost smrti. Zato upozorava da budemo uvijek pripravni na taj veliki i nepovratni put. "Neka vam bokovi budu opasani i svjetiljke upaljene ... I vi budite pripravni, jer u čas kad i ne mislite, Sin čovječji dolazi" (Lk 12,35; 40). Ne znamo ni dana ni časa. Gospodin ima pravo doći svakog časa da zatvori knjigu našega života. Doista, koliko ima naglih smrti! Ljudi obično kažu da

je nagla smrt lijepa jer se čovjek ne muči i ne zna da umire. To je istina ako je čovjek pripravan, čiste savjesti, da dočeka svoga Gospodina. Ali nagla smrt je i najveća nesreća ako čovjek umire u teškom grijehu, nepokajan, ustrajan u zlu. Ako je u njemu tama zla, kako može ući u svjetlost Božju?

Velik dio ljudi ne umire naglo. Dulja ili kraća bolest može biti Božji glasnik koji najavljuje Gospodina koji dolazi.

Vjernik koji iskreno računa s Božjim spasenjem i koji nosi nadu svoje besmrtnosti, smatrat će i to vrijeme vremenom Božjega milosrđa, vremenom milosti da se pripravi svetim sakramentima. Bog u svom beskrajnom milosrđu daje ljudima mogućnost pomirenja i oproštenja do zadnjeg daha. On neće smrti grešnika nego da se obrati i živi.

Crkva ima čudesne darove Božjeg milosrđa, a to su sakramenti: ispovijed, pričest, bolesničko pomazanje! Sakramenti su vidljivi znakovi i čini po kojima čovjek uistinu postaje dionik svih plodova otkupljenja. Po njima se izlijeva iz Kristove žrtve na križu, iz otvorenog izvora spasenja posvećenje u duše. Već je to prorok Izaija navijestio: "I s radošću ćete crpsti vodu iz izvora spasenja" (Iz 12,3). Kolika je to ljubav Božja! Ako se čovjek, makar kako bio griješan, makar bio najveći zločinac, otvori toj božanskoj ponudi pomirenja i ljubavi, sve može promijeniti u svom životu: sve je zlo izbrisano i sva je ljubav vraćena. Prispodoba o izgubljenom sinu božanska je objava takvog i tolikog Božjeg milosrđa. Još u zadnjem času sve može biti spašeno. Bog ljubi do kraja. On najbolje zna od kakve nesreće želi spasiti čovjeka. U skrušenoj ispovijedi se događa otajstvo preobraženja: "On nas izbavi iz vlasti tame i prenese u kraljevstvo Sina, ljubavi svoje, u kome imamo otkupljenje, otpuštenje grijeha" (Kol 1,13-14).

U pričesti se pak događa osobni Isusov dolazak duši da je ojača, nahrani, ohrabri i obraduje. Jedan obraćenik, primivši svete sakramente na bolesničkom krevetu rekao je svećeniku: "Nalazim se na izvoru radosti!" Može li biti veće sreće nego s Isusom živjeti i s Isusom poći u vječni život!

Sakramenat bolesničkog pomazanja nije samo za pomoć duši nego i za pomoć bolesnom tijelu. Zato mu treba oduzeti naziv posljednje

pomazanje! Ono se dijeli bolesnicima da im bude i Božja pomoć za ozdravljenje. Ozbiljni liječnici mogu uvijek potvrditi kako sveti sakramenti blagotvorno djeluju na raspoloženje bolesnika; smiruju ih i tako pospješuju proces ozdravljenja. Ako pak čovjekov zemaljski život dogorijeva, pomiren s Bogom s velikim mirom u duši očekuje svoj sretni prijelaz u susret Gospodinu.

Činjenica je, da kod mnogih postoji neki čudan strah pred svetim sakramentima kao da oni nose smrt a ne život. Taj je strah još prisutniji kod naobraženih nego kod jednostavnih ljudi. To je bolesno praznovjerje. Znak je slabe ili nikakve vjere. Gdje nema vjere, bujaju praznovjerja; nevjera je vjera u prazninu. Zbog toga ima bolesnika koji zanemaruju, možda čak odbijaju primiti svete sakramente. Ne misle da odbacuju ponudu Božjega oproštenja i ljubavi.

Koliki pak ukućani ne samo da zaborave nego i ne žele pozvati svećenika da ne bi "uznemirili" svoga bolesnika. Na žalost, i onda kad je već očito da se odlazak približava, glumi se lažna nada. Ne misle koliku odgovornost nose na duši za vječnost svoga bolesnika. Kad pak umre, onda dolaze svećeniku i hoće svečani sprovod sa svećenikom. Nije li to nedosljednost?

Ako se ne vjeruje u božansku vrijednost svetih sakramenata, što onda znači crkveni sprovod? Ako se sakramenti odbiju ili zanemare iz nekog praznovjernog straha ili čak nevjere, nije li onda i sprovod sa svećenikom samo neki vanjski čin bez vjerskog značenja?

Crkva, svjesna svog hodočašća u vječnost, prati i tjelesa svojih preminulih molitvom na posljednje počivalište. Čini to s vjerom u besmrtnost duše i uskrsnuće tijela. Izražava time također poštovanje prema tijelu pokojnika i baš s vjerom u uskrsnuće kršćanskim ukopom vrši svetu sjetvu za veliki Dan uskrsnuća! "Sije se u raspadljivosti, uskršava u neraspadljivosti" (1 Kor 5,42).

U znak te vjere sprovodnu povorku s vjerskim obredom uvijek mora predvoditi križ. Crkva na svom hodočašću u vječni život slijedi zastavu križa. Križ je znak neizmjerne otkupiteljske ljubavi Božje prema čovjeku. Križ je znak ne samo Isusove smrti nego i njegova uskrsnuća. Križ je zato znak i našega uskrsnuća. On je znak Božje

pobjede nad grijehom, smrću i đavlom. Križ je znak vječnoga života i nebeske domovine. "Domovina je naša na nebesima, odakle Spasitelja iščekujemo, Gospodina Isusa Krista ..." (Fil 3,20).

Sve su to razlozi zašto je križ usađen na vjerničke grobove. Nisu to formalnosti nego poruke. Poruka je i zapaljena svijeća na grobu. Život! Život! Život! Ne smrt!

Saducejima svoga vremena, koji "tvrde da nema uskrsnuća, ni anđela, ni duha" (Dj 23,8), Isus je rekao: "U zabludi ste jer ne razumijete Pisma ni sile Božje ... Nije on Bog mrtvih nego živih!" (Mt 22,29; 32).

Radi se, dakle, o vječnoj sudbini svakog čovjeka. Stoga svaki svećenik, redovnik, redovnica, svaki vjernik, bilo mladi bilo odrasli, mora nositi u duši veliku ljubav prema svakom čovjeku i učiniti sve što može da nitko ne ode s ovog svijeta bez svetih sakramenata. A to je najvažnije i najsvetije ljudsko pravo svakog vjernika.

Smatramo i ovom prilikom ponovno potrebnim snažno naglasiti to neotuđivo pravo svakog čovjeka na svete sakramente gdje god se on nalazio. Toga se prava on nikada ne može odreći i to mu pravo nitko ne smije uskratiti. Pristup svećenika bolesniku morao bi biti omogućen bez ikakvih smetnji u svim bolnicama, u svim domovima, u vojnim ustanovama i u zatvorima. Nitko se ne smije postaviti kao zapreka između Božje ljubavi i čovjekove želje da se s Bogom susretne i pomiri. To je zahtjev čovječnosti. Kad se čovjeku u najozbiljnijim trenucima njegova života uskrati želja za svetim sakramentima, to se mora smatrati nečovječnim postupkom protiv čovjeka. Ipak mislimo i uvjereni smo da svaki čovjek, bez obzira na uvjerenje, želi biti smatran čovječnim.

U svim se civiliziranim zemljama poštuje čovjekovo pravo da pred smrt smiri svoju savjest. Zato u tim zemljama, ako postoji smrtna kazna, uvijek se osuđeniku omogućuje susret s vjerskim službenikom njegove vjerske zajednice. To je temeljna čovječnost. Očekujemo da će se i u našim prilikama ozbiljni problemi te vrste riješiti pozitivno. Opća je čovječnost nužna u procesu svakog ljudskog napretka. Bitna je za društvo. Ona se ostvaruje bezuvjetnim poštivanjem dostojanstva svaka ljudske osobe i njezinih prava.

Vrata za dolazak Spasiteljev moraju biti otvorena u svakom srcu, u svakom domu, u svakom društvu. To je uvjet civilizacije ljubavi!

"Evo, na vratima stojim i kucam; posluša li tko moj glas i otvori mi vrata, unići ću k njemu i večerati s njim, i on sa mnom" (Otk 3, 20). To je gozba blažene vječnosti!

14. "To čini i živjet ćeš!" (Lk 10,28)

"Učitelju, koje mi je dobro činiti da imam život vječni? ... Ako hoćeš u život ući, čuvaj zapovijedi." (Mt 19,16-17)

Čovjek ostvaruje svoju punu čovječnost ako usvaja načela života koja ga očovječuju u svim njegovim postupcima i odnosima. Čovjek ostvaruje svoju savršenost ako usklađuje svoju volju s Božjom vizijom čovjeka. Tu sliku čovjeka Bog je programirao u svojim zapovijedima. Tako je Isus odgovorio mladiću koji ga je pitao što činiti da ima život vječni. "Čuvaj zapovijedi!" - "Koje?" - upita mladić. "A Isus reče: "Ne ubij! Ne čini preljuba! Ne ukradi! Ne svjedoči lažno? Poštuj oca i majku! I ljubi svoga bližnjega kao samoga sebe!" (Mt 19,18-19).

Kad je pak jedan zakonoznanac upitao Isusa "da ga iskuša": "Učitelju, što mi je činiti da život vječni baštinim?", Isus reče: "U Zakonu piše? Kako čitaš?" Odgovori mu onaj: "Ljubi Gospodina Boga svojega iz sveg srca svoga, i svom dušom svojom, i svom snagom svojom, i svim umom svojim; i svoga bližnjega kao sebe samoga!" Reče mu na to Isus: "Pravo si odgovorio. To čini i živjet ćeš" (Lk 10,25-28).

Vrijedi li to i danas? Sigurno vrijedi. To će načelo biti uvijek suvremeno i napredno. Nipošto ga ne mijenja činjenica da suvremeni čovjek leti nadzvučnim avionom i gleda događaje s jednog kraja svijeta na drugi na svojoj televiziji i želi uzletjeti među zvijezde. Božje su zapovijedi uvijek nove, životvorne, spasonosne bez obzira u kojem društvenom sistemu čovjek živio, bez obzira u kojem vremenu živio. One su svjetlo savjesti, a vječnost im je zaštita. Božje zapovijedi mijenjaju čovjeka da bude sve više čovjek na sliku Božju. Tako pak promijenjen čovjek mijenja svoj svijet, očovječuje svoju povijest, uprisutnjuje u odnose s drugim ljudima pravednost, poštenje, dobrotu, mir.

Živjeti za nebo znači zemlju činiti predvorjem neba. Živjeti veliku istinu svoje besmrtnosti znači položiti život na čvrste temelje. Tko živi takvo uvjerenje i takvo usmjerenje života, nisu mu potrebni nikakvi stražari da bude pošten i da ne čini zlo. Savjest s vječnom odgovornošću najbolji je čuvar poštenja. Gdje nema tog unutarnjeg uvjerenja savjesti, otvoren je širok put prijevarama, nepravdama, kriminalu svake vrste. Savjest pred vječnošću je odgovorna savjest.

Sasvim je kriva optužba, koja se znala često čuti, da vjera u vječni život odvraća čovjeka od zauzetosti za pravdu u ovom životu. Naprotiv, baš vjera u vječni život obavezuje čovjeka da bude graditelj boljega svijeta na ovoj zemlji, da bude hrabar za dobro, da bude branitelj istine, da bude zauzet za slabe i potlačene, da bude slobodan slobodom Sina Božjga i vjeran svojoj savjesti pred svim moćima ovoga svijeta.

II. vatikanski sabor odlučno tvrdi: "Crkva čvrsto drži da se priznavanje Boga nipošto ne protivi čovjekovu dostojanstvu, jer to dostojanstvo ima svoj temelj i svoje potpuno savršenstvo u samom Bogu. Čovjek je od svog Stvoritelja postavljen u društvo razuman i slobodan, ali još više: kao sina ga poziva u samo božansko zajedništvo da bude dionikom sreće kojom je On sam sretan. Crkva osim toga uči da eshatološka nada ne umanjuje važnost zemaljskih zadataka, već da naprotiv ispunjenje zemaljskih zadataka dobiva odatle nove pobude. Nasuprot, ako se izgubi božanski temelj i nada u vječni život, čovjekovo dostojanstvo biva veoma teško povrijeđeno, kao što se to danas često može jasno vidjeti. Zagonetka života i smrti, krivnje i patnje ostaje tada bez rješenja, tako da ljudi nerijetko padaju u očaj ... Jedino Bog, koji poziva čovjeka na dublje razmišljanje i na poniznije traženje, daje potpun i posve siguran odgovor na to pitanje" (GS 21).

Nada u budući život čini vjernika osobito odgovornim za ovaj život. Ta nada daje smisao svim naporima oko dobra u ovom životu i mijenja svijet, mijenja čovjeka. Mnogi dobročinitelji čovječanstva, mnogi sveci i pravednici, mnogi promicatelji pravednosti kroz cijelu povijest to dokazuju. Veliki su životi ostvareni velikim istinama. Za čovjekovu pak ovozemnu i vječnu sudbinu istina o njegovoj osobnoj vječnosti ima najveću važnost i značenje.

Stoga se pred vjernikom šire beskrajni vidici buduće besmrtnosti i u dušu mu ulijevaju smirenu radost i u kušnjama. Proslava Isusova uskrsnuća tu radost trajno čini budnom. U cijelom uskrsnom vremenu i gotovo u svakoj misi Crkva kliče: Aleluja! Aleluja! To je navještaj budućega mira u nebeskoj domovini i poticaj da budemo i u ovoj domovini graditelji mira koji živi od istine, gradi se ljubavlju i ostvaruje pravednošću.

Neka uskrsna radost trajno živi u srcima svih sinova i kćeri Crkve Božje i u hrvatskom narodu, u današnjem vremenu i za buduća vremena. Ta radost neka utvrđuje vjernost nas biskupa, svećenika, redovnika i redovnica. Ta radost neka umnaža hrabrost naših očeva i majki da nam obitelji budu ispunjene mirom, vjernošću i ljubavlju te blagoslovljene novim sinovima i kćerima Crkve i domovine! Uskrsna radost i nada vječne budućnosti neka oduševljava naše mlade za sve što je plemenito, dobro, čisto i dostojno njihove mladosti!

Uskrsna radost neka bude prisutna u srcima sviju koji su bolesni, ožalošćeni, pritisnuti nevoljama bilo koje vrste!

Uskrsnu radost želimo svim ljudima dobre volje!

O da se svi nađemo dostojni onoga svijeta i uskrsnuća od mrtvih (usp. Lk 20,35).

"A Bog svake milosti, koji vas pozva u vječnu slavu u Kristu, on će vas, pošto malo potrpite, usavršiti, učvrstiti, ojačati, utvrditi" (1 Pt 5,10).

Sve vas, u Isusu Kristu ljubljena braćo i sestre, svakog pojedinog, od najmlađih do najstarijih, povjeravam osobitoj zaštiti i zagovoru Presvete Bogorodice Marije, Majke Crkve i sve vas pratila ljubav cijele nebeske Crkve. Nastojmo živjeti kao sinovi i kćeri kraljevstva Božjega sada i u vječnosti!

Kraljevstvo je Božje pravednost, mir i radost u Duhu Svetomu (usp. Rim 14,17).

Na sve zazivam Božju zaštitu i blagoslov u ime Oca i Sina i Duha Svetoga i iščekujući život budućega vijeka! Sretan Uskrs! Tako neka bude! Amen!

U Zagrebu na treću korizmenu nedjelju, 2. ožujka 1986.

VELIČA DUŠA MOJA GOSPODINA

"Jer velika mi djela učini Svesilni, sveto je ime njegovo!" (Lk 1,49)

Draga braćo i sestre u Isusu Kristu!
"Obilovali milošću, mirom i ljubavlju!" (Jd 1,2)

1. Marija ukorijenjena u povijest

"Odsad će me, evo, svi naraštaji zvati blaženom" (Lk 1,48)

U svetom korizmenom vremenu pripremamo se za uskrsne blagdane. U središtu smo Marijine godine. To nas potiče da s Majkom Otkupiteljevom razmišljamo o najvećem događaju povijesti spasenja, o otkupljenju čovjeka.

Okupimo se oko Djevice i Majke Marije s iskrenim molitvenim raspoloženjem! Tako je Crkva činila od svoga početka, moleći za dar Duha Svetoga da tom snagom bude vjerna, hrabra i sveta. "Svi oni bijahu jednodušno postojani u molitvi sa ženama, i Marijom, majkom Isusovom..." (Dj 1,4).

Otkupljenjem se čovjek uzdiže u dostojanstvo sina Božjega, mijenja se svijet, čovjekova se povijest liječi od zla. Poslanje je Crkve da otkupljenje živi i unosi ga u narode. Stoga se mora neprestano obnavljati u Duhu. Okupljeni oko Marije i mi danas molimo za duhovnu obnovu Crkve i za spasenje svijeta. U prvom korizmenom predslovlju nalazimo program obnove: "Ti nam svake godine daješ da radosno čekamo vazmene blagdane, pokorom čistimo dušu, revnije se molimo i vršimo djela ljubavi, te nas primanjem svetih otajstava obdariš svojim božanskim životom."

Spasenje se događa u konkretnoj povijesti; u nju je uliveno i Božje spasenjsko djelovanje; u njoj je zagovornički prisutna i blagoslovljena Majka Spasiteljeva.

U enciklici "Otkupiteljeva Majka" papa Ivan Pavao II., u skladu s koncilskom naukom o Majci Božjoj, piše: "Crkva naime ... promatra Blaženu Bogorodicu u otajstvu Kristova spasenja i u svom vlastitom otajstvu. Gleda je duboko ukorijenjenu u povijest čovječanstva u vječni poziv čovjekov kojim ga je Bog oduvijek obuhvatio svojim providnosnim nacrtom. Promatra Mariju kako je materinski prisutna i nazočna u mnogostrukim i vrlo složenim problemima što danas prate život pojedinca, obitelji i naroda. Promatra je kao Pomoćnicu kršćanskog puka koji je u neprestanoj borbi između dobra i zla: da "ne padne" i, ako padne, da "ustane" (OM 52).

2. Čovjek i njegova savjest

"Reklo ti se, čovječe, što je dobro..." (Mih 6,8)

Unatoč velikom i upravo čudesnom napretku suvremene civilizacije na znanstvenom i tehnološkom području, postoje ipak danas teški problemi koji pritišću mnoge osobe, mnoge obitelji i narode. Postoje duboke rane na etičkom biću svijeta. Nas vjernike i sve ljude dobre volje ne smiju te rane ostaviti ravnodušnima. One su posljedica duboke moralne krize. Ugrožavaju postojanje samog čovjeka i naroda. Zahtijevaju pravu dijagnozu da bi se tražio lijek. To su nezaobilazna pitanja ljudske savjesti.

Povijest palog svijeta, od prapočetka, duboko je prožeta i težnjom za dobrom i padom u zlo; prožeta je grijehom, koji se iz čovjekove duše prelijeva u život i povijest.

Čovjek je biće ne samo razumno nego i slobodno. Sloboda je moć izbora, odluke. Što čovjek bira? Uz razum i slobodnu volju čovjek je obdaren savješću. "Savjest je, kaže Sabor, najskrovitija jezgra i svetište čovjeka, gdje je on sam s Bogom čiji glas odzvanja u njegovoj duši" (GS 16).

Da bi svijet bio liječen od tragičnih posljedica grijeha, potrebno je liječiti čovjekov razum istinom i njegovu slobodu spoznajom dobra; savjest je pak potrebno svjetlo objektivnih načela ispravnog života. Zato kaže Sabor, "što više prevladava ispravna savjest, to se više osobe i

društvene skupine udaljuju od slijepe samovolje i nastoje se prilagoditi objektivnim normama moralnosti" (GS 16). Naprotiv, uči Sabor, "to se ne može reći kad se čovjek malo brine da traži istinu i dobro i kada savjest zbog grešne navike pomalo postaje slijepa" (GS 16).

3. Živjeti i umrijeti

"Ne ubij!" (Pnz 5,17)

"Život, dakle, biraj...;" (Pnz 11,19)

Situacija suvremenog svijeta postavlja ozbiljna pitanja. Kamo ide suvremeni čovjek? Postoje neke, možemo reći, teške bolesti koje mogu biti u svojim konačnim posljedicama smrtonosne. Postoje određene statistike koje svojim brojkama o nekim činjenicama upravo zastrašuju; kao da suvremeni svijet podliježe teškoj napasti samouništenja; kao da pred izborom života ili smrti odabire put u smrt.

Nijedna moć na svijetu nema prava nad životom nevinoga ljudskog bića.

Navedimo neke brojke! U svijetu se godišnje izvrši osamdeset milijuna statistički ustanovljenih pobačaja. Svjesno, dakle, čovjekovom odlukom, na temelju hladnih računa, ugašeno je toliko ljudskih života, nevinih ljudskih bića koja su začeta s pravom na život. Nezaštićena ljudska bića u svojoj nemoći mrvljena su bez milosrđa; to se smatra čak "pravom" i zaštićeno je "zakonom". Negdje se čak prijeti progonom po "zakonu" onih obitelji koje bi se usudile imati brojniju djecu. Nije važno da li je to zbog demografskih, rasističkih ili nekih drugih razloga; nijedna moć na svijetu nema prava nad životom nevinoga ljudskog bića. Kada pak ljudski život nije više ni vrijedan ni zaštićen u krilu žene, ne gubi li on uopće vrijednost i dostojanstvo? Toliki pobačaji dokazuju samo do kojih je dubina zaslijepljena savjest. Stvara se mentalitet protiv života, nastaje civilizacija smrti.

Koliko je godišnje ugašeno začetih a nerođenih života u Hrvatskoj i cijeloj Jugoslaviji? Taj se broj kreće od 400 do 500 tisuća godišnje. Postoje i o tome statistike koje zastrašuju. Osobe koje to razmatraju, a savjest im je još nije mrtva, zgražaju se.

Bolničko osoblje ima pravo odbiti sudjelovanje u takvim zahvatima u ime dostojanstva i slobode svoje savjesti, u ime načela koja štite nevini život.

4. Treba spasiti dostojanstvo tijela

"Doista, tko sije u tijelo svoje, iz tijela će žeti raspadljivost" (Gal 6,8)

Pojam dostojanstva ljudske osobe neodjeljivo je vezan i s dostojanstvom ljudske seksualnosti. Ljudska osoba ne može služiti kao stvar da se zadovolji samovoljna požuda. Međutim, pojam toga dostojanstva u širokim slojevima suvremenog naraštaja sve više blijedi i čak nestaje. Raširena pornografija, sasvim određeni ideološki stavovi o tim pitanjima, životna praksa donose svoje plodove. Kad se razmisli kolika literatura i filmska proizvodnja na platnima, malim ekranima, videokasetama služi seksualnom razvratu, iz čega se izvlače, dakako, golemi profiti, dobiva se dojam kao da iz nekog mračnog ponora izviru rijeke pokvarenosti i preplavljuju milijune i milijune duša i savjesti; tako se u mladim naraštajima razara svaki pojam čednosti, nevinosti i dostojanstva vlastitog i tuđeg tijela, odnosno osobe. Kad je postalo očito da širenju neizlječive bolesti side veoma pogoduje, među ostalim, prostitucija i seksualna neodgovornost, moralna se načela ismijavaju, a lažni spas traži se u prezervativima. Na tom području suvremeni svijet nipošto ne zaostaje za starim poganstvom propalih civilizacija.

Trgovina seksom smatra se oslobođenjem od svih moralnih načela. To osobito pogađa mladi naraštaj. Statistike o pobačaju sadrže velik broj, gotovo polovicu, maloljetnica koje bivaju unesrećene tim iskustvom. Kad se razori moralnost mladih, razara se obitelj i budućnost cijelih naroda.

5. Prijetnja droge

"...Začinju nevolju i rađaju muku" (Iz 59,4)

Suočeni smo s još jednom, može se kazati, sasvim modernom

bolešću koja se sve više širi poput zarazne epidemije i vodi u smrt. To je narkomanija. Prema grubim procjenama, koje ne izriču punu stvarnost, danas u svijetu ima oko 48 milijuna ovisnih o raznim drogama, od blažih do najjačih. Tisuće uništenih života govore jasno kamo to vodi. To su uglavnom mladi ljudi, a već se u to uključuju i djeca. Pošast se širi na Istoku i Zapadu. Proizvođači, prodavači i prijenosnici droga u službi su smrti, ako se imaju u vidu krajnje posljedice te trgovine. Profiti su golemi. Trgovina droge dostiže godišnje 100 do 200 milijardi dolara. Samo na velikom području Amazone u Braziliji postoji u prašumama 4 tisuće ilegalnih uzletišta u službi trgovine drogom. Kao da postoji strategija kako uništiti pojedine narode. U tisku sam pročitao podatak da je u posljednjih 15 godina na području Jugoslavije zaplijenjeno 24 tone droge, od toga 850 kg heroina. Višeput se za početak otrov nudi badava. Kolikim tragedijama, osobnim i obiteljskim, jest uzrok droga! Narkomanija vodi i u kriminal. Nije li i to pitanje savjesti? (Statistički podaci uzeti iz Družine, 21. veljače 1988., str. 8).

Demografske su statistike u Hrvatskoj porazne. Razmatrajući nad brojkama umrlih, rođenih i pobačenih nužno moramo doći do zaključka da smo kao narod osuđeni na smrt. Kao Crkva u hrvatskom narodu postavljamo pitanje: Zar je naš narod u tolikoj mjeri izgubio savjet i postao umoran od života da je izabrao samoubojstvo?

6. Ugrožena osoba, glad, naoružanje

"Neka se ne hvali jaki jakošću svojom! Neka se ne hvali bogati bogatstvom svojim" (Jer 9,22)

Činjenica je da je u naše vrijeme misli ljudi duboko prožela svijest o dostojanstvu ljudske osobe, o socijalnoj pravdi, ravnopravnosti i slobodi naroda. U tome se svi ljudi dobre volje slažu. O tim se vrijednostima govori na svim međunarodnim govornicama i upisuje ih se u sve međunarodne deklaracije. Ipak, unatoč svim proglašenim načelima, suvremeni svijet terete toliki neriješeni problemi. Koliko još ima poniženih ljudi zbog nacionalne pripadnosti, vjerskog

uvjerenja, političkog opredjeljenja! Još uvijek ima neslobodnih naroda kojima je uskraćeno pravo na identitet, suverenitet, jezik, povijest. Torture, atentati, otmice, lov na ljude još nisu iščezli iz ovog našeg vremena. Nepovredivost ljudske osobe ugrožena je i raznim tehnikama nadzora, prisluškivanja i pritisaka.

Socijalne nepravde, privilegiji na račun nemoćnih i slabih još su uvijek prisutne u suvremenim društvima, makar je svijest o solidarnosti i socijalnoj pravdi duboko prisutna u ljudskim težnjama.

Sliku suvremenog svijeta zamračuje činjenica tolike gladi u svijetu, ali ne samo zbog elementarnih nesreća, nego i zbog neriješenih ekonomskih, socijalnih i političkih odnosa.

Posebno je uočljiv problem druge polovice dvadesetog stoljeća utrka u naoružavanju. I to je odraz moralne krize. Statistike govore o troškovima naoružanja, o trgovini oružjem, o ratovima i bunama, o mnoštvima mrtvih, ranjenih, prognanih iz svoga naroda i domovine. Samo jedan primjer za osvjetljenje situacije:

Ujedinjeni narodi proglasili su godinu 1986. Godinom mira.

Statističari su ustanovili u toj godini sljedeće: 36 oružanih sukoba, u kojima je sudjelovalo 6 do 7 milijuna ljudi, a broj poginulih i ranjenih kretao se od 3 do 5 milijuna, najviše civila. To je stvaralo mnoštvo izbjeglica. Oružjem trguje 41 država, i tako ratovi nezaustavljivo traju. (Družina, 21. II. 1988., str. 8).

Zaista je mračna činjenica ovog tako napredna stoljeća na raznim područjima ljudskih dostignuća da se godišnje u svijetu ulaže tisuću milijardi dolara u oružja. U omjeru s tim izdacima sredstva za naobrazbu, zdravstvo, kulturu, socijalne probleme u svim su budžetima veoma skromna. Svi govore o miru, ali svoju nadu polažu u snagu svojih oružja. Svijet nagomilanog oružja nije svijet pravoga mira. Zašto je to tako uz toliku ljudsku pamet? I ta pitanja savjesti treba postaviti osobito onima koji nose odgovornost za narode. Dobro je pripomenuti riječ Božju: "Ako Gospodin grada ne čuva, uzalud stražar bdi" (Ps 127/126).

7. Rane obitelji i tjeskobe odgoja

"Pogledaj ne idem li putem pogubnim, i povedi me putem vječnim" (Ps 139/138)

Ne možemo mimoići ni žalosno stanje mnogih suvremenih obitelji. Obitelj - ta temeljna ustanova svakoga naroda, društva i same Crkve imala bi biti zajednica osoba povezanih ljubavlju, poštovanjem, vjernošću i dostojanstvom u službi života. Kolike su obitelji otrovane sebičnošću, razdirane nemirom, razorene preljubom, ponižene u svom dostojanstvu protunaravnom kontracepcijom!

Koliki filmovi prikazuju stanje obitelji na takav način da stvaraju materijalistički mentalitet koji stubokom ruši ispravno shvaćanje braka. Rastave se množe. Djeca iz rastavljenih obitelji najčešće podnose teške posljedice cijeloga života.

Otpor takvu mentalitetu mogu pružiti samo hrabre i zdrave obitelji, utemeljene na čvrstim načelima istine i ljubavi. Takve su obitelji velik blagoslov za narod i Crkvu.

Kako je danas teško odgojiti mlado ljudsko biće da postane uistinu čestit čovjek i pošten u svim odnosima prema Bogu i ljudima. Kako se svijet zabrinuo zbog černobilskog zračenja. Ali postoji jedno drugo zračenje, koje ne ugrožava neposredno zdravlje tijela, ali ugrožava zdravlje duha; ubija savjest; gasi smisao za duhovne vrijednosti. To je zračenje zla u svijetu; to je zračenje tolikih sablazni koje se kroz oči i uši slijevaju u duše djece i mladih.

Što sve danas djeca slušaju i gledaju, a što ih nipošto ne potiče na dobro. U društvenom tisku moglo se pročitati podatak da mladi u današnjem svijetu do svoje punoljetnosti vide na ekranima i filmskim platnima 18 tisuće ubojstava. Kako je to strašno zračenje nasilja. Ako k tome dodamo još tisuća pornografskih prizora, kako može mladi čovjek sačuvati svijest o poštovanju ljudske seksualnosti!

Kolike psovke čuju djeca i mladi od najranije dobi! Molitva nema nigdje u necrkvenim prostorima pravo javnosti, ali psovka Boga i svih svetinja ima pravo javnosti svuda. Prodire u tisak, nadire na televiziju i vjernici moraju slušati i gledati kako se teško vrijeđaju

njihovi vjernički osjećaji i kako se vrijeđa Bog. Ako se to čini pozivom na kulturu onda je to već perverzija kulture. Psovka je rak-rana na nacionalnom biću hrvatskog naroda. Kako je to strašno zračenje zla!

Može li bez negativnih posljedica u odgoju ostati uporno nijekanje Boga koje iz nekih duhova izvire kao mržnja na sve što je Božje. To nijekanje negdje je silovitije, negdje više prikriveno, ali poprima planetarne razmjere, kao nikada do sada u povijesti ljudskog roda. To se čini pozivom na znanost, ali to je uvreda za samu znanost. Cvijet se ne može rascvasti svojim bojama i mirisima bez sunčanog svjetla i topline. Tako se ni mlada duša ne može odgojiti za dobrotu i pravu ljubav bez duhovnih vrijednosti istine, pravednosti i objektivnih načela moralnosti, a ona imaju svoje utemeljenje u Bogu živomu. Ako se mladima nude idoli a ne pravi ideali, nađu se na bespuću i lako podliježu zračenju zla. Kako su teške Isusove riječi protiv onih koji šire sablazan te su često uzrok duhovne propasti mladih duša: "Onome, naprotiv, tko bi sablaznio jednoga od ovih najmanjih što vjeruju u mene, bilo bi bolje da mu se o vrat objesi mlinski kamen pa da potone u dubinu morsku. Jao svijetu od sablazni!" (Mt 18,6-7).

8. Razorno *ne*

"Jeli ste plod prijevare" (Hoš 10,13)

Ako je čovjek tako podatan zlu, mora biti neki uzrok te sklonosti. Zašto je lakše rušiti nego graditi? Zašto je lakše čovjeka i u duhovnom smislu rušiti nego ga odgojiti za punu čovječnost i savršenu ličnost? Stvarnost zla u povijesti nužno nas upućuje na istinu vjere, objave, da je u prapočetku u činu volje, u tragičnom izboru i nepopravljivoj odluci duha izrečen jedan *ne* koji odjekuje kroz povijest kao jeka u ponorima. Taj je *ne* izrečen Bogu. Bog je u svojoj slobodnoj odluci i ljubavi darovao postojanje vidljivom i nevidljivom svijetu. Stvorio je duhovni i materijalni svijet. Ponudio je stvorenoj slobodi suživot sa samim sobom u ljubavi i radosti. Ali duh reče: *ne*! Taj pali Svjetlonoša reče i prvom čovjeku: "Vi ćete biti kao bogovi, koji razlučuju dobro i zlo!" (Post 2,5). To znači: dobro će biti samo ono što se vama bude svidjelo;

zlo će biti samo ono što vi takvim proglasite, nikakav Bog, nikakav Stvoritelj nema prava vama bilo što zapovjediti ili bilo što zabraniti. Tako se dogodilo i čovjekovo *ne* Bogu!

Kad se razori moralnost mladih, razara se obitelj i budućnost cijelih naroda.

Ali iz toga *ne* provreli su izvori zala, izvori bola i smrti. Čovječanstvo je ranjeno tim *ne*. I poplava zala valja se iz pokoljenja u pokoljenje - potapajući znojem, suzama i krvlju ljudski rod. Tko bi mogao izračunati i nekim statistikama pokazati koliko je ljudske krvi proliveno nasilno u povijesti? Koliko je znoja iscijeđeno iz čovjeka pritisnuta izrabljivačkim radom za malu ili nikakvu plaću? Koliko je suza istočeno zbog patnji koje čovjek nanosi čovjeku?

To *ne* tinja ili plamsa u svakom čovjeku. To su posljedice istočnoga grijeha iz prapočetka.

9. Spasiteljsko *da*

"Ta vidjevše oči moje spasenje tvoje, koje si pripravio pred licem svih naroda" (Lk 2,30-31)

Ali to buntovno, dijaboličko *ne* ipak neće biti zadnja i jedina snaga u zbivanjima povijesti. U toj paloj povijesti dogodit će se i jedno *da* koje će otvoriti izvore dobra, ljubavi, svetosti, života.

Ako je jedno slobodno čovjekovo *ne* skrenulo tijek povijesti od Boga ili čak protiv Boga, jedno opet savršeno slobodno *da* otvorit će Bogu put da dođe k ljudima i da im bude Spasitelj!

Nakon čovjekova pada rečeno je zavodniku: "Neprijateljstvo ja zamećem između tebe i žene, između roda tvojeg i roda njezina" (Post 3,15). Tko je ta tajanstvena žena u kojoj neće biti ni sjenke onog buntovnog *ne* i koja će biti samo *da* Bogu pravomu?

To savršeno slobodno *da* bit će izrečeno svim srcem i svom dušom i svom snagom (usp. Pnz 6,5) u skrovitosti i molitvenoj šutnji od djevice koja se zvala Marija (Lk 1,27).

Bog, bogat milosrđem, uključio je u palu povijest roda ljudskoga svoj plan spasenja. U vječnoj i nedokučivoj odluci Presvetoga Trojstva

predviđeno je utjelovljenje Sina, Riječi. To će biti novi božanski početak novog svijeta. Ali utjelovljenje se neće dogoditi bez slobodnog pristanka samog čovjeka; neće biti nametnuto, nego darovano kao najveća ljubav Boga prema čovjeku; toj će ponudi, tom daru čovjek trebati dati svoj slobodni pristanak. Ako je izrečeno jedno tragično *ne*, toliko puta ponovljeno u osobnoj savjesti, tko će izreći spasonosno *da* u vjeri i poslušnosti? Tko će prihvatiti dar?

U tom ključnom trenutku sudbonosne odluke stoji Marija. Stvorena je kao početak boljega svijeta - *mundi melioris origo*! Već je u svom začeću u krilu majke Ane uključena u otkupljenje i posvećena milošću da bude zaista Sveta, "Milosti puna" (Lk 1,28).

Tako je Bezgrešna svojom punom slobodom, sva opredijeljena za Boga, sva otvorena Božjoj volji izrekla onaj blagoslovljeni *da* i unijela Boga Spasitelja u ljudski rod, u čovjekovu povijest.

"Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po tvojoj riječi!" (Lk 1,38). To je čovjekovo *da* na svu Božju ljubav, na sav spasiteljski Božji plan s čovjekom. Marijino *da*, svečano ponovljeno u molitvenoj pjesmi *Veliča duša moja Gospodina*, izriče jedino ispravan stav stvorenja prema Bogu. Samo tim stavom čovjek postiže puninu smisla, sreće i dostojanstva.

Marija je trajni kontrapunkt onom praiskonskom i dijaboličnom *ne*. Sa svojim *da* Bogu ona stoji u srcu svijeta, u središtu povijesti. Ona je u svom srcu nosila, možemo reći, sve čežnje i težnje ljudskih srdaca za spasenjem, za Bogom. S tim svojim *da* ona dotiče samoga Boga; doziva ga iz doline suza i krvi; otvara mu najintimnije srca roda ljudskoga, i Bog silazi. "Riječ tijelom postade" (Iv 1,14)! Božanska Osoba Sina usvaja našu ljudsku narav u krilu Djevice da bude punina *da* Ocu u ljubavi Duha Svetoga. Tako Marija, najsvetija kći roda ljudskoga, ulazi u okrilje Trojstva da se konačno Trojstvo daruje čovjeku. "K njemu ćemo doći i kod njega se nastaniti" (Iv 14,13). U palu se povijest ulijeva otkupljenje; novi život i pomirenje.

Marijino je *da* savršeni odgovor na Božju ponudu ljubavi. To se *Da* ima proširiti i uliti u cijelo otajstveno tijelo - u Crkvu. Ono mora zaživjeti u svakom krštenika. Crkva ima biti u povijesti trajno *da* Ocu

po Sinu u Duhu Svetom. Marijino *da* i *da* Crkve crpi svoju snagu i puninu iz Kristova *da* Ocu. U tom je *da* prisutno otkupljenje. "Oče, ...ne moja volja, nego tvoja neka bude" (Lk 22,42). Crkva to bezbroj puta ponavlja kad moli u Očenašu: "Budi volja tvoja!" Tako nas je Isus učio moliti.

Koliko još ima poniženih ljudi zbog nacionalne pripadnosti, vjerskog uvjerenja, političkog opredjeljenja! Još uvijek ima neslobodnih naroda kojima je uskraćeno pravo na identitet, suverenitet, jezik, povijest.

10. Ljubav kroz patnju spasava

"Njegove nas rane iscijeliše" (Iz 53,5)

Isusovo *da* uključuje u sebi najveću ljubav i najveću patnju; i samu smrt. Sin je Božji sišao u sve bolove svijeta i preuzeo na se sve grijehe svijeta. Označavalo ga je vazmeno janje Staroga zavjeta. Ivan Krstitelj reče na Jordanu: "Evo Jaganjca Božjega!" (Iv 1,36). Svijet je pružio Isus Kristu svoje zlo, grijeh i patnju. Isus to prihvaća. Uranja slobodno, dragovoljno u patnju svijeta koja je dosegla svu svoju dubinu na križu. Ta je bol tako strašna da Isusova duša vapi: "Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?" (Mt 27,46).

Čovjek se svojim *ne* istrgao ljubavi; ostavio je Boga. Za čovjeka će Bogočovjek iskusiti do dna svu strahotu te ostavljenosti i napuštenosti; njegova presveta duša proživljava strahotu odbačenja koje pogađa čovjeka kad odbaci Boga.

Događa se na križu nama nešto neshvatljivo. Preuzevši bol svijeta na sebe, Isus Krist u tu bol unosi puninu Božje ljubavi i njom preobražava patnju, posvećuje je i čini otkupiteljskom. Ta patnja kroz ljubav i ta ljubav kroz patnju uništava grijeh i pobjeđuje smrt. "Gdje je, smrti, pobjeda tvoja?" (1 Kor 15,55).

U tom *da* Raspetoga poništeno je čovjekovo *ne*; otvoreni su izvori pomirenja, oproštenja i novog Božjeg života u čovjeku i u povijesti.

To je stvarnost otkupljenja. Svaki grešnik, ako prihvati Kristovo *da*, ako se obrati i zaželi biti Božji, može to postati snagom

Bogočovječjeg bola koji kroz ljubav uništava grijeh. "Među zlikovce bio je ubrojen, da grijehe mnogih ponese na sebi i da se zauzme za zločince" (Iz 53,12).

Pomirenje se događa u vremenu. Oproštenje dobivaju oni koji, Duhom Svetim raspoloženi, prihvaćaju posinjenje u Sinu da budu uistinu sinovi Božji i kćeri Božje. "A kada dođe punina vremena, odasla Bog Sina svoga: od žene bi rođen... da podložnike Zakona otkupi, te primimo posinstvo. A budući da ste sinovi, odasla Bog u srca vaša Duha Sina svoga koji kliče: 'Abba! Oče!' Tako više nisi rob nego sin..." (Gal 4,4-7).

To znači opredijeliti se za Boga svim srcem i svom snagom!

11. Marija - sva Božja

"Klikće duh moj u Bogu, mome Spasitelju, što pogleda na neznatnost službenice svoje" (Lk 1,47-48)

Opredijeliti se za Boga i prihvatiti ga ili ga, naprotiv, odbaciti, to je najsudbonosnija odluka stvorenoga bića. To je izbor u kojem se odlučuje naše vrijeme i naša vječnost. To je konačno pitanje: biti ili ne biti!

Marija u svojoj pjesmi zahvalnici "Veliča duša moja" izriče, također, kao i u navještenju, svoju neopozivu pripadnost Bogu. Želi u to svoje raspjevano *da* sabrati sve stvoreno i sva pokoljenja. Sa svom sigurnošću svoje vjere proglašava pravu ljestvicu vrijednosti, koju će konačno Isus objaviti u Propovijedi na gori. Ima jasan uvid u dramu uvijek prisutnog sukoba između dobra i zla; oholosti i poniznosti; vjeruje u neopozivost Božjih obećanja i u dobrotu Svesilnoga, koji uvijek čini velika djela otkupljenja u povijesti ljudskih sinova.

Ona priznaje da je po sebi ništa, stvorenje dozvano iz ništavila, ali zna da je ono što jest samo Božjim darom, jer joj Bog učini velike stvari. Ona odbija svako idolopoklonstvo u koje vodi čovjekovo *ne* Bogu; odbacuje sve idole koji čovjeka zarobljuju i od kojih samo Bog oslobađa, jer "raspršio oholice umišljene. Silne zbaci s prijestolja" (Lk 1,51,52). Nisu li toliki idoli u povijesti bili tirani i ubojice ljudi?

Ponizna Djevica zna da je najveća sloboda čovjekova u Bogu i zato prezire svaku pohlepu ljudskog srca i požude koje ga zarobljuju: "požuda tijela, i požuda očiju, i oholost života" (1 Iv 2,16). Iskustveno spoznaje da Bog uzvisuje neznatne, gladne napunja dobrima, a bogate - koji hoće samo imati, uživati i vladati - otpušta prazne (usp. Lk 1,52-53).

To su zakoni Božjega kraljevstva koje je Isus božanskom jasnoćom izrekao u Blaženstvima i u molitvi Gospodnjoj. To je duh života za izgradnju boljega svijeta.

12. Marija - glasnik Božjeg zova

"Tražite Gospoda i živjet ćete!" (Am 5,6)

Otkako je zaplamsala otkupiteljska ljubav u povijesti mukom, smrću i uskrsnućem Isusa Krista, ona se ne gasi. Riječ Božja, sakramenti, euharistija, Crkva trajat će do svršetka svijeta. Plodovi otkupljenja očiti su u svetosti života tolikih svetaca, mučenika, tolikih vjernika koji nastoje dosljedno živjeti svoju vjeru. Bog je trajno djelotvoran u dušama.

Objava, potrebna za spasenje, izrečena je i konačno završena s apostolima. Međutim, briga Božja za spasenje ljudi nije završena. Bog, u svojoj ničim uvjetovanoj slobodi i ljubavi, očituje od vremena do vremena na izvanredan način svoju skrb za dobro Crkve i svih ljudi. To su izvanredni Božji zahvati u tijek povijesti.

Među ta Božja očitovanja svrhunaravnog reda ubrajamo i ukazanja Majke Božje. Nazivamo to privatnom objavom jer ne ulazi u sadržaj Vjerovanja kao uvjet spasenja. Ipak Crkva i takve pojave proučava i procjenjuje sa svom pomnjom, razboritošću i odgovornošću. Ako činjenice, podložne iskustvu i znanstvenim kriterijama, sa sigurnošću upućuju na Božje djelovanje, Crkva prihvaća ta ukazanja kao izraz i izvanredno očitovanje Božje brige za spasenje ljudi. Crkva također sa svom ozbiljnošću razmatra jesu li poruke iz takvih viđenja u skladu s vjerom Crkve i Evanđeljem.

Iskustvena potvrda svrhunaravnosti tih ukazanja jesu ozdravljenja takve naravi da su neprotumačiva kriterijima medicinske znanosti. Ako su poruke posve u skladu s Evanđeljem, ako su ozdravljenja očito protumačiva samo svrhunaravnim uzrokom, ako su osobito obraćenja

i promjena života nabolje plod tih ukazanja, Crkva ih usvaja kao proročki Božji poziv da se ljudi vrate sa svojih grešnih putova svome Spasitelju. Ne obazirati se na te poruke bio bi znak neozbiljnosti i neodgovornosti. Ako Bog tako izvanredno djeluje, ne djeluje to za šalu.

To je uvijek poziv na obraćenje: "Vratite se k meni svim srcem svojim posteć, plačuć i kukajuć... Vratite se Gospodu, Bogu svome, jer on je nježnost sama i milosrđe!" (Jl 2,12-13). Tako je prorok Joel pozivao na obraćenje starozavjetni Izrael. Isus pak na početku Novog saveza govori: "Obratite se i vjerujte Evanđelju!" (Mk 1,15).

U ovim kritičnim vremenima dubokih duhovnih i moralnih kriza i velikih apostazija Bog šalje Majku da bude proročki glas pun snage ali i smilovanja, Majka i Djevica Marija unijela je u svijet Spasitelja da ostane trajno u povijesti Emanuel - Bog s nama (usp. Iz 7,14). Ona ostaje također svojim aktivnim majčinstvom, jer se "materinskom ljubavlju brine za braću svoga Sina koji još putuju i nalaze se u pogiblima i tjeskobama" (LG 62), trajni zov odlutalim sinovima da se vrate k jedinom Spasitelju. "Nema, uistinu, pod nebom drugoga imena dana ljudima po kojem se možemo spasiti" (Dj 4,12).

13. Materinska briga za ljude

"Što god vam rekne, učinite!" (Iv 2,5)

U povijesti Crkve posljednjih 130 godina potvrdu svrhunaravnih Božjih zahvata dobila su među ostalim ukazanja Majke Božje u Lourdesu i u Fatimi; u Lourdesu su se zbivala 1858., a u Fatimi za vrijeme Prvog svjetskog rata 1917.

Lurdska poruka prije 130 godina glasila je u svojoj biti: "Pokora, pokora, pokora!" U Fatimi pak prije sedamdeset godina ta je poruka sažeta u riječi: "Neka ljudi prestanu vrijeđati Boga jer je već previše vrijeđan!"

Ali u Fatimi je poruka bila proširena proročanstvom o zbivanjima dvadesetog stoljeća, ako se svijet ne obrati. Naviješten je Drugi svjetski rat i ono što će se događati poslije rata. Tajanstveni fenomen na suncu 13. listopada 1917., kada je oko 70 tisuća hodočasnika u Irijskoj dolini

kraj Fatime doživjelo prijetnju kao da će Sunce spaliti Zemlju, nije li to bio navještaj atomske opasnosti?

U svim svojim ukazanjima Majka Božja poziva Crkvu na pokoru i molitvu za obraćenje grešnika kao uvjet pravoga mira. U vremenu sve veće nevjere Bl. Djevica poziva nas sa psalmistom: "Veličajte sa mnom Gospodina, uzvisujmo ime njegovo zajedno!... Eto, jadnik vapi, i Gospodin ga čuje, izbavlja ga iz svih tjeskoba... Dođite, djeco, i poslušajte me, učit ću vas strahu Gospodnjem" (Ps 34/33/).

Proglasivši Marijinu godinu i objavivši encikliku "Otkupiteljeva Majka", papa Ivan Pavao II. imao je sigurno nakanu cijelu Crkvu u cijelom svijetu okupiti oko Majke Spasiteljeve da u ovom dramatičnom vremenu moli za cijelo čovječanstvo.

Žrtva ljubavi na križu izgorjela je i izrekla vječno *da*, Oče! U to *da* križa bila je svom dušom uključena Bezgrešna. I njoj je mač boli probo dušu (usp. Lk 2,35). Sada su bili otvoreni izvori Duha Svetoga da se kao beskrajna rijeka vode žive (usp. Iv 7,38) izlijeva u povijest i razlijeva u duše kao poplava Božjega života. Duh Sveti bit će graditelj boljega svijeta u srcu čovjeka. On je oživljavatelj mrtvih duša da uskrsnu na novi život. Duh Sveti trajno ostvaruje otkupljenje u povijesti spasenja.

Ne smijemo zaboraviti da je Duh Sveti sišao u zajednicu koja je molila. U toj je pak zajednici središnje mjesto molitvene ljubavi i prošnje zauzimala Marija. Tako će to biti do svršetka svijeta. Sva ukazanja Majke Božje u povijesti potvrđuju to da Marija moli u Crkvi, moli za Crkvu, moli s Crkvom za cijeli ljudski rod. Tako je ona neodjeljivo uključena u otajstvo Krista i u otajstvo Crkve. Privrženost Crkve Istoka i Zapada Majci Božjoj sigurno je plod nadahnuća Duha Svetoga, jer on uvodi Crkvu u svu istinu (usp. Iv 16,13). Bilo bi dobro da to razmisle oni kršćani koji odbacuju Mariju iz svoje molitve. Duh Sveti, možemo reći, unosi u srca ljudi pobožnost prema "Blagoslovljenoj među ženama" i privlači mnoštva u njezina svetišta da Bezgrešnim Srcem Djevice i Majke privuče ljude k jedinom Otkupitelju.

Tko prihvaća Isusa Krista, prihvaća i njegovu Majku. Tko voli Isusovu Majku, ne može ostati udaljen od Spasitelja.

Crkva se mora u cjelini poistovjetiti s ljubavlju i molitvom Isusa Krista i njegove Majke da bi bila zagovornica pred Bogom svih ljudi. Tako Crkva kao veliki molitelj za svijet postaje božanski vodič energija Duha, moleći da se srca odlede, da se savjesti otvore Svjetlu i duše konačno povjere obraćenjem Božjem milosrđu. Tako Crkva surađuje s Duhom Svetim u promjeni svijeta.

Molitva pak Crkve biva još snažnija, moćnija i plodnija ako se Crkva pokorom pridruži Isusu Kristu Raspetome na križu i stane pod križ s njegovom Majkom. To je smisao odricanja. To je smisao posta. To pretvara i naša svakodnevna i neizbježiva trpljenja u čin otkupiteljske ljubavi. Koliko danas trpe ljudi! Trpe pojedinci, trpe obitelji, trpe cijeli narodi. Pridružiti se svojim trpljenjem Isusovu *da* na križu, to je poziv kršćanima. Tako postajemo suspasitelji, dionici ljubavi i patnje koja oslobađa od zla i Zloga ovaj pali svijet.

Odricanje i pokora ulaze u plan milosne pedagogije kojom se liječimo od posljedica onog iskonskog *ne* da kažemo osobno *da* Bogu. Odricanje je vježbanje volje za ustrajnost u dobru. Ako su, nažalost, mnogi kršćani duhovno anemični, mlaki, bezvoljni, nije li tome velik uzrok što su zanemarili pedagogiju žrtve, odricanja, pokore. Dobro je da o tome razmisle i osobe duhovnih zvanja. Uživalački mentalitet suvremene civilizacije prezire pedagogiju žrtve; taj mentalitet gleda u križu sablazan i ludost, ali križ je pozvanima, kaže apostol Pavao, Božja sila i Božja mudrost (1 Kor 1,24).

Crkva bez duha pokore bila bi slab molitelj, slab vodič Božjih energija u duše i povijest. "Ali ako sol obljutavi, čime će se ona osoliti?" (Mt 5,13).

14. "Pokora, pokora, pokora"

"Ovaj se rod ničim drugim ne može izagnati osim molitvom i postom" (Mk 9,29)

Stoga svima nama, cijeloj Crkvi u hrvatskom narodu postavljamo pitanje: Da li molimo?

Da li molimo osobno? Da li molimo svaki dan? Da li naša molitva zaista izlazi iz naše vjere i da li osvjetljuje naš rad, susrete i cijeli život?

Da li su naše nakane spasiteljske ili smo ograničeni samo na svoje potrebe. Marija uči moliti za druge. Ali Marijin *Magnificat - Veliča* nije samo molitva prošnje. To je molitva zahvaljivanja, klanjanja i radosti da smo ljubljeni od Boga. "Sveto je Ime njegovo!"

Da li molimo u svojim obiteljima? Svaki dan i zajedno? Da li smo svjesni da najopasnija ateizacija mladog naraštaja, kojem se želi zatvoriti pogled duha u Božje stvarnosti prijeti u obiteljima koje više ne mole? Tako je prekinut dovod svjetla Božjega u obiteljsku zajednicu.

Uvedimo u svoj dom Mariju! Ona će nam darovati Spasitelja. Isus Krist će darom svoga Duha odgajati malene i mlade za vječni smisao života; čuvat će se svetost obiteljskog života; učvršćivat će zajedništvo obitelji pravom ljubavlju.

Jednostavan način razmatranja Evanđelja u obitelji jest molitva krunice. Majka Božja u Lurdu i Fatimi ustrajno i uporno preporuča molitvu krunice. Hoće da mi zajedno s njom molimo i razmatramo velike događaje spasenja: utjelovljenje, muku i smrt, uskrsnuće i proslavu Isusa Krista. Nitko nije tako duboko bio uronjen i uključen u ta otajstva kao ponizna Službenica Gospodnja. Krunica je molitva poniznih koje Bog uzvisuje, rasvjetljuje, vodi!

Ne smijemo zaboraviti da je Duh Sveti sišao u zajednicu koja je molila. U toj je pak zajednici središnje mjesto molitvene ljubavi i prošnje zauzimala Marija.

U pitanje o našem molitvenom životu ulazi i slavljenje nedjelje i blagdana. Misa - euharistijsko slavlje - vrhunac je naše molitve. U misi se Crkva na najstvarniji način uključuje u žrtvu otkupljenja i u gozbu bratstva koje izvire iz našeg božanskog posinjenja. U misi žrtva križa živi. To je neugasiva ljubav! Mi se u nju kao Crkva uključimo ne samo za sebe nego i za cijeli svoj narod, i za sve ljude! Bez nedjelje i njezina božanskog središta - mise mi duhovno venemo. Ako je netko zbog opravdanih razloga spriječen u nedjelju doći k misi, neka ipak to učini subotom ili koji drugi dan u tjednu, ako ni u subotu ne može. Duša ne može živjeti u Duhu bez toga izvora Duha! To vrijedi i za djecu.

Nažalost, u našim gradovima i u našim selima uočljivo broj sudionika mise opada. Nažalost, također postoje razni načini i metode da se djecu i mlade što više odvrati od mise. Baš se u to vrijeme upriličuju razne priredbe, igre, kino-predstave, izleti itd. Roditelji ne smiju ravnodušno prihvaćati tu stvarnost; sveta im je dužnost da sebi i svojoj djeci osiguraju vrijeme mise. Žalosno je da na misu ne dolaze ni svi vjeroučenici, a upravo je sablažnjivo da mnogi potvrđenici primivši sakramenat sv. potvrde otpadaju na dulje vrijeme od mise i sakramenata. Ne moramo se onda čuditi da im vjera slabi, gasi se, a duh svijeta zarobljuje im dušu i zasljepljuje savjest. Zato i slušamo o nekim zabavama mladih da se pretvaraju u seksualno iživljavanje i razbijačko nasilje. Na taj način izražavaju zapravo duboko nezadovoljstvo i prazninu duše. Toliki negativni utjecaji razaraju unutarnjeg čovjeka u njima.

Zaista je potreban ozbiljan ispit savjesti praćen obraćenjem mnogih sinova i kćeri Crkve da bi naša nedjeljna euharistijska slavlja bila u istinu radosno i uvjereno okupljanje Božjega naroda koji kliče: "Veliča duša moja Gospodina!" Preporučam da se taj Marijin kantik pjeva na svršetku mise.

15. Posveta Bezgrešnom Srcu

"I od tog časa uze je učenik k sebi" (Iv 19,27)

Želim još upozoriti na jedan osobit način štovanja Majke Božje. To je pobožnost pet prvih subota u mjesecu i posveta Bezgrešnom Srcu Marijinu. Radi se opet o milosnoj pedagogiji da se čovjek, obitelj, Crkva povjere po Mariji Bogu Spasitelju, izvoru istine i ljubavi. To znači uključiti se u Marijinu vjeru i ljubav, u Marijino prihvaćanje otkupitelja. To također znači priznati Mariju za svoju Majku "u redu milosti" (LG 61). Ona, kaže Sabor, olakšava sjedinjenje vjernika s Kristom (LG 60). Posvetiti se njezinu Srcu, nije li ispunjenje Spasiteljeve volje izrečene u najsvetijem času povijesti: "Ženo! Evo ti sina!" Zatim reče učeniku: "Evo ti majke!" I od toga časa uze je učenik k sebi" (Iv 19,26-27).

Kolikim je ne samo životnim nego i duhovnim pogibeljima izložen današnji čovjek. Kolika iskušenja prijete Crkvi! Kolikim je opasnostima izložen sav ljudski rod! Bl. Djevica Marija, u svojoj materinskoj brizi za dobro svakog čovjeka, Crkve i svijeta, preporučila je osobito u Fatimi da se u ovo tako kritično doba povjerimo i predamo njezinu materinskom Srcu, da nas ona kao Fidelissima Mater - Najvjernija Majka (Remete!) po Srcu svoga Sina u Duhu Svetom vodi k nebeskom Ocu. Zato posvetiti se njezinu Srcu znači usvojiti svjesno, slobodno i znakovito njezin stav u odnosu prema Bogu u poslušnosti vjere.

Marija aktivno djeluje u povijesti spasenja. Posveta njezinu Srcu znači također priznanje i prihvaćanje Božjeg djelovanja i Božjih zahvata u tijek vremena i u događaje povijesti. Ona zaista svim srcem želi ne samo naše vječno spasenje nego i događanje mira, slobode, bratstva i pravde za sve i svakoga. To je plod otkupljenja u povijesti. To je pobjeda Božja u zbivanjima svijeta. U svojoj mudrosti Bog hoće da nas k toj pobjedi vodi najsvetija i najvjernija Kći roda ljudskoga. "Blažena ti što povjerova da će se ispuniti što ti je rečeno od Gospodina!" (Lk 1,45).

Majka Božja kazala je u jednom ukazanju da će ipak nakon svih iskušenja svih nevolja koje će si ljudi prouzročiti svojim tvrdoglavim odbijanjem spasenja, njezino Srce obraćenjem mnogih srdaca pobijediti. Posveta, dakle, nije nikakav pobožni formalizam, nego je životna odluka: htjeti biti uvijek na Božjoj strani poput Marije Bezgrešne!

Pozivam svu braću i sestre, osobito bolesnike i patnike, da mole na nakanu da se osobno i u obiteljima, u redovničkim zajednicama i župama pripravljamo iskreno, obraćenjski za tu posvetu koju kanimo obnoviti i s vjerničkim uvjerenjem izreći na zaključnoj svečanosti ove blagoslovljene Marijine godine 7. kolovoza u Mariji Bistrici. S Majkom Otkupiteljevom i s Majkom Crkve, koju u remetskom svetištu oslovljujemo od davnih vremena "Advocata Croatiae - Fidelissima Mater! - Braniteljica Hrvatske! - Najvjernija Majka!", želimo ići ususret velikom jubileju - dvijetisućgodišnjici rođenja od Djevice našega Gospodina Isusa Krista. S njom idimo i u susret jubileju 900. obljetnice

Zagrebačke biskupije, odnosno nadbiskupije. S njom se pripremamo i za proslave ovogodišnjih znamenitih obljetnica u našoj domovinskoj Crkvi.

Posveta nije nikakav pobožni formalizam, nego je životna odluka: htjeti biti uvijek na Božjoj strani poput Marije Bezgrešne.

Ne govori li nam Duh Sveti i u ovo vrijeme: "O da danas glas mu poslušate: Ne budite srca tvrda" (Ps 95,94). "Evo, sad je vrijeme milosno, evo sad je vrijeme spasa" (" Kor 6,2).

16. Uskrs - blagdan nepobjedive nade

"Zašto se prepadoste? Zašto vam sumnje obuzimaju srce?" (Lk 24,38).

Naša razmišljanja započeli smo s tamnom slikom svijeta. Završavamo ih u svjetlu uskrsnuća Gospodinova. "Uskrsnuo kako reče!" (Mt 28,6). Tama je pokrila Golgotu u času umiranja Bogočovjeka. Uskrsno jutro je čudesna eksplozija života u svjetlosti i neugasivoj radosti. To je natpovijesni događaj, ali osvjetljuje cijelu povijest; otkriva konačni cilj i smisao čovjeka i njegova vremena. Uskrs nije nikakva legenda, nikakva bajka. Riječ je o neporecivoj stvarnosti iz koje Crkva gotovo kroz dva tisućljeća crpi svu svoju nadu. "Svi smo mi tomu svjedoci!" (Dj 2,32). Uskrs je za Crkvu i svakog vjernika blagdan nepobjedive nade.

Uskrsnuli i vječno živi Otkupitelj čovjeka prešao je u nadvrijeme, u vječnost, ali ostaje djelotvoran svojim Duhom i spasiteljski trajno prisutan u vremenu. On je smisao povijesti i bit će konačno Sudac povijesti. On nam i danas govori: "Ne boj se! Ja sam Prvi i Posljednji, i Živi! Mrtav bijah, a evo živim u vijeke vjekova te imam ključe Smrti i Podzemlja!" (Otk 1,17-18).

Sretan Uskrs svima bez izuzetka, blizima i dalekima! Sretan Uskrs vjernima i onima koji Boga traže možda u mučnim tjeskobama! Sretan Uskrs svima koji pate u krizama, bolnicama, zatvorima, domovima da ne izgube pouzdanja! Sretan Uskrs potištenima, obespravljenima i napuštenima da podignu svoje glave prema uskrsnoj svjetlosti! Neka svoje žalosno srce povjere Srcu Bezgrešne! Ona je sigurno prva bila

obradovana uskrsnom radošću, pa je, nakon iskustva Golgote, vidjevši Uskrsnuloga uistinu postala Tješiteljica žalosnih!

Sretan Uskrs braći u episkopatu, svećenicima, redovnicima i redovnicama, očevima i majkama, starcima i staricama, djeci i mladima cijeloj Crkvi u Hrvata na tlu domovine i u daljinama svijeta! Čiste savjesti pjevajmo s Kraljicom neba: Aleluja! "Veliča duša moja Gospodina!... Jer velika mi djela učini Svesilni, sveto je Ime njegovo!" Amen! Aleluja!

U Zagrebu, na prvu korizmenu nedjelju u Marijinoj godini, 21. veljače 1988.

ŠTO LI ĆE BITI OD OVOGA DJETETA? (Lk 1,66)

Odgoj djece i mladih

"Sve su staze Gospodnje ljubav i istina" (Ps 24/24/10).

Draga braćo i sestre u Isusu Kristu!

"Punina vam milosti i mira po spoznaji Boga i Isusa, Gospodina našega!" (2 Pt 1,2).

U trajnoj predaji, svijesti i iskustvu Crkve korizmeno vrijeme ima svoj smisao da se vjernici osobno, obiteljski i kao vjernička zajednica saberu u duši i ispitaju svoju savjest o svim svojim odnosima: prema Bogu, prema bližnjima, prema samom sebi. Taj ispit savjesti dobiva posebno osvjetljenje svjetlom Isusa Krista - Bogočovjeka i njegova Evanđelja. O otajstvu Isusova križa i uskrsnuća kao vjernici otkrivamo ne samo beskrajnu tajnu Boga koji je ljubav (usp. 1 Iv 4,16), nego i istinu o čovjeku koji je stvoren na sliku i priliku Božju (usp. Post 1,27).

Za korizmeno i uskrsno vrijeme ove godine ponizno i s poštovanjem predlažem pozornosti i razmišljanju vjernika i svih ljudi dobre volje prevažno pitanje o odgoju djece i mladih.To pitanje ima opću važnost, a mi mu pristupamo u svojim razmišljanjima u svjetlu otkupljenja, iz vjere Bogu Objavitelju. To je polazište i poslanje Crkve. Živimo u vremenu mnogostruke krize: društvene, ekonomske, političke. Nemaju li sve te krize svoje uzroke i izvore u krizama duha i savjesti? Nisu li moralne i duhovne krize posljedica gubitka pravih vrijednosti? To je temeljno pitanje istine. U središtu tog pitanja jest sam čovjek, njegov život, smisao, odnos prema Bogu, sebi i drugima. Odgovori na pitanja postaju temelj odgoja. Odgoj pak uključuje pitanja: Što je cilj odgoja? Kakva načela treba slijediti, kakva sredstva upotrijebiti? Razmislimo o tome! Ali molimo u tom razmišljanju Božje svjetlo!

1. Začeće čovjeka - sveta tajna postanka

"I reče Bog: neka bude...!? (Post 1,...).

"Što li će biti od ovog djeteta?" - to je pitanje kružilo među žiteljima rodnog gradića Ivana, sina Zaharije i Elizabete. Njegov otac Zaharija, rasvijetljen Duhom Svetim, navijestio je njegovu budućnost, što će od njega biti: "A ti, dijete, prorok ćeš se Svevišnjega zvati jer ćeš ići pred Gospodinom da mu pripraviš putove" (Lk 1,76).

Pitanje o budućnosti maloga Ivana dobilo je sretan odgovor: on će biti čovjek Božji, svjedok Božjeg ulaska među ljude; svojom će rukom pokazati na rijeci Jordanu Sina Božjega, "Jaganjca Božjega koji odnosi grijeh svijeta" (Iv 1,29).

Međutim, pitanje Zaharijinih susjeda o tek rođenom Ivanu može se postaviti za svako dijete: "Što li će biti od njega?" Ali, to pitanje možemo postaviti ne samo za dijete koje gledamo, koje je već rođeno, nego i za dijete koje već postoji ali je još skriveno pod srcem svoje majke; još je nerođeno. Što će biti s tim djetetom? Etičko je pravo i moralna dužnost voditi brigu i za nerođeno dijete. Ono postoji kao zasebno ljudsko biće, s urođenim i nepovredivim pravom da se rodi. Ima pravo na život kao i svako ono dijete koje trči od tate do mame, grli ih, tepa i smije se, raduje se životu. Život je Božji dar. I pravo na život potvrđuje Bog kad zapovijeda: Ne ubij!

Nažalost, kolikim je ljudskim bićima uskraćeno to pravo da se rode! Ovise o samovolji drugih. S njima se postupa kao s malignim tumorom u tijelu žene, koji treba ukloniti bez ikakve samilosti. Nisu li to ljudske žrtve koje se žrtvuju lažnim božanstvima jednog mentaliteta bez duha i savjesti? Ako su sebični užitak, ekonomski interes, imati što više pod svaku cijenu, živjeti život bez svake žrtve ciljevi egzistencije, onda su to krive vrijednosti, ali zbog njih padaju toliki životi. Došlo se do toga da začeto ljudsko biće nije priznato kao čovjek i zato nema prava na život. Hvalimo se visokom znanstvenom razinom, tehnikom, elektronikom, kompjutorima i svim mogućim dostignućima, a istodobno je ljudsko biće, tako nemoćno u svom početku i tako potrebno zaštite nesebične ljubavi, proglašeno bezvrijednim do te mjere da može biti uništeno "po zakonu" i bez

ikakve grižnje savjesti. Čak se ne poštuje ni savjest onih koji iz svog vjerskog ili etičkog stava ne mogu činiti takve zahvate; čini se nasilje njihovoj savjesti s ucjenom da mogu izgubiti radno mjesto.

Kamo sve to vodi? Ne znači li to ubijanje vlastitog naroda? Nije li to gubitak temeljnog pojma o vrijednosti čovjeka uopće? I veliki prostori Hrvatske sve su prazniji; pretvaraju se u staračke domove. A koliki su mogući stanovnici domovine i pripadnici naroda u korijenu sasječeni. Neće li biti, barem u budućim procjenama ove civilizacije, neoprostiva sramota da je bezbroj nevinih ljudskih života završavalo u kantama za smeće ili je bilo predmet trgovine za kozmetičku industriju ili za laboratorijske pokuse?

Odgoj djeteta počinje već u krilu majčinu. Možemo reći da između majke i njezina čeda u utrobi postoji ne samo biološka i fiziološka povezanost nego i povezanost duše i srca. Kad žena nosi dijete s ljubavlju i pažnjom, s radosnim očekivanjem, neće li takva raspoloženja utjecati i na psihičko sazrijevanje djeteta? Negativna raspoloženja mogu imati negativne utjecaje. Zato je veoma važno za budući odgoj da dijete bude zaista prihvaćeno, voljeno, drago biće, a ne teret koji bi se najradije odbacio. Majka vjernica će rast svoga čeda pod srcem pratiti molitvom; svojom će ga ljubavlju darivati Božjoj ljubavi; sve pak poteškoće i rizike trudnoće, koju s pravom nazivamo blagoslovljenim stanjem, povjerit će zaštiti božanske Providnosti i zagovoru Djevice i Majke Marije. Odgoj, dakle, počinje već prije rođenja!

2. Odgoj - pravo i dužnost roditelja

"Poslušaj, sine moj, pouku oca svoga i ne odbacuj naputka svoje majke" (Izr 1,8).

U odgoju se postavlja temeljno pitanje: Koji je cilj odgoja? Što se odgojem želi postići? Kolika se pažnja posvećuje njezi vinograda, voćnjaka, vrta, cvjetnjaka! Bez brige i pažnje imali bismo korove i šikare, a nikakve plodove. Ta jednostavna usporedba neka nas upozori na istinu daleko veće i uzvišenije važnosti da je ispravnom

rastu čovjeka potrebno posvetiti neusporedivo više pažnje, njege i ljubavi nego bilo kojem drugom živom biću.

Pred nama je dijete, dijete ljudsko, stvorenje Božje, sa svim svojim mogućnostima koje se imaju razviti do zrelosti. Ono je pred nama sa svojim moćima: razuma, volje, srca i savjesti. Ono je pred nama sa svojom budućnošću kao nada i obećanje. Ali ono je pred nama, a mi vjernici to dobro znamo, i sa svojom ranjenom naravi, s negativnim sklonostima kao tajanstvenom posljedicom iskonskoga grijeha. Svaki se čovjek rađa sa svojim egoizmom, koji se može razviti u najrazličitijim oblicima egocentričnosti, bezobzirnosti i isključivosti. Što će, dakle, biti od tog djeteta? Pitamo se: Kakav je čovjek poželjan? Dobar ili zao? Nesebičan ili sebičan? Pošten ili nepošten? Pravedan ili nepravedan? Čovjek ljubavi ili mržnje?

Ako postavimo pitanje najintimnijoj dubini čovjekova srca: Kakvu želi imati djecu? Kakve ljude želi susretati u svom životu? Kakve odnose želi vidjeti među ljudima? - sigurno bismo dobili odgovor: Želim imati dobru djecu, želim susretati dobre ljude, želim da ljudi poštuju jedni druge i da budu dobri jedni drugima. To je opća želja svakog čovjeka u kome nije ubijena savjest, koji priznaje objektivnu razliku između dobra i zla.

Cilj je odgoja: odgojiti u svakom pogledu pravednog, poštenog, čovječnog čovjeka. To znači da djetetu treba od malena pružati ispravan sadržaj na njegov intelektualni rast; to je sadržaj istine; njegovoj volji, slobodi, treba otkrivati izbor pravih vrijednosti; njegovoj savjesti nužno je pružiti svjetlo istinskih načela dobrote, pravednosti i ljubavi; njegov se osjećajni život pravilno razvija ako ga okružuje brižna pažnja i mudro vodstvo odgojitelja.

Tako cilj odgoja izgleda promatran u svjetlu naravnog zakona koji je utkan u ljudsku narav kao takvu, iako ranjenu zlim nagnućima.

Međutim, ipak postoje velike razlike u shvaćanju cilja odgoja. Razni svjetonazori na razne načine tumače čovjeka i zato usmjeruju odgoj u smislu toga tumačenja. U totalitarnim sistemima vlast si prisvaja pravo usmjeravati, diktirati i određivati sadržaje i načela cjelokupnog javnog odgoja u smislu svoje ideologije. Ako te ideologije uključuju

kao bitni elemenat materijalizam, odnosno ateizam, onda će cilj odgoja biti utemeljen na tom svjetonazoru: odgojiti mlade tako da usvoje takav svjetonazor kao svoje uvjerenje. Jasno je da su u takvim sistemima snagom vlasti nametnutog javnog odgoja povrijeđena temeljna prava roditelja da odgajaju svoju djecu u skladu sa svojom savješću i sa svojim uvjerenjem.

Odgovornost svake javne vlasti sastoji se u tome da štiti čovjeka i sva njegova prava, da koordinira dužnosti i usklađuje suradnju svih građana za opće dobro. U opće dobro pripada kao bitni elemenat vjerska sloboda, sloboda savjesti, a to znači i odgoj u skladu sa savješću. Ako bilo koja javna vlast nameće isključivo bilo koju ideologiju i promiče je instrumentima državne prisile, nužno se sukobljuje s uvjerenjima i sa savješću mnogih građana, a to je nanesena šteta općem dobru. U opće dobro cijele zajednice, bilo nacionalne bilo državne, mora biti uključeno dobro osobe, dobro obitelji, sklad međusobnih odnosa u poštovanju prava i vršenju dužnosti. Dosljedno tim načelima, a ona ulaze sve dublje i šire u civilizacijski sadržaj suvremenog svijeta, u našim je prilikama nužno isključiti ateizaciju u našim školama i odgojnim ustanovama kao odgojni cilj. Ona se doduše zaodijeva odijelom znanosti, međutim, nije nipošto znanstven stav poistovjetiti ateizam i znanost. Stoga je ustavna zaštita jednog svjetonazora kao neke državne religije u protivnosti s općim deklaracijama o ljudskim pravima.

Osobno pravo čovjeka, pravo obitelji, pravo je i svake vjerske zajednice da slobodno odgaja svoje članove u skladu sa svojim vjerovanjem. To pravo, dakako, ne smije biti povreda tudeg prava. Stoga se ni vjersko uvjerenje ne može nametati nasiljem. Ono se slobodno prihvaća i slobodno ispovijeda. To proistječe iz dostojanstva ljudske osobe, a svijest o tom dostojanstvu mora postati temeljna vrijednost istinske civilizacije koja bi trebala sve više sazrijevati u civilizaciju istine i ljubavi. "Jer je zapovijed svjetiljka, pouka je svjetlost, opomena stege put su života..." (Izr 6,23).

3. Crkva odgaja za vrijeme i vječnost

"Vjerodostojna je ovo riječ, i hoću da to uporno tvrdiš, te da oni koji su povjerovali Bogu uznastoje prednjačiti dobrim djelima" (Tit 3,8).

Što Katolička Crkva smatra ciljem odgoja? II. vatikanski sabor u Deklaraciji o kršćanskom odgoju kaže: "Pravi odgoj ide za izgradnjom ljudske osobe u vidu njezine konačne svrhe i ujedno u vidu dobrobiti društva kojega je čovjek član i u čijim će funkcijama kao odrasli čovjek sudjelovati" (GE 1). "Svi kršćani, budući da su preporođenjem iz vode i Duha Svetoga postali novo stvorenje te se nazivaju i jesu sinovi Božji, imadu pravo na kršćanski odgoj. On ide samo za tim da kršćani, dok se postupno upućuju u spoznaju misterija spasenja, postaju svakim danom sve svjesniji dara vjere što su ga primili. Neka se nauče u duhu i istini klanjati Bogu Ocu (usp. Iv 4,23), ponajprije u liturgijskom činu, i oblikovati svoj život po novom čovjeku u pravdi i istinskoj svetosti (Ef 4,22-24). Neka se tako izgrađuju u savršenog čovjeka, do dobi Kristove punine (Ef 4,13), i pomažu u izgradnji Mističnog Tijela" (GE 2).

To je, dakle, smisao kršćanskog odgoja. Cilj mu je vjerom i milošću odgojiti kršćanina za istinsko bogoljublje, čovjekoljublje i rodoljublje. Temelj svega jest istina da je čovjek stvoren na sliku i priliku Božju, da je za njegovo oslobođenje od grijeha Sin Božji postao čovjekom, umro na križu i uskrsnuo, da ga Duh Sveti, Duh ljubavi, posvećuje i uzdiže u Sinu na dostojanstvo sina Božjega, kćeri Božje. Odgoj Crkve ide za tim da vjernik bude duboko svjestan svoga dostojanstva i svoje pripadnosti svetoj zajednici Crkve - naroda Božjega i da bude vjernički svjestan svoje uključenosti u neizrecivo zajedništvo Presvetoga Trojstva: sin je Očev, brat Kristov i hram Duha Svetoga.

Sve su to velike istine o čovjeku. Crkva svjetlom Objave otkriva svom odgojniku svu i konačnu istinu o smislu postojanja. Čovjek nalazi svoj puni smisao u Bogu, u punini Božjeg života, i to kroz cijelu vječnost. Za tu puninu života čovjek je stvoren i otkupljen najvišom cijenom ljubavi Božje, a to je Raspeti Isus. Najveća nesreća koja može zadesiti ljudsko biće jest promašaj toga vječnoga cilja, gubitak života, ljubavi i radosti, i to vlastitim izborom vječnog besmisla. Ili živjeti u svjetlu vječne

ljubavi, ili živjeti u noći vječne mržnje. Čovjek može svjesno odbaciti Boga i njegovu neizrecivu ponudu spasenja.

Odgoj u vjeri jest odgoj za pravu mudrost života, za pravi izbor vrijednosti, za konačni smisao. U toj se vjeri nezaobilazno suočujemo s Isusom Kristom kao najsvetijim uzorom, kao najvišim ostvarenjem svetosti, kao svojim svjetlom na putu života. "Ja sam svjetlost svijeta; tko ide za mnom, neće hoditi u tami, nego će imati svjetlost života" (Iv 8,12). Samo Isus Krist može biti svjetlo apsolutne istine jer je božanska osoba - Sin Božji, dakle pravi Bog koji je usvojio našu ljudsku narav da bude čovjek s nama i za nas, da nam bude put, istina i život (usp. Iv 14,6).

4. Postoji li objektivna razlika između dobra i zla?

"Uzimam danas za svjedoke protiv vas nebo i zemlju da pred vas stavljam: život i smrt, blagoslov i prokletstvo" (Pnz 30,19).

Odgoj, kako ga Crkva shvaća, tumači i vrši, ima svrhu da u čovjeku ostvari sklad razuma i volje, srca i savjesti kako bi čovjekov život i djelovanje bili očitovanje njegova dostojanstva, dosljedno njegovu vječnom određenju. Cilj je odgoja, dakle, što bolji čovjek u svakom pogledu, da bude prepoznatljiv kao slika Božja, kao čovjek Božji.

Tu se sada postavlja pitanje načela. Život ima biti ispravno djelovanje. Djelovanje je izraz uvjerenja za kakve se principe života odlučuje čovjek svojom voljom; što smatra dobrom, a što zlom; kakve kriterije usvaja za svoju savjest. To je bitan izbor vrijednosti. Što smatra čovjek zaista vrijednim živjeti i u što je spreman uložiti svaki napor da ostvari život u skladu s izabranim vrijednostima. Konačno, što je istina za njegovu savjest?

II. vatikanski sabor kaže sljedeće o savjesti: "U dubini savjesti čovjek otkriva zakon koji on sam sebi ne daje, ali kojemu se mora pokoravati. Taj glas, što ga uvijek poziva da ljubi i čini dobro a izbjegava zlo, kad zatreba, jasno odzvanja u intimnosti našeg srca: čini ovo, a izbjegavaj ono. Čovjek naime ima u srcu zakon što mu ga je Bog upisao. U pokoravanju tom zakonu jest isto čovjekovo dostojanstvo i po tom će

mu se "zakonu suditi" (GS 16). Ali Koncil nastavlja da se može dogoditi da savjest zbog grešne navike pomalo postaje slijepa ako se čovjek malo brine da traži istinu i dobro (usp. GS 16).

Tu se sada postavlja pitanje: što je dobro, što je zlo u moralnom smislu? Ima li trajna i objektivna razlika između dobra i zla, ili je to samo konvencionalni dogovor društva i stvar subjektivnog raspoloženja ili htijenja: dobro je ono što se meni sviđa bez obzira na moralnu ocjenu dobra ili zla; dobro je ono što meni donosi korist bez obzira na način kako tu korist ostvarujem; dobro je ono što meni omogućuje užitak, udovoljenje svakoj mojoj požudi bez obzira da li je to u skladu s nekom moralnom normom ili nije; dobro i zlo sasvim su relativni pojmovi i vrijede u danoj situaciji prema posve subjektivnoj procjeni i interesu. Mnogi naši suvremenici tako misle.

Da li je zaista pitanje dobra i zla tako površno i plitko da nema nikakva objektivnog mjerila koje bi vrijedilo uvijek i svuda i koje bi bilo istinito za svakoga? Ako nema objektivne razlike između dobra i zla, ako etički principi ovise samo o čovjekovoj samovolji i prohtjevima, onda se iz takve logike mogu roditi dalekosežni i sudbonosni zaključci za čovjeka, obitelj i cijele narode. Ti zaključci mogu biti dovedeni do apsurda, a događalo se u povijesti, staroj i novoj, da su do apsurda bili dovedeni i u praksi.

Koliki su zločini učinjeni protiv čovjeka da bi se postigao cilj nekog silnika ili grupe a u obrani određenog sistema ili vlasti. Koliki su milijuni ljudi u modernom i toliko isticanom naprednom dvadesetom stoljeću žrtvovani kroz strašna mučenja u samicama, tamnicama, logorima, plinskim komorama, sibirskim gulazima jer su bili proglašeni neprijateljima, opasnima, štetnima. A sve je to učinjeno u interesu neke rase, klase, nacije, ideologije, društvenog sistema. Taj je interes proglašen apsolutnim dobrom, a svako protivljenje ili kritika zlom. Tako je u odnosu prema proglašenom "neprijatelju" izbrisana svaka etička norma, zanijekano svako pravo. Ljudi su bili prepušteni samovolji sadističke mržnje i svemoći neograničene moći. Zar takve tragedije ne nameću pitanje: Što je dobro, a što je zlo? Strašno je ako se dobro proglasi zlom, a zlo dobrom. Što je onda savjest?

To pitanje nije nipošto ravnodušno, nevažno za osobni ni za obiteljski život. O odgovoru na to pitanje ovisi egzistencija ljudske zajednice, cijelih naroda.

5. Dostojanstvo osobe - dostojanstvo spolnosti

"A bludnost i svaka, nečistoća ili pohlepe neka se i ne spominju među vama, kako dolikuje svetima" (Ef 5,3).

Ima jedno veoma važno područje života, osobito osjetljivo, na kojem suvremeni hedonistički mentalitet stubokom mijenja ljestvicu vrijednosti. To je područje spolnosti. Moralni nauk Katoličke Crkve o spolnosti oštro je osporavan. Proglašena je licemjernom, zaostalom, neprihvatljivom. Zastupa se neograničena sloboda spolnih odnosa bez ikakvih etičkih ograda. Sve je dopušteno. Vrata su otvorena prema svakoj perverziji.

Nažalost, i u školama ima nesavjesnih odgojitelja koji pod vidom spolnog odgoja govore mladima da im je sve dopušteno, a pouka se konačno svodi samo na tumačenje kontracepcijskih sredstava. Takav odgoj vodi u potpuni gubitak svijesti i savjesti s obzirom na smisao i dostojanstvo čovjekove spolnosti.

Plod takva skroz negativnog i neljudskog odgoja jesu pobačaji koje čine širom naše domovine tisuće i tisuće maloljetnica. To je etički nihilizam. Razorena mladost. Ne proizlazi takvo shvaćanje iz materijalističkog poimanja čovjeka i uživalačkog mentaliteta koji seksualno zadovoljavanje stavlja u središte života? Činjenica je da je na tom području čovjek najdublje ranjen požudom, sklon na svaku zloporabu. Zato ga nije teško zavesti.

Na toj požudi tijela, pod izlikom slobode i dostojanstva, proizvođači pornografskog tiska, porno-videokazeta, porno-filmovi zarađuju milijarde. Čak govore da time vraćaju ženi dostojanstvo. To je slično kao kad bi kazali da ovcama treba dati vukove za pastire. Baš seksualna raspuštenost gazi dostojanstvo žene; pretvara je u stvar, u predmet časovitog užitka. Tako je žensko biće izloženo seksualnoj potlačenosti i izrabljivanju.

Ako žensko tijelo izgubi svako poštovanje i dostojanstvo i kad se njezinom golotinjom mame moralno nezreli kupci otupjele savjesti, nije li posrijedi duboki moralni pad suvremene civilizacije?

Sjetimo se Isusove riječi i prijetnje: "Nije moguće da ne dođu sablazni, no jao onome po kome dolaze... Čuvajte se!" (Lk 17,1-2).

Droga ugrožava mlade, ali pornografija je, sa svojim konačnim učinkom, također razorna. Dobra prodaja pornografije znak je duboke moralne krize. Nije li pornografija i svojevrsna droga za gladni narod?

Ako je na tom području zanijekana i porušena granica između dobra i zla, ruše se mnoge vrijednosti. Brak više nije nepovrediva vrijednost. Obitelj više nije smatrana temeljnom zajednicom ljudskih osoba koje neraskidivo povezuje ljubav u službi života. Sazrijevanje za zrelu i pravu ljubav u čistoći sve do braka odbačeno je s prezirom. U tom pogledu čestiti mladići i sačuvane djevojke ismijavaju se kao da ne pripadaju u "naprednu" sredinu. A samo sačuvana mladost gradi zdravu obitelj. Obitelji koje se ne obeščašćuju protunaravnom kontracepcijom nego su požrtvovno otvorene životu postaju "sablazan" za moderni mentalitet. Rođenje je teret; pobačaj je "oslobođenje" U takvu mentalitetu rastu mladi. Takvu atmosferu dišu.

Govori se danas mnogo o ekološkoj zagađenosti koja prijeti ljudskom rodu. Nije li razaranje duhovnih vrijednosti još veća prijetnja? Zagađenost moralne atmosfere ugrožava također život. Odlučno tvrdimo da je moralni nihilizam, iz kojeg izvire i seksualna raspuštenost, genocidni način da umru cijeli narodi. To je iskustvo staroga poganstva. Ne ugrožava li nemoral i sâm opstanak hrvatskog naroda? Kvariti mlade znači odgajati ih za smrt, a ne za život.

Što se tiče veoma složenog problema planiranja obitelji, odnosno odgovornog roditeljstva, ovdje moramo napomenuti da i to mora biti usklađeno s moralnim načelima. Periodična uzdržljivost od bračnog života u skladu je s dostojanstvom osobe i braka. Zato Koncil uči: "Kršćanski supruzi neka budu svjesni da u načinu svoga postupka ne mogu raditi samovoljno, nego su uvijek obvezani slijediti svoju savjest, koju treba uskladiti s Božjim zakonom; neka rado slušaju crkveno učiteljstvo, koje taj božanski zakon pravovaljano tumači u svjetlu

Evanđelja" (GS 50). Nažalost, i u Crkvi se našlo učitelja koji su osporavali nauk Koncila i odgovornost učiteljstva za zdrav nauk i čudoređe. Ali Crkva ne može mijenjati ni Božju zamisao čovjeka ni Božja načela života ni smisao ljudskog postojanja koji je čovjeku ponuđen od Božje stvoriteljske ljubavi.

Svi ljudi dobre volje, i oni koji nemaju još svjetla vjere, ali pošteno traže istinu, priznaju da su potrebna za dostojan život osobe, obitelji i zajednice objektivna načela koja obvezuju savjest na dobro. Zato ozbiljni znanstvenici sve više otkrivaju opravdanost, razložnost i korisnost duhovnih vrijednosti koje proistječu iz istine o čovjeku i iz moralnih načela koja spasavaju dostojanstvo čovjeka.

Stoga je posve neznanstveno proglašavati kršćanski moral preživjelim, čak protučovječnim i tom moralu nuditi ili čak nametati kao zamjenu neki drugi moral subjektivizma i relativizma, koji proveden do kraja u zaključcima, vodi u nihilizam, u društvo bez morala. Žalosna iskustva će potvrditi istinu da se ne smije igrati s bitnim zakonima života. Zaustavili smo se dulje na ovim pitanjima jer su samo ispravni odgovori na njih uvjet pozitivnog odgoja budućih naraštaja Crkve i naroda. "Ako poslušaš zapovijedi Gospodina, Boga svoga koje ti danas dajem..., živjet ćeš" (Pnz 30,16). "Život, dakle, biraj..." (Pnz 30,19)!

6. Sredstva kršćanskog odgoja

"Propovijedajte Evanđelje svemu stvorenju!" (Mk 16,15)

Prvi odgojitelji djece i mladih jesu roditelji. Koncil kaže: "Posebno u kršćanskoj obitelji, koja je obogaćena milošću i zadatkom sakramenta ženidbe, treba odgajati djecu od najranije mladosti po vjeri, koju su primila na krštenju, da Boga spoznaju i štuju a bližnjega ljube" (GE 3).

Kršćanski roditelji su prvi propovjednici Evanđelja u krugu svoje obitelji. Zato je prvo sredstvo vjerskog odgoja:

Riječ! Djetetov je razum u svom razvoju otvoren saznanju, novim spoznajama. Dijete postavlja pitanja, često veoma ozbiljna. Radoznalo je. Zanimaju ga uzroci i razlozi. Čim počinje pitati, počinje tražiti istinu.

Treba mu pružiti najsvetiju istinu o Bogu Stvoritelju koji dariva postojanje svim stvorenjima, a koji sam u sebi ima razlog svoga vječnog postojanja i ne može ne biti. On je onaj koji jest (usp. Izl 3,14). Roditelji će prvi navijestiti djetetu Isusa Krista Spasitelja.

Protumačit će djetetu tajnu njegova krštenja, zajednicu Crkve i otkrivati mu smisao postojanja govoreći mu o vječnom životu u Božjoj ljubavi poslije smrti. Raširit će mu pogled u veliku zemaljsko-nebesku zajednicu općinstva svetih i upoznati ga s anđelima i svecima, a nadasve s najboljom duhovnom Majkom Marijom.

Da bi roditelji uspješno prenosili riječ u srce i dušu svoje djece, moraju i sami biti dobro vjerski obrazovani, ali u prenošenju Vjerovanja nije dosta samo znanje; potrebna je ljubav. Otac i majka koji zaista Boga ljube znat će govoriti djeci o Bogu. O Bogu se može govoriti samo s ljubavlju jer je on ljubav (usp. Iv 4,16).

Ali dijete nije samo razum; ono je savjest. Savjesti treba dati svjetlo da zavoli ono što je dobro, lijepo, plemenito i da se tako vlada.

Stoga su u sadržaj riječi uključena neodjeljivo moralna načela. Djetetu je potrebno ukorak s njegovim rastom tumačiti ta životna načela. Moralne su istine svete i odgajaju za svetost. Deset Božjih zapovijedi nisu bile napisane samo u kamen prstom Boga Živoga, nego i u dubinu ljudske savjesti. One obuhvaćaju sve čovjekove odnose: prema Bogu, prema bližnjemu, prema samom sebi, prema zajednici. To su temelji osobnog i zajedničkog života. I nijedna se od tih zapovijedi ne smije ukinuti. One imaju trajnu vrijednost. Tragično je to da se zapovijedi odbacuju kao preživjele.

Suvremenom mentalitetu tvrdo zvuči riječ zapovijed, ali Božje su zapovijedi jamstvo prave čovjekove slobode. Nije slobodan onaj koji ih krši, nego onaj koji ih vrši. Isusova je riječ: "Tko god čini grijeh, rob je grijeha" (Iv 8,34).

Božje su zapovijedi sabrane u jednu zapovijed, a to je zapovijed ljubavi. Ljubav je najviši motiv svega ljudskoga djelovanja, ponašanja, života. "Ljubi Gospodina Boga svojega iz svega srca svoga, i svom dušom svojom, i svom snagom svojom, i svim umom svojim; i svoga

bližnjega kao sebe samoga!" (Lk 10,27). Na tu riječ reče Isus jednom zakonoznancu: "To čini i živjet ćeš" (Lk 10,28). Nitko ne može dati boljega zakona za ljudski život. Prema tome, nema boljega svjetla ni svetije istine za ljudsku savjest. U tom svjetlu treba odgajati savjest mladih, i oni će rasti u svom dostojanstvu i čovječnosti. Božje su zapovijedi sve uključene u zapovijed ljubavi, i to je najkraći, najsavršeniji ustav svijeta. To je zakon slobode. To je ustav civilizacije ljubavi!

Dakako, riječ traži potvrdu primjerom. Roditeljski primjer učinit će je uvjerljivom.

Drugo nenadomjestivo sredstvo, isto tako iz Božjih izvora kao i riječ, jesu sakramenti. To su božanski znakovi i događaji koji čovjeka posvećuju, liječe i usavršuju do punine savršenosti. Dar su Božji. Izviru iz otkupljenja, iz probodenog Srca Bogočovjeka Isusa Krista. Kroz sakramente nam dotječe iz punine života Trojedinog Boga sam Duh Sveti da bude u nama posvetitelj, jakost, mudrost, svjetlo razuma, srca i savjesti. Duh Sveti djeluje u nama kao liječnik naših slabosti i rana.

Svi moramo priznati, a to je prisutno i u djetetu, da smo nagnuti na grijeh. To priznaje i veliki apostol Pavao kad piše Rimljanima: "Po iznutrašnjem čovjeku s užitkom se slažem sa zakonom Božjim, ali opažam u svojim udovima drugi zakon, koji vojuje protiv zakona uma i zarobljuje me zakonom grijeha, koji je u mojim udovima" (Rim 7,22-23).

Roditelji moraju najprije duboko u svijesti nositi vjeru što je dijete postalo prvim sakramentom: krštenjem! Izvršena je u njemu pretvorba. Doneseno je u crkvu kao dijete ljudsko, lišeno Božjega života. Izraslo je kao mladica iz grešnog korijena; u njemu struje, možemo reći, sokovi posljedica iskonske neposlušnosti na koju je čovjeka zaveo prvi buntovnik protiv Boga, a to je bio pali andeo. U krštenju se događa čudesna preobrazba. Posvećenjem Duha Svetoga ulijeva se u dušu, u biće čovjekovo Božji život. Krštenik je ispunjen svjetlošću samoga Boga. Ljudsko dijete postaje uistinu dijete Božje; pricijepljeno je na božanski trs kao nova mladica; ucijepljeno je u samoga Isusa Krista i

uključeno u zajednicu Crkve - u Božji narod. Tako se ispunja ono što kaže apostol Pavao: "Tako više nisu rob nego sin; ako pak sin, onda i baštinik po Bogu!" (Gal 4,7).

Sav smisao i cilj kršćanskog odgoja stoji baš u tome da se živi djelotvorno to božansko posinjenje sve do konačne baštine nebeskog kraljevstva.

Ali u sebi nemamo snage za to. Stalno nam mora dotjecati snaga odozgor. Sakramentom svete potvrde na osobit smo način ispunjeni darom Duha Svetoga za kršćansku hrabrost i životnu mudrost.

Unatoč svemu tome čovjek može pasti, izgubiti teškim grijehom milost. Milosrdni Spasitelj Isus Krist dao nam je sakramenat pomirenja - ispovijed, da se oslobađamo od grijeha i da ponovno zablistamo u milosti.

Da bi milosni život u nama rastao do sve snažnije vjernosti, darovana nam je hrana duše, sam Isus Krist koji nam se dariva u svetoj pričesti, čudesno ali stvarno prisutan pod prilikama kruha i vina. "Ja sam kruh živi koji je s neba sišao. Tko bude jeo od ovoga kruha, živjet će uvijeke" (Iv 6,51). To je riječ samoga Spasitelja, nakon koje nastavlja: "Zaista, zaista, kažem vam: ako ne jedete tijela Sina čovječjega, i ne pijete krvi njegove, nemate života u sebi!" (Iv 6,53).

Sveti su sakramenti, dakle, božanska sredstva kršćanskog odgoja, ali treba ih dostojno primati. Nužno dijete u njih uvesti da bi od njih živjelo.

Zato je roditeljima potrebna i pomoć da svoju odgojiteljsku službu mogu i znaju vršiti kako treba. Tu pomoć daju župnici, kapelani, vjeroučitelji i vjeroučiteljice. Temeljita priprava za sakramente nije moguća bez redovitog vjeronauka u svim uzrastima. Kao što su pred Bogom i Crkvom svećenici i njihovi suradnici dužni pružiti solidnu vjersku naobrazbu mladima i odraslima, tako su i roditelji dužni ne samo slati djecu i mlade na vjeronauk nego i sami nastojati da budu što bolje vjerski obrazovani.

Iz tih razloga crkveni propisi zahtijevaju posebnu pripravu roditelja i kumova za krštenje djece, za svetu potvrdu, za prvu ispovijed i pričest. Prije nego što djeca pristupe tim sakramentima, potrebni su

susreti i s roditeljima. Bez te obostrane suradnje nije moguć odgoj vjere mladih da bi vjera zaista postala njihovo osobno uvjerenje i opredjeljenje.

Nažalost, ima roditelja koji traže sakramente za svoju djecu, vjerojatno iz običaja, ali izbjegavaju i svoju pripravu za primanje svetih otajstava. Takvi onda bježe od svoga župnika i nastoje naći svećenika koji bi im učinio tobože uslugu bez ikakve priprave. Svećenik koji bi na laku ruku dijelio bilo koji sveti sakramenat bez priprave i bez dogovora sa župnikom roditelja, teško bi se ogriješio o svoju savjest i time bi podupirao samo vjersku mlakost, ravnodušnost i konačno umiranje vjere u dušama. Mjesni župnik ima pravo i dužnost brinuti se za rast u vjeri svojih župljana, i to svi svećenici moraju solidarno poštovati, u tome se međusobno podupirati za dobro vjernika i njihove djece. Smatram to velikim propustom vlastite odgovornosti pred Bogom i Crkvom, ako bi neki svećenik bio "utočište grešnika" na kriv način, protiv dobra duša.

Svima nam mora biti stalo da odgajamo zdrave, uvjerene i Bogu vjerne mlade naraštaje. Stoga je potreban ne samo vjerski odgoj djece i mladih nego i odraslih. Nepoznavanje vjere je jedan od velikih uzroka alejizacije.

Bez solidne kršćanske priprave za brak nema kršćanskih obitelji, a bez uvjerenih kršćanskih obitelji nema ni kršćanskog odgoja. Samo zrele kršćanske obitelji bit će blagoslovljeno tlo za rast iskrenih mladih koji će se odazivati u duhovna zvanja, svećenička i redovnička. Božji svećenici, redovnici i redovnice tako su potrebni i Crkvi i narodu. Samo ako molimo i vjeru živimo, bit ćemo vrijedni toga blagoslova! "Čvrsto se drži pouke, ne puštaj je, čuvaj je, jer ona ti je život" (Izr 4,13).

7. Budite u molitvi postojani (usp. Rim 12,12)

"Svakovrsnom se molitvom i prošnjom u svakoj prigodi u Duhu molite". (Ef 6,18).

Uz Riječ, to jest vjersku naobrazbu, zatim uz svete sakramente, treće prevažno sredstvo vjerskog odgoja jest obiteljska molitva. Biti

kršćanin znači živjeti milosno, radosno i trajno zajedništvo s Bogom. Bog živi u nama; mi živimo u Bogu. To je bogatstvo unutarnjeg života koji ima bujati iz krštenja i neprestano rasti primanjem sakramenata i molitvom.

Kako često nalazimo u Sv. pismu poziv na molitvu! Isus je bio božanski molitelj. Nas poziva na molitvu. Presveta Bogorodica Marija bila je trajno sabrana u molitvi u svakom svom poslu, u svakom svom susretu. Apostoli, mučenici, svi sveci i svetice, svi pravednici bili su ljudi molitve.

Molitva je disanje duše. Udišemo molitvom Božju blizinu, Božju svetost i Božju ljubav, kao što pluća udišu svježi gorski zrak pošto ljudi izađu iz nizinskih magluština i gradskog smoga. Molitva je izraz suživota s Bogom; čini nas boljima, strpljivijima, jačima i rasvijetljenima u složenim životnim situacijama. Čovjek koji ne moli, praktički je nevjernik. Apostol Pavao pisao je Filipljanima: "Gospodin je blizu! Ne budite zabrinuti ni za što, nego u svemu - molitvom i prošnjom, sa zahvaljivanjem - očitujte svoje molbe Bogu. I mir Božji koji je iznad svakog razuma čuvat će srca vaša i misli vaše u Kristu Isusu" (Fil 4,5-7).

Apostol Pavao piše Kološanima, a to vrijedi i za svaku obitelj koja se ponosi kršćanskim imenom: "Zaodjenite se, dakle, kao izabranici Božji, sveti ljubljeni - u milosrdno srce, dobrostivost, poniznost, blagost, strpljivost, te podnosite jedni druge praštajući, ako tko ima protiv koga kakvu pritužbu" (Kol 3,12-13).

Da li je moguć takav obiteljski sklad bez molitve? Da li je moguća vjernost, ljubav, hrabrost obitelji bez molitve? Da li je uopće moguća obitelj kršćanskog duha, koja kršćanski misli, govori i živi, bez zajedničke molitve? Zaista, vjernička obitelj bez molitvenog života nije moguća, nije ostvariva.

Ako obitelji ne mole, u njih ulazi duh ovoga svijeta; ona se materijalizira, a možemo reći i ateizira. Mladima se govori da Boga nema, da duše nema, da vječnosti nema, da je čovjek samo tjelesnost i samo vremenitost; tako ih se nastoji odgojiti za nevjeru. Opasno je to za njihovu vjeru, ali je daleko opasnije kad obitelj više zajedno ne moli, kad je utonula u potpunu šutnju u odnosu prema Bogu; isključila

je dovod božanske struje ljubavi u svoj život i u svoje zajedništvo. Nažalost, u mnogim je obiteljima glasan govor psovke i kletve. U takvim se obiteljima ne stvara topla i draga klima za vjernički rast djece.

Može li se cvijet odgojiti u hladnjaku? Sigurno ne. Izlaže se toplini i svjetlu sunca. Obitelj bez molitve je hladnjak u kojem se smrzavaju duše, a treba im Božjeg svjetla i topline.

Vratimo opet u naše obitelji zajedničko razmatranje Božje riječi čitanjem Evanđelja! Vratimo zajedničku molitvu krunice ili koje druge molitve, makar i kratke ali srdačne, iskrene, sabrane. Vratimo u naše obitelji Isusa Krista Spasitelja. On će doći, a dovest će ga u naše domove iskrena pobožnost prema Majci Božjoj. Uvijek sam kao krstitelj nakon obreda krštenja zajedno s roditeljima povjerio dijete Majci Božjoj da ga štiti u životu, da vjeru sačuva i svoje kršćansko dostojanstvo. Majka nam je tako psihološki bliza. Zato je Bog sišao u svijet rođen od Djevice i Majke Marije da nam je daruje za majku kako bi nas ona vodila k Spasitelju i darivala nam Boga. Uvjeren sam da će se pobožnošću prema Blaženoj Djevici vratiti u naše obitelji zajednička molitva, vratit će se Bog!

Dakako najuzvišenija, najsvetija i najplodonosnija zajednička obiteljska molitva jest nedjeljna i blagdanska misa! Kad se u misu - božansku novozavjetnu žrtvu i gozbu - slijeva naš osobni i obiteljski život, u našu dušu i u naše zajedništvo iz tog beskrajnog izvora ulijeva se ljubav otkupljenja. Tu smo sa svojim Bogom i Spasiteljem uz njegov križ da budu posvećeni naši križevi, ali tu smo i u svjetlu njegova uskrsnuća da u nadi vječne proslave i uskrsne radosti hodamo kroz život, makar staze bile strme i brige teške.

Nedjelja, kakav blagdan svjetlosti za obitelj! Svaka je nedjelja proslava uskrsnuća Gospodina našega Isusa Krista, svaka je nedjelja opet zapaljeno svjetlo na putu života sve do radosne vječnosti!

U tom svjetlu rastu sinovi i kćeri svjetla, "sinovi svjetlosti i sinovi dana" (usp. 1 Sol 5,5).

8. "Vi ste sol zemlje... Vi ste svjetlost svijeta" (Mt 5,13-14).

"...Kao što je svet Onaj koji vas pozva, i vi budite sveti u svem življenju" (1 Pt 1,15).

Sinovi i kćeri Crkve, ljudi vjerski odgojeni u našim katoličkim obiteljima, ako uvjereno žive svoju vjeru u svim odnosima, postaju nova kvaliteta društva. Kvasac su moralnog ozdravljenja cijelog naroda. Življena vjera ne ostaje zatvorena u srcu; ona zrači pravednost, dobrotu i ljubav u sve ljudske odnose: bogoljublje, čovjekoljublje, rodoljublje! Crkva mora to potvrđivati, to svjedočiti i tako liječiti moralnu i duhovnu krizu suvremenog društva. Svojim učenicima - a to znači svojoj Crkvi za sva vremena - reče uskrsnuli i uvijek blagoslovljeni naš Spasitelj Isus Krist: "Bit ćete mi svjedoci u Jeruzalemu, po svoj Judeji i Samariji, i sve do kraja zemlje" (Dj 1,8). Dodajmo: i do svršetka svijeta! Ta, sam je rekao: "I evo, ja sam s vama u sve dane - do svršetka svijeta!" (Mt 28,20).

Kroz desetljeća često smo znali slušati s raznih tribina i čitati u raznim napisima kako je vjerski odgoj štetan za društvo i kako je utjecaj Crkve na mlade nepoželjan, i zato se tom utjecaju potrebno suprotstaviti. Iz takvih stavova nicali su i određeni postupci i pritisci na mlade i na roditelje kako bi se smanjio što više broj polaznika na vjeronauk. Isključivost službene ideologije i vizija novoga društva bez Boga na dnu je takva negativnog pristupa vjerskom odgoju. Zabluda je to. Ljudi dobre volje bez sumnje će odbaciti te tvrdnje kao nespojive s pojmom ljudskih prava i humanog društva. Gojimo nadu da će se ponovno otkrivati prave vrijednosti.

Čovjek je društveno biće; nužno je uključen u zajednicu ljudi, u njoj živi i djeluje, ali kako? Djeluje prema tome kakav je osobito u moralnom smislu. Svaki čovjek u zajednici, u društvu, u narodu, u Crkvi vrši neko zvanje. Kako ga vrši? Može ga vršiti savjesno, ali i nesavjesno. Tako se često govori o odgovornosti. Međutim, svijest odgovornosti ovisi o etičkoj svijesti i savjesti. Crkva i kršćanska obitelj vjerskim odgojem sigurno odgajaju čovjeka da svoj poziv u zajednici vrši savjesno i pošteno u svakom pogledu i tako ulaže svoj rad u opće dobro. Tvornica, bolnica, škola, ured, laboratorij, rudnik, njiva,

svuda gdje god čovjek radi, ne zarađuje samo svoj kruh, nego služi i dobru braće ljudi, a kvaliteta njegova rada ovisit će o kvaliteti njegove savjesti. Savjest je pak plod odgoja. Kakav odgoj, takva savjest.

Nije dosta čovjeku dati određenu naobrazbu samo na intelektualnoj razini. Nije dovoljno samo ga stručno osposobiti da znade raditi na svom radnom mjestu; nužno je da radi savjesno. Dakle, odgoj savjesti jest uvjet da bi suradnja ljudi bila uspješna za osobno i zajedničko dobro. Istine i načela kojima Crkva odgaja mladoga čovjeka otkrivaju mu smisao života i razloge savjesnosti. Upućuju ga na najviši motiv ljudskog djelovanja, a to je ljubav prema Bogu i prema čovjeku. Stoga je tako odgojen čovjek dragocjena prisutnost u svakom društvu; istinom i ljubavlju odgojen čovjek neće pasti u napast korupcije, prevare i otimačine tuđeg dobra. Tako odgojen čovjek jest slobodan čovjek, svjestan svoje vrijednosti, svojih prava i svojih dužnosti. Čovječnost nije parola ni slogan - čovječnost je čin, djelo, život; ispravno odgojen čovjek živi u istini iz uvjerenja ispravne savjesti. Vjernička je savjest u Bogu usidrena i na vječnosti utemeljena.

Ono što je apostol Pavao pisao Filipljanima vrijedi za svako doba i za svaku povijesnu situaciju; pravilo je za svakog kršćanina u svakom društvu: "Sve činite bez mrmljanja i oklijevanja da budete besprijekorni i čisti, djeca Božja neporočna posred poroda izopačena i lukava, u kojem svijetlite kao svjetlila u svijetu, držeći riječ života ... za Dan Kristov!" (Fil 2,14-16).

9. Sretan Uskrs!

"Budite uvijek spremni na odgovor svakomu koji od vas zatraži obrazloženje nade koja je u vama" (1 Pt 3,15).

Dan Kristov je Uskrs! Dan Kristov bit će njegov drugi dolazak na svršetku svijeta kad se bude pojavio kao pravedni sudac povijesti. Dan Kristov bit će dan sveopćeg uskrsnuća! "Ne čudite se tome, jer dolazi čas kad će svi koji su u grobovima čuti njegov glas. I izići će: koji su dobro činili - na uskrsnuće života, a koji su radili zlo - na uskrsnuće osude" (Iv 5,28-29). To je Božjom riječju zajamčena

apsolutna budućnost. Prema njoj svi putujemo. U vidu te neizbježive i apsolutne budućnosti pitajmo se pred svakim djetetom, rođenim i nerođenim; što li će biti od ovog djeteta? U kakvoj će budućnosti završiti njegovo postojanje? U svjetlosti ili tami? Hoće li prihvatiti svu svoju beskrajnu sreću u vječnoj ljubavi Oca i Sina i Duha Svetoga, ili će odbaciti neopozivo Boga Spasitelja? To je pitanje postavljeno svakom čovjeku bez izuzetka; postavljeno je srcu i savjesti svakoga od nas.

Svima vam, braćo i sestre u Isusu Kristu, želim sretan Uskrs! Golgotski križ - oltar ljubavi - znak je i našeg uskrsnuća. U tom znaku putujmo kroz vrijeme svoga života čineći dobro! Bježimo od svakoga zla. Gospodin nam govori: "Uistinu, tko god čini zlo, mrzi svjetlost i ne dolazi na svjetlost, da se ne razotkriju djela njegova; a tko čini istinu, dolazi k svjetlosti, nek bude bjelodano da su djela njegova u Bogu učinjena!" (Iv 3,20-21).

Neka po zagovoru Presvete Bogorodice i Majke naše Marije bdije nad svakim od vas, od najmlađih do najstarijih, blagoslov, zaštita i ljubav Presvetoga Trojstva: Oca i Sina i Duha Svetoga! Amen!

U Zagrebu, na drugu korizmenu nedjelju, 19. veljače 1989.

KRIST JE LJUBIO CRKVU (Usp. Ef 5,25)

"Božja ste njiva, Božja građevina" (1 Kor 3,9)

Draga braćo i sestre u Isus Kristu!

U korizmeno-uskrsnom vremenu ove godine predlažem vašoj vjerskoj pozornosti razmišljanje o Crkvi. Navršit će se koncem 1990. punih dvadeset pet godina kako je završio II. vatikanski sabor. U ovom stoljeću Sabor je bio najveći događaj za Katoličku Crkvu. Usmjerio je apostolsko djelovanje Crkve u suvremenom svijetu; odredio je ekumenska načela i odnose s drugim Crkvama i vjerskim zajednicama; izrekao je načela kako se Crkva odnosi prema stvarnostima ovoga svijeta: prema kulturi, politici, znanosti, umjetnosti, društvenim uređenjima. Sabor je jasno protumačio smisao ljudskih prava, osobito vjerske slobode i dostojanstva ljudske osobe.

U svojih šesnaest konstitucija, dekreta i deklaracija II. vatikanski sabor iznio je pred svijet kako Crkva shvaća samu sebe, kako iz svjetla Objave promatra zbivanja u svijetu i ocjenjuje vrijednosti. Međutim, temeljni dokument Sabora, u svjetlu kojega treba čitati sve saborske dokumente, jest Dogmatska konstitucija o Crkvi - Svjetlo naroda.

Početak te konstitucije glasi: "Svjetlo naroda je Krist i zato ovaj Sveti Sabor, sabran u Duhu Svetom, žarko želi da njegovom svjetlošću, koja odsijeva na licu Crkve, rasvijetli sve ljude navješćujući Evanđelje svakomu stvoru (usp. Mk 16,15). A kako je Crkva u Kristu kao sakrament ili znak i oruđe najtješnjeg sjedinjenja s Bogom i jedinstva cijelog ljudskog roda, ona, nastavljajući predmet prethodnih sabora, namjerava točnije objaviti svojim vjernicima i cijelom svijetu svoju opću misiju" (LG 1).

Spomenuta je konstitucija tako važna za razumijevanje Crkve, njezina bića i poslanja da se od nje moraju početi sva razmišljanja u

Crkvi, cjelokupno pastoralno djelovanje a i njezin smještaj u povijest i narode. Da su neki od onih koji su s tako glasnim pozivanjem na Koncil htjeli odlučno provoditi koncilsku reformu ozbiljno, zaista s vjerom, čitali i razmišljali ovu temeljnu konstituciju o Crkvi, sigurno se ne bi dogodila tolika zastranjenja, diobe, sukobi, čak i očite zablude s tolikim štetama za samu Crkvu i njezino poslanje. Zdrava koncilska obnova događala se samo u svjetlu istine o Crkvi koja nije društvo od ovoga svijeta i koja se ne može tumačiti samo u okvirima ovosvjetskih pojmova.

Sabor je ponirao u misterij Crkve sa svjetlom cijelog Sv. pisma i dosljedno tradiciji Crkve kroz tisućljeća. Starozavjetni Božji narod - Izrael svojim savezom s Bogom bio je navještaj novozavjetnog Božjeg naroda - Crkve kojoj će božanski utemeljitelj biti Isus Krist. Crkva nosi kroz povijest i unosi u narode ono što je primila od svoga Gospodina vjerom i ljubavlju i što joj Duh Sveti otkriva uvodeći je, prema Isusovu obećanju, u svu istinu. "No, kada dođe on - Duh Istine - upućivat će vas u svu istinu" (Iv 16,13).

U ovom korizmeno-uskrsnom razmatranju nećemo izlagati sav nauk o Crkvi. Preporučam vjernicima da uzmu u ruke saborske dokumente i da ih čitaju razmatrajući, pa će u njima otkriti i svoj vlastiti vjernički poziv i odgovornost. Ovdje ćemo nastojati istaknuti neke istine o porijeklu i smislu Crkve, o njezinu služenju ljudima i narodima, o njezinoj prisutnosti u konkretnim zbivanjima ovog povijesnog časa.

1. Odakle Crkva dolazi?

"I oni, prigrlivši riječ njegovu, krstiše se, te im se u onaj dan pridruži oko tri tisuće ljudi" (Dj 2,41).

Nužno je podsjetiti na porijeklo Crkve da bi se jasnije uočila i razumjela njezina osebujnost i od braće koja su izvan Crkve. Crkva ne dolazi iz neke mitske tame, njezin je izvor poznat.

Odakle Crkva dolazi? Njezin je utemeljitelj Isus Krist - Bogočovjek! On je Početnik i Dovršitelj naše vjere (usp. Heb 12,2). Isus Krist je pravi Bog i pravi čovjek jer je druga božanska osoba Presvetog Trojstva

vječni Sin Očev - Riječ tijelom postala (usp. Iv 1,14). Zato možemo kazati da je Crkva začeta u krilu Djevice i Majke Marije, kad je božanska osoba snagom Duha Svetoga usvojila ljudsku narav da se rodi kao čovjek i da u vidljivoj ljudskoj naravi bude čovjekov suputnik i supatnik - Otkupitelj. Crkva, dakle, dolazi u određenom smislu, iz Utjelovljenja, iz onog tajanstvenog časa kad je Bezgrešna Kći Izraela izrekla svoju riječ poslušnosti Božjem planu: "Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po tvojoj riječi!" (Lk 1,28).

Crkva dolazi iz žrtve križa. Isus Krist na križu raspeta je Božja ljubav prema čovjeku. Njegova prolivena krv snagom te ljubavi pere grijehe ljudi i zločine svijeta. To je krv pomirenja. "...Krv Krista - koji po Duhu vječnom sama sebe besprijekorna prinese Bogu - očisti savjest našu od mrtvih djela, da služimo Bogu živomu!" (Heb 9,14). Izvor je Crkve probodeno Srce Sina Božjega. "...Krist je ljubio Crkvu te sebe predao za nju da je posveti..." (Ef 5,25-26).

Crkva dolazi iz zore uskrsnuća. Uskrsnuće Gospodina našega Isusa Krista temeljni je događaj na kojem stoji Crkva. Taj je događaj tako bitan za Crkvu da ona bez njega ne bi postojala. Apostoli opravdavaju svoje svjedočanstvo tim događajem; on je u središtu propovijedanja Evanđelja. Apostol Petar na Duhove govori pred mnoštvom: "Toga Isusa uskrisi Bog! Svi smo mi tome svjedoci!" (Dj 2,32). Apostol Pavao, koji je bio žestok progonitelj Crkve, nakon susreta s Isusom uskrsnulim pred Damaskom postaje najrevniji graditelj Crkve među poganima. On piše Korinćanima: "No ako se propovijeda da je Krist od mrtvih uskrsnuo, kako neki među vama govore da nema uskrsnuća od mrtvih? Ako nema uskrsnuća od mrtvih, ni Krist nije uskrsnuo. Ako pak Krist nije uskrsnuo, zaludu je, doista, propovijedanje naše, zalud i vjera vaša. Zatekli bismo se i kao lažni svjedoci Božji..." (1 Kor 15,12-15).

U istoj poslanici apostol uvjerava Korinćane o događaju uskrsnuća pozivajući se na svjedoke koji su svojim očima vidjeli Uskrsnuloga. Piše: "Doista, predadoh vam ponajprije što i primih: Krist umrije za grijehe naše po Pismima; bi pokopan i uskrsnu treći dan po Pismima; ukaza se Kefi, zatim Dvanaestorici. Potom se ukaza braći, kojih bijaše

više od pet stotina zajedno; većina ih još i sada živi, a neki usnuše. Zatim se ukaza Jakovu, onda svim apostolima. Najposlije, kao nedonoščetu, ukaza se i meni" (1 Kor 15,3-8). Sebe naziva nedonoščetom jer je progonio Crkvu Božju (1 Kor 15,9).

Konačno, Crkva dolazi iz ognja Duha Svetoga. Rođena je u punini svoga otajstva i usađena u svijet i u povijest na dan dolaska Duha Svetoga na apostole, a Duh Sveti je sišao u znaku ognja, plamenih jezika, da rasvijetli istinom i ugrije ljubavlju zajednicu učenika da nastupe kao svjedoci Isusa Krista "u Jeruzalemu, po svoj Judeji i Samariji, i sve do kraja zemlje" (usp. Dj 1,8) i sve do svršetka svijeta. Crkva je trajni živi svjedok Uskrsnulog Gospodina.

Na dan Pedesetnice (Dj 2,1) apostoli su progovorili o Isusu Kristu ohrabreni Duhom Svetim. Započeli su službeno naviještati Radosnu vijest koja neće umuknuti do konca vjekova. Oni koji su uzvjerovali bili su kršteni. Krstilo se toga dana oko tri tisuće ljudi (usp. Dj 2,41). Tada su rođeni "iz vode i Duha Svetoga"(Iv 3,5) sinovi Božji i kćeri Božje za Božje kraljevstvo. Tada je rođena jedna nova zajednica ljudi koja nije izrasla iz zemlje sa zemaljskim ciljevima, nego je rođena odozgor, s neba, kao što je odozgor sišao njezin Otkupitelj. "Ja sam odozgor!" (Iv 8,23). Sabor kaže za tu zajednicu: "Krist, jedini Posrednik, ustanovio je na ovoj zemlji i neprestano uzdržava svoju svetu Crkvu, zajednicu vjere, ufanja i ljubavi, kao vidljivi organizam, po kojemu na sve razlijeva istinu i milost" (LG 8).

2. Ljudske zajednice

"Nije dobro da čovjek bude sam" (Post 1,18).

Crkva je, dakle, zajednica ljudi! Duhom Svetim sabrana.

Razmislimo kratko o zajedništvu ljudi kao zemaljskoj i povijesnoj stvarnosti! Čovjek je biće upućeno na zajednicu. On je, kažemo, društveno biće. Zajedništvo među ljudima je povezanost osoba koje se udružuje u vidu određenog cilja da se međusobno pomažu svjesnom suradnjom i da se dopunjuju radom i razmjenom duhovnih i materijalnih dobara. Zajedništvo među ljudima je izraz duhovne

čovjekove dimenzije i gradi se na svijesti i slobodi. Kao što čovjek nadvisuje mrava i pčelu, tako i njegovo zajedništvo nadvisuje zajedništvo mrava i pčela.

Temeljno zajedništvo osoba jest obitelj. Ono se osniva na ljubavi muža i žene da bi se proširilo na djecu. Odnosi roditelja i djece, braće i sestara, imaju biti zaista zajedništvo ljubavi.

Postoje udruživanja ljudi u mnogovrsne zajednice s raznim interesima i ciljevima, u kojima čovjek vidi svoj određeni interes i smisao, ulaže u zajednicu svoju suradnju i ulazi u nju slobodno. To je važno. Nasiljem stvorene zajednice nisu zajednice, nego skup pojedinaca koje ništa iznutra ne povezuje doli samo vanjska sila. To se osobito događa u takvim državnim ustrojstvima u kojima su bez slobodnog izbora i pristanka skupljeni razni narodi, različiti svješću, kulturom, jezikom, poviješću. Takva državna ustrojstva su bili npr. kolonijalni imperiji koji su nastajali osvajanjem i održavali se silom. Ako razne narode samo sila drži na okupu u jednom državnom ustrojstvu, onda to nije zajednica naroda nego sistem ropstva u kojem jači tlači slabijega i izrabljuje ga u svoju korist. I u našem stoljeću bili smo svjedoci kako su se imperiji raspadali, bili oni veliki i mali. Sila ih nije održala.

Udruživanje suverenih naroda u određeno državno zajedništvo nužno pretpostavlja slobodu, slobodni izbor i dogovor bez ikakve prisile i uz jamstvo da će svaki narod biti suveren u svom cjelokupnom razvoju i životu. Bez toga su višenacionalne državne zajednice samo sistemi nasilja, kolonijalni imperiji.

Kada godine 1992. započne živjeti svoje zajedništvo Ujedinjena Europa, bit će to velika zajednica država i naroda, povezana unutarnjim uvjerenjem i objektivnim interesom svih i svakoga, a da nijedan narod ne gubi svoj suverenitet ni svoj identitet. Bit će to velika zajednica država, ali izrasla iz slobode da živi u slobodi, međusobno povezana suradnjom u slobodi i ravnopravnosti. To je moguće samo u sustavu demokracije u kojoj se poštuju ljudske slobode i prava i u kojoj su odmjerene dužnosti u skladu s dostojanstvom osobe i naroda.

Svaka ljudska zajednica, da bi bila uistinu čovječna i dostojna čovjeka, mora biti osnovana na pravednosti i slobodi; takva može biti u službi općeg dobra, a opće dobro neizostavno uključuje dobro osobe, obitelji i naroda, društva u cjelini. Istinsko zajedništvo živi tamo gdje se poštuju univerzalne etičke vrijednosti kao zaštita ljudskog dostojanstva.

To vrijedi i za političke stranke koje se udružuju u sustavu političkog pluralizma. To je sustav demokracije koji isključuje svaki totalitarizam. Stranke traže najprikladnija politička rješenja političkih, ekonomskih, socijalnih i općih nacionalnih pitanja; oblikuju ta rješenja u svojim programima, nude ih slobodnom izboru birača. Političko je udruživanje također pravo čovjeka, i mora ga jamčiti svaka pravna država svojim građanima. Tu treba napomenuti da politički pluralizam pretpostavlja i političko natjecanje u predizbornoj borbi, što se može pretvoriti u sukobe. U odnosima tih zajednica - stranaka nužno je poštovati moralna načela istinoljubivosti, pravednosti i poštovanja da se iz političke borbe isključi svako nasilje, mržnja i nepravda. U ispravnim odnosima ljudskog zajedništva služi se samo razlozima i argumentima koji nude ispravna rješenja za prave potrebe. Etikete, podmetanja, ocrnjivanja da se drugoga onemogući i isključi nisu nikada dopuštena sredstva i ne spadaju u poimanje prave civilizacije duha i savjesti. Kad se ne poštuju objektivna etička načela, uvijek dolazi do krize u ljudskim odnosima, bilo da se radi o osobama bilo o zajednicama.

3. Crkva - otajstveno zajedništvo

"U mnoštva onih koji prigrliše vjeru bijaše jedno srce i jedna duša" (Dj 4,32).

Crkva je zajednica ljudi, ali posve druge naravi, smisla i poslanja nego što su gore spomenute zajednice. Crkva je sasvim novo zajedništvo među ljudima koje nadilazi sve granice, sve kulture, sve prostore i sva vremena.

Što povezuje mnoge osobe tolikih različitosti da ipak budu jedno? Izričita je volja Isusa Krista da svi koji njega slijede, koji mu vjeruju, budu jedno. To je zahtjev istine; to je zakon ljubavi. "Ljubite jedni druge; kao što sam ja ljubim vas..." (Iv 13,34). U velikosvećeničkoj molitvi na Posljednjoj večeri Isus moli: "Ne molim samo za ove, nego i za one koji će na njihovu riječ vjerovati u mene: da svi budu jedno" (Iv 17,20-21).

Povezanost mnogih, kao što se mnogo zrnje povezuje u jednom kruhu, ima svoje unutarnje počelo koje djeluje u umu, srcu i savjesti; ne vanjskom silom, nego iznutra, iz duše, povezuje ljude. To počelo jest Duh Sveti. Zajedništvo Crkve ima biti slika onog najsavršenijeg jedinstva i najsavršenijeg zajedništva kojim živi Presveto Trojstvo: Otac i Sin i Duh Sveti. To je najdublja tajna Božjega bića.

Mi štujemo jednoga Boga u Trojstvu. Tu neizrecivu puninu Života, Spoznaje i Ljubavi, koja vječno buja u jedinoj Božjoj biti, objavio nam je Isus Krist. "Izvorna riječ ljubavi jest 'TI' ...Otac izriče odvijeka svoje 'TI' Očevo, uzvraća On Ocu svoje 'TI' u Duhu Svetom" (Kardinal Meisner: "Über das Geheimnis der Kirche", Köln). Duh Sveti je ljubav Oca i Sina, treća božanska osoba, koja se ulijeva u dušu da iz duše, iz čovječjeg duha, Božji Duh povezuje i stapa mnoge u zajedništvo iste vjere, nade i ljubavi. Zato apostol Pavao piše Crkvi u Efezu: "Sa strpljivošću živite dostojni poziva kojim ste povezani! Podnosite jedni druge u ljubavi: trudite se sačuvati jedinstvo Duha svezom mira. Jedno tijelo i jedan Duh - kao što ste pozvani na jednu nadu svog poziva! Jedan Gospodin! Jedna vjera! Jedan krst! Jedan Bog i Otac sviju, nad svima i po svima i u svima!" (Ef 4,1-6).

Crkva je dakle svrhunaravno zajedništvo - otajstveno Tijelo Kristovo, jednim Duhom oživljeno i povezano u jedinstvo mnogih iz svih naroda, puka i jezika (usp. Otkr 7,9). Apostol Pavao piše Crkvi u Korintu: "Različiti su dari, a isti Duh; i različite službe, a isti Gospodin; i različita djelovanja, a isti Bog, koji čini sve u svima... Ta u jednom Duhu svi smo u jedno tijelo kršteni, bilo Židovi, bilo Grci, bilo robovi, bilo slobodni. I svim smo jednim Duhom napojeni" (1 Kor 12,4-6; 13).

4. Crkva sagrađena na stijeni

"Ti si Petar - Stijena i na toj stijeni sagradit ću Crkvu svoju, i vrata paklena neće je nadvladati" (Mt 16,18).

Crkva je zajednca vjere božanskog porijekla. Njezin smisao i poslanje odredio je sam Isus Krist. Sam Isus Krist daje Crkvi i njezino temeljno ustrojstvo kojim joj osigurava stalnost u povijesti i prepoznatljivost da je uistinu njegova Crkva.

Ako putujemo uzvodno rijekom, sigurno dolazimo do njezina izvora. Ako čovjek ispituje svoje rodoslovlje silazeći od svojih roditelja i praroditelja u dubinu prošlosti, zar ne bi došao do početka roda ljudskoga? Tako i Crkva ima svoje rodoslovlje kojim iz naraštaja u naraštaj, silazeći u prošlost, dolazi do svoga Početnika - Isusa Krista. To je apostolsko naslijeđe.

U dogmatskoj konstituciji o Crkvi Sabor to razlaže ovako: "Ovaj Sveti Sabor, idući stopama Prvog vatikanskog koncila, zajedno s njim uči i izjavljuje da je Isus Krist, vječni Pastir, sagradio svetu Crkvu poslavši Apostole, kako je i sam bio poslan od Oca (usp. Iv 20,21); i htio je da njihovi nasljednici, to jest biskupi, budu u njegovoj Crkvi pastiri do konca vjekova. Da pak episkopat bude jedan i nerazdijeljen, postavio je na čelo ostalim apostolima blaženoga Petra i u njemu je postavio trajno i vidljivo počelo i temelj jedinstva vjere i zajednice" (LG 18).

Apostoli s Petrom, biskupi s Rimskim biskupom - papom, vidljivo su vodstvo Crkve u ime nevidljive Glave Crkve - Krista, i oni su jamstvo identiteta Crkve koja ostaje ista kroz vjekove. Služba koja je od samoga Isusa Krista povjerena Petru, povjerena je i Petrovim nasljednicima; poslanje dano apostolima prelazi na biskupe da budu sluge Riječi, da vode Crkvu u ime Kristovo i da je čuvaju u jedinstvu vjere i ljubavi, odgajajući je u svetosti života. Apostol Pavao pisao je Korinćanima: "Tako, neka nas svatko smatra službenicima Kristovim i upraviteljima otajstava Božjih" (1 Kor 4,1). "Zato Sveti Sabor uči da su biskupi po božanskoj ustanovi došli na mjesto Apostola, i tko njih sluša, sluša Krista, a tko njih prezire, prezire Krista i Onoga koji je Krista poslao (usp. Lk 10,16)" (LG 20).

I nastavlja Sabor: "U biskupima, dakle, kojima pomažu svećenici, nalazi se posred vjernika Gospodin Isus Krist, Vrhovni Svećenik!" (LG 21)..

"Rimski biskup po svojoj službi kao namjesnik Kristov i pastir cijele Crkve" vidljivo je počelo jedinstva cijele Crkve da bude jedna u svim narodima ispovijedajući istu vjeru, slaveći istu Euharistiju, posvećujući se istim sakramentima, predvođena istim Pastirom. Biskup je počelo jedinstva svoje mjesne Crkve - biskupije, kao što je i njemu pridruženi svećenik - župnik počelo jedinstva župne Crkve. "Stoga, uči Sabor, pojedini biskupi predstavljaju svoju Crkvu, a svi zajedno s papom cijelu Crkvu u vezi mira, ljubavi i jedinstva" (LG 23).

To je hijerarhijsko ustrojstvo Crkve, voljom samoga Isusa Krista, na vidljiv način čuva Crkvu u istini vjere i morala, ulazi u sadržaj vjere, temelji se na "poslušnosti vjere". Mi vjerom prihvaćamo Božju Riječ i sva otajstva; vjerom prihvaćamo i svoje zajedništvo u Crkvi, svoju pripadnost Crkvi; vjerom prihvaćamo i njezino poslanje i njezino ustrojstvo, jer vjerujemo Bogu Objave i našeg spasenja.

Tako je, kaže Sabor, Crkva "društvo sastavljeno od hijerarhijskih organa i mistično Kristovo Tijelo, vidljiv zbor i duhovna zajednica" (LG 8). "Ovo je jedina Kristova Crkva, kaže Sabor, koju u Vjerovanju priznajemo jednom, svetom i apostolskom i koju je naš Spasitelj poslije uskrsnuća predao Petru da je pase (Iv 21,17) i povjerio njemu i ostalim apostolima da je šire i njom upravljaju (usp. Mt 28,18...), i postavio je zauvijek kao 'stup i tvrđavu istine' (1 Tim 3,15)" (LG 8).

Crkva je Božji narod koji ulazi naviještanjem Evanđelja i krštenjem u sve narode da u sve narode unese Božje kraljevstvo, "kraljevstvo istine i života, kraljevstvo svetosti i milosti, kraljevstvo pravde, ljubavi i mira" (Predslovlje Krista Kralja). Crkva nastavlja Kristovo djelo, a Kristovo je djelo oslobođenje čovjeka od grijeha i preporođenje čovjeka za dostojanstvo sina Božjega i kćeri Božje; Kristovo je djelo, dakle, pomirenje čovjeka s Bogom i čovjeka s čovjekom; Kristovo je djelo spasenje čovjeka za vječni suživot s Bogom Trojedinim u nebeskoj Crkvi. Tako se pred čovjeka postavio utjelovljeni Bog Isus Krist da ga zaustavi na putu propasti, vremenite i vječne, i da ga povede

putem istine u puninu života. "Sve su staze Gospodnje ljubav i istina za onog koji čuva Savez njegov i propise!" (Ps 25/24/).

5. Crkva je poslana čovjeku i narodima

"Pođite, dakle, i učinite mojim učenicima sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga i učeći ih sve što sam vam zapovjedio" (Mt 28,19-20).

Crkva je u službi čovjeka imajući u vidu njegovo vječno određenje i njegovo dostojanstvo da je stvoren "na sliku i priliku Božju".

Kada se uđe u povijest i analizu svih mogućih misaonih sistema, rođenih iz ljudske misli i sabranih u svim bibliotekama svijeta, uviđamo golem napor i najrazličitije pokušaje čovjekove da odgovori na temeljna i nezaobilazna pitanja svoga smisla. Te su ljudske misli često puta tako zamršene, nedorečene i nerijetko se suočavamo s misaonim kaosom i s tolikim zabludama.

Crkva u cijeloj svojoj povijesti stalno i vjerno tumači čovjeka u njegovim temeljnim odnosima: u odnosu prema Bogu kao izvoru i cilju svoga postojanja; u odnosu prema drugim ljudima kao svojim životnim suputnicima jednakoga dostojanstva i određenja; u odnosu prema samom sebi da zna tko je i kamo ide i da bude svjestan svoje etičke odgovornosti pred izborom dobra ili zla.

Dok Crkva stoji čvrsto na temeljima Božje riječi, ona stoji čvrsto zauzeta za pravo čovjeka; u obrani je njegova dostojanstva. Crkva, braneći Božju viziju čovjeka, neopozivo brani i nepovredivost ljudskog života već od njegova začeća. Ljudsko biće ne može biti sredstvo nijedne moći da njime pravi pokuse ili da ga upotrebljava kao stvar. Zato je i nedopustiv pobačaj jer je to napad na život ljudskoga bića; pokusi ljudskim embrionima nečovječni su postupci; trgovina ljudskim fetusima u svrhu proizvodnje kozmetičkih ili farmaceutskih materija tragična su posljedica dubokog pada ove civilizacije ispod svake moralne razine. Ako čovjek nije poštovan od početka i zaštićen u svom početku, bit će uvijek žrtva nečijih sebičnih interesa.

Do kakvih se sve zloporaba protiv čovjeka može doći dokazuje i ovo stoljeće u kojem su razne ideologije i sistemi pokušali graditi

svijet i organizirati život društva na isključivo materijalističkoj koncepciji čovjeka, uporno niječući Boga i duhovnu stvarnost čovjeka. To je nijekanje vodilo u nijekanje duhovnih vrijednosti i svih kršćanskih korijena europske civilizacije, a sve to, tobože, u interesu čovjeka i njegove slobode.

Humanizam, lišen Božje istine i ljubavi, nije ostvario obećanja koja je tako smiono naviještao. Cijeli su narodi bili podvrgnuti pokusima, i ti su pokusi plaćani skupom cijenom na ekonomskom, kulturnom i osobito moralnom području. Sve je smatrano dopuštenim i opravdanim što je služilo održavanju sistema i čuvanju ideologije. Izgrađeni su cijeli sistemi prisile i kontrole nad ljudima; umnažani su etiketama "neprijatelji", koji su svuda bili prisutni i "svuda ugrožavali vlast". Zato ih je svuda trebalo otkrivati, svuda tražiti da bi ih se onemogućilo. U tu su svrhu izmišljeni logori, plinske komore, gulazi, doušnički aparat, sva tehnička sredstva prisluškivanja sve do plaćenih ubojica. Drukčija mišljenja i opravdane težnje ljudi za pravdom, slobodom i dostojanstvom silnici su gušili sudskim procesima i zatvorima. U duše je ubrizgan strah, među ljude nepovjerenje, a čovječno zajedništvo razbijeno je borbom za povlastice. A kolika su mnoštva uklonjena okrutno iz života i nestala u nepoznatim, neobilježenim grobljima! Kad se ukloni Bog iz savjesti, briše se razlika između dobra i zla. Sve je dopušteno. Tada borba protiv Boga završava strašnim porazom čovjeka.

Crkva je u svim iskušenjima povijesti, makar ušutkana, makar isključena iz javnosti, makar teško ograničena u svom poslanju, a često i do krvi progonjena, ipak čuvala u ljudima, koji su joj vjerovali, svijest čovječnosti, dostojanstva i slobode; podržavala je nadu i bila je utočište gdje se čovjek osjetio uzdignutim u čisti misaoni svijet vjere i u klimu ljubavi, dok je izvan toga bio suočen s tolikim isključenjima, pritiscima i ugroženostima.

Sabor kaže: "Crkva koja se, zbog svoje službe i nadležnosti, nikako ne podudara s političkom zajednicom niti se veže uz bilo koji politički sustav, znak je i ujedno čuvar transcendentnosti ljudske osobe" (GS 76).

6. Crkva služi čovjeku i narodima

"Pođite po svem svijetu, propovijedajte Evanđelje svemu stvorenju" (Mk 16,15).

Crkva i danas u ovom vremenu velikih i važnih promjena, osobito u Istočnoj i Srednjoj Europi, Crkva i danas u svim narodima zemlje, i u hrvatskom narodu, želi vršiti svoje poslanje, uvijek vjerna Isusu Kristu - otkupitelju čovjeka. Crkva se ne bori za zemaljsku vlast; ne traži povlastice, ali očekuje punu slobodu da djeluje u skladu sa svojim poslanjem, sa svojim misterijem duhovnog i moralnog preporoda društva i naroda; nipošto nije ravnodušna koje će vrijednosti biti nadahnuće i političkog života.

Crkva ne može biti ravnodušna kakvim će se zakonima normirati odgoj, obrazovanje, obiteljski život, socijalna pravednost, sigurnost osobe i zaštita života, prava, sloboda i suverenitet naroda.

U koncilskoj konstituciji "Radost i nada" (Crkva u suvremenom svijetu) Crkva smatra posve opravdanim i svojom dužnošću "da uvijek i svagdje s istinskom slobodom propovijeda vjeru, naučava svoj socijalni nauk, da nesmetano vrši svoju službu među ljudima te izriče moralni sud, pa i o stvarima koje se odnose na politički poredak, kada to traže temeljna prava ljudske osobe ili spas duša upotrebljavajući sva i takva sredstva koja su skladu s evanđeljem i s dobrom sviju, već prema različnosti vremena i situacija" (GS 76).

Tako služi Crkva čovjeku i narodu; uvijek je pozitivan činilac u društvu i zato ima pravo očekivati javni status u životu naroda.

Kad Crkva djeluje u skladu sa svojim poslanjem, uvijek unosi u svijest i savjest ljudi istinske vrijednosti života. Ona na najizvrsniji način služi ljudima i cijelim narodima kad propovijeda Evanđelje, okuplja Božji narod u euharistijskom slavlju, liječi savjest moralnim načelima i sakramentima, organizira dobrotvornost i sudjeluje u odgoju mladih naraštaja. Crkva potiče na pomirenje, a ne na razdore; propovijeda opraštanje a ne osvetu; njezino je polazište istina o Bogu i o čovjeku, a istina oslobađa (usp. Iv 8,32).

Istina, pravednost, ljubav i sloboda temelji su civilizacije istinske čovječnosti.

7. Crkva živi u svijetu

"I postavih vas da idete i rod donosite, i rod vaš da ostane..." (Iv 15,16).

Svi sinovi i kćeri Crkve odgovorni su za poslanje Crkve. Pozvani su i poslani od samoga Isusa Krista da to poslanje vrše svaki svojom službom, svojom odgovornošću, u svom pozivu. Crkvu ne uprisutnjuju u narod samo biskupi, svećenici, redovnici i časne sestre svojim duhovnim pozivom; Crkvu uprisutnjuju u povijest i život naroda i svijeta svi vjernici i dužni su biti u društvu "sol zemlje" i "svjetlost svijeta" (usp. Mt 5,13. 14).

U Propovijedi na gori Isus postavlja zahtjev na sve svoje učenike da svojim životom budu prisutnost Božjega kraljevstva u povijesnim zbivanjima svakog vremena. "Tako neka svijetli vaša svjetlost pred ljudima, da vide vaša dobra djela i slave Oca vašega koji je na nebesima" (Mt 5,16).

Crkva nije od ovoga svijeta ali živi u svijetu. Njezino hodočašće u nebesko kraljevstvo prolazi kroz vrijeme i sve njegove stvarnosti. Sinovi i kćeri Crkve - kao Crkva - prisutnost su Crkve, a Crkva je svojim otajstvom prisutnost samoga Isusa Krista, njegove istine i otkupiteljske ljubavi, u tijeku povijesti i životu naroda.

Kršćanin na svom radnom mjestu: u tvornici, na njivi, u školi, na katedri, u laboratoriju, u sredstvima društvenog priopćivanja, u kulturi, ekonomiji, politici koje god zvanje vrši i gdje god djeluje ima biti dosljedan svojoj vjeri i svojoj savjesti. Ne može biti diobe da u svom privatnom životu živi kao vjernik, a u svom javnom djelovanju da se ravna po načelima ovoga svijeta koja mogu biti suprotna zahtjevima Evanđelja.

Stoga kršćanin vršenjem svoga svjetovnog poziva unosi u društvo vrijednosti duha i srca. Ako je dosljedan svojoj vjeri i ako vjerno djeluje po svojoj kršćanskoj savjesti, nužno daje javnom djelovanju svoj prilog savjesnosti, poštenja, odgovornosti za opće dobro. U opće pak dobro uvijek je uključeno i dobro osobe, obitelji i naroda. Kršćanin mora biti čovjek nove kvalitete života. "Tako, je li tko u Kristu, nov je stvor" (2

Kor 5,17). Apostol Pavao pisao je Efežanima koji su bili izloženi utjecajima poganske razvratnosti: "Vi pak ne naučiste tako Krista, ako ste ga doista čuli i u njemu bili poučeni kako je istina u Isusu: da vam je odložiti prijašnje ponašanje, starog čovjeka, koga varave požude vode u propast, a obnavljati se duhom svoje pameti i obući novog čovjeka, po Bogu stvorena u pravednosti i svetosti istine" (Ef 4,20-24).

Vjernik je ne samo član Crkve nego i građanin društva te član svoga naroda. Dužnost mu je da i na političkom području bude subjekt i aktivan suradnik s ljudima dobre volje koji se iskreno trude za pravdu, slobodu i opće dobro.

U procesu su velike i sudbonosne promjene u socijalističkim zemljama Europe. Ti su procesi nezaustavljivo na djelu u Hrvatskoj i Jugoslaviji. Ima se dogoditi veliki prelazak iz sistema jedine stranke i jedine ideologije u politički pluralizam. To je prelazak iz totalitarizma u demokraciju.

Demokracija je takav politički sistem koji jamči slobodu političkog izražavanja i okupljanja; čovjeka smatra subjektom a ne objektom političkog života; dopušta traženje različitih rješenja i odluka u javnom životu društva i naroda; jamči dostojanstvo ljudske osobe i neotuđiva ljudska prava; isključuje svako tlačenje i izrabljivanje bilo osoba bilo naroda. U demokraciji čovjek se mora osjećati sigurnim i slobodnim od svakog straha i progona zbog svog političkog opredjeljenja, zbog svog vjerskog uvjerenja i zbog svoje nacionalne pripadnosti.

U demokraciji imaju biti usklađena prava i dužnosti, a sve institucije imaju služiti čovjeku i narodu.

Crkva se ne veže uz političke stranke. Čuva svoju slobodu za svoje poslanje da bude u službi svima u njihovu odnosu prema Bogu. Međutim, to ne znači da je ravnodušna prema sadržajima koje nude razni politički programi. Ocjenjuje ih s moralnog stajališta.

Vjernik ocjenjuje te programe svojom kršćanskom savješću. Unosi u politički život svoju vjeru i savjest. Ide na biralište da bira onaj program koji nije u protivnosti vjeri i poslanju Crkve; koji otvara Crkvi kao takvoj i njemu kao vjerniku punu slobodu djelovanja i svjedočenja

za sve što je pravo, istinito, čovjeka dostojno. Dat će svoj glas kandidatima koji zaslužuju povjerenje da će, bez ikakvih osobnih interesa, služiti narodu a ne podvrgavati ga svojoj moći.

Izbori stoga pretpostavljaju punu slobodu biranja ali i odgovornu odluku po savjesti jer su u pitanju osobna, obiteljska i nacionalna dobra. Izborima prethodi iznošenje programa raznih stranaka. U tom natjecanju ima biti isključeno svako zastrašivanje; poštena i čovječna izborna borba odbacuje svaku laž, klevetu i podmetanje da bi se ocrnio politički protivnik. Mržnja i nasilje, samovolja moćnika ne služe dobru.

Stoga će vjernik u političkom natjecanju zastupati poštovanje osoba, izlažući mirno argumente koji uvjeravaju jer su na valu opravdanih ljudskih težnja i stremljenja za pravdom, slobodom, mirom i sigurnošću.

S tim načelima i uvjerenjima kršćanin pristupa na biralište, svjestan da i o njegovu izboru ovisi budućnost i sudbina društva i naroda. Velika je stvar da će nakon pola stoljeća političkog i ideološkog monizma narod moći izraziti svoju volju, makar ta sloboda i ne bila još savršena. Zato je i odgovornost birača velika!

8. Crkva živi otajstvo križa

"U svijetu imate muku, ali hrabri budite - ja sam pobijedio svijet!" (Iv 16,33).

Kad razmatramo Crkvu u njezinu otajstvu i kad promatramo njezin položaj u povijesti, prepoznajemo u njoj sličnost s njezinim učiteljem Isusom Kristom po trpljenju kojem je izložena, nerijetko sve do mučeništva. Crkva u svijetu živi tajnu križa. Tako je već apostol Pavao pisao Korinćanima: "...Progonjeni, ali ne napušteni; obarani, ali ne oboreni - uvijek umiranje Isusovo u tijelu pronosimo, da se i život Isusov očituje u našem smrtnom tijelu" (2 Kor 4,9-10).

Patnja Crkve ima dva izvora: unutarnji i vanjski. Ona svetom naukom, svetim sakramentima, svetim zapovijedima uvijek odgaja za svetost života. Snagom Duha Svetoga odgojila je kroz svoju povijest nebrojene svece i svetice, pravednike i pravednice; poznate i

nepoznate junake pobožnog i pravednog života. Među svima članovima Crkve na svim razinama službi i odgovornosti, brojni su svijetli likovi, uzorni muževi i žene, čestiti mladići i moralnom vrijednošću urešene djevojke; Crkva je podigla i podiže na noge toliku djecu koja rastu u mudrosti i milosti.

Evanđeoskim kvascem oplemenila je razne kulture i unijela u civilizacije najviše pojmove čovječnosti. Ako promatramo samo europsku civilizaciju, što bi ostalo od nje kad bismo uništili sve vrijednosti i sva djela umjetnosti, znanosti, prava i dobrotvornosti, sve što je izrazlo iz nadahnuća Evanđelja i što nosi pečat stvaralaštva Crkve.

Međutim, Crkva od ljudi sastavljena, podvrgnuta je i napastima svijeta, i zato nosi u svom krilu mnoge grešnike na svim razinama koji u njoj zamračuju lice Isusa Krista. U Crkvi su se rađale zablude, diobe, sukobi, nijekanja; koliki su odbacili njezino Vjerovanje i moralna načela! To je njezina najveća muka. To je njezino najbolnije raspeće. O tome već piše u Poslanici Hebrejima: "Zaista, onima koji su jednom prosvijetljeni, i okusili dar nebeski, i postali dionici Duha Svetoga, i okusili lijepu riječ Božju i snage budućega svijeta, pa otpali, nemoguće je opet se obnoviti na obraćenje, kad oni sami ponovno razapinju Sina Božjega i ruglu ga izvrgavaju" (Heb 6,4-6).

Nažalost, i sinovi i kćeri Crkve podliježu požudi tijela, požudi očiju i oholosti života (usp. 1 Iv 2,16). Zato su oni rana Crkve koju treba liječiti trajnim obraćanjem i obnovom. Ako je neki član Crkve činio ili čini zlo, ne može se za to optuživati Crkvu jer to nije mogao činiti u ime Crkve; naprotiv, tko god čini zlo, razapinje Crkvu. Grijeh u Crkvi najveća je žalost Crkve. To je njezin teški križ.

Međutim, Crkva je često izložena patnji i izvana. U tome zaista živi otajstvo Raspetoga. Isus Krist je sigurno najnevinija, najsvetija pojava u povijesti roda ljudskoga. Nenadmašiv je u svojoj svetosti, u svojoj ljubavi i istinitosti. "Prošao je zemljom čineći dobro" (Dj 10,38). A ipak, nahuškano je mnoštvo vikalo na Veliki petak pred sudištem Poncija Pilata: "Kad on ne bi bio zločinac, ne bismo ga predali tebi" (Iv 18,30). "Smakni ovoga, a pusti nam Barabu!" (Lk 23,18).

Isus je svojoj Crkvi prorekao isti križni put. "Kad biste bili od svijeta, svijet bi svoje ljubio; no budući da niste od svijeta, nego sam vas ja izbrao iz svijeta, zato vas svijet mrzi. Sjećajte se riječi koju vam rekoh: nije sluga veći od svoga gospodara. Ako su mene progonili, i vas će progoniti" (Iv 15,19-20). U mržnji na Isusa Krista očitovala se ne samo ljudska mržnja nego i mržnja Sotone, duha neugasive mržnje na Boga i na sve što je Božje. Toj je mržnji izložena i Crkva. To je velika tajna povijesti. "Crkva nosi kroz povijest Isusa Krista u cjelovitosti njegova bića, nauka i spasenja, ali često navaljuju na nju i na njega mnoge ruke da ga rastrgaju... Kad god ona objavi Kristove zahtjeve, koji uzdižu i spasavaju čovjeka u njegovu dostojanstvu i smislu, napadana je da je protiv čovjeka. Kad naviješta zahtjeve Radosne vijesti, koja govori o pravednosti, čistoći i budućem sudu (usp. Dj 24,25), svijet se prestraši i govori da je Crkva protiv radosti. Kad kroz mijene vremena i civilizacija neprestano objavljuje ono što je primila od Gospodina, svoju vjeru, superiorno joj se smiješe kako je zaostala! Ako nastupi protiv velikih i malih osvajača ljudskih savjesti, koji za svoj račun žele prisvojiti vlast nad čovjekom, napadaju je da je autokratska, da je protiv slobode i željna vlasti!" ("Hodajmo u istini," I. sv., str. 66).

A tko bi izbrojio sve mučenike ovog našeg stoljeća. Crkva je bila progonjena u cijelim narodima.

Koliki su biskupi, svećenici, redovnici i redovnice, uz nebrojene vjernike, trpjeli poniženja i mučenja samo zbog svoje vjere! Koliki su kroz nepravedne sudske procese odlazili u tamnice i logore, a da se mnogi nisu više nikada vratili! Zašto? Zašto tolika mržnja na Crkvu? Zašto je se smatra tako opasnom? To je velika tajna koja nalazi svoje tumačenje samo u Kristovu križu i uskrsnuću! To je patnja koja otkupljuje, posvećuje i oslobađa. To umiranje je zalog uskrsnuća. Nije li "revolucija svijeća" plod tolikih žrtava, tolike molitve i ljubavi! Crkva ljubi i kad je mučena; Crkva moli kad je progonjena. Poslušna je svome Gospodinu koji joj naloži: "A ja vam kažem: Ljubite neprijatelje, molite za one koji vas progone da budete sinovi svoga Oca koji je na nebesima" (Mt 5,44-45). To je tajna ljubavi kojoj je Isus učitelj s križa

kad moli: "Oče, oprosti im, ne znaju što čine!" (Lk 23,34).

Crkva se patnjom i ljubavlju uključuje u otkupiteljsku žrtvu Sina Božjega i tako, s njegovom i našom Majkom Djevicom Marijom, njemu pridružena sudjeluje u otkupljenju svijeta.

Za Isusa proreče prorok: "...I među zlikovce bi ubrojen, da grijehe mnogih ponese na sebi i da se zauzme za zločince" (Iz 53,12).

Razmišljajući o unutarnjoj i vanjskoj patnji svete Crkve znameniti teolog o. Henri de Lubac napisao je i ove riječi:

"Događa se da sveta Crkva biva napuštena od onih koji su od nje primili sve što imaju, ali su postali slijepi za njezine darove. Događa se, sadašnjost to dokazuje, da je ismijana od onih koje i dalje nastavlja hraniti. Neki vjetar gorke kritike, opće i bez inteligencije, zavrtio je glavama i kvari srca; vjetar koji suši i čini neplodnim, vjetar koji razara i protivan je Duhu. Zbog toga, promatrajući poniženo lice svoje Majke, ljubit ću je dvostruko. Znat ću dokazati da je ljubim u njenu liku sužnja. I dok su neki upravo hipnotizirani crtama na njezinom ostarjelom licu, ljubavlju ću otkriti u njoj (s toliko istine) skrivene snage, šutljive aktivnosti koje ju čine trajno mladom, velike stvari koje se rađaju u njezinu srcu i koje obraćaju zemlju" (Le Christ au monde, br. 1, 1971, str. 19).

Ljubimo Crkvu kao svoju duhovnu obitelj, kao svoju duhovnu Majku koja nas je rodila kao djecu Božju i odgaja nas za baštinu vječnoga života. Ljubimo Crkvu jer je ona Otajstveni Krist! U njoj smo mi hodočasnici u apsolutnu budućnost kroz sva iskušenja vremena.

"Crkva 'nastavlja svoje putovanje između progona svijeta i Božje utjehe' (sv. Augustin) navješćujući muku i smrt Gospodinovu, dok On ne dođe (usp. 1 Kor 11,26). Od moći uskrsnuloga Gospodina ona dobiva snagu da strpljivošću i ljubavlju pobijedi svoje žalosti i teškoće unutarnje i vanjske, i da otkrije svijetu Njegov misterij vjerno, iako ne savršeno, dok se na svršetku ne očituje u potpunom svjetlu" (LG 8). To je riječ Sabora!

9. Zaključak

"Ovo je volja Božja,vaše posvećenje" (1 Sol 4,3).

Draga braćo i sestre! Korizma je na osobit način vrijeme molitve, posta i djelotvorne ljubavi. Ali to je i vrijeme velikog ispita savjesti. Vazmena su otajstva muke, smrti i uskrsnuća našega Spasitelja Isusa Krista najveći događaj Božje ljubavi prema čovjeku. Slaviti te svete događaje ne možemo samo vanjskom proslavom; u nama se mora dogoditi blagdan uskrsnuća obraćenjem, promjenom života, pomirenjem s Bogom i s ljudima. U nama se mora dogoditi novi život, nova radost, novi čovjek. To je svetost Crkve u nama.

Sabor poziva sve sinove i kćeri Crkve na svetost. U konstituciji "Svjetlo naroda" čitamo i ove riječi: "U različitim vrstama života i u različitim dužnostima gaje svetost svi koje vodi Božji duh i koji, poslušni Očevu glasu i klanjajući se Bogu Ocu u duhu i istini, slijede Krista siromašna, ponizna i opterećena križem, da zasluže biti dionici njegove slave. Svaki prema svojim darovima i službama mora bez oklijevanja ići putem žive vjere koja budi nadu i djeluje po ljubavi" (LG 41).

Pred Crkvom, a to znači pred nama svima, otvara se veliko polje rada da dušu svoga naroda liječimo od teških rana koje je prouzročila duboka moralna kriza. Mnogostruki su razorni utjecaji zaslijepili pamet i otupili savjest, a to je odvelo mnoge osobe, mlade i odrasle, kao i mnoge obitelji na stramputice, u moralnu neodgovornost, u bespuće. Psovka, pobačaji, nemoral, pornografija, bijala kuga, droga, alkohol, sve su to razorni utjecaji koji vode u tupu ravnodušnost pred izborom dobra ili zla. Posljedica toga je duhovno i biološko umiranje naroda.

Liječiti biće naroda od svih tih moralnih rana može Crkva samo svojom obnovom, svojom svetošću. "Svima je dakle, jasno, uči nas Koncil, da su svi vjernici, bilo kojega staleža i stupnja, pozvani na potpuni kršćanski život i na savršenu ljubav" (LG 40).

Da bi Crkva poslužila narodu za duhovni i moralni preporod, očekuje da će joj biti otvorena sva sredstva javnog priopćivanja i priznato sudjelovanje u javnom odgoju mladih, ali njezino djelovanje

mora izlaziti iz duboke vjere, iz unutarnjeg uvjerenja i vjernosti Božjoj riječi i Božjim zapovijedima. Stoga nam Crkva svima kroz korizmu u svetoj liturgiji dovikuje pozive proroka: "Uklonite se dobrim djelima: pravdi težite, ugnjetenom pritecite u pomoć, siroti pomozite do pravde, za udovu se zauzmite" (Iz 1,16-17).

Na Pepelnicu smo posipani blagoslovljenim pepelom uz Isusove riječi: "Obratite se i vjerujte Evanđelju!" (Mk 1, 15).

Da bi se obraćenje događalo, moramo ustrajno moliti. Kršćanin je čovjek molitve. Moramo moliti zajedno u obitelji! Kršćanska obitelj može živjeti svoju vjernost, ljubav i dostojanstvo samo snagom Božje riječi, molitve i sakramenata. Crkva najsnažnije moli kad slavi misu, kad se u nekrvnoj Žrtvi dariva s Kristom Ocu u Duhu Svetom i kad se hrani na gozbi tijela i krvi Gospodnje.

Usrdno sve pozivam da ove korizme, koja je vrijeme i velikih nada, u dobroj ispovijedi očistimo dušu od tamnih djela da se na nama zaista ispune riječi apostola Petra: "Vi ste rod izabrani, kraljevstvo svećenstvo, sveti puk, narod stečeni da naviještate silna djela onoga koji vas iz tame pozva k divnom svjetlu svojemu" (1 Pt 2,9).

Svoju sadašnjost i svoju budućnost, svoju Crkvu i svoj narod povjerimo svim srcem Srcu Presvete Bogorodice. Ona nas je prihvatila za svoju djecu, uronjena u patnju svoga Sina, stojeći pod križem. Darovana je Crkvi za Majku od raspetoga Spasitelja da bude zagovornica, zaštitnica, utjeha žalosnih i utočište grešnika. Nije li sve pozitivno što se događa u ovom času povijesni plod njezine majčinske molitve!

Približavamo se velikom jubileju naše zagrebačke Crkve. Uskoro će se napuniti 900 godina kako je počela živjeti ovdje u glavnom gradu Hrvatske. Neka i ova razmišljanja o Crkvi budu poticaj za što bolju duhovnu pripravu na jubilej!

Draga braćo i sestre u Isusu Kristu i njegovoj svetoj Crkvi, svima vama kao sinovima i kćerima Katoličke Crkve, te svim kršćanima koji ispovijedaju vjeru u Uskrsnuloga Gospodina, kao i svim ljudima dobre volje od srca želim sretan Uskrs, pun milosti, radosti, utjehe i nade! Hvala svima za svako učinjeno dobro!

Neka odjekne u svakoj duši, u svakoj obitelji, u cijeloj Crkvi Božjoj i našem narodu Isusov uskrsni pozdrav: "Mir vama!" (Iv 20,19).

Sve vas i svakoga od najmlađih do najstarijih povjeravam ljubavi i zaštiti Trojedinoga Boga blagoslovom Oca i Sina i Duha Svetoga! Tako neka bude! Amen!

U Zagrebu, na treću korizmenu nedjelju, 18. ožujka, uoči blagdana našeg zaštitnika sv. Josipa, 1990.

U MOLITVI USTRAJTE! (Kol 4,2)

"Kad se skupe tjeskobe u srcu mome, tvoje mi utjehe dušu vesele"
(Ps 94/93/, 19)

Draga braćo i sestre u Isusu Kristu!

"Bila s nama milost, milosrđe i mir od Boga Oca i od Sina Očeva Isusa Krista u istini i ljubavi!" (2 Iv 3).

1. "Pomozi nam, Bože, pomoći naša!" (Ps 79/78/)

Prvi dan svetog korizmenog vremena - na Pepelnicu - u prvom čitanju misnog slavlja odjeknuo nam je u duši potresni poziv starozavjetnog proroka Joela: "Sada, govori Gospodin, vratite se k meni svim srcem svojim posteć, plačuć i kukajuć... Vratite se Gospodinu, Bogu svome, jer on je nježnost sama i milosrđe, spor na ljutnju, a bogat dobrotom, on se nad zlom ražali" (Jl 2,12-13)!

Taj proročki poziv vrijedi i za naše dane. U korizmi prošle godine prilike u svijetu i u našoj domovini opravdavale su nadu da smo se uputili u slobodu i razdoblje mira. Obzorje se vedrilo. Ove godine, nažalost, svijet je suočen s ratnom olujom, doduše još geografski ograničenom ali s opasnošću da se rasplamsa u širim prostorima svijeta. Zato je suvremeni Božji prorok Ivan Pavao II. pozvao cijelu Crkvu i sve ljude dobre volje na molitvu za mir. U generalnoj audijenciji poslije početka rata u Perzijskom zaljevu kazao je: "Neka Bog čuje taj krik što zaziva milosrđe; neka Bog usliša našu molitvu i molitvu svih vjerujućih koji mu se obraćaju s vjerom i iskrena srca; neka nas Bog prosvijetli i pomogne nam shvatiti što konkretno možemo stvoriti za mir..."

Nažalost, mir je ugrožen i u Hrvatskoj. Dočekali smo proces demokracije kao novu slobodu i jamstvo za mir, pravednost i odnose poštovanja među ljudima i narodima u našim prostorima. Međutim,

mir je teško ugrožen. Što nam je činiti? Moramo se obratiti i moliti da Duh Sveti rasvijetli pameti i savjesti u traženju jedino pravednih rješenja za sve.

U generalnoj audijenciji 30. siječnja Sveti Otac pozdravio je hrvatske hodočasnike i uputio im ove riječi: "U tim dramatičnim trenucima patnje i straha u pojedinim dijelovima svijeta, i u vašoj domovini, potičem vas na molitvu Bogu za mir, za odbacivanje napasti nepovjerenja i suparništva te za poštivanje osnovnih ljudskih prava i za poštivanje dostojanstva i prava naroda. U budućnost vode, naime, uzajamno poštivanje, dijalog i pregovori o spornim pitanjima, te suradnja i solidarnost.

Neka Bog obdari svojim blagoslovom i mirom vašu domovinu Hrvatsku i sav svijet!" (Glas Koncila, 10. II. 1991.).

U tom Papinom pozivu kao da čujemo proroka Joela koji je pozivao starozavjetne svećenike i Božji narod: "Sveti post naredite, oglasite zbor svečani, narod saberite... Neka mole: 'Smiluj se, Gospodine svojem narodu! Ne prepusti baštine svoje sramoti, poruzi naroda!'" (Jl 2,15-17).

Cijela korizma je poziv na molitvu, post i obraćenje da iskrenim srcem molimo za mir i da budemo dostojni mira, a mir je Božji dar: mir u čovječjem srcu, mir u obiteljskoj zajednici, mir u narodu i među narodima. Mir sve u sebi uključuje: pravednost, slobodu, poštivanje, ljubav, sigurnost. Taj je Božji mir utemeljen na pomirenju čovjeka s Bogom. Korizmu smo započeli na Pepelnicu slušajući i poziv apostola Pavla: "Kristovi smo poslanici: Bog vas po nama nagovara. Umjesto Krista zaklinjemo: dajte, pomirite se s Bogom!" (2 Kor 5,20).

2. "Navješćujemo vam život vječni" (1 Iv 1,2)

"Bez prestanka molite!" (1 Sol 5,25)

Hrvatski su biskupi proglasili ovu korizmu "Biblijskom korizmom". Time su uputili poziv svim vjernicima Crkve u Hrvata da se susretnu s Biblijom, da Sveto pismo uzmu u ruke i prime u srce i savjest. Susret s riječju Božjom je susret s Bogom. U tom se susretu budi u duši

raspoloženje za razgovor s Bogom, za iskrenu molitvu. Molitva je svjesni suživot s Bogom; iz tog suživota čovjek dobiva svjetlo u svoje misli i savjest da ispravno sve prosuđuje, da razlikuje duhove, da plemenito osjeća, da dostojno živi. Isus je često poticao na molitvu svoje učenike. Sam se često povlačio u samoću na molitvu, na svoj razgovor s Ocem. "Budni budite - reče učenicima - i u svako doba molite da uzmognete umaći svemu tome što će se zbiti i stati pred Sina Čovječjega" (Lk 21,36). Govorio je o iskušenjima posljednjih vremena, ali kršćanin je trajno izložen iskušenjima pa je molitva izvor snage da ustraje i pobijedi sve napasti.

Apostol Pavao pisao je, raznim poteškoćama iskušavanim vjernicima u Filipima, ove riječi ohrabrenja. "Ne budite zabrinuti ni za što, nego u svemu - molitvom i prošnjom, sa zahvaljivanjem - očitujte svoje molbe Bogu. I mir Božji koji je iznad svakog razuma čuvat će srca vaša i vaše misli u Isusu Kristu" (Fil 4,6).

Ova korizmena razmišljanja posvećujemo molitvi koja je izraz dubokog odnosa čovjeka prema Bogu; to je najuzvišeniji odnos kojim čovjek otvara svoju pamet, srce i savjest Božjem svjetlu! Iz tog odnosa čovjeka prema Bogu svi čovjekovi odnosi dobivaju pravo osvjetljenje.

3. Čovjek u odnosu s čovjekom i svijetom

"Nije dobro da čovjek bude sam" (Post 2,18)

Čovjek ne živi sam; upućen je na druge; u odnosu je s čovjekom uza se i sa svijetom oko sebe. Ovisan je o drugima i o prirodi. Ne može živjeti bez udaha zraka, bez zrake sunca, bez komadića kruha, bez čaše vode. Čovjekovi odnosi postaju i ovisnosti jer uvjeti života zahtijevaju mnogo toga što nije niti njegov proizvod niti njegova moć.

Kako se čovjek postavlja u tim svojim odnosima? Kakav je on u sebi, tako se odnosi i prema drugima. Čovjek može drugoga poštivati; može biti zahvalan za dobro koje prima od drugih; može priznavati prava drugih i biti također pomoćnik drugome. Tako se može odnositi i prema prirodi. Može biti pažljiv da prirodu poštuje, da je ne zagađuje, da se stvorenjima služi razumno i savjesno. Pažljiv čovjek neće

uništavati prirodu, neće iza sebe ostavljati smeće jer je osjetljiv za urednost u svom domu i za čistoću ulice. U svim svojim postupcima i odnosima čovjek otkriva sebe.

Čovjek može biti u odnosu prema drugima bahat, bezobziran, nasilan; sebičan čovjek drugoga smatra samo svojim sredstvom jer misli da sve mora biti njemu podložno.To je mentalitet tirana; takav čovjek se ponaša i prema prirodi kao izrabljivač a ne kao pažljivi korisnik. Nasilnik se ponaša nasilnički; mrzitelj postupa mrziteljski, osvetnički. "Ta iz srca izviru - kaže Isus - opake namisli, ubojstva, preljubi, bludništva, krađe, lažna svjedočanstva, psovke" (Mt 15,19).

Unutarnja opredjeljenja i raspoloženja čovjekova bilo za dobro ili za zlo prelijevaju se u politiku, ekonomiju, kulturu, civilizaciju; ugrađuju se u međuljudske i nacionalne odnose.

Situaciju i odnose među ljudima i narodima ne uvjetuje neki slijepi usud nego odluke ljudi koji vode i odlučuju u javnom životu. Oni mogu odgajati i usmjeravati te odnose prema dobru ili zlu. Mogu se zalagati za slobodu, pravednost i mir; mogu huškati na mržnju, poticati na nasilje, otimati tuđe, tlačiti druge. Svaki takav čovjek s javnom odgovornošću otkriva svoju nutrinu, kakav je u sebi, kakve su njegove misli i njegova savjest.

U čovjeku su izvori mira ili rata. Pravedan čovjek sigurno neće provaliti u tuđu kuću da otme i ubije; to čini samo čovjek zločinačke duše. Iz svega toga vidimo kako je silno važno kako se čovjeka odgaja; kakvi se sadržaji unose u njegove misli; kakva moralna načela usmjeruju njegovu savjest. Nije svejedno ni za život ljudi ni za život naroda da li se govori istina ili laž, da li se propovijeda ljubav ili mržnja, da li se odgaja za mir ili rat. Sve to tka zbivanje povijesti; tkanje je to od svjetlosti i mraka, od života i smrti. Zato je starozavjetni psalmist iz svoga iskustva uzdisao: "Predugo mi duša mora živjeti s mrziteljima mira. Kada o miru govorim, oni sile na rat" (Ps 120/119/,6-7). Prorok Izaija u veoma davnoj prošlosti naviještao je vrijeme kada "neće više narod dizat mača protiv naroda nit se više učit ratovanju" (Iz 2,4), ali nažalost, to se još nije dogodilo. U suvremenoj civilizaciji vrtoglavog tehničkog napretka još uvijek je rat stvarnost; još uvijek se ratni huškači

vesele ratu. Nasilnici mogu djelovati samo nasilnički. Dokle će to biti tako? Dokle će sila biti mjerilo prava?

Ta pitanja nameću pitanje o temeljnom čovjekovu odnosu, a to je odnos prema Bogu. To je pitanje vjere i nevjere; to je pitanje molitve i psovke.

4. Čovjek u odnosu s Bogom

"Bog je duh, i koji se njemu klanjaju, u duhu i istini treba da mu se klanjaju" (Iv 4,24).

O odnosu čovjeka prema Bogu ovisi njegov život, njegova povijest i njegova vječnost.

Misao na Boga Stvoritelja rađa se u čovjeku promatranjem prirode. Ljepota stvorenoga svijeta od cvijeta do zvijezda, od ljudskog oka do sunca, od našeg srca do galaksija upućuje nas na traženje Boga. Odakle je sve to? Zašto je sve to? Odakle čovjek? Zašto je položen u taj svijet kao misaono biće? Razum, srce i savjest zahtijevaju tumačenje svega i usmjereni su na postojanje i prisutnost vječnoga, živoga Stvoritelja i darovatelja postojanja svim bićima. Da li on postoji? Kakav je on u svom biću i životu? Ako postoji, da li se zanima za čovjeka? Može li čovjek uspostaviti odnos prema njemu da ostvari suživot s njim? Kakav suživot?

Postoji čovjekov uzlazni put prema Bogu; to su sve naravne religije u povijesti. Postoji Božji silazni put prema čovjeku; to je objava Božja zapisana u Svetom pismu Starog zavjeta, koja se događala u izabranom narodu Izraela, i to je konačno punina Božje objave u Isusu Kristu, zapisana u Svetom pismu Novog zavjeta i prenošena u novozavjetnom izabranom Božjem narodu - u Crkvi.

Sve religije koje su nastajale iz ljudskog traženja Boga, unatoč lutanjima i u mnogoboštvu i unatoč izobličenim načinima štovanja Najvišeg Bića, potvrđuju neugasivu čovjekovu čežnju za Bogom. To je zahtjev čovjekove misaone naravi koja se ne može pomiriti s besmislom postojanja ni životom bez nadvremenske nade. Misao na Boga nužno rađa i misao na čovjekovu besmrtnost. To je u svim

religijama više ili manje izraženo, ali uvijek prisutno. Čovjek, dakle, svojom naravi traži nešto više, dublje i dalje nego dopire pogled njegovih očiju. Posjeduje u sebi, možemo kazati, neku duhovnu antenu usmjerenu prema Apsolutnome i Vječnome. Pitanje dobra i zla je nerješivo bez oslona na spoznaju Transcendentnoga kao norme svake zakonitosti u svemiru i u savjesti. Izraz te težnje za nadvremenskim i nadzemaljskim, a to na najnegativniji način jesu razni okultizmi, spiritizmi, crna magija sve do satanizma. Nijekanje Boga u suvremenoj materijalističkoj civilizaciji nije ugasilo čovjekov napon prema onostranosti nego je prazninu duha usmjerilo na mračna područja. Baš takva zastranjenja i lutanja u mraku otkrivaju svu dragocjenost Evanđelja Isusa Krista i kršćanske vjere, nade i ljubavi.

5. Vi ste odozdol, ja sam odozgor" (Iv 8,23)

"Nitko ne može doći k meni ako ga ne povuče Otac koji me posla" (Iv 6,44).

Kršćanstvo je vjera koja svjedoči o događaju Božjeg silaska u povijest, Božjeg dolaska k ljudima da im ponudi dioništvo u svom životu, u svojoj ljubavi i u svojoj vječnosti. Isus Krist - utjelovljeni Bog rođen od Djevice i Majke Marije - izrekao je to ovim riječima: "Ja dođoh da život imaju, u izobilju da ga imaju" (Iv 10,10).

Zašto je Sveto pismo Staroga i Novoga zavjeta, Knjiga nad knjigama, prevedena gotovo na sve jezike svijeta, najčitanija; najsvetija za sve koji se ponose kršćanskim imenom; dijelom svog Starog zavjeta najdragocjenija sinovima Izraela; za ljude kulture, ako i nisu vjernici, Biblija predstavlja za svjetsku kulturu bogatstvo neprolazne vrijednosti. Sveto pismo uneseno u bilo koji narod bilo je početak njegove nove civilizacije, često i pismenosti; iz Svetog pisma, u Crkvi čuvanog i po Crkvi naviještanog, prelijevale su se Božje misli u ljudske misli, Božje svjetlo u ljudsku savjest, Božja ljubav u ljudsko srce. Ono je trajni izvor duhovnih vrijednosti i najviših nadahnuća za umjetničko stvaralaštvo iz kojeg su nicala nebrojena remek-djela. Ali najveća vrijednost riječi Božje - Božje objave jest u tome što ona oblikuje

novog čovjeka. Apostol Pavao pisao je mladoj Crkvi u Efezu: "Kako je istina u Isusu: da vam je odložiti prijašnje ponašanje, starog čovjeka, koga varave požude vode u propast, a obnavljati se duhom svoje pameti i obući novog čovjeka, po Bogu stvorena u pravednosti i svetosti istine" (Ef 4,21-24).

U Svetom pismu je, dakle, sadržana povijest Božjeg govora ljudima i Božja riječ upućena ljudskom srcu; u njemu čitamo i povijest starozavjetnog Saveza s Izraelom kao priparave na novi Savez sklopljen po žrtvi križa u Isusu Kristu, Sinu Božjemu, s novim Božjim narodom, s Crkvom!

Središnji, sržni sadržaj Svetog pisma je Isus Krist - Bogočovjek. On je punina Božje ljubavi prema čovjeku. Mjera te ljubavi je križ; dubina te ljubavi je smrt; konačna pobjeda te ljubavi je uskrsnuće. Isus Krist je nepomućeno svjetlo u povijesti, njezino središte i njezino raskršće; njezin smisao i otkupljenje. "Ja - Svjetlost - dođoh na svijet da nijedan koji u mene vjeruje u tami ne ostane" (Iv 12,46).

Njegovo djelo, njegova riječ, njegova žrtva i uskrsnuće - sve je to zapisano u Novom zavjetu. Sve to Crkva pamti. Evanđelisti su pisali Evanđelje - radosnu vijest spasenja; neki su apostoli pisali poslanice kao svjedočanstvo o jedinom Spasitelju; Djela apostolska svjedoče kako su se iz vode i Duha Svetoga (usp. Iv 3,5) rađale nove zajednice Kristovih vjernika i usađivale se u narode i civilizacije kao trajni živi svjedok da je Isus Krist Spasitelj čovjeka i da "nema, uistinu, pod nebom drugoga imena dana ljudima po kojemu se možemo spasiti" (Dj 4,12).

Završna knjiga Svetog pisma je Otkrivenje. U Otkrivenju je dramatično opisana trajna borba Zmaja protiv Jaganjca kroz povijest, a osobito u posljednjim vremenima i, konačno, dovršenje povijesti kad bude skinuto svih sedam pečata s velike tajne stvaranja i otkupljenja. Tada će uskrsnuli Isus Krist doći kao Sudac da izvrši uskrsnuće svih ljudi i zauvijek odijeli dobro od zla te uspostavi "nova nebesa i zemlju novu, gdje pravednost prebiva" (2 Pt 3,13).

U Isusu Kristu sve nam je rečeno. "Vi ste prijatelji moji... jer vam priopćih sve što sam čuo od Oca svoga" (Iv 15,14;15). Po njemu u Duhu Svetom imamo pristup k Ocu. Pozvani smo da budemo kao

sinovi i kćeri Božji uključeni u neizreciv život Presvetoga Trojstva. "Tako više nisi rob nego sin; ako pak sin, onda i baštinik po Bogu" (Gal 4,7). "Doista, od punine njegove svi mi primismo, i to milost na milost" (Iv 1,16).

Sve nam je to rečeno u Svetom pismu. Zato Drugi vatikanski sabor hoće da nam Sveto pismo bude često u rukama kako bismo njime hranili dušu. U konstituciji o Božjoj riječi Sabor kaže: "A tolika je sila i moć u riječi Božjoj da je ona uporište i životna snaga Crkvi, a sinovima Crkve ona je jedrina vjere, hrana duši, čisto i nepresušno vrelo duhovnoga života. Stoga za Sveto pismo izvrsno vrijede riječi: "Živa je uistinu Božja riječ i djelotvorna" (Heb 4,12), "koja ima moć da gradi i dade svima baštinu među posvećenima" (Dj 20,32; usp. 1 Sol 2,13; DV 21).

6. "Živa je uistinu riječ Božja i djelotvorna" (Heb 4,12)

"...Poznaješ Sveta pisma koja su vrsna učiniti te mudrim" (2 Tim 3,15).

Svjesni tog čudesnog odnosa Boga prema nama i našeg prema Bogu po Isusu Kristu u Duhu Svetom, nužno si postavljamo pitanje: Kako taj odnos izraziti? Kako ga svjedočiti? Kako živjeti suživot s Bogom? Osobiti izraz tog svjesno i slobodno prihvaćenog odnosa prema Bogu i suživota s Bogom jest molitva. Čovjek je biće koje moli. Razgovara s Bogom, svjesno se s njime susreće; ulazi u božansku svjetlost. Molitva je najčovječniji čin: čini čovjeka božanskim i čovječnim.

Najbolja škola molitve je Sveto pismo.

Hrvatski su biskupi ovu korizmu proglasili "Biblijskom korizmom" Što smo time htjeli? Htjeli smo da Sveto pismo uđe u središte pažnje i pobožnosti naših vjernika. Hoćemo da Sveto pismo - barem Novi zavjet - bude prisutno u svakoj našoj katoličkoj obitelji kao najdragocjenija i najdraža knjiga, sveta knjiga u kojoj nam uistinu Bog govori, poziva, potiče na dobro, odvraća od zla, opominje, kori, tješi i hrabri. U Bibliji nam otkriva svoja djela i svoju ljubav, otkriva nam naš smisao i naše dostojanstvo. U toj svetoj knjizi Bog nam tumači

prošlost i sadašnjost; otvara nam uvid u budućnost sve do svršetka svijeta; vodi nas u prave dubine savjesti gdje se odlučujemo za dobro ili zlo, za spasenja ili propast.

U Svetom pismu nam je sam Duh Sveti pripremio čudesne obrasce molitve obrasce kojima se zaista "sam Duh Sveti za nas zauzima neiskazanim uzdasima" (usp. Rim 8,26). Kad razmotrimo psalme, otkrivamo kako su to zaista uzdasi Duha Svetoga koji u nama, u našem srcu klikće od radosti i zahvalnosti Bogu; u našoj duši sabire cijeli svemir i sva stvorenja da zahvaljuju za dar postojanja; ti su uzdasi u našem srcu pokajnički vapaji za milosrđem i oproštenjem; stvaraju u nama nepokolebljivo povjerenje u Božju pomoć i zaštitu u svim pogibeljima i tjeskobama. Psalmi su uvijek istinite molitve u radosti i žalosti; u mladosti i starosti; u grešnosti i nevinosti; u progonima su ohrabrenje i uvijek vode iz mraka u svjetlost, malodušnima i očajnima vraćaju nadu.

U Evanđelju sam Isus Krist nas poučava i otkriva tajne Božjega kraljevstva, prisutan je u svojoj riječi; sabire nas u svom svjetlu oko svoga Srca.

Stoga unesimo u svoje obitelji Knjigu Božju. Otvorimo je svake večeri u prikladno vrijeme. Pročitajmo barem nekoliko redaka. Razmišljamo o poruci, ragovarajmo o sadržaju i tako će početi naš razgovor s Bogom koji će nam jačati vjeru, umnožiti nadu, raspoložiti nas za ljubav prema Bogu i bližnjima našim, bili oni blizu ili daleko. Duša će uroniti u molitvu.

Prikladno je upozoriti na nešto važno! Na Bibliju se pozivaju stotine sekta. Bog želi svojom riječi, svojom istinom i ljubavlju sabrati zajednicu jednoga srca i jedne duše (usp. Dj 4,32), a na stotine podijeljenih, čak suprotstavljenih zajednica koje će razdirati Knjigu Božju i Crkvu. Zato Sveto pismo treba čitati u zajedništvu Crkve i s Crkvom, s jednostavnim srcem i poniznom dušom, a ne kao naduti gospodari riječi. Tko god vam pruža Bibliju a napada Crkvu, govori protiv Majke Božje, prezire učiteljstvo Crkve, osobito Petrova nasljednika, budite uvjereni da nije Božji glasnik. Na takve je sam Spasitelj upozorio teškim riječima zbog velike opasnosti za jedinstvo

njegove Crkve: "Čuvajte se lažnih proroka koji dolaze k vama u ovčjem odijelu, a iznutra su vuci grabežljivi" (Mt 7,15).

Zato prvi papa - Petar - piše Crkvi: "Ponajprije znajte ovo: nijedno se proroštvo Pisma ne može tumačiti samovoljno, jer nikada proroštvo ne bi ljudskom voljom doneseno, nego su, Duhom Svetim poneseni, ljudi od Boga govorili" (2 Pt 1,20-21).

Crkva čuva Sveto pismo u njegovoj cjelovitosti i čita ga u njegovoj cjelovitosti otkrivajući pedagoški Božji postupak od početka do svršetka. Ono se čita sa zahvalnim srcem i dušom koja moli.

Crkva je od davnih vremena pretočila Sveto pismo u molitvene obrasce i sabrala ih u knjigu "Božanskog časoslova" Biskupi i svećenici, redovnici i redovnice svaki dan uzimaju "Božanski časoslov" u svoje ruke da mole za Crkvu i sve ljude: da mole Srcem Isusa Krista za cijeli svijet. Dosljedno koncilskoj liturgijskoj reformi i "Božanski časoslov" je preveden u narodni jezik da ta uzvišena biblijska molitva bude dostupna svim vjernicima i da zaista postane molitva cijele Crkve. "Svi koje vodi Duh Božji sinovi su Božji" (Rim 8,14) i pozvani su na molitvu da mole neizrecivim uzdasima Duha, da ljubavlju zagrle svakog čovjeka, Crkvu i svijet.

7. **"Zdravo milosti puna! Gospodin s tobom!"** (Lk 1,28)

"Blagoslovljena ti među ženama, blagoslovljen plod utrobe tvoje!" (Lk 1,42)

U Crkvi su tijekom povijesti, osim biblijskih molitava, nastajali mnogi molitveni obrasci za razne okolnosti života, za blagdane i svečanosti. Uživljeni u prisutnost, u intimnu blizinu Božju možemo s Bogom razgovarati spontano, jednostavno, svjesni da razgovaramo s onim koji nas ljubi. Ali za susret s Bogom mogu nam dobro poslužiti razni molitveni obrasci koje usvajamo svim srcem da budu naša riječ, naša misao, naša ljubav.

Među posebno u Crkvi kroz stoljeća prisutne molitvene obrasce sigurno spada krunica ili ružarij. Koliki su milijuni molitelja, i kolike zajednice, moleći krunicu hranili dušu istinom i nastojanjem da

pravedno i sveto žive! Uz "Božanski časoslov" krunica je molitva sva prožeta Svetim pismom. I to je biblijska molitva u punom smislu riječi.

Uvod je Vjerovanje apostolsko. Molitelj krunice najprije ispovjedi vjeru Crkve i tako se uključi u sva pokoljenja vjernih koji su vjerom prihvaćali Božju objavu da im bude svjetlo i smisao života. Zatim dolazi molitva Gospodnja - Oče naš - molitva koju je Crkvi predao sam Isus Krist. To je najodličnija molitva Crkve, molitva zajedništva, pomirenja i predanosti Ocu. A onda slijedi pozdrav što ga je anđeo izrekao poniznoj nazaretskoj Djevici u dan navještenja i taj se pozdrav, proširen od Duhom Svetim nadahnute Elizabete, plete u vijenac u koji se utkivaju kao zlatne niti otajstva našega spasenja. Isus Krist, Sin Božji, bitni je sadržaj cijele Objave. Utjelovljenje, smrt i uskrsnuće te njegov ulazak u nebesku slavu otkriva čovjeku neizmjernu mjeru ljubavi Božje prema ljudima. Isusovo uskrsnuće i Marijino uznesenje na nebo dušom i tijelom objava su i naše vječne budućnosti i našeg smisla postojanja.

Tako pobožno, razmatrajući otajstva krunice, čitamo bitni sadržaj Svetog pisma. Papa Pavao VI. u svojoj pobudnici o štovanju Majke Božje "Marialis cultus", napisao je o molitvi krunice: "Krunica je nikla u vjekovnom stablu kršćanske liturgije, kao pravi "Djevičin psaltir", pomoću kojega su se skromni ljudi pridruživali univerzalnoj pjesmi hvale i prošnje Crkve..."(48). "Krunica - kaže Papa - iz Evanđelja vadi iskaze otajstva i najglavnije obrasce... Krunica je evanđeoska molitva"(41).

Tako su pokoljenja Isusovih pobožnika, koji nisu znali čitati ni pisati, krunicom čitali i razmatrali Evanđelje, i to zajedno s poniznom Službenicom Gospodnjom. Crkva se molitvom krunice pridružuje Bezgrešnoj Djevici da poput nje razmišlja o božanskim događajima spasenja, o najvećem djelu ljubavi Božje. "Marija u sebi pohranjivaše sve te događaje i prebiraše ih u svome srcu" (Lk 2,19).

Krunica je zaista molitva "siromaha Gospodnjih", poniznih duša koje očekuju od Boga spasenje.

Stoga upućujem usrdan poziv našoj Crkvi da se u ovim ozbiljnim vremenima okupi na molitvu krunice u svojim obiteljima, u

molitvenim i župnim zajednicama. Osobita nakana neka bude molitva za mir i obraćenje grešnika. To je nakana koju Presveta Djevica posebno u svim svojim ukazanjima stavlja na srce svojoj djeci. Mir, sloboda, sigurnost ljudi i naroda izloženi su teškim prijetnjama. Oholost, gramzivost i težnja da se moć proširi, da se drugima zavlada, uzrok su nemira, sukoba i ratova. Kad je Bog istjeran iz savjesti, otvoreni su izvori nesreća. Kad mržnja postane izvor laži i nasilja, ugroženi su svi ljudski odnosi; tada pravo jačega postaje nasilje, a isključuje svaki pravedni razgovor i dogovor.

Okupimo se na molitvu krunice i povjerimo Bezgrešnom Srcu Marijinu našu sadašnjost i našu budućnost, naš mir i mir svijeta. U školi Isusova i Marijina Srca učimo biti otvoreni za bol svakoga čovjeka; suosjećajući sa svima koji trpe zbog nasilja i nepravde povjeravamo, po zagovoru Ponizne Djevice, svakog čovjeka i svaki narod Božjem milosrđu. Ali moramo biti svjesni da će mir biti plod obraćenja!

Izaija nam poručuje ovu Božju riječ: "Ovako govori Gospodin: Mir i obraćenje - spas vam je, u smirenu uzdanju snaga je vaša. Stoga Gospodin čeka čas da vam se smiluje..., jer Gospodin je Bog pravedan - blago svima koji njega čekaju" (Iz 30, 15, 18).

Dok molimo za svoj mir i za svoju slobodu, dok želimo živjeti u miru i poštovanju sa svakim narodom dobre volje, ipak moramo iskreno pred Bogom ispitati i svoju savjest. Koliko se puta u našoj lijepoj domovini uzdiže krik najtežih psovki protiv Boga, Isusa Krista, Majke Božje i svih svetinja, i to svaki dan! Koliko se svakog dana prolije nevine krvi nerođenih u hrvatskom narodu! Koliko su brakovi obeščašćeni protunaravnim postupcima i sredstvima protiv života! Koliki su razoreni preljubima i rastavama! Što smo učinili od dana Gospodnjega! Koliko ima nesloge i mržnje u obiteljima i među ljudima! Kolike sablazni zavode malene i mlade u nemoral, a nerijetko i u kriminal!

Sve su to rane na duši i na biću Crkve i naroda, koje postaju tvrdoća srca i sljepoća savjesti; izazivaju Božju pravednost i odbijaju Božje blagoslove. Stoga naša molitva za mir i sigurnost mora biti i molitva obraćenja. Bog nas ohrabruje za povratak riječima Svetog pisma: "Kad

budeš tražio Gospodina Boga svojega, naći ćeš ga ako ga budeš tražio svim srcem svojim i svom dušom svojom" (Pnz 4,29).

U sakramentu pomirenja Bog nas čeka! Otac, bogat milosrđem čeka izgubljene sinove i kćeri da se vrate! Dobra korizmena ispovijed je kruna priprava za Uskrs, a Uskrs za pomirene je blagdan radosti! "Iz tjeskobe Gospodina ja zazvah: on me usliša i oslobodi!" (Ps 118/117/,5).

Iskrena je molitva uvijek i izraz skrušenosti i kajanja. Čovjek koji iskreno moli, želi biti bolji. Molitva rasvjetljuje savjest da uvidimo razmjere svoje nevjernosti, svoje buntovnosti protiv Božje volje. S psalmistom koliko puta i mi moramo skrušeno priznati: "Bezakonje svoje priznajem, grijeh je moj svagda preda mnom. Tebi, samom tebi ja sam zgriješio i učinio što je zlo pred tobom" (Ps 51/5/0/,5-6). Iz te spoznaje grešnosti budi se u duši želja za očišćenjem i pomirenjem, pa iskreni molitelj pokajnički moli: "Smiluj mi se, Bože, po milosrđu svome, po velikom smilovanju izbriši moje bezakonje!" (Ps 51/50/,3). "Čisto srce stvori mi, Bože, i duh postojan obnovi u meni" (Ps 51/50/,12).

8. "Tko god ište, prima; i tko traži, nalazi" (Mt 7,8)

"Dakle, preporučujem prije svega da se obavljaju prošnje, molitve, molbenice i zahvalnice za sve ljude" (1 Tim 2,1)

Molitva je izraz vjere i povjerenja u Božju brigu za nas i Božju ljubav prema nama u našim brigama i potrebama. To je prozbena molitva. Bog hoće da mu svojom molitvom posvedočimo to povjerenje i pouzdanje.

Stari i Novi zavjet potiču na nebrojenim mjestima na takvu prozbenu molitvu; donose i primjere kako Bog u svom milosrđu odgovara na pouzdanu molitvu. Dok je Isus prolazio zemljom čineći dobro, koliko je puta uslišavao molitvu iz čvrste vjere i činio čudesna djela. Tako su dva slijepca vikala za njim: "Smiluj nam se, sine Davidov!" Molili su ga da im vrati očinji vid. Isus ih upita: "Vjerujete li da mogu to učiniti?" Kažu mu: "Da, Gospodine!" Tada se dotače

njihovih očiju govoreći: "Neka vam bude po vašoj vjeri!" I otvoriše im se oči (Mt 9,27-30).

Zato nam Isus kaže: "Ištite, i dat će vam se! Tražite, i naći ćete! Kucajte, i otvorit će vam se!" (Mt 7 7). "Ta ima li koga među vama da bi svom sinu, ako ga zaište kruha, kamen dao?... Ako dakle vi, iako zli, znate dobrim darovima darivati djecu svoju, koliko će više Otac vaš, koji je na nebesima, dobrima obdariti one koji ga zaištu" (Mt 7,9;11).

Dakako, u prozbenoj molitvi uz čvrstu vjeru treba imati i predanje da Otac nebeski zna najbolje što je za naše dobro u obliku naše zemaljske egzistencije i vječnoga spasenja. Stoga ostajemo podložni volji Božjoj. U tom smislu kaže Isus: "I sve što zaištete u molitvi vjerujući, primit ćete!" (Mt 21,22). On podređuje zemaljsko i vremenito dobro vječnim i duhovnim dobrima, ali time ne isključuje svoju brigu za nas i u našoj vremenitosti. "Dođite k meni - kaže - svi vi, izmoreni i opterećeni, i ja ću vas odmoriti!" (Mt 11,28). Međutim, dok molimo za dobra ovog života, moramo imati na pameti i ove riječi Isusove. "Zna Otac vaš nebeski da vam je sve to potrebno. Tražite stoga najprije kraljevstvo i pravednost njegovu, a sve će vam se ostalo nadodati" (Mt 6,32-33).

Čvrsta vjera i čisto srce mogu izmoliti i čudesa!

9. "U nadi budite radosni..." (Rim 12,12).

"U svemu zahvaljujte! Jer to je za vas volja Božja u Isusu Kristu" (1 Sol 5,17)

Kad se spomene molitva, ljudi obično misle samo na prozbenu molitvu kojom se utječemo u nevolji za Božju pomoć. Međutim, molitva je još dublje i šire raspoloženje duše. Molitva je radost! Izvor te radosti je spoznaja da je Bog ljubav (usp. 1 Iv 4,16), da nas poziva u svoju vječnu radost. Psalmist kliče, pun radosti: "Gospodin je moja snaga i pjesma, on mi je spasitelj. Čuj! Radost i spasenje odzvanja šatorima pravednika" (Ps 118/117/,14-15).

"Sveti će njegovi kliktati radosno!" (Ps 132/131/,16).

Radost koju Duh Sveti ulijeva u dušu, pobjeđuje tjeskobe i žalosti. Psalmi su prožeti na toliko mjesta pozivom na radost zbog Božjih

djela, zbog Božje zaštite, zbog Božje ljubavi. "Svjetlost sviće pravedniku i radost čestitima u srcu. Radujte se pravednici, u Gospodinu, slavite sveto ime njegovo" (Ps 97/96/,11-12). Evanđelje je vijest o radosti spasenja! Zato je apostol Pavao pisao Filipljanima: "Radujte se u Gospodinu uvijek! Ponavljam: Radujte se!" (Fil 4,4).

Iskustvo dobre molitve je iskustvo radosti, čiste radosti kojom Bog ispunja dušu i daje joj naslutiti kakvu će tek radost uživati u vječnom životu, u životu Presvetog Trojstva!

Molitva je adoracija. Molitva je ljubav!

Molitva je zahvaljivanje. Zahvaljujemo za dar stvaranja i otkupljenja. U svom srcu sabiremo zahvalnost u ime svih stvorenja. Vršimo na taj način čin svoga kraljevskog svećeništva; uzdižemo cijeli svemir u Božju ljubav. Kad molimo npr. Slava Ocu i Sinu i Duhu Svetom, neka to bude kozmička molitva našeg srca koje zahvaljuje u ime svih stvorenja od atoma do galaksija! Psalmi su prepuni zahvalnosti Bogu za sve stvoreno. "Nebesa slavu Božju kazuju, naviješta svod nebeski djelo ruku njegovih" (Ps 19/18/,2), zato "Hvalite Gospoda, jer je dobar, pjevajte Bogu našem, jer je sladak; svake hvale on je dostojan"(Ps 147/146/,1).

U knjizi proroka Danijela nalazimo slavospjev svih stvorova, svih prirodnih pojava i zakona, svih energija svemira kako čovjekovoj duši kliču zahvalnost Stvoritelju. Nikada nećemo biti dosta zahvalni za Božje darove, osobito za dar utjelovljenja Sina Božjega, za njegovu smrt i uskrsnuće, za Crkvu i sakramente, za Božje milosrđe i tolika oproštenja. Kad razmislimo kako Bog u svojoj mudrosti kušnjama izvodi čovjeka iz njegovih zabluda i lutanja svojom čudesnom pedagogijom, moramo biti zahvalni za kušnje koje su nas zaustavile na putovima propasti i potakle da se skrušimo i obratimo. Plemenita duša, kad moli, zahvaljuje. "Slavit ću te, Bože, kralju moj, ime ću tvoje blagoslivljat uvijek i dovijeka... Gospodin je dobar svima, milosrdan svim djelima svojim" (Ps 145/144/,1;9).

Kada najsavršenije molimo? Crkva i svaki vjernik osobno najsavršenije moli kad sudjeluje u misi, u božanskoj žrtvi Novoga saveza, kad se uključuje u onu neizrecivu ljubav kojom je Isus Krist

samoga sebe prikazao na žrtveniku križa za naše otkupljenje. Ta se ljubav stvarno uprisutnjuje na oltaru sakramentalnom i stvarnom prisutnošću Isusa uskrsnuloga koji nas sabire u toj ljubavi da nas pridruži sebi; naš život, rad, kušnje i molitve da posveti i prikaže svojim Srcem kao dar Ocu. Zato je misa najsavršenije klanjanje, najsavršenije zahvaljivanje, najsavršenija molitva kajanja i radosti, vapaja i ljubavi. Zaista molimo u Kristu, s Kristom i po Kristu.

Stoga kršćanski molitelj s radošću se uključuje u euharistijsko slavlje svake nedjelje i blagdana, a i u tjednu, ako mu je moguće. U misi smo svjedoci i sudionici onog istog događaja koji traje u Crkvi i trajat će do konca svijeta, a Isus ga je izvršio na posljednjoj, pashalnoj večeri: "I uze kruh, zahvali, razlomi i dade im govoreći: 'Ovo je tijelo moje koje se za vas predaje. Ovo činite meni na spomen.' Tako i čašu, pošto večeraše, govoreći: 'Ova čaša novi je Savez u krvi mojoj koja se za vas prolijeva'" (Lk 22,19-20).

Kroz stoljeća se u Crkvi uprisutnila osobito draga pobožnost klanjanja Isusu u Presvetom oltarskom sakramentu! I to je molitveni izraz zahvalnosti za čudesnu prisutnost. Kristova ljubav nam je u tom Sakramentu, označena prilikom kruha, tako blizu srcu i tako topla da nam grije dušu svim molitvenim raspoloženjima i privlači na putove svetosti. Euharistijske duše u toj školi ljubavi i poniznosti uče moliti iskreno i ponizno.

Zato, obnovimo i produbimo tu pobožnost u svojim župnim zajednicama kao i u redovničkim zajednicama. Nažalost, za mnoge je kršćane Isus u svetohraništu nepoznati Bog, a on neopozivo baš u toj tajni ljubi svoje, do kraja ih ljubi (usp. Iv 13,1).

Tu je prisutan on, mir naš (usp. Ef 2,14), pa se okupljajmo na adoraciju, posebno u ovom vremenu, da ga molimo skrušenim srcem, puni vjere, da nam udijeli svoj mir, mir koji svijet ne može dati. "Mir vam ostavljam, mir vam svoj dajem!... Neka se ne uznemiruje vaše srce i neka se ne straši" (Iv 14,27).

10. "Da nije Gospodin za nas bio... žive bi nas progutali" (Ps 124/123/,2-3)

"Kroz nevolje kad budem kročio, život mi čuvaj,... nek me tvoja spasi desnica" (Ps 138/137/,7)

Molitvom mi surađujemo s Bogom Spasiteljem u zbivanjima povijesti. Bog hoće da mi budemo sudionici njegova djelovanja povijesti da se događa dobro. Hoće da mu mi svojom molitvom otvorimo ulazak u srca i savjesti ljudi kako bi djelovali za mir i dobro svih ljudi i naroda. Tako molitva proširuje naše misli i srce cijeli svijet; Bogu možemo povjeriti svakoga čovjeka; možemo mu povjeriti cijeli narod i svaki narod. U povijesnim kušnjama i tjeskobama molitva je uvijek za ljude, za sve ljude. Ako je zlo u ljudima izvor prijetnji i strahova, ne molimo za uništenje nego za obraćenje. Obraćenje je najljepša Božja pobjeda, i mi u njoj sudjelujemo. Što Crkva usrdnije moli, to Zli ima manje moći da ljude zarobljuje zlom.

Bog uvijek osuđuje grijeh, ali želi spasiti grešnike. Svojim učenicima zapovijeda za sva vremena i u svim povijesnim nevoljama: "A ja vam kažem: Ljubite neprijatelje, molite za one koji vas progone da budete sinovi Oca svoga, Oca koji je na nebesima" (Mt 5, 44 45). Molitva je ljubav; tko iskreno moli, slobodan je od svake mržnje. Tu mu slobodu nitko ne može oteti.

Dok molimo za obraćenje svoje braće, ne molimo kao suci nego kao zagovornici, ali u isto vrijeme ispitujemo i svoju savjest da se skrušimo za svoje promašaje. "Ljubljeni, ako nas srce neosuđuje, možemo zaufano k Bogu. I što god ištemo, primamo od njega, jer zapovijedi njegove čuvamo i činimo što je njemu drago!" (1 Iv 3,21-22).

11. "Hajdemo u Dom Gospodnji!" (Ps 122/121/,1)

"Gle, kako je dobro i kako je milo kao braća zajedno živjeti" (Ps 133/132/,1)

Molitvom se uključujemo u zajedništvo presvetoga Trojstva i u zajedništvo Općinstva svetih. Molitvom smo povezani sa svim ljudima. Bog hoće zajedništvo među ljudima. Bog hoće zajedništvo među

ljudima po uzoru na ono neizrecivo zajedništvo Trojstva koje Bog živi u sebi. Zato je Isus osobito istaknuo zajedništvo molitve, da u Crkvi struji molitveno zajedništvo. "Ta gdje su dvojica ili trojica sabrana u moje ime, tu sam i ja među njima" (Mt 18,19-20).

Molitveno zajedništvo zemaljske Crkve prelijeva se u vječnost i povezuje nas s dušama u čistilištu kao i s nebeskom Crkvom. Molitva je ljubav koja našu braću i sestre u vječnosti povezuje s nama i nas s njima. To je duboki razlog štovanja Majke Božje, anđela i svetaca. Kad njima upućujemo svoju molitvu, pridružujemo se njihovoj ljubavi prema Bogu; u toj ljubavi oni i nas ljube, zagovaraju nas i prate našu molitvu svojom zaštitom. Tako, tko moli, nije nikada osamljen; nije sam sebi prepušten niti zaboravljen. Molitelj se uključuje i sebi pridružuje najšire i najdublje zajedništvo ljudsko i božansko. "Blagoslivljat ću Gospodina u svako doba, njegova će mi hvala biti svagda na ustima! Nek se Gospodinom duša moja hvali, nek čuju ponizni i nek se raduju! Veličajte sa mnom Gospodina uzvisujmo ime njegovo zajedno!" (Ps 34/33/,2-4).

Iz tih razmišljanja biva očito kako je važna zajednička molitva u obitelji. Kršćanin ne može živjeti svoje krštenje, kojim je preporođen da bude sin Božji, ako ne moli. Obitelj, posvećena sakramentom ženidbe, ne može živjeti svoje dostojanstvo u vjernoj ljubavi, nesebičnosti i otvorenosti blagoslovu života ako to ne moli zajedno. Teška moralna kriza razara svijet i naš narod. Zašto? Ljudi su prekinuli razgovor s Bogom u vjeri i ljubavi. Obitelji su u teškoj krizi jer ne mole. Prekinuti su vodovi svjetla. Gotovo kroz pola stoljeća djeca i mladi bili su izloženi upornom nijekanju Boga; ateizacija je bila program odgoja. To je sigurno ostavilo žalosne tragove u mislima i savjesti mladih generacija. Ali još veća opasnost da mladi izgube vjeru vrebala je na njih u obiteljima koje su napustile molitvu.

Zato moralne ni duhovne obnove neće biti ako se opet Bog ne vrati u obitelj zajedničkom molitvom i riječju Božjom. Ni svjetla ni topline ni ljubavi nema bez vječnog izvora ljubavi i istine, a to je Bog. Molitvom mu otvaramo svoje srce i savjest, i on dolazi da izliječi i spasi.

Svakoj obitelji upućena je riječ apostola Pavla: "Zaodjenite se, dakle kao izabranici Božji, sveti i ljubljeni - u milosrdno srce, dobrostivost, poniznost, blagost, strpljivost te podnosite jedni druge praštajući, ako tko ima protiv koga kakvu pritužbu! Kao što je Gospodin vama oprostio, tako i vi! A povrh svega - ljubav! To je sveza savršenstva. I mir Kristov neka upravlja srcima vašim - mir na koji ste pozvani u jednom tijelu! I zahvalni budite!" (Kol 2,13-15). Neprolazna je riječ Božja; nova je u svako vrijeme i liječi svako srce i svako zajedništvo.

12. "Vi se ne bojte!" (Mt 28,5)

"Uskrsnu kako reče" (Mt 28,6)

Ljubljena braćo i sestre u Isusu Kristu, neka Duh Sveti, u kojem kličemo "Abba! Oče!" (Ef 4,6), ova razmišljanja o molitvi rasvijetli u vašoj duši da molitvu shvatite i prihvatite kao život, radost i ljubav. Neka vam Duh Sveti otvara knjigu Božje riječi - Sveto pismo, da iz te knjige crpite snagu za vjernički život. Isus reče učenicima: "Riječi koje sam vam govorio duh su i život" (Iv 6,63).

Molitva, post i bratska ljubav korizmeni su program i najljepša priprava za blagdan uskrsnuća Spasitelja našega Isusa Krista. Od srca čestitam svima: Sretan Uskrs! U molitvu i u ljubav uključeni su svi ljudi, uključen je cijeli hrvatski narod u domovini i tuđini; uključen je svaki narod da svima uskrsnuli - vječno živi Gospodin Isus Krist - bude otkupitelj, pomiritelj, oslobodite lj i darovatelj mira! Njegov uskrsni pozdrav: "Mir vama!" (Iv 20,21), neka utješi, ohrabri i smiri svaku dušu i sve narode u našim prostorima i u prostorima svijeta!

Tu korizmenu i uskrsnu molitvu povjeravamo zagovoru i Srcu Presvete Bogorodice! Neka nad svima vama bdije, braćo i sestre, zaštita, ljubav i blagoslov Presvetoga Trojstva: Oca i Sina i Duha Svetoga! Tako neka bude! Amen!

U Zagrebu, na prvu korizmenu nedjelju, 17. veljače 1991.

UZ KRIŽ ISUSOV STAJAŠE MAJKA NJEGOVA (usp. Iv 19,25)

"Bog te ljubi, Krist je došao radi tebe!" (Ivan Pavao II.)
"U zao dan razmišljaj..." (Pr 7,14)

Draga braćo i sestre u Isusu Kristu!

1. "Obilovali milošću, mirom i ljubavlju!" (Jd 1,2)

Živimo u ratnoj situaciji. Toliki građani Hrvatske, a mnogi i izvan nje, snose teške posljedice jednoga okrutnog i nametnutog rata našoj domovini. Mnoge obitelji oplakuju svoje mrtve, mnogi ranjenici nose križ svojih rana; stotine tisuća prognanika protjerani su iz svojih domova, najvećim dijelom razrušenih; nagomilale su se tolike ruševine stanova, crkava, bolnica, škola, tvornica, kulturnih spomenika. Kolika su naša braća i sestre proživjeli strašnu oluju smrtne opasnosti i muka!

Susrećući se s patnjom i tjeskobom tolike naše braće i sestara, možemo tugovati poput starozavjetnog proroka Jeremije, "jer je strašno slomljena djevica, kći naroda moga, ranom neobično ljutom. Pođem li u polje, evo mačem pobijenih! Vratim li se u grad, evo od gladi iznemoglih! Nadasmo se miru, a dobra nema, čekasmo vrijeme ozdravljenja, al' evo užasa!" (Jr 14,17-18;19). Patnja svakog čovjeka, bilo na kojoj strani, odjekuje u duši svih ljudi dobre volje suosjećanjem i željom da se pruži pomoć, da se utješi.

Dok smo s jedne strane suočeni s tolikom okrutnošću bezdušnog nasilja, s druge smo strane svjedoci tolike dobrote, nesebičnosti i velikodušnosti; od tolikih dobročinitelja s raznih strana svijeta upućena nam je pomoć, potpora, solidarnost. U tami ima i svjetla. Mi pak vjernici - kršćani znamo da je izvor svake dobrote, ljubavi i mira Bog koji je ljubav (1 Iv 4,16). Objava Boga-Ljubavi je Isus Krist. On je božanska osoba - vječna Riječ, Sin Očev, i usvojio je našu ljudsku narav u krilu Djevice Marije snagom Duha Svetoga, da bude naš Spasitelj! I u ovom

teškom vremenu ona nas poziva k sebi i govori nam: "Dođite k meni svi vi, izmoreni i opterećeni, i ja ću vas odmoriti" (Mt 11,28).

2. U punini vremena odasla Bog Sina svoga (usp. Gal 4,4)

"Da se provede punina vremena: uglaviti u Kristu sve na nebesima i na zemlji" (Ef 1,10)

Isus Krist je središnji sadržaj Božje objave i najsvetiji događaj povijesti. Za Majku Spasitelja našega Isusa Krista piše u evanđelju: "A Marija je pamtila sve te događaje i razmišljala o njima u srcu svome" (Lk 2,19). I na drugom mjestu: "Njegova je majka sve te događaje brižno čuvala u svom srcu" (Lk 2,51).

Tako i Crkva, i u njoj svaki od nas, treba pamtiti i razmišljati o događaju koji je njezin izvor, razlog njezina postojanja i smisao njezina poslanja. Djevica i Majka Marija je najsavršeniji uzor toga razmišljanja. Ona je cijelim svojim bezgrešnim bićem i svojim životom uključena u tajnu Isusa Krista i u Božje djelo našeg otkupljenja.

Korizmeno i uskrsno vrijeme je naročito prikladno vrijeme toga razmišljanja Crkve. To je razmišljanje o vazmenom otajstvu. Isusova muka, smrt i uskrsnuće ulaze u bitni sadržaj djela otkupljenja i izvor su Božjeg života u nama.

Dakle, Isus Krist je događaj dostojan trajnog pamćenja i razmišljanja. On je ponuđeni dar samoga Boga svakom čovjeku za čovjekovo uzdignuće u dostojanstvo sina Božjega, kćeri Božje. On je apsolutna istina o Bogu i o čovjeku; božanski je pomiritelj po kojem grešni čovjek ima pristup Ocu da u svom vlastitom biću bude oslobođen i preobražen za novost života. "Ja - svjetlost dođoh na svijet da nijedan koji u mene vjeruje, u tami ne ostane!" (Iv 12,46). Dok je kao optuženi zločinac stajao na sudištu pred Poncijem Pilatom, otkriva smisao svoga dolaska na zemlju:" Ja sam se zato rodio na svijet da svjedočim za istinu. Tko je god od istine, sluša moj glas!" (Iv 18,37).

On je pravi Bog i pravi čovjek. Rođen od djevičanske majke pojavio se vidljiv među ljudima, prisutan je u povijesti da bude trajno svjetlo našim mislima, našem srcu i savjesti. Drugi vatikanski sabor kaže:

"Utjelovljenjem se naime Sin Božji na neki način sjedinio sa svakim čovjekom. Radio je ljudskim rukama, razmišljao ljudskim umom, odlučivao ljudskom voljom, ljubio ljudskim srcem" (GS 22). Isus Krist "Put, Istina i Život" (Iv 14,6). On je uvijek dostupna ljubav. On je uvijek otvoreno milosrđe Božje u vremenu. On će biti konačni sudac svakog života i cijele ljudske povijesti; izreći svoju ocjenu svih zbivanja povijesti.

Poslanje Crkve je baš u tome da svakom stvorenju kroz cijelu povijest svjedoči i naviješta Isusa Krista. On je Radosna vijest koju Crkva ima za svakog čovjeka u svakoj životnoj situaciji, "jer evanđelje Isusa Krista može sjati u svim kulturama" (Izjava izvanredne Sinode biskupa 1991). "O autentičnoj kršćanskoj evangelizaciji može biti riječi samo ako se naviješta osoba Isusa Krista" (ib. 3). Isusova riječ rasvjetljuje i oslobađa, tješi i pruža nadu. "Ako ostanete u mojoj riječi, uistinu, moji ste učenici; upoznat ćete istinu, i istina će vas osloboditi" (Iv 8,31-32).

3. "Ja sam Put, Istina i Život" (Iv 14,6)

"Ali ljudi su više ljubili tamu nego svjetlost" (Iv 3,19)

Isus Krist je Spasitelj čovjeka. Kad su apostoli Petar i Ivan poslije Duhova zbog čudesnog ozdravljenja hroma čovjeka bili pozvani na odgovornost pred Vijeće, Petar posvjedoči za Isusa Uskrsnuloga: "Nema, uistinu, pod nebom drugog imena dana ljudima po kojem se možemo spasiti" (Dj 4,12).

Mnogi su se nudili u povijesti kao spasitelji čovjeka. Predstavljali su se kao jedina istina. Ali samo Bog može osloboditi čovjeka od zla i od Zloga. Samo Bog može uzdići čovjeka u svjetlo svoje ljubavi i zaodjeti ga svojom svetošću i ljepotom. Zato Isus Krist - Bogočovjek - govori svim pokoljenjima: "Ako vas dakle Sin oslobodi, zbilja ćete biti slobodni" (Iv 8,36).

Sloboda za koju Krist oslobađa (usp. Gal 5,1) je unutarnja sloboda od grijeha, od svake zloće, pakosti, laži i mržnje. To je promjena u čovjeku, obećanje svim srcem i svom dušom za potpunu istinu ljubavi prema Bogu i ljudima. "Tako, je li tko u Kristu, nov je stvor. Staro uminu, novo, gle, nasta" (2 Kor 5,17). "Tako i vi: smatrajte sebe mrtvima grijehu, a živimo Bogu u Isusu Kristu" (Rim 6,11).

Kako promijeniti svijet? Kako obnoviti društvo? Kako izliječiti ljudsku zajednicu i cijeli narod od tolikih nevolja koje imaju svoj uzrok ljudskoj zloći i nepravdi? To mora početi u čovjeku, u svakom pojedincu se mora dogoditi kraljevstvo Božje da se ono ostvaruje u svim ljudskim odnosima i na svim područjima ljudskog života: u obitelji, u ekonomiji, u politici, znanosti i kulturi. Čovjek je nosilac i stvaralac i u sve unosi svoja duhovna i moralna svojstva!

Nije li očito da su stare i nove nevolje povijesti i ljudskog života najvećim dijelom posljedice čovjekove zloće. U čovjeku postoji teško nagnuće na zlo, a to je nagnuće još više poticano zlim okruženjem, sablaznima i zavodničkim ponudama. Ne smijemo isključiti iz tolikih zala i tajanstveni utjecaj napasnika kojega je Isus nazvao pravim imenom, kad je upornim protivnicima istine oštro kazao: "Zašto niste kadri slušati moju riječ? Vama je otac đavao, i hoće vam se vršiti prohtjeve oca svoga. On bijaše čovjekoubojica od početka i ne stajaše u istini, jer nema istine u njemu: kad govori laž, od svojega govori, jer je lažac i otac laži... Ako vam istinu govorim, zašto mi ne vjerujete?" (Iv 8,43-44;46).

Zli je svim svojim duhovnim bićem najdublja mržnja na Boga i na sve stvoreno. Zato on mrzi svim svojim bićem čovjeka jer je stvoren kao slika Božja. Zar nemamo i u našoj suvremenosti otkrivenja tako strašne mržnje koja nije protumačiva samo ljudskom patologijom! Mržnja je pak izvor laži i hrani se lažima. Odatle tolika tama u povijesti, ali ona izlazi iz tame srca. Stoga srce treba promijeniti. Ali to može učiniti samo Bog jer je istina i ljubav. To u ime Božje govori prorok Ezekijel: "Dat ću vam novo srce, nov duh udahnut ću u vas" (Ez 36,26).

4. "Kad budem uzdignut od zemlje, sve ću privući k sebi" (Iv 12,12)

"Navješćujemo Mudrost Božju" (1 Kor 2,7)

Isus Krist je najsavršenija objava ljubavi! Ta je ljubav išla do kraja u žrtvi. "Do kraja ih je ljubio" (Iv 13,1). "Veće ljubavi nitko nema od ove: da tko život svoj položi za prijatelje svoje" (Iv 15,13).

Taj je ljubav čin muke i smrti Isusove na križu. Tako se nalazimo pred najdubljim otajstvom križa, a to je otajstvo ljubavi samoga Boga. Najneviniji tom cijenom spasava krivce. Presveti Bogočovjek oslobađa grešnike. Raspeti, raširenih ruku na križu nudi zagrljaj Božji lutaocima da ih zaustavi na putu u propast i da ih vrati u život. Apostol Pavao piše Rimljanima: "Doista, dok mi još bijasmo nemoćni, Krist je, u svoje vrijeme, za nas bezbožnike umro... Bog pokaza ljubav svoju prema nama ovako: dok još bijasmo grešnici, Krist za nas umrije" (Rim 5,6;8).

Žrtva ljubavi na oltaru križa izgorjela je za svakog konkretnog čovjeka, za svakoga od nas. Božja je ljubav osobna i upućena je osobi. Ta se Ljubav nudi s križa. Znak joj je probodeno Srce. Svaki je od nas pozvan da stane pod križ Isusov uz Majku njegovu!

Križ! Kako velik znak! Kako nezabludivi putokaz! Na njemu je ljubav patnju pretvorila u zalog posvećenja. Na njemu je Ljubav pretvorila smrt u izvor života. Zato križ postaje pobjednički stijeg. Križ je znak smrti i uskrsnuća; iz njega zrači svjetlo nade za svakoga patnika. Nijedan drugi znak, koji su sinovi ljudski uzdizali pred svojim pogledom, ne označuje ni takvu ljubav, ni takvu nadu, ni takav život.

Razumljivo je da je i križ znak osporavan jer je Krist uvijek u povijesti znak osporavan. Prigodom prikazanja u hramu sveti starac Šimun reče Mariji, majci njegovoj: "Ovaj je, evo, postavljen na propast i uzdignuće mnogima u Izraelu i znak osporavan - a tebi će samoj mač probosti dušu - da se razotkriju namisli mnogih srdaca" (Lk 2,34-35).

Znak križa nosimo s poštovanjem na svojim prsima; stavljamo ga na časno mjesto u svojim domovima; sveti je znak na našim oltarima i tornjevima; stoji kao putokaz na našim raskršćima i uz putove; usađen je na grobove naših pokojnika kao siguran navještaj uskrsne nade. Stavljamo ga i u ruke umirućima kao izvor utjehe. Kad na sebi činimo znak križa, ispovijedamo vjeru u Presveto Trojstvo i u čin našeg spasenja! Činimo li to pobožno i sabrano?

Nažalost, svjedoci smo da je i u našim danima križ bio na nišanu mržnje.

Zaista, "križ je najpotresnija slika božanskoga milosrđa koja postoji na ovome svijetu. Križ prikazuje kako je daleko išlo Očevo milosrđe

da svima pomogne". Pjesnik i obraćenik Paul Claudel piše: "Križ, to je Bog na djelu; križ nije samo njegovo oruđe nego i način njegova djelovanja; djelo koje izbavlja i povezuje; križ je proširenje Božje ljubavi na sve četiri strane svijeta" (Paul-Werner Scheele: Die Botschaft..., Würzburg, 1987, str. 143).

"Za slobodu nas je Krist oslobodio" svojim svetim križem (usp. Gal 5,1). "Mi propovijedamo Krista raspetoga..., Krista, Božju silu i Božju mudrost", pisao je apostol Pavao Korinćanima, a Galaćanima opet: "A ja, Bože sačuvaj, da bih se ičim ponosio osim križem Gospodina našega Isusa Krista po kojem je meni svijet razapet a svijetu" (Gal 6,14).

5. "Njegove nas rane iscijeliše" (Iz 53,5)

"Zbog patnje duše svoje vidjet će svjetlost" (Iz 53,11)

Na križu Bog se je poistovjetio sa svakim patnikom. Isus Krist je na križu u svoje srce, u svoju dušu i u svoje tijelo možemo kazati, skupio i zgusnuo sve ljudske boli; preuzeo je na sebe iskustvo svake ljudske patnje sve do okrutne smrti.

U ovoj ratnoj nesreći kad je cijela Hrvatska pritisnuta "teškim križem cijele jedne nacije", odakle crpsti hrabrost i nadu? U koga uprijeti pogled pod teretom strašne patnje? Kome povjeriti boli i suze da dobiju smisao otkupljenja? To je Raspeti Otkupitelj! U njemu mogu nalaziti Božju utjehu i nadu toliki ranjenici, invalidi, bolesnici. U Isusu Raspetome, Supatniku svih patnika, mogu naći Božju utjehu i nadu prognanici u noći svoga progonstva. Raspeti, ali i Uskrsnuli spasava od očaja i beskućnike kojima su razoreni domovi, a gradili su ih s toliko strpljivosti i štedljivosti. Samo u Raspetome i Uskrsnulome Spasitelju mogu smiriti dušu i otrti suze svi koji su izgubili svoje drage pod okrutnim udarcima nasilja.

Apostol Pavao pisao je Korinćanima u vrijeme progona: "Blagoslovljen Bog i Otac Gospodina našega Isusa Krista, Otac milosrđa i Bog svake utjehe! On nas tješi u svakoj našoj nevolji da bismo i mi sve koji su u nevolji mogli tješiti onom utjehom kojom nas same tješi Bog. Jer, kao što su obilate patnje Kristove u nama, tako je po Kristu obilata i utjeha naša (2 Kor 1,3-5).

Ako se s vjerom pridružimo Isusu Raspetome i ako svoju patnju ljubavlju pretvorimo u molitvu za svoje spasenje, za obraćenje i mir, sudjelujemo u otkupljenju svoga naroda i svijeta. Uključujemo se u otkupiteljsku ljubav za oproštenje svojih grijeha i grijeha mnoge braće naše. Grijesi su raspeli Boga! Zato je prorok Izaija navijestio Isusa Patnika koji križem premošćuje ponor između Boga i grešnika. "Za naše grijehe probodoše njega, za opačine naše njega satriješe. Na njega pade kazna radi našeg mira, njegove nas rane iscijeliše" (Iz 53,5).

Patnja posvećana Kristovom patnjom izvor je dobra; čisti i oslobađa od lažnih idola i ohole samodopadnosti; sredstvo je Božje pedagogije kojom grešnike dovodi do obraćenja, pravednike učvršćuje u vjernosti, nevinoga čini aktivnim suradnikom u spasenjskom djelu ljubavi.

6. "A i tebi će samoj mač probosti dušu" (Lk 2,35)

"Ne boj se, nećeš se postidjeti" (Iz 54,4)

Uz Križ Isusov stajala je majka njegova (usp. Iv 19,25). U vječnoj Božjoj odluci bila je predviđena za majku utjelovljene Riječi. Zato je već u svom postanku sačuvana od tamne baštine istočnoga grijeha i stvorena u "milosti puna" (usp. Lk 1,28) To znači: u času stvaranja njezine besmrtne duše Bog ju je posvetio i učinio dionicom božanskog života. Stvorena je u svjetlu da bude bezgrešna, sačuvana od svake ljage grijeha, da bude sva Božja u svojim mislima, slobodi i savjesti. U njoj nije bilo stoga nikakve posljedice izvornog grijeha, nikakve, ni najmanje sklonosti na zlo. Bila je čista sloboda i tom čistom svojom slobodom ona je prihvatila Božju volju, Božji plan.

Na početku stvaranja čovjek je zlorabio dar slobodnog prihvaćanja suživota s Bogom u ljubavi. Udaljio se od Boga i skrenuo svoj život u grijeh, u patnju i u smrt. Ponizna nazaretska Djevica Marija u ime palog roda ljudskoga kao bezgrešno ljudsko stvorenje bit će slobodni pristanak da Bog Spasitelj siđe k ljudima i uprisutni se u povijesti djelom otkupljenja. To je značila njezina riječ, odgovor Božjem glasniku: "Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po tvojoj riječi!" (Lk 1,38).

Tom je poslušnošću ona u punoj vjeri i ljubavi uključena u djelo

otkupljenja. Time je uključena u otkupiteljsko trpljenje, u bol kao more (usp. Tuž 2,13). Isus Krist svojoj patnji pridružuje svoju Majku, a ona je najnevinije stvorenje. Mač joj je probo dušu (usp. Lk 2,35).

O tom potresnom času golgotske žrtve, žrtve Isusove i žrtve njegove majke, papa Ivan Pavao II. razmišlja u enciklici "Otkupiteljeva majka": "Njezin sin na onom drvetu umire kao osuđenik u strašnim bolima. Prezren bijaše, odbačen od ljudi, čovjek boli... od kog svako lice otklanja, prezren bijaše odvrgnut - gotovo zgažen (usp. Iz 53,3-5). Kako je izvanredna, kako herojska tada bila poslušnost vjere koju je Marija iskazala pred 'nedokučivim sudovima Božjim'. Kako se 'posve predaje Bogu' bez pridržaja... 'stavljajući na raspolaganje služenje uma i volje' Onomu čiji su sudovi neistraživi!" (usp. Rim 11,33) (OM 18). I to je bio najuzvišeniji čas njezina života, najpotpuniji čin njezine vjere i ljubavi. Vjerom i ljubavlju, sva prožeta patnjom u svojoj nevinoj duši, uključena je u djelo spasenja roda ljudskoga. Postaje neodjeljiva od božanskog Sina, postaje neodjeljiva od Crkve, dapače, postaje povezana sa svakim čovjekom kao duhovna Majka. "Po otajstvu je Kristovu također i ona sama stalno prisutna među ljudima. Tako se po otajstvu Sina razjašnjuje i otajstvo Majke" (OM 19).

Uz Isusovu majku stajao je pod križem apostol Ivan.

Tada "s križa, rekli bismo, iz samog srca otkupljenja" (Ivan Pavao II.) odjekne Isusova riječ: "Ženo! Evo ti sina!" - Zatim je riječ upućena Ivanu: "Evo ti majke!" (Iv 19,25-27). To je "oporuka križa". Marija nam postaje majkom u redu milosti, kaže Sabor, (LG 61). Stoga "materinskom ljubavlju brine se za braću svoga Sina koji još putuje i nalaze se u pogiblima i tjeskobama, dok ne budu dovedeni u sretnu domovinu. Zato se Blažena Djevica u Crkvi naziva imenima Odvjetnica, Pomoćnica,... Posrednica" (LG 62). Ona je zato i Utočište grešnika i utjeha žalosnih. U našoj mučnoj povijesti dobila je naslov: "Najvjernija Majka - Odvjetnica Hrvatske!"

U Trsatskim litanijama iz g. 1560. Majci Božjoj njezini pobožnici, onog također teškog stoljeća, upućivali su zazive. Sveta Mati nevoljnih! Sveta Mati djedovine! Sveta Mati slobode! Sveta Mati skrušenosti! (Raj duše, 1560, str. 169r-172r).

Kao majka najčistijeg i najboljeg Srca osobito je bliza patnicima. Stoji pod njihovim križem kao majka hrabrosti i posrednica milosti. U ovoj korizmi stanimo s njom pod Isusov križ, a ona će hodati s nama na našem križnom putu kao Tješiteljica i vodit će nas u slobodu i mir. Zar nismo uronjeni u otajstvo križa!

Gledajući tužne povorke prognanika iz Vukovara ili Iloka ili bilo kojega drugog grada i sela Hrvatske, gledali smo križni put tolikih staraca i starica, žena i djece, koji su posrćući hodali s neizmjerivom tugom u srcu. A kakva je bol gorjela u duši odagnanih u tamnice, logore, na mučilišta i u smrt! Svaki je od tih nevoljnika mogao kazati s Jeremijom: "Svi što putem prolazite, pogledajte i vidite ima li boli kakva je bol moja kojom sam pogođen!" (Tuž 1,12). Nije li se u njima događala patnja Kristova i tuga njegove majke! "Znam da će Gospodin dati pravo ubogu i pravicu siromasima" (Ps 140/139). Darujući nam s križa svoju majku za duhovnu Majku Isus Krist je jasno izrazio svoju volju da sve nas povjeri njezinu Srcu i danas privlači k sebi ljubavlju majčinskog Srca. Oni za nas u svim našim nevoljama i opasnostima; ona moli s nama u našim kajanjima i iskušenjima.

Stoga smo mi hrvatski biskupi 15. siječnja ove godine, na dan kad je Hrvatska priznata međunarodno kao slobodna i neovisna država, domovinu našu, hrvatski narod i sve ljude povjerili Bezgrešnom Srcu Marijinu. Povjerili smo joj naše muke i nade, posvetili smo joj svoj život i svoj križ da stoji s nama pod našim križem, kako bi nas vodila putem Kristovim u pobjedu istine i pravednosti! Ponovno smo se svjesno uključili u svoju povijest! U evanđelju piše da je Ivan poslije "oporuke križa" majku Isusovu uzeo k sebi (usp. Iv 19,27).

I mi smo je tom posvetom ponovno svečano uzeli k sebi da bude "sveta Mati naše djedovine, sveta Mati slobode" i da moli s nama i za nas za naše iskreno obraćanje i za naš pravedni mir! Moramo je uvesti u svoj dom, u svoj život da to bude uistinu novi život po Božjoj volji!

7. "Što god vam rekne, učinite! (Iv 2,5)

"Tko god čini grijeh, rob je grijeha" (Iv 8,34)

"Upoznat ćete istinu, i istina će vas osloboditi" (Iv 8,32).

Rat je mnogo toga razorio. Htjelo se Hrvatsku pretvoriti u pustoš i ruševine. U miru će trebati ponovno graditi sve što je porušeno: stanove, domove, crkve, bolnice, škole i tvornice; trebat će ponovno podizati iz ruševina sela i gradove. Koliko će tu trebati rada i solidarnosti cijeloga naroda i slobodnog svijeta! Odricanjem i žrtvama ljubav će obnavljati ono što je mržnja rušila. Za tu materijalnu obnovu bit će potrebno pravedno zakonodavstvo; bit će potrebna sloga i suradnja svih građana. Bit će potrebna velikodušna pomoć iz inozemstva u kojoj će sigurno, kao i dosada, velik udio imati Hrvati izvan domovine.

Međutim, da bi Hrvatska bila domovina istinskog blagostanja, domovina pravednosti i mira za sve, domovina pravog napretka, nije dostatna samo materijalna obnova. Nužna je duhovna i moralna obnova. Ne postoje samo materijalne ruševine nego postoje i moralne ruševine i duhovne zablude u ljudskim mislima i savjesti.

Kad se radi o duhovnoj i moralnoj obnovi, nužno se postavlja pitanje vrijednosti i načela; postavlja se pitanje istine. Pilat je pitao Isusa na Veliki petak njegove muke: "Što je istina?" (Iv 18,38). To je temeljno pitanje ljudskog života, o kojem ovisi vremeniti život na zemlji i, konačno, čovjekov vječni život. Postoje li objektivna načela života koja imaju trajnu vrijednost u osobnom, obiteljskom društvenom životu? Postoje li uvijek i svuda objektivne vrijednosti na kojima je zaista moguće graditi čovjeka dostojan život? Radi se zapravo o pitanju: Što je čovjek? Koji je smisao njegova postojanja? Pitanje pak o čovjeku neizbježivo uključuje u sebi pitanje o Bogu.

Kroz gotovo pola stoljeća u našim je prostorima bila moćna i utjecajna marksistička ideologija kao jedini službeni svjetonazor. Ta je ideologija nametala, snagom vlasti, svoju viziju čovjeka, društva i morala. Materijalistički pogled na svijet, kao jedina istina, nametao se u javnom odgoju, kroz sredstva društvenog priopćivanja, a također i raznim pritiscima na savjesti. Nijekanje Boga i jest konačno i nijekanje čovjekove

biti i čovjekova vječnog smisla. To nužno utječe na etička opredjeljenja. Iz toga teoretskog materijalizma nužno je rastao i praktični materijalizam, a to je logika života: što više imati, što više uživati i imati što više moći u odnosu prema drugima. Praktički je materijalizam nabujala sebičnost kojoj ne stoji na putu neka moralna norma; ide se do svoga sebičnog cilja preko tuđih prava i tuđeg dostojanstva.

U praktički materijalizam mogu pasti i oni koji ne niječu Boga, ali u svoju savjest ne prihvaćaju njegovu volju: odbacuju moralna načela Božje objave. Naprotiv, može se dogoditi da netko još ne posjeduje vjere u Boga, ali nastoji biti pošten u odnosu prema drugima i savjestan u svom pozivu. Takav čovjek zapravo priznaje objektivnost unutarnjeg glasa savjesti koji govori: Što ne želiš da tebi tko čini, ne čini ni ti drugome. Isus je rekao: "Sve, dakle, što želite da ljudi vama čine, činite i vi njima" (Mt 7,12).

Kad su odbačena objektivna moralna načela, a ona imaju svoj izvor u Božjem planu s čovjekom i s ljudskom zajednicom, savjest ostaje bez svjetla!

U evanđelju prve korizmene nedjelje čitamo izvještaj kako se veliki zavodnik, Upropastitelj (usp. Otkr. 9,11), približio Isusu da ga zavede. To su zapravo bile napasti: budi moćan, vladaj svijetom, ali meni se klanjaj; ne govori ljudima o Bogu, ne naviještaj kraljevstva Božjega ni vječni život, nego daj osvoji ljude užicima, bogatstvom; zadovolji sve njihove sebične prohtjeve i bit ćeš moć. To su zapravo one tri velike požude o kojima piše Ivan: "Što je god svjetsko - požuda tijela, i požuda očiju, i oholost života - nije od Oca, nego od svijeta" (I Iv 2,16).

Isus je odbio napasnika snagom Božje riječi i kazao: "Ne živi čovjek samo o kruhu, nego o svakoj riječi što izlazi iz Božjih usta!" - "Ne iskušavaj Gospodina, Boga svojega!" - "Gospodinu, Bogu svom se klanjaj i njemu jedinom služi!" (Mt 4,3-10).

Materijalizam je izmijenio iz temelja ljestvicu vrijednosti kad je zanijekao Boga i kad je zanijekao čovjekovu duhovnu stvarnost i vječni smisao.

Odbačena je vrijednost naivne mladosti koja u čistoći poštujući vlastito dostojanstvo, sazrijeva za ozbiljnu i odgovornu obiteljsku ljubav.

Ljudska je seksualnost izgubila svoj pravi smisao i postala je sredstvo sebičnosti protiv dostojanstva tijela i duše.

Obiteljsko čvrsto i vjerno zajedništvo u ljubavi također je obezvrijeđeno, zato su preljubi i rastave znak da je čovjek sam norma dobra i zla. Posljedice su tragične. Ako je čovjek samo materijalno biće, kakva je onda vrijednost njegova bića i života. Postaje predmet eksperimenta već od svog početka. Zato bezobzirna biogenetska tehnika igra se bez ikakve odgovornosti s tajnom početka ljudskog života. Ako je čovjek samo tjelesno biće, bez duše i besmrtne budućnosti, onda i začeti ljudski život nema nikakve vrijednosti. Onda ni očinstvo ni majčinstvo nemaju više časti. Tu je uzrok tako žestoka zauzimanja za protučovječan i protubožji zakon; da je uništenje začetoga ljudskog života proglašeno "po zakonu" pravo. Takva je stvarnost jedne bezbožne, materijalističke civilizacije koja ima posve iskrivljeni pojam čovjeka i života.

Već je to zapisano u Božjoj Knjizi objave: "Jao onima koji zlo dobrom nazivaju, a dobro zlom, koji od tame svjetlost prave, a od svjetlosti tamu..." (Iz 5,20).

Izvanredna sinoda biskupa Europe prošle godine kaže u svojoj zaključnoj izjavi: "Moraju se oživjeti moralne vrijednosti koje su bile iz korijena izopačene... Europa se danas mora ne samo prizivati na svoju prijašnju kršćansku baštinu; potrebno je, naprotiv, da se osposobi kako bi ponovno mogla odlučiti o svojoj budućnosti u susretu s porukom i osobom Isusa Krista" (br. 2). "Nije moguće rastaviti Božju stvar od ljudske" (ib. 1).

To vrijedi i za Hrvatsku! Iz naših trinaestvjekovnih kršćanskih korijena mora ponovno rasti istinska obnova osoba, obitelji i naroda da naša domovina bude uistinu napredna i moralno zdrava. Samo Isus Krist može biti svjetlo obnove. Njegova je riječ; "Tko hodi u tami, ne zna kamo ide. Dok imate svjetlost, vjerujte u svjetlost da budete sinovi svjetlosti!" (Iv 12,35-36). "Vrati nas k sebi, Gospode, obratit ćemo se!" (Tuž 5,21).

8. "I bit ćete mi svjedoci..." (Dj 1,8)

"Budite, dakle, savršeni kao što je savršen Otac vaš nebeski!" (Mt 5,48)

Prošle godine prigodom popisa pučanstva bilo je postavljeno i pitanje vjerskog opredjeljenja. Činjenica je da se u Hrvatskoj 77% građana izjasnilo za pripadnost Katoličkoj Crkvi. Možda, određeni broj građana htio je tim opredjeljenjem izraziti svoju pripradnost i katoličkom krugu kao svoje kulturno opredjeljenje, makar u praktičnom životu ne usvaja potpuno sadržaj pripadnosti Katoličkoj Crkvi. Međutim, da bi Crkva u hrvatskom narodu bila zaista uspješni pokretač duhovne i moralne obnove cijeloga društva, svaki je član Crkve pozvan na svoje osobno obraćenje da onda bude u zajednici graditelj i pokretač obnove.

Svi smo pozvani na to veliko i sveto gradilište: svaki u svom pozivu, u svojoj struci, u svojoj odgovornosti. Kad bi svi katolici Hrvatske nastojali u svom životu biti dosljedni u odnosu prema Bogu i prema bližnjima, liječile bi se mnoge rane i nestajalo bi teških poroka u našem narodu: nestajalo bi psovke; poštivala bi se svetost obiteljskog života i poštivalo bi se život od začeća do prirodne smrti; mladi i djeca ne bi bili izloženi tolikim sablaznima pornografije i nemorala; nestajala bi iz društva korupcija, a u svako bi se djelovanje unosilo poštenje i savjesnost. Vjernici su pozvani da grade u ljudskim odnosima povjerenje i slogu, isključujući svaku mržnju i osvetljivost. Pravedni ljudi mogu graditi pravedno društvo. Praksom života vjere mijenja društvo, ulazi na sva područja kao svjetlost. Isus je kazao svojim učenicima za sva vremena: "Vi ste sol zemlje. Ali ako sol obljutavi, čime će se ona osoliti?... Vi ste svjetlost svijeta... Tako neka svijetli vaša svjetlost pred ljudima, da vide vaša dobra djela i slave Oca vašega koji je na nebesima" (Mt 5,13; 14; 16). Savjesni vjernik u svom je prostoru prisutnost istine i ljubavi.

Demokracija je otvorila Crkvi ulaz u škole. Demokracija je dopustila, iako još prilično bojažljivo zbog baštinjenog mentaliteta, da Crkva priopćuje svoju poruku javnosti preko radija i televizije. Tako je omogućen, kako kaže izvanredna Sinoda, dijalog s Evanđeljem, susret s Isusom Kristom. To su otvorena vrata duhovnoj i moralnoj obnovi u

skladu s pravom i slobodom, pa neka svi djelatnici na tom području budu svjesni da vrše djelo Božje i da su u službi otkupljenja.

9. "Uistinu, bez mene ne možete ništa učiniti" (Iv 15,5)

"Branitelj - Duh Sveti koga će Otac poslati u moje Ime, poučavat će vas o svemu i dozivati vam u pamet sve što vam ja rekoh". (Iv 14,26)

Nakon uzašašća Isusova u nebesku slavu, na dan silaska Duha Svetoga na apostole Petar je objavio vijest o Isusu Uskrsnulome. Ljudi bi bili potreseni njegovim govorom i zapitali su: "Što nam je činiti braćo?" Petar će im: "Obratite se i svatko od vas neka se krsti u Ime Isusa Krista da vam se oproste grijesi, i primit ćete dar, Duha Svetoga" (Dj 2,37-38). "I oni, prigrlivši riječ njegovu, krstiše se, te im se u onaj dan pridruži oko tri tisuće duša" (Dj 2,41).

Tako se rodila Crkva iz vode krštenja i Duha Svetoga. Djela apostolska kratko sažimlju njezin duhovni život: "Bijahu postojani u nauku apostolskom, u zajedništvu, lomljenju kruha i molitvama" (Dj 2,42).

Čovjek je slabo biće. Okružen je tolikim zavodljivostima svijeta; u sebi je sklon na zlo. Kako onda živjeti novi život istine, pravednosti i ljubavi?

Poslije svoga uskrsnuća, a prije uzašašća Uskrsnuli je Spasitelj kazao apostolima: "Primit ćete snagu Duha Svetoga, koji će sići na vas, i bit ćete mi svjedoci u Jeruzalemu, po svoj Judeji i Samariji i sve do kraja zemlje" (Dj 1,8).

Čovjek se može obratiti i živjeti Božjim životom samo snagom Duha Svetoga. Duh Sveti, treća božanska osoba, vječna je ljubav Oca i Sina u tajni Trojstva. On je dar kršteniku da u njemu djeluje svojom snagom, da u njemu bude ljubav i čini ga mudrim, jakim i hrabrim u duhovnoj borbi protiv Zloga i zla. On je Posvetitelj i svjetlo istine. Isus ga je obećao svojim učenicima: "No kada dođe on - Duh Istine - upućivat će vas u svu istinu" (Iv 16,13).

On otvara oči duše da prihvate istinu, da vide Nevidljivoga; on usmjeruje čovjeku slobodu u njegovoj savjesti da se odlučuje za dobro; on čisti ljudsko srce od zlih osjećaja, osobito od mržnje. Njegovom

snagom možemo zaista biti svjetlo i svjedoci! U uskrsnoj noći sa zapaljenom svijećom u ruci svjedočimo da hoćemo biti Kristovo svjetlo u svijetu. "Svjetlo u tami svijetli, i tama ga ne obuze" (Iv 1,5).

Ta nam snaga treba posebno u ovim teškim vremenima kad na nas vreba velika napast mržnje i osvete, pošto smo pogođeni krvavim neprijateljstvom. Snagom Duha Svetoga mi možemo biti poslušni zapovijedi Evanđelja, koja vrijedi u svim okolnostima života i u svim vremenima: "A ja vam kažem: Ljubite neprijatelje, molite za one koji vas progone da budete sinovi svoga Oca koji je na nebesima" (Mt 5,44-45). To znači tami suprotstaviti svjetlo! Opraštanje to je pobjeda nad svakom mržnjom i željom za osvetom, to je Božja pobjeda u nama protiv zla.

Kao Isusovi učenici pripadamo Božjem svjetlu i zato moramo slijediti njegov primjer! Nad njim su njegovi progonitelji izvršili težak zločin, ali to nasilje nije moglo ugasiti njegovo milosrđe ni njegovu ljubav. Molio je na križu za spasenje svojih neprijatelja: "Oče, oprosti im, ne znaju što čine" (Lk 23,34). Opraštanje je hrabrost a ne osveta! Dostojanstvo obrane vlastite slobode i domovine ne smije biti okaljano osvetničkom mržnjom. To je teško shvatiti ljudskoj psihologiji, ali moguće je Božjoj milosti!

Crkva ne posjeduje samo Božju riječ za život nego ona ima i sredstva za novi život. To je molitva. Za apostolsku zajednicu piše: "Svi oni bijahu jednodušno postojani u molitvi" (Dj 1,14).

Istaknuto je u Djelima apostolskim da su bili postojani u molitvi s Marijom, majkom Isusovom (usp. Dj 1,14).

To je poticaj i nama da budemo postojani u molitvi da se u nama umnoži mudrost i snaga Duha Svetoga! Molimo za obraćenje naše i svih ljudi! Molimo za pravi pravedni mir u našoj domovini, za mir u slobodi i sigurnosti! Stoga molimo krunicu da s Marijinom dušom razmišljamo događaje našega spasenja! Bezgrešnu je Djevicu Duh Sveti najdublje uveo u otajstvo Isusa Krista, Sina Božjega!

Uz slušanje Božje riječi i molitvu sveti su sakramenti nužni za kršćanski život. Pošto smo krštени i tako "od Boga rođeni" (Iv 1,13)

potrebna nam je božanska hrana duše za život vječni a to je Euharistija. "Tko blaguje tijelo moje i pije krv moju, ima život vječni; i ja ću ga uskrisiti u posljednji dan" (Iv 6,54).

Ali pričest se mora primati čiste duše, s dubokom vjerom i poštovanjem. Ta, dariva nam se pod tim skromnim prilikama stvarno prisutni Isus Krist da imamo život i u izobilju da ga imamo (usp. Iv 10,10). Zato je Isus, upravo na dan svoga uskrsnuća obdario Crkvu sakramentom pomirenja, sakramentom ispovijedi. Ako je kršteník teškim grijehom ugasio u sebi život Božji, pružena mu je mogućnost da ponovo oživi milosno, ako iskreno prizna svoje grijehe u ispovijedi, s čvrstom odlukom da će promijeniti život. Isus reče apostolima u prvom susretu poslije uskrsnuća: "Primite Duha Svetoga. Kojima otpustite grijehe, otpuštaju im se; kojima zadržite, zadržani su im" (Iv 20,22-23). Komu su zadržani? Onome koji ne pristupaju s raspoloženom dušom za obraćenje i ne prihvaća uvjete za dostojno primanje sakramenta. Takav se izlaže napasti da čini svetogrđe. Apostol je Pavao ozbiljnim riječima opominjao Korinćane da ne pristupaju pričesti nedostojno, jer bi bili krivci tijela i krvi Gospodnje (usp. 1 Kor 11,27).

Molitva, razmatranje Božje riječi i sakramenti dostojno primani sveti su i neiscrpivi izvori snage Duha Svetoga za puni život u istini i ljubavi! "Sve mogu u Onome koji me jača" (Fil 4,13).

10. "Uskrsnu kako reče" (Mt 28,6)

"I evo, ja sam s vama u sve dane - do svršetka svijeta" (Mt 28,20)

Braćo i sestre u Isusu Kristu! Kao zaključak ovih korizmenih razmišljanja svima upućujem uskrsnu čestitku s molitvom da vam Uskrsnuli ispuni dušu Božjom utjehom, nadom i radošću čiste savjesti! Sretan Uskrs!

Uskrs je Božja pobjeda! To je pobjeda istine, ljubavi i života! Neka to svjetlo osvijetli i naše duše i naše dane!

Sretan Uskrs ranjenima, utamničenima, zarobljenima! Sretan Uskrs prognanima, bolesnima, žalosnima zbog gubitka svojih dragih! Sretan Uskrs djeci, mladima i odraslima; roditeljima, starcima i staricama! Sretan

Uskrs svim dobročiniteljima u domovini i u svijetu, posebno svim hrvatskim iseljenicima! Sretan Uskrs braći u episkopatu, svećenicima, redovnicima i redovnicama!

Sretan Uskrs svima koji nose odgovornost za opće dobro domovine!

Sretan Uskrs svima s kojima nas povezuje vjera u Isusa Krista - Bogočovjeka, svima s kojima nas povezuje vjera u Boga živoga; svim ljudima dobre volje!

Posebno upućujem uskrsnu čestitku našim katekumenima koji će ovog Uskrsa u našim župama primiti sveto krštenje i pristupiti euharistijskoj gozbi sinova i kćeri Božjih!

Da uskrsno svjetlo zasja u duši svih ljudi, i onih koji su uzrok naše žalosti, molimo Uskrsnuloga Gospodina u zajedništvu s Presvetom Bogorodicom, Kraljicom Mira!

Uskrs je događaj! Uskrs je istina! Neka svima bude Uskrs radostan!

Završetak neka bude svjedočanstvo apostola Pavla: "Doista, predadoh vam ponajprije što i primih: Krist umrije za grijehe naše po Pismima; bi pokopan i uskrsnu treći dan po Pismima; ukaza se Kefi, zatim Dvanaestorici. Potom se ukaza braći, kojih bijaše više od pet stotina zajedno... Najposlije, kao nedonoščetu, ukaza se i meni... Nisam dostojan... Ali milošću Božjom jesam što jesam" (1 Kor 15,3-6; 8; 9; 10).

Sve vas povjeravam ljubavi i zaštiti Presvetoga Trojstva: Oca i Sina i Duha Svetoga, za vječni blagoslov!

U Zagrebu, na prvu korizmenu nedjelju, 8. ožujka 1992.

NA SVOJU SLIKU STVORI BOG ČOVJEKA (Post 1,27)

1.

"Spas osobe i ljudskog i kršćanskog društva usko je povezan sa sretnim stanjem u bračnoj i obiteljskoj zajednici" (RN, br. 47)

1.1. Započelo je sveto korizmeno vrijeme. U zagrebačkoj nadbiskupiji ovu korizmu proglasili smo "Jubilejskom korizmom 1993". Ovim svetim korizmenim vremenom želimo otvoriti naš jubilej 900. obljetnice osnutka zagrebačke biskupije. To je poziv našoj mjesnoj Crkvi na dublje razmišljanje o svom poslanju u ovom vremenu i u ovakvom svijetu kakav jest s obzirom na svoje duhovno i moralno stanje.

Proslava jubileja milosno je vrijeme da svi uronimo u svoju savjest i ispitamo svoj odnos prema Bogu, svome Stvoritelju, prema Isusu Kristu, svome Otkupitelju, prema Duhu Svetom, svome Posvetitelju. Crkva potječe iz misli i ljubavi Presvetoga Trojstva. Ona je plod otkupljenja; njezino zajedništvo u vjeri, nadi i ljubavi povezuje Duh Sveti, Duh Istine i Ljubavi; rođena je iz vode i Duha, kako reče Isus Nikodemu: "Ako se tko ne rodi iz vode i Duha, ne može ući u kraljevstvo Božje" (Iv 3,5). To je otajstvo krštenja kojim smo rođeni od Boga (usp. Iv 1,13). Tako Crkva postaje zajednica sinova i kćeri Božjih, koji svojim životom postaju "sol zemlje" i "svjetlost svijeta" (Mt 5,13-14).

1.2. Baš korizmom započinjemo vrijeme našeg jubileja da naglasimo svu ozbiljnost vremena u kojem živimo, da shvatimo pravi smisao jubileja, a to je hitni poziv na obraćenje. I nama sada, u ovoj korizmi, u ovom ratnom vihoru, kroz cijelo vrijeme jubileja Isus Krist upućuje riječ: "Ispunilo se vrijeme, približilo se kraljevstvo Božje! Obratite se i vjerujte Evanđelju" (Mk 1,15).

2.

"Želiš li mudrost, vrši zapovijedi" (Sir 1,26).

2.1. Taj je poziv upućen svakom pojedincu, bio on star ili mlad; upućen je svakoj obitelji koja krštenjem postaje temeljna zajednica u Crkvi. Isus Krist poziva na obraćenje sve nas, u svakom zvanju, u svakoj odgovornosti u svakoj sredini i prostoru našeg djelovanja. Crkva je veliki poslanik koji živi u povijesti i prolazi svijetom da bez prestanka naviješta najveći događaj ljubavi Božje prema čovjeku: otkupljenje. Crkva je živi svjedok toga događaja koji se zbio u punini vremena (usp. Gal 4,4). Utjelovljenje vječne Riječi u djevičanskom krilu Djevice Marije, muka, smrt i uskrsnuće Isusa Krista, Sina Božjega, najsvetiji je događaj u povijesti; trajna je ponuda spasenja svakom čovjeku; neiscrpivi je izvor svjetlosti za ljudsku misao; pravo je svjetlo za svaku savjest; zalog je pomirenja čovjeka s Bogom i s čovjekom; otkupljenje unosi u ljudsko srce mir i radost čiste ljubavi. "Bog nije Bog nesklada, nego Bog mira" (1 Kor 14,33).

Kristovo je Evanđelje istina na kojoj se temelji život osobe, obitelji, cijele Crkve. "Jer, nitko ne može postaviti drugoga temelja, osim onoga koji je postavljen, a taj je Isus Krist" (1 Kor 3,11).

2.2. Na tom temelju, u toj istini i u tom svjetlu želimo da se ostvaruje naša duhovna obnova, i da ta obnova, istinsko prihvaćanje Isusa Krista, bude plod našeg jubileja! To je smisao jubileja. Obnovu pak čovjeka kao pojedinog člana Crkve i cijele Crkve moramo nastojati ostvariti u temeljnoj zajednici Crkve i naroda, a to je obitelj. Stoga će naš jubilejski pastoral biti usredotočen na obitelj. Time se sve obuhvaća: obiteljsko zajedništvo, obiteljski moral, odgoj djece i mladih, život vjere, nade i ljubavi; sakramenti i Božje zapovijedi; u obitelji se već susrećemo s otajstvom Crkve. U njoj se događa i živi otkupljenje.

3.

"Na sliku Božju on ga stvori, muško i žensko stvori ih" (Post 1,27).

3.1. Obitelj je najintimnije zajedništvo ljudskih osoba jednakoga

dostojanstva, istoga vječnog poziva i iste odgovornosti pred Bogom za svrhu bračne ljubavi. Svemogući Stvoritelj čovjeka je Stvoritelj obitelji. "Na svoju sliku stvori Bog čovjeka, na sliku Božju on ga stvori, muško i žensko stvori ih" (Post 1,27). Nitko nikada nije izrekao uzvišeniju definiciju čovjeka. Bog je zamislio i stvorio čovjeka da bude njegova slika, odraz njegove svetosti, mudrosti i ljubavi! Takva bi trebala biti i obitelj kao zajedništvo u savršenoj ljubavi; tu je pak ljubav Bog uključio u svoj plan stvaranja ljudskih bića. Tako je bračna ljubav svojim tjelesnim izrazom suradnička ljubav s Bogom Stvoriteljem u darivanju života. Tu je zahtjev Božji da bračna ljubav ima svoje nepovredivo dostojanstvo, da bude čista, vjerna, velikodušna i požrtvovna. Ne može biti uzvišenije ni ljepše zamisli obitelji i braka od Božje zamisli.

3.2. Da zaštiti dostojanstvo ljudske osobe, da sačuva dostojanstvo ljudske seksualnosti i dostojanstvo obiteljskog zajedništva i braka, Bog je izrekao jasna načela života u svojim zapovijedima. Božje zapovijedi čuvaju čovjeka i ljudsko zajedništvo od poniženja, razaranja i uništenja.

Nažalost, čovjek može svojom slobodnom odlukom odbaciti Božji plan, Božju volju iz svoga života. To se je dogodilo na početku ljudske povijesti; to se neprestano događa kroz povijest; to je drama s kojom se suočuje čovjekova savjest.

Drugi vatikanski sabor potvrđuje tu tamnu stvarnost života. "Tako je čovjek u samom sebi podijeljen. Zbog toga sav život ljudi, i pojedinaca i skupina, pruža sliku borbe, i to dramatične, između dobra i zla, između svjetla i tame... A grijeh umanjuje samog čovjeka sprečavajući ga da postigne svoju puninu" (GS 13). Kriza čovjeka postaje i kriza obitelji. Grijeh koji razara čovjeka i zarobljuje, razara i zarobljuje obitelj!

4.

"Sine moj, ako želiš služiti Gospodu, pripravi dušu svoju na kušnju. Učvrsti svoje srce i budi jak..." (Sir 2,1)

4.1. Čitanje na prvu korizmenu nedjelju, a to je Božja objava,

izvješćuju nas o napasniku i o grijehu. Tko je ta "zmija" o kojoj čitamo u Knjizi Postanka? To je Zavodnik, "čovjekoubojica ljudi od početka i otac laži" (usp. Iv 8,44). Grijeh se je najprije dogodio u svijetu čistih duhova kojima je stvaralačka ljubav podarila najveću sličnost s Bogom, svjetlost Božje ljepote. Ali mnogi od tih duhova odbaciše Boga. Svjetlonoša pade! Zaljubljen u samoga sebe odbacio je Boga-Ljubav i postade duh mržnje; odbacio je Boga-Istinu i postade otac laži. Mržnja pak i laž vode zajedno u smrt.

4.2. Knjiga Postanka izvješćuje nas kako je zmija progovorila ženi. Ta je zmija simbol podloga, lukavog i zavidnog duha. Zmija reče ženi: "Ne, nećete vi umrijeti. Nego, zna Bog; onog dana kad budete s njega jeli otvorit će vam se oči, i vi ćete biti kao bogovi, koji razlučuju dobro i zlo" (Post 3,5).

Razlučivati dobro i zlo znači biti norma dobra i zla. Zavodnik je kazao: Nema Bog prava vama nešto braniti kao zlo i zapovijedati kao dobro; vi ste slobodni da odlučite što je za vas dobro a što zlo; besmislena je Božja zapovijed; to što Bog hoće, vaše je ropstvo; on je zavidan vašoj sreći i vašoj moći da budete sretni, ali bez Boga.

4.3. Ta je zavodnička laž uvijek prisutna u povijesti. Ta laž nadahnjuje sve bezbožne ideologije, sve ljudske otpore Božjim zapovijedima. Ta laž je u korijenu potpunoj zamjeni pojmova o dobru i zlu; ona izvrće naglavce ljestvicu vrijednosti. To je uočio već prorok Izaija kad piše: "Jao onima koji zlo dobrom nazivaju, a dobro zlom, koji od tame svjetlost prave, a od svjetlosti tamu... Jao onima koji su mudri u svojim očima i pametni sami pred sobom!... Onima koji za mito brane krivca, a pravedniku uskraćuju pravdu" (Iz 5,20; 21; 23). Zavodnička je laž u korijenu svih nepravdi, svih nasilja i otimačina; njome se želi opravdati svaka pokvarenost. Ona izobličuje sliku Božju u čovjeku, ona izopačuje i obiteljsko zajedništvo. Ta laž hrani sebičnost i korupciju društva, svake ljudske zajednice.

4.4. Strašne su posljedice u životu i povijesti te bezbožne laž da čovjek može biti sretan bez Boga, da je slobodan kad Bogu kaže: Neću biti tvoj! Laž "Bit ćete kao bogovi", rodila je sve totalitarizme koji su stvarali zakone da čine zlo i nasilje. Izaija, davno prije Isusa

Krista, žigoše samovolju bezbožne vlasti kad piše: "Jao onima koji izdaju odredbe nepravedne, koji ispisuju propise tlačiteljske; koji uskraćuju pravdu ubogima i otimlju pravo sirotinji mog naroda, da oplijene udovice, da opljačkaju sirote" (Iz 10, 1-2).

5.

"Ne živi čovjek samo o kruhu, nego o svakoj riječi što izlazi iz Božjih usta" (Mt 4,4)

5.1. Napasnik nikoga ne pušta na miru. U evanđelju prve korizmene nedjelje čitamo kako se đavao približio i najsvetijemu - Bogočovjeku Isusu Kristu! Napasti kojima sotona želi zavesti Isusa zapravo su one tri temeljne požude koje apostol Ivan navodi kao izvor moći zla u palom svijetu; to su sasvim određene mračne energije koje tinjaju ili bukte u samom čovjeku i pokreću ga u djelovanju. Kada te požude zavladaju u javnom životu, onda pokreću sve sukobe, sva izbraljivanja i tlačenja nemoćnih; potpaljuju i osvajačke ratove da bi se stvarali veliki ili mali imperiji: osvojiti tuđe, potlačiti drugoga, pokvariti čovjeka da bude rob.

Što to Ivan piše? Piše ovo: "Ne ljubite svijeta ni što je u svijetu. Ako tko ljubi svijet, nema u njemu ljubavi Očeve. Jer što god je svjetsko - požuda tijela, i požuda očiju, i oholost života - nije od Oca, nego od svijeta" (1 Iv 2,15; 16).

5.2. Sotona nudi Isusu da odustane od propovijedanja Božjega kraljevstva slobode, istine i svetosti. Neka ne spasava svijet ljubavlju križa nego lažnim čudesima, neka pridobije mnoštva za sebe pa će imati nad njima moć; neka siti svijet pretvarajući kamenje u kruh; neka se spusti s vrha hrama pa će biti prihvaćen kao onaj koji nudi sve mogućnosti zabave. Konačno, treća napast sve uključuje: tko ima moć i bogatstvo, ima i sve poželjne užitke. Oholost života - moć; požuda očiju - bogatstvo; požuda tijela - užici: sve to napasnik nudi Isusu ali pod jednim uvjetom: "Sve ću ti to dati ako mi se ničice pokloniš" (Mt 4,9).

5.3. Sotona sebe proglašava "bogom"; prisvaja si čast koja pripada

samo Bogu i pravi se gospodarom svega premda ništa nema osim svoga prokletstva. A ipak, taj otac laži uspijeva zavoditi svijet; stvorio je i u suvremenom svijetu mentalitet materijalističkog shvaćanja čovjeka i života, a tako i obitelji. Tako i duh svijeta postaje zavodnik svojom krilaticom: sve je dopušteno što poželi čovjekova sebičnost, strast i moć.

Duh svijeta kroz moćna sredstva priopćavanja viče: čovječe, uživaj, bogati se, vladaj; sve je ovdje; druge nade nema; odbaci Boga pa ćeš biti slobodan! Hedonistički permisivni sekularizam ovoga svijeta kao da viče: "Spalite sva svetišta Božja na zemlji" (Ps 74/73). To svetište Božje je čovjek. To svetište Božje je obitelj! Apostol je pisao Korinćanima koji su živjeli u sličnom mentalitetu kao i kršćani danas: "Ne znate li? Hram ste Božji, i Duh Božji prebiva u vama. A tko upropašćuje hram Božji, upropastit će njega Bog. Jer hram je Božji svet, a to ste vi" (1 Kor 3,16-17). I Crkva je to svetište koje je izloženo tolikim napastima i nasrtajima da bude spaljeno. Danas možemo kazati i za tolike crkve zgrade: "Sve je u Svetištu opustošio neprijatelj... Ognju predadoše Svetište tvoje, do zemlje oskvrnuše Prebivalište tvoga imena" (Ps 74/73/). Kolike su crkve srušene i spaljene u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini u ove posljednje dvije godine! Ali još je teže oskvrnuće hrama Božjega u samom čovjeku. To se oskvrnuće zove grijeh i može se dogoditi samo pristankom čovjeka koji posluša glas zavodnika!

5.4. Svi smo podložni napasti: zavode nas naše zle sklonosti; privlači nas zlo u svijetu; nije isključen ni nevidljivi zavodnik na kojega upozorava apostol Petar: "Otrijeznite se! Bdijte! Protivnik vaš, đavao, kao ričući lav obilazi tražeći koga da proždre. Oprite mu se čvrsto u vjeri" (1 Pt 5, 8-9).

U Isusovoj presvetoj duši napasnik nije mogao imati uspjeha, ali je Isus dopustio da mu se taj upropastitelj čovjeka približi da nama pokaže kako treba odbiti. Isus tjera Sotonu Božjom riječju: "Pisano je: Ne živi čovjek samo o kruhu, nego o svakoj riječi što izlazi iz Božjih usta!" (Mt 4,4). "Pisano je također: Ne iskušavaj Gospodina, Boga svojega!" (Mt 4,7).

"Odlazi, Sotono! Ta pisano je: Gospodinu, Bogu svom se klanjaj i njemu jedinom služi!" (Mt 4,10). S napasnikom se ne raspravlja; njega se tjera u Božje ime!

6.

"Lažna je ljupkost, tašta je ljepota: žena sa strahom Gospodnjim zaslužuje hvalu" (Izr 31,30)

6.1. Obitelj je suživot osoba, najprije muža i žene, a onda se u taj suživot uključuju i djeca kao plod njihove ljubavi i kao dar Božje stvoriteljske svemoći. Taj suživot po Božjem planu, izvire iz ljubavi, živi od ljubavi i za ljubav. Naslov: otac, trebao bi značiti nesebična ljubav za druge; naziv: majka, također bi trebao značiti požrtvovna, topla ljubav za život nemoćnih ljudskih stvorenja koja počinju svoj život u njezinu krilu. Tako je Bog-Ljubav zamislio oca, tako je želio biće žene.

Razmislimo malo što znači žena - majka u obitelji.

Ali prije toga učimo tajanstvenu poruku o tajni žene kako nam je objavljena na početku Staroga zavjeta i na početku Novog zavjeta. U tim odlučnim počecima za tijek povijesti i sudbinu čovjeka stoji žena! Ne možemo prodrijeti u tajnu Božjih misli, ali uočavamo činjenicu: na prvom početku zavodnik se približava ženi. Sveto pismo stavlja u središte sudbonosne odluke ženu!

6.2. Biblijski opis stvaranja žene upozorava na posebni položaj žene u životu čovjeka. "Nije dobro da čovjek bude sam; načinit ću mu pomoć kao što je one sam" (Post 2,18). I čovjek će reći: "Gle, evo kosti od mojih kostiju, mesa od mesa mojega!" (Post 2,23). Slikovito rečeno, stvorena je u blizini čovjekova srca. Ona je psihološki, fiziološki i svojim pozivom posve različita od muža, ali ne da mu bude suparnik ili neki partner sa sebičnim interesima. Pogotovo ne da mu bude neko sredstvo, stvar, igračka za sebične prohtjeve. Narav i poziv žene jest da bude srce uz čovjeka, toplina, dobrota. Bog je zamislio ženu kao prisutnu ljubav koja živi za život; ona je svojim majčinstvom nesebična požrtvovnost u službi života; pažljiva je i

osjetljiva za patnju drugoga; pomoćnica koja priskače u pomoć s neposrednom intuitivnom nježnošću. Ona uz čovjekovu, često hladnu i proračunatu racionalnost, stoji kao srce koje ima dublju osjetljivost za tajnu života.

6.3. Žena je svojim majčinstvom nositeljica života. Stoga je ljudsko biće još pod majčinim srcem, kao i poslije rođenja u svom rastu upućeno na majčinsku brigu i zaštitu. Ona uz dijete stoji u posebnom odnosu ljubavi, i zato je njezin utjecaj najdublje utisnut u dušu čovjeka. Sveto pismo hvali biranim riječima ženu u njezinoj vjernoj ulozi u obitelji. "Tko će naći ženu vrsnu? Više vrijedi ona nego biserje. Muževljevo se srce uzda u nju... Svoja usta mudro otvara, i pobožan joj je nauk na jeziku" (Izr 31,10-11; 26).

Žena tako zamišljena od Božje ljubavi ima nenadoknadivu vrijednost. Njezno je dostojanstvo nepovredivo. To je dostojanstvo izraženo na dva načina života i služenja: djevičanstvo i majčinstvo. U Crkvi je brak sakramenat; suživot muža i žene posvećen je otkupljenjem; u njegovo milosno ostvarenje uložena je žrtva Kristova na križu. Zato je majčinstvo, kao očinstvo, posvećena služba životu.

6.4. Ali u Crkvi postoji i Bogu posvećeno djevičanstvo radi kraljevstva nebeskoga. To su Bogu posvećene djevice - redovnice koje svojim molitvenim životom i nesebičnim služenjem malenima, patnicima, siromasima ostvaruju svoje duhovno majčinstvo. Na sudu Božjem ćemo vidjeti koliko je dobro upisano u život čovjeka i u povijest svijeta djelovanjem i srcem žene, bilo kao Bogu posvećene djevice bilo kao nesebične majke!

6.5. Sjetimo se požrtvovnosti, ali i patnja, tolikih djevica i majki u ovom ratu koji je protubožji i protučovječji. Sigurno je mnogima ostao u trajnom sjećanju prizor iz sarajevske bolnice. U bolničkom podrumu leži na krevetiću teško ranjeno dijete. Jedina riječ koju to dijete izriče u svojoj muci je riječ: Mama! U zagrebačkoj dječjoj bolnici bolesno je dijete nacrtalo na papir nad svojim krevetićem srce i napisalo riječ: Mama! To je zov, krik, potreba ljubavi i zaštite. Mama je nada ranjenog djeteta. Mama može utješiti bolesno dijete; ona može izdržati budne noći uz patnika, ona preuzima križ patnje svakog člana svoje obitelji. Majka je tajna ljubavi. I Bogu posvećena djevica je također tajna velike ljubavi. Tako misli Bog o ženi!

7.

"Svoja usta mudro otvara, i pobožan joj je nauk na jeziku" (Izr 31,26)

7.1. Možda sada možemo naslutiti razlog zašto se napasnik približio upravo ženi i s njom započeo razgovor propasti. Imajući pred očima Božji plan sa ženom, imamo u vidu i sotonsku zloću da obori ženu. Ako nju odvede i zavede u pobunu protiv Božjeg plana, zavest će u propast i muža. Ako je žena srce, onda ona drži, na neki način, u vlasti i odluke muža. Dobro srce, bogato ljubavlju, ispunjeno pravim vrijednostima, usmjerit će i čovjekovu misao pravim putem i usmjeriti savjest na ispravne odluke. Naprotiv, ako žena bude zavedena, ako joj srce bude ispunjeno zlom i zloćom bit će i sama zavodnica čovjeka; odvest će čovjeka u pobunu protiv Božje volje a time i svijet na putove moralnog pada. Sluga Božji Alojzije Stepinac govorio je da su za moralni i vjerski život obitelji veća pogibelj nevjerne žene nego nevjerni muževi. Vjerna i pobožna žena ima veću moć da spasi djecu i muža; isto tako žena bez duhovnih vrijenosti ima veći utjecaj, dakako u negativnom smislu, na djecu i muža. Sveto pismo kaže: "Srce poniženo, lice pomračeno i rana u srcu - to je žena opaka" (Sir 25,23). Naprotiv, riječ je Božja puna hvale žene čestite. "Čestita žena radost je mužu svojem... Dar je Gospodnji žena šutljiva, i nema cijene duši dobro odgojenoj. A milina je na milinu žena stidljiva, i nema cijene dostojne duše uzdržljive" (Sir 26,2; 14-16).

8.

"Blagoslovljena ti među ženama, i blagoslovljen plod utrobe tvoje" (Lk 1,47)

8.1. Razmišljajući o dostojanstvu žene, ali i o padu žene u prapočetku, smatramo prikladnim razmisliti o najsvetijoj ženi, o novom početku u kojem će opet biti odlučna riječ Djevice! Uključimo u naša korizmena razmišljanja Blaženu Djevicu Mariju, to više, što pod njezinu zaštitu stavljamo proslavu našeg jubileja! U noći grijeha dolazi Bezgrešna kao nova zora koja najavljuje Spasitelja kao "Mlado

sunce s visine, da obasja one što sjede u tmini i sjeni smrtnoj, da upravi noge naše na put mira" (Lk 1,78-79).

Nakon što je Eva, na nagovor napasnika, prezrela Božju volju, Bog u svom prijekoru upućenom Sotoni - Zmiji opet najavljuje tajanstvenu ženu koja će biti nepomirljiva protivnica Zlome. "Neprijateljstvo ja zamećem između tebe i žene, između roda tvoga i roda njezina: on će ti glavu satirati, a ti ćeš mu vrebati petu" (Post 3,15).

8.2. Tko će biti ta žena koju neće moći dodirnuti sotonski zadah grijeha? To će biti neoskvrnjena Djevica i Djevičanska Majka, Najsvetija Djevičanska Čistoća, koja će roditi pobjednika nad grijehom, Sotonom i smrću. To će biti skromna i ponizna nazaretska Djevica Marija, "Početak boljega svijeta". Ona će biti novo stvorenje, najsvetija kći palog roda ljudskoga. Njezinu dušu nije zasjenio grijeh praroditelja kao što ga baštini svaki drugi čovjek. Ona je već u krilu svoje majke stvorena puna milosti, da bude sva Božja uvijek i bez opoziva. Duša joj je od početka stvorena i ispunjena Božjom ljubavlju, milošću. Zato je njezino ime i Bezgrešno Začeće!

Marija je od vječnosti bila uključena u Božji plan otkupljenja koje će biti izvršeno utjelovljenjem Vječne Riječi, Sina Očeva, i njegovim križem i uskrsnućem. Prorok je to navijestio: "Evo, začet će djevica i roditi sina, i nadjenut će mu ime Emanuel!" (Iz 7,14). Evanđelist Matej tumači ime Emanuel, što znači: "S nama Bog" (Mt 1,23).

8.3. Bog je htio ući u ljudsku povijest i biti prisutan među ljudima. U krilu Djevice, snagom Duha Svetoga, usvojio je našu ljudsku narav i rodio se od nje kao dijete, a da je njezino Bogu posvećeno djevičanstvo ostalo netaknuto. U Mariji, blagoslovljenoj među ženama, Bog je svojom posebnom odlukom i ljubavlju ostvario dostojanstvo majčinstva i sačuvao dostojanstvo i ljepotu djevičanstva. Druga božanska osoba Presvetoga Trojstva od nje se rodila kao čovjek da bude sa svakim čovjekom krvno srodan i da proživi dramu ljudskog života sve do smrti na križu, u svemu nam sličan osim u grijehu (Hebr 4,15). Marijino je djevičansko majčinstvo jedinstveno i neponovljivo. "Ta Bogu ništa nije nemoguće", reče joj arkanđeo Gabrijel kod

navještanja (usp. 1,37). Novi početak stoji u Marijinoj riječi: "Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po tvojoj riječi!" (Lk 1,38).

Ponizna, Bogu uvijek poslušna Djevica Marija ostaje u povijesti i pred čovječanstvom kao najčistiji vrhunac ženskog dostojanstva svojim majčinskim djevičanstvom i svojim djevičanskim majčinstvom. Ona je najljepše ostvarenje žene u najpunijem milosnom rascvatu. Bogom zamišljene ženstvenosti. Ona je, uistinu, Najsvetija Djevičanska Čistoća!

8.4. U svijetu požude i tolike pogaženosti i poniženosti upravo ženskog bića Marija stoji kao veliki znak na nebu i Žena obučena u sunce (usp. Otkr 12,1); obasjava ovaj pali svijet svojom nevinošću; sjaji pred očima osobito ženske duše kao najljepši uzor, ali kao utočište. Ona je stvoreno biće, ali najbliže Bogu. Isusu Kristu - Bogočovjeku, s punim je pravom govorila na zemlji: Sine! Sada mu govori i na nebu: Sine! A baš zato što je puna milosti, što je sva Božja, što je majka našega Gospodina, baš zato je najbliža i nama u svim našim nevoljama. S križa nam je darovana za majku! Za svakoga od nas Isus joj reče, prikazujući za nas žrtvu ljubavi: "Ženo! Evo ti sina!" I svakome od nas reče: "Evo ti majke!" (Iv 19,26).

Samo pakao može vrijeđati tako uzvišenu i svetu majku!

Neka ona bude majka našeg jubileja! Neka bude majka svake naše obitelji! Svakome koji joj otvori dušu, ona donosi najveći dar. Njezin je dar Isus Krist - Spasitelj! Može li ikoja katolička obitelj u našoj nadbiskupiji - i u Hrvatskoj - zatvoriti vrata Božjoj Majci?

9.

"Ne idi za svojom željom i svojom snagom, slijedeći strasti svoga srca. Ne reci: 'Tko mi što može?' jer će te Gospodin kazniti... Ne reci: 'Griješio sam, pa što!' (Sir 5,2;3;4)

9.1. U svjetlu Božje zamisli žene, a ta je zamisao na najsavršeniji način ostvarena u Bezgrešnoj Djevici Mariji, moramo sa žalošću upozoriti na naše rane koje razaraju suvremenu obitelj, a osobito ponizuju žensko dostojanstvo; žensku osobu pretvaraju u stvar i čine

predmetom trgovine i seksualnog izrabljivanja. Kad u jednoj civilizaciji žena izgubi svoje dostojanstvo i vrijednost, onda takva civilizacija srlja u propast; postaje civilizacija smrti. "Svako je bezakonje kao dvosjekli mač koji nanosi rane neizlječive" (Sir 21,3).

9.2. Između Božje riječi i ljudske misli može biti nepremostiva suprotnost. To se događa uvijek kada čovjek usvoji grijeh kao istinu života, a dobro odbaci kao zapreku svoje slobode. Zato postoji veliki raskorak i suprotnost između onoga što Crkva uči o čovjeku, o obitelji, o braku i onoga što svijet o tome misli i kako živi. Materijalističko shvaćanje čovjeka i života ubilo je zapravo u čovjeku savjest. Izbrisana je na nekim područjima života, osobito u poimanju braka i obitelji, razlika između dobra i zla. Vrijednosti koje Crkva zastupa i predlaže u Božje ime, odbačene su kao preživjele; neprihvatljive za način suvremenog života. Grijeh više ne postoji; sve je dopušteno! Iz takve logike mišljenja dolaze sva duboka poniženja ljudske osobe, posebno žene; u takvom shvaćanju je uzrok da je suvremena obitelj duboko ranjena; živi zapravo protusmisao a ne smisao svoga postojanja.

9.3. U ovom okrutnom ratu u našim prostorima, s osvajačkim ciljevima i protjerivanjem stotine tisuća obitelji iz njihovih domova, došla je do izražaja posebna okrutnost prema ženi.

Sistematska silovanja djevojčica, djevojaka i žena nov su način etničkog čišćenja i genocida. Svjedočanstva o tome su potresna. Najviši predstavnici Katoličke i Pravoslavne Crkve te Islamske vjerske zajednice s područja bivše Jugoslavije, sa svojih susreta to su nasilje najoštrije osudili. Svijet je ostao zaprepašten. To je zaista najdublje poniženje ženske osobe i to je zločin nad zločinima.

Ali, dok se svijet nad takvim nasiljem zgraža, s druge strane prihvaća kao sasvim normalno, čak i potrebno da žena bude na druge načine izrabljivana i ponižavana. Kad god se prije braka i u braku ne prihvaćaju Božja načela života, žena je obično uvijek na gubitku.

9.4. Ljudska seksualnost nije nipošto sredstvo samovoljnog zadovoljenja požude. Ona je uključena u dostojanstvo ljudske osobe, a da se sačuva to dostojanstvo, nužno je poštivati istinski smisao seksualnosti, koji joj je odredio u svojoj božanskoj mudrosti Stvoritelj!

Stoga se čovjek ne smije služiti svojom seksualnošću sebičnim i samovoljnim prohtjevima prije braka ni u braku. Najsigurnije sazrijevanje za zrelu, nesebičnu i odgovornu ljubav u braku je čistoća prije braka. Apostol Pavao pisao je Crkvi u Efezu, koja je živjela usred poganske raspuštenosti: "A bludnost i svaka nečistoća ili pohlepa neka se i ne spominje među vama, kako dolikuje svetima" (Ef 5,3).

9.5. Samo čista mladost može biti brana nemoralu koji razara obitelji i suvremeno društvo. Čista je mladost moguća snagom Duha Svetoga. To je mladost koja živi iz vjere, prima snagu u sakramentima, osobito pomirenja u Euharistije; bdije nad svojom savješću i u molitvi prima svjetlo i jakost da se odupre napastima svijeta, pobuni tijela i zavodljivosti zavodnika. Apostol Pavao upozoravao je Kološane: "Pazite da vas tko ne odvuče mudrovanjem i ispraznim zavaravanjem..." (Kol 2,8).

9.6. Vjenčana bjelina mora biti istiniti znak sačuvane nevinosti i čisti dar ljubavi kojom se ulazi u neraskidivo zajedništvo života. Posvećeno mjesto bračnog života u vjernoj i neopozivoj ljubavi je zakoniti brak. Bračno pak sjedinjenje, kao izraz nesebične ljubavi, povezano je s tajnom života. Ta je ljubav suradnja s Bogom Stvoriteljem u opstanku novoga ljudskog bića. Čovjekov je postanak dar ljubavi roditelja i Boga Stvoritelja! Iz takvog dosljednog shvaćanja bračnog života, u svjetlu Božje objave, isključena je svaka samovolja, svaka sebičnost, svako pretvaranje ljudske osobe u predmet tjelesnog izrabljivanja. Zato je svaka protunaravna kontracepcija grešna zloporaba ljudske osobe. Takav se postupak ne može isključiti iz odgovornosti pred Bogom; o njemu mora voditi računa iskrena savjest i u ispovijedi. Odgovorno roditeljstvo uključuje u svoju savjest Božji plan s dostojanstvom ljudske osobe i čovjekove seksualnosti. Stoga Crkva ne mijenja Božjih načela pod pritiskom svijeta. Apostol Pavao pisao je Galaćanima: "Kad bih sveudilj nastojao ljudima ugađati, ne bih bio Kristov sluga" (Gal 1,10). "Tako? Neprijateljem vam postadoh, propovijedajući vam istinu?" (Gal 4,1).

9.7. Ako postoje razlozi koji isključuju sebičnost da roditelji odluče o broju djece koju će prihvatiti s ljubavlju, Crkva, vjerna Božjoj riječi,

smatra periodičnu suzdržljivost od bračnog života jedino moralnim načinom kontrole rađanja. Tako se spašava dostojanstvo braka i osobe. Tako je i u brak uključena čistoća. U Poslanici Hebrejima čitamo: "Ženidba neka bude u časti u sviju, i postelja neokaljana! Jer bludnicima i preljubnicima sudit će Bog" (Hebr 13,4).

9.8. Obitelj počiva na temeljima vjerne ljubavi. Ljubav je raspoloženje duha i odluka volje: htjeti uvijek biti drugome uzrok radosti i izraz nesebične pomoći; zajednički i neopozivo dijeliti dobro i zlo; uspjehe i neuspjehe života: Radosti i kušnje u svim okolnostima života. Stoga je rastava braka velika rana i lom obitelji, kojim su pogođeni svi članovi obitelji. Rastavu bi se htjelo opravdati napretkom i slobodom ove civilizacije, ali ona je posljedica moralnog pada. To je teško oboljenje društva.

9.9. Kako mora biti onda ozbiljna priprava mladih za istinski kršćanski brak! Trajan i vjeran brak gradi se na vrijednostima duha! Nažalost, površnost u toj pripravi, pomanjkanje prave vjere i kršćanskog shvaćanja braka dovodi do nesklada u braku i do rastava. Ako se u brak ulazi samo kao u pokus, isključivši svetost sakramenta i obveze koje proizlaze iz Božje volje, onda je on samo privid zajedništva koje pred Bogom nema valjanosti.

9.10. Ovdje moramo upozoriti da Crkva mora bdjeti da se sakramenti primaju na dostojan način jer su sveta otajstva Kristova dar Crkvi za njezino posvećenje; Crkva im nije gospodarica nego djeliteljica pod uvjetima koje Bog određuje. Uz mentalitet ovoga svijeta, kojim se niječe svaki grijeh, pogotovo na području seksualnosti, nastaje i jedan novi pogubni mentalitet da se pristupa sv. pričesti bez sakramenta pomirenja, premda je pričest sakramenat živih, tj. onih koji su bez teškoga grijeha i pomireni s Bogom! Moramo otvoreno kazati da se takvim primanjem ne prima plod otkupljenja nego se čini svetogrđe. O tome su svećenici dužni poučavati vjernike, inače bi i svoju savjest opteretili odgovornošću pred Bogom za počinjena svetogrđa. Dogodilo se i to, da su sv. pričest pristupali čak i nekršteni, a i osobe koje možda nisu desetljećima pristupile k ispovijedi, a osim toga žive u necrkvenom braku. Nastojanje, da što više sudionika euharistijskog slavlja budu dionici stola tijela Kristova,

mora biti praćeno i nastojanjem da se taj presveti sakramenat otkupiteljske ljubavi Kristove prima dostojno. Uvijek vrijedi Apostolova riječi, jer je Božja riječ: "Doista, kad god jedete ovaj kruh i pijete čašu, smrt Gospodnju navješćujete, dok on ne dođe. Stoga tko god jede kruh ili pije čašu Gospodnju nedostojno, bit će krivac tijela i krvi Gospodnje" (1 Kor 11,26-28).

Isus nas poziva k svome stolu, ali nas poziva kao sinove i kćeri koji žive u Bogu da bi se život Božji još više umnožio u njima: "Kao što je mene poslao živi Otac, i ja živim po Ocu, tako i onaj koji mene blaguje, živjet će po meni" (Iv 6,51).

10.

"Na uši moje reče Gospod nad Vojskama: 'Doista, mnoge će kuće opustjeti, velike i lijepe bit će bez žitelja'" (Iz 5,9)

10.1. Ima jedna posebno bolna stvar koja dostojanstvo žene i njezin majčinski poziv do dna ponizuje; jednostavno je u punom protuslovlju s pojmom žene kao majke, nositeljice i čuvarice života. Postanak novog ljudskog bića je velika i sveta tajna koja se događa u njezinu krilu. Začeće je početak novog života, nastanak ljudskog bića koje je u svojoj početnoj nemoći povjereno zaštiti majčinske ljubavi.To novo biće nije nikakav kemijski spoj u laboratoriju koji se može izbaciti iz epruvete kako se hoće; to je početak čovjeka s neotuđivim pravom da se rodi, nad tim životom bdije sam Bog svojom odlukom; Ne ubij! Ljudsko pak biće ni u svom početku ne može biti predmet eksperimenata. Nažalost, u ovoj civilizaciji materijalizma i hedonizma, ljudski su fetusi postali ne samo predmet pokusa nego i trgovačka roba u kozmetičkoj industriji, za presađivanje organa i druge neke svrhe. U tim svojim postupcima čovjek potpuno usvaja napast Zmije: "Vi ćete biti kao bogovi, koji razlučuju dobro i zlo" (Post 2,5). Dakle, čovjek se smatra apsolutnim gospodarom ljudskog života da bi ljudskom biću zadao smrt u početku, a već se uvodi i praksa u nekim zemljama da mu pospješi smrt i na kraju njegovih zemaljskih dana.

10.2. Kad je zaštitna Božja brana razvaljena općenito u svijetu, u

svim zakonodavstvima, s malim izuzetkom, oko ljudskog života na početku, zašto ne bi bila razvaljena i na kraju života. Ta poplava nabujala je do takvih razmjera da odnosi milijune i milijune ljudskih života. Ako je čovjek samo materijalna čest svemira i samo neka izraslina, poput tumora u tijelu žene, onda zaista nema nikakvih ograda oko toga života. Ako Bog ne ulazi u stvaranje čovjeka i ako Bog nema nikakvih planova s čovjekom, i to za vječnost, onda taj život nema više nikakve vrijednosti. U takvom mentalitetu čovjek uopće gubi vrijednost. Zato se i zločini protiv čovjeka sve više umnažaju kriminalom, ratovima, svim vrstama nasilja i nepravdi.

Crkva ne može nikada odobriti seksualno izrabljivanje žene; pobačaji su posljedica toga izrabljivanja. "Bog nas, doista, nije pozvao na nečistoću, nego na svetost. Prema tome, tko to odbacuje, ne odbacuje čovjeka, nego Boga koji svoga Duha Svetoga udahnjuje u vas" (1 Sol 4,7-8).

10.3. Sigurno bi mnoge žene odustale od pobačaja, kad bi prošle kroz savjetovalište gdje bi čule istinu o svom dostojanstvu i gdje bi čule istinu o biću koje je povjereno njihovu majčinstvu. Ako Hrvatska ne želi utonuti u civilizaciju smrti, mora mijenjati zakone i štititi život! Mora voditi brigu o zaštiti obitelji zakonski i učinkovito mora ekonomski pomoći obiteljima s brojnom djecom. Nažalost, majčinstvo je u ovoj civilizaciji više sramota nego čast. To osjete obitelji koje imaju hrabrost da prihvaćaju djecu kao plod ljubavi i dar Božji. Liječničko i bolničko osoblje mora se u našim bolnicama uključiti u zaštitu života; mora svojim postupkom svjedočiti poštovanje žene - majke; mora sačuvati svoju savjest i ruke od nedužne prolivene krvi! To je borba za život. To je svjesno određenje za civilizaciju ljubavi. Božji blagoslov neće izostati ni nad našim obiteljima ni nad našom domovinom! "Zato neka vam sada Gospodin mudrost u srce posadi... da vrline predačke nikad ne nestanu i da slava njihova prijeđe na potomke njihove (Sir 45,26).

11.

"Svim srcem poštuj oca svoga, i ne zaboravi majčinih bolova. Sjeti se da im svoj život duguješ; kako da im uzvratiš sve što učiniše za te?" (Sir 7,27-28)

11.1. Svako ljudsko zajedništvo upućeno je na određeno vodstvo koje vodi brigu za dobro cijele zajednice, upravlja njome za svaki napredak, predstavlja je pred drugima; vodstvo svake zajednice, bilo velike bilo male, stoji pred povjerenom si zajednicom kao zaštita i obrana. To je narav ispravno shvaćenog vodstva ili uprave. Vodstvo je u službi zajednice; njoj služi; za nju se žrtvuje. Dobro zajednice je interes vodstva, zato isključuje svaki sebični interes. Da bi zajednica postizavala svoju svrhu, potrebna je poštena suradnja s vodstvom i povjerenje. To je opći zakon za uspješnost svake zajednice koja djeluje u skladu s moralnim načelima pravednosti i dobra.

11.2. Ako je obitelj temeljna zajednica naroda i Crkve i ostvarenje Božjih misli o toj zajednici, onda je očito da je i ona upućena na vodstvo, zaštitu, obranu i brižnu ljubav za njezino dobro. To je u obitelji otac. Vodstvo očevo je vlast ljubavi koja se žrtvuje; to je vodstvo ljubavi koja povezuje sve članove obitelji u zajedništvo suradnje, poštovanja i ljubavi. Otac je čuvar i zaštitnik dostojanstva žene - majke i primjer čestitosti, dobrote i pravednosti svojoj djeci.

U njemu majka i djeca nalaze sigurnost jer on samo za njih živi i radi. Takav je otac zaista vrijedan povjerenja, poštovanja i ljubavi. Kao što je njegovo vodstvo obitelji ljubav, tako je i poslušnost tom vodstvu ljubav. To su u Duhu Svetom; izvor im je Kristovo otkupljenje. U Duhu Svetom otac obitelji svojom brižnošću, vjernošću i požrtvovnošću odražava očinstvo nebeskog Oca. Te odnose u obitelji sažeto iznosi apostol Pavao u poslanici Crkvi u Kolosima, koja je živjela u poganskom okruženju i bila izložena negativnim utjecajima poganskog liberalizma. Pavao piše: "Žene, pokoravajte se svojim muževima kao što dolikuje u Gospodinu. Muževi, ljubite svoje žene i ne budite osorni prema njima" (Kol 3,18-19).

Efežanima također piše: "Muževi ljubite svoje žene kao što je Krist ljubio Crkvu te sebe predao za nju... Tko ljubi svoju ženu, sebe ljubi...

Dakle, neka svaki od vas ljubi svoju ženu kao samoga sebe, a žena neka poštuje svoga muža" (Ef 5,25;28;33). Suživot muža i žene Apostol naziva velikim otajstvom uspoređujući ga s otajstvom Krista i Crkve (usp. Ef 5,32).

11.3. U civilizaciji potpune emancipacije žene kad je ona samo "partner" u braku a ne srce koje grije ljubavlju muža i djece, Apostolove su riječi osporavane kao nesuvremene, kao ostatak neke preživjele civilizacije. Iskreni vjernici razumiju suvremenost Božje riječi jer vjeruju u ljubav; ljubav pak nije nikakvo partnerstvo u interesima nego život za drugoga u sebedarju. Poštovanje oca obitelji nije ropski strah nego opet samo izraz iskrene ljubavi. Dakako, logika ljubavi je neumoljivo zahtjevna: zahtijeva i od oca obitelji trajnu vjernost, trijeznost, dostojanstvo u riječima i djelima.

11.4. Može li otac obitelji u potpunosti biti takav bez vjere, bez molitve, bez Boga? Nažalost, ima tragičnih primjera očeva koji su povjerovali napasniku i bili mučitelji svojih obitelji. Ali kolika bismo svjedočanstva žena, sinova i kćeri mogli sabrati o divnim očevima naših obitelji u prošlosti i sadašnjosti! U ovom nametnutom nam ratu s osobitim poštovanjem i zahvalnošću mislimo na vjerne očeve obitelji koji časno brane slobodu, pravo, dom i domovinu, a mnogi su položili i svoj život u toj obrani! Moramo izraziti poštovanje i hrabrim udovicama koje su s dostojanstvom prihvatile i tu žrtvu. Jedna od njih piše povodom pogibije svoga muža: "Mi nismo razorena obitelji". Pero je postavio temelj i zajedno smo je gradili. Nastavit ćemo mi koji smo ovdje... Kao žena govorim ženama, sestrama, kćerima, jer je rat i vaši se muškarci ljuljaju na listu: hoće pasti - neće pasti. U ime njegove smrti molim vas: budite strpljive, budite uslužne, zgranut ću vas možda, ali budite ponizne... budite zaljubljene u svoje muževe, braću, očeve... Rat je strašan. Ništa nije važno osim sloge, ljubavi, sebedarja... Ako ne možete i ne znate, molite da vam Ravnatelj Svijeta dade. Ja već mjesecima molim sa svojom djecom ovako: ne dopusti da nas mržnja preplavi" (MI, br. 12/92, str. 15).

11.5. U mraku mržnje svijetli svjetlo ljubavi i praštanja; to je pobjeda duša koje vjeruju, nadaju se i ljube. Pobjedu nad suvremenim zlima

postići će muževi i žene čije srce i savjest rasvjetljuje Bog! Oni su brana protiv poplave grijeha; oni su nosioci svih duhovnih vrijednosti. Molimo za naše očeve da budu takvi da na njih možemo primijeniti riječ Evanđelja o bržnom poočimu Sina Božjega i čuvaru najsvetije Djevice: Bio je muž pravedan (usp. Mt 1,19).

12.

"Sine, uči od mladosti svoje, prigrli pouku, pa ćeš do svojih sjedina nalaziti mudrost" (Sir 6,18)

12.1. "Ako je čovjek već po samoj naravi osobe slika i prilika Božja, onda on svoju veličinu i dostojanstvo ostvaruje u povezanosti s Bogom, u savezu s njim, u nastojanju za temeljnim jedinstvom koje je u srži misterije stvaranja" (Ivan Pavao II: O dostojanstvu žene, Rim 1988. br. 9).

Zajedništvo katoličke obitelji posvećeno je sakramentom. Možemo kazati da Bog ulazi u to zajedništvo da ga jača, rasvjetljuje i učvršćuje. Plod tako posvećene bračne ljubavi su djeca. U obitelji se čovjek rađa, u obitelji raste, u obitelji su mu ponuđene vrijednosti od kojih će živjeti. Stoga među najvažnije dužnosti roditelja spada odgoj djece.

Kršćanski roditelji sakramentom krštenja svoju djecu daruju Bogu da u njima živi i uključuju ih u zajedništvo Crkve da u tom zajedništvu rastu u vjeri, nadi i ljubavi. Obitelj je ono posvećeno mjesto gdje se djeca uvode u život vjere i u svjesnu pripadnost zajedništvu Crkve.

12.2. Crkva i škola, cijeneći duhovne vrijednosti vjere, pomažu obiteljima i surađuju s njima u tom prevažnom djelu odgoja mladih naraštaja. Nije nikada bilo lako, a u ovoj suvremenoj civilizaciji je osobito teško, odgajati uistinu čestite ljudske ličnosti i uvjerene vjernike.

Danas su mladi izloženi lošim, ali moćnim, utjecajima s raznih strana. Zavodnik s početka ljudske povijesti - Zmija, napasnik - đavao koji je pristupio Isusu u pustinji da ga kuša, Zmaj je o kojem govori Knjiga Otkrivenja. "Zmaj velik, ognjen... stade pred Ženu koja imaše roditi, da joj, čim rodi, proždre Dijete" (Otkr 12,3;4). Zmaj danas proždire još i nerođene.

12.3. "Stara zmija - imenom Đavao, Sotona, zavodnik svega svijeta" (Otkr 12,9) djeluje u povijesti kao neprijatelj Božji i neprijatelj čovjekov na razne načine, raznim sredstvima i s raznim suradnicima. Htio bi upropastiti, proždrijeti svakog čovjeka rođena od žene; htio bi zavesti svako dijete rođeno u Crkvi svetim krštenjem da bude dijete Božje; u svojoj neugasivoj mržnji i zloći htio bi upropasiti sve stvoreno. U službi Zmaja je i ovaj rat koji je razorio stotine tisuća kuća i rastjerao stotine tisuća obitelji.

U njegovoj su službi svi napasnici, zavodnici, upropastitelji čovjeka; njegovi su suradnici svi koji truju srce mržnjom, potiču ljudsku savjest na zlo; zavode na pokvarenost; razaraju u mislima čovjeka svaku duhovnu vrijednost; grijeh mu prikazuju kao pravu slobodu, sreću, punu životnu radost. U čovjeku od njegove mladosti raste sklonost da ide širokim putem zla i svih oblika sebičnosti; oko njega su toliki zli primjeri; izložen je pogibeljima lošeg društva pa je razumljivo da u svojoj slabosti bira zle putove i poražen je od napasnika.

12.4. Na mladog čovjeka vrebaju mnoge napasti: u nemoral ga uvlači pornografija s moćnim sredstvima koja se nude na toliko načina. U kriminal ga zavodi težnja da stekne, makar i na takav način, sredstva kako bi udovoljavao prohtjevima. U bijeg iz životnih obveza u iluzorni svijet droge odvode ga bezdušni trgovci, koji zarađuju na takvim sredstvima ogromne profite, a prodaju zapravo smrt, uništenje psihičko i fizičko, mladih ljudi. Uz sve te napasti pojavljuje se i prostitucija kojom je ljudsko tijelo do dna poniženo. Trgovina bijelim robljem je zločin koji uzima sve više maha u hedonističkoj civilizaciji.

Tako Zmaj proždire mnogu djecu ljudsku! Čim je prezrena Božja istina o čovjeku, sile zla sve moćnije razaraju sliku Božju u čovjeku, ali razaraju i ljudsko društvo. "Laž, a ne istina, prevladava na zemlji" (Jr 9,2). Čovjekoubojica ljudi je i otac laži, reče Isus (usp. Iv 8,44).

A Bog govori po proroku: "Ja, Gospod, Bog tvoj, tvojem dobru te učim, vodim te putem kojim ti je ići. O, da si pazio na zapovijedi moje, kao rijeka sreća bi tvoja bila, a pravda tvoja kao morski valovi" (Iz 48,18-18).

13.

"Odlazi, Sotono! Ta pisano je: Gospodinu, Bogu svom se klanjaj i njemu jedinom služi!" (Mt 4,10)

13.1. Tim je riječima Isus Krist otjerao napasnika; daje primjer kako se pobjeđuje napast. Obitelj koja živi uistinu s Bogom, u kojoj je Isus Krist svjetlo istinito (usp. Iv 1,9), stvara vedro, smireno ozračje vjere i ljubavi u kojoj djeca rastu i svjedočanstvom dobrote i pravednosti djeci objavljuju Boga. Obitelj koja zajednički razmatra svakog dana barem nekoliko redaka Svetog pisma, osobito Novog zavjeta, hrani Božjom riječju dušu djece. Obitelj koja slavi zajedno nedjeljom i blagdanima misu u župnoj zajednici, dobiva novu snagu Duha Svetoga i mudrost u odgojnom postupku s mladima. Obitelj koja živi od svetih sakramenata, ispovijedi i pričesti, pružat će svojoj djeci primjer života čiste savjesti. Obitelj koja zajednički moli, bit će sigurno utočište svoje djece od zlih utjecaja izvan obitelji. Obitelj koja živi u znaku križa i pod posebnom zaštitom Presvete Bogorodice, smoći će snage da sačuva svoje dostojanstvo, da podnese hrabro kušnje života i da svoju djecu odgoji u povjerenju, u skromnosti i čestitosti života. Takva će mladost biti uistinu nada za Crkvu i narod, bit će zalog Božjih blagoslova. Zdrave, hrabre, moralno čiste obitelji bit će nositeljice istinske duhovne obnove u Hrvatskoj. Takve neka budu plod našega velikog jubileja.

13.2. Izagnanom Izraelu iz domovine prorok Izaija u ime Božje je pisao, pozivajući ga na obraćenje, na duhovnu obnovu: "Može li žena zaboravit svoje dojenče, ne imati sućuti za čedo utrobe svoje? Pa kad bi koja i zaboravila, tebe ja zaboravit neću... Jest, tvoje ruševine, tvoje razvaline i tvoja zemlja poharana pretijesna će biti žiteljima tvojim, kad se udalje oni što te zatirahu" (Iz 49,15;19).

S tom nadom, s tim pouzdanjem u Božje milosrđe i ljubav neka mole naše obitelji, naše župne i redovničke zajednice, cijela naša nadbiskupija! Molimo za pravedan mir u punoj slobodi i sigurnosti u Hrvatskoj, u Bosni i Hercegovini! Molimo za prognane da se sigurni vrate na svoja ognjišta! Molimo za ranjenike da se izliječe, a za branitelje da budu časni u obrani slobode i prava! Molimo za žalosne

zbog gubitka dragih da ih Bog tješi svojom utjehom! Molimo za sve poginule i preminule da uđu u nebesku Crkvu, u vječnu radost Presvetoga Trojstva! Hoće li se u Hrvatskoj naći sto tisuća obitelji koje će zajedno u svom domu moliti krunicu za mir?

13.3. Konačno, molimo za povratak svih izgubljenih Srcu Boga našega i Spasitelja Isusa Krista, raspetoga i uskrsnuloga! Molimo: "Pokaži mi, Gospodine, svoje putove, nauči me svojim stazama. Istinom me svojom vodi i pouči me, jer ti si Bog moj, moj Spasitelj: u tebe se pouzdajem svagda!" (Ps 25/24/,4-5).

Svim katoličkim vjernicima, svim priznavaocima Isusa Krista Spasitelja, svim ljudima dobre volje bio sretan Uskrs kao blagdan mira u srcima, u obiteljima, među svim ljudima i narodima! Isusov uskrsni pozdrav bio je: "Mir vama" (Iv 20,19).

"In te, Domine, speravi!"

Po zagovoru Presvete Bogorodice, bdjela nad svim vama ljubav i zaštita Presvetoga Trojstva: Oca i Sina i Duha Svetoga!

U Zagrebu, na Čistu srijedu, 24. veljače 1993.

OBRATITE SE I VJERUJTE EVANĐELJU! (Mk 1,15)

"I ja ću im dati novo srce i nov ću duh udahnut u njih" (Ez 11,19)

1.

Draga braćo i sestre u Isusu Kristu!

1.1. "Punina vam milosti i mira po spoznaji Boga i Isusa, Gospodina našega!" (2 Pt 1,2).

Zagrebačka biskupija živi već punih devet stoljeća. Mjesna naša Crkva u Zagrebu, u ovom prostoru naše hrvatske domovine, u tom je dugom vremenu naše teške i često dramatične povijesti naviještala Evanđelje. Kroz cijelo to vrijeme odzvanjale su Isusove riječi: "Ispunilo se vrijeme, približilo se kraljevstvo Božje! Obratite se i vjerujte Evanđelju!" (Mk 1,15).

Ta Božja riječ neka odjekne danas i u našem srcu! Poziv je to samoga Boga kome nije "do smrti bezbožnikove, nego da se odvrati od zloga puta svojega i da živi.

Obratite se, dakle, obratite od zloga puta svojega! (Ez 33,11).

Program našeg jubileja glasi: Duhovna obnova obitelji! Duhovna obnova osobnog života! Duhovna obnova naše Crkve i naroda!

2.1. Ujedinjeni narodi proglasili su ovu godinu Godinom obitelji! Crkva je prihvatila taj program u cijelom svijetu! To je naš program. Ujedinjeni narodi imaju svoj pristup pitanjima ljudske obitelji možda više sa socijalnih, sociooloških, ekonomskih i određenih ovozemaljskih polazišta! Crkva razmatra sva pitanja obitelji, kao temeljne zajednice svake ljudske zajednice, polazeći s Božjih vidika; u svjetlu Božje slike čovjeka i obitelji. Stoga Crkva nastoji rasvijetliti misli i savjesti ljudi duhovnim i moralnim vrijednostima, Božjim načelima života!

3.1. Duboka kriza suvremenih obitelji upravo na moralnom planu stavlja pod upitnik samu obitelj. Kad se izmijeni ispravan pojam o

čovjeku, mijenja se i ispravan pojam o obitelji. Ako se Bog Stvoritelj i Spasitelj čovjeka isključi iz misli i savjesti, gubi se čvrsto tlo ljudskog postojanja uopće. Kad čovjek odluta od svoga Stvoritelja i Spasitelja, gubi se u tami svojih zabluda i razara temelje svoga života.

4.1. Cijelo Sveto pismo Staroga i Novoga zavjeta upućena je Božja riječ čovjeku grešniku svih vremena i civilizacija da se vrati Bogu koji ga zove; da iz svoje grešnosti oslobođen Božjim milosrđem ponovno sebe nađe u punini svoga dostojanstva i smisla. Taj povratak, a duboka promjena mišljenja i vladanja jest obraćenje. Obraćenje se događa u čovjeku zahvatom Duha Svetoga, ako čovjek zaista želi biti oslobođen od svoga zla i otvori se svjetlu Božje milosti.

4.2. Duhovna obnova znači: obraćenje, povratak Bogu svim srcem, svom dušom! Obraća se osoba. Duhovna obnova obitelji može se dogoditi obraćenjem osoba, svakog člana obitelji, u prvom redu oca i majke! Obraćenjem osoba događa se duhovna obnova Crkve i društva. Zato Isus Krist, Bogočovjek i otkupitelj čovjeka, svakom čovjeku upućuje riječ: "Obratite se i vjerujte Evanđelju!" (Mk 1,15). Čovjek je obitelj; čovjek je Crkva; čovjek je društvo; čovjek je država! Kakav je čovjek, takav je svijet! Kakvi su ljudi, takva je povijest! Čovjeku je potrebno "novo srce i novi duh" (usp. Ez 36,26).

2.

"Što govore ljudi, tko je Sin čovječji?" (Mt 16,13)

"Što vi kažete, tko sam ja?" (Mt 16,15)

2.1. Ljudima se nude razni učitelji obnove i života; žele osvojiti ljude za svoje misli ne isključujući ni svojih interesa, svojih ciljeva. Razni ideolozi i filozofi nude svoju sliku o čovjeku, svoje shvaćanje čovjeka i njegova postojanja; tumače i svoja načela življenja, "a mi propovijedamo Krista raspetoga... Krista, Božju silu i Božju mudrost" (usp. 1 Kor 1,23-24).

Po kome je moguće obraćenje čovjeka? Tko može zaista osloboditi čovjeka u njemu samome od grijeha, od zla kojim je okovano njegovo srce i zamračena savjest? Tko je apsolutna istina o Bogu i o čovjeku?

Tko je pravo, istinsko svjetlo života? Tko je Spasitelj?

To je Isus Krist! O njemu apostol Petar, "pun Duha Svetoga" (usp. Dj 4,8), posvjedoči pred Velikim vijećem u Jeruzalemu: "On je onaj kamen koji vi graditelji odbaciste, ali postade kamen zaglavni. I nema ni u kome drugom spasenja. Nema, uistinu, pod nebom drugoga imena dana ljudima po kojemu se možemo spasiti" (Dj 4,11-12).

2.2. Istina o Isusu Kristu kao jedinom Spasitelju svijeta bitna je za spasenje čovjeka i svijeta. On je temelj i smisao Crkve. On je "Svjetlo istinsko, koje prosvjetljuje svakog čovjeka" (Iv 1,9). Tko je On da može biti i jest apsolutna vrijednost ljudske povijesti? To je bitno pitanje. Ako se ne usvoji cijela i potpuna istina o Isusu Kristu, pada se u zabludu i Isusa se Krista pretvara u lažnoga "krista". Danas su raširena u svijetu mnoga kriva mišljenja o Isusu Kristu. Mnogi se i među mladima na njega pozivaju a da ne znaju ili ne vjeruju u punu istinu o njemu. U zabludi lako pretvaraju Isusa Krista samo u neki idol čovječnosti, prilagođuju ga svom ukusu odbacujući njegove zahtjeve za promjenu života. Tko je Isus Krist? On reče za sebe: "Ja - svjetlost - dođoh na svijet da nijedan koji u mene vjeruje u tami ne ostane" (Iv 12,46). Tko to može kazati takvom apsolutnom sigurnošću za sebe? Samo Bog!

2.3. Isus Krist je najprije pravi Bog. On je svoju božansku stvarnost otkrivao malo-pomalo svojim slušateljima; potvrđivao ju je svojim djelima koja može činiti samo Svemogući, on je očitovao svoju moć nad grijehom i Zlim duhom. Isus Krist je objavio najdublju tajnu Neizrecivoga i Neizmjernoga Božjega Bića da bi očitovao istinu o sebi. Prolazio je zemljom "čineći dobro" (usp. Dj 10,38); prolazio je među ljudima kao Milosrđe i Ljubav kojoj je konačna mjera križ; prolazio je kao Život kojemu je pečat uskrsnuće!

2.4. Neizmjerni je Bog u svojoj jedinoj naravi, u svom nedokučivom unutarnjem životu samospoznaje i ljubavi Trojstvo. Bog je u sebi zajedništvo triju božanskih osoba: Oca i Sina i Duha Svetoga. To je Božje Biće u svom trojstvenom životu Vječnost! Bog je Trojstvo od vijeka do vijeka!

Isus Krist je druga božanska osoba Presvetoga Trojstva - Sin ili

Riječ koja je tijelom postala (usp. Iv 1,14). Zato je Isus Krist pravi čovjek. Snagom Duha Svetoga utjelovljen je u krilu Bezgrešne Djevice Marije - uvijek Djevice. Prije poroda, u porodu, poslije poroda - i rodio se za naše spasenje kao čovjek - Sin čovječji. Njegova ljudska narav pripada njegovoj božanskoj osobi. U njemu su na nama nedokučiv način združene svojom vlastitošću dvije naravi: božanska i ljudska! Stoga Crkva ispovijeda svoju vjeru u Isusa Krista da je pravi Bog i pravi čovjek! Ali, njegov je "ja" samo božanska osoba, osoba Riječi - Sin!

Kao pravi Bog i pravi čovjek on je apsolutna istina; on je punina objave ljubavi Božje prema čovjeku; savršeni je učitelj savršenog života. On je jedini, među milijunima učitelja mudrosti i svijetu i povijesti, Božja Mudrost.

2.5. Zato apostol Pavao piše Galaćanima: "Živim, ali ne više ja, nego živi u meni Krist. A što sada živim u tijelu, u vjeri živim u Sina Božjega koji me ljubio i predao samoga sebe za mene" (Gal 2,20). Na njegovo pitanje kod Cezareje Filipove: Tko sam ja? - odgovorio je apostol Petar: "Ti si Krist - Pomazanik, Sin Boga živoga!" (Mt 16,16). Na tu ispovijest vjere izriče dvije tvrdnje: vjera je Božji dar, Božje svjetlo u kojem se prepoznaje i prihvaća božansko-ljudska stvarnost Isusa Krista; i druga tvrdnja: Božja objava bit će povjerena učiteljstvu Crkve da je naviješta i čuva. Isus reče Petru: "A ja tebi kažem: Ti si Petar - Stijena i na toj stijeni sagradit ću Crkvu svoju, i vrata paklena neće je nadvladati" (Mt 16,18).

3.

"Sagradit ću Crkvu svoju" (Mt 16,18)

"Kao što mene posla Otac, i ja šaljem vas" (Iv 20,21)

3.1. Crkva je ustanova Isusa Krista. Plod je njegova otkupljenja, njegove muke, smrti i uskrsnuća. Rođena je iz vazmenog otajstva, živi od vazmenog otajstva i naviješta vazmeno otajstvo. Njezino je podrijetlo svrhunaravno; njezina svrha svrhunaravna; njezino je zajedništvo svrhunaravno. Crkva je djelo mudrosti Božje i dar je ljubavi

Božje. Rođena je iz vode i Duha Svetoga (usp. Iv 3,5). Krštenje je njezin izvor kojim se sinovi i kćeri Crkve od Boga rađaju (usp. Iv 1,13) za djecu Božju. Zato je Crkva otajstvo koje se događa u svijetu, u povijesti, ali nije od ovoga svijeta. "Kad biste bili od svijeta, svijet bi svoje ljubio: no budući da niste od svijeta nego sam vas ja izabrao iz svijeta, zato vas svijet mrzi" (Iv 15,19).

3.2. Logikom Božje mudrosti i Božje istine Isus Krist je osnovao jednu Crkvu. Apostol Pavao piše Efežanima: Jedno tijelo i jedan Duh - kao što ste i pozvani na jednu nadu svog poziva! Jedan Gospodin! Jedna vjera! Jedan Krst! Jedan Bog i Otac sviju, nad svima i po svima i u svima! "(Ef 4,4-6). Duša njezina zajedništva u istoj vjeri, u istoj nadi i ljubavi je Duh Sveti - Duh istine i ljubavi.

Svi razdori u Crkvi; svi lomovi njezina jedinstva kroz povijest plod su grijeha, nevjere, oholosti. Crkva je uvijek kroz povijest pod udarom izvana i iznutra. Isus je otvoreno to navijestio svojim učenicima: "Ako su mene progonili, i vas će progoniti; ako su moju riječ čuvali i vašu će čuvati" (Iv 15,20). Petru reče: "Šimune, Šimune, evo Sotona zaiska da vas prorešeta kao pšenicu. Ali ja sam molio za tebe da ne malakše tvoja vjera. Pa kad k sebi dođeš, učvrsti svoju braću" (Lk 22,31-32).

3.3. U naše se vrijeme svijetom šire brojne sekte kršćanske i nekršćanske inspiracije i nastoje osvajati pripadnike na razne načine upornom nametljivošću. Veoma su brojne, a svaka se predstavlja kao jedini put spasenja.

Metoda sekti sigurno nije u skladu s poštovanjem ekumenskih načela kad nasrtljivo djeluju s prozelitskim namjerama da od Crkve odijele što više njezinih članova. Zato sinovi i kćeri Crkve moraju dobro poznavati svoju vjeru, zašto vjeruju i kome vjeruju. Sekte uspijevaju kod osoba koje trpe od unutarnje praznine i vjerskog neznanja jer nisu doživjele srcem svoju pripadnost Crkvi, a pogotovo ako nisu u svom traženju susrele djelotvornu ljubav. Dosljedan kršćanski život u skladu s načelima Crkve i snagom molitve i sakramenata najbolji je način da čovjek ne postane žrtva krivih nauka. Isus upozorava učenike: "Pazite da vas tko ne zavede! Mnogi će, doista, doći u moje ime i govoriti: 'Ja sam Krist!' I mnoge će zavesti" (Mt 24,4).

3.4. Među mladima se osobito širi krilatica: Krist da, Crkva ne! Tko odbacuje Crkvu, odbacuje Krista ili ga pretvara u "lažnoga krista" po mjeri svojih misli ili prohtjeva. Tko ljubi Crkvu, ljubi Krista! "Krist je ljubio Crkvu te sebe predao za nju da je posveti..." (Ef 5,25-26). U Crkvi i s Crkvom Isus Krist - jedini otkupitelj čovjeka - trajno ostvaruje svoje obećanje: "I evo, ja sam s vama u sve dane - do svršetka svijeta!" (Mt 28,20). Ustanovio je Crkvu da bi se Evanđelje uvijek naviještalo; da bi božanska sredstva spasenja i povećanja - sakramenti - bila uvijek dostupna čovjeku; da bi čovjekova savjest bila uvijek rasvijetljena istinskim moralnim načelima novoga života. Zapovjedio je apostolima svih vremena: "Pođite dakle i učinite mojim učenicima sve narode krsteće ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga i učeći ih sve što sam vam zapovjedio" (Mt 28,19-20). Da bi ljudi njega mogli naći, Isus je usadio Crkvu u svijet i u povijest da bude živi svjedok njegova života, njegove spasiteljske žrtve ljubavi na križu i uskrsnuća. Bez Crkve Isus Krist bio bi davno zaboravljen i nepoznat. Zato u Nicejskom vjerovanju ispovijedamo svake nedjelje u euharistijskom slavlju: "Vjerujem u jednu svetu katoličku i apostolsku Crkvu!"

4.

"Ispunilo se vrijeme, približilo se kraljevstvo Božje" (Mk 1,15)

"Ta evo - kraljevstvo je Božje među vama!" (Lk 17,21)

4.1. Jedan pismoznanac približio se Isusu s pitanjem: "Koja je zapovijed prva od sviju?" Isus odgovori: "Prva je: Slušaj, Izraele! Gospodin Bog naš Gospodin je jedini. Zato ljubi Gospodina, Boga svojega, iz svega srca svojega, iz sve duše svoje, iz sveg uma svoga i iz sve snage svoje!"

"Druga je: Ljubi svoga bližnjega kao sebe samoga. Nema druge zapovijedi veće od tih."

Nato će mu pismoznanac: "Dobro, učitelju! Po istini si kazao: On je jedini, nema drugoga osim njega. Njega ljubiti iz svega srca, iz svega razuma i iz sve snage i ljubiti bližnjega kao sebe samoga - više je nego sve paljenice i žrtve."

Kad Isus vidje kako je pametno odgovorio, reče mu: "Nisi daleko od kraljevstva Božjega!"(Mk 12,28-34).

4.2. Ovaj nam evanđeoski izvještaj otkriva što je zapravo kraljevstvo Božje. Isus Krist je objava kraljevstva Božjega. On u svijet grijeha usađuje kraljevstvo Božje kao svjetlost vječne novosti i vječne suprotnosti zlu i Zlome, duhu tame.

Kraljevstvo Božje znači: novost života u starom svijetu grijeha; to je novi odnos čovjeka prema svome Stvoritelju i svome Spasitelju: to je posve novo poimanje samoga sebe, svoga smisla i konačnog cilja života. Kraljevstvo je Božje posve novi odnos među ljudima i ljudskim zajednicama, utemeljen na istini, pravednosti i ljubavi. To je, dakle, novi čovjek koji živi najveću zapovijed, on nosi kraljevstvo Božje u svojim mislima, željama, djelima; u svom srcu i savjesti. On je graditelj novoga svijeta ali Božjom snagom i u Božjem svjetlu "istinujući u ljubavi" (Ef 4,15).

Apostol Pavao piše Rimljanima: "Ta kraljevstvo Božje nije jelo i piće, nego pravednost, mir i radost u Duhu Svetom" (Rim 14,17).

5.

"Kraljevstvo moje nije od ovoga svijeta" (Iv 18,36)

"Ne suobličujte se ovomu svijetu, nego se preobrazujte obnavljanjem svoje pameti da mognete razabrati što je volja Božja, što li je dobro, Bogu milo, savršeno" (Rim 12,2).

5.1. Kraljevstvo ovoga svijeta je kraljevstvo triju moćnih požuda kao triju dubokih rana u biću čovjeka i u ljudskom rodu. Te tri požude oblikuju duh svijeta, muče povijest i razaraju civilizacije. Zato je apostol Ivan pisao Crkvi već u početku: "Ne ljubite svijeta ni što je u svijetu. Ako tko ljubi svijet, nema u njemu ljubavi Očeve. Jer što je god svjetsko požuda tijela, i požuda očiju, i oholost života - nije od Oca, nego od svijeta" (1 Iv 2,15-16).

5.2 Budući da je kraljevstvo ovoga svijeta suprotno kraljevstvu Božjem, Isus Krist jasno razlučuje svoje kraljevstvo od ovoga svijeta i kaže da njegovo kraljevstvo nije od ovoga svijeta, ali on ga unosi u

svijet da ga oslobodi, promijeni i svjetlom istine, ljubavi i mira trajno obasjava.

Duh ovoga svijeta je uvijek protivan Bogu. Isključuje Boga iz savjesti. Grijeh svijeta, u koji su uključeni svi grijesi svih ljudi, i naši osobni, osudio je nevinoga Sina Božjega na križ. Mržnja ga je optužila; nepravda osudila, a ljudska okrutnost raspela. Ali tada se ispunilo proroštvo Izaijino: "Za naše grijehe probodoše njega, za opačine našeg mira, njegove nas rane iscijeliše" (Iz 53,5).

5.3. Kad jedna civilizacija odbaci Boga i zatvori se u svoj egoizam i u svoju oholost, tone u nemoral, u nepravde, u ropstvo.

Biblijska Knjiga Mudrosti, koju nazivaju i "religioznom filozofijom povijesti", izriče crnu analizu one civilizacije prije Krista. Iz te dijagnoze je vidljivo u koje dubine zla pada čovjek kada sebe proglasi isključivom normom dobra i zla, kad sebe proglasi svojim "bogom". Čitamo u Knjizi Mudrosti o onim ljudima: "I ne bijaše im dosta što su zastranili u spoznaji Boga, nego su, živeći u velikoj borbi zbog neznanja, tako veliko zlo još mirom nazivali. Jer, ili djecu žrtvuju ili vrše tajne obrede ili priređuju bijesne gozbe s čudnim običajima.

Ne čuvaju više čistoće ni tijela ni ženidbe, jedan drugoga iz zasjede ubijaju, ili jedan drugome preljubom jade zadaju. Svuda zbrka: krv, ubojstvo, krađe, prijevara, pokvarenost, nevjernost, kriva prisega, uznemirivanje čestitih, zaboravljanje dobročinstva, oskvrnjenje duša, zločini protiv naravi, nered u braku, preljub, nećudorednost. Jer je krivoboštvo početak, uzrok i kraj svakog zla" (Mudr 14,22-27).

Tako je čovjek pao. Tako je pala njegova povijest.

5.4. Ne povlači li se crna slika zloće i kroz našu suvremenu cvilizaciju? Ova je civilizacija silno uznapredovala u znanosti, tehnologiji i tehničkim mogućnostima, ali u moralnom području proživljava duboku krizu. Dijagnozu svete Knjige Mudrosti mogli bismo u mnogim primijeniti i na naše vrijeme. Materijalističko poimanje čovjeka i uživalačko vrednovanje života stvara mentalitet koji odbacuje objektivna načela morala i briše razliku između dobra i zla. Čovjek smije činiti sve što može i što mu se prohtije, što mu pribavlja užitak i donosi korist, makar

i nepravednu, bez obzira na objektivne norme morala. Postoji materijalna droga koja uništava živote mladih i prijeti uništenju društva, ali postoji i droga mišljenja koja drogira savjest. To je subjektivizam, relativizam, nijekanje naravi stvaranja i istine života.

5.5. Razaranje čovjeka, obitelji i društva osobito je zahvatilo područje seksualnosti. Stavlja se u pitanje sama institucija obitelji; poriče se njezina trajnost i njezin smisao; ljudska je seksualnost postala samo sredstvo uživanja prije braka i u braku; ljudska je osoba postala predmet sebičnog izrabljivanja; zanijekana je prava ljubav koja u sebi nužno uključuje dostojanstvo ljudske osobe, poštivanje tijela i duše; ljudski je život već u svom početku izgubio svaku vrijednost. Protunaravna kontracepcija i ubijanje nerođenih u mnoštvima danas je opća praksa svijeta. Čovjeku je naviješten rat već u početku njegova postojanja. To je pravi rat protiv Boga Stvoritelja koji velik dio čovječanstva prihvaća, odobrava i proglašava napretkom i slobodom, čak ozakonjuje. Nikada nije dopušteno ubojstvo nevinog ljudskog bića. Nikada bilo koji ljudski zakon ne može nalagati takav čin protiv savjesti i Božjega zakona.

Kada brane zaštite, brane čuvarice oko čovjeka i njegova života - a to su Božje zapovijedi - budu provaljene, čovječanstvo kreće u kulturu smrti.

5.6. Očitovanje prezira Boga i Božjih zakona jesu ratovi. Oni su plod zla u svijetu. Uvijek izviru iz neke pohlepe, oholosti i osvajačkih motiva. Rat je zločin i uključuje u sebi sve zločine. Rat koji je razorio dio Hrvatske i razara Bosnu i Hercegovinu, koji je umnožio tolike mrtve i ranjene, tolike prognane i zarobljene, postavlja pitanja svakom razumnom čovjeku: Zašto? Što je s čovjekom i u čovjeku da može tako strašno mrziti, tako strašno ubijati, mučiti, razarati, silovati? Što je to s politikom koja programira rat da bi se osvojili tuđi prostori i protjerali nebrojeni ljudi iz njihovih domova? Za koga se moraju "očistiti" velika područja ljudskih obitavališta i zašto toliki broj ljudi nema prava živjeti u prebivalištu svojih pradjedova, djedova i otaca? Koji su to ljudi "smeće" koje treba "očistiti"? Kako se zločin može nazvati "čišćenjem"? Pa, u ovoj civilizaciji leta na Mjesec, u civilizaciji

kompjutora, elektronike, genetskog inženjeringa i ubojstvo nerođenog djeteta se često naziva "čišćenjem". Što se tiče pak genetskog inženjeringa, tu se čovjek bezobzirno smatra gospodarom nad tajnom ljudskog postanka i ne želi biti ograničen nikakvom moralnom normom. Ne postavljaju li sva ta zbivanja dramatičan upit savjesti svijeta? Apostol Pavao pisao je Rimljanima: "Znaju za odredbu Božju... a oni ne samo da to (zlo) čine nego i povlađuju onima koji to čine" (Rim 1,32). Danas se grijeh niječe i odobrava.

Kako je upravo u takvoj situaciji nužno naviještati kraljevstvo Božje za lijek svijeta i spasenje čovjeka!

6.

"Vjerujte Evanđelju"! (Mk 1,15)

Bog je "sazdao čovjeka mudrošću svojom... da svijetom upravlja u svetosti i pravednosti, i da sud sudi dušom pravičnom" (Mudr 9,2-3).

6.1. Kome se vjeruje? Djeca vjeruju svojoj majci, svom ocu. Zašto? Najveći dio naših znanja i naših odnosa temelji se na vjeri. Doznajemo ono što nam drugi kažu i usvajamo kao svoje znanje. Uzvjerovati nekome znači imati povjerenje u njega da je pošten, da je istinoljubiv. Ali što najviše izaziva naše povjerenje? To je sigurnost da sam ljubljen od onoga koji mi nešto priopćuje i svjedoči. Zato djeca vjeruju ocu, majci jer znaju da ih vole, da im žele dobro, zato ih ne žele prevariti.

Što znači vjerovati Evanđelju? To znači vjerovati Isusu Kristu svim povjerenjem srca i misli. To znači Bogu vjerovati! A Bog je istina i ljubav. Vjerovati Evanđelju znači vjerovati ljubavi. Apostol Ivan sažimlje to u svojoj Prvoj poslanici ovako: "I mi smo vidjeli i svjedočimo da je Otac poslao Sina kao Spasitelja svijeta. Tko ispovijeda da je Isus Sin Božji, Bog ostaje u njemu, i on u Bogu. I mi smo upoznali ljubav koju Bog ima prema nama i povjerovali joj. Bog je ljubav, i tko ostaje u ljubavi, u Bogu ostaje, i Bog u njemu!" (1 Iv 4,14-16).

6.2. U tom kratkom tekstu - Duhom Svetim nadahnutom - možemo kazati da je sažeta punina teologije o kršćanskoj vjeri!

U Isusu Kristu Bog se objavljuje kao ljubav. Zaslužuje sve naše

povjerenje, sve naše predanje i potpuno prihvaćanje Božje objave. Evanđelje je sva istina o nama i o Bogu.

Samo vjerom - koja znači povjerenje i uzvrat ljubavi - uspostavlja se i ostvaruje duboki, unutarnji susret sa živim Bogom. Zato je Isus postavljao pitanje vjere svojim apostolima, i onima koji su ga molili za ozdravljenje, za pomoć u bezizlaznoj nevolji.

Kod groba svoga prijatelja Lazara govori Marti: "Ja sam uskrsnuće i život: tko u mene vjeruje, ako i umre, živjet će. I tko živi i vjeruje u mene, neće umrijeti nikada. Vjeruješ li ovo?" Marta odgovara: "Da, Gospodine! Ja vjerujem da si Krist, Sin Božji, onaj koji dolazi na svijet! (Iv 11,25-27).

Na tu ispovijest vjere Isus zapovijeda da se odvali kamen s groba. Na Martinu primjedbu da je već četiri dana Lazarevo tijelo u grobu i da zaudara, Isus odgovara: "Nisam li ti rekao: budeš li vjerovala, vidjet ćeš slavu Božju!" (Iv 11,40). Na vjeru i povjerenje Isus odgovara djelom Božjim: doziva Lazara iz groba.

6.3. Vjera je poslušnost našeg razuma, naše volje i slobode Božjoj riječi. O poslušnosti vjere piše apostol Pavao Rimljanima (usp. Rim 1,5). Ali vjera je Božje svjetlo u duši; apostoli su molili Isusa: "Umnoži nam vjeru!" (Lk 17,5). Na drugu korizmenu nedjelju čitamo u Evanđelju po Marku o događaju Isusova preobraženja pred Petrom, Jakovom i Ivanom na veoma visokoj gori (Mk 9,2-10). Da pripravi učenike na strahotu svoga poniženja na križu, Isus se preobrazio pred njima; odrazio je sjaj svoga božanstva u svom čovještvu. Dok su apostoli bili zaneseni tom ljepotom i poželjeli trajno ostati na gori u takvoj svjetlosti, čuli su glas s neba: "Ovo je Sin moj! Ljubljeni! Slušajte ga!" (Mk 9,7).

Poslušnost je tvrda riječ mentaliteta suvremenog liberalizma. Poslušnost je tumačena kao odricanje svoje slobode, kao poniženje čovjekove volje. Međutim, vjerovati Evanđelju znači slušati Ljubav koja oslobađa, preobražava i spašava to ljudsko biće koje je baš svojom neposlušnošću Bogu pošlo putovima propasti.

Zato Isus kaže: Vjerujte Evanđelju. Vječni Otac svjedoči za Isusa: "Slušajte ga!"

6.4. Vjera je poslušnost; poslušnost Bogu je obraćenje! Na Čistu srijedu posipani smo pepelom i čuli smo riječi: "Obratite se i vjerujte Evanđelju!" U prvom čitanju toga dana slušali smo proroka Joela: "Vratite se Gospodinu, Bogu svome, jer je nježnost sama i milosrđe, spor na ljutnju, a bogat dobrotom, on se nad zlom ražali (Jl 2,13). Čuli smo i apostola Pavla u poslanici Korinćanima: "Kristovi smo poslanici; Bog vas po nama nagovara. Umjesto Krista zaklinjemo; dajte, pomirite se s Bogom!" (2 Kor 5,20).

7.

"Propovijedajte Evanđelje svemu stvorenju!" (Mk 16,15)

Bog hoće "da budemo s njime jedan život, jedna volja i jedna ljubav!" (Ruska obraćenica)

7.1. Baš ta riječ mlade ruske obraćenice koja je čudesno uzvjerovala Evanđelju poslušnošću vjere u životu. To je plod vjere i obraćenja: Živjeti s Bogom; misliti Božjim mislima o čovjeku, o svom pozivu i vječnom određenju. To znači: usvajati Božju viziju obitelji kao Božje ustanove i zato živjeti u svim obiteljskim odnosima po Božjoj volji. Poslušnost vjere je poslušnost činom hrabre ljubavi koja u svim okolnostima života, makar bile i teške, usvaja Božje zapovijedi kao svoj program življenja. "Ako ostanete u mojoj riječi, uistinu, moji ste učenici; upoznat ćete istinu, i istina će vas osloboditi"(Uv 31-32).

Bez Božje istine nema obraćenja a bez obraćenja nema duhovne obnove ni osobe ni obitelji ni šire zajednice! Nužno je izići iz tame u svjetlost; nužno je zaživjeti novim životom i sam postati svjetlo, odraz Kristove svjetlosti. Obraćenim učenicima svih vremena Isus reče: "Vi ste sol zemlje... Vi ste svjetlost svijeta" (Mt 5,13-14).

7.2. Iz svega što je dosad rečeno želim uputiti poziv hrvatskim katoličkim obiteljima na "neprijetvornu vjeru" (usp. 2 Tim 1,5), na nadu kojom smo baštinici vječnoga života (uap. Tit 3,7), na djelotvornu ljubav koja je velikodušna, dobrostiva, koja nikad ne prestaje (usp. 1 Kor 13,4;8).

Vjerujte Evanđelju, roditelji! Vjerujte da je vaše bračno zajedništvo posvećeno sakramentom i tek pred Božjim je oltarom postalo pravom

i dužnošću. Sakrament ženidbe povezao vas je na temelju vaše ljubavi, a istina Bogom posvećene ljubavi je vjernost do smrti u dobru i zlu, u svim radostima i svim kušnjama da jedno drugome budete iskrena pomoć, ohrabrenje i zaštita. U sakramenat ženidbe, koji ste si vi podijelili pred Crkvom, uložena je neizreciva ljubav Kristova; uložen je njegov križ, njegova krv da zalijeva snagom Duha Svetoga vaše zajedništvo, kako bi bilo nepovrijeđeno, nikada izdano, nikada razoreno!

Roditelji! Vjerujte Evanđelju! Vjerujte da vaše zajedništvo ima svoj smisao da bude u službi života. To znači nesebična otvorenost da vaša ljubav i sjedinjenje bude požrtvovna i velikodušna suradnja s Bogom Stvoriteljem u darivanju života novim ljudskim bićima; svako je ljudsko biće već stvaranjem pozvano u vječni život; nosi u sebi besmrtnost svoje duše koja oživljuje tijelo! To ljudsko biće dar je Božji, novost je postojanja i zaštićeno Božjom zapovijedi u svom pravu da živi, da se rodi i da bude odgojeno ljubavlju roditelja za vječno zajedništvo s Bogom! Imajte sveto poštovanje pred tim životom; imajte sveto poštovanje prema vlastitom roditeljskom poslanju! Iz te vjere shvatite kako je pobačaj bezdušno ubojstvo najnedužnijega ljudskog bića koje može zaštiti samo vaša ljubav! Toliki mu ubojice prijete, zaslijepljeni duhom ovoga svijeta!

7.3. Ako vaša objektivna životna situacija zaista ograničuje vašu mogućnost, unatoč vašoj vjeri i velikodušnosti, da primite u svoje obiteljsko zajedništvo veći broj djece, postoji samo jedna moralna mogućnost: u svoj brak morate utkati čistoću, suzdržljivost od sjedinjenja u danima plodnosti. To odricanje je izraz poštovanja osobe i dostojanstva ljubavi; nikada nije dopušteno osobu pretvoriti samo u predmet požudnog egoizma! Nikada Bog ne dopušta poniženje ljudske osobe činima koji je otimaju Bogu i vječnoj radosti! Zato su metode protunaravne kontracepcije obešćašćenje braka, stalno poniženje ljudske osobe i stoga grijeh o kojem moraju voditi računa i ispovjednici i pokornici. Bez iskrenosti i bez čvrste odluke odreći se grijeha sveti se sakramenti primaju svetogrdno.

7.4. Očevi, vjerujte u svoj poziv, u svoje dostojanstvo! Vaš je poziv živjeti za svoju dragu obitelj: biti njezina zaštita, njezina obrana, njezin

primjer vjere, trijeznosti, poštenja i požrtvovnosti! Vaš je poziv ljubav koja živi za druge! Vjerujte Evanđelju! "Pišem vama, oci, jer upoznaste onoga koji je od početka" (1 Iv 2,13).

Majke, vjerujte u Božje misli o vama! Majka je pojam dobrote, nesebičnosti, požrtvovnosti, ljubavi bez kraja. Majka je pojam blagosti, čistoće, vjernosti, ona je prva odgojiteljica čovjeka; vrijednosti koje nosi u svojoj duši i savjesti ona pretače u srce i dušu djece svojim primjerom, pobožnošću i blagom riječi iz svjetla vjere! Vjerujte Evanđelju. Majke, spasite naše obitelji, naš narod! Unosite vi, majke vjere, u ovu sumornu civilizaciju novi duh života, novu svjetlost da se raspršri mrak u mislima i savjestima naših suvremenika! "Izvrsna žena odabran je dio, dar onomu koji se boji Gospodina... Dar je Gospodnji žena šutljiva, i nema cijene duši dobro odgojenoj" (Sir 26,3;14). Bogata duša iz unutarnje šutnje govori bogate riječi istine Božje!

Očevi i majke, vi ste prvi i nenadoknadivi odgojitelji novog naraštaja za novu i bolju budućnost domovine Hrvatske.

8.

"Pišem vama, mladići..." (1 Iv 2,13)

"Slušaj savjet i primaj pouku, kako bi naposljetku postao mudar" (Izr 19,20)

8.1. Vjerujte Evanđelju, mladići i djevojke! Ako uzvjerujete Evanđelju punom vjerom i usvojite Božju sliku u sebi, bit će moguće i vama uputiti riječ koju je apostol Ivan uputio mladim kršćanima na početku Crkve: "Napisah vama, mladići, jer ste jaki, i riječ Božja u vama ostaje, i pobijedili ste Zloga!" (1 Iv 2,14).

Apostol Ivan piše mladima Crkve koja je živjela i svjedočila za Isusa Krista uskrsnuloga u onom poganskom svijetu grčko-rimske civilizacije. Ti su mladi morali biti zaista novost novog života u tom svijetu kad ih apostol ističe kao vjerne riječi Božjoj i kao pobjednika Zloga.

8.2. Mladići i djevojke, i vama je upućena Božja riječ: Budite jaki, neka riječ Božja u vama ostane da pobijedite Zloga! I vi živite u civilizaciji koja je duboko u moralnoj krizi. Živite u mentalitetu suvremenog svijeta koji tone u novo poganstvo proglašujući čovjeka

vrhovnom normom i sucem što je dobro a što je zlo. Ne priznaje više objektivna načela moralnosti osobito na području ljudske spolnosti. Sve proglašuje dopuštenim do same perverzije. Zato je takav mentalitet moralnog relativizma, koji vodi u moralni nihilizam, veliki napasnik i zavodnik mladih duša! Stoga i vama danas apostol Ivan upućuje riječi: "Ne ljubite svijeta ni što je u svijetu. Ako tko ljubi svijet, nema u njemu ljubavi Očeve" (Iv 1,15).

8.3. Duh ovoga svijeta kaže da grijeha nema. Isključuje Boga iz savjesti; ne niječe Boga ali uskraćuje Stvoritelju pravo da čovjeku rasvjetljuje savjest i da mu jasno kaže što je dobro a što je zlo; što je u skladu s istinskim dobrom čovjeka, a što je protiv njega, protiv njegova dostojanstva i protiv njegova vremenitog i vječnog dobra. To je ateizam savjesti, bezboštvo u odnosu na moralna načela. Zato apostol Ivan piše vjernicima svoga vremena: "Reknemo li da grijeha nemamo, sami sebe varamo, i istine nema u nama" (1 Iv 1,8). Stoga "ljubljeni, ne vjerujete svakom duhu, nego provjeravajte duhove, jesu li od Boga, jer su mnogi lažni proroci izišli u svijet" (1 Iv 4,1).

8.4. Mladići i djevoje, čuvajte Božju sliku u sebi. "Ne suobličujte se ovomu svijetu, nego se preobrazujte obnavljanjem svoje pameti da mognete razabrati što je volja Božja, što li dobro, Bogu milo, savršeno" (Rim 12,2).

Svijet (to je zlo u svijetu) vam nudi drogu da uništi vaš život; svijet vam nudi alkohol da u vama ubije trijeznost duha; svijet vas snažno vuče u nemoral pornografijom, propagandom koja stvara klimu neograničene seksualne slobode i tako vas zavodi na putove dubokih poniženja vašega bića. Ima i nekih "učitelja" koji vas zavode poukom protiv nevinosti, protiv dostojanstva ljudske seksualnosti i ljudske osobe. A vaša mladenačka nevinost je ljepota vaše duše i dobrota vašeg srca, i ona vas čuva da, pomoću Božjom svladavajući požudu tijela i pobjeđujući Zloga, rastete i sazrijevate za čistu, vjernu, velikodušnu obiteljsku ljubav! Nevinost je najbolja priprava za zdravi obiteljski i bračni život.

Kvariti mladost znači razarati buduće obitelji, znači razarati i budućnost naroda! Protunaravna kontracepcija napad je na ljudsku osobu, pretvara je u stvar. Pobačaj je teški zločin protiv samog stvaranja jer ubija začeti život; ljudsko biće već u svom začetku ima neotuđivo pravo roditi se! Svetište pak ljudskog postanka je zakoniti brak!

"Slušajte, djeco, pouku očevu i pazite kako biste spoznali mudrost, jer dobar vam nauk dajem: ne prezrite moga naputka" (Izr 4,1-2). "Vjerujte Evanđelju!"

9.

"Molite da ne padnete u napast!" (Lk 22,46)

"U molitvi ustrajte, bdijte u njoj u zahvaljivanju" (Kol 4,2)

9.1. Krštenjem smo postali sinovi Božji, kćeri Božje, "od Boga rođeni" (usp. Iv 1,13). Crkva se rađa iz vode i Duha Svetoga (usp. Iv 3,5). Poziv je Crkve, i svakog kršćanina, da bude u svijetu kvasac pravednosti, zdrava sol i svjetlo (usp. Mt 5,1;14). To znači: Živjeti novim životom, biti trajna novost u ovom svijetu i biti trajno u protivnosti s duhom ovoga svijeta! To nije lako. To je teška borba jer je čovjek slab, sklon da slijedi široki put koji vodi u propast (usp. Mt 7,13).

9.2. Ali, ako Bog zahtijeva od čovjeka da čini dobro a odbacuje zlo, ako mu pokazuje put spasenja svojim zapovijedima, ako ga hoće dovesti u vječnu sreću, ne ostavlja ga sama; ne prepušta ga njegovoj slabosti koja je stalno pod pritiskom unutarnje zle sklonosti, vanjskih vidljivih i nevidljivih zavodnika. Bog daje snagu čovjeku da pobijedi zlo i živi pravedno. Bog daje i sredstva spasenja koja su vjerniku na raspolaganju da crpe iz izvora vodu spasenja (usp. Iz 12,3).

9.3. U enciklici "Sjaj istine" papa Ivan Pavao II. piše "U spasiteljevom križu Isusovu, u daru Duha Svetoga, u sakramentima koji izviru iz probodenog Srca Otkupiteljeva (usp. Iv 19,34) vjernik nalazi milost i snagu da uvijek obdržava sveti Božji zakon, i uslijed veoma teških prilika" (br. 103).

"Samo u misteriju otkupljenja Kristova nalaze se konkretne mogućnosti čovjeka... Krist nas je otkupio! To znači: on nam je dao mogućnost da ostvarimo cjelovitu istinu našega bića; on je oslobodio našu slobodu od gospodarstva požude. Ako otkupljeni čovjek još griješi, nije zbog nesavršenosti otkupiteljskog čina Kristova, nego zbog čovjekove volje koja se otima milosti koja izvire iz otkupljenja" (br. 104).

Isus je kazao apostolima, koji su bili slabi i nestalni: "Ostanite zato u gradu, dok se ne obučete u Silu odozgor" (Lk 24,49). "Primit ćete snagu Duha Svetoga, koji će sići na vas, i bit ćete mi svjedoci..." (Dj 1.8).

9.4. Živimo u društvu koje je bezbožno odgajano i u kojem je savjest zamračena. Što više posjedovati i obogaćivati se na nepravedan način pljačkom, otimačinom, prijevarom, pa i pod krinkom zakona, to je pojava koja teško opterećuje širu zajednicu i pogađa nebrojene "male" ljude i obitelji, osobito one koji ovise samo o svom radu i koji su svojim radom stvarali nacionalno bogatstvo. Kada moćni ovoga svijeta nemaju poštenja, mogući su svi zločini protiv čovjeka i njegovih prava. To može upropastiti cijele narode i države.

Kršćanin je pozvan, Crkva je pozvana, da u takvom društvu bude svjedok poštenja, pravednosti, zauzetosti za dostojanstvo i prava čovjeka, a protiv svake nepravde. Poslušajmo glas iz davnih vremena, iz Staroga zavjeta: "Uklonite mi s očiju djela opaka, prestanite zlo činiti! Učite se dobrim djelima: pravdi težite, ugnjetenom pritecite u pomoć, siroti pomozite do pravde, za udovu se zauzmite! (Iz 1,16-17). Zato i državni zakoni moraju biti pravedni, a sudovi pošteni! U tim službama kršćanin mora biti svjedok! Svaka nepravda i otimačina viču do Boga!

9.5. Živimo u klimi svijeta u kojem je svaki nemoral dopušten. Ne samo dopušten, nego nerijetko i opravdavan kao "napredak", kao "sloboda" čovjeka, kao "mudrost" života. Žrtva takve klime je ljudska osoba, obitelji, narodi. Brak je obeščašćen; rastave razaraju obitelji; pobačaj je uzakonjena i usvojena praksa koja ugrožava i biološku egzistenciju hrvatskog naroda.

U takvoj klimi svijeta kršćanin mora biti svjedok Božjega kraljevstva živeći dostojanstvo Božjega čovjeka, jer "život njegov nije kao u ostalih" (usp. Mudr 2,15), "on je ukor utjelovljeni" bezbožnim mislima (usp. Mudr 2,14). Odakle mu snaga da živi kao svjetlost u tami svijeta?

9.6. To su sveti sakramenti! Krštenjem kršćanin je posvećen Duhom Svetim! Potvrdom je obogaćen Duhom Svetim da živi njegovom mudrošću, jakošću i savjetom! U sakramentu pomirenja, u svetoj ispovijedi, ako iskreno priznaje svoje grijehe, ako obrativši se od zla odlučuje živjeti vjerujući Evanđelju, kršćanin se oslobađa od grijeha,

ispunja se milošću i postaje pravednik. Tada ima pravo pristupiti gozbi djece Božje. Euharistija je sakramenat živih. Živa, stvarna prisutnost Isusa Krista na sakramentalan način je hrana duše za život vječni! Dakako, to ne može biti svetogrdna pričest, jer tko blaguje nedostojno tijelo Gospodnje, bit će krivac tijela i krvi Gospodnje (usp. 1 Kor 11,27). Pričest, primljena dostojno i s vjerom izvor je silne snage protiv zla u čovjeku!

9.7. Međutim, da bi čovjek zaista živio od riječi Božje, da bi crpao snagu života iz svetih sakramenata, da bi vjerovao Evanđelju i živio obraćenje, mora živjeti s Bogom. Izraz toga suživota s Bogom je molitva: molitva osobna, molitva obiteljska, molitva Crkve. Molitva je svijest Božje blizine. Božje prisutnosti. Molitva je uronjenost u Božju ljubav. "U njemu, doista, živimo, mičemo se i jesmo", reče apostol Pavao Atenjanima na Aeropagu!

Molitva je disanje duše, ljubav srca, otvorenost ljudskog duha Božjem Duhu. Nije moguće biti kršćanin bez molitve! Nije moguće ni čovječno a kamoli božanski živjeti bez molitve!

Stoga duhovna obnova naših obitelji počet će kad obitelji počnu iskreno i zajednički moliti! Tako će Bogu otvoriti ulazak u svoju savjest, u svoje zajedništvo, u svoj život! Molitvom će odgajati i svoju djecu u vjeri, nadi i ljubavi. Dijete najviše usvaja vjeru i poštovanje prema Bogu kad vidi svoga oca kako moli, kad promatra sklopljene ruke svoje mame!

Ako se vrati molitva u naše katoličke obitelji, vratit će se nova hrabrost za život. I naša će hrvatska domovina živjeti duhovnim vrijednostima iz obitelji koje mole!

9.8. Zajednička krunica u obitelji je zajedničko razmatranje vazmeng otajstva! To je razmatranje Evanđelja s Marijom koja je u sebi pohranjivala sve te događaje i razmišljala o njima u svom srcu (usp. Lk 2,19).

Blažena Djevica Marija je savršena učiteljica molitve, i najljepše ostvarenje Evanđelja. Ona je Majka i Zagovornica! Ako nju uvedemo u svoje obitelji, ona će sigurno u njih dovesti Spasitelja!

"Marija je svijetli znak, blještavi primjer moralnoga života... Marija dijeli s nama našu ljudsku stvarnost, ali u potpunoj prozirnosti milosti Božje... Razumije čovjeka grešnika i ljubi ga ljubavlju Majke. Upravo stoga stoji na strani istine i s Crkvom dijeli teret da svima i uvijek doziva u pamet moralne zahtjeve. Zbog istog tog motiva ne prihvaća da čovjek grešnik bude prevaren od onih koji pretendiraju na ljubav prema njemu opravdavajući njegov grijeh; na takav bi način bila uzaludna žrtva njezina Sina Krista" (Veritatis splendor, br. 120).

Posvetimo svoje obitelji Bezgrešnom Srcu Marijinu, i ona će ih povjeriti Srcu svoga Sina da njegovo kraljevstvo zavlada u obiteljima i u našem narodu: kraljevstvo mira, ljubavi, svetosti, života! Kraljevstvo Božje!

9.9. U svjetlu toga kraljevstva bio blagoslovljen Uskrs kao blagdan mira: osobama od najmlađih do najstarijih, svim obiteljima, prognanima, zarobljenima, braniteljima, nestalima! Uskrsna pobjeda Božja nad grijehom i smrću neka ispuni nadom dušu svih žalosnih zbog gubitka svojih dragih poginulih u ovom okrutnom ratu protiv čovjeka i svakog prava!

Sretan Uskrs svim ljudima dobre volje!

Svakog čovjeka, svaku obitelj, Crkvu našu i cijeli narod povjeravam zaštiti i ljubavi Presvetoga Trojstva: Oca i Sina i Duha Svetoga! Tako neka bude! Amen!

U Zagrebu, na drugu korizmenu nedjelju, 27. veljače 1994.

ZA SLOBODU NAS KRIST OSLOBODI (Gal 5,1)

"Ako ostanete u mojoj riječi, uistinu, moji ste učenici; upoznat ćete istinu, i istina će vas osloboditi" (Iv 8,31-32)

Draga braćo i sestre u Isusu Kristu!

"Punina vam milosti i mira po spoznaji Boga i Isusa, Gospodina našega" (2 Pt 1,2)

Započeli smo korizmeno vrijeme. U tom svetom vremenu Crkva razmišlja o vazmenom otajstvu: o muci, smrti i uskrsnuću Isusa Krista. To razmišljanje postaje molitva: dublje doživljeni, Duhom Svetim rasvijetljeni susret s Bogom Živim. U korizmenom vremenu Crkva želi da iskrenije uđemo u svoju savjest, ispitamo svoj život, provjerimo sve svoje odnose: prema Bogu, prema samima sebi, prema svakom čovjeku i svojoj zajednici. Susresti se sa svojom savješću znači također ispitati vrijednosti koje nas vode, na kojima gradimo svoj život: osobni, obiteljski, društveni.

Znamo li svoje pravo izvorište i središte? Poznajemo li svoje jedino utočište? Konačno, znamo li odgovoriti: Tko je čovjek? Što znači biti čovjek? Ima li smisla njegovo postojanje? Kakvo ima biti njegovo ostvarenje? Samo ovdje na zemlji, u vremenu? Kako živjeti? U sumnjama, traženjima u vjeri ili nevjeri?

Mi vjernici u svjetlu vazmenog otajstva ispitujemo svoju savjest. Biblijska čitanja kroz korizmene nedjelje osvjetljuju našu savjest, naš život, da nas dovedu do pozitivnog odgovora na poziv apostola Pavla: "Kristovi smo dakle, poslanici; Bog vas po nama nagovara. Umjesto Krista zaklinjemo: dajte, pomirite se s Bogom" (2 Kor 5,20).

1. **Godine milosti Gospodnje** (usp. Lk 4,19)

"O da danas glas mu poslušate" (Ps 95)

Prošle godine je bila godina velikog jubileja zagrebačke Crkve: devet stoljeća njezina postojanja. Jubilej smo navijestili kao vrijeme

duhovne obnove. Posebno smo stavili u program obnovu obitelji. U obitelj je položena sudbina čovjeka, život naroda, život Crkve. Jubilej smo proslavili na najsvečaniji način: prisutnošću samoga svetog oca Ivana Pavla II. koji je baš za tu priliku posjetio Zagreb i Hrvatsku 10. i 11. rujna prošle godine.

U tom susretu svi smo bili jedno: vjernici i ljudi dobre volje. Svjedočili smo Papi poštovanje i ljubav, zahvalnost i odanost. Sve je protjecalo u istinskom dostojanstvu jednostavne srdačnosti i pobožnosti. Saslušali smo njegove riječi s vjerničkom pažnjom. Među ostalim reče nam: "Predragi, svoju bih poruku vašem narodu želio sažeto izreći upravo riječju mir... 'Mir vama!' Hodočasnik pomirenja, Papa, poziva vas da gledate na veliki jubilej 2000. godine i da se na taj povijesni susret pripravite nastojeći na vječnim vrijednostima Evanđelja izgrađivati pravedno društvo, čiji će članovi biti složni i solidarni" (na uzletištu 10. rujna 1994).

Tako je i naš jubilej bio nagovještaj sveopćega, velikog jubileja cijele Katoličke Crkve i kršćanstva: približava se 2000. godina od rođenja Isusa Krista od Djevice i Majke Marije u Betlehemu. Taj veliki jubilej cijele Crkve bit će, također, sveopći poziv na obraćenje, na produbljenje vjere u ovoj civilizaciji, koja vjeruje samo u vidljivo i živi samo za vremenito.

Ali kad se govori o duhovnoj obnovi, bilo osobe bilo obitelji bilo naroda, kad se govori o ponovnom ozdravljenju civilizacije, nužno se postavlja pitanje: Kome vjerovati? Tko je učitelj pravih vrijednosti? Tko odgovara na sudbinska pitanja čovjekova duha? U koga imati povjerenje i kome se povjeriti svim srcem, svom misli, svom dušom?

2. "Ja - svjetlost - **došoh na svijet"** (Iv 12,46).

"U vjeri živim u Sina Božjega koji me ljubio i predao samoga sebe za mene" (Gal 2,20)

Crkva već gotovo 2.000 godina dovikuje u svakom vremenu i svakoj civilizaciji, svakom čovjeku: Isus Krist je jedini Spasitelj čovjeka. "I nema ni u kome drugom spasenja" (Dj 4,12).

Pa tko je on? Zašto samo on može spasiti čovjeka, obnoviti obitelj za njezino poslanje, povezati ljude u istini i ljubavi? To je bitno pitanje naše vjere.

Nakon što je već obišao gradove i sela Galileje, a dijelom i Judeje, Samarije, krajeva tirskih i sidonskih, propovijedajući Evanđelje o kraljevstvu Božjem i božanskom svemoći ozdravljajući bolesne, izgoneći zloduhe, povrativši u život i neke mrtve, zapitao je svoje apostole kod Cezareje Filipove: "Što govore ljudi, tko je Sin Čovječji?" (Mt 16,13). Apostoli su kazali što su čuli među narodom. Neki su ga smatrali Ilijom, neki Ivanom Krstiteljem kojemu je Herod dao odrubiti glavu; neki su opet mislili da je Jeremija ili neki od velikih proroka došao opet na svijet. Sve je to bilo krivo. A onda Isus upita: "A vi, što vi kažete da sam ja?"

Tada Šimun Petar odgovori: "Ti si Krist-Pomazanik, Sin Boga živoga" (Mt 16,16). To je vjera Crkve koju dariva Duh Sveti i koja se usvaja Duhom Svetim, Duhom ljubavi i istine.

Sjećam se svoga djetinjstva kada sam naučio iz svoga katekizma odgovor Crkve na pitanje: Tko je Isus? Odgovor je bio: Isus Krist je Sin Božji, pravi Bog i pravi čovjek! On je pravi Bog jer je druga božanska osoba Presvetog Trojstva: vječna Riječ - Sin Očev, s Ocem i Duhom Svetim vječni Bog! Ali on je pravi čovjek - Sin čovječji - jer je utjelovljenjem po Duhu Svetom u krilu Djevice Marije, usvojio našu ljudsku narav kao svoju. Zato kaže Drugi vatikanski sabor: "Utjelovljenjem se naime Sin Božji na neki način sjedinio sa svakim čovjekom. Radio je ljudskim rukama, razmišljao ljudskim umom, odlučivao ljudskom voljom, ljubio ljudskim srcem. Rođen od Marije Djevice, postao uistinu jedan od nas, u svemu nama sličan osim u grijeh" (GS 22).

Tu je odgovor na pitanje zašto je Isus Krist jedini otkupitelj čovjeka. Tu vjeru potvrđuje i apostol Ivan u svojoj Prvoj poslanici kad piše: "I mi smo vidjeli i svjedočimo da je Otac poslao Sina kao spasitelja svijeta. Tko ispovijeda da je Isus Sin Božji, Bog ostaje u njemu, i on u Bogu. I mi smo upoznali ljubav koju Bog ima prema nama i povjerovali joj" (1 Iv 4,14-16). Samo Bog može spasiti čovjeka jer "Bog je ljubav" (1 Iv

4,16). Da li naši vjeroučenici i odrasli vjernici znaju točan odgovor na pitanje: Tko je Isus Krist? Da li to vjeruju?

3. "Od tvojih sudova ne odstupam" (Ps 119)

"O, kako ljubim Zakon tvoj" (Ps 119)

I Sotonu je zanimalo tko je Isus. Svake prve korizmene nedjelje čitamo u Evanđelju izvještaj kako je đavao kušao Isusa u pustinji.

Prije svoga javnog djelovanja Isus se povukao iz Nazareta u pustinju. Tako je učinio i Ivan Krstitelj, Isusov preteča. I on se pripremao u pustinji postom i molitvom da pripravi put za Isusov dolazak. Tako prožet Duhom Božjim progovorio je Ivan na Jordanu: "Među vama stoji koga vi ne poznate - onaj koji za mnom dolazi, komu ja nisam dostojan odriješiti remenje na obući" (Iv 1,26).

I Isus boravi u pustinji, u potpunoj odijeljenosti od ljudi; u tišini razgovara sa svojim Ocem na nebesima. Svojim postom preuzima na sebe pokoru svijeta. Priprema se za sukob s grijehom svijeta. Za njega je posvjedočio Ivan: "Evo Jaganjca Božjeg koji odnosi grijeh svijeta" (Iv 1,29).

Na drugu nedjelju korizme nebeski Otac svjedoči za Isusa u izvještaju Evanđelja o preobraženju: "Ovo je Sin moj, Izabranik! Njega slušajte!" (Lk 9,35).

Isus se u pustinji priprema za neizbježan sukob sa Sotonom, "začetnikom i vođom grijeha" (usp. obred krštenja).

Bez toga "začetnika i vođe grijeha" nije protumačiv grijeh svijeta. Nije protumačiv stalni otpor čovjeka Božjem planu s čovjekom. Zloduh je stvarnost duhovna, razumna, moćna, ali sama zloća; njegov je život mržnja. Zato zavodi da ubije, da uništi Božje stvorenje.

Napasnik se približio Isusu u pustinji. Zanimalo ga je: Tko je taj isposnik i molitelj kojega se on boji? Sotona se strašno boji svetoga. Htio je Isusa zavesti. Vidio je njegovo čovještvo ali nije vidio njegovo božanstvo. Pokušava ga zavesti na pohlepu, na lažnu slavu, na lažno čudo da se spusti među ljude s hrama. Isus odbija sve te napasti Božjom riječju: "Ne živi čovjek samo o kruhu" (Lk 4,4). "Ne iskušavaj Gospodina, Boga svojega!" (Lk 4,12).

Ali od svih napasti najzavodljivija je ova: "Tebi ću dati svu vlast i slavu njihovu, jer meni je dana, i kome hoću dajem je. Ako se, dakle, pokloniš preda mnom, sve je tvoje" (Lk 4,6).

To je najzavodljivija napast za svakog čovjeka: Imat ćeš bogatstvo, imat ćeš moć nad ljudima i svijetom, imat ćeš sve užitke što ti ovaj svijet može pružiti. Ali kako ćeš to steći? Što moraš učiniti da to sve dobiješ? Jedini je uvjet: Ako se pokloniš preda mnom! Ako mene priznaš svojim "bogom" sve je tvoje. Ako Boga odbaciš, sve možeš uživati. Hoće reći: Božja je volja tvoje ropstvo, a ja ti dajem slobodu; Bog ima svoja načela za tvoj život, ali to je protiv tvoje slobode; ti si slobodan, neovisan; Bog nema prava da te svojim zapovijedima ograničuje u tvojim prohtjevima, da ti priječi grijeh! Grijeh je tvoja sloboda i tvoje pravo! Isus odgovara napasniku: "Klanjaj se Gospodinu, Bogu svome, i njemu jedinome služi!" (Lk 4,6).

4. Laž i istina slobode

"Pred vas stavljam: život i smrt, blagoslov i prokletstvo. Život, dakle, biraj" (Pnz 30,19).

Sotona dakle, proglašava čovjeka normom dobra i zla, a od čovjeka traži da se njemu klanja.

To je logika života mnogih ljudi u ovoj materijalističkoj civilizaciji. Iz te logike raste civilizacija bez Boga. Mnogi žive kao da Boga nema. Pozivaju se na svoju slobodu: kad lažu i varaju; kad izrabljuju i tuđe otimaju; kad griješe bludno i čine preljube, kad obeščašćuju brak i ubijaju nerođene; kad zavode mlade u močvaru pokvarenosti. Nude im drogu da ih ubiju a sebe obogate; nude im pornografiju da ih pokvare i napune svoje džepove; nude im prezervative da u njima ubiju svaku stidljivost i da ih učine bludnicima. Sve to čine u ime slobode.

Međutim, takvu slobodu obećava đavao. Baš ta đavolski shvaćena sloboda uzrok je svih nevolja života. To je sloboda mrtve savjesti za strašnu nečovječnost. U ime te slobode počinju i ratovi da bi se tuđe osvojilo, da bi se drugoga potlačilo, da bi se nasiljem drugoga

protjeralo iz njegova doma, kraja, čak i domovine. Iz đavolske slobode izviru sve nepravde. Tom se slobodom razara čovjek, obeščašćuje obitelji, zarobljuju narodi. Đavolskom se slobodom sije mržnja. Ona je najcrnje ropstvo u mnogostrukim oblicima. Nameće se kao najviši doseg slobode, kao opća svijest, a plod su joj svi totalitarizmi; politički, ekonomski, kulturni, duhovni. Laž je velika gospodarica svijeta. Zato su izdana sva ljudska prava, zato se moćni dodvoravaju moćnima, zato slabi i obespravljeni nemaju zaštite i ne dolaze do pravde! I to je iskustvo prošlosti i sadašnjosti! Jaki misle da imaju pravo biti tlačitelji, a slabima je dužnost da budu potlačeni.

Raznim filozofijama, psihologijama, psihoanalizama, ideologijama želi se uvjeriti ljude da grijeha nema, da je grijeh sloboda.

Treba naglasiti jednu činjenicu: što se više niječe pravoga Boga, što se više uvjerava čovjeka da mu Bog ne treba ili čak da ga nema, to se više umnažaju lažni bogovi; to više bujaju okultizam, spiritizam, čaranja, gatanja, pribjegavanje raznim praznovjerjima sve do crne magije. Čak se tijek života i povijesti tumači nekom besmislenom astrologijom kojoj se daje dosta prostora u novinama i na ekranima. Đavolska sloboda oslobađa čovjeka za sva zla, za sve laži.

U ovom suvremenom svijetu elektronike, kompjutora, atomske energije, leta na Mjesec, očita je pojava izričito i otvorenog kulta Sotone i njegovih anđela. S jedne ga se strane niječe, a s druge strane ga se časti okultnim obredima tzv. "crnim misama", a sve je to povezano razvratom čak i sa zločinom. Uspijeva napasnik umnažati svoje poklonike jer im daje slobodu za svako zlo. Mladima se nudi i satanizam kao oslobođenje.

Ali zloduh svom pokloniku ne može dati ništa a oduzima mu svako dobro: vjeru, mir, dostojanstvo, čast, čovječnost. Otkida ga od Boga i zarobljuje. On oduzima slobodu i daje ropstvo grijeha.

Mlade se uvjerava da im je sve slobodno: nemoral koji vodi u kriminal. I oni koji kvare, traže za svoj mračni posao punu slobodu. Ako se predviđa zakon da se mlade zaštiti i sačuva od zlih utjecaja, sigurno će se glasno javiti napad na takav zakon s optužbom da je

protiv slobode mladih, ali da je i protiv slobode onih koji svojim poslom zarađuju. To su sile noći!

Takvima poručuje Isus Krist: "Onome, naprotiv, tko bi sablaznio jednoga od ovih najmanjih što vjeruju u mene, bilo bi bolje da mu se o vrat objesi mlinski kamen pa da potone u dubinu morsku" (Mt 18,6).

5. "Po tvojim naredbama postajem razuman" (Ps 119)

"Da bi sva zemlja upoznala putove tvoje" (Ps 67)

Što je zapravo sloboda? Što znači biti slobodan? Možda se premalo tumači mladima, a i odraslima, baš ta čudesna moć slobode! Sloboda je moć, svojstvo duhovnog bića, dar.

Bog je apsolutna sloboda. Svojim božanskom slobodom stvarao je vidljivi i nevidljivi svijet. Svojom mudrošću i slobodom utkao je u svako stvoreno biće zakonitost njegova postojanja. Svako živo biće nosi u sebi svoju zakonitost: ruža cvate svojom zakonitošću, trs rađa grozdove svojom zakonitošću; ptica savija svoje gnijezdo u skladu sa svojom naravi, pčela nam dariva med poslušna svome stvaranju. Svako živo biće nastaje i živi svojom zakonitošću i ne može djelovati protiv svoje naravi.

Materija ima, također, svoje zakone: oblikovanje kristala, zakonitost kemijskih spojeva, zakone kretanja i struktura atoma i galaksija. Svuda je utisnut pečat Božje stvaralačke mudrosti i slobode.

A što je s čovjekom? Postoji i u njemu biološka zakonitost, zakonitost kako funkcionira tjelesni život, kako i zašto organi rade baš tako i ne drukčije. Kako liječnička znanost mora poštivati tu zakonitost već od prvoga trenutka čovjekova začeća. Postoje nepremostive moralne granice koje ne dopuštaju da se s ljudskim bićem služi za eksperimente koji se mogu vršiti samo na životinjama. Zato genetički inženjering ne smije sve što može. Znanost se ne može isključiti iz morala.

Ali čovjek nije samo tjelesno biće. On je spoj vidljivog i nevidljivog svijeta. Tijelo i besmrtna duša jedno su ljudsko biće. Snagom svoga duha čovjek je razumno, samosvjesno, slobodno biće.

Nedostiživo nadvisuje svako drugo živo biće na zemlji. Sličan je Bogu.

Bog je čovjeka svojom slobodom stvorio kao slobodno biće. Ali zašto? U čemu je smisao slobode? Odlučiti se za nešto, birati nešto, upravljati svojim životom, odabirati životne putove, to je moć slobode! Ali pozitivno ostvarenje slobode nije u tome da radimo što hoćemo bez obzira na etičke norme. Čovjek je slobodno biće, ali je i etičko biće i zato odgovorno biće. Svoju slobodu može dobro upotrijebiti, ali je može i zloupotrijebiti. Zato je odgovoran. Čovjek može svojim slobodnim izborom zloupotrijebiti sve svoje moći, svoju dušu i svoje tijelo. Nalazi se pred izborom dobra i zla.

Tajna slobode nije u neodgovornosti, u samovolji nego u opredjeljenju za dobro. Kad se sloboda zloupotrijebi za zlo, gubi svoj pravi smisao.

6. "Tražite dobro, a ne zlo" (Am 5,14)

"Jao onima koji pravdu pretvaraju u pelin, u prah bacaju poštenje" (Am 5,7)

Tajna slobode upućuje na tajnu ljubav. "Bog je ljubav" (1 Iv 4,16). Tu je izvorište slobode i tu leži otkriće njezina smisla. Bog je u svojoj ljubavi i slobodi stvarao svijet i uzdržava ga. Dariva postojanje jer ljubi stvorenje. Bog kao Ljubav isključuje svaku zloću, svaki grijeh. Bog je svetost. Svetost je život u ljubavi.

Bog je stvorio čovjeka kao slobodno biće da mu ne nametne svoju ljubav ni svoj život, nego da čovjek na poziv ljubavi slobodno odgovori, prihvati tu ljubav. Svojom je slobodom čovjek trebao prihvatiti sebe kao dar Božji i sebe slobodno darovati Bogu za suživot u ljubavi i svetosti kako bi ostvario puninu svoga smisla, svoga života i svoje vječne sreće. Tako tajna ljubavi upućuje na tajnu slobode, a tajna slobode na tajnu ljubavi.

Živjeti ljubav znači biti u potpunom skladu s Božjom slobodom, Božjom voljom. To čini čovjeka svetim i posve slobodnim onom unutarnjom slobodom koja se može živjeti i onda kad je čovjek lišen

vanjske slobode. Zato su pravednici slobodni. Sveci su najslobodniji ljudi. Mučenici su tom slobodom birali smrt za Isusa Krista. Ta sloboda pobjeđuje zlo i Zloga. Sotona mrzi tu slobodu i nudi laž svoje slobode koja je ropstvo. On zato mrzi Boga i mrzi čovjeka! Isus ga je definirao kao čovjekoubojicu ljudi od početka i ocem laži (usp. Iv 8,44). "Nema istine u njemu: kad govori laž, od svojega govori, jer je lažac i otac laži" (Iv 8,44).

Čovjekoubojica! (usp. Iv 8,44). Kako se ta ljudska vrsta ubija međusobno. I na vrhuncu tehničkih mogućnosti još okrutnije. Moćni ovoga svijeta zabrinuti su samo za svoje interese a nipošto ne pokazuju takvu zabrinutost za žrtve nasilja, za ljude! Žrtve ostaju nemilosrdno prepuštene jakima. O tome slušamo vijesti svaki dan. Čovjekoubojica je na čelu sve te borbe protiv čovjeka, protiv života. Kada parlamenti svijeta donesoše zakone da se mogu ubijati još nerođena ljudska bića u milijunima kao "blagostanje" živih pod suncem, kako se onda može drukčije ocijeniti ova civilizacija nego kao kultura smrti. Tu kulturu smrti čitamo u razorenim gradovima, selima, crkvama, bolnicama, školama; njezin su plod toliki ubijeni i ranjeni. Provaliti u jednu kuću, istjerati iz nje obitelj i još kojeg člana ubiti, to je zločin koji bi sudili svi sudovi svijeta. A kad je protjerano stotine tisuće obitelji iz svog doma, kad je razoreno stotine tisuća stanova i kuća, koliki je to zločin! Ali, o tom se zločinu pogađa.

Što je to s čovjekom na svršetku ovoga dvadesetog stoljeća? Hoće li moćni ovog svijeta osigurati pravedan mir kojim će biti ispravljene sve nepravde stotinama tisuća obitelji u ovim našim prostorima: u Hrvatskoj, u Bosni i Hercegovini? Ljudi ne smiju biti žrtvovani interesima moćnih nego zaštićeni načelima pravednosti i odlukama pravednih. Žrtve ne smiju biti prepuštene nasilniku. One padaju na savjest onih koji ih mogu zaštiti i osigurati prava. Samo Božje zapovijedi štite čovjeka, čuvaju ga od uništenja, ali, nažalost pozivati se na Božje zapovijedi ocjenjuje se kao zaostalost.

Kako je teško u takvoj klimi obnavljati obitelj! Kako je teško uvjeriti mlade da je mladenačka čistoća do braka najbolja priprava za osnivanje zdrave, vjerne i skladne obitelji! Ne smiju se izbrisati Božje zapovijedi: Ne sagriješi bludno! Ne poželi tuđeg bračnog druga! Isus

je rekao: "Čuli ste da je rečeno: Ne čini preljuba! A ja vam kažem: Tko god s požudom pogleda ženu, već je s njom učinio preljub u srcu!" (Mt 5,27-28). Te su Božje zapovijedi čuvar mladosti i braka. To je prava preventiva protiv kuge dvadesetog stoljeća AIDS-a (side). Samo u zakonitom braku, a brak je za kršćane sakrament, dvije osobe, muško i žensko, pripadaju jedno drugome kao dar u čistoj ljubavi da budu suradnici Božji u stvaranju novih života. Nitko nema prava da si prisvaja ono što mu ne pripada, pogotovo ne osobu!

Nije lako uvjeriti o dostojanstvu ljudske osobe i obitelji u mentalitetu na koji već apostol Pavao upozorava u Poslanici Filipljanima, kako čitamo na drugu korizmenu nedjelju: "Često sam vam govorio, a sada i plačući govorim: mnogi žive kao neprijatelji Križa Kristova. Svršetak im je propast, bog trbuh, slava u sramoti - jer misle samo na zemaljsko" (Fil 3,18-19)

Sveti otac Ivan Pavao II. kazao je mladima na zagrebačkom hipodromu 11. rujna prošle godine za vrijeme one nikad zaboravljene mise: "Samo je Bog siguran temelj života i nepovredivog dostojanstva svakog čovjeka."

7. "Znam komu sam povjerovao..." (2 Tim 1,12)

"Tko će nas rastaviti od ljubavi Kristove?" (Rim 8,35)

Iako proživljavamo i u Hrvatskoj ozbiljnu duhovnu moralnu krizu, ipak ne smijemo gubiti nade da je obnova moguća, povratak moguć. Isus Krist je Spasitelj! On je bliz. On je prisutan. On djeluje po Crkvi i u Crkvi. On svojim Svetim Duhom potiče ljudska srca na obraćenje. On je Oslobodiitelj koji zaista oslobađa i iz tame izvodi na svjetlost. Nije došao da proklinje svijet, nego da spašava svijet! Po njemu je uvijek moguć povratak izgubljenog sina Ocu. "Nitko ne dolazi Ocu osim po meni" (Iv 14,6).

Od grijeha se peremo samo ljubavlju Sina Božjega koji je za nas umro na križu i uskrsnuo. Slobodni u božanskom smislu možemo postati samo njegovom slobodom kojom je on kao čovjek na sebe

uzeo naše grijehe i slobodno se predao u ruke grešnika, prihvatio je smrt da bi nam darivao život Božje slobode!

Vjerovati Isusu Kristu znači poći za njim s punim uvjerenjem srca i obratiti se. Obratiti se znači usvojiti njegove misli, njegovu viziju čovjeka, njegov navještaj Božjega kraljevstva i htjeti uči u život s Bogom. Obratiti se znači htjeti osloboditi se zabluda svijeta i đavolskog ropstva i poći putem slobode sinova Božjih i kćeri Božjih. Pravi kršćanin, iskreno obraćen vjernik, prihvaća Evanđelje kao zakon života i Bogu se klanja u Duhu i istini (usp. Iv 4,23).

8. "Čovjek neki imao dva sina" (Lk 15,11)

"Tako, kažem vam, bude radost pred anđelima Božjim zbog jednog obraćena grešnika" (Lk 15,10)

Na četvrtu korizmenu nedjelju čitamo čudesnu parabolu o izgubljenom sinu. Isus u toj paraboli opisuje na božanski način grijeh i obraćenje. Samo su Božja usta mogla izreći takvu priču! U njoj Isus otkriva svoje bogočovječje Srce, puno samilosti i milosrđa prema grešniku. Otkriva Očevu ljubav koja čeka odlutalog sina s čežnjom da se vrati.

Sin je odbacio oca. Prezreo njegov dom, a sve što je imao, primio je od oca. Otišao je iz kuće očeve daleko i odao se razvratnom životu. I on je htio biti slobodan. Prekinuo je svaku vezu s ocem. Otac mu nije trebao. Dok je imao novaca, okružili su ga lažni prijatelji i prijateljice, ali kad se baština istrošila, i društvo se razišlo. Odlutali sin ostaje sam i bez ičega. Glad ga je natjerala da bude čuvar svinja, ali kod lošeg gospodara koji mu nije davao ni dovoljno kruha. U nevolji i dubokom poniženju počinje razmišljati. Sada tek vidi svoju ludost i svoje ropstvo. Sada se gadi samom sebi, i gadi mu se njegov grijeh koji je pio kao slatki napitak neodgovorne slobode. Taj je izgubljeni sin predstavnik svakog grešnika.

U potpunoj duhovnoj i tjelesnoj bijedi dolaze mu misli na povratak. Ali javlja se i sumnja. Je li povratak moguć? Svjestan je da je uvrijedio oca i da nema prava da bude dočekan kao sin, ali ponudit će se kao najamnik.

Svladao je svoje sumnje i strah i pošao prljav, mršav, bosonog. A odjahao je na ponosnom konju. Reći će ocu: "Oče, sagriješih protiv neba i pred tobom! Nisam više dostojan zvat se sinom tvojim. Primi me kao jednog od svojih najamnika (Lk 15,19). Tako je sastavio svoju ispovijed, svoje kajanje i svoje obraćenje.

A sada se događa čudesan susret! Odbačeni, prezreni otac čeka. Svaki dan gleda prema cesti koja vodi u njegovu kuću hoće li se njegov sin vratiti. I to se jednog dana zaista dogodilo. Vidje otac da netko dolazi. Prepoznaje sina. Sada evanđelje ovako opisuje susret: "Dok je još bio daleko, njegov ga otac ugleda, ganu se, potrči, pade mu oko vrata i izljubi ga" (Lk 15,20). Kako je tu u čudesnoj gradaciji osjećaja i izraza izrečena božanska psihologija očeve ljubavi i milosrđa! "A otac reče slugama: 'Brzo iznesite haljinu najljepšu i obucite ga! Stavite mu prsten na ruku i obuću na noge! Tele ugojeno dovedite i zakoljite, da se pogostimo i proveselimo, jer sin mi ovaj bijaše mrtav i oživje, izgubljen bijaše i nađe se!" (Lk 15,22-24).

Priča ima poruku i o starijem bratu, ali lažnom pravedniku, koji prigovara ocu zbog milosrđa i ne htjede ući na gozbu radosti (usp. Lk 15,28). Taj je bio doduše u kući očevoj, ali nije ljubi oca, nije volio ni brata.

9. "O čovječe, ljubiš li život" (Ps 34,13)

"On je pomirnica za grijehe naše..." (1 Iv 2,2)

Ta parabola o izgubljenom sinu najljepši je poticaj za korizmenu ispovijed. Baš ta parabola otkriva čudesa milosti i spasenja koja se događaju u sakramentu pomirenja. Ispovijed je uskrsni dar Crkvi. Na Uskrs navečer Isus dolazi apostolima i govori im: "Mir vama! Kao što mene posla Otac, i ja šaljem vas... Primite Duha Svetoga. Kojima otpustite grijehe, otpuštaju im se. Kojima zadržite, zadržani su im" (Iv 20,21;23). Svi koji se kaju i žele Božju slobodu oproštenjem grijeha, ali s čvrstom odlukom da će promijeniti život, dobivaju oproštenje. Bivaju odjeveni u milost, u svjetlost Božjega života. Dakako, koji nemaju te volje, nisu raspoloženi za pomirenje i ne mogu dobiti oproštenje.

Nažalost, mentalitet da grijeha nema, pa onda ni oproštenja ne treba, doveo je Crkvi u krizu sakramenat Božjega milosrđa. Prezren je križ Kristov i njegova otkupiteljska ljubav. Jer grijeha nema, ima ih koji svetogrdno pristupaju svetoj pričesti, bez pomirenja, jer pravo i nevjeruju u to otajstvo Kristove prisutnosti.

Duhovna će se obnova događati iskreno i trajno samo kroz dobre ispovijedi.

Duhovnu krizu očituje i nemar ukućana, a i samih bolesnika da u bolesti prime svete sakramente, ispovijedi, pričesti i bolesničkog pomazanja. To su sakramenti života, a praznovjerni strah ih ocrnjuje da su sakramenti smrti. U našoj nadbiskupiji, prema župnim statistikama, umire više od jedne trećine bez svetih sakramenata, a ipak ukućani gotovo za sve traže asistenciju svećenika na sprovodu. I ta situacija mora biti velika pastoralna briga svećenika i vjernika.

Kad bi grešnici znali koliko ih Bog ljubi i želi spasiti od vječne propasti! Znak je te ljubavi probodeno Srce Sina Božjega! On reče: "Kažem vam, tako će na nebu biti veća radost zbog jednog obraćena grešnika negoli zbog devedeset i devet pravednika, kojima ne treba obraćenja". (Lk 15,7). To je sasvim u logici parabole o izgubljenom sinu. Otac čeka izgubljene sinove i kćeri. "On nas izbavi iz vlasti tame i prenese u kraljevstvo Sina, ljubavi svoje, u kome imamo otkupljenje, oproštenje grijeha" (Kol 1,13-14).

10. "Tko će naći ženu vrsnu?" (Izr 31,10)

"Više vrijedi ona nego biserje" (Izr 31,10)

Obraćenje i pomirenje grešnika s Bogom čudo je Božje ljubavi. Između Očeve svetosti i čovjekove grešnosti stoji križ, oltar ljubavi na kojem Sin Božji svojom žrtvom daje zadovoljštinu Božjom pravednosti za sve krivnje svijeta. Zato je Isus pomiritelj i oslobodite lj.

Na petu nedjelju korizmenu također čitamo izvještaj u Ivanovu evanđelju o pomirenje, o spasenju, o milosrđu! Radi se o ženi.

Žena je osoba izuzetnog dostojanstva, izuzetnog poziva, izuzetne moći u oblikovanju čovjeka, života, civilizacije. Na početku Starog

zavjeta, na prvim stranicama Biblije stoji žena, ali žena zavedena, prevarena i u njezinoj duši se dogodio grijeh koji odjekuje cijelom poviješću i ranjava svaku dušu. Na početku Novog zavjeta opet stoji žena - Djevica. To je nazaretska djevica Marija iz kraljevske loze Davidove. Njezinoj slobodi, čistoj i bezgrešnoj, Bog povjerava ključ nove povijesti. I ona reče: "Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po tvojoj riječi" (Lk 1,38). I tada se dogodilo u djevičanskom krilu djevičansko utjelovljenje vječne Riječi! Djevica i Majka u ime cijelog roda ljudskog prima od Oca dar Sina i dariva ga svijetu kao Spasitelja!

Žena je svojim djevičanstvom simbol netaknutog, nepovrijeđenog stvaranja. To je njezino dostojanstvo i njezina ljepota, izraz čistoće srca. Ali žena je i svojim majčinstvom uključena u stvaranje čovjeka. Život ljudskog bića nastaje u krilu žene da bude zaštićeno ljubavlju majčinskog srca. U njoj se oblikuje čovjek! A kad se rodi ona ga njeguje, odgaja, prelijeva iz svoje duše u njegovu dušu ono što sama ima. Dijete uči od oca i majke, ali više od majke. Žena majka je odgojiteljica čovjeka i civilizacije.

Kvaliteta ljudi, kvaliteta kulture, kvaliteta društva i civilizacije velikim dijelom ovise o kvaliteti žene, njezina srca, njezine duše i savjesti! Zato je sotona na početku stvaranja odlučio upropastiti ženu. Zato Bog na početku djela otkupljenja čovjeka stavlja Bezgrešnu Djevicu i Majku Mariju!

Ali kvaliteta civilizacije se procjenjuje i po tome kako se odnosi prema ženi! Bezbožna civilizacija ženi laska, stavlja je tobože na prvo mjesto, ali je brutalno ponizuje, obeščašćuje, iskorištava njezino tijelo za pornografiju i reklame; pjeva joj o ljubavi, a to je samo laž ljubavi i pokrivalo brutalnog egoizma da se zadovolji požuda. Bezbožna civilizacija prezire djevičanstvo, mrzi njezino majčinstvo. Zato je pretvara u ubojicu vlastitog djeteta. Sigurno i na ženu pada velikim dijelom odgovornost za takvu njezinu situaciju kad se dade zavesti u ime lažne emancipacije i slobode bez odgovornosti na skliske putove vlastitih poniženja.

Isus Krist otkriva u Evanđelju božansko milosrđe prema ženi; brani njezino dostojanstvo; vraća joj čast i oslobađa je iz ropstva u koje je

upala. Isus Krist posvećuje djevičanstvo i majčinstvo. O tome svjedoče tolike Bogu posvećene djevice i tolike sakramentom posvećene velikodušne i svete majke. Obnova obitelji mora početi s obnovom žene.

Evanđelje pete korizmene nedjelje je objava otkupljena i oslobođenja žene za slobodu kćeri Božje.

11. "On se pojavi da odnosi grijehe" (1 Iv 3,5)

"Ja dođoh da život imaju, u izobilju da ga imaju" (Iv 10,10)

Dogodilo se to u Jeruzalemu, prostoru hrama. Jednog jutra dovedoše pred Isusa ženu uhvaćenu u preljubu. Po Mojsijevu zakonu preljubnica je trebala biti kamenovana. Doveli su je k Isusu da joj sudi. Nisu to bili pravednici, zauzeti za zakon Božji i moral, nego licemjeri koji su slučajem te žene htjeli postaviti zamku Isusu: Ako je ne osudi, optužit će ga da krši Zakon i odobrava grijeh preljuba; ako je osudi, optužit će ga da je okrutan u primjeni Zakona.

U tom prizoru Isusov postupak otkriva božansku suverenost pred licemjerima. Isus čita njihove misli i nakane. On zna što je u čovjeku. Rekoše: "U Zakonu nam je Mojsije naredio takve kamenovati. Što ti na to kažeš?" (Iv 8,5).

Isus najprije ne odgovori ništa. Sagnuo se i prstom počeo pisati po tlu. Vječna je tajna što je Isus upisao u prašinu zemlje, a što je vjetar brzo izbrisao. Ali tužitelji su navaljivali da čuju odgovor, dok je žena drhtala u strahu.

Isus se uspravio, pogledao ih pogledom, koji je za njih bio nepodnošljiv, i kazao: "Tko je od vas bez grijeha, neka prvi na nju baci kamen." (Iv 8,7). To je bio za njih udarac groma na prljavu savjest. Isus se ponovno sagnuo i nastavio pisati. Kad tužitelji čuše tu Isusovu riječ kojom ne poriče Zakon niti brani grijeh, ali brani čovjeka da ga spasi, počeše odlaziti. Prvi su odlazili najstariji.

Tada Isus podigne pogled prema prestrašenoj ženi i reče. "Ženo, gdje su oni? Zar te nitko ne osudi?" Ona reče: "Nitko, Gospodine." I tada padoše duboko u srce skrušene i raskajane žene riječi

oproštenja: "Ni ja te ne osuđujem. Idi i odsada više nemoj griješiti" (Iv 8,11).

To je oslobođenje kojim samo Isus Krist oslobađa. To je ponovno stvaranje čovjeka na sliku i priliku Božju. Spasenje je ponuđeno svima koji iskreno žele oproštenje i žele živjeti u ljubavi Božjoj, slobodni od grijeha.

Dakako, treba se ponizno i istinito priznati grešnikom. To nije lako suvremenom čovjeku, makar se smatrao i kršćaninom, jer je zarobljen mentalitetom svijeta koji niječe grijeh. Dapače, i oni koji kažu da vjeruju u Boga, svoju savjest ne povjeravaju Bogu. Priznaju Boga, ali Bogu ne priznaju pravo da im što zabranjuje ili zapovijeda. To je ateizam savjesti. To je taj subjektivizam i relativizam koji Evanđelju ne priznaju snagu i mudrost Božju nego ga žele podložiti duhu svijeta. Takvi ne žele oproštenje. Otkupljenje je najavio prorok Izaija kao novo stvaranje, kao oslobođenje od staroga stanja grijeha: "Evo činim nešto novo; već nastaje... I narod koji sam sebi sazdao moju će navješćivati hvalu" (Iz 43,19;21).

Žena je doživjela oproštenjem grijeha pomirenje koje ju je učinilo novom, slobodnom, Božjom!

12. "Objavljeno ti je, čovječe, što je dobro..." (Mih 6,8)

"Pravda nek poteče kao voda, i pravica kao bujica silna" (Am 5,24)

Slobodu koju daje Isus Krist korijen je i jamstvo svake istinske slobode. Tek Kristovom slobodom čovjek dobiva puno dostojanstvo; dobiva jamstvo svojih neotuđivih prava; postaje najviša vrijednost. Dostojanstvo čovjekovo stoji na prvom mjestu u politici, u gospodarstvu, u kulturi, u znanosti jer su sva djelovanja ljudska usmjerena prema dobru čovjeka, prema općem dobru. Opće dobro uključuje u sebi opravdane interese osobe, obitelji, naroda. Stoga on ne može biti žrtva sebičnih interesa jakih. Sloboda Kristova isključuje svaku nepravdu, svaku mržnju, svako nasilje, zato isključuje zakon sile, pravo jačega.

Kad se moćni pogađaju jedni s drugima samo da ostvare svoje

interese, onda se jaki jakima dodvoravaju, dogovaraju ali na račun žrtava nasilja jer čovjek nije njihov interes. U takvom poretku svijeta, makar se nazivao novim, nedužne žrtve uzalud očekuju pravdu. Hoće li i naši prognanici i izbjeglice uzalud čekati povratak na svoje u slobodi i pravednom miru? To pitanje postavljamo savjesti velikih i jakih i postavljamo ga u ime samoga Isusa Krista, jer se ipak ti jaki barem u nekoj mjeri priznaju baštinicima kršćanske civilizacije. Nikada se ne smije ozakoniti zločin kao nečije pravo. Zato su i učinci zločina stalna nepravda, a svijet građen na nepravdi svijet je ropstva, a ne slobode. Svi su narodi jednakoga dostojanstva i zato svoje odnose moraju uređivati na pravednosti i pravu za sve, a ne može neki narod zato što je moćniji od drugih imati više prava da kroji sudbinu drugih. Takav pristup i pitanju mira ne može osigurati pravedan mir.

Politika, makar bila i svjetska, ako ne ispravlja nepravde, ako ozakonjuje nepravde, nije politika mira, nije u službi slobode, nije zaštitnik prava.

Ako Bog nije svjetlo savjesti, svaki poredak svijeta bit će protučovječan. U takvom poretku čovjek je ugrožen već od svoga začeća, i nikada tako u povijesti svijeta kao danas. Ako svjetski parlamenti osuđuju na smrt milijune najnedužnijih ljudskih bića "po zakonu", a to su začeti a još nerođeni, onda se ne moramo čuditi i drugim nasiljima koja se čine nad ljudima i narodima po diktatu moćnih. Zato se izjednačuju napadači i žrtve, zato ratovi pustoše zemlje. Zašto se još i u Hrvatskoj stari zakon o pobačaju iz komunističkog vremena smatra nedodirljivim? U ime koje slobode? Kako ponijeti na savjesti godišnje pobijenih oko 40.000 samo u Hrvatskoj? Nevina je to krv koja Bogu viče!

Riječ je Božja: "...naložio sam i vašim sucima: 'Saslušajte svoju braću; sudite pravedno između čovjeka i njegova brata ili pridošlice. U suđenju nemojte biti pristrani, saslušavajte maloga kao i velikoga. Ne bojte se nikoga! Ta sud je Božji (Pnz 1,16-17b). To vrijedi za velike i male suce uvijek!

13. "Vratite se meni, i ja ću se vratiti vama" (Mal 3,7)

"A vama koji se Imena moga bojite sunce pravde će ogranuti..." (Mal 3,20)

A sada vratimo se duhovnoj obnovi obitelji. Obitelj je od Boga prva stvorena zajednica osoba. "Muško i žensko stvori ih" (Post 1,27). "Stoga će čovjek ostaviti oca i majku da prione uza svoju ženu, i bit će njih dvoje jedno tijelo" (Post 2,24). To jedinstvo muža i žene u zakonitom je braku po Božjoj volji neraskidivo, temelj mu je ljubav. Ta ljubav ima ostati vjerna, velikodušna, otvorena životu. U obitelji čovjek prima dar svoje egzistencije, ali u obitelji dobiva i svoju moralnu i duhovnu formaciju. To je smisao obitelji koji je određen od samoga Stvoritelja. Sve što je protiv toga, plod je grijeha. Razoren čovjek, razorena obitelj! Ako je Bog isključen iz srca i savjesti čovjekove, nema mu mjesta ni u obitelji! Onda je to kuća sagrađena na pijesku, i bi od nje velika ruševina (usp. Mt 7,27).

Lijek ranjenoj obitelji, grijehom poremećenoj, ostaje Isus Krist - Bogočovjek, Otkupitelj i oslobodite lj čovjeka! U obitelj treba vratiti Evanđelje, treba vratiti sakramente, treba vratiti molitvu. Bez toga nema ozdravljenja. Isus Krist stoji pred vratima i kuca. "Evo, na vratima stoji i kucam; posluša li tko glas moj i otvori mi vrata, unići ću k njemu i večerati s njim, i on sa mnom" (Otkr 3,20).

Roditeljska je ljubav uvijek izložena napasti. I đavao kuca na vrata. Roditeljske odgovornosti su zaista zahtjevne, katkad veoma teške. Ali ako Bog nešto čovjeku nalaže za njegovo dobro, on daje i snagu. Duh Sveti je Duh jakosti. Sve kršćanske, katoličke obitelji u hrvatskom narodu kroz povijest, makar mučnu, i danas ostvarivale su svoj poziv i poslanje, svoju vjernost i velikodušnost u darivanju i prihvaćanju djece snagom Božjom koja je u njima djelovala očito i opipljivo. Vjera, nada i ljubav, a to su temelji i uvjeti obiteljskog i crkvenog zajedništva, žive i učvršćuju se osobnom povezanošću s Bogom živim i prisutnim!

Molitva je, nažalost, utihnula u mnogim obiteljima. A kad se ne moli, zatvara se u vlastitu nemoć. Kad se ne moli, ostaje se bez svjetla i bez zraka, bez ukusa i okusa za duhovni život.

Molitva je bedem obitelji, koji obitelj brani od Zloga. I obitelji napasnik nudi, kao i Isusu u pustinji: sve ću ti dati ako mi se pokloniš. On u obitelj bez molitve unosi proklinjanje, pokušava je učiniti psovačkom.

Više put sam čuo od stranaca pitanje: Zašto Hrvati psuju Boga, Majku Božju, svece? Zaista, pitamo se zašto. A psovka Božjih svetinja, psovka Boga je hula, to je govor pakla. Sotona mrzi Boga i htio bi cijeli svijet pretvoriti u veliku psovačnicu; hulitelji su mu suradnici.

Govorili smo o satanizmu, o kultu u čast Sotone. Psovka spada, također, u to "čašćenje" Sotone. To neka bude jasno psovačima svih slojeva i svih kategorija. Psovači sigurno neće izmoliti mira i pravde ovoj zemlji! A već djeca psuju jer to slušaju od starijih. Upleće se psovka i u govor mladih, a da i ne osjete kako su ružni tim govorom, kako gube smisao za dobro, kako ih zlo privlači.

Drugi izvor Božje snage u odupiranju zlu i Zlome molitva je na drugi način, a to je razmatranje Božje riječi! Evanđelje na stolu obiteljskome je kao otvorena knjiga iz koje se zajedno čita, razgovara i razmatra! Eto svjetla u duši i savjesti! Poseban izvor Božje jakosti u otporu zlu jesu sveti sakramenti: ispovijed i pričest, koji su nam stalno na dohvatu duše. Nakon što smo primili sv. potvrdu, Duh Sveti na osobit način dolazi u pomoć našoj slabosti. Nedjeljna obiteljska misa vrhunac je susreta s Uskrsnulim Gospodinom!

Kad bi obitelji tako programirale svoj život da im svakodnevna zajednička molitva i nedjeljna i blagdanska misa budu na prvom mjestu, obitelj bi bila zaista zajednica kraljevstva Božjega! Da tako bude, cilj je duhovne i moralne obnove. To znači živjeti s Bogom i u Bogu; tako Bog živi u obitelji, i ona živi u slobodi Božjoj! Isusovo obećanje na rastanku s ovim svijetom, upućeno apostolima i Crkvi svih vremena, bilo je: "Neću vas ostaviti siročad: doći ću k vama" (Iv 14,18). "Ako me tko ljubi, čuvat će moju riječ, pa će i Otac moj ljubiti njega, i k njemu ćemo doći i kod njega se nastaniti" (Iv 14,23).

Pastoral obitelji ima prvotnu važnost. Sve ovisi o tome. I svi su pozvani, ne samo svećenici, redovnici, časne sestre, nego i svi osvjedočeni vjernici da se uključe u taj apostolat u župi. Važni suradnici su katolički liječnici, prosvjetni djelatnici katoličkog uvjerenja,

ostvarene, primjerom života uvjerljive obitelji. U obitelji se odgaja Crkva, odgaja se i narod. Treba što češće održavati obiteljske sastanke u župama, seminare, tribine. Vjerski tisak treba unijeti u obitelji, a same obitelji moraju u svom zajedništvu uvesti disciplinu kriterija što se i kada gleda na televiziji.

Ali sve se to ne počinje kad je obitelj već osnovana. Odgoj za obitelj počinje davno prije; već u djetinjstvu, a pogotovo u mladosti. Zato je ozbiljna, produbljena i produžena priprava za brak nenadoknadiva. Koliko se toga obavlja formalistički, bez ozbiljnosti. Zato i mladi, ako nisu temeljito pripravljeni, sam brak sklapaju formalistički, nažalost, i zato je često promašen. Otuda tolike rastave!

Obitelji moraju posvetiti svu pažnju s punom odgovornošću tri važne institucije: država, Crkva i škola. Na savjest djelatnika društvenih sredstava priopćavanja položena je najveća odgovornost kakve vrijednosti unose u javnost i u obitelji, da li grade ili razaraju. Ima, nažalost, tolikih razorenih sadržaja u kojima se najviše moralne vrijednosti podcjenjuju podrugljivim cinizmom.

Dakle, program duhovne obnove i obnove obitelji traje i dalje kroz pripravu za veliki jubilej 2.000 godina.

Isus Krist, Spasitelj i Osloboditelj obitelji, Propovijed na gori završio je ovim riječima: "Stoga, tko god sluša ove moje riječi i izvršava ih, prispodobit će se mudru čovjeku koji sagradi kuću na stijeni. Zaplušti kiša, navale bujice, duhnu vjetrovi, i sruče se na tu kuću, ali ona ne pada. Jer - utemeljena je na stijeni" (Mt 7,24-25).

14. Zaključak

"Ispunilo se vrijeme, približilo se kraljevstvo Božje! Obratite se i vjerujte Evanđelju!" (Mk 1,15)

I ove korizme neka taj poziv Spasiteljev odjekuje u našoj duši, u srcu svakog od nas: biskupa, svećenika, redovnika, časnih sestara, vjernika svih dobi i zanimanja!

Obraćena Crkva vjerodostojan je poziv svim ljudima dobre volje na mir i dobro, kako je u svoje doba pozivao sv. Franjo Asiški i njegov

sveti subrat Antun Padovanski, kojeg osamstotu godišnjicu rođenja Crkva ove godine slavi.

Isus nas poziva s križa, u ime svoje ljubavi, snagom svoje žrtve, cijenom krvi. Križ, usađen u zemlju i u središte povijesti, trajni je znak nade i poziv u slobodu sinova Božjih i kćeri Božjih!

"A ja, Bože sačuvaj, da bih se ičim ponosio osim križem Gospodina našega Isusa Krista po kojem je meni svijet raspet i ja svijetu" (Gal 6,14).

S križa nas Isus poziva svojim Srcem, ali doziva nam u sjećanje svoju ljubav i Bezgrešnim Srcem svoje Majke. Ona je pod križem stojeći bila sva uronjena u otkupiteljsku patnju božanskog Sina. S njim je bila i jedna ljubav za spasenje roda ljudskoga. S križa nam je i ona darovana za majku. Isus reče majci: "Ženo! Evo ti sina!" Zatim reče učeniku: "Evo ti majke!" (Iv 19,26).

Prihvatimo majku "lijepe ljubavi" u svoju pobožnost! Uvedimo je u svoje obitelji molitvom krunice. S njom, kao sinovi i kćeri, združeni u molitvi molimo za mir, pravedan mir u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, molimo za pravedan mir svim ljudima i u cijelom svijetu. Molimo i postimo! Samo Bog nam može darovati pravi mir! Čitamo Isusove riječi u Evanđelju sv. Marka: "Ovaj se rod ničim drugim ne može izagnati osim molitvom i postom!" (Mk 9,29).

Da bismo primili dar mira, reče nam Sveti Otac 11. rujna u Zagrebu prošle godine na hipodromu: "...potrebno je promijeniti srce, dopustiti da Bog u našem životu bude uvijek na prvom mjestu"

Isus Krist je pobijedio grijeh i smrt da mi budemo oslobođeni za život svetosti, ljubavi i mira; da budemo i dionici njegova uskrsnuća! "Uskrsnu kako reče!" (Mt 28,6).

Uskrs je blagdan pobjede Božje da bude blagdan i naše slobode po Isusu Kristu Gospodinu našemu!

Zato svima, svima, svakom čovjeku, svim ljudima dobre volje sretan Uskrs! Nad svima neka trajno bdije blagoslov Presvetoga Trojstva: Oca i Sina i Duha Svetoga! Amen! Tako neka bude!

U Zagrebu, 20. veljače 1995.

PA ŠTO JE ČOVJEK DA GA SE SPOMINJEŠ (Ps 8,5)

"Ako grijehom jednoga smrt zakraljeva - po jednome, mnogo će više oni koji primaju izobilje milosti i dara pravednosti kraljevati u životu - po jednome - Isusu Kristu" (Rim 5,15)

Draga braćo i sestre u Isusu Kristu!

Vas i sve ljude dobre volje pozdravljam pozdravom apostola Petra: "Punina vam milosti i mira u spoznaji Boga i Isusa, Gospodina našega!" (2 Pt 1,2).

U ovo korizmeno vrijeme, ali i u svjetlu Kristova uskrsnuća, sve vas želim pozvati na razmišljanje o čovjeku. Naše je polazište Božja objava. Punina te objave je Isus Krist! "Uistinu, Bog je tako ljubio svijet te je dao svoga Sina Jedinorođenca da nijedan koji u njega vjeruje ne propadne, nego da ima život vječni" (Iv 3,16).

Svijet koji Bog ljubi je čovjek! Temeljna i središnja istina kršćanstva je utjelovljenje vječne Riječi! Druga božanska osoba Presvetog Trojstva - vječni Sin Očev utjelovio se u krilu Djevice Marije snagom Duha Svetoga. Za čovjeka je Čovjekom postao i nazivat će se Sin čovječji! Isus Krist je, dakle, pravi Bog i pravi Čovjek, Otkupitelj čovjeka od grijeha i smrti za vječni život. On osvjetljuje tajnu čovjeka! On je svjetlost. "Ja - svjetlost - dođoh na svijet da nijedan koji u mene vjeruje u tami ne ostane" (Iv 12,46).

1. Crkva nudi Božje odgovore

"Srž je riječi tvoje istina, vječan je svaki sud pravde tvoje" (Ps 119/118)

Suvremena je civilizacija u dubokoj moralnoj krizi. Što suvremeni čovjek misli o samome sebi? Kakvu sliku čovjeka stvaraju moćna sredstva društvenog priopćavanja? Kakve sadržaje života i stilove ponašanja nude? Je li svejedno što tko misli o čovjeku, ili je to pitanje sudbonosno za ljudsku osobu i za ljudsku zajednicu?

Ta pitanja žive u razumnom ljudskom biću; rastu iz njegova srca i njegove savjesti. Odgovori su prevažni za njegov život, za postojanje

obitelji, za sve odnose među ljudima. "Što je čovjek, Gospodine, da ga poznaješ, što li čedo ljudsko da ga se spominješ?" (Ps 144/143/,3).

Drugi vatikanski sabor postavlja ta pitanja u velikoj konstituciji "Radost i nada", da bi na njih odgovarao u svjetlu vjere u Božju Riječ. Koncil se pita: "No što je čovjek?" i nastavlja: "On je o sebi izrekao i izriče mnoga mišljenja, različita, pa i suprotna, u kojima se često ili toliko uzvisuje da sebe smatra apsolutnim mjerilom ili se snizuje do očaja, odakle je tjeskoban i sjetan. Te tegobe Crkva proćućuje do dna. Poučena božanskom objavom, može na njih dati svoj odgovor kojim bi se ocrtao pravi položaj čovjeka, da bi se obrazložile njegove slabosti i da bi se ujedno moglo priznati pravo njegovo dostojanstvo i poziv" (RN 12).

U tom izlaganju Koncil se drži savjeta apostola Petra, koji je pisao kršćanima u onoj poganskoj civilizaciji: "Krist neka vam bude svet u srcima vašim, te budite uvijek spremni na odgovor svakomu koji od vas zatraži obrazloženje nade koja je u vama, ali blago i s poštovanjem, dobre savjesti..." (1 Pt 3,15).

2. "Neki se put čini čovjeku prav, a na kraju vodi u smrt" (Izr 16,25)

"Bolje je i malo u pravednika no golemo blago u zlotvora" (Ps 37/ 36/, 16)

Odmah moramo uočiti činjenicu da je suvremena civilizacija umnogome suprotna onome što Crkva vjeruje i uči o čovjeku. U tome leži uzrok dubokog nesporazuma između Crkve i suvremenog mentaliteta. Taj nesporazum dolazi do napetosti i gotovo do tragičnog razlaza Crkve i suvremenog svijeta kad se radi o pojmu ljudske naravi, o moralnim načelima života, o konačnom smislu i pozivu čovjeka.

Moderna mišljenja, široko i duboko prisutna u mentalitetu suvremenog svijeta, odbacuju svaki vertikalni odnos čovjeka s transcendencijom - s Bogom; čovjeka proglašuju apsolutnom normom dobra i zla; svode ga samo na tjelesnost i zatvaraju njegovo postojanje samo u vremenitost. Ta se mišljenja nameću kao konačna istina. Ne domišljaju krajne posljedice takvih tvrdnji za život samog čovjeka, za obitelj, za cijelu ljudsku zajednicu.

Već je sveta Knjiga Mudrosti zabilježila takva shvaćanja čovjeka i života u ona davna vremena kad piše: "Kratkovijek je i tužan život naš i nema lijeka kad čovjeku dođe kraj... Mi smo djeca pukog slučaja, i kasnije ćemo biti kao da nikad nismo ni bili..." (Mudr 2,1-2). Razumljivo je da takva shvaćanja čovjeka uvode i u određenu praksu života. Knjiga Mudrosti nastavlja: "Zato hodite ovamo! Uživajmo dobra sadašnja, koristimo se stvorovima sa žarom mladosti. Naužívajmo se odabranih vina i mirisa, i neka nas ne mimoiđe ni jedan cvijet proljetni" (Mudr 2,6-7).

3. "Tko hodi u tami, ne zna kamo ide" (Iv 12,35)

"Dok imate svjetlost, vjerujte u svjetlost da budete sinovi svjetlosti!" (Iv 12,36)

Čovjek je stalno izložen zavodljivim pozivima na putove zla i često sluša zavodnika i pada. Usvaja laž o samom sebi.

Prva korizmena nedjelja nudi nam na razmišljanje evanđelje o Isusovoj kušnji. Samom Isusu Kristu približio se Zli. Taj ubojica čovjeka od početka i otac laži (usp. Iv 8,44) približio se Najsvetijemu. Napastuje ga da na njegovu riječ pretvara kamenje u kruh; da se predstavi ljudima spustivši se s hrama; konačno nudi Isusu moć nad svijetom, sva bogatstva i užitke svijeta, ali samo jedno traži: "Sve ću ti to dati ako mi se ničice pokloniš" (Mt 4,9).

Tu je, dakle, napast! Od početka stvaranja čovjeka ista napast. Zavodnik je uvijek isti. I bit će zavodnik do svršetka ove povijesti. Prvog čovjeka je zavodio na oholost, umišljenost da bude lažni bog sebi i drugima, i tako norma dobra i zla. Prvom čovjeku, stvorenom na sliku i priliku Božju (usp. Post 1,26) šaptao je Zli: "Otvorit će vam se oči, i vi ćete biti kao bogovi, koji razlučuju dobro i zlo" (Post 2,5). I čovjek je povjerovao laži. To je ono što reče prorok Ezekijel: "Iako čovjek, a ne Bog, ti svoje srce izjednači s Božjim" (Ez 28,2). Koga, dakle, slušati?

Isus reče napasniku u pustinji: "Odlazi, Sotono! Ta pisano je: Gospodinu, Bogu svom se klanjaj i njemu jedinom služi!" (Mt 4,10).

Koga, dakle, slušati? Druge korizmene nedjelje u evanđelju o preobraženju Isusovu na Taboru Otac nebeski ovako predstavlja Isusa:

"Ovo je Sin moj, Ljubljeni! U njemu mi sva milina! Slušajte ga!" (Mt 17,5).

Drugi vatikanski sabor kaže: "Čovjek, utemeljen od Boga u pravednosti, no pod utjecajem Zloga, već na početku povijesti zloupotrebljavao je svoju slobodu dižući se protiv Boga i želeći da svoj cilj postigne izvan Boga... To što doznajemo po božanskoj objavi slaže se i sa samim iskustvom. Ako, naime, čovjek pogleda u svoje srce, nalazi da je sklon na zlo i uronjen u tolike jade koji ne mogu potjecati od njegova dobrog Stvoritelja... Tako je čovjek u samom sebi podijeljen. Zbog toga sav život ljudi, i pojedinaca i skupina, pruža sliku borbe, i to dramatične, između dobra i zla, između svjetla i tame" (RN 13).

4. "Tko čini grijeh, rob je grijeha" (Iv 8,34)

"Ako vas dakle Sin oslobodi, zbilja ćete biti slobodni" (Iv 8,36)

Dramatična borba, a mogli bismo kazati, često i tragična, uključuje u sebi tajnu čovjekove slobode i tajnu čovjekove savjesti. Je li sloboda apsolutna, kako neki tvrde, ili je sloboda odgovorna pred Bogom i ljudima? Koji je smisao slobode? Čovjek je sličan Bogu jer je slobodno biće. Ali, zašto je Bog stvorio razumna bića, ljude i čiste duhove - anđele, slobodnima. Što to znači?

Krivi pojam slobode sigurno vodi u zlo. Ispravni pojam slobode daje čovjeku pravo osvjetljenje savjesti. Tvrdimo da je sloboda uključena u tajnu ljubavi. "Bog je ljubav" (1 Iv 4,16). Apostol Ivan piše: "I mi smo upoznali ljubav koju Bog ima prema nama i povjerovali joj!" (1 Iv 4,16).

On je Ljubav jer je beskrajna Svetost; on je Ljubav jer je neiscrpiva Dobrota; on je Ljubav jer je savršena Pravednost! Čovjek je stvoren od te Ljubavi. Zato je stvoren slobodan da se svojom slobodom odluči za Boga, da mu uzvrati ljubav poslušnošću vjere ("i mi smo... povjerovali joj"), da sebe prihvati kao dar te Ljubavi i da sebe daruje toj Ljubavi. Samo tako čovjek ostvaruje puninu svoga smisla, svoga života i to ne samo u vremenu nego za vječnost! Takva vizija čovjeka je dostojna Boga i dostojna čovjeka. To je dostojanstvo slobode!

Tako shvaćena i prihvaćena sloboda očituje se činom poslušnosti Bogu. To je poslušnost vjere. Hoću ono što Bog hoće. Poslušnost pak volji Božjoj, Božjem naumu s čovjekom, uvjet je čovjekove sreće.

Poslušnost Ljubavi je odluka, slobodna odluka za svoju sreću. To je čovjekov odnos u vertikali duha, i to je ispravan odnos prema samom sebi. To je ljubav prema samom sebi kao samopoštovanje. To je čovjekovo puno dostojanstvo. Tako su živjeli i žive svi sveci i svi pravednici Crkve i kršćanstva. Poslušnošću su prihvatili spasenje.

Druge korizmene nedjelje slušamo apostola Pavla kako piše učeniku i efeškom biskupu Timoteju: Bog nas je "spasio i pozvao pozivom svetim ne po našim djelima, nego po svojem naumu i milosti koja nam je dana u Kristu Isusu prije vremena vjekovječnih... koji obeskrijepi smrt i učini da zasja život i neraspadljivost - po Evanđelju" (2 Tim 1,8-12).

Čovjek je za to stvoren i otkupljen. Već je psalmist pjevao: "Hvala ti što sam stvoren tako čudesno, što su djela tvoja čudesna" (Ps 139/ 138/, 14).

Zadivljen otajstvom čovjeka psalmist kliče u Duhu Svetom: "Pa što je čovjek da ga se spominješ, sin čovječji te ga pohađaš. Ti ga učini malo manjim od anđela, slavom i sjajem njega okruni" (Ps 8,5-6).

Drugi vatikanski sabor kaže: "Prava sloboda je... izuzetan znak Božje slike u čovjeku..."(RN 17).

5. "Ne reci: 'Griješio sam, pa što!'" (Sir 5,4)

"Reknemo li da grijeha nemamo, sami sebe varamo, i istine nema u nama" (1 Iv 1,6)

Iz Božje vizije čovjeka i njegove slobode ulazimo u razmišljanje o jednoj mračnoj i tragičnoj realnosti koja je iskustveno prisutna u životu čovjeka i u povijesti; u prošlosti i sadašnjosti; postoji kao razorna sila; kao obeščašćenje čovjeka i stvaranja; kao izvor svega zla u ljudskoj povijesti. Ta razorna sila unosi u sve ljudske odnose nered, nasilje, ljudska poniženja koja rastu do same smrti.

To je "mysterium iniquitatis" - tajna zloće. Zove se grijeh. Čovjekova sloboda je ugrožena pritiskom iznutra i nasiljem izvana. Pritisak iznutra su tri velike požude koje je apostol Ivan sažeo ovako: "Požuda tijela, i požuda očiju, i oholost života" (1 Iv 2,16). To nije od Boga nego protiv Boga! Nasilje izvana je pritisak mentaliteta koji niječe razliku između dobra i zla. Pojam grijeha je nužno u odnosu prema

Bogu. Ako Bog ne postoji, ni grijeh ne postoji. Onda se mogu objektivna moralna načela, koja imaju svoj izvor i sankciju u Bogu, brisati. Onda je moguća naopako izvrnuta ljestvica vrijednosti. To je već zabilježio prorok Izaija: "Jao onima koji zlo dobrom nazivaju, a dobro zlom, koji od tame svjetlost prave, a od svjetlosti tamu, koji gorko slatkim čine, a slatko gorkim" (Iz 5,20).

Primjer takve izmjene vrijednosti može potvrditi citat jednog stručnjaka za seksualni odgoj mladih iz prošlog sustava: "Čitav naš način obrazovanja mladih ljudi apsurdan je dakle i do krajnosti zastario, i bez prave životnosti u svom upornom ignoriranju ljudske spolnosti. U tome on je duboko zatrovan malograđanskim seksualnim licemjerstvom, te mistikom i protiuspolnom filozofijom kršćanstva, tog zakletog neprijatelja životne radosti i prirodnog nazora o svijetu." Iz obzirnosti ne navodim autora toga teksta.

Iz tog primjera se vidi kako se želi nametnuti jedan mentalitet kao jedinu istinu, a drugačije tumačenje se proglašava zakletim neprijateljem "životne radosti".

U onoj mjeri u kojoj jedna civilizacija niječe Boga, niječe i grijeh. Stoga se smatra "bezgrešnom". I onda kada se Boga ne niječe izričito, živi se kao da Boga nema, a to znači: Stvoritelju se uskraćuje pravo da bude svjetlo i zakon čovjekove savjesti. To je u velikoj mjeri suvremeni mentalitet.

Ako čovjek zaniječe svoj temeljni odnos prema svome Stvoritelju, bit će sklon da razorno djeluje prema samom sebi; ako se poda svojim požudama, svom mračnom egoizmu, bit će bezobziran prema drugom čovjeku, bit će strah u zajednici.

Koncil kaže: "A grijeh umanjuje samog čovjeka sprečavajući da postigne svoju puninu" (RN 13).

Papa Ivan Pavao II. u enciklici o Duhu Svetom (Gospodin i Životvorac) govori o grijehu: "U korijenu ljudskog grijeha dakle stoji laž kao korjenito odbijanje istine, sadržane u Riječi Božjoj... (ib., br. 33). "Grijeh se, dakle, sastoji u laži, u odbijanju dara ljubavi" (ib., 35).

Prema tome je "bezgrešnost" suvremene civilizacije lažna. Ako se čovjek proglasi vrhovnom normom dobra i zla, onda su mu sva sredstva dopuštena da postigne svoje ciljeve: moć nad drugim kao

tiranija; bogatstvo stjecano izrabljivanjem i nepravdom; užitak mimo svake etičke norme. Europska je civilizacija rasla do svojih najviših dometa čovječnosti, pravednosti, moralnosti iz kršćanskih korijena. Ako ih presiječe, ostat će bez sokova istine i dostojanstva čovjeka i života. "Neka ti srce ne zavidi grešnicima, nego neka ti uvijek bude u strahu Gospodnjem, jer imat ćeš budućnost, i tvoja nada neće propasti" (Izr 23,17-18).

6. "Proslavite Boga... u tijelu svojemu!" (1 Kor 6,20)

"A bludnost i svaka nečistoća ili pohlepa, neka se i ne spominju među vama..." (Ef 5,3)

Ima jedno područje ljudskog života koje spada u čovjekovu najintimniju osobnost i neodjeljivo je od njegova dostojanstva, kako ono proistječe iz samoga stvaranja. To je čovjekova spolnost. Ona je uključena u Božju viziju čovjeka i zato ne može biti isključena iz moralnog zahtjeva ispravne savjesti.

Imajući u vidu Božji naum sa spolnošću čovjeka, smijemo tvrditi da je to područje svetoga. Zašto? Na prvoj stranici Svetoga pisma čitamo: "Na svoju sliku stvori Bog čovjeka, na sliku Božju on ga stvori, muško i žensko stvori ih" (Post 1,27).

U stvaranje muža i žene, muškog i ženskog, Bog je upisao svoj plan ljubavi, a ta je ljubav povezana s otajstvom života. I ljubav i život su uzvišene stvarnosti i zato imaju miris svetoga. A baš je to područje čovjekove spolnosti najdublje pogođeno grijehom. Duboka je rana u ljudskoj naravi u kojoj je provrela strast, tjelesna požuda do te mjere da odbacuje svaku moralnu normu. Kolike su ljudske nevolje kroz povijest bile posljedica baš te neobuzdane požude koja ljudsku osobu pretvara u stvar samozadovoljstva; njezina najbestidnija okrutnost dolazi do izražaja u silovanjima koja su u ovom ratu izazvala zgražanje svijeta, ali u isto vrijeme tim svijetom, s obzirom na spolne odnose, vlada moralni nihilizam koji prelazi u svojevrsni totalitarizam. Taj se mentalitet nameće cijelom industrijom pornografije (filmovi, kasete, telefoni, tisak); preplavljuje televizijske ekrane, kioske; uvlači se u tzv. spolni odgoj mladih kao apsolutna sloboda i pravo; i samu perverziju kiti pojmovima oslobođenja, napretka, neke nove

antropologije. Industrija sredstava za protunaravnu kontracepciju zarađuje milijarde dolara. Kako je dubok moralni pad suvremenog svijeta dokazuje proda svih tih proizvoda na tržištu u službi bludnosti.

Na tržištu prostitucije cvate trgovina bijelim robljem na kojem opet svodnici zarađuju ne mali novac. Žensko se tijelo ponizuje golotinjom do bestidnosti. Razne spolne bolesti ugrožavaju ljudsku vrstu. Taj moralni nihilizam je novo poganstvo koje si ne dopušta kazati istinu da ponizuje čovjeka, da razara obitelj, da oduzima ljudskoj osobi svaku čast i dostojanstvo, da ubija mladost i oduzima budućnost narodima. Kolike su civilizacije propale u povijesti zbog nemorala! Nemoral je nemoral. Zlo je zlo!

Baš na tom području nesporazum između Crkve i suvremenoga hedonističkog mentaliteta je nepremostiv.

Ali, kad bi Crkva šutjela, izdala bi Boga i čovjeka!

Apostol Pavao pisao je kršćanima u poganskom Rimu: "Da, oni koji žive u tijelu, teže za onim što je tjelesno; a koji po Duhu, za onim što je duhovno: težnja je tijela smrt, a težnja Duha život i mir" (Rim 8,5-6). "Oni koji su u tijelu ne mogu se Bogu svidjeti. A vi niste u tijelu, nego u Duhu, ako Duh Božji prebiva u vama" (Rim 8,8). Kršćanin ne smije živjeti po nagonu požude, kao rob svojih strasti; njegov poziv i smisao slobode isključuju svako robovanje. Stoga ljudska spolnost biva zaštićena, a time i dostojanstvo čovjeka, od svih zloporaba Božjim načelima života: Ne sagriješi bludno, i: Ne poželi tuđeg bračnog druga. To je Božja vizija čovjeka u perspektivi vječnosti! Prije braka i u braku! "Bog ljubi čisto srce" (Izr 22,11).

7. "Otajstvo je to veliko" (Ef 5,32)

"Tko ljubi svoju ženu, sebe ljubi" (Ef 5,28)

Jedino zajedništvo osoba, muža i žene, u kojem spolnost dobiva izraz nesebičnog sebedarja u iskrenoj i vjernoj ljubavi jest zakoniti brak. Kršćanski je pak brak posvećen sakramentom ženidbe. To znači da Kristovo otkupljenje tu ljubav posvećuje da bude čista, trajna, savez vjernosti do smrti. Zakon ljubavi je nesebičnost i vjernost. Kad sebičnost iskorištava drugu osobu za seksualno zadovoljstvo, onda to nije ljubav nego laž ljubavi. To je izrabljivanje osobe. Isus Krist je

svojim božanskim autoritetom i odlučnošću kazao: "Čuli ste da je rečeno: Ne čini preljuba. A ja vam kažem: Tko s požudom pogleda ženu, već je s njome učinio preljub u srcu" (Mt 5,27-28). A na pitanje o rastavi braka kazao je: "Tko otpusti svoju ženu pa se oženi drugom, čini prema prvoj preljub. I ako žena napusti svoga muža pa se uda za drugoga, čini preljub" (Mk 10,11-12). Zato odlučno reče: "Što, dakle, Bog združi, čovjek neka ne rastavlja" (Mk 10,9).

Bračna ljubav mora biti uvijek nesebična i vjerna. Protunaravna kontracepcija pretvara osobu u stvar sebičnog užitka. Zato je grijeh. Odgovorno roditeljstvo utkiva u bračni život dane suzdržljivosti od bračnog susreta. To je čistoća ljubavi; to je obostrano poštovanje vlastitog dostojanstva. Dostojanstvo ljudske osobe je nepovredivo uvijek i svuda. To dostojanstvo zahtijeva i poštovanje tijela, vlastitog i tijela druge osobe. Zato je apostol Pavao pisao vjernicima Crkve u Solunu, okruženima poganskom raspuštenošću: "Doista, ovo je volja Božja: vaše posvećenje - da se uzdržavate od bludnosti, da svatko od vas zna svoje tijelo posjedovati u svetosti i poštovanju, a ne u pohotnoj strasti kao pogani koji ne poznaju Boga..." (1 Sol 4,3-5).

Mladima treba jasno, otvoreno i s poštovanjem izložiti zahtjevnost Evanđelja, Božju viziju čovjeka i njegove spolnosti. Ako su vjernici, razumjet će razloge Božjih zapovijedi. One čuvaju od razaranja osobu i zajednicu.

Danas se na mlade silovito nasrće da se u njima ubije savjest, da ih se zabliješti obećanjem lažne sreće i da se na njima zaradi novac. Zato cijele noći rade neka okupljališta mladih. Postaje moda da mladi odlaze navečer iz obitelji i odlaze u noć do jutra. U kakva društva upadaju, u kakve stupice ulaze, kakve opasnosti na njih vrebaju? Droga, alkohol, seks - zamamno se nude. Mladi tako postaju žrtve raznih ovisnosti koje ih čine nesposobnima za ozbiljan studij, rad i život. Kao žrtve takvih ovisnosti postaju nesposobni i za osnivanje zdravog braka, i za odgovornu ljubav.

Samo ih vjera i prihvaćanje Božjeg nauma s čovjekom može učiniti otpornima na sve laži zavodnika; samo s vjerom mogu sačuvati svoj ljudski ponos i dostojanstvo, a snagu za takav stav dobit će u molitvi, u sakramentima Crkve. Moći će pobijediti Zloga. Apostol Ivan pisao je mladim vjernicima koji su također živjeli u poganskom okruženju:

"Napisah vama, mladići, jer ste jaki, i riječ Božja u vama ostaje, i pobijedili ste Zloga" (1 Iv 2,14).

Stoga, mladi, predbračna čistoća je ispovijest vjere, svjedočanstvo da ste Božji; to je u vama pobjeda Duha Svetoga. To je sloboda sinova Božjih i prava radost života! Iskustvo bezbrojnih čistih mladih u prošlosti i sadašnjosti to potvrđuje. Obično vrijedi riječ: Kakve su obitelji, takvi su mladi; kakvi su mladi takve će biti obitelji! Sreća nije u robovanju zabludama, modama, pohotama. "Bog nas doista, nije pozvao na nečistoću, nego na svetost" (1 Sol 4,7).

8. "Svi zajedno moramo graditi novu kulturu života" (Ivan Pavao II: Evanđelje života, br. 95)

"Kao djeca svjetlosti hodite" (Ef 5,8)

U središtu našeg razmišljanja je čovjek i svi njegovi odnosi: prema Bogu, prema samom sebi, prema drugim osobama itd. Stalno se govori o dostojanstvu čovjeka. Nema tog čovjeka koji ne bi htio da ga se poštuje i da se s njime postupa dostojno! Kakva su strašna poniženja doživjeli milijuni ljudskih osoba samo u ovom stoljeću. Žrtve su nebrojene: ubijanja u logorima, u plinskim komorama; u ratnim sukobima koje započinju često nepravedni ciljevi; mučenja u zatvorima; montirani sudski procesi. Sve su to zločini protiv čovjeka, nitko ih ne može opravdati. Čovjek je žrtva čovjekove zloće. U svim takvim postupcima zgaženo je ljudsko dostojanstvo. Izbrisana su ljudska prava. Jakima protiv slabih sve je dopušteno!

Ako je čovjek najviša vrijednost, često slušamo tu tvrdnju i u političkim govorima, postavlja se pitanje: Tko daje čovjeku to dostojanstvo, odakle ta vrijednost, tko upisuje u njegovu narav zakon o neotuđivim pravima? Tko? Kada?

To čovjek prima od svoga Stvoritelja u času stvaranja! On je već začet s dostojanstvom i s neotuđivim pravom na život. On od prvog trenutka svoga postanka, svoga začeća u krilu žene već je po Božjem mandatu nosilac prava; obvezuje na poštovanje, na zaštitu. To nije ameba, to nije priraslica u tijelu žene; to ljudsko biće ne može biti predmet bilo kakvih znatiželjnih i samovoljnih eksperimenata.

Prostor njegova stvaranja nije epruveta. Posvećeno mjesto njegova

početka je krilo žene - majke! Ono je plod sjedinjenja muža i žene u ljubavi, ali tu je prisutan i sveti Bog koji svakom pojedinom čovjeku u času začeća stvara besmrtnu dušu koja oživljuje tijelo. Po duši ljudsko biće dobiva svoju neponovljivu, vlastitu osobnost. Zato postaje i subjekt prava. U njemu je pravo roditi se neopozivo. Dogodila se tajna čovjekova postanka i taj događaj obvezuje na poštovanje. Ljudski zakon ne smije brisati Božji zakon.

Ali, to je biće posve nemoćno, premda u njemu djeluje čudesna dinamika rasta sa svim osobnim svojstvima psihofizičke konstitucije s kojom će se pojaviti i razvijati poslije rođenja. Povjereno je u svojoj nemoći ljubavi majke i brižnosti oca. Tako Bog hoće!

To je ljudsko biće, još skriveno u krilu žene posve nedužno! Nikome ništa ne može biti krivo. Ako su muž i žena htjeli sjedinjenje, onda preuzimaju i odgovornost za plod. Nitko ih te odgovornosti ne može osloboditi. Samo u poštivanju ploda ljubavi stoji dostojanstvo očinstva i majčinstva. Zato nad tim nedužnim ljudskim bićem bdije Bog i govori: Ne ubij! Ne ubij u začetome život! Ne ubij u ženi dostojanstvo majčinstva! Ne prolijevaj nedužnu krv jer će u nebo vapiti. Ubojici Kajinu Bog je s neba vikao: "Krv brata tvoga iz zemlje k meni viče!" (Post 4,10).

Stariji ljudi pamte da se za trudnu ženu govorilo da je u blagoslovljenom stanju. U vremenima zdrave moralne svijesti život i dolazak čovjeka na svijet bili su smatrani blagoslovom.

9. "Ne ubij" (Izl 20,13)

"Jer ruke su vaše u krvi ogrezle..." (Iz 59,3)

Nije li čovjek u svojoj vrsti najugroženije biće već od svog začeća? Suvremena civilizacija svoj duboki moralni pad potvrđuje općim prihvaćanjem prakse pobačaja. Ubojstvo nerođenih je zakonom dopušteno gotovo u svim državama svijeta. Ima izuzetaka ali su u velikoj manjini. Zato je to očitovanje stanja duha, prožetog materijalizmom i uronjenog u novo poganstvo. U nekim su državama ti zakoni restriktivni barem u nekoj mjeri, a u mnogima su posve liberalni. I Hrvatska još uvijek, makar neovisna i suverena, zadržava najliberalniji zakon o pobačaju, kao baštinu iz prošlog sustava, a koji se temelji na ideološkom materijalizmu. U tih pet godina neovisnosti u Hrvatskoj

je gotovo 200.000, po statističkim podacima, a mimo statistike može biti i više, začetih ljudskih bića bilo lišeno prava da se rode. Koliko puta to nadmašuje ratne žrtve? Nije li to samoubilački genocid i suicid hrvatskog naroda? Neka si odgovorni ispituju savjest!

Zakoni koji "uzakonjuju" pobačaj potpisuju smrtnu osudu nedužnom ljudskom biću. To je ozakonjeni rat protiv ljudskog života. To je rat protiv Stvoritelja života. Isus Krist se poistovjećuje sa svakim čovjekom, posebno s najslabijim, s najugroženijim, pa sigurno i s još nerođenim. Kazao je da će suditi po svom zakonu: "Što god učiniste jednome od ove moje najmanje braće, meni učiniste!" (Mt 25,40).

Drugi vatikanski sabor naučava: "Svima neka bude očito da se ljudski život i dužnost prenošenja ne ograničuju samo na ovaj svijet niti se mogu samo po njemu mjeriti i shvatiti, nego da su uvijek u vezi s vječnim određenjem ljudi "(RN 51).

Isti Sabor donosi o pobačaju tešku osudu: "Bog, Gospodar života, povjerio je ljudima uzvišenu zadaću da održavaju život, i tu dužnost moraju vršiti na način dostojan čovjeka. Zato treba već od začeća najbrižnije štititi život; a pobačaj i čedomorstvo užasni su zločini" (RN 51).

Kad god ljudski zakon dolazi u sukob s Božjim zakonom, nikoga ne može obvezivati u savjesti. Zato svaki čovjek ima pravo i dužnost odbiti izvršenje takvog čina. Nijedna vlast na svijetu ne može čovjeku naložiti da čini zlo.

Nipošto ne uvjerava razlog za legalizaciju pobačaja da bi žena, koja hoće prekinuti trudnoću, bila izložena opasnosti za svoj život u ilegalnom pobačaju. Sigurno se mnoge žene odlučuju s mukom i tjeskobom savjesti. Mnoge su žrtve pritiska okoline, a sve su izložene nasilju jednog uvriježenog i drskog mentaliteta koji samo materijalistički i egoistički, hedonistički, razmišlja o čovjeku. Ne preziremo muku i tjeskobu tolikih žena koje se odlučuju na pobačaj, ali moramo razložno postaviti pitanje: Smije li se riziku kojem se odrasla osoba izlaže slobodnom odlukom da učini pobačaj žrtvovati tisuće i tisuće nedužnih ljudskih bića? Nažalost, pobačaj se proglašuje čak pravom žene, ali nitko na svijetu ne može imati pravo uništiti nedužno ljudsko biće.

Ne niječemo da mnoge žene padaju u napast pobačaja zbog ekonomske krize koja je, zapravo, posljedica socijalne nepravde. Zato

je država dužna poštenim i pravednim zakonima ostvarivati u društvu socijalnu pravednost da se svakoj obitelji osigura dostojan život.

Papa Ivan Pavao II. u velikoj i važnoj enciklici "Evanđelje života" (Zagreb, KS, 1995, br. 90) kaže: "Obiteljska politika mora biti osovina i pokretač svih socijalnih politika."

Karitativna djelatnost Crkve mora biti osjetljiva na te probleme. Naše će kršćanstvo istinski zaživjeti kad bude u svakoj župi probuđeno poštovanje života; kad budu obitelji s brojnom djecom susretane s poštovanjem i kad bude solidarnost svih priskočila u pomoć potrebnima, posebno trudnicama u krizi. Nažalost, majke s brojnom djecom žale se kako su prezrene u vlastitoj sredini, a na prezir, ne rijetko, nailaze i u nekim institucijama kod kojih, s pravom, traže pomoć. Sve je to znak kako smo malo kršćani.

Poznata Majka Terezija, koja se uporno bori za život, vodi "rat" protiv rata naviještenog nerođenima, i dobila je Nobelovu nagradu za mir, u velikoj Indiji uputila je poruku trudnicama koje su u napasti da učine pobačaj da rode dijete, pa ako ga zaista ne mogu ili ne žele zadržati, neka ga povjere njezinim ustanovama. Nije li i naš Caritas prihvatio više od tisuću malenih koji nisu bili "željeni", ali su došli na svijet i bili predani Caritasu. Svaki pojedinac mora biti branitelj života, a kao zajednica možemo pomoći da se spašavaju ugroženi. Nužno je svjedočiti novi duh u odnosu prema životu.

Čovjek je čovjek od svog početka! Ima pravo živjeti i onda kad je defektan; ima pravo živjeti i onda kad je plod nasilja. Nedužno ljudsko biće ne nosi odgovornost za tuđi grijeh. Zato ni takve nitko nema prava osuditi na smrt.

U svezi s pobačajima ima nešto posebno mračno, a to je trgovina fetusima. Fetusi se otkupljuju za kozmetičku industriju i za medicinske pokuse i primjene. Što je plod razvijeniji, to dobiva veću cijenu na tom mračnom tržištu. Na što je svedeno to ljudsko biće u jednom brutalnom materijalizmu u kojem više ništa nije sveto ni vrijedno poštovanja! Lažnom bogu profita sve se žrtvuje.

U svjetlu Božjih načela o dostojanstvu ljudskog života, osobe i braka nedopustiv je i genetički inženjering koji na ljudska bića primjenjuje ono što može eksperimentirati na životinjama. Postoje granice u odnosu

prema čovjeku i njegovu postanku koje nitko ne smije prelaziti niti smije sebi prisvajati vlast da može činiti sve što je moguće.

Materijalističko shvaćanje čovjeka otvara put svim zloporabama protiv čovjeka i postupcima s čovjekom. U to spadaju eutanazija, sterilizacija i drugi načini koji su protivni samoj ljudskoj naravi. Čovjek se proglasio isključivim gospodarom života ljudskog bića, a to je bezboštvo. Tiranija!

Sve više raste pojava samoubojstava, a to je također znak da je izgubljena svijest o vrijednosti života i da se odbacuje njegov vječni smisao. To je gubitak vjere, a gubitak vjere u Božju riječ ima za posljedicu prezir života.

Papa Ivan Pavao II. napisao je encikliku "Evanđelje života". To je kršćanska teologija o ljudskom životu izvedena nepogrešivom dosljednošću iz Božje Objave. Ta teologija odjekuje u duši svakoga iskrenog čovjeka koji priznaje temeljne vrijednosti stvaranja i postojanja. Papa želi probuditi suvremenu civilizaciju da se odupre kulturi smrti i da se opredijeli za kulturu života i civilizaciju ljubavi. Stoga o zakonima koji "legaliziraju" pobačaje kaže: "Ponavljam još jedanput da je zakonski propis, koji krši naravno pravo na život nekoga nedužnoga, nepravedan i kao takav ne može imati vrijednosti zakona. Zato snažno obnavljam svoj poziv svim političarima da ne proglašuju zakone koji, ne priznavajući dostojanstvo osobe, potkapaju u korijenu sam građanski život... (ib., br. 90).

"U slučaju suštinski nepravednog zakona, kao što je taj koji odobrava pobačaj ili eutanaziju, nikad mu se nije dozvoljeno pokoriti niti sudjelovati u širenju mišljenja u korist takvog zakona, niti za njega glasovati" (ib., br. 73).

Uočavamo jednu činjenicu koju možemo ocijeniti kao diskriminaciju. Gdje postoje takvi protuživotni zakoni, kršćanin ili svaki čovjek ispravne savjesti ne bi mogao biti ginekolog jer je stalno suočen s nasiljem na svoju savjest. Takav student čak ni ispit ne može položiti ako ne izvrši za vježbu pobačaj. Nema te vlasti na svijetu koja bi smjela nalagati čovjeku da čini zlo, pa da ga onda diskriminira u njegovu pozivu ako, vjeran svojoj savjesti, ne čini zlo. Prigovor savjesti u takvim teškim odlukama mora poštivati svaka vlast.

Nažalost, kad su neki liječnici u slobodnoj Hrvatskoj najavili da neće činiti pobačaj u svojim bolnicama, njihov je stav bio osuđen pozivom na zakon koji nam je ostavio u baštinu prošli sustav.

Božja Knjiga Postanka objavljuje Božju riječ: "Tražit ću račun od čovjeka za život čovjeka" (Post 9,5).

Završavamo ovo razmišljanje Božjom riječju iz starozavjetne knjige Ponovljenog zakona: "Uzimam danas za svjedoke protiv vas nebo i zemlju da pred vas stavljam: život i smrt, blagoslov i prokletstvo. Život, dakle, biraj, ljubeći Gospodina, Boga svoga, slušajući njegov glas, prianjajući uz njega da živiš ti i tvoje potomstvo. Ta on je život tvoj..." (Post 30,19-20).

10 "Nije dobro da čovjek bude sam" (Post 2,18)

"Objavljeno ti je, čovječe, što je dobro, što Gospodin od tebe traži: samo činiti pravicu, milosrđe ljubiti i smjerno sa svojim Bogom hoditi" (Mih 6,8)

Čovjek je po svojoj naravi društveno biće. Kao takav on je biće u odnosima: prema svojem Stvoritelju, bilo da ga priznaje, bilo da ga odbacuje; on je u odnosu s drugim ljudima. Temeljna zajednica osoba u kojoj se ostvaruju ti odnosi za zdravo i čovjeka dostojno zajedništvo jest obitelj. U obitelji se čovjek odgaja i za odnose sa zajednicom, užom i širom. On je u odnosu s društvom, s narodom, s državom koja je organizirano i suvereno zajedništvo svih građana. Kao vjernik katolik u odnosu je sa svojom Crkvom, kao što je svaki vjernik u odnosu sa svojom vjerskom zajednicom.

Drugi vatikanski sabor razradio je načela svih čovjekovih odnosa, posebno u konstituciji "Radost i nada". Ti su odnosi veoma razrađeni u socijalnom nauku Crkve: kako se čovjek mora odnositi prema zajednici i ona prema njemu, koja to načela omogućuju skladne i suradničke odnose među ljudima.

Baš u tim odnosima čovjek se očituje kao čovjek ili kao nečovjek. Otkriva svijest svoga dostojanstva ili gubitak vlastite časti i dostojanstva; radost je za druge ili prijetnja!

Čovjek je u odnosu sa zajednicom svojim radom, svojom službom, zvanjem, položajem u zajednici; suodgovoran je s drugim ljudima za

dobro cijele zajednice; to je opće dobro. Opće pak dobro uključuje dobro osobe, dobro obitelji, dobro svih sugrađana. Oni pak kojima je povjerena vlast ili vodstvo zajednice, nosioci su odgovornosti za dobro zajednice, naroda, države. Ta se odgovornost izvršuje nesebičnim, požrtvovnim služenjem zajednici. Ima biti isključen sebični interes!

U svezi s time postavlja se temeljno pitanje o moralnoj kvaliteti čovjeka. Kakav je čovjek u sebi, kakva načela živi, koje vrijednosti poštuje! Čim otvori usta i izriče svoje misli, već otkriva svoju nutrinu. Kad čujemo, naprimjer, psovača svetinja, odmah zaključujemo da taj ima trulu dušu i da se odriče vlastitog dostojanstva. Kad netko loše radi svoj posao bilo u kojem zvanju, on ne potvrđuje svoje dostojanstvo. Čovjek stoji iza dobra ili zla što se u zajednici događa. Uvijek se u tome očituje konkretni čovjek moralnosti ili nemoralnosti.

Pljačka, krađa, prijevara, nasilje, silovanje, mučenje čovjeka od čovjeka, razbojstva, ubojstva, sav nemoral, sve su to čini konkretnog čovjeka. Tko to čini, ne potvrđuje svoje ljudsko dostojanstvo; rušilac je dobrih odnosa među ljudima; ugrožava opće dobro. To je tako, radilo se o bilo kojem zvanju ili službi. Što je čovjek na višem položaju odgovornosti za zajednicu, to su teže posljedice za zajednicu ako nije savjestan, moralan. Nijedno se ljudsko zvanje ne može vršiti odijeljeno od moralnih načela. Politika bez morala vodi u nečovječnost!

Liječnik, znanstvenik, radnik, profesor, učitelj, novinar, političar, zastupnik u Saboru, ministar u vladi, službenik, svećenik, biskup, poslužitelj, poljoprivrednik, svaki čovjek, baš svaki, u svakom zvanju očituje svoje dostojanstvo i obvezuje na poštovanje kad je njegov rad savjestan, pošten, koristan općoj dobrobiti! Ako nepošteno radi, sam sebe ne poštuje.

Ljudi koji čine bilo koja i bilo kakva nepoštena, kriminalna djela, sami gaze svoju čast, dostojanstvo i ugrožavaju cijelu zajednicu. Razorni su za ljudske odnose.

Oni koji imaju u rukama javna sredstva priopćavanja: televiziju, radio, tisak, kasete, filmove također, služeći se tim moćnim sredstvima u međuljudskoj komunikaciji, očituju kakvi su u sebi. Iza sadržaja na ekranu gledamo čovjekovu dušu. Mogu graditi, mogu činiti silno dobro, ali mogu i razarati, ubijati duše i savjesti. Čovjek je izvor dobra ili zla!

Isus Krist, suočen s licemjerjem svojih suvremenika, kazao je: "Leglo gujinje! Kako možete govoriti dobro kad ste opaki. Iz obilja srca usta govore! Dobar čovjek iz riznice dobre vadi dobro, a zao čovjek iz riznice zle vadi zlo" (Mt 12,34-37).

Ljudi dobre volje žele biti pošteni i raditi savjesno. A što kazati kršćanima, vjernicima koji se priznavaju učenicima Isusa Krista? Što se od nas vjernika Kristovih očekuje? Što ljudi imaju pravo zahtijevati? Naša je vjernička, kršćanska dužnost biti najbolji primjer u svim zvanjima. Samo tako kršćani mogu potvrditi svoje kršćansko dostojanstvo. To je Isusova zapovijed: "Vi ste svjetlost svijeta. Ne može se sakriti grad koji leži na gori. Niti se užiže svjetiljka da se stavi pod sud, nego na svijećnjak da svijetli svima u kući. Tako neka svijetli vaša svjetlost pred ljudima, da vide vaša dobra djela i slave Oca vašega koji je na nebesima" (Mt 5,14-16).

Bezboštvo i materijalizam stvaraju mentalitet bezobzirnog samoljublja, otupljuju ili čak umrtvljuju savjest i tako šire prostor kriminalitetu, korupciji, podmitljivosti; takav je mentalitet protivan pravu i pravednosti. Kršćanin sigurno nije rado gledan niti dobro primljen u takvoj sredini; imamo iskustvo iz nedavne prošlosti kad su čestiti vjernici bili nepodobni zbog ideoloških razloga.

Sada u demokraciji kršćani bi trebali biti sol zemlje (usp. Mt 5,13) i prisutnost nepodmitljivog poštenja i nepopustljive zauzetosti za pravdu, za poštivanje ljudskih prava, za časno vršenje dužnosti u svim zvanjima. Kršćani su u svijetu svojim kršćanskim pozivom i poslanjem kvasac dobra i prisutnost kraljevstva Božjega. Kršćanin nije samo kršćanin u crkvi kod oltara; on je svjedok Božjeg svijeta svuda, u svako vrijeme, u svakoj civilizaciji. To je njegov apostolat. Mora biti zaista prepoznatljiv kao čovjek zasluženog poštovanja, povjerenja i dostojanstva.

Kršćanin ima biti čovjek koji čini pravicu, milosrđe, ljubi i smjerno s Kristom hoda kroz život (usp. Mih 6,8).

Najbolji čuvar pravednih odnosa je ispravna savjest! Ako je ona budna i vjerna istini i dobru, onda Gospodin čuva grad. "Ako Gospodin grada ne čuva, uzalud stražar bdi" (Ps 127/126/, 1).

"Ljubite pravednost, vi suci zemaljski, pravednim mislima mislite o Gospodinu i tražite ga u jednostavnosti srca. Jer njega nalaze koji

ga ne iskušavaju i otkriva se onima koji mu ne uskraćuju svoju vjeru" (Mudr 1,1-2).

11. "Ljudima je jednom umrijeti, a potom na sud" (Hebr 9,27)

"Jer Bog je stvorio čovjeka za neraspadljivost, i učinio ga na sliku svoje besmrtnosti" (Mudr 2,23)

U čemu stoji konačni razlog dostojanstva ljudske osobe? U sličnosti s Bogom, a vrhunac te sličnosti je čovjekova besmrtnost. Zaista, istina čovjekove besmrtnosti je temeljna istina o čovjeku. Bog živi odvijeka dovijeka, nema početka ni svršetka. Njegovo je postojanje vječnost! Čovjek nije odvijeka, ima svoj početak, ali će živjeti dovijeka, besmrtan je! "Čim je začet, čovjek je namijenjen Božjoj vječnosti" (papa Ivan Pavao II).

U svim civilizacijama od iskona, čovjek nosi u sebi nadu da će živjeti i poslije smrti. Dakako, te su predodžbe nejasne, a tumačenja nerijetko kriva. Ipak živi slutnja da je život u onostranosti zahtjev pravednosti.

Božja nam objava sigurno otkriva istinu čovjekove besmrtnosti. Kršćanstvo te spoznaje ne crpe iz filozofije nego iz Božje riječi.

Na petu korizmenu nedjelju čita se evanđelje o Lazaru kojega je Isus vratio u život, nakon što je Lazar već četiri dana bio u grobu. "Bila je to spilja, a na nju navaljen kamen" (Iv 11,38). Isus je došao s učenicima u Betaniju. Ususret mu je izišla Lazarova sestra Marta. Zaplakana i žalosna reče Isusu: "Gospodine, da si bio ovdje, brat moj ne bi umro. Ali i sada znam: što god zaišteš od Boga, dat će ti" (Iv 11,21-22).

Isus joj odgovori: "Uskrsnut će brat tvoj!" A Marta će mu: "Znam da će uskrsnuti o uskrsnuću, u posljednji dan." Reče joj Isus: "Ja sam uskrsnuće i život: tko u mene vjeruje, ako i umre, živjet će. I tko živi i vjeruje u mene, neće umrijeti nikada. Vjeruješ li ovo?" Odgovori mu: "Da, Gospodine! Ja vjerujem da si ti Krist, Sin Božji, Onaj koji dolazi na svijet!" (Iv 11,23-26).

Kod groba reče Isus Marti: "Budeš li vjerovala, vidjet ćeš slavu Božju" (Iv 11,40). Lazar je dozvan u život snagom Božjom. Time je Isus htio očitovati svoju božansku moć prije svoje smrti i uskrsnuća.

Htio je potvrditi vjeru u čovjekovu besmrtnost. Naša vjera, dakle, u besmrtnost čovjekove duše i u uskrsnuće tijela ima jamstvo Božje istinitosti.

Čovjek dobiva u času začeća od samoga Boga besmrtnu dušu. Duša i tijelo jedno su biće u kojem su stopljena dva svijeta: vidljivi i nevidljivi; materijalni i duhovni.

Svojom besmrtnom dušom čovjek je biće razuma, slobode, savjesti. Svojim besmrtnim duhom čovjek je istraživač, umjetnik, mislilac, stvaratelj, izumitelj i gospodar stvorenih stvari. Psalmist kliče: "Vlast mu dade nad djelima ruku svojih, njemu pod noge sve podloži" (Ps 8,7).

U djelu Božjeg stvaranja čovjek svojim duhom otkriva narav stvari, energije kozmosa, zakone postojanja. Otkrio je sile prirode: elektricitet, atomsku energiju, materiju kojom se služi za svoj život. Čovjek je svojim umom, otkrivajući mogućnosti položene od Stvoritelja u vidljivi svemir, stvorio televiziju, radio, kompjutore, elektroniku i sastavio nebrojene strojeve i aparate kojima se služi. Sve je to očitovanje duha. Ptica zna načiniti svoje gnijezdo i pčela saće, ali to čine nagonski; nemaju razuma. Čovjek je svojim stvaralaštvom sličan Bogu.

Svojim besmrtnim duhom čovjek je neponovljiva osoba, jedinstvena u samoj sebi, u svojoj samosvijesti, u svome neuništivom JA. Ona je to u vremenu; ona je to i u vječnosti. Duša je neuništiva. U času smrti duša se dijeli od tijela ali nastavlja živjeti u spoznajama vječne stvarnosti. To je trenutak kad se susreće duša sa samom sobom, sa stanjem svoje milosti ili svoga grijeha. Spoznaje u potpunoj jasnoći je li svjetlo ili je tama! Ako je savršeno zrela u ljubavi, ulazi u Božju svjetlost, radost i ljubav. Ako nije još savršena za taj susret, mora sazreti u tajni očišćenja (čistilište). Ako je u stanju teških neoproštenih grijeha, jer je odbacila milosrđe i oproštenje, ostaje vječno rastavljena od Boga, kojega je odbacila. Ta je rastavljenost očaj i mržnja.

To se događa s dušom poslije tjelesne smrti. Crkva moli za umiruće, Crkva moli za preminule; povjerava ih Božjem milosrđu!

Danas se dosta širi i među kršćanima vjerovanje u reinkarnaciju, koje dolazi uglavnom iz Indije. To je učenje protivno Božjoj objavi o

životu čovjeka poslije smrti. Nespojivo je s kršćanskom vjerom. Po tom učenju duša se poslije smrti reinkarnira u koje drugo živo biće, pa onda opet u neko drugo biće dok se ne pročisti za konačno oslobođenje od svjetovnog života. (usp. Enciklopedija Leksikografskog zavoda, sv. 6, str. 393).

Jedna žena nedavno je ovdje u Zagrebu izjavila u novinama da vjeruje u reinkarnaciju i da bi željela biti poslije smrti leptir ili krava, ali najradije krava. To je primjer bujne mašte!

Kao što čovjek od djetinjstva do starosti ima svijest svoje nepromjenljive osobnosti, tako i u vječnosti ima samosvijest.

Čovjek je čitav u svojoj naravi dušom i tijelom. Stoga mu je Bog namijenio vječni život dušom i tijelom. Ponovno jedinstvo duše i tijela bit će ostvareno na dan uskrsnuća tijela. Isus Krist svojim uskrsnućem jamči i uskrsnuće našeg tijela. On kaže: "Ne čudite se tome, jer dolazi čas kad će svi koji su u grobovima, čuti njegov glas (Sina Božjega). I izići će: koji su dobro činili - na uskrsnuće života, a koji su radili zlo - na uskrsnuće osude" (Iv 5,28). Apostol Pavao piše Korinćanima: "Jer ovo raspadljivo treba da se obuče u neraspadljivost, i ovo smrtno da se obuče u besmrtnost" (1 Kor 15,53).

Kad će biti Sudnji dan? To je Božja tajna. Nikom to nije objavljeno. U zabludi su oni koji pokušavaju odrediti vrijeme drugog dolaska Isusova.

Isus je upozorio da budemo uvijek pripravni. Ta se pripravnost odnosi za čas naše smrti. U trenutku naše smrti, prema stanju naše duše, odlučuje se stanje naše vječnosti.

Upravo je žalosno kako mnogi naši ljudi, koji se ipak ne odriču kršćanskog imena, umiru nekršćanski. Umiru bez sv. sakramenata. Zanemaruju ili čak odbijaju sakramenat pomirenja, sakramenat bolesničkog pomazanja, koji je Isus ustanovio za pomoć duši i tijelu; ne žele primiti samoga Isusa u sv. pričesti! Je li to gubitak vjere, ili nemar? Umiru kao oni koji nemaju nade (usp. 1 Sol 4,13). "Ja sam put, istina i život. Nitko ne dolazi Ocu osim po meni" (Iv 14,6).

11. "Besjeda križa... nama spašenicima sila je Božja" (1 Kor 1,18)

"A ja, Bože sačuvaj, da bih se ičim ponosio osim križem Gospodina našega Isusa Krista..." (Gal 6,14)

Na koji način Bog Objave otkriva ljubav prema čovjeku i objavljuje čovjekovu neprocjenjivu vrijednost? Kojim djelom potvrđuje čovjekovo dostojanstvo?

Nikada nisu ljudi u svim svojim traženjima i razmišljanjima o božanstvu mogli naslutiti da bi Bog na takav način htio spasiti čovjeka. Križ je znak te ljubavi: znak svet i strašan; najokrutnije mučilo i najuzvišeniji oltar; tama je promatran s ljudske strane; svjetlo je promatran s Božje strane.

Tamna strana križa je u tome što je križ mučilo na kojem je umro Sin Božji za oproštenje naših grijeha. Grijeh je razapeo Isusa; grijesi svijeta, naši grijesi! Nepravda je osudila Pravednika; zloća je odbacila Dobrotu; mržnja je pribila na križ Ljubav. Ljudi bez srca probodoše Isusu ruke i noge i kopljem otvoriše njegovo Srce. U križu, kao u ogledalu, promatramo svoje grijehe, svoje krivnje. To je tama križa.

Svjetlo križa je Ljubav. Bogočovjek uzima na sebe ljudske grijehe da ih opere svojom krvlju. Grijeh je tako strašan da ga može oprati samo milosrdna Božja ljubav.

Isus se predao u ruke grešnika da za njih umre iz ljubavi.

Treće korizmene nedjelje čitali smo u Poslanici apostola Pavla Rimljanima: "Doista, dok mi još bijasmo nemoćni, Krist u svoje vrijeme za nas bezbožnike umre... A Bog pokaza ljubav svoju prema nama ovako: dok još bijasmo grešnici, Krist za nas umrije" (Rim 5,6;8).

Iznad ponora, koji je sam čovjek produbio između sebe i Boga, postoji samo jedan most za ponovni susret: križ! Mimo križa nije moguć pristup Ocu. Zato je križ znak milosrđa i izvor novoga života. Isus je umro na križu da bismo u Bogu oživjeli za božanski i vječni život!

O križu apostol Pavao piše: "Mi propovijedamo Krista raspetoga: Židovima sablazan, poganima ludost, pozvanima pak, i Židovima i Grcima - Krista, Božju silu i Božju mudrost" (1 Kor 1,23-24).

Događaj otkupiteljske Isusove smrti na križu neodjeljivo prati

događaj njegova uskrsnuća! Isusovo je uskrsnuće Božji pečat na cijelu Objavu! To je Božja pobjeda nad grijehom i smrću!

Uskrsnuće Isusovo je preobraženje njegova čovještva za puninu života u slavi. Njegovo je uskrsnuće jamstvo našega uskrsnuća. Ono je temelj Crkve. U odnosu prema događaju Uskrsnuća provjerava se naša vjera u cijelu Objavu.

Apostol Pavao pisao je Korinćanima jer su neki osporavali istinu uskrsnuća: "Kako pak neki među vama govore da nema uskrsnuća mrtvih? ... Ako pak Krist nije uskrsnuo, zaludu je, doista, propovijedanje naše, zalud i vjera vaša... Onda i oni koji usnuše u Kristu, propadoše. Ako se samo u ovom životu u Krista ufamo, najbjedniji smo od svih ljudi" (1 Kor 15,12; 14; 18-19).

Bog je stvorio čovjeka za besmrtnost; taj je smisao dostojan Boga i dostojan čovjeka! Zahtjev je i Božje pravednosti! "Tako, je li tko u Kristu, nov je stvor!" (2 Kor 5,17).

13. "Ta pisano je: Budite sveti, jer sam ja svet!" (1 Pt 1,16)

"Kao što je svet Onaj koji vas pozva, i vi budite sveti u svem življenju" (1 Pt 1,15).

Kojim činima se daruju plodovi otkupljenja onima koji uzvjeruju Isusu Kristu propovijedanjem Crkve? To je sedam svetih sakramenata. Isus Krist ih je ustanovio svojom božanskom vlašću i povjerio Crkvi. To su Božji darovi ljudima za njihovo vječno otkupljenje. Po sakramentima, kad ih dostojno primamo, Bog zahvaća u naše nutarnje biće i obogaćuje nas Božjim životom. To je onaj život o kojem govori Isus: "Ja dođoh da život imaju, u izobilju da ga imaju" (Iv 10,10). To je svetost!

U korizmi se Crkva usredotočuje na osobit način na tri sakramenta: krštenje, sakramenat pomirenja (ispovijed), Euharistija! Kratko razmislimo o sadržaju i biti tih triju sakramenata.

Krštenje! Krštenjem smo, po riječima Isusovim, rođeni iz vode i Duha Svetoga da budemo sinovi Božji i kćeri Božje. On je kazao Nikodemu: "Zaista, zaista, kažem ti: ako se tko ne rodi iz vode i Duha, ne može ući u kraljevstvo nebesko" (Iv 3,6). Apostol Ivan to izriče slijedećim riječima: "A onima koji ga primiše podade moć da postanu

djeca Božja: onima koji vjeruju u njegovo Ime, koji su rođeni ... od Boga" (Iv 1,12; 13).

Odrasli mogu biti kršteni samo nakon ozbiljne i dulje priprave ako svim srcem prihvate vjeru Crkve i ako tako hoće živjeti.

Ali, nažalost, koliki krštenici teškim grijehom gube krsnu milost. Gubitak krsne milosti događa se kad čovjek teško sagriješi, i u njemu umire milosni život. Zato se teški grijeh zove i smrtni grijeh. U svom neizrecivom milosrđu Isus je upravo na uskrsnu večer, u svom prvom susretu s apostolima nakon uskrsnuća, ustanovio sakramenat pomirenja; dao je apostolima vlast da odrješuju skrušene pokajnike od grijeha, da opet ožive Božjim životom. I za dostojno primanje sakramenta ispovijedi traži se vjera, kajanje, odluka, iskreno priznanje grijeha kako bismo bili "opravdani vjerom, u miru s Bogom po Gospodinu našem Isusu Kristu" (Rim 5,1).

Grešnik mora biti iskreno raspoložen da mijenja svoju grešnu situaciju obraćenjem od grijeha. Oproštenje nije moguće ako grešnik i dalje hoće ostati u svom grijehu. Isus je kazao svojim apostolima: "Primite Duha Svetoga. Kojima otpustite grijehe, otpuštaju im se; kojima zadržite, zadržani su im" (Iv 20,22-23). Uskrs se istinski slavi čistom dušom!

14. "Ovo je kruh koji je s neba sišao" (Iv 6,58)

"Gospodine, kome da idemo? Ti imaš riječi života vječnoga" (Iv 6,68)

Euharistija je najsvetiji i najpotresniji sakramenat zbog svoga sadržaja i svoje tajne. To je tajna ljubavi kojom Bog ide do kraja u svom poniženju da se daruje čovjeku pod prilikom kruha. U Kafarnaumu Isus Krist je navijestio Euharistiju riječima: "Ja sam kruh živi koji je s neba sišao. Tko bude jeo od ovoga kruha, živjet će uvijeke" (Iv 6,51).

Euharistija je, dakle, hrana duše za život vječni!

Na Posljednjoj večeri ustanovljuje taj najčudesniji sakramenat pretvorbom kruha u svoje tijelo kao žrtveni dar, vina u svoju krv, prolivenu za naše otkupljenje. "Ovo je tijelo moje koje se za vas predaje" (Lk 22,19). "Ova čaša Novi je savez u mojoj krvi koja se za vas prolijeva" (Lk 22,20).

Euharistija je novozavjetna nekrvna Žrtva i Gozba djece Božje. "Ovo činite meni na spomen!" (Lk 22,19).

Euharistija je, dakle, Žrtva ljubavi! U misi je događanje one iste ljubavi kojom je Isus Krist, kao Veliki i Vječni Svećenik, sebe prikazao na oltaru križa. Tako će žrtvena Kristova ljubav trajati do svršetka svijeta i događat će se u svim prostorima zemlje gdje se slavi misa. To je sakramenat njegove stvarne, istinite prisutnosti na otajstveni način pod prilikama kruha i vina. Zato naša svetohraništa, u kojima je on tako prisutan, privlače srca vjernih da mu se zahvaljuju i vjernički klanjaju. Uzvraćaju ljubav za Ljubav!

Sve što Crkva propisuje da se misa dostojno slavi, da se pobožno i s vjerom časti, da se čiste duše prima, ima svrhu stalnog poticaja na živu vjeru svećenika i vjernika. Kako se odnosimo prema Euharistiji, tako se očitujemo kao vjernici: duboki ili površni.

Euharistija je gozba sinova i kćeri Božjih. To su oni koji u milosti Božjoj pristupaju k stolu Gospodnjem; to su oni vjernici koji žive Božjim životom. Mrtvima se ne daje hrana za život vječni. Stoga bi činio svetogrđe, koji bi u smrtnom grijehu pristupao sv. pričesti. Svećenici su dužni poučavati vjernike o uvjetima za dostojno primanje sakramenata, ali su isto tako dužni biti na raspolaganje vjernicima za sv. ispovijed i sjesti u ispovjedaonicu kroz potrebno vrijeme prije mise.

Već je apostol Pavao upozoravao Korinćane da dostojno pristupaju tome najuzvišenijem sakramentu: "Neka se, dakle, svatko ispita pa tada od kruha jede i iz čaše pije. Jer tko jede i pije, sud sebi jede i pije, ako ne razlikuje Tijela" (1 Kor 11,28-29). Ponovno naglašavam da je način primanja sv. pričesti slobodan: u usta, na ruke (ali uistinu s posebnom pažnjom ne grabeći hostiju iz svećenikove ruke), stojeći ili klečeći. Nema se prava uskratiti sv. pričest vjerniku koji na bilo koji od ovih načina želi primiti Tijelo Kristovo.

15. Zaključak

"Uskrsnu kako reče!" (Mt 28,6)

"Krist umrije za grijehe naše po Pismima; bi pokopan i uskrsnu treći dan po Pismima" (1 Kor 15,3-4)

Cijela korizmena liturgija nas priprema za uskrsno slavlje koje je vrhunac i središte liturgijskih slavlja!

Za Uskrs se pripremamo: razmatranjem Isusove žrtve na križu; razmišljanjem u svjetlu Božje riječi o dostojanstvu čovjeka, o pozivu kršćanina; ulazeći u misterij grijeha, smrti ali i života; ispitujući svoju savjest i sve svoje odnose prema Bogu i ljudima. Tako stvaramo u sebi, svjetlom Duha Svetoga, raspoloženja da opraštamo i svojim neprijateljima, ali da molimo i za oproštenje ako smo koga povrijedili u njegovu dostojanstvu i u njegovim pravima. Na taj način korizma odgaja u nama mirotvorce i mironosce koji pobjeđuju svako neprijateljstvo i mržnju! Nužno je iz tame zla izići u svjetlo dobra, da bismo "posluhom istini, očistili duše svoje..." (1 Pt 1,22).

Nakon takve priprave blagdan uskrsnuća Isusova bit će nam, zaista, radost duše, hrabrost u kušnjama i raznim nevoljama; bit će čvrstoća naše nade i uvjereno opredjeljenje za Boga i za čovjeka. Očišćene duše, učvršćene vjere slavit ćemo Uskrs u produbljenoj svijesti vlastitog dostojanstva i dostojanstva svake ljudske osobe. "Tko ima moje zapovijedi i čuva ih, taj me ljubi; a tko mene ljubi, njega će ljubiti moj Otac, i ja ću ljubiti njega i njemu se očitovati!" (Iv 14,21). To je poziv ljubavi koji nam Uskrsnuli Gospodin upućuje!

U toj ljubavi bio svim vjernicima naše Crkve, svim vjernicima kršćanskog imena, svim ljudima dobre volje koji Boga traže i čovjeka poštuju sretan Uskrs!

Svima koji trpe i nose križ, bilo bolesti bilo progonstva bilo oskudice, bio Uskrs izvor nade, a svim ljudima poziv na solidarnost s nevoljama!

Svima koji nam dobro čine, koji djelotvorno ljube bližnjega i pobornici su pravednog mira bio Uskrs svjetlo radosti!

Ne možemo završiti uskrsnu čestitku a da se ne povjerimo zagovoru One koja je djevičanski rodila Sina Božjega i patnički hrabro stajala pod njegovim križem. Presveta Bogorodica Marija bila je na Kalvariji jedno s Isusom u patnji i jedno u otkupiteljskoj ljubavi za spasenje svih ljudi. Sada je s njima u nebeskoj slavi i Ona, uznesena na nebo tijelom i dušom. Svojom nas majčinskom ljubavlju prati na zemlji da sretno, kroz mnoge nevolje, i mi prispijemo u puninu

nebeskog života! Isusu Kristu, jedinom Spasitelju ljudi, neka vodi odrasle i mlade, roditelje i djecu, moćne i slabe, svakoga od nas!

Nad svima neka bdije Božja zaštita i blagoslov Oca i Sina i Duha Svetoga! Amen!

U Zagrebu, na "Dan života", u nedjelju, 4. veljače 1996.

ŠTO GOVORE LJUDI, TKO SAM JA? (Mk 8,27)

»Ako ja i svjedočim sam za sebe, svjedočanstvo je moje istinito, jer znam odakle dođoh i kamo idem! (Iv 8,14)

»A tko si ti?« (Iv 8,25)

»Kad biste poznavali mene, i Oca biste moga poznavali« (Iv 8,19)

Drago braćo i sestre u Isusu Kristu! Svi ljudi dobre volje!

»Bila s nama milost, milosrđe i mir Boga Oca i od Sina Očeva Isusa Krista u istini i ljubavi« (2 Iv 1,3)!

Ušli smo u pokorničko korizmeno vrijeme, kao s Isusom u pustinju, da se pripravimo za proslavu Isusova uskrsnuća iskrenom i dubljom molitvom, odricanjem i pokorom da osvijestimo svoje krštenje i produbimo svoju vjeru u Isusa Krista.

Na poziv svetoga oca Ivana Pavla II. cijela je Crkva, po svem svijetu raširena, započela trogodišnju pripravu za Veliki jubilej 2000. godine od rođenja Isusova. Crkva već gotovo dva tisućljeća naviješta Isusa Krista; svjedoči za njega, vjeruje u njega kao jedinog Otkupitelja čovjeka; živi svoje zajedništvo sabrana oko njega, svoga uskrsnuloga Gospodina. Prva godina trogodišnje priprave za Veliki jubilej upravo je posvećena Isusu Kristu da razmatramo veliko Otajstvo.

Ali, naviještanje Isusa Krista u svakom pokoljenju i u svakom vremenu izaziva pitanje: Tko je on? Odgovor na to pitanje stoji u središtu kršćanske vjere; temelj je Crkve, tiče se svakog čovjeka. Jedino ispravan odgovor nalazimo u Božjoj Objavi i u vjeri Crkve! Razmišljamo zajedno o tome!

1. »Znak osporavan« (Lk 2,34)

»U svijetu imate muku, ali hrabri budite - ja sam pobijedio svijet« (Iv 16,33)

Ime Isusa Krista uklesano je neizbrisivo u povijest roda ljudskoga, makar su mnogi silnici kroz cijelu povijest pokušavali izbrisati to Ime;

htjeli su zatrti njegov spomen i u krvi utopiti njegovu Crkvu. Već je na početku propovijedanje Evanđelja Vijeće u Jeruzalemu zaprijetilo apostolima da »podnipošto ne govore niti naučavaju u Ime Isusovo« (Dj 4,18). Rimski carevi snagom svoje moći oborili su se na Crkvu zbog Isusa Krista. Ali to se nije dogodalo samo u dalekoj prošlosti, to se događalo i u našem vremenu. U ovom XX. stoljeću svjedoci smo bezbožnih ideologija i sustava nasilja s nastojanjem da se već jednom zauvijek obračuna s Isusom Kristom i njegovom Crkvom, i to u ime ljudskoga napretka, čovjekove slobode i znanosti.

Ali ne obaraju se na Isusa Krista samo silnici; obaraju se i mnogi krivi učitelji koji iskrivljuju ili niječu istinu o Isusu Kristu. Takvih ima u svakom vremenu od početka do danas.

Tako Crkva kroz cijelu povijest ispisuje svoj martirologij s nebrojenim mučenicima i mučenicama koji su protiv progona i mržnje svjedočili svoju vjernost i ljubav prema Isusu Kristu cijenom svoga života. Isus Krist je »znak osporavan« (usp. Lk 2,34); nitko u povijesti nije tako mržen kao on i nitko tako ljubljen kao on. Isus je to navijestio svojim učenicima: »Ako vas svijet mrzi, znajte da je mene mrzio prije nego vas... Ako su mene progonili, i vas će progoniti; ako su moju riječ čuvali, i vašu će čuvati« (Iv 15,18;20).

Ali Crkva svjedoči za Isusa Krista ne samo krvlju svojih mučenika nego i pravednošću i svetošću tolikih nebrojenih svojih sinova i kćeri koji su ljubav prema Isusu Kristu potvrđivali svetošću života; prolazili su zemljom čineći dobro ljudima, opraštajući i neprijateljima, nadahnuti i poticani čovjekoljubljem Isusa Krista. Njegova je riječ trajno upućena svim učenicima: »Ostanite u mojoj ljubavi. Budete li čuvali moje zapovijedi, ostat ćete u mojoj ljubavi« (Iv 15,9-10).

Isus Krist je objektivna povijesna stvarnost. On je izuzetna pojava u čovječanstvu, i ne može ga se usporediti s nikim drugim od sinova ljudskih. Sve velikane povijesti i sve genije duha neusporedivo nadvisuje svojim životom, svojim djelima i svojim naukom.

On stoji u središtu ljudske povijesti kao događaj neprolazne vrijednosti i neosporive važnosti, koji se tiče svakog čovjeka. Pred Isusom Kristom svaki čovjek stoji izazvan na odluku: prihvatiti,

vjerovati mu i poći za njim; ili ga ravnodušno mimoići; ili mu se čak suprotstaviti nevjerom i mržnjom. Nitko u povijesti nije tako osvojio ljudska srca za ljubav, vjernost i svetost kao Isus Krist. Ali isto tako uvijek vrijedi proročanstvo starca Šimuna u Hramu kad je držao na rukama dijete Isusa i govorio njegovoj Majci. »Ovaj je, evo, postavljen na propast i uzdignuće mnogima u Izraelu i za znak osporavan - a i tebi će samoj mač probosti dušu - da se razotkriju namisli mnogih srdaca« (Lk 2,34-35).

2. »Ja - svjetlost - dođoh na svijet...« (Iv 12,46)

»Vi ste sol zemlje... Vi ste svjetlost svijeta« (Mt 5,13;14)

Najviši dometi kulture duha, srca i savjesti imaju svoj izvor u Kristovu Evanđelju. Najplemenitiji izrazi kulture i umjetničkog stvaralaštva imaju svoje nadahnuće u vjeri u Isusa Krista. Kršćanska je civilizacija stvorila najljepša djela graditeljstva, slikarstva, kiparstva, glazbe, književnosti iz vjere i pobožnosti prema Isusu Kristu.

Najnesebičnija čovječnost što je rasla u ljudskim srcima prema čovjeku, prema patniku i potrebniku do potpunog predanja i žrtve, ima svoj izvor u Isusu Kristu. Crkva je Evanđeljem nastupila u onom poganskom svijetu s njegovim robovlasničkim sustavom i mijenjala ga: unosila je nove odnose među ljudima; novo poimanje ljudske osobe, nove vrijednosti moralnog života; novi pojam prava i pravednosti; tumačila na posve nov način smisao vlasti u ljudskom društvu protiv svake tiranije, jer vlast nije oholo podvrgavanje čovjeka svojoj moći nego nesebično služenje općem dobru osobe, obitelji i cijelog društva.

Tako je Isus Krist najsvijetliji događaj povijesti i utkan je u tu ljudsku povijest da je oplemeni, promijeni, očovječi, jer je tkana od tolike mržnje, nasilja, nepravdâ i pokvarenosti. Ali ušavši baš u takvu povijest, susreo se s progoniteljima svih boja; naišao je na mržnju sve do smrti; stalno niču njegovi protivnici i izmišljaju mnoge zablude o njemu sve do hula da bi potamnili njegovu Svjetlost, razbili njegovu Istinu, a njegovu ljubav i žrtvu proglasili bezvrijednima.

Crkva, hodajući kroz povijest s Radosnom viješću o Isusu Kristu, ponosna zbog svojih svetaca i skrušeno ponizna zbog svojih grešnika,

ne sustaje pred osporavanjima nego ustraje u svojoj vjernosti.

Sv. Augustin, pišući o mučeniku đakonu Vinku koji je pogubljen za vrijeme progona cara Dioklecijana, uočava činjenicu progona, ali upozorava i na unutranju opasnost nevjernosti pa kaže: »Dvostruku borbu vodi svijet protiv Kristovih vojnika. Laska im da ih prevari i prijeti im da ih slomi. Nek nas samo ne zarobi vlastiti užitak, nek ne zastraši tuđa okrutnost, i svijet je pobijeđen« (Časoslov III, str. 1006). Veća rana na Crkvi su grijesi njezinih sinova i kćeri nego rana što ih može zadati progonitelj. Kršćani mogu za Krista svjedočiti i svoju ljubav prema Bogu i ljudima očitovati samo novim životom, to jest vjernošću Isusu Kristu da budu svjetlost svijeta i sol zemlje (usp. Mt 5,13;14). Bljutava sol ništa ne vrijedi.

3. »Tko povjerova ono što čusmo?« (Iv 12,38)

»Reče to Izaija jer je vidio slavu njegovu te o njemu zborio« (Iv 12,41)

Isus Krist je, dakle, događaj koji traje neprolazno u povijesti. Evanđelist Luka počinje svoje Evanđelje navješćujući ne neke teorije nego događaje: »Kad već mnogi poduzeše sastaviti izvješće o događajima koji se ispuniše među nama - kako nam to predadoše oni koji od početka bijahu očevici i sluge Riječi - pošto sam sve, od početka, pomno ispitao, naumih i ja tebi, vrli Teofile, sve po redu napisati da se tako osvjedočiš o pouzdanosti svega o čemu si poučen« (Lk 1,1-4).

Apostol Petar govorio je u kući rimskog satnika Kornelija o Isusu kako je »prošao zemljom čineći dobro« (Dj 10,38).

U Poslanici Hebrejima čitamo: »Zašto treba da mi svesrdnije prianjamo uz ono što čusmo da ne bismo promašili... Spasenje koje je počeo propovijedati Gospodin, koje su nam potvrdili slušatelji, a suposvjedočio Bog znamenjima i čudesima, najrazličitijim silnim djelima i darivanjem Duha Svetoga po svojoj volji« (Hebr 2,1; 3-4).

Ivan Krstitelj je bio u tamnici. Dočuo je za djela Isusova i kako mnoštvo hrli za njim. Znao je on tko je Isus ali šalje svoje učenike k

njemu zbog njih da ga pitaju: »Jesi li ti onaj koji ima doći, ili drugoga da čekamo?« (Mt 11,3). Isus im odgovori svojim djelima: »Pođite i javite Ivanu što ste čuli i vidjeli: slijepi progledaju, hromi hode, gubavi se čiste, gluhi čuju, mrtvi ustaju, siromasima se navješćuje Evanđelje. I blago onom tko se ne sablazni nada mnom!« (Mt 11,4-6).

Isus se poziva na svoja djela, ali i na proroštva o njemu.

Isusova riječ: blago onom tko se ne sablazni nada mnom, znači zapravo: blago onom tko me prepozna i uzvjeruje da se spasi.

Isus na sudištu pred Poncijem Pilatom govori: »Ja sam se zato rodio i došao na svijet da svjedočim za istinu. Tko je god od istine, sluša moj glas« (Iv 18,37). Na tu riječ Pilat reče: »Što je istina?« (Iv 18,38). Čini se da je to Pilat kazao s određenom ravnodušnošću prema istini; on, poput mnogih naših suvremenika, usredotočen je samo na svoju subjektivnu i relativnu istinu, a to znači: brinuti se samo za svoju moć, užitak, dobitak; neka objektivna istina ga ne zanima. On je Istinu poslao na križ. Takvih je ljudi bilo uvijek. Ne bi li mnogi naš suvrmenik na pitanje što je istina, poput Pilata mahnuo rukom i odgovorio: Ne zanima me!

Nije li Isus i od mnogih kršćana odbačen? On im govori što je kazao i svojim protivnicima u Jeruzalemu: »A meni, jer istinu govorim, zašto mi ne vjerujete. Tko će mi od vas dokazati grijeh? Ako istinu govorim, zašto mi ne vjerujete?« (Iv 8,45-47).

4. »Odakle ovome ta mudrost i te čudesne sile« (Mt 13,54)

»Dođite k meni svi vi, izmoreni i opterećeni, i ja ću vas odmoriti« (Mt 11,28)

Isus Krist se naziva često Sinom čovječjim, ali se proglašuje i Sinom Božjim! Tko je, dakle, Isus Krist? Što je istina? Pitanje istine je najsudbonosnije pitanje čovjekova postojanja.

Isus Krist je središnja i temeljna istina vjere Crkve i svakog kršćanina. On je smisao cijeloga kršćanstva. Sav život i poslanje Crkve samo u njemu nalaze opravdanje. Apostol Ivan sažima istinu o Isusu Kristu riječima: »I Riječ tijelom postade i nastani se među nama, i

vidjesmo slavu njegovu - slavu koju ima kao Jedinorođenac od Oca - pun milosti i istine« (Iv 1,14).

Što to znači?

Obilazeći svoju zemaljsku domovinu sa svojim učenicima, koje je nazvao apostolima, došao je u sjeverne krajeve Izraela, u Cezareju Filipovu, u grad nad kojim se nadvio visoki, snijegom pokriveni Hermon. Tim svjedocima svega što čini i naučava, tim očevicima njegova javnog djelovanja, postavio je pitanje kako nam ga je zapisao evanđelist Marko: »Što govore ljudi, tko sam ja?« (Mk 8,27). Evanđelisti Matej, Marko i Luka zapisali su taj susret i to pitanje. Zaista, o odgovoru na to pitanje sve ovisi: vjera, nada, ljubav, spasenje ili propast; život u vremenu i u vječnosti.

Ljudi su na razne načine nastojali objasniti pojavu Isusa Krista. Apostol Matej je zapisao kako su ga neki smatrali Ivanom Krstiteljem, velikim isposnikom i prorokom koji je uskrsnuo pošto mu je Herod dao odrubiti glavu u tamnici. Drugi su opet mislili da se vratio na svijet veliki prorok Ilija iz Tišbe Gileadske koji je djelovao u devetom stoljeću prije Isusa Krista, za vrijeme samarijskog kralja Ahaba i velikog odpada Izraelaca od vjere u pravoga Boga. Ilija je bio prorok Božji koji je snažnim riječima i djelima pozivao otpali narod i kralja na povratak Bogu. Znači da je Isus bio silan na riječi i djelu kad su ga poistovjetili s Ilijom. Bilo je i onih koji su ga smatrali prorokom Jeremijom koji je djelovao u vrijeme propasti judejskog kraljevstva i razorenja Jeruzalema 598. godine prije Isusa Krista. Kralj Nabukodonozor odveo je narod u progonstvo u Babilon. Jeremija oplakuje propast svoga naroda, prekorava ga za grijehe ali ga tješi i krijepi nadom u povratak. Možemo kazati da je Jeremija zaista prorok srca koji je duboko suosjećao sa svojim narodom, pa nije čudno da su i Isusa neki usporedili s Jeremijom jer su u njemu otkrivali srce i samilost za ljudsku bijedu.

Isus je govorio kao onaj koji ima vlast (usp. Mt 7,29); nitko dotada nije tako govorio (usp. Iv 7,46); činio je djela Božja slobodno i suvereno kao onaj koji posjeduje Božju svemoć. Zato će kazati svojim protivnicima: »Sve ako meni i ne vjerujete, djelima vjerujte, pa uvidite

i upoznajte da je Otac u meni i ja u Ocu« (Iv 10,38).

Svetošću svoga života i ljubavlju prema bolesnima, siromasima, prezrenima i milosrđem prema raskajanim grešnicima prolazio je zemljom kao svjetlost; upućujući oštre prijekore oholicama, licemjerima, bogatašima koji su nepravdom stjecali bogatstva, očitovao je snagu svoje pravednosti. Bio je iscjelitelj gubavih, slijepih, uzetih, zloduhom opsjednutih. Oživljavao je i mrtve da utješi žalosne. Objavio se kao Bog koji traži čovjeka izgubljenog, zalutalog jer je bogat milosrđem.

Ljudi su u Isusu susretali čovjeka kakav se dotada nikad nije pojavio u Izraelu, stoga nije čudo da su ga poistovjećivali s nekim od najvećih proroka izraelske povijesti. Jednostavni narod slutio je u njemu nepojmljivu veličinu i dostojanstvo. Zakej »je želio vidjeti tko je Isus« (Lk 19,3). »Ta Sin čovječji dođe potražiti i spasiti izgubljeno« (Lk 19,10).

5.»Gospodin moj i Bog moj!« (Iv 20,28)

»Budući da si me vidio, povjerovao si. Blaženi koji ne vidješe, a vjeruju!« (Iv 20,29)

Međutim, saslušavši od apostola razna mišljenja ljudi o sebi, koja dakako nisu bila istovjetna s njegovom istinom, Isus upućuje to sudbonosno pitanje apostolima, kako nas izvješćuje očevidac Matej: »A vi, što vi kažete, tko sam ja?« (Mt 16,15).

Bilo je to pitanje o njihovoj vjeri. U odgovor na to pitanje apostoli će uložiti neopozivo svoju cijelu egzistenciju, svoj život. Bilo je to prevažno pitanje za vrijeme i za vječnost. To pitanje postavlja Isus svakom čovjeku koji čuje njegovo Ime. To je goruće pitanje i našim suvremenicima u ovoj civilizaciji materijalističkog razmišljanja i života.

To pitanje izazivaju i naši tornjevi katedrala i crkava kao i zvuk naših zvona. Ipak živimo u prostorima civilizacije izrasle iz kršćanskih korijena, makar ona danas sjekla tu životnu i životvornu povezanost s Isusom Kristom i stvarala si lažna božanstva požude tijela i požude očiju i oholosti života (usp. 1 Iv 2,17). Može li se bez Isusa Krista graditi bolji svijet, pravednije društvo; mogu li se odgajati novi ljudi: nesebični, velikodušni, skromni i čisti? Koga odbacuje čovjek ako

odbacuje Isusa Krista? Tko je on?

Iz šutnje učenika progovara Šimun, sin Jonin, jasno, kratko, odlučno kao onaj koji čvrsto vjeruje. U jednu kratku rečenicu sažima bit istine o Isusu Kristu: »Ti si Krist - Pomazanik, Sin Boga živoga« (Mt 16,16).

Na tu ispovijest vjere Isus uzvraća Šimunu, sinu Joninu: »Blago tebi, Šimune, sine Jonin, jer ti to ne objavi tijelo i krv, nego Otac moj koji je na nebesima« (Mt 16,17). Isus Krist je, dakle, pravi Sin Božji po naravi, a ne samo po posinjenju što smo mi postali krštenjem. U ispovijesti Šimunove vjere to znači da je Isus Krist - Pomazanik, Mesija, dakle pravi čovjek, ali on je i Sin živoga Boga, zato i pravi Bog! Do te se vjere ne dolazi ljudskim naporom nego milošću Božjom. Apostol Pavao će napisati Korinćanima: »I nitko ne može reći: 'Gospodin Isus Krist', osim u Duhu Svetom« (1 Kor 12,3).

To je Isusova egzegeza toga teksta. Na toj vjeri, na tom temelju prave istine o bogočovječjoj stvarnosti Isusa Krista osnovana je Crkva, i Šimun, sin Jonin, bit će vidljivi znak Kristove Crkve, njezina jedinstva u istoj vjeri, njezina zajedništva u ljubavi. On će biti vidljivi Kristov namjesnik na zemlji sa snagom pravorijeka što je istina u pitanjima vjere i morala. Zato mu Isus svečano mijenja ime i obećava posebno poslanje u Crkvi i za Crkvu kad mu govori: »A ja tebi kažem: Ti si Petar - Stijena i na toj stijeni sagradit ću Crkvu svoju, i vrata paklena neće je nadvladati. Tebi ću dati ključeve kraljevstva nebeskoga, pa što god svežeš na zemlji, bit će svezano na nebesima; a štogod odriješiš na zemlji, bit će odriješeno na nebesima« (Mt 16,18-19). Te slikovite Isusove riječi jednostavno su jasne. Potvrđuje ih povijest. Ali kad se zbog vjerskih zabluda u samoj Crkvi razdiralo jedinstvo Crkve, mnogi su činili velike egzegetske napore da Isusove riječi, upućene Petru, protumače na svoj način tako da im isprazne pravo značenje i sadržaj. Ali Petrovo poslanje ima svoj temelj u Kristovoj volji!

U kafarnaumskoj sinagogi Isus je navijestio svoj najveći dar svojoj Crkvi i najveću tajnu svoje ljubavi: Euharistiju. »Ja sam kruh živi koji je s neba sišao. Tko bude jeo od ovoga kruha, živjet će uvijeke. Kruh koji ću ja dati, tijelo je moje - za život svijeta« (Iv 6,51). Mnogi rekoše:

»Tvrda je besjeda! Tko može slušati« (Iv 6,60). Mnogi učenici odstupiše i više ga nisu slijedili. Tom zgodom je Isus opet potvrdio da je vjera dar Božji kad je kazao: »Nitko ne može doći k meni ako mu nije dano od Oca« (Iv 6,65).

Ponovno Isus postavlja odlučno pitanje apostolima: »Da možda i vi ne kanite otići?« (Iv 6,67). Kao da im hoće kazati: Ako nemate vjere ni povjerenja u moju ljubav i svemoć, i vi možete otići. Tada Šimun Petar odgovori ispovješću vjere: »Gospodine, kome da idemo? Ti imaš riječi života vječnoga! I mi vjerujemo i znamo: ti si Svetac Božji« (Iv 6,68-69).

6. »Tako će on mnoge zadiviti narode...« (Iz 52,15)

»Počevši od Mojsija i svih proroka, protumači im što u svim Pismima ima o njemu« (Lk 24,27)

Proroci Starog zavjeta naviještali su Isusa Krista i kao pravog Boga i kao pravog čovjeka. Prorok Izaija naviješta djevičansko rođenje Isusovo: »Evo, začet će djevica i roditi sina, i nadjenut će mu ime Emanuel« (Iz 7,14). Apostol Matej tumači ime Emanuel: »S nama Bog« (Mt 1,23). Dakle, Bog će doći k ljudima kao čovjek da im bude objava milosrđa, ljubavi i istine o Bogu i o čovjeku; doći će da bude oslobodite1j od okova grijeha i Zloduha, da bude Spasitelj.

To dijete, rođeno od Djevice u Betlehemu, prorok Izaija oslovljuje naslovima koji pripadaju samo Bogu: »Narod koji je u tmini hodio svjetlost vidje veliku... Jer, dijete nam se rodilo, sina dobismo; na plećima mu je vlast. Ime mu je: Savjetnik divni, Bog silni, Otac vječni, Knez mironosni« (Iz 9,1;5).

Prorok Izaija djeluje sedam stoljeća prije Isusa Krista i samo u Duhu Svetom mogao je imati viziju čudesnoga Božjeg silaska k ljudima i u čovjekovu povijest.

Prorok Mihej djeluje za vrijeme judejskog kralja Ezekije, osmo na sedmo stoljeće prije Krista. On naviješta mjesto Isusova rođenja ali i njegovu božansku preegzistenciju: »A ti, Betleheme Efrato, najmanji među kneževstvima Judinim, iz tebe će mi izaći onaj koji

će vladati Izraelom; njegov je iskon od davnina, od vječnih vremena« (Mih 5,1). Mihej Spasitelju daje ime Mir: »On - on je mir!« (Mih 5,4).

7. »Zato se pojavi Sin Božji: da razori djela đavolska« (1 Iv 3,8)

»Ta tko to pobjeđuje svijet, ako ne onaj tko vjeruje da je Isus Sin Božji« (1 Iv 5,5)

Na više mjesta u Evanđelju Isus se služi izrazima kojima se na diskretan način očituje kao Bog. Sjetimo se Božje Objave Mojsiju na gori Horebu! Mojsije je na Horebu pasao ovce svoga tasta Jitra. Najednom je primijetio kako jedan zeleni grm plamti vatrom ali ne sagorijeva; i u vatri ostaje zelen. »Hajde da priđem« - reče Mojsije - »i promotrim ovaj čudni prizor: zašto grm ne sagorijeva« (Izl 3,3). Kad se Mojsije približio, čuo je glas: »Ne prilazi ovamo!... Izuj obuću s nogu! Jer mjesto na kojem stojiš sveto je tlo! Ja sam - nastavi - Bog tvoga Oca; Bog Abrahamov, Bog Izakov, Bog Jakovljev!« (Izl 3,5-6).

Bog se javlja Mojsiju da mu povjeri poslanje da iz ropstva egipatskoga izvede potomke Abrahamove, Izakove i Jakovljeve. Bog se objavljuje kao Oslobodiltelj!

Mojsije reče Bogu: »Ako dođem k Izraelcima pa im kažem: Bog otaca vaših poslao me k vama, i oni me zapitaju: Kako mu je ime? Što ću im odgovoriti?« »Ja sam koji jesam«, reče Bog Mojsiju. Onda nastavi: 'Ja jesam' posla me k vama. To mi je ime dovijeka...« (Izl 3,13-14;15).

Tim svojim imenom Ja jesam Bog otkriva svoju prisutnost, svoju vječnost, svoju stvaralačku svemoć. To znači: njegovo je ime Biti, postojati od vječnosti i dovijeka. Sve što postoji postoji jer on dariva postojanje. On je Stvoritelj svega vidljivoga i nevidljivoga, i ništa ne bi postojalo da Bog ne postoji.

Tim imenom Ja jesam Isus i sebe predstavlja svojim protivnicima i svojim učenicima. Ponavlja Božje ime Ja jesam kao svoje ime.

Apostol i evanđelist Ivan na nekoliko mjesta to ističe. Tako Isus govori svojim protivnicima: »Uistinu, ako ne povjerujete da 'Ja jesam',

umrijet ćete u grijesima svojim« (Iv 8,24). Oni ga opet zapitahu: »A tko si ti?« To ih je pitanje uvijek mučilo. Isus im odgovori: »Kad uzdignete Sina čovječjega, tada ćete upoznati da Ja jesam« (Iv 8,28).

U jednoj drugoj raspravi s protivnicima reče im: »Abraham, otac vaš, usklikta u želji da vidi moj Dan. I vidje i obradova se« (Iv 8,56). Dakle, i Abrahamu je dana objava o dolasku Isusa Krista, Sina Božjega, i duša mu se ispunila radošću. Židovi mu nato rekoše: »Ni pedeset ti još godina nije, a vidio si Abrahama?« (Iv 8,58). Treba napomenuti da je Abraham doselio u Kanaan oko 1850. godine prije Isusa Krista. Zato se Židovi sablažnjuju što Isus tvrdi da je Abraham vidio njegov Dan. Isus im reče: »Zaista, zaista kažem vam: prije negoli Abraham posta, Ja jesam!« (Iv 8,58). Protivnici su shvatili da se tim imenom Isus očituje kao Bog i zbog toga ga htjedoše kamenovati, no Isus se ukloni između njih (usp. Iv 8,69).

Evanđelist Luka, koji je sve pomno ispitao od očevidaca, priopćuje nam Isusovu izjavu pred Sinedrijem (Vijećem) u noći Velikog četvrtka. Upitaše ga: »Ako si ti Krist« - to jest od proroka naviještani i od naroda očekivani Mesija - »reci nam!« Isus im reče: »Ako vam reknem, nećete vjerovati, ako vas zapitam, nećete odgovoriti. No od sada Sin Čovječji sjedit će zdesna sile Božje!« Nato svi rekoše: »Ti si, dakle, Sin Božji!« on im reče: »Vi velite! Ja jesam!« Nato će oni: »Što nam još svjedočanstvo treba? Ta sami smo čuli iz njegovih usta« (Lk 22,67-71). Osuđen jer je očitovao svoje božanstvo! A to da se čovjek poistovjeti s Bogom smatralo se najvećom hulom! Osudiše ga na smrt!

Isus jest pravi Bog - Sin živoga Boga - »rođen od Oca prije svih vjekova, Bog od Boga, svjetlo od svjetla, pravi Bog od pravoga Boga, rođen ne stvoren, istobitan s Ocem, po kome je sve stvoreno«. To svečano Crkva ispovijeda svake nedjelje i na svetkovine u euharistijskom slavlju!

8. »Vjerujem u Boga«

»Uistinu, Gospode Bože, ti si Bog, tvoje su riječi istinite...« (2 Sam 7,28)

U svezi s Isusovom božanskom naravi smatramo razložnim, opravdanim i potrebnim razmisliti barem kratko tko je Bog. Nije rijetko da i kršćani imaju često posve krive pojmove o Bogu jer o njemu maštaju u svojoj ljudskoj ograničenosti, a malo ili ništa ne razmatraju o njemu na temelju Božje objave. Krive predožbe Božjega Bića stvaraju »krivoga boga«. Zato je čovjek u svojim iskonskim traženjima Boga otišao na krive putove. Zato je Bog u Isusu Kristu tražitelj čovjeka (Nadolaskom trećeg tisućljeća).

Moramo primijetiti da se o Bogu ne govori dovoljno u homilijama, a možda i u katehezama. A ako se Boga ne upozna, kako ga se može poštivati i ljubiti? Ima jedna povijesna crtica kako je poganski kralj Sirakuze tražio od svojih mudraca da mu odgovore na pitanje: Tko je Bog, kakav je Bog, što je Bog? Mudraci su zatražili jedan dan za razmišljanje, ali navečer su molili da im se vrijeme razmišljanja produlji jer im Bog kao velika tajna izmiče iz dohvata njihovih razmišljanja.

Dok su tražitelji Božji slutili da ima jedan Bog, ipak su u padovima civilizacija odlutali u mnogoboštvo i stvarali božanstva na svoju sliku i priliku, jednako grešna bića kao i ljudi. Čak su u grčko-rimskoj mitologiji imali i posebne zaštitnike i zaštitnice za velike ljudske poroke.

U svojoj ljubavi i milosrđu prema čovjeku Bog je progovorio o sebi ljudima, i taj govor Božji nam je zapisan u knjizi Božjoj, u Svetom pismu Staroga i Novoga zavjeta.

Bog je posve drugačiji od svih naših predodžaba. Kao djeca učili smo u našem Malom katekizmu odgovor na pitanje tko je Bog: »Bog je neizmjerno savršeni Duh, Stvoritelj neba i zemlje, od kojega nam je svako dobro!«

Da li djeca danas znaju takav odgovor kad je uvedena metoda katekizama bez pitanja i odgovora?

Ono što nepogrešivo o Bogu spoznajemo i doznajemo, crpemo iz Božje objave koju nam Crkva predaje i tumači.

»Katekizam Katoličke Crkve« govori nam o Bogu riječima Objave: »Bog je jedini: samo je jedan Bog. Kršćanska vjera vjeruje i ispovijeda da je Bog jedan po naravi, po suštini i biti.« Izraelu, svome Izabraniku,

Bog se objavio kao Jedini: »Čuj, Izraele, Gospodin je naš Bog, Gospodin je jedan! Ljubi Gospodina Boga svojega svim srcem svojim, svom dušom svojom i svom snagom svojom« (Pnz 6,4-5).

Po prorocima Bog poziva Izraela i sve narode da se obrate njemu Jedinome: »Obratite se k meni da se spasite, svi krajevi zemlje, jer ja sam Bog i nema drugoga« (Iz 45,22).

Sam Isus Krist potvrđuje da je Bog »jedini Gospodin«, da ga treba ljubiti »iz sveg srca svojega, iz sve duše svoje, iz sveg uma svoga i iz sve snage svoje« (usp. Mk 12,29-30).

Stoga Katekizam izriče vjeru: »Čvrsto vjerujemo i iskreno ispovijedamo da jest jedan pravi Bog, vječan i neizmjeran, svemoguć, nepromjenljiv, nepojmljiv i neizreciv. Otac, Sin, Duh Sveti: tri Osobe, ali jedna bit, jedna suština ili posvema jednostavna narav« (Katekizam Katoličke Crkve, str. 70).

Da, Bog je »nepojmljiv i neizreciv«, ali pred našim je umom i pred našim očima rastvorio vidljivu knjigu svoje stvaralačke svemoći, mudrosti i životvornosti: svemir s nedokučivim razmjerima, s nebrojenim bićima i silnim energijama.

Iz te knjige čovjek može čitati Božje postojanje. Koliko napora čini čovjek da svojim umom prodre u sve te tajne stvaranja: svakog bića od atoma do nebrojenih galaksija; od žive stanice do toga tajnovitog bića - čovjeka. Neizmjerljivost svemira i nepronicavost samoga čovjeka u njegovoj svijesti, savjesti, misli i slobodi, te svako biće u svojoj objektivnoj stvarnost i zakonitosti uzdiže ljudsku misao prema Apsolutnome, Živome i vječnome Bogu!

Zato su veliki znanstvenici bili ponizni pred Bogom i priznavali su etičke granice svoje moći. Danas ima znanstvenika koji si prisvajaju pravo da se genetičkim inženjeringom »igraju« s tajnom ljudskog postanka kao da se ne radi o ljudskim bićima i prave se apsolutnim gospodarima ljudskog života na početku i na svršetku. Zato su i ubojstva nerođenih proglašena »pravom«, a eutanazija »pravom« na »humanu« smrt. Nije dopušteno znanosti činiti sve što može, kazao je papa Ivan Pavao II.

Apostol pak Pavao pisao je Rimljanima o ljudima »koji istinu sputavaju nepravednošću: »Jer što se o Bogu može spoznati, očito im je: Bog im očitova. Uistinu, ono nevidljivo njegovo, vječna njegova moć i božanstvo, onamo od stvaranja svijeta, umom se po djelima vidi, tako te nemaju isprike« (Rim 1,18-20). Ali, kao što čovjek može biti slijep očima, može biti slijep i umom u odnosu prema svome Stvoritelju.

9. »...krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga« (Mt 28,19)

»A kada dođe Branitelj koga ću vam poslati od Oca - Duh Istine, koji od Oca izlazi - on će svjedočiti za mene (Iv 15,26)

Međutim da bismo bolje odredili što znači da je Isus Krist Sin »Boga živoga«, moramo, svjetlom Objave, ući u najdublju Božju tajnu koju bez Objave čovjek ne bi mogao nikada ni naslutiti. Ta nam je Tajna objavljena u »punini vremena«; otkriva nam je Isus Krist. To je Tajna Presvetoga Trojstva! To je neizreciva tajna unutarnjeg Božjeg života i zajedništva triju božanskih Osoba u jedinoj naravi. Nepojmljiva bujnost Očeve samospoznaje izriče Riječ, rađa Sina; nepojmljivim »disanjem« Ljubavi Oca i Sina ishodi Duh Sveti. To je unutarnje i neizrecivo zajedništvo Oca i Sina i Duha Svetoga od vječnosti i dovijeka. Blaženo Presveto Trojstvo! Pred Tajnom Presvetog Trojstva naš um može stajati samo u raspoloženju ponizne vjere, klanjanja, molitve i zahvaljivanja.

Otkrivajući čovjeku tu najveću tajnu svoga Života, Bog pokazuje ljubav prema čovjeku. U svom oproštajnom govoru Isus je kazao apostolima: »Vas sam nazvao prijateljima jer vam priopćih sve što sam čuo od Oca svoga« (Iv 15,15).

Katekizam Katoličke Crkve tumači nam sadržaj vjere u Presveto i blaženo Trojstvo ovim riječima: »Otajstvo Presvetoga Trojstva središnje je otajstvo kršćanske vjere i života. To je tajna Boga u sebi samome. Tu je dakle izvor sviju drugih vjerskih otajstava, svjetlo koje ih osvjetljuje. To je najtemeljitiji i najbitniji nauk u redu vjerskih istina« (ib., str. 43).

»Sva povijest spasenja samo je povijest objavljivanja pravog i jedinog Boga Oca, Sina i Duha Svetoga, koji pomiruje i ujedinjuje sa sobom ljude koji su se odvratili grijehom« (ib., str. 76).

Kad je apostol Filip zamolio Isusa: »Gospodine, pokaži nam Oca, i dosta nam je!«, Isus će mu: »Filipe, toliko sam vremena s vama, i još me ne poznaš? Tko je vidio mene, vidio je i Oca... Ne vjeruješ li da sam ja u Ocu i Otac u meni?« (Iv 14,8-10).

U govoru koji nam je zapisao apostol Ivan, Isus naviješta dar - Duha Svetoga. »Branitelj - Duh Sveti, koga će Otac poslati u moje Ime, poučavat će vas o svemu i dozivati vam u pamet sve što vam ja rekoh« (Iv 14,26).

Katekizam Katoličke Crkve, slijedeći definicije i tumačenja crkvenih Sabora, ovako sažima sadržaj nauka o Presvetom Trojstvu: »Božanske su osobe zbiljski među sobom različite. Bog je jedini, ali nije osamljenik. 'Otac', 'Sin', 'Duh Sveti' nisu naprosto imena koja naznačuju načine božanskog bića, nego su zbiljski međusobno različiti: Onaj koji je Sin nije Otac, a onaj koji je Otac nije Sin, niti je Duh Sveti onaj koji je Otac ili Sin. Oni se među sobom razlikuju po svojim izvornim odnosima: po tome što Otac rađa, Sin biva rođen, a Duh Sveti ishodi. Božansko jedinstvo je Trojstveno« (ib., str. 81). To su, dakle, unutarnji odnosi u jednoj jedinoj naravi neizrecivog Duha!

Katekizam razmišlja molitveno o Presvetom Trojstvu s obzirom na božansko djelovanje i trojstvena slanja:

»O Trojstvo, svjetlo blaženo, o prvobitna Jednosti. Bog je vječno blaženstvo, besmrtni život, svjetlo bez zalaza. Bog je Ljubav: Otac, Sin i Duh Sveti. Bog slobodno želi priopćiti slavu svoga blaženog života. To je njegov 'dobrohotni naum' što ga je prije stvaranja svijeta smislio u svom ljubljenom Sinu, 'u ljubavi nas je predodredio za posinstvo, za sebe, po Isusu Kristu' (Ef 1,4-5), to jest da budemo 'suobličeni slici Sina njegova' (Rim 8,29), 'snagom Duha posinstva' (Rim 8,15). Taj je naum 'milost koja nam je dana prije vječnih vremena' (2 Tim 1,9), koja neposredno izvire iz ljubavi Presvete Trojice, a pokazuje se u stvoriteljskom djelu, u cijeloj povijesti spasenja nakon pada, u slanju Sina i u slanju Duha, koje se nastavlja u poslanju Crkve« (ib., str. 82).

Zaključimo ovo razmišljanje o Presvetom Trojstvu poniznom molitvom hvale i zahvaljivanja za ljubav koju nam Trojedini Presveti

Bog očituje: »Slava Ocu i Sinu i Duhu Svetomu kako bijaše na početku tako i sada i vazda u vijeke vjekova.«

Tu kratku molitvu možemo često preko dana i svuda moliti i kao zadovoljštinu za strašne uvrede kojima toliki psovači i psovačice u hrvatskom narodu svakog časa vrijeđaju Presvetoga Boga. Psovka je govor pakla, a taj je govor umiješan u ljudske razgovore u svim prigodama i znak dubokoga moralnog pada i nekulture ne samo odnosa prema Bogu nego i odnosa prema ljudima. Psovka je izvor prokletstva i izgon Božjega blagoslova iz cijele zajednice.

Kada vjernik, svjestan da je pozvan da vječno živi u zajedništvu Presvetoga Trojstva i uživa blaženstvo toga zajedništva, moli Slava Ocu i Sinu i Duhu Svetomu, čini to u ime cijelog svemira, u ime svih stvorenja vidljivoga i nevidljivoga svijeta. Čovjek je pozvan da bude molitveno srce Kozmosa; u ime cijelog Kozmosa iskazuje poštovanje i ljubav prema Bogu. Po Kristu, u Kristu i s Kristom njegova je molitva sveobuhvatna!

10. »Vi ste od ovoga svijeta, a ja nisam od ovoga svijeta«

»Kad biste poznavali mene, i Oca biste moga poznavali« (Iv 8,19)

Nakon uvida u tajnu Presvetoga Trojstva možemo odrediti puni identitet Isusa Krista i odgovoriti na pitanje: Tko je On? On je druga božanska Osoba - vječna Riječ ili Sin i zato pravi Bog odvijeka s Ocem i Duhom Svetim. Božanska Osoba - vječni Sin Očev usvojio je našu ljudsku narav kao svoju narav utjelovljenjem u djevičanskom krilu Djevice Marije. Stoga je Isus Krist i pravi čovjek - Sin čovječji ali subjekt njegove ljudske naravi je božanska Osoba. Stoga je Kristov Ja božanska Osoba koja djeluje i svojom ljudskom naravi. Budući da ta ljudska narav pripada božanskoj Osobi, zato je i to djelovanje Božje djelovanje. Božanska Osoba Riječi utjelovila se da bude spasitelj ljudi.

Drugi vatikanski sabor kaže: »Utjelovljenjem se naime Sin Božji na neki način sjedinio sa svakim čovjekom. Radio je ljudskim rukama, razmišljao ljudskim umom, odlučivao ljudskom voljom, ljubio ljudskim srcem. Rođen od Marije Djevice, postao uistinu jedan od nas, u svemu

nam sličan osim u grijehu« (Radost i nada, br. 22). Stoga »misterij čovjeka postaje doista jasan jedino u misteriju utjelovljene Riječi« (ib., 22).

U Isusu Kristu, dakle, sam Bog traži čovjeka jer ga ljubi; u Isusu Kristu sam Bog govori čovjeku jer ga želi rasvijetliti istinom; u Isusu Kristu Bog trpi i umire ljudskom naravi za čovjeka jer njegova ljubav prema čovjeku ide do kraja. »Znajući da je došao njegov čas da prijeđe s ovog svijeta Ocu, Isus, jer je ljubio svoje, one u svijetu, do kraja ih je ljubio« (Iv 13,1).

Ivanovo Evanđelje počinje svečano riječima: »U početku bijaše Riječ i Riječ bijaše u Bogu, i Riječ bijaše Bog... I Riječ tijelom postade i nastani se među nama, i vidjesmo slavu njegovu - slavu koju ima kao Jedinorođenac od Oca - pun milosti i istine« (Iv 1,1;14).

Tako je Sin Božji kao Sin čovječji ušao u ljudsku povijest da bude »s nama Bog«! Cilj toga Božjeg silaska k ljudima je čovjekovo srce, da njega očisti, oslobodi i promijeni po uzoru svoga Srca. »Učite se od mene, jer sam krotka i ponizna srca, i naći ćete spokoj dušama svojim« (Mt 11,29). Vjerovati Isusu Kristu koji nas po Crkvi neprestano nagovara, znači vjerovati Ljubavi. »I mi smo upoznali ljubav koju Bog ima prema nama i povjerovali joj« (1 Iv 4,16).

Majka Terezija reče mladima u Rimu: »Tko je Isus? Isus je Riječ koju treba izustiti, Istina koju treba reći; Svjetlo koje treba zapaliti; Život koji treba živjeti; Ljubav koju treba uzljubiti; Radost koju treba drugima podijeliti; Mir koji treba dati!«

»Po ovom prepoznajete Duha Božjega: svaki duh koji ispovijeda da je Isus Krist došao u tijelu, od Boga je. A nijedan duh koji ne ispovijeda takva Isusa, nije od Boga: on je Antikristov...« (1 Iv 4,2-3).

11. »Zdravo, milosti puna! Gospodin s tobom« (Lk 1,28)

»Ne boj se, Marijo! Ta našla si milost u Boga. Evo, začet ćeš i roditi Sina i nadjenut ćeš mu ime Isus« (Lk 1,31)

Vjerujući da je Isus Krist Sin živoga Boga, koji je u krilu Djevice usvojio našu ljudsku narav i tako postade Sin čovječji, ne možemo ne

razmišljati o otajstvu njegove Majke. Ona je svojim bićem i svojim životom sva uronjena u Kristovo otajstvo i u njegovo djelo spasenja.

Glasoviti pisac Franz Kafka izrekao je jednu misao: »Potrebno je dopuzati do nekog čistog mjestanca na zemlji, koje katkada obasjava sunce i gdje se čovjek može malo ogrijati« (Marija, veljača 1997).

U općem potopu grijeha koji je prekrio zemlju i ljudski rod bilo je potrebno jedno posve čisto srce koje bi dozvalo Boga da se vrati ljudima; bilo je potrebno jedno posve čisto mjesto na koje bi stupio Bog na zemlju, okaljanu zločom. Ako je na početku čovjek svojom slobodom, zlo upotrijebljenom, raskinuo savez s Bogom, bila je potrebna jedna čista sloboda ljudskoga bića koje će prihvatiti u ime grešnog čovječanstva Boga kao svoju ljubav i svoj život!

To je bila jedna između ljudskih kćeri, nazaretska Djevica Marija!

Prvi je čovjek stvoren nevin, bezgrešan, »jer na svoju sliku stvori Bog čovjeka« (Post 1,27), ali čovjek je sagriješio. Tu tragičnu rastavu s Bogom čovjek je ostavio kao žalosnu baštinu svakom ljudskom stvorenju. Rađamo se kao ranjena bića bez Božjeg života u svojoj duši; to je baština izvornoga (istočnoga) grijeha. Da bismo zaživjeli tim Božjim životom, Bog izvodi djelo utjelovljenja i otkupljenja po Isusu Kristu. Ako je u vječnoj Božjoj odluci bilo odlučeno utjelovljenje Riječi, onda je odvijeka bila predviđena i njegova Majka u Božjem planu našega spasenja.

Stoga nam je objavljeno o njoj da je već u početku svoga postanka, u krilu svoje majke, a u vidu otkupljenja, njezina duša bila sačuvana od baštine istočnoga grijeha i stvorena puna milosti. Ona je Bezgrešna. Njoj je Bog namijenio izuzetno poslanje da bude Bezgrešna i djevičanska Majka Sina živoga Boga! Ona je najsvetija djevičanska čistoća i najljepša duša; ona je najslobodnija sloboda koja će odgovoriti Bogu punom poslušnošću vjere i ljubavi. U navještenju anđeo je Gabrijel pozdravlja: »Zdravo milosti puna! Gospodin s tobom!... Ne boj se Marijo! Ta našla si milost u Boga. Evo, začet ćeš i roditi Sina i nadjenut ćeš mu ime Isus. On će biti velik i zvat će se Sin Svevišnjega« (Lk 1,28-30).

Božji glasnik govori Mariji o začeću i majčinstvu, a ona razmišlja o svom djevičanstvu kojim je željela pripadati samo Bogu a nijednom čovjeku. Traži razjašnjenje i pita: »Kako će to biti kad ja muža ne poznajem?« Anđeo joj odgovori: »Duh Sveti sići će na te, i sila Svevišnjega osjenit će te. Zato će to čedo biti sveto, Sin Božji« (Lk 1,34-35). »Ta Bogu ništa nije nemoguće!« (Lk 1,37). Marija vjeruje, Marija poslušnošću vjere i ljubavi govori: »Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po tvojoj riječi! (Lk 1,38).

U svom pismu »Nadolaskom trećeg tisućljeća« papa Ivan Pavao II. primjećuje: »Nikada u povijesti čovjeka nije, kao tada, toliko ovisilo od pristanka ljudskog stvorenja« (br. 2). Na tu Marijinu riječ - Riječ je tijelom postala!

Isus Krist je čisti dar Božje ljubavi bez sudjelovanja zemaljskog oca. Sv. Josip, »muž pravedan« (usp. Mt 1,19), Božji izabranik da bude djevičanski muž Djevice kako bi on pred zakonom i ljudima vršio bračno očinski odnos prema Sinu Božjemu, bio je također puninom milosti i svetosti pripravljen od Boga za to sveto poslanje. Njegovoj su ljubavi i brizi bili povjereni Božji Sin i njegova Majka.

Nakon Navještenja Marija je pohitila u Gorje, u grad Judin, da posjeti svoju rođakinju Elizabetu i da joj bude u pomoći jer je, u svojoj starosti, očekivala dijete kao dar Božji.

Čuvši Marijin pozdrav na pragu svoga doma, Elizabeta se napuni Duha Svetoga. Duh Sveti joj otkriva tajnu Marijinu i ona »povika iz svega glasa: »Blagoslovljena ti među ženama, i blagoslovljen plod utrobe tvoje! Ta otkuda mi da majka Gospodina mojega dođe k meni!« (Lk 1,42-43).

Elizabeta, dakle, rasvijetljena Duhom Svetim, prepoznaje u Mariji nositeljicu Božjega Sina - utjelovljenoga Boga i naziva je Majkom svoga Gospodina, što znači Majkom Božjom. Pravoslavne Crkve i Katolička Crkva časte Majku Isusovu kao Bogorodicu jer je On božanska Osoba, rođen od nje kao čovjek. Isus Krist je izvor svih blagoslova zato je i njegova Majka blagoslovljena. Elizabeta je naziva blaženom jer je Bogu vjerovala. »Blažena ti što povjerova da će se ispuniti što ti je rečeno od Gospodina« (Lk 1,45).

A što će na to Marija? Ona ostaje uvijek ponizna službenica Gospodnja. U poniznosti svoje vjere, ispunjena ljubavlju, zahvaljuje Svesilnome koji joj učini velika djela pogledavši na neznatnost službenice svoje (usp. Lk 1,48-49).

12. »Ta otkuda mi da majka Gospodina mojega dođe k meni?« (Lk 1,43)

»Ženo! Evo ti sina!« Zatim reče učeniku: »Eto ti majke!« (Iv 19,26)

Kakav je naš odnos prema Majci Božjoj? Ljubav prema Isusu Kristu, Spasitelju, uključuje u sebi i poštovanje i ljubav prema njegovoj Majci; pobožnošću i čašćenjem Majke Božje odgajamo se za pravu ljubav prema Isusu Kristu. Tko se povjeri Majci, ona će ga sigurno voditi svome Sinu kao jedinom Spasitelju. Možemo kazati da je ona put k Isusu kao što je bila i put Isusov da dođe k ljudima i da im bude oslobodite1j od okova grijeha i darivatelj života vječnoga.

U Isusu Kristu Bog nam otkriva Božje Srce, a u Isusovoj Majci nam dariva i majčinsko Srce kao toplo utočište grešnika da im bude zagovornica i da s njom dođu k Spasitelju.

U svoje djelo otkupljenja, a to je djelo ljubavi i milosrđa, Bog je utkao i majčinsku dimenziju kao odsjev svoje nježnosti i strpljivosti s ljudima. Nemoguće je zamisliti Crkvu bez Majke.

Drugi vatikanski sabor tumači neraskidivi odnos između Isusove Majke i Crkve ovim riječima: »Time što je Krista začela, rodila, hranila, u hramu ga Ocu prikazala, i sa svojim Sinom, dok je na križu umirao, trpjela, na sasvim je osobit način sudjelovala u Spasiteljevu djelu, poslušnošću, vjerom, ufanjem i žarkom ljubavlju, da obnovi vrhunaravni život duša. Radi toga nam je postala majkom u redu milosti« (LG 61).

»I to Marijino materinstvo u ekonomiji milosti neprestano traje... Materinskom ljubavlju brine se za braću svoga Sina koji još putuju i nalaze se u pogiblima i tjeskobama, dok ne budu dovedeni u sretnu domovinu« (LG 62).

»Blažena je Djevica darom i ulogom božanskog materinstva, koje

ju sjedinjuje sa Sinom Otkupiteljem, i svojim osobitim milostima i ulogama tijesno je spojena i s Crkvom« (LG 63).

»Međutim, Isusova Majka, kao što je tijelom i dušom već proslavljena na nebu, slika i početak Crkve kakva ima biti u budućnosti, tako i na ovoj zemlji svijetli putujućem Božjem narodu kao znak pouzdane nade i utjehe« (LG 68).

Božji narod u poniznosti vjere usvaja Majku Spasiteljevu kao svoju Majku. To je pobožnost poniznih, iskrenih i istinitih pred Bogom, koje Isus naziva blaženima. Oholi duhovi to ne razumiju.

U Isusu Kristu Bog nam se približio s ljudskim licem, s ljudskim očima, s ljudskim srcem. Budući da je on svoju ljudsku narav uzeo isključivo u krilu svoje Majke, možemo si zamisliti njegovu sličnost s Majkom: crte lica, boju očiju, zvuk glasa, blagost svoga ljudskog srca. U njegovoj bogočovječnoj čovječnosti ne odražava li se čovječnost njegove Majke! Plemenitost i dostojanstvo Isusove ljudske pojave ne odražava li skladnost i dostojanstvo lika njegove Majke! U Evanđelju čitamo kako je jedna dobra žena iz puka, zanesena njegovim naukom, blagoslivljala njegovu Majku: »Blažena utroba koja te nosila...« (Lk 11,27).

Na tu pohvalu svoje Majke Isus uzvraća snažnim upozorenjem za kakvim blaženstvom moraju svi težiti: »Još blaženiji oni koji slušaju riječ Božju i čuvaju je« (Lk 11,28). Upravo je to blaženstvo Marija posjedovala u punini!

Kad god molimo Pozdrav anđeoski, kad god molimo krunicu i tako s Marijom razmatramo Otajstvo Kristovo, kad god molimo: »blagoslovljen plod utrobe tvoje«, zahvaljujemo Bogu za najveći Dar i častimo Spasitelja.

Samo Bog vidi kolika su se obraćenja ljudi događala u Marijinim svetištima kroz povijest! Kolike se duše susreću s Isusom Kristom po zagovoru Majke Božje! Uvijek se ostvaruje proroštvo iz Marijine zahvalnice. »Odsad će me, evo, svi naraštaji zvati blaženom« (Lk 1,48).

13. »I poče ih poučavati kako Sin čovječji treba da mnogo pretrpi...« (Mk 8,31)

»Za grijehe naše probodoše njega, za opačine naše njega satriješe« (Iz 53,5)

Velik dio evanđeoskih izvještaja usredotočuje se na muku i smrt Isusa Krista na križu. To je bio njegov »čas«! Na taj »čas« misli Isus kad svojoj Majci na svadbi u Kani Galilejskoj reče: »Još nije došao moj čas« (Iv 2,4). Nije li Isus time upozorio svoju Majku na svoj križ? Kad čudesnim činom otkrije svoje božanstvo, neće li time započeti i njegov put prema križu!

Isus najavljuje svoje raspeće kad pred mnoštvom reče: »A ja, kad budem uzdignut sa zemlje, sve ću privući k sebi« (Iv 12,32). »Nato mu mnoštvo odogovori: »Mi smo iz Zakona čuli da Krist ostaje zauvijek. Kako onda ti govoriš da Sin čovječji treba da bude uzdignut? Tko je taj Sin čovječji?« (Iv 12,34). Isus im na to odgovori: »Još je malo vremena svjetlost među vama. Hodite dok imate svjetlost da vas ne obuzme tama. Tko hodi u tami, ne zna kamo ide. Dok imate svjetlost, vjerujte u svjetlost da budete sinovi svjetlosti« (Iv 12,35-36).

Svoju muku i smrt, kao otkupiteljsku ljubav i žrtvu, Isus uspoređuje sa pšeničnim zrnom: »Zaista, zaista kažem vam: ako pšenično zrno, pavši na zemlju ne umre, ostaje samo; ako li umre, donosi obilat rod« (Iv 12,24).

Isusova, dakle, smrt na križu ima smisao i objava je otkupiteljske Božje ljubavi prema čovjeku da bi cijenom te žrtve grešnik mogao dobiti oproštenje svojih grijeha, pomiriti se s Bogom i zadobiti novi život, Božji život i zajedništvo ljubavi s Bogom.

Isusa je Ivan Krstitelj predstavio narodu riječima: »Evo Jaganjca Božjega koji odnosi grijeh svijeta« (Iv 1,29).

Isusova se duša ispunila strašnom tjeskobom imajući u vidu grijehe svijeta i muku križa. Znojio se od silne tjeskobe krvavim znojem u Getsemaniju.

U mentalitetu suvremene, raskršćanjene civilizacije nema grijeha. Gotovo je odbačena razlika između dobra i zla, pa čovjek može

»bezgrešno« činiti sve što mu se prohtije. Međutim, Objava Božja Staroga i Novoga zavjeta govori o grijehu kao o najtamnijoj stvarnosti ljudske duše i čovjekova postojanja. Grijeh je zapravo čovjekovo odbacivanje Boga, protivljenje Božjoj istini i ljubavi. Kad se čovjek u velikoj stvari usprotivi Bogu, čini teški grijeh, upada u ropstvo, u orbit Zloga.

Grijeh je teška povreda Božje svetosti i Božje ljubavi. Stanje grijeha je nadnaravna stvarnost koja bitno mijenja čovjekov odnos prema Bogu; gubitak je to slobode u Bogu i života s Bogom. Grijeh je dakle u svjetlu Božje Objave daleko tragičnija stvarnost nego što toj stvarnosti pristupa psihologija i psihoanaliza.

Stanje grijeha, ako se produži u vječnost, postaje stanje pakla jer se čovjek sam isključuje zauvijek iz blaženstva u Bogu. Sam se grešnik ne može svojom moći osloboditi grijeha kao što se ni mrtvac sam ne može uskrisiti. Samo ljubav Sina Boga živoga, kao žrtva na oltaru križa, otvara mogućnost grešniku da iz ropstva grijeha uskrsne na novi život u Bogu.

U vrijeme muke sručila se na Isusa sva ljudska okrutnost i sva mržnja; zadala mu je muke tijela, duše i duha. S tom patnjom, u koju je dragovoljno uronio, uzeo je na sebe grijehe svijeta.

Svi smo sukrivci njegove smrti na križu, a on hoće da budemo i svi sudionici njegova oproštenja, da prihvatimo plodove te ljubavi! Samo Bog spašava!

Prorok Izaija, sedam stoljeća prije Isusa Krista, opisuje patnje sluge Jahvina kao da ih gleda, ali tumači i božanski smisao te muke i te smrti. Glava 52. i 53. Izaijine knjige može se primijeniti samo na Isusa Krista. U njemu se ta proroštva doslovno ispunjuju. Evanđelisti, kao suvremenici i očevici tih događaja, opisuju s više detalja što se događalo s Isusom u njegovoj muci, ali Izaija je već davno objavio smisao te muke i smrti.

Slijedeći tekst proroka Izaije tumači u Duhu Svetom Isusovu žrtvu kao otkupiteljsku ljubav: »A on je naše bolesti ponio, naše je boli na se uzeo, dok smo mi držali da ga Bog bije i ponižava. Za naše grijehe

probodoše njega, za opačine naše njega satriješe. Na njega pade kazna - radi našeg mira, njegove nas rane iscijeliše« (Iz 53,4-5).

»Sluga moj pravedni opravdat će mnoge i krivicu njihovu na sebe uzeti« (Iz 53,11). »Zato ću mu mnoštvo dati u baštinu...« (Iz 53,12). To je mnoštvo spašenih koji će cijenom Kristova križa i ljubavi biti dionici vječne svjetlosti, radosti i ljubavi Presvetoga Trojstva.

To je vizija apostola Ivana na Patmosu, zapisana u ovozavjetnoj Knjizi Otkrivenja: »Nakon toga vidjeh: eno velika mnoštva, što ga nitko ne mogaše izbrojiti, iz svakoga naroda, i plemena, i puka i jezika! Stoje pred prijestoljem, i pred Jaganjcem, odjeveni u bijele haljine; palme im u rukama...« (Otkr 7,9)... »Oni dođoše iz nevolje velike i opraše haljine svoje i ubijeliše ih u krvi Jaganjčevoj« (Otkr 7,14).

14. »Nitko ne dolazi Ocu osim po meni« (Iv 14,6)

»Zato sam vam i rekao da nitko ne može doći k meni ako mu nije dano od Oca« (Iv 6,65)

Kod krštenja Isusova na Jordanu otvorilo se nebo i s neba se čuo glas. »Ti si Sin moj, Ljubljeni! U tebi mi sva milina!« (Mk 1,11). Nad Isusom se pojavio golub kao znak Duha Svetoga koji Isusovo čovještvo posvećuje puninom posvećenja što je stvorena ljudska narav može primiti.

Poslije pokorničkog krštenja na Jordanu, Isus se vratio u svoj Nazaret i u nazaretskoj se sinagogi predstavio i objavio svoje poslanje riječima proroka Izaije: »Duh Gospodnji na meni je jer me pomaza! On me posla blagovjesnikom biti siromasima; proglasiti sužnjima oslobođenje; vid slijepima; na slobodu pustiti potlačene, proglasiti godinu milosti Gospodnje« (Lk 4,18-19).

To je djelo spasenja; to je poziv na slobodu od grijeha i od svake ovisnosti od Zloga. To je poziv na obraćenje, poziv k svjetlu vjere da nam duh spozna istinu, da nam se srce očisti i ispuni ljubavlju. Sve je to plod Ljubavi s Križa! Čista i prava ljubav može izvirati samo iz čistog Izvora Božje ljubavi. A taj je izvor probodeno Srce Sina Boga živoga na oltaru Križa.

Apostol Pavao, koji kao Savao bijaše hulitelj, progonitelj i nasilnik (usp. 1 Tim 1,13), pjeva himnu Križu! Piše kršćanima u poganskom gradu Korintu: »Uistinu, besjeda križa ludost je onima koji propadaju, a nama spašenicima sila je Božja... jer Židovi znake ištu, i Grci mudrost traže, a mi propovijedamo Krista raspetoga: Židovima sablazan, poganima ludost, pozvanima pak, i Židovima i Grcima - Krista, Božju silu i Božju mudrost« (1 Kor 18;22-24).

Spoznavši vjerom ljubav Božju, Isusovim križem očitovanu, Pavao želi uistinu živjeti samo za Krista, pa piše Galaćanima: »S Kristom sam razapet! Živim, ali ne više ja, nego u meni živi Krist. A što sada živim u tijelu, u vjeri živim u Sina Božjega koji me ljubio i predao samoga sebe za mene« (Gal 2,19-20).

To je program kršćanskog života kao odgovor na ljubav ljubavlju. S poniznom zahvalnošću Pavao priznaje: »Vjerodostojna je riječ i vrijedna da se posve prihvati: Isus Krist dođe na svijet spasiti grešnike, od kojih sam prvi ja« (1 Tim 1,15).

Tu bi riječ morao ponoviti svaki grešnik: da mene spasi, Bog je postao čovjekom; da ja dobijem oproštenje, Bog je za mene umro na križu; Isus Krist me svojim uskrsnućem pozvao u vječno blaženstvo. Isusova je riječ: »Uistinu, Bog je tako ljubio svijet da je dao svoga Sina Jedinorođenca da nijedan koji u nj vjeruje ne propadne, nego da ima život vječni« (Iv 3,16). Svakome od nas Isus postavlja pitanje: »Vjeruješ li ovo?« (Iv 11,26).

Ljudi često traže nekoga drugog »spasitelja«, pa takvih ima i među kršćanima, polaze za krivim učiteljima. Isus je upozorio svoje učenike: »Pazite da vas tko ne zavede. Mnogi će, doista, doći u moje Ime i govoriti: 'Ja sam Krist!' I mnoge zavesti« (Mt 24,4-5). Tko povjeruje lažnim prorocima, izlazi iz Kristove crkve i udaljuje se od jedinog Spasitelja.

»Bog je Svjetlost i tame u njemu nema nikakve... Ako u svjetlosti hodimo, kao što je on u svjetlosti, imamo zajedništvo jedni s drugima, i krv Isusa, Sina njegova, čisti nas od svakoga grijeha« (1 Iv 1,5;7).

15. »Bi pokopan i uskrsnu treći dan po Pismima« (1 Kor 1,4)

»No ako se propovijeda da je Krist od mrtvih uskrsnuo, kako neki među vama govore da nema uskrsnuća mrtvih« (1 Kor 15,12)

Božji pečat utjelovljene Riječi - Sina Božjega, na sav njegov život, djela i otkupiteljsku smrt na križu je uskrsnuće. Uskrsnuće Isusovo natpovijesni je događaj, ali u povijesti se na tom događaju temelji Crkva. Svjedoci i očevici Isusova života i smrti nisu vidjeli sam čudesni Božji zahvat da je Isus uskrsnuo iz groba u apsolutnoj preobraženosti za besmrtnost vječnoga života, ali su ga vidjeli uskrsnuloga.

Evanđelist Luka, koji je i pisac Djela apostolskih, pošto je sve »pomno ispitao«, započinje pisati Djela apostolska ovim izvještajem: »Prvu sam knjigu, Teofile, sastavio o svemu što je Isus činio i učio do dana kad je uznesen, pošto je dao upute apostolima koje je izabrao po Duhu Svetomu.

Njima je nakon svoje muke mnogim dokazima pokazao da je živ, četrdeset im se dana ukazivao i govorio o kraljevstvu Božjemu« (Dj 1,1-3).

Crkva je povijesni svjedok o natpovijesnom događaju uskrsnuća Isusova, i to je svjedočanstvo zaliveno krvlju apostola i tolikih mučenika, potvrđivano je životom nebrojenih svetaca i pravednika Crkve. Crkva iz naraštaja u naraštaj, već gotovo dva tisućljeća svjedoči: »Uskrsnu kako reče!« (Mt 28,6).

Savao iz Tarza bio je žestoki progonitelj mlade Crkve. Sam to ističe u svojim poslanicama i svojim govorima u Djelima apostolskim. Svjedoči o svom susretu s Isusom uskrsnulim pred vratima grada Damaska u koji je išao upravo s namjerom da hvata Isusove učenike i da ih dovodi na sud. Obasjan i zaslijepljen čudesnim svjetlom, zbačen s konja, čuo je glas. »Savle, Savle, zašto me progoniš?« On upita: »Tko si, Gospodine?« Čuo je odgovor: »Ja sam Isus kojega ti progoniš!« (Dj 9,4-5).

To je bio događaj duhovnog uskrsnuća Savlova iz nevjere i mržnje u vjeru i ljubav. Taj je susret s Uskrsnulim iz temelja promijenio Savlov život, i on postaje Pavao, apostol naroda.

Pavlovo svjedočanstvo ima osobitu težinu vjerodostojnosti. Piše Korinćanima: »Dozivljem vam, braćo, u pamet Evanđelje koje vam navijestih, koje primiste, u kome stojite, po kojem se spasavate, ako držite što sam vam navijestio, osim ako uzalud povjerovaste.

Doista predadoh vam ponajprije što i primih: Krist umrije za grijehe naše po Pismima; bi pokopan i uskrsnu treći dan po Pismima; ukaza se Kefi, zatim Dvanaestorici. Potom se ukaza braći, kojih bijaše više od pet stotina zajedno; većina ih još i sada živi, a neki usnuše. Zatim se ukaza Jakovu, onda svim apostolima. Najposlije, kao nedonoščetu, ukaza se i meni« (1 Kor 15,1-8).

Ali, uvijek je bilo osporavatelja uskrsnuća. Ima ih i danas i među kršćanima. Zato Pavao Korinćanima, čeličnom logikom, dokazuje kako je uskrsnuće Isusovo i vjera u naše uskrsnuće temelj svega naviještanja Evanđelja. Ako se to nije dogodilo i ako nema uskrsnuća mrtvih, sve je uzalud.

»Ako pak Krist nije uskrsnuo, zaludu je, doista, propovijedanje naše, zalud i vjera vaša. Zatekli bismo se i kao lažni svjedoci Božji što posvjedočismo protiv Boga, da je uskrisio Krista, kojega nije uskrisio, ako doista mrtvi ne uskršavaju« (1 Kor 15,14-15). Dakako, koji materijalistički shvaćaju čovjeka i ograničuju ga samo na ovaj život, njima je vjera u uskrsnuće tlapnja. Koji sav smisao života ulažu samo u tijelo, njima je uskrsnuće nepotrebno. Ima i krštenih koji počinju vjerovati radije u neku reinkarnaciju nego u uskrnuće. Sve su to brodolomci u vjeri.

Uskrsnuće Isusovo je objava i našeg uskrsnuća, pečat je na našu nadu s kojom prolazimo kroz život u vječnu budućnost. Smisao je ljudskog bića da se uključi - dušom i tijelom - u Božju vječnost, radost i ljubav; dakako, ako tu ponudu Božju prihvati, ako Boga ne odbaci svojim izborom zla i Zloga.

Što je onda život ljudski na zemlji bez te nade? Zato Pavao piše Korinćanima: »Ako se samo u ovom životu u Krista ufamo, najbjedniji smo od svih ljudi« (1 Kor 15,19). Uskrsnuli Krist učvršćuje našu nadu koja pobjeđuje sve progone, sve patnje i napasti; pobjeđuje i samu smrt! Kako onda mnogi koji su primili sveto krštenje ipak žive bez te

nade i umiru kao oni koji nemaju nade. Potresna je činjenica da u našim gradovima gotovo 40% krštenih umiru bez svetih sakramenata, a rodbina gotovo za sve traži sprovod sa svećenikom.

Ovdje je Božje milosrđe otvoreno za oproštenje, s onu stranu ostaje samo pravedan sud koji potvrđuje čovjekovu odluku za vječnost. Vjerovanje Crkve počinje svečanim ispovijedanjem vjere u Boga, ali isto tako završava i svečanim ispovijedanjem vjere »u uskrsnuće tijela i život vječni«!

16. »Kad Sin Čovječji dođe u slavi, i svi anđeli njegovi s njime...« (Mt 25,31)

»Tvoju smrt, Gospodine, naviještamo, tvoje uskrsnuće slavimo, tvoj slavni dolazak iščekujemo.«

To, vjernička zajednica - Crkva, sabrana oko oltara, ispovijeda i naviješta nakon što je na oltaru izvršena pretvorbom u tijelo Kristovo i vina u krv Kristovu novozavjetna nekrvna žrtva i spomen-čin našeg otkupljenja.

Isus Krist - Sin Boga živoga - došao je na svijet nemoćan kao dijete. To je njegov prvi dolazak u povijest roda ljudskoga. Na svršetku ljudske povijesti on će opet doći ali božanskoj slavi i moći da izreče sud i zatvori knjigu povijesti pečatom vječnosti. Kao konačni i savršeni plod otkupljenja bit će preobražaj cijelog svemira kao što piše apostol Petar: »Ta po obraćenju njegovu iščekujemo nova nebesa i zemlju novu, gdje pravednost prebiva« (2 Pt 3,13). »Tada onaj što sjedi na prijestolju reče: 'Evo, sve činim novo!'... 'Svršeno je! Ja sam Alfa i Omega, Početak i Svršetak'« (Otkr 21,5;6).

Bit će to Sudnji dan u uskrsnuće svih mrtvih na život ili osudu. Mi sada i ovdje biramo stranu za vječnost!

Isusova je riječ: »Ne čudite se tome, jer dolazi čas kad će svi koji su u grobovima čuti njegov glas. I izići će: koji su dobro činili - na uskrsnuće života, a koji su radili zlo - na uskrsnuće osude« (Iv 5,28-29).

Razlika između istine i laži, između dobra i zla je nepomirljiva i vječna, a mnogi danas viču na Crkvu zašto ne promijeni Božje zakone i zašto ih ne prilagodi duhu svijeta, pa će privući ljude. Kome? Isusu Kristu sigurno ne!

Osobito se postavljaju zahtjevi da se promijene neke Božje zapovijedi kao: ne sagriješi bludno, ne čini preljuba, ne ubij. To zahtijeva požuda tijela i oni koji po tijelu hoće živjeti. Zato zahtijevaju da Crkva barem ublaži svoj nauk o pobačaju; da posve promijeni svoj nauk o grešnosti protunaravne kontracepcije; da ne brani svetost braka i dostojanstvo ljudske osobe, uglavnom da ne mijenja svijet Evanđeljem nego da Evanđelje prilagodi svijetu.

Zavodnički su to glasovi, članci u novinama, zahtjevi u javnim raspravama, zastupnika takvog shvaćanja ima i unutar Crkve. Već je apostol Pavao pisao biskupu Timoteju: »Jer, doći će vrijeme kad ljudi zdrava nauka neće podnositi nego će sebi po vlastitim požudama nagomilavati učitelje kako im ušima godi: od istine će uho odvraćati, a bajkama se priklanjati« (2 Tim 3,3-4).

Opet piše Rimljanima: »Da, oni koji žive po tijelu, teže za onim što je tjelesno; a koji po Duhu, za onim što je duhovno: težnja je tijela smrt, a težnja Duha život i mir« (Rim 8,5-6).

Isusovo je Evanđelje zahtjevno, ali je temelj kulture života i civilizacije ljubavi. »Hoće li tko za mnom, neka se odreče samoga sebe, neka danomice uzima križ svoj i neka ide za mnom!« (Lk 9,23). »Upoznat ćete istinu, i istina će vas osloboditi« (Iv 8,32). »Tko sluša moju riječ i vjeruje onome koji me posla, ima život vječni« (Iv 5,24).

17. »I evo, ja sam s vama u sve dane - do svršetka svijeta« (Mt 28,20)

»Isus Krist jučer i danas isti je - i uvijeke. Ne dajte se zanijeti različitim tuđim naucima« (Hebr 13,8-9)

Isus Krist, Uskrsnuli Gospodin, nije neka daleka prošlost. On je sadašnjost i svojom prisutnošću i djelovanjem proniče povijest. Njegov je dar jedna, sveta, katolička i apostolska Crkva. Htio je da Crkva bude hijerarhijski uređena kako bi bila »jedno srce i jedna duša« (usp. Dj 4,32); ispovijedajući jednu Istinu poslušnošću vjere; ostvarajući zajedništvo suradnje, sloge i ljubavi kako je Isus zapovjedio: »Ovo je moja zapovijed: ljubite jedni druge kao što sam ja vas ljubio!« (Iv 15,12).

Zajedništvo ljubavi Crkva očituje djelotvornom ljubavlju: karitasom! Svaka bi župa morala poznavati svoje siromahe i

potrebnike i biti pomoćnica nevoljnima, to spada u narav Crkve!

Isus je prisutan u tom zajedništvu i u toj ljubavi!

Isus je za cijelu povijest, do svršetka svijeta obdario svoju Crkvu sa sedam svetih sakramenata. U krštenju se rađaju djeca Božja; u potvrdi se krštenici prožimlju Duhom Svetim; u pričesti se hrane tijelom Kristovim, sam Isus Krist se dariva duši za život vječni. Ako je krštenik učinio teški grijeh, Isus mu pruža mogućnost pomirenja da bi mogao pristupiti čist k stolu Božjem; Euharistija je hrana živih duša u milosti a ne mrtvih u grijehu. Sakramentom bolesničkog pomazanja Isus pruža svoju pomoć za dobro duše i tijela. Đakonskim, svećeničkim i biskupskim redom posvećuje, šalje i ovlašćuje one koji će služiti Crkvi naviještanjem Evanđelja! Biskupi su apostolski nasljednici s istim poslanjem koje je Isus dao apostolima: »Dana mi je sva vlast na nebu i na zemlji! Pođite dakle i učinite mojim učenicima sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga i učeći ih čuvati sve što sam vam zapovjedio« (Mt 28,18-19).

Isus je prisutan u liturgijskim slavljima.

Sakramentom ženidbe Isus svojim Svetim Duhom posvećuje bračnu ljubav da bude čista i sveta u službi života; učvršćuje obiteljsko zajedništvo nesebičnošću, vjernošću i ljubavlju.

On je blizina Ljubavi! Najčudesniji znak njegove ljubavi i prisutnosti je Presveti Oltarski Sakramenat. Uvijek ga u našim svetohraništima možemo susresti, preporučiti mu se i zahvaliti mu za sve darove Božje! Na dohvatu je svakog srca! On je Emanuel-Bog s nama! Otkupitelj čovjeka, uvijek bliz čovjeku svojim spasenjem! On se poistovjećuje sa svakim čovjekom: »Što god učiniste jednome od ove moje najmanje braće, meni učiniste!« (Mt 25,40). Nisu li njegovi najmanji i oni koji su počeli živjeti svoj vlastiti život u krilu žene? Što ljudi njima čine, njemu čine!

Darovao nam je i svoju Majku. Sve je za nas učinio da nas spasi za vječni život. S njim u njemu neka bude svakom čovjeku sretan Uskrs!

»Njemu koji nas ljubi, koji nas krvlju svojom otkupi od naših grijeha te nas učini kraljevstvom i svećenicima Bogu i Ocu svojemu: njemu slava i vlast u vijeke vjekova! Amen!« (Otkr 1,5-6).

Svakom čitatelju i slušatelju ispovijesti vjere Crkve u Otajstvo Isusa Krista, Sina Božjega, a to je i moja vjera u kojoj želim živjeti vjerno do smrti, od srca molim blagoslov i zaštitu Presvetoga Trojstva: Oca i Sina i Duha Svetoga. Amen! Tako neka bude!

U Zagrebu, na Čistu srijedu, 12. veljače 1997.

SADRŽAJ

ZAKON BOŽJI PUN JE MUDROSTI (*Sir* 24,23-25) 5

SLUGE KRISTOVE I UPRAVITELJI BOŽJIH TAJNA (1 *Kor* 4,1) .. 13

NE ŽIVI ČOVJEK SAMO O KRUHU (*Mt* 4,4) 23

ISTINA ĆE VAS OSLOBODITI (*Iv* 8,32) 33

POMIRITE SE S BOGOM (2 *Kor* 5,20) 51

BOG JE TAKO LJUBIO SVIJET (*Iv* 3,16) 63

"ŠTO JE ISTINA?" (*Iv* 18,38) 77

BDIJTE I MOLITE... (*Mt* 26,41) 103

POMIRITE SE S BOGOM (2 *Kor* 5,20) 127

"ZAŠTO ME UDARAŠ?" (*Iv* 18,23) 153

OTKUPLJENJE TIJELA 167

NEKA BUDE SVJETLOST 179

"KAKO JE LIJEP ČIST NARAŠTAJ" 215

JA SAM USKRSNUĆE I ŽIVOT (*Iv* 11,25) 245

VELIČA DUŠA MOJA GOSPODINA 281

ŠTO LI ĆE BITI OD OVOGA DJETETA? (*Lk* 1,66) 303

KRIST JE LJUBIO CRKVU (Usp. *Ef* 5,25) 323

U MOLITVI USTRAJTE! (*Kol* 4,2) 345

UZ KRIŽ ISUSOV STAJAŠE MAJKA NJEGOVA (usp. *Iv* 19,25) 365

NA SVOJU SLIKU STVORI BOG ČOVJEKA (*Post* 1,27) 383

OBRATITE SE I VJERUJTE EVANĐELJU! (*Mk* 1,15) 405

ZA SLOBODU NAS KRIST OSLOBODI (*Gal* 5,1) 425

PA ŠTO JE ČOVJEK DA GA SE SPOMINJEŠ (*Ps* 8,5) 447

ŠTO GOVORE LJUDI, TKO SAM JA? (*Mk* 8,27) 473

ISBN 953-6258-35-8